GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2024

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 8 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2021/39246 05.06.2024
ADNAN SÜLÜKÇÜ

002 2021/50842 05.06.2024
CEYLAN NERGİZ

003 2021/54151 05.06.2024
KEMAL KARANFİL (4)

004 2022/13607 05.06.2024
YAKUP ENES AKA (2)

005 2022/21288 05.06.2024
LEILI FARAJI

006 2022/30644 05.06.2024
A.A.

007 2022/71723 05.06.2024
BAKHTIYAR FISHAL

008 2022/100111 05.06.2024
FATMA ASLAN

009 2023/100269 05.06.2024
MUKADDES KABAK

010 2019/12374 06.06.2024
ERDAL KARABULUT

011 2019/25044 06.06.2024
HÜSEYİN VAROL VE EMRE TEKCAN

012 2020/22195 06.06.2024
M.Y.

013 2020/23228 06.06.2024
M.K.

014 2020/23252 06.06.2024
FATİH ÖZBÖLÜK

015 2020/23311 06.06.2024
ZEYNEP ALKAÇ

016 2020/29397 06.06.2024
MEHMET ATA KIZILÇINAR

017 2020/30440 06.06.2024
MELEK DEMİRHAN

İçindekiler - devam

018 2020/30729 06.06.2024
MURAT YASİN TEKİN

019 2020/34659 06.06.2024
MEHMET TORUN

020 2021/945 06.06.2024
TURGUT ARSLAN

021 2021/1876 06.06.2024
ABDULLAH TARIK KOTAY

022 2021/3125 06.06.2024
YASİN UYGUN

023 2021/18352 06.06.2024
BARAN AKGÜL VE BERİVAN HELEN IŞIK

024 2021/39367 06.06.2024
DENİZ ŞAH VE İLHAN KAYA

025 2021/39604 06.06.2024
VEDAT ERAT

026 2021/41253 06.06.2024
NEZİR ASAROĞLU

027 2021/46974 06.06.2024
BAHAR GÜVENDİK

028 2021/58912 06.06.2024
ABDULLAH ÖZGÜN (2)

029 2022/5325 06.06.2024
HATİCE ÖZYAR KARATAŞ

030 2022/21392 06.06.2024
SEYEDBIGAN FAROKHPOORHAGHIGHI

031 2022/34086 06.06.2024
AHMET NAMLI

032 2022/42691 06.06.2024
S.A.

033 2022/53691 06.06.2024
SİNAN HIZLI

034 2022/57145 06.06.2024
LOTÜS SUZAN GÜLCAN ÜNLÜTOKMAK

İçindekiler - devam

035 2022/64253 06.06.2024
İLYAS BAŞAK (2)

036 2022/98159 06.06.2024
MEHMET YILDIZ VE DİĞERLERİ

037 2019/7376 11.06.2024
YILMAZ KORKMAZ

038 2019/25913 11.06.2024
MEHMET BEYTEKİN

039 2020/3050 11.06.2024
AZİME IŞIK

040 2020/3415 11.06.2024
ALİ AKMAZ

041 2020/5628 11.06.2024
AVAD ELHAMMUD

042 2020/11941 11.06.2024
SAFA EL MENDİL

043 2020/12145 11.06.2024
RÜSTEM BOZKURT BATUM

044 2020/17496 11.06.2024
EYLEM ARZU KAYAOĞLU

045 2020/21432 11.06.2024
MEHMET AKİF ÖZKAN

046 2020/21922 11.06.2024
İLKER ENSAR UYANIK

047 2020/30707 11.06.2024
GİZEM KAYA VE DİĞERLERİ

048 2020/32333 11.06.2024
İSMAİL KARDAŞ

049 2020/37555 11.06.2024
YASİN ŞAHİNER

050 2020/38364 11.06.2024
SEBAHAT TUNCEL (6)

051 2021/21941 11.06.2024
BÜLENT KÖREĞİ

İçindekiler - devam

052 2021/24563 11.06.2024
İSMAİL AYDEMİR

053 2021/24988 11.06.2024
TÜRKER BAYAL

054 2021/30997 11.06.2024
H.K.

055 2021/31871 11.06.2024
G.I.H.A.

056 2021/37067 11.06.2024
DURMUŞ ALİ BAL

057 2021/37171 11.06.2024
HALİL KOCABIYIK

058 2021/40469 11.06.2024
FERHAT AZAN

059 2021/47792 11.06.2024
RIZA DİNÇ

060 2021/53091 11.06.2024
MEHMET BURAK DALBUDAK VE DİĞERLERİ

061 2021/60390 11.06.2024
TURGUT BEKLEN

062 2022/21165 11.06.2024
ERSİN KAYA

063 2022/61000 11.06.2024
NERİMAN DEMİRBAĞ

064 2022/69463 11.06.2024
VAHİT EREN KOÇAK

065 2019/2230 12.06.2024
A.B.

066 2019/6074 12.06.2024
E.E.

067 2019/20106 12.06.2024
ALİ SATILMIŞ

068 2019/23461 12.06.2024
ALİ CAN BULAK

İçindekiler - devam

069 2019/23998 12.06.2024
MEHMET ŞİMŞEK

070 2020/5730 12.06.2024
ALİ ELHÜSEYİN

071 2020/20048 12.06.2024
AYŞE DERYA OKÇELİK VE DİĞERLERİ

072 2020/22152 12.06.2024
SELAMİ TUNÇ

073 2020/22994 12.06.2024
HALİL KORKULU

074 2020/25328 12.06.2024
VEYSAL ZORLU

075 2020/28399 12.06.2024
GÜÇLÜ ENERJİ VE ÜRETİM ORGANİZASYON SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

076 2020/36445 12.06.2024
HAKAN YAPALIAL

077 2020/38081 12.06.2024
K.B. VE Y.B.

078 2020/38950 12.06.2024
MUSTAFA ASLAN

079 2021/3317 12.06.2024
ŞÜKRÜ IRBIK

080 2021/9282 12.06.2024
MUSTAFA EKER

081 2021/18662 12.06.2024
ALİ İNEDİ VE DİĞERLERİ

082 2021/18941 12.06.2024
MEHMET AYDIN

083 2021/27441 12.06.2024
BİRCAN ATEŞ

084 2021/28450 12.06.2024
GÜRBÜZ TATAR

085 2021/29443 12.06.2024
HRANT DİNK VAKFI

İçindekiler - devam

086 2021/29800 12.06.2024
JASİM HASAN JASİM AL HAYDAR

087 2021/34079 12.06.2024
RAZİYE IŞIK

088 2021/34541 12.06.2024
TARIK GÜL

089 2021/36012 12.06.2024
ALİM POLAT

090 2021/39196 12.06.2024
FESİH NARMAN VE SELAHATTİN NARMAN

091 2021/47525 12.06.2024
ÜNVER KARAGÜLMEZ (2)

092 2021/48116 12.06.2024
AHMET KARAGÖZ

093 2021/59514 12.06.2024
ŞEYDA KARA

094 2021/63876 12.06.2024
EMRE SUNAR

095 2022/19498 12.06.2024
A.C.

096 2022/26271 12.06.2024
METİN FEYZİOĞLU

097 2022/33881 12.06.2024
ABDURRAHİM KILIÇ

098 2022/68929 12.06.2024
ABDALFATAH ISMAEEL HAMAD NASHATA

099 2022/77977 12.06.2024
F.A.

100 2023/12212 12.06.2024
MURAT ÇÖREKCİ

ADNAN SÜLÜKÇÜ

B. No: 2021/39246 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/39246

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADNAN SÜLÜKÇÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/39246)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Adnan SÜLÜKÇÜ

Vekili : Av. Mulla CANPOLAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu uğranılan zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasının süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/6/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, göğüs ağrısı şikâyetiyle 7/9/2017 tarihinde Konya Numune Hastanesi Acil Servisine başvurmuştur. Doktor H.K. tarafından kendisine ilaç tedavisi uygulandıktan sonra bir süre müşahade altında tutularak, kan değerlerinin yüksek olduğundan bahisle Tıp Fakültesine gitmesi gerektiği belirtilmiş ve aynı gün taburcu edilmiştir.

9. Başvurucu, taburcu olduktan sonra rahatsızlığının devam etmesi nedeniyle Selçuklu Tıp Fakültesi Hastanesine gitmiş, kendisine kalp krizi geçirdiği söylenerek acil anjiyoya alınmıştır. Yapılan anjiyo sonucunda başvurucunun kalp damarlarından birinin %75, diğerinin %100 olmak üzere 2 damarının tıkalı olduğu saptanmıştır.

10. Başvurucu tarafından, Konya Numune Hastanesinde zamanında müdahale yapılmadığı ve kendi imkânları ile Tıp Fakültesine gitmek zorunda kaldığı için aradan geçen zaman dilimde kalp krizine bağlı olarak kalbinin %67 oranında fonksiyon kaybına uğradığı belirtilerek doktor H.K. hakkında suç duyurusunda bulunulmuştur. Konya 3. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2018/393 ve K.2020/619 sayılı kararıyla sanık H.K.'nın görevi ihmal suçunu işlediği sabit görülerekmahkûmiyetine hükmedilmiştir.

11. Başvurucu, hatalı tedavi sonucunda kalbinde oluşan fonksiyon kaybı nedeniyle maddi ve manevi zarara uğradığını belirterek bu zararın mirasçıları lehine karşılanması amacıyla ilk olarak, idare kayıtlarına 30/5/2019 tarihinde giren 9/5/2019 tarihli dilekçe ile tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucu talebine herhangi bir cevap verilmemesi üzerine Konya 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır. Mahkeme 5/12/2019 tarihli, E.2019/1234, K.2019/1303 sayılı kararıyla davanın süreaşımı yönünden reddine karar vermiş ve bu karar istinaf edilmeksizin kesinleşmiştir.

12. Başvurucu tarafından, bu kez, idare kayıtlarına 2/7/2020 tarihinde giren 30/5/2020 tarihli dilekçe ile aynı olaya ilişkin kendi adına tazminat talebinde bulunulmuş, bu talebe herhangi bir cevap verilmemesi üzerine de maddi ve manevi tazminat istemiyle Konya 1. İdare Mahkemesinin E.2020/1016 sayılı dosyası ile bireysel başvuru konusu edilen dava açılmıştır.

13. Mahkeme davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; dava konusu tazminat isteminin idari bir eyleme ilişkin olduğunu ve söz konusu idari eylemin yol açtığı zararın en geç başvurucunun idareden tazminat talebinde bulunduğu 9/5/2019 tarihi itibariyla öğrenildiğinin kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesine göre idari eylem nedeniyle hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemi öğrendiği tarihten itibaren bir yıl içinde ilgili idareye başvurarak zararının tazmin edilmesini istemesi gerektiği vurgulanmıştır. Kararda, başvuru tarihinden itibaren altmış günlük süre içerisinde cevap verilmesi üzerine bu cevabın tebliğinden itibaren, istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren dava süresi içinde (altmış gün içinde) dava açılması gerektiğine değinilmiştir. Mahkeme, ilgili hüküm uyarınca başvurucunun idari eylemi (tüm unsurları ile eylemin idariliğini ve zararı öğrendiği tarih olan) 9/5/2019 tarihinde öğrenmesine rağmen bu tarihten itibaren bir yıl geçtikten sonra 30/5/2020 tarihinde davalı idareye başvurduğunu belirterek, süresinde yapılmayan bu başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine açılan davanın süre aşımı yönünden reddine

hükmetmiştir.

14. Karar istinaf ve temyiz aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

15. Başvurucu, nihai kararı 18/5/2021 tarihinde öğrenmesi üzerine 4/6/2021 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

16. 2577 sayılı Kanun'un;

i. "Dava açma süresi" kenar başlıklı 7. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştayda ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde otuz gündür."

ii. "Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması" kenar başlıklı 13. maddesinin (1) numaralı fıkrasının olay tarihinde yürürlükte olan hâli şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

17. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi şöyledir:

"(1) Covid-19 salgın hastalığının ülkemizde görülmüş olması sebebiyle yargı alanındaki hak kayıplarının önlenmesi amacıyla;

a) Dava açma, icra takibi başlatma, başvuru, şikâyet, itiraz, ihtar, bildirim, ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler ve zorunlu idari başvuru süreleri de dâhil olmak üzere bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm süreler; 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile usul hükmü içeren diğer kanunlarda taraflar bakımından belirlenen süreler ve bu kapsamda hâkim tarafından tayin edilen süreler ile arabuluculuk ve uzlaştırma kurumlarındaki süreler 13/3/2020 (bu tarih dâhil) tarihinden,

b) 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile takip hukukuna ilişkin diğer kanunlarda belirlenen süreler ve bu kapsamda hâkim veya icra ve iflas daireleri tarafından tayin edilen süreler; nafaka alacaklarına ilişkin icra takipleri hariç olmak üzere tüm icra ve iflas takipleri, taraf ve takip işlemleri, yeni icra ve iflas takip taleplerinin alınması, ihtiyati haciz kararlarının icra ve infazına ilişkin işlemler 22/3/2020 (bu tarih dâhil) tarihinden, itibaren 30/4/2020 (bu tarih dâhil) tarihine kadar durur. Bu süreler, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden itibaren işlemeye başlar. Durma süresinin başladığı tarih itibarıyla, bitimine on beş gün ve daha az kalmış olan süreler, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden başlamak üzere on beş gün uzamış sayılır. Salgının devam etmesi halinde Cumhurbaşkanı durma süresini altı ayı geçmemek üzere bir kez uzatabilir ve bu

döneme ilişkin kapsamı daraltabilir. Bu kararlar Resmî Gazete'de yayımlanır.

(2) Aşağıdaki süreler bu maddenin kapsamı dışındadır:

a) Suç ve ceza, kabahat ve idari yaptırım ile disiplin hapsi ve tazyik hapsi için kanunlarda düzenlenen zamanaşımı süreleri.

b) 5271 sayılı Kanunda düzenlenen koruma tedbirlerine ilişkin süreler.

c) 6100 sayılı Kanunda düzenlenen ihtiyati tedbiri tamamlayan işlemlere ilişkin süreler.

(3) 2004 sayılı Kanun ile takip hukukuna ilişkin diğer kanunlar kapsamında;

a) İcra ve iflas daireleri tarafından mal veya haklara ilişkin olarak ilan edilmiş olan satış gününün durma süresi içinde kalması halinde, bu mal veya haklar için durma süresinden sonra yeni bir talep aranmaksızın icra ve iflas dairelerince satış günü verilir. Bu durumda satış ilanı sadece elektronik ortamda yapılır ve ilan için ücret alınmaz,

b) Durma süresi içinde rızaen yapılan ödemeler kabul edilir ve taraflardan biri, diğer tarafın lehine olan işlemlerin yapılmasını talep edebilir,

c) Konkordato mühletinin alacaklı ve borçlu bakımından sonuçları, durma süresince devam eder,

ç) İcra ve iflas hizmetlerinin aksamaması için gerekli olan diğer tedbirler alınır.

(4) Durma süresince duruşmaların ve müzakerelerin ertelenmesi de dâhil olmak üzere alınması gereken diğer tüm tedbirler ile buna ilişkin usul ve esasları;

a) Yargıtay ve Danıştay bakımından ilgili Başkanlar Kurulu,

b) İlk derece adli ve idari yargı mercileri ile bölge adliye ve bölge idare mahkemeleri bakımından Hâkimler ve Savcılar Kurulu,

c) Adalet hizmetleri bakımından Adalet Bakanlığı,

belirler."

2. Danıştay İçtihadı

18. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 29/12/2022 tarihli ve E.2022/2587, K.2022/4074 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"(....) 26/03/2020 tarih ve 31080 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un Geçici 1. maddesi uyarınca, Covid-19 salgın hastalığının ülkemizde görülmüş olması sebebiyle yargı alanındaki hak kayıplarının önlenmesi amacıyla; dava açma, icra takibi başlatma, başvuru, şikâyet, itiraz, ihtar, bildirim, ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler ve zorunlu idari başvuru süreleri de dâhil olmak üzere bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm sürelerin; 06/01/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 04/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 12/01/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile usul hükmü içeren diğer kanunlarda taraflar bakımından belirlenen süreler ve bu kapsamda hâkim tarafından tayin edilen süreler ile arabuluculuk ve uzlaştırma kurumlarındaki sürelerin 13/03/2020 (bu tarih dâhil) tarihinden itibaren 30/04/2020 (bu tarih dâhil) tarihine kadar durduğu, bu sürelerin, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden itibaren işlemeye başlayacağı, durma süresinin başladığı tarih itibarıyla, bitimine on beş gün ve daha az kalmış olan sürelerin, durma

süresinin sona erdiği günü takip eden günden başlamak üzere on beş gün uzamış sayılacağı, salgının devam etmesi halinde Cumhurbaşkanının durma süresini altı ayı geçmemek üzere bir kez uzatabileceği ve bu döneme ilişkin kapsamı daraltabileceği kabul edilmiş; 30/04/2020 tarih ve 31114 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2480 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı uyarınca, 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun Geçici 1. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen durma süresi 01/05/2020 (bu tarih dahil) tarihinden, 15/06/2020 (bu tarih dahil) tarihine kadar uzatılmıştır.

Davacıların, 03/02/2020-04/03/2020 tarihleri arasında askıya çıkarılan imar planlarına askıda itirazları bulunmadığından, dava açma süresinin imar planlarının askıdan indiği tarihten itibaren 60 gün içinde ve son olarak 03/05/2020 tarihinde dolduğu, ancak yukarıda yer verilen mevzuat gereği dava açma süresinin 13/03/2020 tarihinden itibaren durduğu ve durma süresinin 15/06/2020 tarihine kadar uzatıldığı dikkate alındığında 05/08/2020 tarihinde, yasal dava açma süresi içinde alt ölçekli imar planları ile birlikte 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planının iptali istemiyle açılan davada süre aşımı bulunmamaktadır."

19. Danıştay Sekizinci Dairesinin 23/12/2022 tarihli, E.2022/1297, K.2022/8127 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"(...) davacı tarafından çalışma izninin haksız olarak iptali nedeniyle kazanmaktan mahrum kaldığı tüm parasal haklarının hesaplanarak ödenmesi, çalışmasının engellendiği sürenin prim gün sayısına eklenmesi ve mahrum kaldığı tüm mali ve sosyal haklarının ödenmesi istemiyle yapılan 23.03.2020 tarihli başvuruya ilişkin zımni ret süresinin 15.06.2020 tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı açıktır. Zira 7226 sayılı Kanunun Geçici 1. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen istisnalar haricinde sürelerin durması bakımından herhangi bir ayrım yapılmamıştır.

Bu durumda, davacının başvurusu üzerine 14.08.2020 tarihinde oluşan zımni ret işlemine karşı 13.10.2020 tarihine kadar dava açma imkanı bulunmakta olup 30.09.2020 tarihinde açılan işbu davanın süresinde olduğu sonucuna varılmıştır."

B. Uluslararası Hukuk

20. İlgili uluslararası hukuk için bkz. Cemil Hırca, B. No: 2019/8549, 23/11/2021, § 16-18.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 5/6/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu; Mahkemece davanın süresinde açılmadığı yönünde verilen kararında 7226 sayılı Kanun'la pandemi nedeniyle duran sürelerin dikkate alınmadığını ifade etmiştir. İdareye başvurulması gereken sürenin başlangıcına esas alınan 9/5/2019 tarihinden itibaren yasada öngörülen bir yıllık sürenin henüz dolmadığını, Mahkemece mevzuatın yanlış yorumlanması suretiyle haksız yere davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiğini belirten başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

23. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

26. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "... ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

27. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

28. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

29. Somut olayda tam yargı davasının süre aşımından reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

30. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı

olamaz."

31. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

32. Başvuru konusu olayda, başvurucu tarafından açılan tam yargı davasında, süresinde idareye başvurulmadığı gerekçesiyle davanın esasına girilmeksizin süre aşımı nedeniyle verilen ret hükmünün mahkemeye erişime getirilen sınırlamanın kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerekir.

i. Genel İlkeler

33. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

34. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken yargı mercilerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık bir keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak yargı mercilerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

35. 2577 sayılı Kanun'un 13. Maddesinde idari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her hâlde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gerektiği düzenlenmiştir. İlgili hükümde bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi hâlinde bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren süresi içinde dava açılabilecekleri vurgulanmıştır.

36. İlgili yasa hükmü uyarınca idari eylemler aleyhine açılacak tam yargı davalarında, dava yolu kullanılmadan önce idareye başvurunun zorunlu bir hukuki yol olarak düzenlendiği görülmektedir. Bu kapsamda, idari dava sürecinin idareden ön karar alınmasından sonra işletileceği anlaşılmaktadır. Anılan hüküm uyarınca, idareye başvuru hâlinde ilgilinin isteği idare tarafından verilen yazılı bir cevapla reddedilmişse, bu konudaki işlemin ilgilisine yazılı bildirimiyle dava açma süresi başlayacaktır. Bu durumda, idarece altmış gün içinde istek hakkında hiçbir cevap verilmez ise isteğin zımnen reddedildiğinin kabulü ile başvuru

tarihinden itibaren altmış günün bitiminde konusuna göre süresinde idari dava açılması gerekmektedir.

37. Diğer yandan Covid 19 salgın hastalığı (pandemi) tedbirleri kapsamında yayımlanan 7226 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile dava açma süreleri ile zorunlu idari başvuru sürelerinin 13/3/2020 tarihinden 30/4/2020 tarihine kadar durması öngörülmüş, sürelerin duracağı son tarih daha sonra Cumhurbaşkanı tarafından aynı fıkrada tanınan yetkiye istinaden 15/6/2020 olarak tespit edilmiştir (Senih Özay, B. No: 2020/13969, 9/6/2020, § 32).

38. Bu kapsamda, Covid-19 pandemi sürecinde yargılama faaliyetlerinde hak kaybı oluşmasını önlemeye matuf yasal düzenleme çerçevesinde yargılama usulüne ilişkin işlemler için öngörülen sürelerin, belirli dönemler itibarıyla durdurulduğu görülmektedir.

39. Somut olayda Mahkeme, ilgili hüküm uyarınca başvurucunun idari eylemi (tüm unsurları ile eylemin idariliğini ve zararı öğrendiği tarih olan) 9/5/2019 tarihinde öğrenmesine rağmen bu tarihten itibaren bir yıl geçtikten sonra 30/5/2020 tarihinde davalı idareye başvurduğunu belirtmektedir.

40. 7226 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi uyarınca Covid 19 tedbirleri kapsamında dava açma ve idari başvuru süreleri 13/3/2020 tarihi itibarıyla durmuştur. Bu durumda, 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesi kapsamında zorunlu idari başvuru yolu için öngörülen süre, eylemin ilk öğrenildiği tarih olan 9/5/2019 tarihinden itibaren 10 ay 4 gün sonra durmuştur. Başka bir ifadeyle zorunlu idari başvuru için öngörülen bir yıllık sürenin dolmasına 1 ay 26 gün kala süreler durmuştur. Ancak 15/6/2020 tarihinden itibaren anılan süreler tekrar işlemeye başlamıştır. Dolayısıyla mevzuata göre idari başvurunun 15/6/2020 tarihinden itibaren 1 ay 26 gün içinde yapılması gerekmektedir. Bu itibarla başvuru yapılabilecek nihai tarihin 11/8/2020 olarak kabulü gerekmektedir.

41. Başvurucunun idari başvuru yapılabilecek nihai tarihten önce 30/5/2020 tarihinde davalı idareye başvurduğu karar gerekçesinden anlaşılmaktadır. Yukarıda yer verilen tespitler uyarınca, Covid 19 tedbirleri kapsamında yargısal faaliyetlere ilişkin duran süreler dikkate alındığında, Mahkemenin davayı süresinde açılmadığı gerekçesiyle reddetmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

42. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

43. Başvurucu, ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 1.000.000 TL maddi ve 1.000.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

44. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875,

7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

45. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. İdare Mahkemesine (E.2020/1016, K.2020/1040) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEYLAN NERGİZ

B. No: 2021/50842 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50842

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEYLAN NERGİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/50842)

Karar Tarihi: 5/6/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 24/9/2024-32672

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Ceylan NERGİZ

Vekili : Av. Mehdi ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

3. Başvurucu, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi (Belediye) bünyesinde hizmet alım sözleşmesi kapsamında iş gören özel bir şirkette (işveren) taşeron işçi olarak çalışmaktadır. Belediye tarafından başvurucunun terör örgütü ile irtibat veya iltisak içinde olduğu yönünde işverene bildirimde bulunulmuştur. İşveren, güven ilişkisinin zedelendiği gerekçesiyle 17/10/2017 tarihinde başvurucunun iş sözleşmesini feshetmiştir.

4. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iadesi talebiyle 25/10/2017 tarihinde Diyarbakır 3. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde; fesih işleminin usule ve kanuna uygun şekilde yapılmadığını ve fesih nedenlerinin bildirilmediğini ileri sürmüştür. Mahkeme, terör örgütü ile irtibatlı ya da iltisaklı olabileceği hususunda şüphe bulunabileceğini belirterek 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 4. maddesi kapsamında gerçekleştirilen fesih işleminin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle 4/3/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.

5. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 9/12/2020 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunun kabulüne, mahkeme kararının kaldırılmasına karar vermiş; karar gerekçesinde Mahkemece iş akdinin feshine dayanak olan objektif değerlendirmelerin neler olduğunun araştırılmasını, ilgili birimlerden başvurucu hakkındaki somut bilgi ve belgelerin getirtilmesini, bunun sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

6. Bölge Adliye Mahkemesinin bahse konu kararı üzerine Mahkeme 24/3/2021 tarihli kararıyla davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; istinaf ilamında belirtilen eksikliklerin giderildiğini, ilgili birimlerden başvurucu ile ilgili bilgi ve belgelerin istendiğini ve başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar verildiğinin tespit edildiğini belirtmiştir. Kararda başvurucu hakkında verilen ceza mahkemesi kararının fesih gerekçesiyle uyumlu olduğunu, terör örgütü ile irtibatı veya iltisakı bulunabilecek başvurucuyu çalıştırmasının işverenden beklenemeyeceğini vurgulamıştır.

7. Bölge Adliye Mahkemesi 15/9/2021 tarihli kararıyla başvurucunun istinaf talebinin kesin olarak reddine karar vermiş; karar gerekçesinde başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan HAGB'ye karar verildiğini, bu nedenle işveren açısından güven ilişkisinin zedelendiğini ve iş akdinin devamının beklenemeyeceğini ifade etmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 30/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 26/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Öte yandan başvurucu hakkındaki işe iade davasında verilen ret kararlarının gerekçesinde yer alan ve Bingöl 1. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen ceza yargılamasında başvurucunun PKK terör örgütü elebaşısı A.Ö. lehine slogan atma eylemi anılan Mahkemece sabit görülmüş ve başvurucu hakkında 23/9/2014 tarihinde HAGB'ye karar verilmiştir.

10. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile

yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

13. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu; kendisi hakkında şüphe feshini oluşturulabilecek somut herhangi bir tespit yapılmadığını, yasa dışı bir örgütle ilişkisinin bulunmadığını, hakkaniyete uygun yargılanma ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı görüşünde; süreçte verilen kararlara, konuyla alakalı içtihada ve yargılamaların tarafı olan işveren tarafından sunulan görüş ile ilgili belgelere yer verilmiştir. Ayrıca başvuruya konu olan kararın OHAL döneminde alınması nedeniyle inceleme esnasında Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Başvuruda başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihatlarının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

16. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için C.A. (3), §§ 97-101; Ayla Demir İşat, §§ 106-110).

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi benzer başvurularda, derdest bir ceza davası veya soruşturmanın bulunmasının tek başına yeterli görüldüğü hâllerde özellikle de ilgili kişinin beraatine ya da ilgili kişi hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verildiği takdirde mahkemenin ilgili ve yeterli gerekçe gösterme yükümlülüğü çerçevesinde hareket ederek, irtibat veya iltisakı gösterir delilleri tartışarak bir sonuca varması ve bunu da gerekçesinde göstermesi gerektiğini kabul etmiştir (Süleyman Duman ve diğerleri, B. No: 2019/14039, 20/9/2023, § 29).

19. Öte yandan HAGB kararının Anayasa'nın 38. maddesi anlamında "hükmen sabit ol[ma]" sonucunu doğuran bir karar, diğer bir ifadeyle kesinleşmiş hüküm olmadığı açıktır. Denetimli serbestlik sürecinde açıklanması geri bırakılan hükmün açıklanma şartları oluşmadığı takdirde ceza davasının düşmesine karar verilecektir. Dahası hakkında HAGB kararı verilen kişiler yönünden bu kararın hukuki sonuç doğurmayacağına ilişkin kanun hükmü bulunmaktadır [(4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 231. maddesinin (5) numaralı fıkrası)]. HAGB kararının hukuki sonuç doğurmaması

herhangi idari tasarruf veya yargı kararının HAGB kararına doğrudan ve kategorik olarak dayandırılmamasını gerektirir. Diğer bir ifadeyle kişiler hakkında verilen HAGB kararlarının idari işlemlere veya yargı kararlarına esas alınması o HAGB kararının hukuki bir sonucudur. İlgili kanun hükmü aslında anayasal olarak masumiyet karinesinin korunmasını destekleyen bir kuraldır. Hakkında HAGB verilen kişinin suç işlediğinin sabit olduğundan bahsedilemez. Sadece ceza mahkemesinin karara konu olguların gerçekleştiğine ilişkin kanaati henüz açıklanmadan askıda bekletilmektedir. Bu kanaat yargısal olarak denetlenmemiş bir kanaat olup ancak hüküm açıklandığında denetimi mümkün hâle gelmektedir (28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle artık itiraz makamlarınca fiilin sübutu yönündeki mahkeme kanaati denetlenebilecekse de olay tarihinde yürürlükte bulunan mevzuatın bu şekilde yorumlanmadığına ilişkin olarak bkz. Atilla Yazar ve diğerleri [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022).

20. Bu itibarla hakkında HAGB kararı bulunan kişinin bu karara konu eylem veya suçla ilgili masumiyeti devam etmektedir (Diren Taş, B. No: 2019/38230, 24/1/2024, § 27). Diğer taraftan idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından salt kişinin yargılanmış olmasından ve HAGB'ye dair karardan söz edilmesi özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğinden bahsedilebilmesi için yeterli değildir. Bunun için kararın gerekçesinin bütün hâlinde dikkate alınması ve nihai kararın münhasıran HAGB'ye karar verilen fiillere dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (Hüseyin Şahin [GK], B. No: 2013/1728, 12/11/2014, § 40; Mehmet Kamburoğlu [GK], B. No: 2019/27554, 31/1/2024, § 38).

21. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesinin nedeni terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olması olarak gösterilmiştir. Bununla birlikte yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan HAGB kararı verildiği belirtilmekle yetinilmiş ancak başvurucunun terör örgütüyle iltisaklı olabileceğine dair gösterilen delillerin somut olarak neler olduğuna ve feshe ne şekilde dayanak teşkil edebileceğine dair bir gerekçeye yer verilmemiştir.

22. Bu itibarla terör örgütleri ile irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin kişiselleştirilmiş ikna edici gerekçeler ortaya konulmadan alınan tedbirin söz konusu yükümlülüklere uygun olmadığı değerlendirilmiştir. Açıklanan gerekçelerle başvurucu hakkında alınan ve Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkını etkileyen tedbirin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

23. Öte yandan başvurucunun iş akdinin haksız şekilde feshedilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin de ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte ise de özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden masumiyet karinesinin ihlal edildiğine yönelik iddiası hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve

Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan GK, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) GK, B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 3. İş Mahkemesine (E.2021/41, K.2021/217) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL KARANFİL (4)

B. No: 2021/54151 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/54151

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL KARANFİL BAŞVURUSU (4)

(Başvuru Numarası: 2021/54151)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : Kemal KARANFİL

Vekili : Av. Cahit ÇİFTÇİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı bir iddianın karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, soruşturma evresinde alınan bilirkişi raporunun tebliğ edilmemesi sebebiyle de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hâkim olarak görev yapmakta iken 16/7/2016 tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturması kapsamında tutuklanmış ve Kocaeli 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Kurum) alınmıştır.

3. Kurum tarafından, başvurucunun infaz koruma memurunun önce göğüs bölgesine sert bir şekilde vurduğu, ardından tekmeleme ve tırnaklama suretiyle yaraladığı gerekçesiyle 29/8/2016 tarihinde 11 gün süre ile hücreye koyma cezası uygulanmasına karar verilmiştir. Başvurucu, disiplin cezası uygulanması kararına itiraz etmiştir. Başvurucunun itirazını inceleyen Kocaeli İnfaz Hâkimliğince (İnfaz Hâkimliği) 13/12/2016 tarihinde disiplin cezasının iptaline karar verilmiştir. Karar gerekçesinde özetle; kamera kayıtları

incelendiğinde başvurucu ile görevliler arasında avukat görüş mahallinin önünde bir konuşma yaşandığı, bu sırada görevlilerin ani bir şekilde olaya müdahale ederek başvurucuyu yere yatırdıkları ve kontrol altına aldıkları, başvurucunun görevlilere vurduğuna ya da tekme attığına dair görüntü tespit edilemediği belirtilmiştir.

4. Kandıra Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) aynı olayla ilgili olarak başvurucunun avukatı ile yaptığı görüşme sonrasında rutin olarak yapılan üst araması uygulamasına itiraz ettiği, görevli memurlara zorluk çıkarması nedeniyle taraflar arasında tartışma yaşandığı, tartışma sırasında başvurucunun eliyle müşteki memurun göğüs bölgesine vurduğu, kollarını tırnakladığı ve tekme savurduğu gerekçesiyle 12/2/2019 tarihinde görevi yaptırmamak için direnme suçundan başvurucu hakkında iddianame tanzim etmiştir.

5. İddianamenin kabulüyle Kandıra Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) açılan kamu davasında olaya ait kamera görüntülerinin çözümü bilirkişi vasıtası ile yaptırılmış ve 18/11/2019 tarihli rapor dosyaya girmiştir. Başvurucu, 16/12/2019 tarihli dilekçesiyle anılan rapora karşı itirazlarını Mahkemeye sunmuştur. Yapılan yargılama neticesinde 19/12/2019 tarihinde başvurucunun adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...Tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde her ne kadar sanık savunmasında, iddianame ile üzerine atılı görevi yaptırmamak için direnme suçunu işlediğini inkar etse de katılan anlatımlarını doğrulayan tanık beyanlarına dikkat edildiğinde, infaz koruma memuru olan katılanın eline aldığı dedektör ile sanığın üzerini aramak amacıyla sanığa yöneldiğinde, sanığın eliyle müştekinin göğüs bölgesine sert bir şekilde vurmak suretiyle görevini yapmasına engel olduğu sabit olmuştur.

Sanık savunmasında, hakkında olay nedeniyle cezaevi idaresi tarafından kendisine yönelik olarak uygulanan disiplin kararının olaya ilişkin kamera görüntülerinin net [olmaması] nedeniyle Kocaeli İnfaz Hakimliğinin 2016/4200 Esas 2016/5746 Karar ve 13/12/2016 tarihli kararı ile kaldırıldığını beyan etmiş olsa da kararın incelenmesinde Hakimliğin gerekçesinin sanığın görevli memurlara vurduğuna veya tekme attığına dair herhangi bir görüntü tespit edilemediğine dayandığı anlaşılmıştır.

İnfaz Hakimliklerince verilen kararlar iddianameye konu suçun işlenip işlenmediğine yönelik ve işin esasına ilişkin olmayıp suçun gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda olaya ilişkin tüm deliller ayrıntılı olarak değerlendirilip incelenmediğinden maddi ceza hukuku anlamında kesin hüküm teşkil etmediğinden sanığın bu yöndeki savunmasına mahkememizce itibar edilmemiştir.

Mahkememizce olaya ilişkin kamera görüntülerini içerir CD hakkında bilirkişi raporu tanzim ettirilmiş, düzenlenen raporda her ne kadar olayın oluş şeklini gösteren ayrıntılı görüntülere rastlanılmamış ise de sanığın İKM'lere yönelik olarak direnç gösterdiği şeklindeki belirlemenin dinlenen tanık anlatımları ile uyumlu olduğu anlaşıldığından TCK'nın 265. maddesinde 'görevi yaptırmamak için direnme' başlığıyla 'seçimlik hareketli' ve 'amaçlı bir fiil' olarak düzenlenen ve görevin yapılmasını önleme maksadıyla kamu görevlisine karşı gelinmesi eylemleri cezalandırılan suç tipinde; hareketin 'cebir veya tehdit' şeklindeki icrai davranışlarla işlenebileceğinin öngörüldüğü göz önüne alındığında; sanığın iddianame kapsamında, üzerinin aranmasını engellemeye yönelik olarak katılanın göğüs bölgesine vurduğunun tanık anlatımları, doktor raporu ve tüm dosya kapsamı ile sabit olduğundan üzerine atılı suçu işlediğine yönelik mahkememizde tam bir vicdani kanı oluşmakla eylemine uyan ve TCK'nın 265/1 maddesinde düzenlenen görevi yaptırmamak için direnme suçunu

işlediği sabit olduğundan cezalandırılmasına karar verilmiş, ...”

6. Başvurucunun mahkûmiyet kararına karşı yaptığı istinaf kanun yolu başvurusu Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesince 2/11/2020 tarihinde esastan kesin olarak reddedilmiştir.

7. Komisyon, adil yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğince üzerine atılı suçu işlemediğine yönelik tespitte bulunularak hakkında verilen disiplin cezasının kaldırıldığını ancak görevi yaptırmamak için direnme suçundan yapılan yargılamada bu durum Mahkemece dikkate alınmadan aynı delillerle mahkûmiyet kararı verildiğini ileri sürmüştür.

10. Başvurunun bu kısmı adil yargılanma hakkının görünümlerinden olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

13. Bununla birlikte yargı mercinin aynı maddi veya hukuki olguyla ilgili olarak başka bir yargısal karardan farklı bir sonuca ulaşması hâlinde bunun dayanaklarını gerekçeli kararında göstermesi kendisinden beklenir. Anayasa'da güvenceye bağlanan tüm temel hak ve özgürlüklerin yorumunda gözetilmesi gereken temel bir ilke olarak düzenlenen hukuk devleti ilkesi, yargı organlarının aynı maddi veya hukuki olgularla ilgili olarak çelişkili kararlar vermekten mümkün olduğunca kaçınmasını gerekli kılar. Aynı maddi veya hukuki vakıalarla ilgili olarak farklı kararlar verilmesi hukuk devleti ilkesini zedeleyebileceği gibi kişilerin hukuka olan inancını da zayıflatabilir. Bu nedenle bir maddi veya hukuki vakıa ile ilgili olarak yargısal nitelikte bir kimse lehine karar verildiği ancak yargı merciinin aynı olgu hakkında bu karardan farklı bir sonuca ulaştığı durumlarda bunun gerekçesinin belirtilmesi gerekir. Yargı merciinin bu gibi durumlarda gerekçe gösterme yükümlülüğü, kişilerin hukuka olan güvenlerinin sarsılmaması için hayati öneme sahiptir (bazı değişikliklerle

birlikte bkz. Mehmet Okyar, B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29 ve ayrıca bkz. Mehmet Köz, B. No: 2018/23430, 27/1/2021, § 27).

14. İnfaz Hâkimliğinin disiplin cezasının iptaline ilişkin kararında başvurucunun görevlilere vurduğuna ya da tekme attığına dair görüntü tespit edilemediği belirtilmiştir. Mahkeme ise başvurucunun üzerinin aranmasını engellemeye yönelik olarak katılanın göğüs bölgesine vurduğu gerekçesiyle mahkûmiyet hükmü kurmuştur. Diğer bir ifadeyle İnfaz Hâkimliği başvurucunun üzerine atılı eylemi gerçekleştirmediği sonucuna ulaşırken Mahkeme aksi sonuca ulaşmıştır.

15. Somut olayda başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı verilmeden önce disiplin hapsinin iptaline karar verilmiştir. İnfaz Hâkimliğinin kararı başvurucu tarafından Mahkemeye sunulmuştur. İnfaz Hâkimliği, kamera kayıtlarının incelendiğini de belirterek başvurucunun üzerine atılı suçu işlemediğine yönelik tespitte bulunmuştur. Bu nedenle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasının iptaline dair kararın mahkumiyet kararı açısından sonuca etkili olduğu, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olduğu değerlendirilmiştir.

16. Gerekçeli karar incelendiğinde Mahkemenin neden İnfaz Hakimliği ile aksi sonuca ulaştığını gerekçelendirmediği görülmektedir. Mahkeme gerekçeli kararında özetle; infaz hâkimliklerince verilen kararlarda suçun gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda olaya ilişkin tüm delillerin ayrıntılı olarak değerlendirilip incelenmediğini, bu hâkimliklerce verilen kararların da maddi ceza hukuku anlamında kesin hüküm teşkil etmediğini belirtmekle yetinmiştir. Başvurucunun atılı suçu işlemediğini ispatlayan maddi vakıaya ilişkin İnfaz Hâkimliği kararının varlığına dair savunması Mahkemece itibar görmemiştir. İnfaz Hakimliği kararının niteliği ve kapsamı göz önüne alındığında Mahkemenin gerekçeli kararında kişilerin hukuka olan güvenlerinin sarsılmamasını sağlayan, hukuk devleti ilkesiyle de bağdaşan bir tartışma yapılmamıştır. Başvurucunun ayrı ve açık yanıt verilmesini gerektiren atılı eylemi işlemediğine yönelik İnfaz Hâkimliğinin tespiti bulunduğu iddiası Mahkemece karşılanmamıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, soruşturma evresinde alınan kamera görüntülerine ilişkin 28/12/2018 tarihli bilirkişi raporunun kendisine tebliğ edilmediğini ve bu suretle rapora itirazlarını sunma imkânı tanınmadığını ileri sürmüştür.

19. Başvurunun bu kısmı, adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmiştir.

20. Ceza davasında ulaşılması hedeflenen temel amaç, maddi gerçeğin adil yargılanma hakkına uygun olarak ortaya çıkarılmasıdır. Çelişmeli yargılama ilkesi, bu amacın gerçekleştirilmesinin en önemli unsurlarındandır. Anılan ilke taraflara dava dosyası hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla ceza davalarında mahkemenin kararını etkilemek amacıyla dosyaya sunulan görüş ve delillerden sanığın haberdar olmasına, bunlara karşı etkili bir şekilde karşı çıkmasına fırsat verilmesi gerekir (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 25; Cezair Akgül, B. No: 2014/10634, 26/10/2016, §§ 27-31).

21. Çelişmeli yargılamanın bir amacı da dosyaya bir görüşün/talebin girmesini temin etmekle sınırlı olmayıp onun mahkemece dikkate alınarak bir sonuca ulaşmasını sağlamaktır. Çelişmeli yargılama ilkesi, sanığın aleyhindeki delillerin çelişmeli bir usul ile mahkemeye sunulmasını ve sadece tanık beyanlarının değil diğer delillerin de tartışılmasını gerektirir. Böylelikle sanıklar delilin davayla ilgisini ve ağırlığını değerlendirerek güvenirliği hususundaki iddialarını ve itirazlarını dile getirebilecektir (Cezair Akgül, § 28).

22. Taraflar arasında hakkaniyete uygun bir dengenin sağlanmasını amaçlayan silahların eşitliği ilkesi ise davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı şartlara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

23. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemeye aittir. Bu konuda değerlendirme yapmak Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte yargılamada adil yargılama hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine gerektiği ölçüde riayet edilip edilmediği Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır. Anılan ilkeler kapsamında yapılacak incelemede, delillere ilişkin olarak iddia ve savunma makamı arasında oluşturulan dengesizlik iddialarının da yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmesi gerekir. Özellikle sanığın kendisinin elde etme olanağı bulunmayan deliller bakımından yargı makamlarınca savunmaya bunların aksini ortaya koyma hususunda makul imkânların sunulması gerekir (Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 60).

24. Somut olayda 28/12/2018 tarihli bilirkişi raporu soruşturma evresinde Başsavcılık tarafından alınmış ve sonrasında 12/2/2019 tarihinde iddianame tanzim edilmiştir. Mahkeme de ayrıca yargılama konusu olaya ilişkin 18/11/2019 tarihli bilirkişi raporunu tanzim ettirmiştir. Başvurucu kovuşturma evresinde iddianameye ve soruşturma dosyasında bulunan söz konusu rapora erişebilmiş, kovuşturma aşamasında alınan bilirkişi raporuyla birlikte diğer sayılan belgelere karşı savunma ve itirazlarını sunma imkânına sahip olmuştur. Aynı zamanda başvurucu yargılama neticesinde hükmolunan mahkûmiyet kararına karşı istinaf kanun yoluna da başvurmuştur. Diğer bir ifade ile başvurucuya bilirkişi raporlarına yönelik itiraz etme fırsatı hem duruşma evresinde hem de istinaf aşamasında tanınmış; başvurucu, raporlarla ilgili karşı argümanları mahkemelere sunma imkânı elde etmiştir. Dolayısıyla başvurucunun usule ilişkin haklarda diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin bilirkişi raporundan haberdar olup rapora ilişkin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının da diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

26. Başvurucu, haksız olarak mahkûmiyet kararı verildiğini ve suçu işlediğine yönelik oluşan şüphenin Mahkemece aleyhine yorumlandığını ileri sürmüştür. Başvurucunun yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiasının Ahmet Sağlam (B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kandıra 1. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2019/200, K.2019/972) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YAKUP ENES AKA (2)

B. No: 2022/13607 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/13607

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAKUP ENES AKA BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/13607)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğçe TAKCI

Başvurucu : Yakup Enes AKA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1- Başvuru, karar sonucunu etkileyecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Başvurucu Hakkındaki Ceza Yargılaması Süreci

2. Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması silahlı terör örgütüne üye olduğu iddiasıyla yürütülen soruşturma kapsamında başvurucu 26/7/2016 tarihinde gözaltına alınmış, ardından Trabzon Sulh Ceza Hâkimliğince 29/7/2016 tarihinde müsnet suçtan tutuklanmıştır.

3. Açılan davada Trabzon 2. Ağır Ceza Mahkemesi 28/11/2017 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Başvurucunun mahkûmiyet kararına karşı yaptığı istinaf kanun yolu başvurusu Samsun Bölge Adliye Mahkemesi tarafından 4/10/2018 tarihinde, temyiz talebi de Yargıtayca 29/4/2019 tarihinde reddedilmiştir.

4. Başvurucu, hakkında verilen hapis cezasının infazını tamamlayarak 11/3/2021 tarihinde tahliye edilmiştir.

5. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede, başvurucunun tutuklanması sonrasında ileri sürdüğü tutukluluk süresinin makul olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının 2017/39662 numaralı başvuruda incelendiği tespit edilmiştir. Birinci Bölüm Birinci Komisyon tarafından 25/12/2018 tarihinde suç isnadına bağlı olarak tutuklanan kişinin tahliyesine ya da mahkûmiyetine karar verilmesi hâlinde tutukluluğun makul veya kanunda öngörülen azami süreyi aştığı iddiasının 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında açılacak tazminat davasında incelenebileceği gerekçesiyle başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle bu başvurunun kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşıldığı anlaşılmıştır. Başvurucu bu karar sonrasında, incelemeye konu tazminat davasını açmış olup başvuru formunda bu hususu dile getirmiştir.

B. Başvurucunun Tutukluluğunun Makul Süreyi Aştığı İddiasıyla Açtığı Tazminat Davasıyla İlgili Süreç

6. Başvurucu 15/11/2018 tarihli dilekçesiyle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayalı olarak özetle tutukluluğunun makul süreyi aştığı iddiasını ileri sürerek tazminat davası açmıştır. Dilekçesinde başvurucu, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin (Yargıtay) ceza yargılaması/soruşturması süreci sonuçlanmadan tazminat davası açabileceğine dair ilgili içtihadına da değinmiş; miktar belirtmeden maddi tazminat ile 9.258.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 20/3/2019 tarihinde başvurucunun tazminat talebini reddetmiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacı Yakup Enes Aka 15/11/2018 tarihli dilekçesinde özetle; Trabzon 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2017/58 Esas sayılı dava dosyasında 22/10/2017 tarihli tutukluluğun devamı kararına karşı itiraz ettiğini ve bu karara karşı yapılan itirazı reddeden Trabzon 3. Ağır Ceza Mahkemesinin ... kararına istinaden 5271 Sayılı CMK'nın 141. maddesi gereğince hak ihlalleri ile uğradığı maddi haklarının saklı tutulmasına, makul süreyi aşan uzun tutukluluk nedeni ile manevi tazminat olarak 9.258.000,00 TL'nin tarafına ödenmesine ve maddi zararlarının araştırılarak bunların da tazmin edilmesini talep etmiştir.

...

...Trabzon 2. Ağır Ceza Mahkemesi... davacı hakkında silahlı terör örgütü FETÖ-PDY'ye üye olmak suçundan... 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği verilen ve kararın istinaf edilmesi üzerine Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 8. Ceza Dairesi'nin 04/10/2018 tarih... kararıyla istinaf başvurusunun esastan reddine karar verildiği,... doyanın temyiz incelemesi için Yargıtay'da olduğunun, dolayısıyla henüz kesinleşmediği anlaşılmıştır.

...Dava dosyası içeriğindeki bilgi ve belgeler incelendiğinde, davacı hakkında yapılan yargılama neticesinde terör örgütüne üye olmak suçundan mahkumiyet kararı verilerek hükümle birlikte tutukluluk halinin devamına hükmedildiği, hüküm verilmeden önce tutukluluk halinin devamına karşı yapılan itiraz üzerine Trabzon 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nin itirazın reddine karar verdiği anlaşılmakla, Trabzon 3. Ağır Ceza Mahkemesinin... kararına karşı tazminat davasının açıldığı, lakin açılan bu davanın CMK'nun 141. vd. maddelerine göre açılacak tazminat istemlerinden olmadığı, zira sanığın yargılama sonucunda mahkumiyetine karar verildiği ve kararın henüz kesinleşmediği,

dolayısıyla açılan maddi ve manevi tazminat davasının hukuki dayanağının bulunmadığının tespiti ile açılan... davasının reddine ... karar verilmiştir.

...koruma tedbirleri nedeniyle maddi tazminat davası açılmış ise de, mağduriyet konusunun [CMK'nın] 141,142 maddelerinde ön görülen tazminat hukuku gerekçelerinden biri olmadığından, şartlarının mevcut olmaması nedeni ile davacı Yakup Enes Aka'nın tazminat talebinin reddine... [karar verilmiştir.]"

8. Başvurucunun istinaf kanun yolu başvurusu Samsun Bölge Adliye Mahkemesinin 1/2/2021 tarihli kararı ile esastan reddedilmiştir. Temyiz talebi ise Yargıtay tarafından 8/11/2021 tarihinde esastan reddedilmiştir.

9. Nihai karar başvurucuya 20/1/2022 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu 7/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına, iddialarının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

11. İlgili ulusal hukuk için bkz. İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 21-27.

III. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, tutukluluğunun makul süreyi aşması nedeniyle Anayasa Mahkemesinin kabul edilemezlik kararı uyarınca açtığı tazminat davasının dava açma şartlarının mevcut olmaması gerekçesiyle haksız olarak reddedilmesi ve davanın yetkisiz mahkemede görülmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin içtihatlara yer verilerek bunların gözetilmesi suretiyle bir değerlendirme yapılması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

13. Başvurucunun iddialarının özü, Anayasa Mahkemesinin ilk derece mahkemesince mahkûmiyet hükmü verilerek tutulmanın niteliğinin değişmesi (hükme bağlı hâle gelmesi) durumunda tazminat davası yolunun bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gerektiğine dair kararına rağmen "[hakkındaki mahkûmiyet] kararının henüz kesinleşmediği, dolayısıyla açılan maddi ve manevi tazminat davasının hukuki dayanağının bulunmadığı" gerekçesiyle açtığı tazminat davasının haksız olarak reddedilmesine yöneliktir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma

hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğunu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi birçok kararında vurgulamıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

16. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği, anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

17. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği, davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce yeterli bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir. Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi hak ihlaline neden olabilecektir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri, [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 35, 39).

18. Bilindiği üzere Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğunu kabul etmektedir (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26).

19. Başvurucu; tazminat davası sürecinde, tutukluluğunun makul süreyi aştığı iddiasına dair bu tazminat davasını Anayasa Mahkemesinin başvuru yollarının tüketilmemiş olduğu gerekçesiyle verdiği kabul edilemezlik kararı sonrasında açtığını dile getirmiştir. Ayrıca başvurucu, Yargıtayın asıl dava kesinleşmeden koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davası açılabileceğine dair kararından da bahsetmiştir. Fakat Ağır Ceza Mahkemesince tutukluluğun makul süreyi aşıp aşmadığıyla ilgili bir değerlendirme yapılmadan, başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararının kesinleşmediğinden bahisle davanın reddine karar verildiği anlaşılmıştır. Bu durumda uyuşmazlığın çözümü için esaslı bir iddia Ağır Ceza Mahkemesi kararında tartışılmamış ve karşılanmamış olduğundan başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

21. Gerekçeli karar hakkının ihlaline karar verildiğinden başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü diğer ihlal iddialarının incelenmesine gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlal tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E. 2018/772, K.2019/230) GÖNDERİLMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LEILI FARAJI

B. No: 2022/21288 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/21288

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

LEILI FARAJI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/21288)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Leılı FARAJI

Vekili : Av. Hayriye Buse BERGAMALI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle aile hayatına saygı, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakları ile kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İran İslam Cumhuriyeti vatandaşı başvurucu hakkında Denizli Valiliğince 6/4/2021 tarihinde4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca sınır dışı etme kararı alınmıştır.

3. Başvurucunun anılan kararın iptali amacıyla açtığı dava Denizli İdare Mahkemesi tarafından 31/12/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

4. 28/1/2022 tarihinde nihai kararı öğrenen başvurucu 28/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Göç İdaresi Başkanlığı 28/12/2023 tarihli yazısıyla başvurucu hakkındaki sınır dışı etme işleminin kaldırıldığını bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Nadali Agheli Kohne Shari (B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucu, sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle aile hayatına saygı, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakları ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi şöyledir:

“(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

…

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.”

9. Somut olayda başvurucu hakkında verilen sınır dışı etme kararının kaldırıldığı, dolayısıyla bireysel başvuruya konu edilen sınır dışı etme kararının uygulanma ihtimali olmadığı anlaşılmıştır. Diğer taraftan başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden de bulunmamaktadır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden bulunmaması nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden bulunmaması nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.A.

B. No: 2022/30644 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/30644

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/30644)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : A.A.

Vekili : Av. Seda DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama koruma tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından, mağdur M.A.nın babasının 13/2/2022 tarihinde kolluk görevlilerine yaptığı şikâyet üzerine başvurucu hakkında çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçundan soruşturma işlemlerine başlanmıştır.

3. Olay tarihi itibarıyla 14 yaşında olan başvurucu, Başsavcılığın talimatı ile 14/2/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

4. Başsavcılık, başvurucuyu çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçundan tutuklanması talebiyle İstanbul 8. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Hâkimlik, sorgunun ardından 15/2/2022 tarihinde başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir. Bu karara karşı yapılan itiraz İstanbul 21. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 22/2/2022 tarihinde

reddedilmiştir.

5. Başvurucu, itirazın reddi kararını 23/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 14/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Tutukluluk hâlinin devamı kararına yapılan itirazı inceleyen İstanbul 18. Asliye Ceza Mahkemesi 12/5/2022 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

7. Başsavcılık tarafından başvurucunun çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçundan cezalandırılması talebiyle 18/10/2022 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamenin kabulü ile açılan dava İstanbul 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından yürütülmüştür.

8. Yargılama neticesinde Mahkeme, başvurucunun mağdurun yaşı hususunda hataya düştüğü gerekçesiyle isnat edilen eylemi reşit olmayanla cinsel ilişki olarak nitelemiş ve mağdurun şikâyetinden vazgeçmiş olması nedeniyle 16/2/2023 tarihinde düşme kararı vermiştir. İstinaf incelemesinden geçen hüküm 24/5/2023 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; suç tarihinde çocuk olduğunu, bu durumun tutuklama kararında dikkate alınmadığını, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hükümleri yerine 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun genel ilkelerine göre tutuklandığını, özellikle çocuklar yönünden son çare niteliğindeki tutuklama tedbirinin diğer tedbirler değerlendirilmeksizin hukuka aykırı olarak uygulandığını beyan ederek adil yargılanma hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

11. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi tutuklamaya konu davanın kesinleşmiş olması hâlinde başvuruculların tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceğini belirtmiş ve anılan iddiayı başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Reşat Ertan, B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse, B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26).

13. 5271 sayılı Kanun’un koruma tedbirleri nedeniyle tazminat isteyemeyecek kişileri düzenleyen 144. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi kanuna uygun olarak yakalanan ve tutuklananlar açısından geçerlidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Eyyüp Güneş, § 91). Dolayısıyla kanuna aykırı olarak yakalandığını veya tutuklandığını iddia eden kişiler açısından ceza soruşturması veya kovuşturması neticesinde kovuşturmaya yer olmadığı, beraat, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmiş olması tazminat talep etme hakkı yönünden belirleyici değildir. Başvurucu, çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçundan tutuklanmıştır. Yapılan yargılama sonucunda düşme kararı verilmiş ve bu karar kesinleşmiştir. Somut olayda da kesinleşmiş bir hüküm bulunduğundan başvurucunun hukuka aykırı olduğunu ileri sürdüğü tutuklama tedbiri açısından 5271 sayılı Kanun'un 141.

maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen tazminat yoluna başvurabilmesi mümkündür.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAKHTIYAR FISHAL

B. No: 2022/71723 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/71723

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAKHTIYAR FISHAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/71723)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Bakhtıyar FISHAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Bölüm tarafından 26/7/2022 tarihinde Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir.

3. İran İslam Cumhuriyeti vatandaşı başvurucu hakkında Samsun Valiliğince 24/1/2022 tarihinde4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca sınır dışı etme kararı alınmıştır.

4. Başvurucunun anılan kararın iptali amacıyla açtığı dava Samsun 1. İdare Mahkemesi tarafından 6/7/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

5. 19/7/2022 tarihinde nihai kararı öğrenen başvurucu 26/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

7. Başvurucu 29/8/2023 tarihli dilekçeyle bireysel başvurusundan feragat ettiğini

bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Başvuru konusu olayda başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilebilecek bir durumun söz konusu olmadığı anlaşıldığından 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerekir.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Sınır dışı etme işlemine ilişkin verilen tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

C. Yargılama giderinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA ASLAN

B. No: 2022/100111 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/100111

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA ASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/100111)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Fatma ASLAN

Vekili : Av. Gülbin ŞAHİN DAĞHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi ve kanunda öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme, basit yaralama, kamu malına zarar verme, tasarlayarak öldürme, yangın, su baskını, tahrip, batırma, bombalama ya da nükleer, biyolojik, kimyasal silah kullanarak öldürme, yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle kişiyi öldürme, mala zarar verme, devletin birliğini ve ülke bütünlüğü bozma suçlarından başlatılan soruşturma kapsamında başvurucu 26/5/2016 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucu, devletin birliğini ve ülke bütünlüğü bozma suçundan tutuklanması istemiyle sevk edildiği Nusaybin Sulh Ceza Hâkimliğince 30/5/2016 tarihinde atılı suçtan tutuklanmıştır.

3. Soruşturma sonucunda 15/9/2017 tarihinde başvurucu ve diğer 16 şüpheli hakkında yukarıda belirtilen atılı suçlardan iddianame düzenlenmiştir. İddianamenin Mardin 4. Ağır

Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından kabul edilmesiyle kovuşturma evresi başlamıştır.

4. Mahkemece 8/4/2019 tarihinde başvurucu yönünden dosya tefrik edilmiş ve başvurucunun yargılaması yeni bir esas numarası üzerinden devam etmiştir. Mahkeme 16/10/2019 tarihinde başvurucunun devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan 13 yıl, kasten öldürmeye teşebbüs suçundan 7 yıl 6 ay, kamu malına zarar verme suçundan ise 1 yıl 1 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme başvurucunun terör örgütünün nihai amacını gerçekleştirmek için silahlı çatışmalara girdiğini ancak hangi mağdura karşı öldürme eylemleri gerçekleştirdiğinin belirlenemediğini, mağdur sayısının belirlenememesi nedeniyle asgari seviyede bir kez adam öldürmeye teşebbüs suçundan cezalandırılmasının gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu hakkında diğer suçlar açısından karar verilmesine yer olmadığına ya da beraat kararları verilmiştir. Mahkeme başvurucunun tutukluluk hâlinin hükümle birlikte devamına karar vermiştir.

5. Anılan kararlara karşı başvurucu tahliye talebini de içeren dilekçesiyle istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 9. Ceza Dairesi 5/12/2019 tarihinde başvurucunun kamu malına zarar verme suçu açısından beraatine, diğer suçlar açısından ise istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

6. İstinaf Mahkemesi tarafından verilen bu karar başvurucu tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 3. Ceza Dairesi, 26/1/2022 tarihinde başvurucu hakkında verilen hükmü bozmuş ve dosyayı Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

7. Bozma üzerine yapılan yargılamada Mahkeme 22/4/2022 tarihli ilk duruşmada devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan kanuni tutukluluk süresini doldurduğu gerekçesiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir. Ancak aynı duruşmada Mahkeme kasten öldürmeye teşebbüs suçundan başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu 10/10/2022 tarihinde vermiş olduğu dilekçe ile tahliyesini talep etmiş ancak bu talebi 11/10/2022 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Bu karara karşı yapılan itirazı değerlendiren Mardin 5. Ağır Ceza Mahkemesi 12/10/2022tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

9. Başvurucu 14/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

10. Mahkeme 24/11/2022 tarihinde başvurucunun devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan 13 yıl, kasten öldürmeye teşebbüs suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme başvurucunun tutukluluk hâlinin hüküm ile birlikte devamına da karar vermiştir.

11. Yargıtay 3. Ceza Dairesi 13/9/2023 tarihinde mahkûmiyet hükümlerini onamıştır.

12. Başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına Komisyonca karar verilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, uzun süredir tutuklu olduğunu ve tutukluluğun makul süreyi ve kanunda öngörülen azami süreyi aştığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Bakanlık 30/5/2016 tarihli ilk tutuklama kararına ilişkin olarak başvurucunun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında tazminat yoluna başvurmadığını, ayrıca 16/10/2019 tarihinde ilk mahkûmiyetle birlikte tutukluluğun devamına karar verildiğini, bu kararın tefhim edildiği 16/10/2019 tarihinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekirken 14/11/2022 tarihinde bireysel başvuru yapıldığını belirtmiştir. 22/4/2022 tarihli ikinci tutukluluğunmakul süreyi aştığı iddiası bakımından ise yapılacak incelemede ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihatlarının vesomut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır.

15. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda başvurucu, devletin birliğini ve ülke bütünlüğü bozma suçundan 30/5/2016 tarihinde tutuklanmış, 22/4/2022 tarihli duruşmada bu suçtan tahliye edilmiştir. Ancak aynı duruşmada kasten öldürmeye teşebbüs suçundan tutuklanmasına karar verilmiştir. Yapılan yargılama sonucunda başvurucunun her iki suçtan da mahkûmiyetine karar verilmiş ve hükümle birlikte tutukluluğunun devamına karar verilmiştir. Dolayısıyla başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, yargılamanın makul süreyi aştığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından Anayasa Mahkemesi içtihatlarının, olağanüstü hâl ve pandemi koşulları ile somut olayın kendine özgü şartlarının gözönünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir.

19. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUKADDES KABAK

B. No: 2023/100269 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/100269

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUKADDES KABAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/100269)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Mukaddes KABAK

Vekili : Av. Rıza POLAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi ve kanunda öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Tunceli Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturma kapsamında başvurucu 27/4/2017 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle sevk edildiği Tunceli Sulh Ceza Hâkimliğince 3/5/2017 tarihinde atılı suçtan tutuklanmıştır.

3. Soruşturma sonucunda 28/2/2019 tarihinde başvurucu hakkında iddianame düzenlenmiştir. İddianamenin Tunceli 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından kabul edilmesiyle kovuşturma aşaması başlamıştır.

4. 3/10/2023 tarihli duruşmada başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Başvurucu, bu karara itiraz etmiş; Tunceli 1. Ağır Ceza Mahkemesi 18/10/2023 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu 22/11/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Mahkeme 23/11/2023 tarihli duruşmada başvurucu yönünden dosyanın tefrikine ve farklı bir esas numarası üzerinden yargılamaya devam edilmesine karar vermiştir.

7. Yapılan yargılama sonucunda 12/12/2023 tarihinde başvurucunun devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan 21 yıl; bombalamak suretiyle kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle kasten öldürmeye teşebbüs suçundan 5 kez 8 yıl 8 ay , 2 kez 10 yıl 8 ay, bir kez 12 yıl hapis; bombalamak suretiyle kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle kasten öldürme suçundan üç kez 21 yıl hapis, tasarlayarak kasten öldürmeye teşebbüs suçundan 3 kez 10 yıl hapis, tehlikeli maddelerin izinsiz bulundurulması ve el değiştirilmesi suçundan 8 yıl hapis ve 64.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme silahlı terör örgütüne üye olma suçu ile geçitli suç olan devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan ceza verilmiş olması nedeniyle silahlı terör örgütüne üye olma suçundan ötürü tutuklanan başvurucunun tahliyesine, devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, nitelikli kasten öldürme suçlarından hükümle birlikte tutuklanmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla istinaf incelemesi devam etmektedir.

9. Komisyon; başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

10. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti Ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; uzun süredir tutuklu olduğunu, tutukluluğunun ilgili ve yeterli olmayan şablon gerekçelerle devam ettirildiğini, tutukluluğunun makul süreyi ve kanunda öngörülen azami süreleri aştığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 12/12/2023 tarihinde başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı ve başvurucunun bireysel başvuruya konu ettiği tutuklama ile ilgili olarak da tahliye kararı verildiği görülmüştür. Dolayısıyla başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, yargılamanın makul süreyi aştığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Anayasa Mahkemesi, Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvurularda uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. (Veysi Ado, §§ 47, 50). Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDAL KARABULUT

B. No: 2019/12374 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/12374

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDAL KARABULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/12374)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Erdal KARABULUT

Vekili : Av. Merdan ÖZBERK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucunun katıldığı basın açıklamasında okuduğu metinden dolayı disiplin cezasıyla cezalandırılmasının sendika hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Adana'nın Yumurtalık ilçesinde bir ilkokulda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN) üyesi ve aynı zamanda Sendikanın Adana Şubesi Yönetim Kurulunun örgütlenme sekreteridir.

3. EĞİTİM SEN'in bağlı olduğu Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) kanun hükmünde kararnameyle ihraç edilen üyelerine destek olmak amacıyla 3/11/2016 tarihinde Adana Atatürk Parkı'nda bir basın açıklaması organize etmiştir. Başvurucu, söz konusu eyleme katılarak basın açıklaması metnini okumuştur. Açıklamanın tam metni şöyledir:

"Faşizme karşı el ele vereceğiz, birbirimize kenetlenip bu darbeyi püskürteceğiz. Haklarında açılmış adli ya da idari soruşturma dahi olmayanlar, hiçbir somut ve hukuki delil ileri sürülmeden, tamamen hükümetin siyasi tasarrufuyla işten atıldı. 29 Ekim'de yayınlanan 675

sayılı KHK ile kamudan 10 bin 131 kişi daha haksız ve hukuksuz bir biçimde ihraç edildi. İhraç torbasının içerisinde yaşamı boyunca emek demokrasi ve barış mücadelesinde en ön safta yer almış şube başkanlarımız ve üyelerimiz de yer aldı. Üniversitelerde 50/d'ye karşı yürütülen mücadelenin neferi olan, bu suça ortak olmayacağız diyerek barış talep eden, hükümetlerin makbul gördüğünü değil, doğruyu gerçeği ifade eden akademisyenlerimiz ihraç edildi. Okul sıralarında öğrencilerin dürüst, demokrasi, ayrımcı olmayan insanlar olmayı telkin eden, onlara onurlu bir gelecek bırakacağı sözünden asla geri adım atmayan öğretmenlerimiz, sağlık emekçilerimiz ve memur arkadaşlarımız ihraç edildi. AKP kararlı ve ısrarcı şekilde herkese bir mesaj vererek, Türkiye'de hukuk yok, demokrasi yok, can güvenliği yok, barış yok adalet yok, iş güvencesi yok dedi. Özgür basına yönelik darbe daha ileri bir boyuta taşındı. Haber ajansları, dergiler, gazeteler kapatıldı. Basın yayın özgürlüğü, düşünce ve ifade özgürlüğüne kilit vuruldu. 676 sayılı KHK ile yandaş sendikanın önerisi hayata geçirildi. Hali hazırda zaten demokratik olmayan rektörlük seçimleri kaldırıldı, doğrudan atama sistemi getirildi. Milli irade üniversitelerde de tecelli bulmuş oldu. Avukatlara sınırlama, hakimlere tutuklama kolaylığı getirildi. Kamuda liyakat değil mülakat; kadrolu değil sözleşmeli istihdama geçildi. Devlet memurluğundan çıkarma hükümleri esnetildi, muğlaklaştırıldı. Kısaca AKP savcı oldu, hakim oldu, rektör oldu, polis oldu, yani devlet parti bütünleşmesi tamam oldu. KESK olarak belirtmek isteriz ki, bunun adı tek kelimeyle darbedir, bunun adı faşizmdir. Herkes bilmelidir ki bizler bu sendikaları kapılarına vurulan mühürleri söküp atarak kurduk. Bugün de tüm üyelerimizle el ele vererek, birbirimize kenetlenerek yarınlarımıza vurulmak istenen mühürleri söküp atacağımızdan kimsenin şüphesi olmamalıdır. Bizler bu topraklarda emeğin hakları, barış ve demokrasi için mücadele etmenin zor, bedelinin olduğunu ne kadar iyi biliyorsak, son sözü söyleyenlerin de mücadele edenler olduğunu o kadar iyi biliyoruz. Onursuzca yaşamayı tercih edeceğimizi sananların yüzüne bu gerçek tokat gibi çarpacaktır. Son sözü biz söyleyeceğiz. Direne direne kazanacağız Arkadaşlarımızın kamu görevine dönmesini sağlayacak etkin mücadeleyi yürüteceğiz. Hiç kimsenin bundan kuşkusu olmamalıdır, işimize geri dönene ve bizim olanı alana kadar mücadele edeceğiz. AKP yenilecek, biz kazanacağız."

4. Somut olayda idare, başvurucunun okuduğu metinle Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti devletini, devletin kurum ve organlarını aşağıladığı iddiasıyla başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatmıştır. Başvurucu; ifadesinde Adana KESK Şubeler Platformu tarafından hazırlanan basın metnini okuduğunu, metnin eleştirel düşünceleri içerdiğini ve ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını belirtmiştir. Bunun yanında okuduğu metnin kesinlikle Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti devletini, hiçbir devlet kurumunu ve organını hedef almadığını ifade etmiştir.

5. Soruşturma neticesinde başvurucunun okuduğu metinle Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti devletini, devletin kurum ve organlarını aşağıladığı iddiasının sübuta erdiği ancak anılan eylemin 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda tam karşılığının olmaması nedeniyle başvurucu hakkında Kanun'un 125. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "Disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hâllere nitelik ve ağırlıkları itibarıyla benzer eylemlerde bulunanlara da aynı neviden disiplin cezaları verilir." hükmünün uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Nihayetinde başvurucunun 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (D) bendinin (d) alt bendi olan "amirlerine veya maiyetindekilere karşı küçük düşürücü veya aşağılayıcı fiil ve hareketler yapmak" uyarınca kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle İdare Mahkemesine başvurmuştur. Mahkeme, basın açıklaması metninin "AKP kararlı ve ısrarcı şekilde herkese bir mesaj vererek, Türkiye'de hukuk yok, demokrasi yok, can güvenliği yok, barış yok adalet yok, iş güvencesi yok dedi. Özgür basına yönelik darbe daha ileri bir boyuta taşındı. Haber ajansları, dergiler, gazeteler kapatıldı. Basın yayın özgürlüğü, düşünce ve ifade özgürlüğüne kilit vuruldu. Kısaca AKP savcı oldu, hakim oldu, rektör oldu, polis oldu, yani devlet parti bütünleşmesi tamam oldu. KESK olarak belirtmek isteriz ki, bunun adı tek kelimeyle darbedir, bunun adı faşizmdir. AKP yenilecek, biz kazanacağız." kısmını alıntıladığı kararında eylemin sübuta erdiğini belirterek davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 7/3/2019 tarihinde öğrendikten sonra 5/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; basın açıklamasını sendikal karara uyarak yaptığını, metnin hiçbir yerinde amir sayılan kişilerin adının geçmediği gibi hakaret sayılabilecek sözlerin de bulunmadığını belirterek ifade özgürlüğü ve sendika hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut olayda başvurucunun temel hak ve özgürlüklerine bir müdahalenin bulunup bulunmadığı, bir müdahalenin varlığı sonucuna ulaşıldığı takdirde uygulanan işlemin meşru amacı olup olmadığı, mevcut tesis edilen disiplin cezası ile başvurucunun ifade özgürlüğü ile devlet memuru olarak sadakat, güven ve itibar duygusunu sarsmama yükümlülüğü arasında adil bir denge kurulup kurulmadığı, bu anlamda mahkeme kararlarının ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediği hususları değerlendirilirken ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri ile yargı içtihatlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

10. Anayasa Mahkemesi, önceki kararlarında kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur (Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 50, 62; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26, 36). Anılan kararlarda sendika üyelerinin çalışma şartları, yükümlülükleri, iş güvenlikleri ve sağlık şartları gibi konuların sendikaların çekirdek faaliyet alanlarından olduğu vurgulanmıştır. Buna göre somut olaya konu basın açıklamasının (bkz. § 3) ihraç edilen sendika üyesi kamu görevlilerine destek vermek amacıyla yapıldığı yani çekirdek haklara ilişkin olduğu anlaşıldığından açıklama metnini okuyan başvurucuya yapılan müdahalenin sendika hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

11. Öte yandan söz konusu belirlemenin eylemin amaç yönüyle sınırlı olarak -çekirdek hak, baskı grubu ayrımı- incelenmesinin bir sonucu olduğu ve kamu görevlilerinin sendikalarla kurduğu üyelik veya yöneticilik gibi bağların meseleleri otomatik olarak sendika hakkı ile ilişkilendirmeyeceği gibi bu kimselere tabi oldukları statü hukukunun getirdiği sorumluluk ve sınırlamaların dışında bağımsız, alternatif veya ikame bir kimlik kazandırmayacağı da hatırlanmalıdır (İdris Gürkan, B. No: 2018/24432, 7/6/2023, §§ 17-24).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir

olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Yukarıda anılan müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 51. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ...yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ... aykırı olamaz.”

14. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir. Buna göre somut olayda öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenecektir.

15. Hak ya da özgürlüklere bir müdahale söz konusu olduğunda Anayasa'nın 13. maddesinin emredici hükmü gereğince öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır (kanunilik şartına çeşitli bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35).

16. Anayasa Mahkemesine göre başvuru konusu olayda olduğu gibi temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli görülemez, aynı zamanda kanunların niteliğine de bakılmalıdır (Tuğba Arslan, § 89). Bu anlamıyla Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütü, sınırlamaya ilişkin kuralın erişilebilirliği ve öngörülebilirliği ile kesinliğini ifade eden belirliliğini garanti altına alır (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken mahkemelerce müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak mahkemelerin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıkları ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29; Mehmet Demircioğlu [GK], B. No: 2020/35797, 14/9/2023, § 32).

17. Açıktır ki mahkemelerce yapılan yorum ve uygulama bir kuralın belirliliğini doğrudan doğruya etkilemektedir. Kanunun varlığı kadar kanunun hem metninin hem de uygulamasının bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Öyleyse Anayasa Mahkemesince yapılması gereken, incelemeye konu normun yargı organlarınca yapılan yorumlarının, kişilerce öngörülebilecek belirlilikte olup olmadığının tespit edilmesidir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hanifi Yaliçli [GK], B. No: 2014/5224, 10/6/2021, bilhassa § 95; Mehmet Demircioğlu, § 33).

18. Başvuru konusu müdahale, eylemin kanunda tam karşılığının bulunmaması nedeniyle benzer eylemlere ilişkin hüküm kapsamında, farklı bir kanun hükmü üzerinden tesis

edilmiştir (bkz. § 5). Bu gibi müdahalelerin kanunilik şartını karşılaması ancak eylem ile müdahalenin dayanağı kural arasında hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır nitelikte objektif bir ilişkinin varlığının ortaya konulmasıyla mümkün hâle gelir. Gerçekten de bireylerin hak ve yükümlülüklerini öngörerek hangi davranış veya olgulara hangi hukuksal sonuçların bağlanacağını ve bu bağlamda kamusal makamlar için nasıl bir müdahale yetkisinin doğacağını anlayabilmesi söz konusu şarta bağlıdır (bireysel başvuruda belirliliğin değerlendirildiği çok sayıda karar arasından bkz. Hayriye Özdemir, §§ 56, 57; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 56; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş., § 38; norm denetimine ilişkin kararlarda belirliliğe ilişkin açıklamalar için çok sayıda karar arasından ikisi için bkz. AYM, E.2009/51, K.2010/73, 20/5/2010; AYM, E.2011/18, K.2012/53, 11/4/2012).

19. Somut olayda idare, basın açıklamasının Türk Milletine, Türkiye Cumhuriyeti devletine, devletin kurum ve organlarına yöneldiğini kabul ederek kamu görevlisi başvurucunun amirlerine veya maiyetindekilere karşı küçük düşürücü veya aşağılayıcı fiil ve hareketlerde bulunduğu sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 5). Ancak basın açıklamasına bir bütün olarak bakıldığında ifadelerle anılan kesimlerden ziyade doğrudan bir siyasi partinin hedef alındığı görülmektedir. Bunun yanında ifadelerin bir an için Türk Milletine, Türkiye Cumhuriyeti devletine, devletin kurum ve organlarına yöneldiği kabul edilse dahi bahse konu kesimlerin başvurucunun amiri veya maiyeti olarak nitelendirilmesi, başta lafzi yorum olmak üzere mevcut hukuki yorum yöntemleri ışığında son derece güçtür.

20. Bu bağlamda başvurucuyu cezalandıran idarenin ve cezanın hukuka uygunluğunu denetleyen yargı mercilerinin gerekçeleri dikkatli bir şekilde ele alınmıştır. Anılan merciler, başvuru konusu açıklama metni ile müdahalenin dayanağı kural içeriğini benzer kabul ederek eşleştirmenin ve eylemin sübuta erdiğini belirtmenin dışında kullanılan ifadelerin hangi bağlam ve kapsamda ilgili kurala özgülendiğine yönelik herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Dolayısıyla şu hâlde eylemin yöneldiği iddia edilen taraflar ile uygulanan kural arasında yukarıda belirtilen bağlamlarda açık, net, anlaşılır nitelikte objektif bir ilişkinin bulunduğu söylemek mümkün değildir (bkz. § 18). Sonuç olarak başvuru konusu kurala ilişkin idare ve yargı mercilerince yapılan yorumların, başvurucunun davranışlarının sonuçlarını öngörmesini sağlayacak belirlilikte olmaması nedeniyle disiplin cezası şeklindeki müdahalenin kanunilik şartını karşılamadığı kanaatine ulaşılmıştır (bkz. §§ 16, 17).

21. Öte yandan yukarıda yer verilen değerlendirmelerin basın açıklaması metninin içeriğinden tamamen bağımsız olduğu ve yalnızca disiplin cezasının dayanağı kuralın somut olaya uygulanıp uygulanamayacağı ile ilgili olduğunun tekrar vurgulanması gerekir (sendika yöneticisi bir kamu görevlisinin kullandığı benzer ifadelerin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk yönünden değerlendirildiği karar için bkz. İdris Gürkan, §§ 31-34).

22. Açıklanan gerekçelerle başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını taşımaması nedeniyle Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden

yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı olarak net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 1. İdare Mahkemesine (E.2018/558, K.2018/1007) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN VAROL VE EMRE TEKCAN

B. No: 2019/25044 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/25044

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN VAROL VE EMRE TEKCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/25044)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucular : 1- Hüseyin VAROL

Vekili : Av. Emrah SEVGİ

: 2- Emre TEKCAN

Vekili : Av. Bilgehan UTKU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna başvuru yapılamamasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 22/7/2019 ve 4/1/2022 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvurulara konu yargılama mercii kararlarının ve ihlal iddialarının benzer olması nedeniyle 2022/169 numaralı bireysel başvuru dosyasının 2019/25044 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2019/25044 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yapılmasına karar verilmiştir. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) astsubay olmak amacıyla 2016 yılının Şubat ayında Astsubay Temel Askerlik ve Astsubaylık Anlayışı Kazandırma (ASTTASAK) kursuna başlamıştır. Başvurucuların dış kaynaktan temin edilen personel statüsünde olduğu ve bu kurs öncesinde TSK'da herhangi bir görevlerinin olmadığı anlaşılmıştır.

9. 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsünün ardından başvurucular, benzer durumdakilerin tamamını kapsadığı anlaşılan 26/8/2016 tarihli bir emirle izne gönderilmiştir.

10. 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan temin faaliyeti tamamlanmamış astsubay ve subay adayları hakkındaki işlemlerin iptal edilmesi kuralı kapsamında başvurucuların TSK ile ilişikleri kesilmiştir.

11. Başvurucular, bu işlemlere karşı OHAL Komisyonuna başvuru yapmak için kullanılan https://ohalkomisyonu.basbakanlik.gov.tr internet adresi üzerinden başvuru yapmayı denediklerinde "Girmiş olduğunuz bilgiler OHAL kapsamında başvuru yapmaya uygun değildir." uyarısıyla karşılaşmış ve başvuru yapamamıştır. Başvurucular, bu işlemlerin iptali talebiyle dava açmıştır.

12. İdare Mahkemeleri; başvurucular hakkında OHAL KHK'sı ile doğrudan işlem tesis edilmediği, herhangi bir KHK ekinde isimlerine yer verilmediği, haklarında iltisak yahut irtibat tespiti olmadığı, OHAL Komisyonuna başvuru haklarının bulunmadığı, kanun yolu açık olan işlemlere karşı Komisyona başvuru yapılamayacağı gerekçeleriyle davaları reddetmişlerdir. Kanun yolu incelemesinden geçen kararlar kesinleşmiştir.

13. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içerisinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

14. İlgili mevzuat için bkz. Ayhan Orhanlı [GK], B. No: 2019/7991, 23/2/2023, §§ 22-38.

B. Anayasa Mahkemesinin Ayhan Orhanlı Kararı

15. Anayasa Mahkemesi Ayhan Orhanlı kararında 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'la kanunlaşan 685 sayılı KHK'nın 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca OHAL kapsamındaki KHK'larla gerçek kişilerin hukuki

statülerine ilişkin olarak doğrudan düzenlenen ve aynı maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamına girmeyen işlemlerin de OHAL Komisyonunun görev alanında olduğunu belirtmiştir (Ayhan Orhanlı, §77).

16. Anayasa Mahkemesi Ayhan Orhanlı kararında, dış kaynaktan temin edilen sözleşmeli subay adayı statüsünde olan başvurucu hakkındaki temin faaliyetine ilişkin işlemlerin OHAL KHK'sı ile iptal edilmesi ve dolayısıyla nasbının yapılmaması üzerine açtığı davanın OHAL Komisyonuna gönderilmek yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasını Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında incelemiştir. Anılan kararda, yargılama mercilerinin başvurucunun hukuki statüsüne ilişkin olan ve doğrudan KHK ile tesis edilen başvuru konusu işleme ilişkin olarak 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesi kapsamında bir değerlendirme yapmadan davayı incelemeksizin reddetmelerinin öngörülemez nitelikte olduğu değerlendirilmiştir (Ayhan Orhanlı § 81). Kararda, dosyanın OHAL Komisyonuna gönderilmek yerine incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Ayhan Orhanlı §§ 83, 84).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 6/6/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiği İddiası

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucular; dava konusu yaptıkları işlemlerin doğrudan KHK ile tesis edildiğini, OHAL Komisyonunca incelenmesi gerektiğini, benzer işlemlere karşı açılan davaların idari davaya konu olabilecek bir işlem bulunmadığı gerekçesiyle incelenmeksizin reddedildiğini, mahkemelerin OHAL Komisyonunun görevine ilişkin dar yorumunun bütün hukuki başvuru yollarını kapattığını belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Bakanlık görüşünde, bir işlem KHK ile tesis edilmiş olsa bile işlemin amacı ve gerekçesi örgüt, yapı, oluşum veya gruplarla üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya irtibatı esas almıyorsa bu işlemin incelenmesinin Komisyonun görev alanına girmeyeceği, 685 sayılı KHK'nın 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasının da bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Görüşte ayrıca söz konusu maddede yer alan "doğrudan" ifadesinin genele yönelik olmadığı örneğin KHK eki listede gerçek veya tüzel kişinin adına yer vermek suretiyle tesis edilen işlemlerin vurgulandığı ifade edilmiştir.

20. Bakanlık görüşünde ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) mevcut başvuruyla benzer mahiyetteki -30/8/2016 tarihinde atanmayı bekleyen başvuranın 675 sayılı KHK ile atamasının iptal edilmesine ilişkin- İnan/Türkiye (B. No: 35726/20, 11/5/2023) başvurusunda mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin kabul edilemez olduğuna karar verdiği ifade edilmiştir. AİHM kararında, atamaları iptal edilen adayların bir sonraki yıl tekrar başvurmalarını ve eğitimlerini tamamladıktan sonra atanmamaları hâlinde, idare mahkemeleri önünde ilgili tedbirlere itiraz etmelerini engelleyen bir hükmün bulunmadığı, bu nedenle, belirli bir alanda ve kısa bir süre için mahkemeye erişime getirilen kısıtlamanın bu koşullar altında orantısız olarak değerlendirilemeyeceği kanaatiyle kabul edilemezlik kararı verildiği belirtilmiştir. Görüşte, davaların reddine ilişkin yargılama

mercilerinin kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durum bulunmadığı, ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının Anayasa Mahkemesinin takdirinde olduğu belirtilmiştir.

21. Başvuruculardan Emre Tekcan, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrar etmekle birlikte hakkındaki işlemin ölçülülük ilkesi gözetilmeden keyfi şekilde tesis edildiğini, özü itibarıyla 675 sayılı KHK kapsamında olmadığını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

22. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Başvuruculaın iddialarının özü, OHAL döneminde temin faaliyetlerinin sonlandırılması ve nasbedilmemelerine ilişkin işlemlerin yargısal denetiminin yapılmamasıdır. Bu bağlamda başvuruculaın iddialarının Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

25. Genel ilkeler için bkz. Ayhan Orhanlı Kararı [GK], B. No: 2019/7991, 23/2/2023, §§ 61-64.

26. Türk hukukunda hak ve özgürlükleri sınırlayıcı düzenleme yapma yetkisi yasama organına aittir. İdari ve yargısal makamların hak ve özgürlükleri sınırlandıran kuralları geniş yorumlaması, kanun koyucunun ihdas etmediği bir sınırlama getirilmesi durumunu ortaya çıkarabilir. Hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil eden bu durum uyuşmazlıklarda uygulanacak hukuk kurallarının öngörülebilir olmasını zorunlu kılan adil yargılanma hakkına da zarar verebilir. Bu sakıncaların ortaya çıkmaması için derece mahkemelerinin hak ve özgürlükleri sınırlandıran kurallara ilişkin yorum yaparken yorumun, kuralın kapsamını genişletici nitelikte olmaması, öngörülebilir sınırlar içinde kalması hususunda ihtiyatlı davranmaları önem taşımaktadır. Aksi hâlde ortaya çıkacak keyfî uygulamalar bireyleri güvencesiz duruma düşürür (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 104).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

27. Somut olaylarda, temin faaliyeti 675 sayılı KHK'nın 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca iptal edilen başvuruculaın bu işleme karşı OHAL Komisyonuna başvuramamaları üzerine açtıkları davalar, işlemlerin OHAL Komisyonun görevine girmediği gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucular, haklarında tesis edilen işlemleri OHAL Komisyonuna inceletememişlerdir.

28. Ayhan Orhanlı kararında başvurucular ile benzer durumda olan ve temin faaliyeti 675 sayılı KHK'nın 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca iptal edilen

başvurucunun açtığı davanın OHAL Komisyonuna gönderilmemesi mahkemeye erişim hakkının ihlali olarak değerlendirilmiştir. Temin faaliyetleri KHK ile iptal edilen ve TSK ile ilişiği kesilen kişilerin bu işlemlerin iptali talebiyle açtıkları davaların mahkemelerce değerlendirilerek OHAL Komisyonuna gönderilmesi ve işlemleri yargı denetimine açık olan Komisyonca karar verilmesi durumunda açılacak davalarda yargılama mercilerince esasa ilişkin inceleme yapılması söz konusu olabilecektir.

29. Başvuruculların haklarındaki işlemler doğrudan 675 sayılı KHK ile tesis edildiğinden başvuruculların bu tasarrufların hukukiliğini doğrudan idari yargı önünde denetlettirme imkânı kalmamıştır. Nitekim aynı mahiyetteki davalarda idare mahkemeleri anılan gerekçeyle davaların incelenmeksizin reddine karar vermişlerdir (benzer durum için bkz. Ayhan Orhanlı, §§ 20-22).

30. Mahkemelerin katı ve şekilci bir değerlendirme ile başvuruculların işlemleri yargı denetimine açık olan OHAL Komisyonuna başvuramayacakları yorumu, başvuruculların temin faaliyetlerinin iptali ve dolayısıyla nasbedilmemelerine ilişkin işlemlere ilişkin yargısal denetim yapılmaması sonucunu doğurmuştur.

31. Yukarıda yer verilen tespitler ve Anayasa Mahkemesinin Ayhan Orhanlı kararındaki değerlendirmeleri dikkate alındığında, başvuruculların haklarında kanun hükmünde kararname ile tesis edilen işlemlere ilişkin olarak OHAL Komisyonuna başvuru yapamayacakları gerekçesiyle davalarının reddedilmesinin başvuruculara ağır bir külfet yüklediği açıktır.

32. Ayrıca Ayhan Orhanlı kararında da belirtildiği üzere OHAL Komisyonunun görev süresi 22/1/2023 tarihinde sona ermişse de 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5. maddede görev süresinin sona ermesinden sonra Komisyonun görevleri kapsamındaki hususlarda mahkemelerce verilecek kararlar üzerine yapılması gerekli iş ve işlemleri yürütecek kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir (Ayhan Orhanlı, § 82).

33. Açıklanan gerekçelerle başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

34. Başvurucular, masumiyet karinesinin ve çalışma hakkı ile diğer bazı anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Mahkemeye erişim hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvuruculların bu iddialarının ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

35. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama ve tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvurularda tespit edilen mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Mahkemeye erişim hakkı yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin

reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının incelenmesine GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için (7075 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesi çerçevesinde oluşturulan başvuru yolu dikkate alınarak) yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 18. İdare Mahkemesi (E.2017/2732, K.2018/2480) ile Ankara 5. İdare Mahkemesine (E.2017/3099, K.2018/874) GÖNDERİLMESİNE,

F. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucu Hüseyin VAROL'a; 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucu Emre TEKCAN'a AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.Y.

B. No: 2020/22195 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22195

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22195)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : M.Y.

Vekili : Av. Elvan BAĞ CANBAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların duruşmada sorgulanmaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Yalova Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 5/9/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir.

4. İddianamede özetle başvurucunun Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma kapsamında FETÖ/PDY içindeki 4.672 mahrem imamın arasında başvurucunun da adının geçmesi, şüphelinin FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapılanması içinde emniyet mahrem imamı olarak görev alması, Emniyet görevlileriyle örgütün faaliyeti kapsamında görüşerek ideolojik toplantılar düzenlemesi, Mesut kod adını kullanması, kendi beyanına göre örgüt içi haberleşmede kullanılan Eagle ve Tango haberleşme programlarını kullanması, örgütle

irtibatlı ve iltisaklı işyerlerinde öğretmen olarak çalışması, Bank Asyada katılım hesabının bulunması ve örgüt liderinin talimatından sonra Bank Asyadaki hesabındaki mevduatını artırması, aynı örgüt kapsamında hakkında işlem yapılan bazı şüphelilere para transferi yapması suretiyle üzerine atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

5. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Yalova Ağır Ceza Mahkemesince görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 11/5/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra sanığın FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu gerekçesiyle kanun hükmünde kararname (KHK) ile kapatılan dernek ve sendikalarda üyelik ve yöneticilik yapıp yapmadığının sorulması için çeşitli kurumlara müzekkere yazılmasına karar verilmiştir.

6. Duruşma dört celsede bitirilmiştir. Birinci celsede başvurucu hakkında FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu gerekçesiyle KHK ile kapatılan dernek ve sendikalarda üyelik ve yöneticilik yapıp yapmadığının tespiti için yazılan müzekkerelere ilişkin gelen evrak Mahkemeye sunulmuştur.

7. İkinci celsede başvurucunun Bank Asya hesap hareketlerine ilişkin bilirkişi raporu Mahkemeye sunulmuştur. Söz konusu rapora göre başvurucunun Bank Asyadaki hesaplarını 5/12/2016 tarihine kadar aktif olarak kullandığı, örgüt elebaşısının çağrısı üzerine Bankanın iflasını önlemek amacıyla talimat doğrultusunda yüklü miktarlarda gelen EFT'ler olduğu (14/1/2014 tarihinde 1 No.lu hesabına Türkiye Katılım Bankası üzerinden 10.990 TL) tespit edilmiştir. Yine aynı celse Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının FETÖ/PDY'nin mahrem imamlarına yönelik yürüttüğü soruşturma kapsamında ele geçirilen dijital materyaller Mahkemeye sunulmuştur.

8. Başvurucu; müdafiinin hazır bulunduğu aynı celsede alınan savunmasında çalıştığı işyerinden dolayı Bank Asyada hesap açtırdığını, Bankaya talimatla para yatırmadığını, örgütün gizli haberleşme programlarından hiçbirini kullanmadığını, ifadesinin alınması sırasında bunu polislere anlatmaya çalıştığını fakat Eagle ve Tango kullanmış gibi tutanağa yazıldığını, mahrem imamlık yapma ya da sohbet düzenleme gibi bir eylemde kesinlikle bulunmadığını, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının FETÖ/PDY'nin mahrem imamlarına yönelik yürüttüğü soruşturma kapsamında ele geçirilen dijital materyallere ilişkin verileri kabul etmediğini, üzerine atılı suçu işlemediğini savunmuştur. Aynı celsede tanık Y.E.A.nın talimat yoluyla dinlenilmesine karar verilmiştir.

9. Üçüncü celsede tanık Y.E.A.nın bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan talimata ikmalen cevap verilmiştir. Tanık Y.E.A. istinabe yoluyla alınan beyanında; başvurucuyu tanıdığını, 2005-2006 yıllarında üniversiteye hazırlanmak için gittiği, örgüt ile irtibatlı olan Havza Sakarya Dershanesinde başvurucunun matematik öğretmeni olup örgüt içinde öğrenci danışmanı olduğunu, başvurucunun da aralarında olduğu 5-6 kişilik sohbet grubunun sohbetlerini dershanede yaptığını, sohbetlerde Fetullah Gülen videolarının izlettirildiğini, kitaplarının okunduğunu, 2006-2010 yılları arasında Trabzon Karadeniz Teknik Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde okuduğunu, üniversiteyi kazandıktan sonra başvurucunun M. isimli kişiyi Samsun'da Sakarya Dershanesinde tanıştırdığını, M.nin Trabzon'da kalacağı öğrenci evinin sorumlusu R.G.nin numarasını verdiğini, Trabzon'a gittiğinde R.G.nin kendisini karşıladığını ifade etmiştir.

10. Aynı celsede başvurucu, tanık beyanını kabul etmediğini belirtmiştir. Başvurucu müdafii, soruşturma evresinde müvekkili ile ilgili olarak beyanı gönderilen A.B.nin tanık olarak dinlenilmesini talep etmiştir. Bu talep, dosyadaki mevcut delil durumu, yargılamanın geldiği

aşama dikkate alınarak Mahkemece reddedilmiştir. Tanık A.B. duruşmada okunan beyanında, başvurucunun Zile ilçesi FEM dershanesinde görev yapan öğretmenlerin rehber sorumlusu olduğunu, 2014 yılı Mart ayına kadar bu görevi sürdürdüğünü, ortaöğretim seviyesinde öğrenim gören öğrencilerin çetelesini tutup Tokat'taki örgüt yöneticilerine aktaran kişi olduğunu ifade etmiştir.

11. Aynı celsede iddia makamı, esas hakkında mütalaa sunmuştur. Mahkeme, başvurucu ve müdafiinin süre talebinin kabulüne, duruşmanın 23/10/2018 tarihine ertelenmesine karar vermiştir.

12. Başvurucu; müdafiinin hazır bulunduğu dördüncü celsede, esas hakkında mütalaaya karşı beyanında önceki savunmalarını tekrarlayarak isnat edilen suçu inkâr etmiştir. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan alt sınırdan uzaklaşarak 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Öğretmen olan sanık M.Y.'nın;

Haklarında FETÖ/PDY Örgüt üyeliği suçlaması ile ayrı kovuşturma yürütülen kişilerin beyanlarından;

Osmaniye CBS'de hakkında soruşturma yürütülen tanık [Y.E.A.nın] talimatla alınan ifadesinde sanıkla ilgili olarak kendisinin de aralarında bulunduğu beş altı kişilik sohbet grubuna sohbet hocalığı yaptığı, dershanede verilen bu sohbetlerde örgüt lideri Fetullah Gülen'e ait videoları izlettiği, kitapları okuttuğu, üniversiteyi kazanmasının ardından kendisini örgüt mensubu soy ismini bilmediği [M.] isimli şahısla tanıştırdığı, bu şahsın da kendisini kalacağı örgüt evine yerleştirdiği,

Tokat CBS'de hakkında soruşturma yürütülen tanık [A.B.nin] sanıkla ilgili alınan beyanlarından, sanığın Zile İlçesi Fem Dershanesinde görev yapan öğretmenlerin rehber sorumlusu olarak görevlendirildiği, ayrıca sanığın orta öğretim seviyesinde öğrenim gören öğrencilerin çetelesini Tokat iline getiren şahıs olduğu anlaşılmıştır.

SGK kayıtlarına göre FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olan;

[birçok kurumda] çalışma kayıtlarının bulunduğu tespit edilmiştir.

Asya Katılım Bankası kayıtları ve Bilirkişi Raporuna göre;

Sanık M.Y.nın FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibatlı ve iltisaklı olması nedeniyle KHK ile TMSF ve kamuya devredilen Asya Katılım Bankasında hesaplarının bulunması ve bu hesabı deliller kısmında belirtilmiş olduğu üzere sanığın 05/12/2016 tarihine kadar aktif olarak kullanmış olması, özellikle sanık M.Y.nın hesap hareketleri incelendiğinde örgüt elebaşısının çağrısı üzerine bankanın iflasını önlemek amacıyla talimat doğrultusunda yüklü miktarlarda gelen EFT'lerin bulunduğu (14/01/2014 tarihinde 1 nolu hesabına Türkiye Katılım Bankası üzerinden 10.990 TL) tespit edilmiştir.

Yalova İl Emniyet Müdürlüğünün 15/05/2017 tarihli Djital Materyal Analiz Raporuna göre;

Sanıktan elde edilen dijital materyaller üzerinde yapılan incelemede ByLock ve eagle gibi uygulamalara rastlanılmadığı, ancak arama motorları üzerinden ByLock ile ilgili haberleri okuduğunu ve bununla ilgili telefonunda 4450 adet kaydı bulunduğu ve aynı şekilde eagle ile ilgili 280 adet kayıt olduğu tespit edilmiştir.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının FETÖ/PDY terör örgütünün mahrem imamlarına yönelik yürütmüş olduğu 2017/3945 sayılı soruşturması kapsamında ele geçirilen dijital materyallerden; sanık M.Y.'nın emniyet mahrem yapılanması içerisinde 'Mesut' kod adıyla yer aldığı, sanığın örgüt mensubu polis memuru emniyet görevlileri ile birebir görüşen, onlarla toplantı düzenleyen, onlardan aldığı bilgileri örgüt yöneticilerine aktaran şahıs olarak görev yaptığı, söz konusu rapor içeriğinden eagle programına ilişkin ID numarasının 128047 olduğu, yurt içerisinde görev yaptığı, görev yaptığı bölgenin Ankara olduğu, biriminin yüksekokul olduğu, vasfının da örgütsel terminolojiye göre C olduğu, yüksekokulun anlamının 'meslekten geçme polis amirleri sorumlusu',C harfinin anlamının ise 'öğretmen' olduğu hususları ve dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde;

İnkara yönelen savunma içeriklerinin cezadan ve sorumluluktan kurtulmayı amaçladığı kanaatine varılmış, inandırıcı bulunmadığından itibar edilmemiştir.

Yaptığı görevler, sahip olduğu bilgi ve tecrübe, tahsil durumu ve örgütteki konumu itibariyle bu oluşumun bir silahlı terör örgütü olduğunu bilebilecek durumda olan sanığın,

FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütünün kuruluş amaçlarını, faaliyet ve eylemlerini benimsediğini gösterir şekilde ve örgütün amaçları doğrultusunda yoğunluk, süreklilik ve çeşitlilik arzeden eylem ve faaliyetlerde bulunduğu, örgütle hiyeraşik ve organik açıdan tam bir disiplin içinde bağlı olduğu,

Bu haliyle sanığın; 15 Temmuz darbe girişimine kadar olan süreçte sözde meşruiyetini toplum nezdinde inanç değerlerini, kamu otoritesi nezdinde ise hukuksal zemini istismar ederek sağlayagelmiş olan FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün üyesi olduğu anlaşılmakla, suçun işleniş şekli, suç konusunun önem ve değeri, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı, sanığın güttügü amaç ve saik, kasta dayalı kusurun ağırlığı, örgütsel faaliyetlerinin niteliği, özellikle örgütün ülkemiz genelinde emniyet yapılanmasında mahrem imam görevi üstlendiği, örgüt kurumları arasında örgütsel tayinle yer değiştirdiği, kurumlarda görev yaparken öğrencilerin örgütle irtibatlarını sağladığı, aynı zamanda kurum içerisinde çalışan diğer şahıslardan sorumlu olduğu hususu ve etkinlik dereceleri gözetilerek, eylemlerine uyan TCK 314/2 maddesi gereğince; suç için yasada öngörülen cezanın alt sınırdan uzaklaşılmak suretiyle mahkumiyetine dair hüküm tesis etmek gerekmiştir."

13. Başvurucu; istinaf ve temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra tanıklar Y.E.A. ve A.B.nin duruşmada dinlenilmediğini, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile bağlantı kurulmadığını, soru sorma hakkının kullandırılmadığını belirtmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 4/2/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

14. Başvurucu, nihai hükmü 2/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 3/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu; gerekçeli kararda beyanına yer verilen tanıkların huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası hakkında yapılacak incelemede ilgili mevzuat hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü şartları gözönünde bulundurularak değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

18. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ.M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ.M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

21. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayı kendi açısından anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40). Bundan başka tanıkların onlara soru sorulmasına imkân sağlayacak şekilde aynı anda ses ve görüntü nakleden vasıtalarla dinlenmesi de savunma tarafına sağlanabilecek telafi edici güvencelerden biri olarak değerlendirilebilir (Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964,

21/9/2022, § 36).

22. Somut olayda Mahkeme, tanıklar Y.E.A. ve A.B.nin duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba göstermemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

23. Mahkeme, Bank Asyadaki mutat olmayan hesap hareketlerine, örgüt ile bağlantılı kurumlarda çalışma kaydına, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının FETÖ/PDY'nin mahrem imamlarına yönelik yürüttüğü soruşturma kapsamında ele geçirilen dijital materyallere göre sanığın emniyet mahrem yapılanması içinde yer alması ve Mesut kod adını kullanması tespitine, tanıklar Y.E.A. ve A.B.nin beyanlarına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır.

24. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin Bank Asya nezdindeki mutat bankacılık işlemleri örgütsel faaliyet veya örgüte yardım olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 5/3/2019 tarihli ve E.2018/6408, K.2019/1447; 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararları]. Benzer şekilde kişilerin örgütle irtibatlı kurumlarda çalışmalarının da terör örgütü üyeliği suçu açısından tek başına yeterli delil olarak kabul edilmediği görülmektedir [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararı]. Bununla birlikte bu kişilerin örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin örgüte üye olma suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etme olarak kabul edilebileceği anlaşılmıştır [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/1/2019 tarihli ve E.2018/4959, K.2019/145 sayılı kararı].

25. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında tanıklar Y.E.A. ve A.B.nin beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesinde dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların anlatımlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

26. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; verdiği cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdikleri tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle

savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanığın beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede mahkemenin mevcut belgelerle birlikte delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

31. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Yalova Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/354, K.2018/701) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.K.

B. No: 2020/23228 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23228

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23228)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : M.K.

Vekili : Av. İdris TAŞKIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların başvurucu (sanık) tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Konya Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olduğu şüphesiyle soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 19/10/2018 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle başvurucunun tanıkların anlatımları, otel konaklama kayıtları, HTS analiz raporları neticesinde atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Konya 2. Ağır Ceza Mahkemesince görülmeye

başlanmıştır. Yargılamada 24/10/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra tanıklar B.S., M.K., A.I., H.A., S.D., Ö.B., B.G. ve E.Y.nin istinabe yoluyla dinlenilmesine karar verilmiştir.

5. Duruşma dört celsede bitirilmiştir. Birinci celsede tanık Ö.B.nin bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan talimata bilaikmal cevap verilmiş; tanıklar M.K.E. ve S.D.nin bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan talimatlara ikmalen cevap verilmiştir. Tanık M.K.(E)nin beyanının başvurucu ile ilgili olan kısmı şöyledir:

"Ben cemaat diye bilinen bu yapı içerisinde 2006 yılı ile 2016 yılları arasında kaldım, bu süreç içerisinde sanık Muhsin'i 2011 yılı içerisinde tanıdım, ben cemaat evinde kaldığım sırada bu kişi ile 1-2 ay süre beraber kalmıştık, evde kaldığım sırada bu kişi evin abiliğini yapıyordu, eve gelen lise öğrencileri ile ilgileniyordu, ben başka bir eve geçtim, ben belirli bölgede ki evlerden sorumluydum, bu şekilde zaman zaman bazı evlerde kalıyordum,daha sonra bu kişinin cemaat içerisinde ne yaptığını bilmiyorum, ben bu kişiyi sadece 2011 yılında tanıdım ve bu yıla ilişkin cemaat evinde kaldığını biliyordum, daha sonraya dahil bilgim ve görgüm yoktur."

6. Tanık S.D.nin beyanının başvurucu ile ilgili olan kısmı şöyledir:

"Ben 2009-2016 yılları arasında Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencisi idim. Sanığı da üniversitesi öğrenciliği döneminde 2011 - 2016 yılları arasında tanırım. Sanık 2012 - 2015 yılları arasında sırasıyla örgüt içerisinde bölge lise ve üniversite mesullüğü görevlerinde bulunmuştur. Sanık lise mesullüğü döneminde bölgede bulunan lise öğrencileri ile ilgilenir, onların askeri okullara hazırlardı. Sanık üniversite öğrencisi mesullüğü döneminde bölgede bulunan örgüte ait evlerde kalan üniversite öğrencilerinin sorunları ile ilgilenir, örgüt evinde kalacak olan üniversite öğrencilerinin sayısını artırmak için çalışırdı. Sanık örgüt içerisinde 'Mahmut' kod adını kullanırdı. Sanıkla 2015 yılından sonra örgüte müzahir bir evde birlikte kaldık. Bu evde ikimizde tıpta uzmanlık sınavına hazırlandık. Diyeceklerim bunlardan ibarettir."

7. İkinci celsede tanıklar B.G. ve H.A.nın bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan talimatlara ikmalen cevap verilmiştir. Tanık B.G.nin beyanının başvurucu ile ilgili olan kısmı şöyledir:

"2009-2015 yılları arasında Konya Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesinde okudum. Bana sormuş olduğunuz sanık Muhsin Koyuncuoğlu'nu da o dönem tanıdım. Ben Konya ilinde üniversitede okuduğum sırada FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü evlerinde kalmıştım. Kaldığım bu dönemin 2010 yılları sonrası sanık Muhsin Koyuncuoğlu'nu tanıdım. Sanık benim bir üst dönemim idi ve okulu uzatmış idi. O da Konya Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencisi idi. Kendisi ile sadece 3. Sınıfta yani 2011-2012 yılları arasında güz yarı yılında birlikte kaldık. O dönemden kendisini tanırım. Bu evde iken evin sorumlusu ben idim. O da benimle birlikte okula gider gelirdi. Lise öğrencilerine ders verirdi. Sorumlu olduğu lise öğrenicileri vardı. Bu öğrencilerin hangi okullara hazırlandığı hususunda net bir bilgim yoktur. Kendisi Büyük Bölge Lise Mesulü (BBLM) olarak bilinirdi. Evdeki sohbetlerde kendisi ile ilgili olan kısmı anlatacak olursam ders verdiği lise öğrencileri ile ilgili olarak bu öğrencilerin durumları ile ilgili olarak lise öğrencilerinden sorumlu abiler ile görüşür, onlara öğrencilerin durumları ile ilgili ders notları, okudukları kitaplar (Fetullah Gülen'e ait kitaplar dahil) [ile ilgili] aktarımlar yapardı. Ev içersinde herhangi bir himmet topladığına şahit olmadım, öğrenciler dışında başka bir sorumluluğu yoktur, 2015 yılı Temmuz ayından sonra başka bir zamanda da sanığı görmedim, benim bilgim görgüm bundan ibarettir."

8. Tanık H.A.nın beyanının başvurucu ile ilgili olan kısmı şöyledir:

"Muhsin Koyuncuoğlu'yu tanırım. Selçuk Üniversitesi Tıp fakültesinde üst dönemimdi, üniversite mesulüydü, kod adını Mahmut diye hatırlıyorum, ben önce sanığın bir sene 2012-2013 yıllarında BTM'si olarak çalıştım, 7 evden sorumluydum, kendisi benim üstümdü, ben cemaat evlerinde kaldım, kendisiyle de aynı evde kaldım, 15 temmuz 2016 darbe girişiminden sonra benim arkadaşlarımla kaldığım eve gelmek istedi, bu şekilde 1-2 ay bizim yanımızda kaldı, [A] kod [isimli] birini harp okuluna sokup sokmadığı konusunda bir bilgim yoktur, daha önce yapmış olduğum fotoğraftan teşhis işlemi doğrudur, Sanık benim ByLock listemde ekli değildi, ben zaten ByLocku 1 hafta kullandım, bize silin dediler ben de sildim, Sanık üniversite öğrencilerinin kaldığı evlerden sorumluydu, üniversiteli talebelerin evlerinin düzeniyle ilgilenirdi, askeri okul öğrencileriyle ilgilendiğine şahit olmadım, benim bilgim ve görgüm bundan ibarettir, başkaca faaliyeti varsa da bilmem kendisi 9 yıl bu üniversitede okudu, benim daha önce verdiğim ifadeler ve teşhis işlemi doğrudur, bana aittir, içeriklerini aynen tekrar ederim."

9. Başvurucu; müdafiinin de hazır bulunduğu aynı celsede alınan savunmasında tanıkların ifadelerini kabul etmediğini, HTS kayıtlarında yer alan kişilerin çoğunluğunun tıp fakültesindeki arkadaşları olduğunu üzerine atılı suçu işlemediğini savunmuştur.

10. Üçüncü celsede Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Terör Suçları Soruşturma Bürosunun yazısı ile İ.Ç.nin etkin pişmanlık kapsamında verdiği ifadesi Mahkemeye gönderilmiş; tanıklar E.Y., B.S. ve A.I.nın bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan talimatlara ikmalen cevap verilmiştir. Tanık E.Y.nin beyanının başvurucu ile ilgili olan kısmı şöyledir:

"2012 yılına kadar cemaat olarak bildiğim yapının öğrenci evlerinde kaldım ve öğrenci ev abiliği yaptım. Sanık Muhsin'i de 2008 veya 2009 yılında cemaate ait öğrenci evlerinden birinde normal yapılan bir sohbet ortamında gördüm. Kendisinin örgütsel bağını bilmiyorum. Kendisini daha sonradan öğrenci olarak üniversitede görmüşlüğüm vardır. Sanık Muhsin benim gibi Tıp öğrencisiydi. İddianamede Muhsin Koyuncuoğlu'nu bir kez cemaat evinde gördüğüm doğru şekilde yazılmıştır. BBTM olan Muhsin, gerçek ismi Muhittin olan ve benim teşhis ettiğim Muhsin kod isimli kişidir. Muhsin Koyuncuoğlu değildir. Muhsin Koyuncuoğlu'nun cemaatteki görevinin BBTM olup olmadığını bilmiyorum. Benim BBTM olarak ifademde geçen Muhsin kod adlı başka bir kişidir."

11. Tanık B.S.nin beyanının başvurucu ile ilgili olan kısmı şöyledir:

"[B]en 2009 yılında Konya Meram Tıp Fakültesini kazandığımda Muhsin KOYUNCUOĞLU da Selçuklu Tıp Fakültesi 2. Sınıfa gidiyordu, tıp fakülteleri ortak eğitim görüyordu, 2010 yılından itibaren fakülteler birbirinden ayrıldı, benim üst dönemimde, ben lise öğrencileri ile ilgileniyordum. Muhsin KOYUNCUOĞLU da lise öğrencileri ile ilgilenin kişilerden sorumlu bölge lise mesulü idi, kod adı kullanıyordu ancak şuan hatırlamıyorum, benim ilgilendiğim lise öğrencilerini benimle Muhsin KOYUNCUOĞLU tanıştırdı, bu şekilde öğrencilerle ilgileniyordum, öğrencilere ders anlatıp, Kur'an okuyup, namaz kılıyorduk, 2009-2011 yılları arasında bu şekilde devam etti, bir dönem benim askeri öğrencilerle ilgilendiğim sürecim olmuştu, bu konuda beni Muhsin KOYUNCUOĞLU teşvik etmişti ve beni [M.S.S.] ile görüştürdü, [M.S.S.de] askeri öğrencilerle ilgileniyordu, beraber askeri öğrencilerle ilgilenme noktasında yapılan toplantıya beraber katıldık. Muhsin KOYUNCUOĞLU'nun askeri öğrencilerle ilgilenmem noktasındaki durumu sadece bu olmuştu."

12. Tanık A.I.nın beyanının başvurucu ile ilgili olan kısmı şöyledir:

"Bana sormuş olduğunuz Muhsin Koyuncuoğlu'nu Selçuk üniversitende aynı dönemde aynı bölümde 2007-2013 yılları arasında birlikte okumamız nedeni ile tanırım. Okula başladığımız andan itibaren sanık fetönün evlerinde kalıyordu. Aynı evde hiç kalmadık ancak onunda cemaat evlerinde kaldığını sohbetlere gittiğim zamanlarda sanığı da sohbetlerde görmem nedeni ile biliyorum. Gittiğimiz bu sohbetlerin içeriği dini konulardı, bu sohbetlerde Fethullah Gülenden bahsediliyordu, kitapları da okunuyordu, videoları da izleniyordu. Bu sohbetlerin düzenli günleri yoktu.Sanığın daha sonra şehir dışı talebi mesulü olarak görev aldığını duydum, duyduğum gibi şehir dışına benimde çıktığım dönemde otogarda karşılaştığımız oldu, karşılaştığımızda ben ne amaçla otogarda olduğunu sormadım, zaten kimse kimseye sormazdı. Bizzat birebir il dışında askeri öğrencilerle görüştüğünü görmedim. Ancak bende Şehir Dışı Talebe Mesullüğü yaptığım için şehir dışına giderken gerek otogarda gerek aynı otobüste karşılaştığım benim gibi Şehir Dışı Talebe Mesullüğü yaptığını bildiğim kişilerden biriside sanıktı. Muhsin benden sonra okulu uzattı bir kaç sene daha okula devam ettiğini biliyorum. Fakat bu dönemde fetö ile bir alakası varmıydı bilmiyorum. 2012 yılında Konya ilinden ayrıldıktan sonra sanığı bir daha hiç görmedim, telefon ile de iletişimimiz olmadı. 2012 Yılından sonra sanığın fetö ile iltisakının devam edip etmediğini bilmiyorum."

13. Başvurucu müdafiinin hazır bulunduğu aynı celsede alınan savunmasında önceki savunmalarını tekrar etmiş, tanıkların ifadelerini kabul etmediğini beyan etmiştir. Mahkeme, bu celsede tanık İ.Ç.nin istinabe yoluyla dinlenilmesine karar verilmiştir.

14. Dördüncü celsede tanık İ.Ç.ye duruşma gününü bildirir SMS gönderilmesi, yapılan yoklamada hazır olmadığının anlaşılması üzerine mahkemece dosya kapsamı ve delil durumuna göre tanık İ.Ç.nin dinlenilmesi yönündeki ara kararından vazgeçilmesine karar verilmiştir. Anılan celsede iddia makamı esas hakkında mütalaa sunmuştur. Başvurucu ve müdafii süre talebinde bulunmamıştır.

15. Aynı celsede başvurucu; müdafiinin de hazır bulunmasıyla esas hakkında mütalaaya karşı beyanında önceki savunmalarını tekrarlayarak isnat edilen suçu inkâr etmiştir. Başvurucu müdafii ise örgüt üyeliği suçunun gerçekleşmediğini, önceki savunmaları doğrultusunda müvekkilinin beraatine olmadığı takdirde lehine olan hükümlerin uygulanmasını talep etmiştir. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan alt sınırdan uzaklaşarak 9 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"[Tanıkların anlatımları] dosyaya ifadesi gönderilen [İ.Ç.nin] beyanları ile tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirdiğinde; Sanığın FETÖ/PDY terör örgütü içerisinde bulunduğu yıllarda örgüte ait evlerde kalması, ev abiliği yapması, Bölge Lise Mesullüğü, Bölge Talebe Mesullüğü, Bölge Üniversite Mesullüğü, Büyük Bölge Lise Mesullüğü, Büyük Bölge Talebe Mesullüğü, Büyük Bölge Üniversite Mesullüğü şeklinde örgüt içerisinde çok çeşitli görevler üstlenerek örgütsel görev ve faaliyetler yürüttüğü, ayrıca örgütün askeri mahrem yapılanmasında Şehir Dışı Talebe Mesulü (askeri öğrenci abisi) olarak görev yaptığı, bu görev kapsamında sohbet adı altında örgütsel toplantılar düzenlemesi, örgüt lideri Fethullah Gülen'e ait vaaz CD'lerinin izletilmesi ve kitaplarının okunması, örgüt içerisinde bulunduğu süreçte 'Mahmut' kod adını kullanması şeklindeki süreklilik, çeşitlilik ve devamlılık arz eden örgütsel eylem ve faaliyetleri ile örgütle organik bağ kurarak örgüt hiyerarşisine dahil olduğu tüm dosya kapsamı ile sabit olmakla, suç ve cezadan kurtulmaya yönelik sanık ile müdafiinin savunmalarına itibar edilmeyerek sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi olduğu sonuç ve kanaatine varılmakla mahkumiyetine karar verilmiştir.

Sanığın örgüt içerisindeki konumu, örgüt içerisinde yer aldığı yıllarda çok sayıda farklı görevler üstlenmesi, askeri öğrencilerle ilgilenerek örgütün askeri mahrem yapılanmasında görev üstlenmesi, kod adı kullanması hususları ve tüm dosya kapsamı bir bütün olarak değerlendirildiğinde sanığın suç kastının yoğunluğu ve suç konusunun önem ve değeri nazara alınarak sanığa alt sınırdan uzaklaşılarak ceza tayin edilmiştir. Sanığın Edirne ili askeri yasak bölgeden yasa dışı yollarla yurt dışına kaçmak isterken yakalanmış olması, suç işlendikten sonra yargılama sürecinde halen daha örgütün talimatları doğrultusunda hareket ettiği izlenimi edinildiği, pişmanlık gösterir herhangi bir tavır ve davranış sergilemediği, duruşmadaki hal ve tavırlarından hakkında TCK 62. maddesinin uygulanmasını gerektirir somut bir neden görülmediğinden hakkında TCK 62. Maddesi gereğince takdiri indirim yapılmamış, sanığın üzerine atılı terör örgütü üyeliği suçunun niteliği, mevcut delil durumu, müsnet suçun CMK'nın 100/3-a,11 maddesinde öngörülen suçlardan oluşu, sanığın yurt dışına kaçmak isterken yakalanmış olması ve verilen ceza miktarına göre tekrar kaçma şüphesinin bulunması nazara alınarak sanığın hükümle birlikte tutukluluk halinin devamına karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

16. Başvurucu; istinaf ve temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra beyanları hükme esas alınan tanıkların duruşmada dinlenilmediğini, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile bağlantı kurulmadığını ve soru sorma hakkının kullandırılmadığını belirtmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 2/3/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

17. Başvurucu, nihai hükmü 10/8/2020 tarihinde öğrendikten sonra 11/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Komisyonca adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir. Komisyon hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

19. Başvurucu; gerekçeli kararda beyanına yer verilen tanıkların duruşmada dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

20. Adalet Bakanlığı görüşünde; tanıkların istinabe yoluyla alınan beyanların duruşmada okunduğu, başvurucunun bunlara karşı iddia ve itirazlarını dile getirdiği ifade edilmiştir. Somut olayda başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiası hakkında yapılacak incelemede ilgili mevzuat hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

21. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile

ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

24. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarındaduruşma öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin varlığı aranmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- SEGBİS gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Duruşmada sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

25. Somut olayda Mahkeme tarafından tanıklar B.S., M.K.(E), A.I., H.A., S.D., B.G., İ.Ç. ve E.Y.nin huzurda dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

26. Mahkeme, gerekçeli kararda esas olarak diğerlerinin yanı sıra tanıkların anlatımlarına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır. Bu hüküm, Yargıtay tarafından onanmıştır.

27. Gerekçeli karar içeriği göz önüne alındığında, tanık beyanlarının başvurucunun silahlı

terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesinde dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanık beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

28. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdikleri tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanı dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla

yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

33. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/318, K.2019/154) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATİH ÖZBÖLÜK

B. No: 2020/23252 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23252

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATİH ÖZBÖLÜK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23252)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Fatih ÖZBÖLÜK

Vekili : Av. Feray TUNCA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; polis merkezinde yaşanan tartışma sonrasında kolluk görevlilerince kişinin karakol içinde bir odada bir süre istemi dışında tutulması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, kolluğun uyguladığı bedenî kuvvet sonucu meydana gelen yaralanma ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, İstanbul Barosuna bağlı olarak çalışan serbest avukattır. 14/11/2018 tarihinde kolluk tarafından ifadelerinin alınması için davet edilen iki müvekkiline eşlik etmek üzere Esenyurt İlçe Emniyet Müdürlüğüne giden başvurucuyla görevli polis memurları arasında birtakım olaylar yaşanmıştır. Olayın gelişimi hususunda tarafların farklı anlatımları vardır. İddiasına göre ifadelerinin alınması için müvekkilleri ile birlikte beklemeye başlayan başvurucu, karakolun banko kısmında bulunan polis memuruna ne zaman ifade işlemine geçileceğini sormuştur. Bu soruya S.Ş. isimli polis memurunun "Dostum bekleyeceksin!" şeklinde yanıt vermesi üzerine başvurucu "Kardeşim bak ben senin dostun değilim, seni hayatımda ilk defa görüyorum, ben memur arkadaşa bir soru sordum. Cevap vermek

istiyorsan ver ama benimle böyle konuşamazsın." şeklinde tepki gösterince S.Ş. "Ne demek istiyon lan sen, ne demek istiyon verdirmiyorum ifade mifade beni mi dövecen beni mi dövecen." diyerek başvurucunun üzerine yürümüş ve başvurucunun göğüs bölgesine vurmuştur. Başvurucunun "Dokunma bana." şeklinde tepki göstermesi üzerine olayın yaşandığı yere gelen diğer polis memurları başvurucuyu yaka paça karakolun iç bölümüne sürüklemeye başlamış, bu sırada polis memuru S.Ş. başvurucuyu darbetmiş, kollarını bükerek sürüklemeye çalışmıştır. Olay yerine gelen genç bir komiser araya girerek başvurucuyu avukat bekleme odasına götürmüştür. Bu odada istemi dışında yarım saatten daha uzun bir süre alıkonulan başvurucu daha sonra karakoldan ayrılmıştır.

3. Kolluk görevlilerince olaya ilişkin olarak düzenlenen 14/11/2018 tarihli tutanağa göre ise polis memuru S.Ş.nin polis merkezinin danışma bölümünde görevli olduğu olay günü başvurucu, kendilerinin polis merkezinden telefonla arandığını söyleyen iki şahısla birlikte danışmaya gelmiştir. Yapılan kimlik kontrolü sonrası bir kayıt bulunmadığından şahıslar üst katta bulunan bir diğer birime yönlendirilmiştir. Bir süre sonra tekrar danışma bölümüne gelen şahıslardan avukat olduğu daha sonra yapılan kimlik ibrazı ile öğrenilen başvurucunun danışma masasına doğru elini sallayarak kinayeli ve yüksek bir sesle "Size bir şey soruyoruz...kardeşim...lan..." şeklinde tahrik edici bir dille polis memurlarına hitap etmesi nedeniyle öncelikle kendisine sakin olması yönünde telkinde bulunulmuş ve diğer vatandaşların işlemlerini yerine getirmeye çalışan polis memurlarının görevini yapmasına engel olduğu için başvurucu uyarılmıştır. Başvurucunun uyarılara rağmen üslubunu düzeltmemesi ve görevli memurlardan "Yaka sicil numaranı ver." şeklinde yersiz isteklerde bulunması nedeniyle kendisi hakkında görevi engellemekten dolayı gerekli yasal işlemlerin yapılabilmesi için kimlik ibrazı istenmiş ve avukat olduğu anlaşılmıştır.

4. Polis Merkezinde görevli kolluk görevlileri nöbetçi Cumhuriyet savcısını aramış ve onun talimatıyla adli soruşturma başlatmıştır. Cumhuriyet savcısı; başvurucu hakkında şüpheli sıfatıyla tahkikat hazırlanması, ifadesinin Savcılıkta alınması, polis memuru S.Ş.nin müşteki sıfatıyla, diğer şahısların tanık sıfatıyla ifadelerinin alınması ve Olay Tutanağı'nın tanzim edilmesi talimatlarını vermiştir. Başvurucu da ayrıca Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) verdiği 16/11/2018 tarihli dilekçeyle ilgili kolluk görevlilerinden şikâyetçi olmuştur. Başvurucu, dilekçesinde olayı anlatmış; kolluk görevlilerinin kötü muamelede bulunduğunu iddia etmiştir. Şikâyet dilekçesi ekine sağlık raporunu da ekleyen başvurucu, kamera kayıtlarını delil, olay yerinde bulunan iki müvekkilini de iddialarını doğrulayabilecek tanıklar olarak göstermiştir.

5. Başsavcılık, başvurucunun görevi yaptırmamak için direnme suçunu işlediği iddiası ile başvurucunun darbedildiği yönündeki şikâyetini aynı soruşturmada incelemiştir. Kolluk görevlileri, başvurucunun müvekkilleri ile polis memurlarından birinin ifadesini tanık sıfatıyla, polis memuru S.Ş.nin ifadesini müşteki sıfatıyla almıştır. Başvurucunun müvekkillerinden olan T.K. başvurucunun tartıştığı polis memuru ile aralarında vurma olayı yaşanmadığını, polis memurunun başvurucuyu ittiğini, orada bulunan yedi sekiz polis memurunun başvurucuyu alarak yan taraftaki küçük bir odaya götürerek burada yarım saat kadar beklettiklerini, diğer müvekkili N.A. ise bankonun arkasından çıkan polis memurunun başvurucunun üzerine göğsünü açarak yürüdüğünü, bu esnada kendisine gelen telefona yanıt vermek için arkasını döndüğünü, yeniden olayın yaşandığı yere baktığında ise birkaç memurun başvurucuyu alarak içeriye doğru götürdüğünü gördüğünü söylemiştir. Her iki tanıkta olaya ilişkin polis memurlarınca hazırlanmış olan tutanağın imzalanmasının kendilerinden istenildiğini ancak bunu reddettiklerini ifade etmişlerdir. Polis memuru ise

olay hakkında kolluk görevlilerince tutulan tutanak doğrultusunda tanıklık yapmıştır.

6. Başvurucunun şikâyet dilekçesi ekinde Başsavcılığa sunduğu, Arnavutköy Devlet Hastanesi tarafından düzenlenen 14/11/2018 tarihli ve 15384 protokol numaralı raporda; darp nedeniyle yapılan muayenede batında hassasiyet, her iki kolda, sol el bileğinde belirgin lineer abrazyon (sıyrık) saptandığı belirtilmiştir. Soruşturma kapsamında Başsavcılığın Büyükçekmece Adli Tıp Şube Müdürlüğünden aldığı 27/11/2018 tarihli raporda; evrak üzerinden gerçekleştirilen tetkik neticesinde kafatası kemiklerinde kırık, travmatik kafa içi değişim, iç organ lezyonu veya büyük damar kesisi tarif edilmediğine göre kişinin yaşamını tehlikeye sokan bir durum olmadığı ve yaralanmanın kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olduğu ifade edilmiştir.

7. Başsavcılık, Polis Merkezindeki olay anına dair kamera kaydını temin etmiştir. İki polis memurunun bu kamera kaydına ilişkin olarak düzenlediği 27/12/201[8] tarihli CD İzleme Tutanağı'nda; şahısların 14/11/2018 günü saat 13.31 sıralarında Merkeze girdikleri, grup amiri ile görüştükten sonra Belge Yönetimi Birimine yönlendirildikleri, bir müddet sonra tekrar danışmaya geldikleri, buradaki grup amiri ile el kol hareketi yaparak konuşmaya başladıkları, hararetli bir şekilde devam eden konuşma sonrası başvurucunun görevliler tarafından karakolun iç kısmında bulunan avukat görüşme odasına alındığı, daha sonra başvurucunun polis merkezinden ayrıldığının tespit edildiği bildirilmiştir.

8. Başsavcılık, soruşturmayı 18/11/2019 tarihinde verdiği kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile sona erdirmiş; Başvurucu hakkında yürütülen görevi yaptırmamak için direnme suçu bakımından soyut iddialar dışında kamu davası açmayı gerektirir her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı herhangi bir delilin bulunmamasını kararda gerekçe olarak göstermiştir. Polis memuru S.Ş. hakkında yürütülen zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu yönünden ise "Görevli polis memurunun, agresif tavırlar sergileyerek görevini yapmasına engel olan Fatih Özbölük'e ölçülü şekilde kuvvet kullanarak Fatih Özbölük'ü etkisiz hale getirdikleri, polis memurlarının zor kullanma yetkisinin sınırını aştıklarına dair soyut iddialar dışında kamu davası açmaya yeter her türlü şüpheden uzak, kesin, inandırıcı bir delilin bulunmadığı..." gerekçesine dayanmıştır.

9. Başvurucu, karara itiraz etmiş; Bakırköy 2. Sulh Ceza Hâkimliği 18/12/2019 tarihinde itirazı reddetmiştir. Ret kararı başvurucuya 17/6/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

10. Başvurucu 13/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, hakkında verilmiş bir karar olmadan karakoldaki avukat görüşme odasında yarım saatten fazla bir süre istemi dışında tutulmasından yakınmıştır. Başvurucuya göre bu durum haksız tutma niteliğindedir.

12. Anayasa’nın 19. maddesinin birinci fıkrasında ifade edilen "Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir." şeklindeki düzenlemede yer alan "hürriyet" sözcüğü, özgürlük ve bağımsızlığın yanı sıra serbestlik anlamına da gelmektedir. Bu anlamda kişi hürriyetine yönelik bir müdahalenin olduğunun söylenebilmesi için kişinin hareket serbestîsinin maddi olarak sınırlandırılması gerekir. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale için kişi, rızası olmaksızın en azından rahatsızlık verecek uzunlukta bir süre boyunca belirli bir yerde fiziki olarak tutulmalıdır (Galip Öğüt [GK], B. No: 2014/5863, 1/3/2017, § 34).

13. Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik sınırlamalar ile Anayasa’nın 23. maddesinde düzenlenen seyahat hürriyetine yönelik sınırlamalar arasındaki fark sınırlamanın niteliği ve esası ile ilgili değildir. Bu iki hak arasındaki ayrım derece ve yoğunluk farkıdır. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında hareket serbestîsine yönelik kısıtlama, seyahat hürriyetine yönelik bir müdahaleye göre çok daha ileri derecede ve yoğun olmalıdır. Sınırlamalardaki derece ya da yoğunluğun değerlendirilmesinde ise söz konusu tedbirin çeşidi, süresi, etkileri ve uygulanma tarzı gibi çeşitli faktörler ile bireyin gündelik hayatının devlet tarafından ne ölçüde denetim altında tutulduğu dikkate alınmalıdır (Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, § 71).

14. Somut olayda başvurucu, Polis Merkezinde yaşanan tartışma sonrası önce sürüklenerek karakolun iç tarafında bulunan bir odaya götürülmek istenmiş; bu esnada olayın yaşandığı yere gelen genç bir komiser araya girerek başvurucuyu avukat bekleme odasına götürmüştür. Burada istemi dışında yarım saatten daha uzun bir süre alıkonulan başvurucu, daha sonra serbest bırakılmıştır (bkz. § 2). Başvuru dosyasındaki bilgi ve belgeler başvurucunun olay günü karakoldaki avukat görüşme odasına gitmeye ya da olumsuz herhangi bir durumla karşılaşmadan herhangi bir zamanda bu odadan ayrılmaya özgürce karar vermiş olabileceğini göstermemektedir. Bu bakımdan süresi nispeten kısa da olsa başvurucunun tutulması, etkileri ve uygulanma şekli itibarıyla Anayasa’nın 19. maddesi anlamında hürriyetten yoksun bırakmadır. Bu sebeple Anayasa’nın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını güvence altına alan 19. maddesi başvurucunun şikâyetlerine uygulanabilir niteliktedir.

15. Uygulanabilirlik meselesinin çözülmesinin ardından ihlal iddiasının kabul edilebilir olup olmadığı değerlendirilmelidir.

16. Somut olayda başvurucunun görevi engellemeye dönük fiilleri nedeniyle bu suç bakımından işlem yapılabilmesi için alıkonulmuş olabileceği ve akabinde Cumhuriyet savcısı aranarak onun talimatı doğrultusunda bir takım soruşturma işlemleri yapıldığı anlaşılmıştır.

17. Anayasa Mahkemesi benzer şikâyeti incelediği Eyyüp Güneş ([GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021); A.A. ([GK], B. No: 2017/34502, 21/10/2021) kararlarında kanun koyucunun suç soruşturması veya kovuşturması sırasında uygulanan yakalama, gözaltı ya da tutuklama tedbirleriyle ilgili olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (e) bentlerinde iki ayrı tazminat talep nedeni öngördüğünü, fıkranın (a) bendinde yakalama veya tutuklama tedbirinin "kanunlarda belirtilen koşullar dışında" olmasının, (e) bendinde ise "kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra" kişiler hakkında "kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilmesinin" tazminat nedeni olarak düzenlendiğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi kanun koyucunun yakalama veya tutuklama tedbirlerinin hukuka aykırılığı söz konusu olduğunda (a) bendi uyarınca bu tedbirler hukuka uygun olsa da sonuçta kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilmesi durumunda ise (e) bendi uyarınca tazminata hükmedilmesi gerektiği şeklinde bir ayrıma gittiğini ifade etmiştir.

18. Buna göre başvurucunun yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbirlerinin hukukiliğine ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek yaptığı bireysel başvurularda 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açması ve bu dava bakımından olağan kanun yollarını yöntemince tüketmesi hâlinde

başvuru yollarının tüketildiğinin kabulü gerekecektir. Somut olayda da anılan kararlarında yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, ifadelerinin alınması için kolluk tarafından davet edilen iki müvekkiline hukuki yardımda bulunmak amacıyla gittiği polis merkezinde kolluk görevlilerinin darp ve hakaretine maruz kaldığını, bu iddiasına dair adli rapor ve tanık beyanları olmasına karşın Başsavcılıkça kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini iddia etmiş; kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde olayın ve Başsavcılık kararının bir özeti yapılmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiştir.

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir. Kesin gerekli olduğu hâllerde güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

23. Yakalama işlemine karşı direnmenin söz konusu olduğu hâllerde kolluk görevlilerinin bedensel güç kullanması şüphesiz ki anayasal yönden sorun oluşturmamaktadır. Yakalama işleminin gerekli olmadığının sonradan anlaşılması sonucu değiştirmemektedir (Nergiz Şen ve diğerleri (2), B. No: 2017/17702, 4/7/2022, § 50).

24. Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir yaralanma olayı meydana gelmiş ise bu olaya ilişkin olarak tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlara aittir (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

25. Somut süreçte başvurucunun batın bölgesinde hassasiyet ve her iki kolu ile sol el bileğinde sıyrıklar meydana gelecek şekilde yaralandığı tespitinin yapıldığı sağlık raporuna bakıldığında başvurucuya polis merkezinde yaşanan olay sırasında fiziksel müdahalede bulunulduğu, bu müdahaleye bağlı olarak yaralandığı konusunda duraksama bulunmamaktadır. Nitekim yürütülen soruşturma sonucunda verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararında da güç kullanımı kabul edilmiştir (bkz. §§ 6, 8).

26. Bu durumda başvurucuya karşı kullanılan gücün kötü muamele yasağını ihlal edip etmediği incelenirken güç kullanımının gerekliliği ve orantılılığı hususlarının da değerlendirilmesi gerekir.

27. Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturma neticesinde verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda, başvurucunun kolluk müdahalesi sonucu yaralandığı kabul edilmiş olup kolluk görevlilerinin kuvvet kullanımının gerekli ve orantılı olması nedeniyle suç

unsurunun tespit edilmediği gerekçesi açıklanmıştır. Kararda, güç kullanımının gerekli ve orantılı olduğu değerlendirilerek güç kullanmak için bir haklı neden bulunduğu ve bunun da orantısız olmadığı değerlendirilmesi yapılmıştır.

28. Olayda polis memurları başvurucunun konuşmasını kinayeli, yüksek bir sesle yapılan ve tahrik edici şeklinde tarif etmiş; başvurucunun bir polis memuruna karşı "Size bir şey soruyoruz... kardeşim... lan..." diye hitap ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu hakkında işlem yapılan suç ise görevi yaptırmamak için direnme olup hakaret iddiasıyla ilgili değildir. Başvurucunun olayın hiçbir anında fiziksel bir eyleminden söz edilmemiştir.

29. Olayla ilgili tutanakta başvurucunun uyarılara rağmen üslubunu düzeltmemesi üzerine kendisinden kimliğini ibraz etmesinin istendiği, avukat olduğunun anlaşıldığı ve nöbetçi Cumhuriyet savcısının arandığı ifade edilmiştir. Bu hâlde polis memurlarının başvurucuyu karakolun iç kısmındaki avukat odasına götürdükleri esnada henüz Cumhuriyet savcısının bilgilendirilmediği, başvurucu hakkında bir gözaltı ya da zorla getirme kararı veya ya da talimat bulunmadığı anlaşılmıştır (bkz. §§ 3, 4). Bunların yanı sıra olayda suçüstü hâli olmadığı gibi polis memurlarına ya da başkasına karşı bir saldırı da söz konusu değildir.

30. Somut olayda başvurucunun şiddete başvurduğuna ya da kolluk güçlerine direndiğine dair tutanak veya görüntü de bulunmamaktadır. Dolayısıyla güç kullanımının gerekliliği ve orantılığı kolluk birimlerince ortaya konulamamıştır. Öte yandan Başsavcılıkça yapılan değerlendirmede "görevli polis memurunun agresif tavırlar sergileyerek görevini yapmasına engel olan Fatih Özbölük'e ölçülü şekilde kuvvet kullanarak Fatih Özbölük'ü etkisiz hâle getirdiği" belirtilmiş ise de başvurucunun "agresif tavrı" somutlaştırılmamış, şekli ve süresi açıklanmamıştır. Bu durumda kullanılan gücün kaçınılmaz olduğunun tespit edildiğini söylemek mümkün görünmemektedir.

31. Bu tespitten sonra kolluk görevlilerinin gerçekleştirdiği eylemin hangi boyuta ulaştığı değerlendirilmelidir. Bu kapsamda somut olay bir bütün olarak ele alındığında eylemin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak nitelendirilmesi uygun olacaktır.

32. Başvurucuya isnat edilen eylemler ve taraf beyanları gözönünde bulundurulduğunda hakkında hakaret nedeniyle soruşturma açılmayan, saldırıda bulunmayan, tehlike arz ettiğine ya da kaçacağına dair bir şüphe olmayan, kimliği ve adresi tespit edilen başvurucunun ifadesinin alınması için çağrı kâğıdı düzenlenerek, polis merkezine davet edilmesi usulü uygulanmaksızın müvekkillerine hukuki yardımda bulunmak amacıyla geldiği polis karakolunda batın bölgesinde hassasiyete ve kolları ile elinde sıyrıklara sebep olacak şekilde müdahale edilerek zorla karakolun iç kısmındaki avukat odasına götürülmesini gerektirecek bir fiilinin olmadığı, anılan muameleler nedeniyle yaralandığı sabit olan başvurucuya uygulanan kuvvetin gerekli olmadığı ve kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

33. Anayasa’nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu

denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D., §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

34. Somut olayda kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilen bir kuvvet kullanımı ve bunun karşısında başvurucuda meydana gelen bir yaralanma söz konusudur. Başvurucunun yaralanmasıyla neticelenen olayda kolluk kuvvetlerinin zor kullanma yetkisini aşmadıkları gerekçesiyle soruşturma makamlarının kovuşturmaya yer olmadığı kararı verdiği görülmüştür. Bununla birlikte şüpheli polislerin başvurucuya karşı zor kullanmalarını gerektirecek somut bir neden ortaya konulabilmiş değildir. Başka bir ifadeyle yapılan inceleme; kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilen fiziksel müdahalede güç kullanımına ilişkin şartlara riayet edilip edilmediği, güç kullanımının zorunlu olup olmadığı yönünde bir değerlendirme içermemektedir.

35. Olayla ilgili olarak başlatılan soruşturma kapsamındaki taraf ve tanık beyanları da dikkate alınmamış ve taraf olan polis memurlarının olay gerçekleştikten yaklaşık bir saat sonra düzenlediği tutanak ve belgeler kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın tek gerekçesini oluşturmuştur. Kamu görevlileri tarafından yapıldığı ileri sürülen kötü muamele iddialarına ilişkin yürütülen soruşturmanın etkililiği için soruşturmadan sorumlu olan ve tetkikleri yapan kişilerin olaylara karışan kişilerden yalnızca hiyerarşik ya da kurumsal olarak bağımsız olması yeterli değildir, aynı zamanda soruşturmanın uygulamadaki bağımsız ve tarafsızlığının da sağlanması gerekir. Başka bir ifadeyle anılan ilke, soruşturmanın hem hukuki hem de fiilî olarak tarafsız ve bağımsızlığının sağlanmış olmasını gerektirir. Somut olayda, olayın şüphelileri tarafından düzenlendiği konusunda uyuşmazlık bulunmayan tutanağın doğruluğu araştırılmaksızın ve başkaca bir delil ile desteklenmeksizin tek başına hükme esas alınmasının tarafsız ve bağımsız soruşturma ilkelerine aykırılık teşkil ettiği tespit edilmiştir (Süleyman Göksel Yerdut [GK], B. No: 2014/788, 16/11/2017, § 61).

36. Süreç bir bütün olarak değerlendirildiğinde devletin hüküm ve kontrolü altında olunan bir zamanda meydana gelen yaralanma olayına ilişkin etkili, özenli, sorumluların tespiti ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacına yönelik bir soruşturma yürütülmesi konusunda gerekli özenin gösterilmediği, devletin etkili soruşturma yapma usul yükümlülüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

III. GİDERİM

38. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

39. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma mercilerince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri

Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

40. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebine bağlı kalınarak net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Büyükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığına (Soruşturma No: 2018/54751) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEYNEP ALKAÇ

B. No: 2020/23311 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23311

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEYNEP ALKAÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23311)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Zehra GAYRETLİ

Başvurucu : Zeynep ALKAÇ

Vekili : Av. Şerafettin AKTAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, beyanı mahkûmiyet kararında tek delil olarak kullanılan tanığın duruşmada sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/8/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. 1986 doğumlu olan başvurucu, Giresun'da hâkim olarak görev yapmakta iken Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) 2. Dairesinin 16/7/2016 tarihli kararı ile üç ay süreyle görevden uzaklaştırılmış; daha sonra HSYK Genel Kurulunun 24/8/2016 tarihli kararı ile meslekten çıkarılmıştır.

6. Samsun Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu iddiasıyla 2/6/2017 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İddianamede FETÖ/PDY hakkında yürütülen çeşitli soruşturmalar kapsamında bazı şüphelilerin başvurucu aleyhindeki beyanlarına yer verilmiştir. Bu kapsamda iddianamede beyanlarına delil olarak yer verilen K.K., O.İ., İ.A., A.N.D., Ç.S. ve N.Ç.H. genel olarak başvurucunun hâkimlik sınavına çalışırken ve stajyerken FETÖ/PDY'ye ait evlerde kaldığını ve 2014 HSYK seçimlerini kayıt altına alan kişilerden biri olduğunu beyan etmiştir. İddianamede tanık beyanlarına atfen başvurucunun örgüt içi evlilik (katalog evlilik) yaptığına dair iddiaya da yer verilmiştir.

7. İddianamenin başvurucunun eylemleriyle ilgili kısmı şöyledir:

"Her iki şüphelinin üniversite döneminden itibaren FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün hiyerarşik yapılanması içerisinde bilerek ve isteyerek yer aldıklarını, çalışma evinde, Zeynep'in imtihanlardan önce çalışma evinde kaldığı, daha sonra her ikisinin stajda iken FETÖ/PDY ye ait evlerde kaldıkları, örgüt içi evlilik yaptıkları, soruşturma aşamasından sonra da örgütsel tavra devam ettikleri, (...) yukarıda açıklandığı üzere çeşitlilik ve süreklilik arz eden eylemleriyle FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi olduğuna dair deliller mevcut olmakla..."

8. Samsun 3. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davanın 25/8/2017 ile 2/3/2018 tarihleri arasında gerçekleştirilen duruşması beş celsede tamamlanmıştır. Başvurucu ve müdafiinin hazır bulundukları yargılamanın 25/8/2017 tarihli celsesinde başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında tanık beyanlarına karşı açıklamalarda bulunmuştur. Bu kapsamda başvurucu tanık K.K. ile hâkimlik stajında tanıştıklarını ve K.K.nın etkin pişmanlıktan yararlanmak için kendisi hakkında yalan beyanda bulunduğunu, tanık O.İ. ile Muş Adliyesinde birlikte çalıştıklarını ancak onun kendisi hakkında ön yargılı olduğunu belirtmiştir. Başvurucu ayrıca HSYK seçimlerinde kayıt yapmadığını, bu konuda ifade veren İ.A.nın HSYK seçimlerinde kendisinin çalıştığı Muş Adliyesinde görevli olmadığını ifade etmiştir. Başvurucu; savunmasında diğer tanık beyanlarını da kabul etmediğini, tanıkların etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak için kendisi hakkında abartılı beyanlarda bulunmuş olabileceklerini belirtmiştir.

9. Duruşma tutanaklarının incelenmesinden tanıkların kendileri hakkında yürütülen soruşturmalar kapsamında başvurucu aleyhinde verdikleri beyanların okunulmasıyla yetinildiği, duruşmada veya istinabe yoluyla dinlenmedikleri anlaşılmıştır.

10. Mahkeme, duruşmanın 2/3/2018 tarihli son celsesinde hükmü açıklayarak başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçundan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...sanıklar Zeynep Mercan [başvurucu] ve [N.M.nin] Giresun Adliyesinde görev yaptıkları sırada Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu 2. Dairesi'nin 16/07/2016 tarih, 2016/4 Tedbir ve 2016/345 sayılı kararı ile tedbiren üç ay süreyle görevden uzaklaştırıldıkları, HSYK Genel Kurulu'nun 24/08/2016 tarih ve 2016/426 sayılı kararı ile meslekten çıkartılmasına karar verildiği, yine HSYK Genel Kurulu'nun 29/11/2016 tarih ve 2016/434 sayılı kararı ile de

yeniden inceleme taleplerinin reddine karar verildiği ve meslekten çıkarılmalarının kesinleştiği, (...) sanık Zeynep Mercan'ın; şahit ve başka soruşturmalarda etkin pişmanlıktan yararlanan sanıkların beyanlarına göre eşi olan diğer sanık [N.M.] ile örgüt talimatı gereğince katalog evlilik yaptığı, hakimlik sınavı öncesinde örgüte ait çalışma evlerinde ve akabinde mülakata hazırlama evlerinde kaldığı, hakim adaylığı döneminde de örgüte ait evde kaldığı, aynı konumdaki diğer staj evlerini örgüt adına düzenli olarak ziyaret ve kontrol ettiği, Muş ilinde 2014 yılında yapılan HSYK seçimlerinde örgütün belirlediği adaylar lehine çalışmalar yürüttüğü, seçim günü sandık başında örgüt adına oy sayımını ve sonuçları yakından takip ettiği ve cep telefonu kamerası ile tutanakların görüntüsünü aldığı, sanıkta ele geçirilen dijital materyellerin tetkikinde örgütle iltisaklı internet sitelerini takip ettiğinin belirlendiği ve olayın bu şekilde oluştuğu vicdani kanaatine varılmıştır.

...

Giresun hakimi iken HSYK tarafından meslekten ihraç edilen sanık Zeynep Mercan'ın ise; örgüte ait çalışma evlerinde ve mülakata hazırlama evlerinde kalması, yapıya ait diğer staj evlerine belli aralıklarla kontrole giderek evi denetlemesi, şeklindeki faaliyetlerinin, silahlı terör örgütünün hiyerarşik yapısına dahil olduğunu gösterir biçimde çeşitlilik, devamlılıkve yoğunluk içermesi karşısında sanık Zeynep Mercan'ın FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün yargı yapılanması itibariyle üyesi olduğu somut hadisede 5237 sayılı TCK.nın 221. maddede unsurları gösterilen etkin pişmanlık hükümlerinin tatbiki şartlarının mevcut olmadığı anlaşıldığından sanıklar hakkında aşağıdaki şekilde hüküm tesis edilmiştir."

11. Başvurucu, istinaf isteminde -diğerlerinin yanı sıra- beyanları mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanıkların duruşmaya getirilmediklerini, tanıkları sorgulayarak beyanlarının doğruluğunu test etme imkânı bulamadığını ileri sürmüştür. Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin 16/10/2018 tarihli kararı ile istinaf talebi esastan reddedilmiştir.

12. Başvurucu, temyiz dilekçesinde de aynı gerekçeleri ileri sürmüştür. Yargıtay 16. Ceza Dairesince hüküm 25/6/2020 tarihinde onanmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

13. Tanık sorgulama hakkı yönünden ilgili ulusal mevzuat için bkz. Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, §§ 17-22.

B. Uluslararası Hukuk

14. Tanık sorgulama hakkı yönünden ilgili uluslararası hukuk için bkz. Nurcan Gülabi, B. No: 2015/15355, 23/5/2018, §§ 24-27.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 6/6/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

16. Başvurucu; savcılık veya kolluk aşamasında ifadeleri alınan tanık beyanlarına göre mahkûm edildiğini, bu tanıkları sorgulayamadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Bakanlık görüşünde;

i. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilerek başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi Anayasa Mahkemesinin takdirine bırakılmıştır.

ii. Yargılama aşamasında söz konusu tanık ifadelerinin başvurucuya okunarak tanık beyanlarına karşı başvurucu ve müdafiinin diyeceklerinin sorulduğu ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucu ve müdafiinin söz konusu tanıkların dinlenilmesi için yargılama boyunca herhangi bir talepte bulunmadığına vurgu yapılmıştır.

18. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

1. Değerlendirme

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

20. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ.M., 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

21. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere

dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40). Bundan başka tanıkların onlara soru sorulmasına imkân sağlayacak şekilde aynı anda ses ve görüntü nakleden vasıtalarla dinlenmesi de savunma tarafına sağlanabilecek telafi edici güvencelerden biri olarak değerlendirilebilir.

22. Mahkeme, mahkûmiyet kararında başvurucunun duruşmada sorgulamadığı tanıkların beyanlarına dayanmıştır. Nitekim tanıklar K.K., O.İ., İ.A., A.N.D., Ç.S. ve N.Ç.H.nin başvurucunun hâkimlik sınavına çalışırken ve stajyerken FETÖ/PDY'ye ait evlerde kaldığı, 2014 HSYK seçimlerini kayıt altına alan kişilerden biri olduğu yönündeki beyanları hükme esas alınmıştır. Duruşma tutanaklarının incelenmesi neticesinde beyanları hükme esas alınan tanıkların hiçbirinin duruşmada dinlenmediği görülmüştür.

23. Mahkemece tanıkların neden duruşmaya getirilmediği hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı gibi başvurucunun onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlenmediğine ilişkin bir bilgi veya belgeye de dava dosyasında rastlanmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir.

24. Somut olayda başvurucu, tanıkların FETÖ/PDY'ye ait çalışma ve mülakatlara hazırlanma evlerinde kaldığı, HSYK seçimlerinde kayıt yapan kişilerden biri olduğu ve örgüt içi evlilik yaptığı yönündeki beyanlarına dayanılarak mahkûm edilmiştir (bkz. § 10). Bu durumda duruşmada dinlenmeyen tanıkların beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek delil olduğunda tartışma bulunmamaktadır.

25. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır ancak Mahkemenin tanıkları duruşmaya getirerek veya başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği reaksiyonlar konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdikleri reaksiyonlarla ilgili olarak izlenim edinememiştir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

27. Başvurucu, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden

yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Samsun 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/327, K.2017/5136) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekalet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ATA KIZILÇINAR

B. No: 2020/29397 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29397

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ATA KIZILÇINAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/29397)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Mehmet Ata KIZILÇINAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yeni koronavirüs (COVID-19) salgınına yönelik tedbirler kapsamında ceza infaz kurumundaki görüşlerin kısıtlanması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, COVID-19 salgını döneminde bulunduğu ceza infaz kurumuna başvurarak kapalı ve açık görüşlerin kısıtlanmasına yönelik alınan kararların kaldırılması talebinde bulunmuştur. Başvurucu başvuru dilekçesinde kapalı görüş süresinin 1,5 saate çıkartılmasını ve açık görüş hakkı tanınmasını talep ettiğini belirtmiştir. Kurumun İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı başvurucunun talebini, ziyaret sürelerinde yapılacak artışın temizliğin ve yeterli havalandırmanın sağlanmasını olumsuz etkileyebileceği ve açık ziyaret yaptırılması durumunda da ziyaretçiler aracılığıyla hastalığın bulaşma riskinin yüksek ihtimal olarak değerlendirildiği gerekçesiyle reddetmiştir.

3. Bunun üzerine başvurucu, kapalı ve açık görüşlerin kısıtlanmasına yönelik alınan kararların yasal dayanağının bulunmadığını ileri sürerek söz konusu uygulamanın kaldırılması talebiyle 16/7/2020 tarihinde infaz hâkimliğine şikâyet dilekçesi sunmuştur. İnfaz hâkimliği kurum kararının usule ve yasaya uygun olduğunu belirterek başvurucunun

şikâyetini reddetmiştir. Başvurucunun bu karara itirazı, infaz hâkimliği kararında usule ve yasaya aykırı bir husus bulunmadığı gerekçesiyle ağır ceza mahkemesince reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 4/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra 9/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Öte yandan Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) yer alan bilgilere göre başvurucu 2/11/2023 tarihinde ceza infaz kurumundan tahliye edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu; kapalı görüş hakkını uzun süre kullanamadığını, sonraki süreçte bu hakkın kapsamının çok daraltıldığını, açık görüş hakkından mart ayından itibaren hiç yararlanamadığını belirterek mahpusların görüş hakkının kanunla düzenlendiğini, ancak hastalığın bulaşması riski gerekçe gösterilerek süresi belli olmayan genelgelerle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini, bu hakka yönelik kısıtlamaların ancak kanun ile yapılabileceğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun şikâyetlerinin incelenmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki hususları tekrar etmiştir.

9. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir (Yunus Bulut, B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 37).

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucunun şikâyeti, COVID-19 salgını nedeniyle kapalı ve açık görüşlerin kısıtlanmasına yönelik alınan kararların yasal dayanağının bulunmadığına ilişkindir. 11/3/2020 tarihinden sonraki süreçte ceza infaz kurumunda bulunan mahpusların açık ve kapalı görüş hakkına yönelik kısıtlamaların aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturduğu değerlendirilmiştir (benzer yöndeki karar için bkz. Yunus Bulut, § 42).

12. Aile hayatına saygı hakkına yönelik bir müdahalenin Anayasa'nın öngördüğü güvencelere uygun kabul edilebilmesinin ilk ve temel şartı müdahalenin kanuni dayanağının bulunmasıdır. Bu gereklilik, uyuşmazlıklarda uygulanacak hukuk kurallarının öngörülebilir olmasını zorunlu kılmaktadır. Türk anayasal sisteminde hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı düzenleme yapma yetkisi yasama organına aittir. Hak ve özgürlüğü kısıtlayıcı bir kanunun kapsamını genişletici yorum ve uygulamalar, kanun koyucunun getirmediği bir sınırlandırmanın idari ve yargısal makamlarca ihdas edilmesi sonucunu doğurabilir. Bu açıdan hak ve özgürlükleri sınırlandıran kurallara ilişkin yorum ve uygulamaların kuralın kapsamını genişletici nitelikte olmaması ve öngörülebilir sınırlar içinde kalması önem taşımaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 104; Mehmet Çetinkaya ve D.K. [GK], B. No: 2018/27392, 15/4/2021, § 45).

13. Ziyaret ya da görüş hakkı 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. maddesinde düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi somut başvuruya konu olan COVID-19 salgınının önlenmesi amacıyla ziyaret hakkının kısıtlanmasına ilişkin tedbirleri Yunus Bulut kararında incelemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, Kanun'da açıkça tanınan mahpusların ziyaret hakkının ancak çerçevesi belirli olan ve yetkili makamlara bırakılan takdir yetkisinin kapsamını yeterince açık bir şekilde gösteren düzenlemelere dayanılarak sınırlandırılabileceğini vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi bu kapsamda yukarıda belirtilen kanuni düzenlemenin mahpusların ziyaret hakkının ortadan kaldırılması ya da engellenmesi konusunda idari makamlara açık ve genel bir yetki vermediğini tespit ederek müdahalenin kanuni dayanağının olmadığına karar vermiştir (Yunus Bulut, §§ 55, 57-58).

14. Somut başvuruda da idari makamlar tarafından ziyaret hakkının kısıtlanmasına imkân veren açık bir düzenleme bulunmamasına rağmen söz konusu tedbirlerin uygulandığı görüldüğünden Yunus Bulut kararında varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır. Sonuç olarak somut olayda başvurucunun aile hayatına saygı hakkına yapılan müdahalenin salt idari makamların kararlarına dayandığı anlaşıldığından müdahalenin kanuni temelinin bulunmadığı değerlendirilmiştir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

17. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Zira başvurucu ceza infaz kurumundan 2/11/2023 tarihinde tahliye edilmiştir.

18. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kayseri 1. İnfaz Hâkimliği (E.2020/2292, K.2020/2327) ve

Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesi (2020/1529 D. İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MELEK DEMİRHAN

B. No: 2020/30440 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/30440

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MELEK DEMİRHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/30440)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Melek DEMİRHAN

Vekili : Av. Emriye Zerrin TORAMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Manisa Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 5/12/2018 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle başvurucunun Manisa İl Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü Araştırma Tespit Tutanağı, Arama ve Elkoyma Tutanakları, tanıkların ifadeleri neticesinde atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Manisa 4. Ağır Ceza Mahkemesince görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 20/12/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır.

Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra dijital materyallerle ilgili olarak Manisa Siber Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğüne müzekkere yazılmasına, soruşturma evresinde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (BTK), Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) ve Mali Suçları Araştırma Kuruluna (MASAK) yazılan müzekkerelerin akıbetlerinin sorulmasına, tanıklar H.G. ve Ö.M.nin istinabe yoluyla dinlenilmesine karar verilmiştir.

5. Duruşma üç celsede bitirilmiştir. Birinci celsede başvurucu hakkında BTK'ya, TMSF'ye ve MASAK'a yazılan müzekkerelere cevap verilmiş; ilgili kayıtlar Mahkemeye sunulmuştur. Tanıklar H.G. ve Ö.M.nin bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan talimatlara ikmalen cevap verilmiştir. Tanık H.G.nin beyanının başvurucu ile ilgili kısmı şöyledir:

"Ben olaya hakkımda yürütülen soruşturma kapsamında Düzce Cumhuriyet Başsavcılığında ayrıntılı beyan vermiştim, vermiş olduğum ayrıntılı beyanımda iddianamede adı geçen sanık Melek DEMİRHAN hakkında bildiklerimi anlatmıştım, kendisini bana gösterilen fotoğraftan teşhis etmiştim. Beyanlarımı aynen tekrar ederim, teşhis tutanağı altındaki imza bana aittir, teşhisim doğrudur.

...

İddianamede adı geçen Melek DEMİRHAN, Pazaryeri Meslek Yüksek Okulunda benden bir sene sonra yani 2011 yılında 'Bilgisayar Programcılığı' bölümüne başladı. Melek DEMİRHAN okula ilk geldiğinde FETÖ'nün yurdunda beraber kalıyorduk. Ben okulu uzatıp o yurtta müdür yardımcısı iken Melek DEMİRHAN' da 2. Sınıftaydı, [Ş.] Öğrenci Yurdunda 1. Sınıf okuyan Üniveriste öğrencilerine ablalık yapıyordu. Hatırladığım kadarıyla Melek DEMİRHAN 7-8 öğrenciden sorumluydu. Bildiğim kadarıyla Melek DEMİRHAN okulunu uzatmadı oradan Bursa iline gitti, Bursa ilinde Bursa Adliyesinin arkasındaki sokakta Lise Öğrencilerinin yurdunda Müdür olduğunu biliyorum. Bu lise yurdunun ismini hatırlamıyorum. Melek DEMİRHAN'ın daha sonradan DGS sınavını kazandığını ve Manisa'da bilgisayar üzerine bir üniversite kazandığını duydum, Manisa' da nerde kaldığını bilmiyorum. Ben 14 Aralık 2013 tarihinde bu yurttan ayrıldım, sigortam 16 Aralık 2013 tarihinde bitti, daha sonra Akçakoca' ya döndüm. Ben Akçakoca' ya döndükten sonra 17 Aralık olayları meydana geldi. Ben Akçakoca'ya geldikten sonra sadece sınavlara gidip geldim ve okulumu bu şekilde bitirdim. Sanık Melek DEMİRHAN'ın birbirimizde numaramız vardı. Bir süre bayramlarda telefonla görüştük, görüşmelerimiz 2-3 sefer olmuştur, En son görüşmemizde Manisa'da DGS ile üniversite kazandım demişti, ailevi problemler yaşadığını anlattı, daha sonra numarasını değiştirdi, kendisi ile bundan sonra hiç görüşmedik. Benim sanık Melek DEMİRHAN hakkında bildiklerim bunlardan ibarettir."

6. Tanık Ö.M.nin beyanının başvurucu ile ilgili kısmı şöyledir:

"Ben Emniyette vermiş olduğum ifadeyi tekrar ederim. Sanığı Bilecik Özel [Ş.] Kız Yurdundan belletmen olması sebebiyle tanırım. Yanlış hatırlamıyorsam 2012-2013 yılları arasında yurtta belletmenlik yapıyordu. Sanığın Fetullah Gülen'in kitaplarını okuttuğunu veya videolarını izlettiğini görmedim. Ben sanığı bahsettiğim yıllar arasında gördüm. Sanıkla sonradan herhangi bir ilişkim olmadı ve görmedim."

7. Başvurucu; müdafiinin hazır bulunduğu aynı celsede alınan savunmasında okunan belgelerdeki aleyhe olan hususları ve tanıkların ifadelerini kabul etmediğini, üzerine atılı suçu işlemediğini savunmuştur.

8. İkinci celsede Manisa Siber Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğünce dijital materyallerle ilgili müzekkereye cevap verilmiş, düzenlenen rapor Mahkemeye sunulmuştur. Başvurucu

ve müdafii gelen raporu inceleyip beyanda bulunmak üzere Mahkemeden süre talep etmiştir.

9. Üçüncü celsede başvurucu, dijital materyallerle ilgili rapora bir diyeceğinin olmadığını belirtmiştir. Anılan celsede iddia makamı, esas hakkında mütalaa sunmuştur. Başvurucu ve müdafii esas hakkındaki mütalaaya karşı süre talebinde bulunmamıştır. Yine aynı celsede başvurucu, esas hakkında mütalaaya karşı beyanında önceki savunmalarını tekrarlayarak isnat edilen suçu inkâr etmiştir. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan alt sınırdan uzaklaşılarak 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Manisa İl Emniyet Müdürlüğünce hazırlanan Tutanakta; sanığın örgüt ile iltisaklı 2013-2016 yılları arasında FETÖ/PDY terör örgütüyle irtibatlı olan kurumlarda çalıştığına dair SGK kayıtlarının olduğu tespit edilmiştir.

Tanık beyanları yukarıda ayrıntılı olarak yazılmıştır. Sanığın silahlı terör örgütü ile ilgisine ilişkin beyanların incelenmesinde özetle, tanık [H.G.] ve [Ö.M.nin] beyanlarından; sanığın yurtta üniversite öğrencilerinden sorumlu olarak onlara ablalık yaptığı, belletmen olduğu, lise öğrencilerinin yurdunda müdür olduğu anlaşılmış tanıkların tutarlı, birbiriyle uyumlu ve sanık aleyhine beyanda bulunmalarını gerektiren aralarında dosyaya yansıyan somut bir uyuşmazlık da belirlenmediğinden beyanlara itibar edilerek hükme esas alınmıştır.

...

Yukarıda belirtilen tespitler, beyan, dosya kapsamı ve sanığın kısmi ikrarları birlikte değerlendirildiğinde sanığın; örgüte ait yurtlarında kalarak sorumlu abla, belletmen olarak görev alması, yurtlarda sohbet adı altında düzenlenen toplantılara katılması, örgütün kurumlarında müdür olarak çalışması, haklarında aynı suçtan yakalama kararı bulunan örgüt mensuplarıyla Turgutlu ilçesinde gaybubet evinde ikamet etmesi karşısında sanığın örgütün hiyerarşik yapısına dahil olduğu ve FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile süreklilik, yoğunluk ve çeşitlilik arz eden organik bağının bulunduğu ve üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği anlaşılmakla, sübut bulan suçtan eylemine uyan TCK'nın 314/2 maddesi uyarınca sanığın eylem yoğunluğunun fazla olması, örgüt içerisindeki konumu ve ağırlığı ile suç kastının yoğunluğunun fazla olmasıgöz önünde bulundurularak takdiren ve teşdiden alt sınırdan kısmen uzaklaşılarak hapis cezası ile cezalandırılmasına dair aşağıda yazılı hükmün kurulması gerektiği sonuç ve vicdani kanaate varılmıştır."

10. Başvurucu, istinaf ve temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra tanıklar H.G. ve Ö.M.nin mahkeme huzurunda dinlenilmediğini, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile bağlantı kurulmadığını, soru sorma hakkının kullandırılmadığını belirtmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 10/6/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 15/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra 24/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; gerekçeli kararda beyanında adı geçen tanıkların huzurda dinlenilmesi için

Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; tanıkların istinabe yoluyla alınan beyanların duruşmada okunduğu, başvurucunun bunlara karşı iddia ve itirazlarını dile getirdiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

14. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

17. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların, -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- SEGBİS gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi

versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

18. Somut olayda Mahkeme tarafından tanıklar H.G. ve Ö.M.nin huzurda dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

19. Mahkeme, gerekçeli kararda diğerlerinin yanı sıra örgüt ile bağlantılı kurumlarda çalışma kaydına ve tanıkların anlatımlarına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır.

20. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin örgütle irtibatlı kurumlarda çalışmalarının terör örgütü üyeliği suçu açısından tek başına yeterli delil olarak kabul edilmediği görülmektedir [(Kapatılan) bkz. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararı].

21. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması göz önüne alındığında, tanıklar H.G. ve Ö.M.nin sanığın yurtta üniversite öğrencilerinden sorumlu olarak onlara ablalık yapmasına, belletmen olmasına, lise öğrencilerinin yurdunda müdür olmasına ilişkin beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesinde dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların anlatımlarının mahkûmiyet kararına ve alt sınırdan uzaklaşmasına sebep olan tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

22. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken tepkileriyle ilgili bir izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınmış olduğu hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil

yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 4. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/909, K.2019/209) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 18.800 TL yargılama giderinden oluşan vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT YASİN TEKİN

B. No: 2020/30729 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/30729

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT YASİN TEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/30729)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Murat Yasin TEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tarafsız koğuşa geçme talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Niğde Sulh Ceza Hâkimliğinin 28/7/2016 tarihli kararıyla tutuklanarak aynı gün Niğde E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu)yerleştirilmiştir. Niğde 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/10/2017 tarihli kararı ile 6 yıl 3 ay hapis cezasına mahkûm edilerek aynı gün tahliye edilen başvurucu 17/5/2019 tarihinde tekrar tutuklanarak aynı Ceza İnfaz Kurumuna girmiştir. 12/5/2022 tarihinde Tarsus 3 No.lu Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiş hâlen burada bulunmaktadır.

3. Başvurucu, cezası infaz edilmekteyken 1/6/2020 tarihli dilekçesiyle örgütle herhangi bir bağının bulunmadığını belirterek tarafsız koğuşa geçme talebinde bulunmuştur. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu (İdare ve Gözlem Kurulu) 3/6/2020 tarihli kararıyla başvurucunun talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

''Hükümlünün bu güne kadar örgütten ayrıldığına ve pişman olduğuna dair bir talebinin

bulunmadığı, kurumumuzda kaldığı süre içerisinde de, aynı tutum ve davranışları sergilediği, koğuş dışına çıktığında örgütle ilgili herhangi bir istihbari bilgi vermediği, tutum ve davranışları nedeni ile bir kanaat oluşmadığı, adı geçenin kurumumuza geldiği tarihten itibaren kaldığı süre içerisinde örgütten ayrıldığına dair bir talebinin olmadığı gibi, terör hükümlüsünün koşullu salıverme tarihi 1 Yıl'dan aşağı kaldığından cezaevinden çıkmak için bu yolu denediği, bir yıl kalana kadar hiç bir somut talebinin olmadığı, örgütünden ayrıldığına dair kanaate varılmamıştır''

4. Başvurucunun 16/10/2020 tarihinde anılan karara yaptığı itiraz, başvurucu hakkında yapılan değerlendirmede somut gerekçe gösterildiği ve hükümlünün örgütten ayrılmadığı kanaatine varıldığı belirtilerek Niğde İnfaz Hâkimliğinin 21/7/2020 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

5. Başvurucunun ret kararına itirazı ise kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle Niğde 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/7/2020 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

6. Bu karar başvurucuya 7/8/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 1/9/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm Birinci Komisyonu 12/1/2022 tarihinde başvurucunun eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiası hakkında açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı verirken adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan gerekçeli karar hakkı yönünden ise başvurunun Bölüme gönderilmesine hükmetmiştir.

7. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) ortamında yapılan incelemede, İdare ve Gözlem Kurulu başvurucu hakkında 19/7/2022 tarihinde başvurucunun terör örgütünden ayrılması konusunda samimiyetin tasdikine dair karar tesis etmiş, başvurucu 28/7/2022 tarihinde denetimli serbestlik rejimine tabi tutularak tahliye edilmiştir.

8. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ile esas incelemelerinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir

10. Başvurucu; koşullu salıverilmesine kısa bir süre kaldığı için iyileştirme programı uygulanmasına ve tarafsız koğuşa alınmasına ilişkin taleplerinin koşulları gerçekleştiği hâlde terör örgütünden ayrılmadığı gerekçesiyle mahkemelerce reddedildiğini oysa terör örgütüyle hiçbir ilgisinin bulunmadığını, kararların bireysel durumunun değerlendirildiği nesnel ve objektif gerekçeler içermediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde özetle Anayasa Mahkemesi kararları ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak bireysel başvuruya konu dosya incelenirken bu kararların tespit ve değerlendirmelerde dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı daha önceki beyanlarını yinelemiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, İzzet Otyakmaz (B. No: 2018/12653, 17/11/2022) kararında başvurucunun bulunduğu koğuştan alınıp tek kişilik gözlem odasına yerleştirilmesine ilişkin uyuşmazlığın adil yargılanma hakkının kapsamında olup olmadığı konusunda değerlendirmelerde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi öncelikle başvuruya konu uyuşmazlığın cezai anlamda suç isnadına dair bir uyuşmazlık kapsamında kalmadığını tespit

etmiştir. Anılan uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülükler kapsamında olup olmadığı konusunda yaptığı değerlendirmede ise başvurucunun başka bir odada bulunmasının medenî hak ve uyuşmazlık kapsamında hangi hakkını etkileyeceği hususunu açıklamadığını belirtmiştir. Sonuç olarak başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin şikâyetlerinin Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanının dışında kaldığı belirtilerek başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir (İzzet Otyakmaz, §§ 31-35).

13. Somut başvuruda da başvurucunun talebinin tarafsız koğuşa geçme talebine ve netice itibarıyla ceza infaz kurumunda bulunma koşullarına ilişkin olduğu, söz konusu ihlal iddiasının cezai anlamda suç isnadı niteliği taşımadığı, bu yönüyle başvuru konusu uyuşmazlığın adil yargılanma hakkının cezai boyutu kapsamında kalmadığı anlaşılmaktadır. Başvuru formunda ileri sürdüğü nedenler dikkate alındığında başvurucu, tarafsız koğuşa alınmasının medeni hak ve uyuşmazlık kapsamında hangi hakkını etkileyeceği hususunu da açıklayamamıştır. Bu durumda başvurucunun adil yargılanma hakkına dair şikâyetlerinin Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanının dışında kaldığı ve bireysel başvuruya konu yapılamayacağı sonucuna varılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET TORUN

B. No: 2020/34659 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/34659

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET TORUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/34659)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Mehmet TORUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yeni koronavirüs (COVID-19) salgınına yönelik tedbirler kapsamında aynı ceza infaz kurumunda bulunan eşlerin birbirleriyle iletişim kuramamaları nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru tarihinde başvurucu, Balıkesir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) hükümözlü olarak bulunmaktayken eşi ise aynı ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu, COVID-19 salgını döneminde bulunduğu ceza infaz kurumuna başvurarak aynı ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu eşiyle iç görüş ve telefon görüşmesi yapma talebinde bulunmuştur. Kurumun İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı başvurucunun talebini, sadece iç görüş bakımından değerlendirmiş olup koronavirüs salgını nedeniyle alınan tedbirler kapsamında hem hastalığın bulaşma riski hem de uygulamadaki fiziki yetersizlikler gerekçe gösterilerek talebin reddine 23/9/2020 tarihinde karar vermiştir. Ayrıca kararda görüşme sağlanması esnasında hükümlü ve tutukluların izole edilmiş alanın dışına çıkmasının gerekeceği, bu durumun da salgın nedeniyle alınan önlemler açısından sorun teşkil edeceği ifade edilmiştir. Bunun yanında 1/6/2020 tarihi itibarıyla belirlenen şartlarda yalnızca kapalı

görüş usulüne göre ziyaret hakkı tanındığı ifade edilmiştir.

4. Başvurucu, aynı ceza infaz kurumunda bulunan eşiyle görüşmesine izin verilmemesi nedeniyle mağdur olduğunu vurgulayarak infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. İnfaz hâkimliği 17/6/2005 tarihli, Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 9. maddesinde aynı ceza infaz kurumu içerisinde bulunan Yönetmelikte sayılan kişilerden olan hükümlü ve tutukluların Cumhuriyet başsavcılığının yazılı emri ile birbirleriyle görüşebileceklerinin düzenlendiğini, somut talep bakımından Cumhuriyet başsavcılığının yazılı bir emrinin bulunmadığını kararında belirtmiştir. Ayrıca infaz hâkimliği aynı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü ve tutukluların salgının yayılmasını önlemek amacıyla birbirleriyle görüştürülmemesine ilişkin idarece karar alındığını, anılan kurum kararının ise usule ve yasaya uygun olduğunu belirterek başvurucunun şikâyetini reddetmiştir. Bunun yanında kararda telefonla görüş yaptırılmayacağına dair bir ibarenin bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun bu karara itirazı, infaz hâkimliği kararında usule ve yasaya aykırı bir husus bulunmadığı gerekçesiyle ağır ceza mahkemesince reddedilmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 10/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 22/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

7. Öte yandan Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) yer alan bilgilere göre başvurucu 22/2/2022 tarihinde ceza infaz kurumundan tahliye edilmiştir. Başvurucunun eşi ise halen ceza infaz kurumundadır.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; COVID-19 döneminde aynı ceza infaz kurumunda bulunan eşiyle iç görüş yoluyla iletişim kurma talebinin keyfî olarak reddedildiğini, ayrıca eşiyle telefon yoluyla da iletişim kuramadığını, bu durumun aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Bunun yanında COVID-19 tedbirleri kapsamında ayda iki kez iki yakınıyla kapalı görüşme hakkı tanınmışken aynı ceza infaz kurumunda bulunan eşiyle iç görüş hakkı verilmemesinin eşitlik ilkesine de aykırılık teşkil ettiğini belirtmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun şikâyetlerinin incelenmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucunun şikâyeti, aynı ceza infaz kurumunda bulunan eşiyle iletişim kurma talebinin COVID-19 salgınına yönelik tedbirler kapsamında reddedilmesine ilişkindir. Ceza infaz kurumunda bulunan kişilerin görüş hakkına yönelik kısıtlamaların aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturduğu değerlendirilmiştir (benzer yöndeki karar için bkz. Yunus Bulut, B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 42).

13. Ziyaret ya da görüş hakkı, 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesinde yer alan açık bir düzenlemeyle hükümlülere tanınmıştır. Söz konusu düzenlemeye göre hükümlüler; eş, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı ile haftada bir kez görüşme yapma hakkına sahiptir. İlgili düzenlemede görüşlerin açık ve kapalı şekilde olacağı ifade edilmiş ancak görüşlere ilişkin şartların ve sürelerin ne şekilde belirleneceğine ilişkin hususların Bakanlık tarafından hazırlanan yönetmelikte yer alacağı açıklanmıştır. Ayrıca anılan Kanun'un 116. maddesinde, ziyaret hakkını güvence altına alan düzenlemenin tutuklular yönünden de uygulanacağı hüküm altına alınmıştır (Yunus Bulut, § 53). Yönetmelik'in 9. maddesinin (3) numaralı fıkrasında aynı ceza infaz kurumu ya da birden fazla ceza infaz kurumunun bir arada bulunduğu yerleşkedeki farklı kurumlarda barındırılmakta olan mahpusların Yönetmelik'in 9. maddesinin birinci fıkrasında sayılan kişilerden olması şartıyla görüşme yapabileceği belirtilmiştir.

14. Bunun yanında farklı yerleşkelerde veya farklı şehirlerde bulunan ceza infaz kurumlarında barındırılan mahpusların birbirleriyle yüz yüze görüştürülmeleri beklenemez. Ancak yakın aile bağı olan bu durumdaki mahpusların birbirleriyle uygun vasıtalar aracılığıyla görüştürülmelerinin sağlanması gerekir. Öte yandan aynı yerleşke içindeki farklı ceza infaz kurumlarında tutulan yakın aile bireylerinin gerekli güvenlik önlemleri alınarak mümkün olduğunca belirli dönemlerde yüz yüze görüştürülmeleri aile hayatına saygı hakkının gerekli kıldığı yükümlülüğün bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Nitekim belirtilen son hâlde, aile bireylerinin yüz yüze görüştürülmeleri kamusal makamlara katlanılması mümkün olmayan bir külfet yüklememektedir (Hüseyin Ekinci, 2016/38867, 3/7/2019, § 58; Murat Aydın, B. No: 2016/58533, 3/7/2019 § 56).

15. Aile hayatına saygı hakkına yönelik bir müdahalenin Anayasa'nın öngördüğü güvencelere uygun kabul edilebilmesinin ilk ve temel şartı ise müdahalenin kanuni dayanağının bulunmasıdır. Bu gereklilik, uyuşmazlıklarda uygulanacak hukuk kurallarının öngörülebilir olmasını zorunlu kılmaktadır. Türk anayasal sisteminde hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı düzenleme yapma yetkisi yasama organına aittir. Hak ve özgürlüğü kısıtlayıcı bir kanunun kapsamını genişletici yorum ve uygulamalar, kanun koyucunun getirmediği bir sınırlandırmanın idari ve yargısal makamlarca ihdas edilmesi sonucunu doğurabilir. Bu açıdan hak ve özgürlükleri sınırlandıran kurallara ilişkin yorum ve uygulamaların kuralın kapsamını genişletici nitelikte olmaması ve öngörülebilir sınırlar içinde kalması önem taşımaktadır. Diğer bir ifadeyle derece mahkemelerinin hak ve özgürlükleri sınırlayıcı kuralların kapsamının geniş yorumlanması hususunda oldukça ihtiyatlı davranması gerekir (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 104; Mehmet Çetinkaya ve D.K. [GK], B. No: 2018/27392, 15/4/2021, § 45).

16. COVID-19 salgınının başlamasıyla birlikte ceza infaz kurumlarının toplu olarak yaşanan yerler olduğu ve bulaşıcı hastalıklar açısından risk oluşturduğu, bu bakımdan ceza infaz kurumlarında özel önlemlerin alınmasına ihtiyaç duyulduğu belirtilerek 14/3/2020 tarihinden itibaren mahpusların açık ve kapalı görüş haklarına yönelik kısıtlamalar hayata geçirilmiştir. COVID-19 salgınına yönelik tedbirler kapsamında ceza infaz kurumundaki görüşlerin kısıtlanması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olan Yunus Bulut kararında; Anayasa Mahkemesi kapsamı ve süresi öngörülebilir olmayacak şekilde idari makamlar tarafından ziyaret hakkının kısıtlanmasına imkân veren açık bir düzenlemenin olmadığı ve ziyaret hakkına ilişkin kısıtlamaların ceza infaz kurumlarına gönderilen idari talimat yazıları doğrultusunda uygulandığı tespitini yaparak aile hayatına saygı hakkına yapılan bu müdahalenin salt idari makamların kararlarına dayanması

nedeniyle kanuni temelinin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır (Yunus Bulut, §§ 56-60).

17. Somut olayda başvurucunun aynı ceza infaz kurumunda bulunan eşiyle iç görüş yapma talebi, koronavirüs salgını nedeniyle alınan tedbirler kapsamında hem hastalığın bulaşma riski hem de uygulamadaki fiziki yetersizlikler gerekçe gösterilerek reddedilmiştir. Söz konusu karara yönelik şikâyetin ve itiraz başvurusunun ise kurum kararı usule ve yasaya uygun bulunduğundan reddine karar verilmiştir.

18. Yukarıda belirtildiği üzere Anayasa Mahkemesi COVID-19 salgınının önlenmesi amacıyla ziyaret hakkının kısıtlanmasına ilişkin tedbirleri Yunus Bulut kararında incelemiştir (bkz. § 16). Anılan kararda da aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın öngördüğü güvencelere uygun kabul edilebilmesinin ilk ve temel şartı olarak kanuni dayanağının bulunması gerektiği belirtilmiştir. Başvuru konusu olayda ise başvurucunun aynı ceza infaz kurumunda bulunan eşiyle iç görüş yapma talebi koronavirüs salgını tedbirleri doğrultusunda verilen bir idari makam kararına dayanılarak reddedildiğinden aile hayatına saygı hakkına yapılan bu müdahalenin salt idari karara dayandığı görülmektedir.

19. Tüm bu açıklamalar ışığında somut olayın şartlarında kapsamı ve süresi öngörülebilir olmayacak şekilde idari makam tarafından aynı ceza infaz kurumunda bulunan eşlerin iç görüş hakkının kısıtlanmasına imkân veren açık bir düzenlemenin olmadığı ve ziyaret hakkına ilişkin bu kısıtlamanın ceza infaz kurumuna gönderilen idari talimat yazıları doğrultusunda uygulandığı görülmüştür. Temel hak ve hürriyetleri sınırlandıran bir tedbir, demokratik toplum düzeninin korunması bakımından ne kadar gerekli ve ölçülü olursa olsun salt idari bir işleme dayanıyorsa bu tür bir müdahalenin kanunilik şartını sağladığından söz edilemez. Başka bir deyişle tedbire karar veren idarenin takdir alanı içinde olmayan bir konuda idari kararla temel hak ve hürriyetler sınırlandırılamaz. Böylelikle başvurucunun aile hayatına saygı hakkına yapılan anılan müdahalenin salt idari karara dayandığı anlaşıldığından müdahalenin kanuni temelinin bulunmadığı değerlendirilmiştir (Yunus Bulut, §§ 59, 60).

20. Yukarıda yer verilen tespitler uyarınca başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Zira başvurucu bulunduğu ceza infaz kurumundan tahliye edilmiştir.

24. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Balıkesir İnfaz Hâkimliği (E.2020/1662, K.2020/1650) ve Balıkesir 1. Ağır Ceza Mahkemesi (2020/1718 D. İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TURGUT ARSLAN

B. No: 2021/945 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/945

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TURGUT ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/945)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Turgut ARSLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu, resmî belgede sahtecilik ve kamu kurumu aleyhine dolandırıcılık suçlarını işlediği şüphesiyle soruşturma başlatmıştır.

3. Silahlı terör örgütüne üye olma, resmî belgede sahtecilik ve kamu kurumu aleyhine dolandırıcılık suçlarını işlediği iddiasıyla Başsavcılıkça hazırlanan iddianamenin Ankara 25. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) kabul edilmesiyle başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Mahkemenin 8/7/2019 tarihli kararıyla başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından beraatine, kamu kurumu aleyhine dolandırıcılık suçundan 2 yıl 1 ay hapis ve 6.240 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kamu kurumu aleyhine dolandırıcılık suçu yönünden gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"[Sanık] ...26/03/2011 tarihinde İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Komiser

Yardımcılığı yazılı yarışma sınavına girerek sınavda sorulan 100 sorudan 89'unu doğru cevaplayıp, 100 puan üzerinden 89 puan alarak sınavı asil olarak kazanmış, akabinde katıldığı kursu tamamlayarak komiser yardımcısı olarak ataması yapılıp göreve başlamıştır. Sanığın cevap anahtarı, önceki girmiş olduğu sınavlar, Copydetect program verileri, iptal edilen ve hatalı olan sorulara doğru cevap verme oranı üzerinde yapılan bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenen 09/02/2017 tarihli bilirkişi raporunda; şüpheli için değerlendirilen 6 ölçütten 5'ine yakalanarak soruları sınavdan önce elde edip kullandığına dair [ç]ok [k]uvvetli [ş]üpheli olduğu tespit edilmiştir.

BTK tarafından gönderilen HTS kayıtlarının incelenmesi sonucunda; sanığın kullandığı[]505 [...] 29 numaralı telefon hattı ile sınava giren diğer sanıklarla sınav öncesi ve sonrasında irtibatlı olduğu tespit edilmiştir.

Sanığın sebebiyet verdiği kamu zararının tespiti için yaptırılan bilirkişi raporunda, Sanık Turgut ARSLAN'ın 2011 Yılı Komiser Yardımcılığı Sınavı sonucunda Komiser Yardımcılığı unvanına naklen atanması nedeniyle, 212.175,38-TL maaş ve 1.099,12-TL Komiser Yardımcılığı Eğitim masrafı olmak üzere, toplam 213.274,50-TL gider yapıldığı, söz konusu dönemde sanığın yaptığı hizmete karşılık olarak alacağı Polis Memuru maaşı olan 208.046,13-TL mahsup edildiğinde, kalan 5.228,37-TL tutarın kamu zararı olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Sanık tespit edilen ve sebebiyet verdiği kamu zararını kovuşturma aşamasında ödemiştir.

...

Soruşturma aşamasında alınmış bulunan ve hükme esas kabul edilen bilirkişi raporlarında sanığın 2011 yılında yapılan polislikten komiser yardımcılığına geçiş sınavından önce soruları örgütün mahrem imamları aracılığıyla elde edip kullandığına dair çok kuvvetli şüpheli olduğunun tespit edildiği ve ayrıca sanığın etkin pişmanlıktan yararlanma talebini içerir beyanlarında bu hususu doğrulayıp kabul ettiği, bu şekilde sanığın 2011 yılı komiser yardımcılığı sınav sorularını önceden alıp temin ettiği ve önceden elde ettiği bilgiler doğrultusunda sınav sorularını cevapladığı anlaşılmıştır. Buna göre; Sınav sorularını önceden elde etmesini sağlayacak bir hile ile soruları elde ederek ve doğru cevapları belli şekilde görmek, bu uygulamayı kabul etmek bu hileden yararlanmak ve sonuçta da polis memurluğundan komiser yardımcılığına yükselerek menfaat elde etmek suretiyle TCK'nun 158/1-e-son maddesinde tanımlı Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine nitelikli dolandırıcılık suçunu işlediği..."

4. Başvurucu, istinaf dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra cezanın azaltılmasına veya bireyselleştirilmesine ilişkin olarak yargılama aşamasında yazılı ve sözlü olarak ileri sürdüğü esaslı taleplerin karşılanmadığını belirtmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 25/11/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 26/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 25/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak gerekçeli karar hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; savunmasında ileri sürdüğü iddialara neden itibar edilmediğinin gerekçeli

kararda gösterilmediğini, davanın sonucuna etki edecek iddialarının karşılanmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yargılama sürecindeki usule ilişkin işlemlerin kanuna uygun olarak yapıldığı, hükme esas alınan tüm delillerin hukuka uygun olarak elde edildiğinin belirlendiği, aşamalarda ileri sürülen iddia ve savunmaların kanun yolu denetimini sağlayacak biçimde eksiksiz olarak sergilenip özü değiştirilmeksizin tartışıldığı, vicdani kanının kesin, tutarlı ve çelişmeyen verilere dayandırıldığı, eylemlerin doğru olarak nitelendirildiği, kanunda öngörülen suç tipine uyduğu, yaptırımların kanuni bağlamda şahsileştirilmek suretiyle uygulandığı değerlendirilmiştir.

9. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

10. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

12. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

13. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması, bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya atıfla kararına yansıtması kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

14. Somut olayda yapılan değerlendirme sonunda tarafların başvurunun sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmaları tartışılarak verilen kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görülmüştür (bkz. § 3). Gerekçeli kararda; dosya kapsamındaki sanığın etkin pişmanlık kapsamında vermiş olduğu savunması, bilirkişi raporu, HTS kayıtları, elde edilen tüm delillere yönelik savunmalarla birlikte ayrı ayrı özetlenerek ilgisi açısından tercih edilen görüş ve değerlendirmeler açıklama yapılmak suretiyle belirtilmiştir. Kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda değerlendirme konusu hüküm ve gerekçenin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH TARIK KOTAY

B. No: 2021/1876 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/1876

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH TARIK KOTAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/1876)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Abdullah Tarık KOTAY

Temsilciler : 1- Hüsna KOTAY

2- Fatih KOTAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, topuk kan örneği alınması amacıyla mahkemece sağlık tedbiri uygulanmasına karar verilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Aile sağlığı merkezi görevlilerinin doğum sonrası topuk kan örneğinin alınması talebi yenidoğan başvurucunun ebeveynleri tarafından reddedilmiştir. Ebeveynler topuk kanı alımını, bebek izlemini ve bebek aşılarının tamamının yapılmasını kabul etmediklerine dair imzalarını içeren dilekçelerini sunmuştur. Bu durum nedeniyle görevliler ebeveynlerin doğum sonrası topuk kanı alımını, bebek izlemini ve bebek aşılarının tamamının yapılmasını reddettiklerini tutanakla tespit etmiştir.

3. Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü tarafından yenidoğan başvurucunun Neonatal Tarama Programı kapsamında topuk kanı numunesinin alınması gerektiği ancak ebeveynin numune alınmasını reddettiği hususunda yazı yazılmış, bunun üzerine Kayseri Valiliği Aile, Çalışma

ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünce başvurucu hakkında 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca sağlık tedbiri kararı verilmesi Kayseri 2. Çocuk Mahkemesinden (Mahkeme) talep edilmiştir.

4. Mahkeme, gerekli bilgilendirme yapılmış olduğu hâlde ebeveynin yenidoğan başvurucuya neonatal tarama testi yapılmasına rıza göstermemesinin çocuğun yüksek yararına açıkça aykırı olduğunu ve bu durumda rıza aranmaması gerektiğini belirterek 16/11/2020 tarihinde sağlık tedbiri talebinin kabulüne karar vermiştir. Kararda, ebeveynlerin aydınlatıldıkları hâlde haklı bir sebep göstermeksizin küçüğe yapılacak tıbbi müdahaleye karşı çıkmalarının çocuğun üstün yararına açıkça aykırı olması durumunda rıza aranmayacağına ilişkin aşı ile ilgili Yargıtay kararına (19. Ceza Dairesi, E.2015/87, K.2015/6676, 5/11/2015) atıf yapılmıştır. Kararın gerekçesinde ayrıca yenidoğan topuk kan örneği veya sonucun pozitif çıktığı durumlarda mükerrer kan örneği alınmasına ailelerin rıza göstermemesi hâlinde yenidoğanın "korunmaya ihtiyacı olan çocuk" kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin 13/1/2012 tarihli Sağlık Bakanlığı Hukuk Müşavirliği yazısına yer verilmiştir.

5. Başvurucu temsilcisi topuk kanı alımının zorunlu tutulmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek tedbir kararına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde zorunlu aşı uygulamasına ilişkin Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararları verildiği vurgulanarak tedbir kararının kaldırılması talep edilmiştir. Kayseri 1. Çocuk Mahkemesi dosyada bulunan bilgi notu ve tutanaklar gözetilerek tedbir kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 17/12/2020 tarihinde itirazı reddetmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 7/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu temsilcileri, COVID-19 pandemi sürecinde sağlık kurumlarındaki riskten kaynaklı olarak topuk kanı alınması işlemine ebeveyn olarak rıza göstermediklerini belirtmiştir. Başvurucu temsilcileri ayrıca içeriği ve yan etkileri konusunda bilgilendirilmedikleri ve hakkında olumsuz bilgiye sahip oldukları zorunlu aşı uygulamasına da izin vermediklerini ifade etmiştir. Bunun yanında Mahkemece verilen sağlık tedbiri kararıyla Anayasa Mahkemesince daha önce verilen zorunlu aşıya ilişkin ihlal kararları doğrultusunda maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun şikâyetlerinin incelenmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Yenidoğanlardan zorunlu topuk kan örneği alınması uygulaması kişisel özerklik ve ruhsal veya bedensel bütünlükle doğrudan ilgilidir. Kişisel özerklik kavramı ile bireyin vücut bütünlüğüne yönelik müdahaleler özel hayat boyutuyla Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında kalmaktadır. Zorunlu topuk kan örneği uygulaması kişisel özerklik ve ruhsal veya bedensel sağlık yönünden vücut bütünlüğü ile ilgili olduğundan başvurunun maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği

değerlendirilmiştir (Muhammed Ali Bayram, B. No: 2014/4077, 29/6/2016, § 83).

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Tıbbi müdahale hastalıkların teşhisi, tedavisi veya önlenmesi amaçlarına yönelik olarak tıp mesleğini icraya yetkili kişiler tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerdir. Bu kapsamda, birtakım hastalıklara karşı bağışıklık sağlamak için o hastalığın mikrobuyla hazırlanmış eriyik olarak tanımlanan maddelerin vücuda verilmesi şeklindeki aşı uygulamasının ve bazı hastalıkların teşhisi amacıyla topuk kanı alınmasının da müdahalenin boyutundan bağımsız olarak vücut bütünlüğüne yönelik birer müdahale oluşturduğu açıktır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 52).

12. Somut başvuruda da başvurucudan topuk kanı alınması talebinin ebeveynler tarafından reddedilmesi üzerine Kayseri Valiliği Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından başvurucu hakkında sağlık tedbirine hükmedilmesinin talep edildiği ve ilgili yargısal süreç sonucunda Mahkeme kararıyla başvurucu hakkında 5395 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca sağlık tedbiri uygulanmasına karar verildiği görülmektedir. Mahkemenin başvurucu hakkında sağlık tedbiri uygulanmasına ilişkin kararının gerekçesinde Yargıtayın aşı ile ilgili içtihadına yer verilmiş olmakla beraber sağlık tedbiri kararının topuk kan örneği alımına yönelik olduğu görülmektedir (bkz. § 4). Dolayısıyla mahkeme kararlarına konu uyuşmazlığın topuk kan örneği alımı uygulaması olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvuruya ilişkin incelemenin topuk kan örneği alımı uygulaması ile sınırlı olarak yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Muhammed Ali Bayram kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Belirlenen ilkeler ışığında zorunlu topuk kan örneği alınması uygulamasının kanuni temeli bulunduğu ve meşru amaca yönelik olduğu sonucuna varılmıştır (Muhammed Ali Bayram, §§ 89-94). Somut başvuruda da anılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır.

14. Bunun yanında zorunlu topuk kanı uygulamasında Anayasa Mahkemesi yenidoğan tarama programı ile tüm yenidoğanların konjenital hipotiroidi, fenilketonüri, biyotinidaz eksikliği ve kistik fibrozis yönünden taranması ile oluşacak zekâ geriliği, beyin hasarları ve geri dönüşümsüz zararların engellenerek topluma getirdiği ekonomik yükün önlenmesi, akraba evliliklerinin azaltılması konusunda toplum bilincinin artırılması, tanı konan bebeklerde bu hastalıklar nedeniyle oluşacak rahatsızlıkları önlemek amacıyla uygun tedaviye başlanması ve böylece belli bir zekâ seviyesine ulaşmalarının sağlanmasının amaçlandığını belirtmiştir. Bu kapsamda anılan kararda Anayasa Mahkemesi söz konusu uygulamanın çocukların ve buna bağlı olarak kamu sağlığının korunması şeklindeki meşru amacı taşıdığını ancak belirtilen meşru temellere rağmen bireyin temel hakkına yapılan müdahale ile bu müdahaleyle güdülen meşru amaç arasında bir orantı bulunmasının zorunlu olduğunu vurgulamıştır (Muhammed Ali Bayram, §§ 95, 96).

15. Sonuç olarak yenidoğan tarama programı uyarınca topuk kanı alınması işleminde başvurucunun ve kamunun sağlığına ilişkin mevcut yarar karşısında, söz konusu işlemin başvurucunun sağlığı açısından olumsuz bir etkisi olduğuna dair bir bulguya rastlanmadığını ifade eden Anayasa Mahkemesi başvuruya konu müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olmadığının söylenemeyeceğini belirterek ihlal bulunmadığına

karar vermiştir (Muhammed Ali Bayram, §§ 98-100).

16. Başvuru formunda her ne kadar COVID-19 pandemi sürecinde sağlık kurumlarındaki riskten kaynaklı olarak topuk kanı alınması işlemine rıza gösterilmediği beyan edilse de sağlık tedbirine itiraz aşamasında sunulan itiraz dilekçesinde bu iddianın dile getirilmediği anlaşılmaktadır. Bu durumla birlikte tıbbi müdahale yapılacak ilgili sağlık kurumunda COVID-19 ile ilgili tedbirlerin alınmadığına ya da tedbirlerin yetersiz kalacağına dair bir iddianın da bulunmadığı gözetildiğinde, zorunlu topuk kanı uygulamasının çocuğun sağlığı açısından bir soruna yol açtığına veya açacağına dair somut verilere dayalı kabul edilebilir bir iddianın varlığından söz edilemez.

17. Bu durumda söz konusu işlemin başvurucunun sağlığı açısından olumsuz bir etkisi olduğuna dair bir bulgu ortaya konulamaması, topuk kanı uygulamasının kişisel ve toplumsal yararı/işlevi ile yargı makamlarının tedbirle ilgili mevcut mevzuat ve çocuğun üstün yararı ilkesi kapsamında değerlendirme yaptıkları gözetildiğinde, anılan tedbirin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olmadığı söylenemez. Açıklanan nedenlerle somut olayda Muhammed Ali Bayram kararında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

18. Bu doğrultuda velayet altında bulunan başvurucudan topuk kan örneği alınmasına ebeveyn tarafından rıza gösterilmemesi üzerine mahkemece sağlık tedbiri uygulanmasına karar verilmesi nedeniyle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YASİN UYGUN

B. No: 2021/3125 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3125

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YASİN UYGUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3125)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Zehra GAYRETLİ

Başvurucu : Yasin UYGUN

Vekili : Av. Orhan SAYDAM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, beyanı mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanığın duruşmada sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/12/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ve bu kapsamdaki gerekçeli karar ve tanık sorgulama hakları dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Seydişehir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) hakkında yürütülen bir soruşturma kapsamında örgütün jandarma askerî yapılanması içinde yer aldıklarından şüphelenilen bazı kişilerin bir otelde moral ve motivasyon toplantısı düzenledikleri anlaşılmış; başvurucunun da bahsi geçen şüphelilerle birlikte otele giriş çıkış yaptığına dair otel kaydı olduğu tespit edilmiştir. Bunun üzerine başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır.

6. Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma sonucunda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla 18/3/2019 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İddianamede başvurucunun örgüt toplantısına katıldığına dair otel kaydının bulunmasına delil olarak dayanılmıştır. Ayrıca başvurucunun örgüte müzahir dernek ve sendikalarda üyeliğinin tespit edilmesine, Bank Asya hesabında hesap hareketliliği olmasına, FETÖ/PDY ile iltisaklı kuruluşlarda çalışma kaydı olmasına delil olarak yer verilmiştir.

7. Bu arada Karabük Cumhuriyet Başsavcılığınca FETÖ/PDY hakkında yürütülen başka bir soruşturma kapsamında jandarma personeli G.K. isimli kişinin şüpheli sıfatıyla ifadesi alınmıştır. G.K. soruşturma aşamasında verdiği ifadede başvurucu hakkında da açıklamalarda bulunarak Karabük'te görev yaptığı dönemde örgütle kurduğu irtibatın başvurucu aracılığı ile sağlandığını, başvurucunun kendisinden sorumlu kişi olduğunu ifade etmiştir. G.K.nın 17/5/2019 tarihinde Cumhuriyet savcısına verdiği ifadenin ilgili kısmı şöyledir:

"1999 yılında askeri okula girdim, 2007 harp okulu mezunuyum, o dönemden bu yana görev yaparım. (...) 2011 yılında Karabük iline tayin oldum. Bingöl ilinde irtibatlı olduğum şahıs bana Karabük ilinde irtibata geçeceğim şahsın numarasını verdi. Ben Karabük ilinde ismini Yasin [başvurucu] olarak bildiğim açık kimlik bilgilerini Yasin UYGUN olarak teşhis ettiğim şahısla görüşmeye başladım. Bu şahısla 2 yıl boyunca toplamda 7-8 sefer görüştüm bu görüşmelerimizde Fethullah GÜLEN kitapları okur ve namaz kılardık.

Sabit hattan beni 2011 yılında ardışık arayan şahsın ben Bingöl ilindeyken benimle ilgilenen ve ismini [E.] olarak bildiğim şahıs olduğuna eminim. Öğrendiğim kadarıyla bu şahıs beni sabit hattan aradıktan sonra o zaman benimle ilgilenecek olan Yasin UYGUN isimli şahsı da aramış. 2012 yılındaki ardışık aranmam ise Yasin isimli şahsın aradığına eminim."

8. Bursa 11. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde açılan kamu davası üç celsede tamamlanmıştır. Duruşmanın başvurucu ve müdafiinin hazır bulunduğu 27/6/2019 tarihli birinci celsesinde tanık G.K.nın yukarıda yer verilen beyanları başvurucu ve müdafiineokunmuştur. Başvurucu; tanık beyanlarına karşı yaptığı savunmada tanığın beyanlarının doğru olmadığını, bu beyanları kabul etmediğini ifade etmiştir. Mahkeme tanık G.K.nın istinabe yoluyla dinlenmesi için talimat yazılmasına karar vererek duruşmayı 31/10/2019 tarihine ertelemiştir.

9. Tanık G.K.nın 8/10/2019 tarihinde istinabe mahkemesinde alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"Ben Bingölde çalışırken tayinim Karabüke çıktı. Bingöldeki ismini [E.] diye hatırladığım Fetö İmamı beni Karabükte Yasin ile tanıştırdı. Ben Karabükteki görevim boyunca Yasin ile en fazla 6-7 defa görüşmüşüzdür. Her görüşmemiz ortalama 2 saatti. Görüşmelerimizde kitap okunurdu Fetöye ait kitaplar okunurdu. Kasetlerden sohbet dinlenirdi. Namaz vakti

gelince namaz kılardık. Bana seni artık evlendirelim mi evlenmeyi düşünür müsün dedi. Bende böyle söylemesi üzerine irtibatı kestim. Ve zaten Karabükten de tayin oldum. Görüşmelerimiz Yasinin kendi evinde olurdu. Benden herhangi bir himmet adı altında bağış istemedi. Benim bilgim bundan ibarettir, başka bir diyeceğim yoktur."

10. Duruşmanın 31/10/2019 tarihli ikinci celsesinde tanık G.K.nın beyanları başvurucu ve müdafiine okunmuş; başvurucu ve müdafii, aleyhe hususları ve tanık beyanlarını kabul etmedikleri yönünde savunma yapmıştır.

11. Yargılama neticesinde Mahkemece başvurucunun atılı suçtan hapis cezasıyla cezalandırılmasına 6/11/2019 tarihinde karar verilmiştir. Gerekçeli kararda örgüt liderinin talimatı üzerine başvurucunun Bank Asya hesabında mevduat artışına gittiğine ilişkin tespite ve başvurucunun örgütün askerî mahrem yapılanması içinde faaliyet yürüttüğü yönündeki tanık beyanına delil olarak dayanılmıştır. Mahkeme yasal olarak kurulmuş bir derneğin ve sendikanın örgütsel olmayan faaliyetlerine katılımın suç olarak ileri sürülemeyeceği gerekçesiyle başvurucunun dernek ve sendika üyeliğinin delil olarak değerlendirilmediğini gerekçeli kararında belirtmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Dosya arasında bulunan Banka kayıtları, bu kayıtlar üzerinde alınan bilirkişi raporu, tanık anlatımları ve tüm dosya kapsamı doğrultusunda; sanığın örgüt içerisinde tayin usulü ile örgüte ait kurumlarda uzun yıllar öğretmenlik yaptığı, askeri mahrem yapılanması içerisinde faaliyet yürüttüğü, askeri öğrencilerle sohbet adı altında toplantılar yaptığı, Konya Jandarma Askeri yapılanması içerisinde faaliyet gösteren örgüt mensuplarının moral ve motivasyonu için düzenlenen otel toplantılarına katıldığına dair otel kayıtlarının bulunduğu, Bank Asyaya talimatla para yatırdığı anlaşılmıştır. Her ne kadar sanıksuçlamaları inkar etmiş ise de, sanığın eylemlerinin süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk arz etmesi nedeniyle örgüt hiyerarşisine girdiği ve bu şekilde örgüt ile organik bağ kurduğu anlaşılan sanığın silahlı terör örgütü FETÖ/PDY üyesi olduğu konusunda mahkememizce tam bir vicdani kanaat oluşmuş[tur.]"

12. Başvurucu, istinaf ve temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- tanığın mahkeme huzurunda dinlenilmediğini ve soru sorma hakkının kullandırılmadığını belirtmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

13. Tanık sorgulama hakkı yönünden ilgili ulusal mevzuat için bkz. Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, §§ 17-22.

14. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 19/3/2019 tarihli ve E.2018/6626, K.2019/1852 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Örgütle organik bir bağ kurarak hiyerarşisine dahil olduğu yönünde herhangi bir delil bulunmayan sanığın, ... Bank Asya'daki hesabı üzerinden örgütün talimatı üzerine işlem yapmak şeklindeki eylemlerinin, TCK 220/7 maddesi kapsamında örgüte yardım etme suçunu oluşturduğu gözetilmeden suç vasfında hataya düşülerek yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi..."

15. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/1/2019 tarihli ve E.2018/4959, K.2019/145 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"2- BDDK'nın 29.05.2015 tarihli kararı ile temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen ve 22 Temmuz 2016 tarihli kararı ile de 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 107. maddesinin son fıkrası gereğince faaliyet izni kaldırılıncaya kadar yasal bankacılık faaliyetlerine devam eden, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı Asya Katılım Bankası AŞ'de gerçekleştirilen mutad hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet ya da örgüte yardım etmek kapsamında değerlendirilemeyeceği gözetilerek, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin, örgüte üye olmak suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etmek olarak kabul edilebileceği nazara alındığında sanığın ilgili yerlerden Bank Asya hesap hareketlerinin getirtilip, gerekirse hesap hareketlerine dair bilirkişi raporu alınıp tüm dosya kapsamının bir bütün halinde değerlendirilmesi suretiyle sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eksik araştırma ve yetersiz belgelere dayanılarak yazılı şekilde karar verilmesi... [bozmayı gerektirmiştir.]"

16. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 18/5/2021 tarihli ve E.2019/2369, K.2021/3193 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın örgüt liderinin talimatı ile işlem yaptığının kuşkuya yer bırakmayacak biçimde tespiti bakımından sanığın Bank Asya nezdindeki 2014 yılı öncesi de dahil olmak üzere hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve tüm hesap hareketlerine ilişkin kayıtlar dosyaya celbedilip incelenerek, temin edilen kayıtlar üzerinde uzman bilirkişi raporu alınıp, örgüt liderinin talimatından sonra ve bu talimat doğrultusunda katılım hesabı açma, döviz veya altın alma, para yatırma vb. işlemlerinin bulunup bulunmadığı tespitine çalışılıp sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eksik araştırma ve yetersiz belgelere dayanılarak yazılı şekilde karar verilmesi..."

B. Uluslararası Hukuk

17. İlgili uluslararası hukuk için bkz. Nurcan Gülabi, B. No: 2015/15355, 23/5/2018, §§ 24-27.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 6/6/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin iddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu; tanık beyanının istinabe yoluyla alındığını, bu tanığı sorgulayamadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde; yargılama aşamasında söz konusu tanık ifadelerinin başvurucuya okunarak tanık beyanlarına karşı başvurucu ve müdafiinin diyeceklerinin sorulduğu ifade edilmiştir.

21. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile

bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

23. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama ve sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

24. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40). Bundan başka tanıkların onlara soru sorulmasına imkân sağlayacak şekilde aynı anda ses ve görüntü nakleden vasıtalarla dinlenmesi de savunma tarafına sağlanabilecek telafi edici güvencelerden biri olarak değerlendirilebilir.

25. Somut olayda Mahkeme tarafından tanık G.K.nın istinabe mahkemesince alınan beyanları ikinci celsede başvurucu ve müdafiine okunmuş ancak tanığın huzurda dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanığın mahkemede hazır edilememesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

26. Mahkeme mahkûmiyet kararında başvurucunun örgütün askerî mahrem yapılanması içinde faaliyet yürüttüğünü ortaya koyan otel kayıtlarına ve tanık beyanına delil olarak dayanmıştır. Buna ek olarak başvurucunun örgüt liderinin talimatından sonra Bank Asya hesabında mevduat artışına gittiğine ilişkin tespite ve örgüte ait kurumlarda çalışmış olmasına da gerekçeli kararda delil olarak yer verilmiştir. Bununla birlikte gerekçeli kararda başvurucu aleyhindeki tanık beyanı ile Bank Asya hesap hareketlerinin ve örgüte ait kurumlarda çalışmasının delil olarak önemine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

27. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin Bank Asya nezdindeki mutat bankacılık işlemleri örgütsel faaliyet kabul edilmemektedir. Bununla birlikte bu kişilerin örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin, örgüte üye olma suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etme olarak kabul edilebileceği anlaşılmaktadır (bkz.§14). Bu kapsamda bankacılık işlemlerinin örgüt liderinin talimatına istinaden gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği yönündeki değerlendirme sanığın Bank Asya nezdindeki 2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve tüm hesap hareketlerine ilişkin kayıtlar dosyaya celbedilip incelenerek, temin edilen kayıtlar üzerinde uzman bilirkişi raporu alınıp örgüt liderinin talimatından sonra ve bu talimat doğrultusunda katılım hesabı açma, döviz veya altın alma, para yatırma vb. işlemlerinin bulunup bulunmadığı tespit edilerek yapılacaktır (bkz. §16). Gerekçeli kararda, başvurucunun Bank Asya hesabının hangi tarihte açıldığı, bu hesaba ilişkin bankacılık işlemlerinin FETÖ/PDY lideri ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı öncesindeki niteliği ve hacmi, bu talimattan sonra anılan hesabın ne şekilde kullanıldığı, aktif kullanım olarak kabul edilen işlemlerin hacminin ne olduğu, örgüt lideri ve yöneticilerinin talimatından sonra hesapta ciddi bir artış olup olmadığına ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Diğer bir ifadeyle söz konusu bankacılık işlemlerinin neden mutat olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin yeterli bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

28. Yine Yargıtay uygulamasında kişilerin örgütle irtibatlı kurumlarda çalışmalarının terör örgütü üyeliği suçu açısından tek başına yeterli delil olarak kabul edilmediği görülmektedir [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararı]. Bu durum karşısında duruşmada dinlenmeyen tanığın beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

29. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanığı başvurucunun da ona soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın istinabe yoluyla alınan beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onu sorgulayamamış; sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın gösterdiği reaksiyonlar konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanığın beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken gösterdiği reaksiyonlarla ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün

gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanı belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanığın duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

31. Başvurucu, yargılama aşamalarında ileri sürdüğü iddia ve itirazlarının karşılanmadığını, gerekçesiz kararlar verildiğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü şikâyetleri hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

33. Başvurucu, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. Bu konuda önemle belirtilmelidir ki suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67). Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde bir tespit içermemektedir. İhlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

36. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence

içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer anayasal haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın aşamalardaki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar, B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53). Mahkeme, şüphelinin/sanığın anayasal haklarını gözetmek ve gerekçesini ortaya koymak koşuluyla tanığın soruşturma evresinde elde edilen ifadesine de üstünlük tanıyabilir.

37. Öte yandan, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bursa 11. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/126, K.2019/399) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BARAN AKGÜL VE BERİVAN HELEN IŞIK

B. No: 2021/18352 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18352

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BARAN AKGÜL VE BERİVAN HELEN IŞIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18352)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğçe TAKCI

Başvurucular : 1. Baran AKGÜL

2. Berivan Helen IŞIK

Vekilleri : Av. Şakir DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. PKK/KCK terör örgütünün 2013 yılındaki toplantısında KCK örgütlenmesinde değişiklik yapılarak KCK Yürütme Konseyi Başkanlığı ve KONGRA-GEL başkanlıklarının eş başkanlık sistemi ile yönetilmesi kararı alındığı, 2019 yılındaki yerel seçimlere eş başkan adayları ile girileceğinin tespit edildiği bilgileri sonrasında Siirt Belediyesinin sosyal medya hesaplarında, Siirt Belediyesinin başkan adayı olarak başvurucu Berivan Helen Işık ve eş başkan adayı R.K. ile Kurtalan Belediyesinin başkan adayı olarak başvurucu Baran Akgül ve eş başkan adayı olarak E.B.nin gösterildiği belirtilmiştir. Aday olan diğer kişilerin sosyal medya hesaplarından eş başkanlık adı altında paylaşımlarının bulunması, reklam panolarında Siirt Halkların Demokratik Partisi (HDP) belediye başkanı aday tanıtımlarında ve afişlerde eş başkanlıktan bahsedilip bu kişilerin başkan adayları olarak belirtilmesi,

miting ve toplantılarda eş başkanlık bahsiyle tanıtım yapılması gibi tespitler üzerine başvurucular ve diğer şüpheliler hakkında Siirt Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olma ve terör örgütünün propagandasını yapma suçlarından 2019 yılında soruşturma başlatılmıştır.

3. Başvurucular müsnet suçlardan 15/5/2020 ile 18/5/2020 tarihleri arasında gözaltına alınmıştır. Başvurucuların ifadelerinin alınmasının ardından Başsavcılık 19/5/2020 tarihinde başvurucuların terör örgütüne üye olma ve terör örgütünün propagandası yapma suçlarından tutuklanmaları talebinde bulunmuştur. Talepte, başvurucuların atılı suçları işlediklerine dair kuvvetli suç şüphesinin var olduğu, soruşturmada gelinen aşamada henüz dinlenilmemiş tanıkların olduğu ve başvurucuların bu tanıklar üzerinde baskı kurabilme ihtimallerinin ayrıca kaçma şüphelerinin bulunduğu, dolayısıyla tutuklama nedenlerinin de mevcut olduğu belirtilmiştir.

4. i. Başvurucu Berivan Helen Işık hakkındaki tutuklama talebinde aşağıdaki eylemler isnat konusu edilmiştir:

- 2/2/2019 tarihinde HDP İl Başkanlığının Siirt merkez ve ilçe belediye başkan adaylarının tanıtım toplantısında terör örgütü propagandası içeren konuşma yapması

- 1/3/2019 tarihinde HDP Siirt İl Başkanlığı tarafından Mart 2019'da yapılacak olan mahallî idareler seçimi nedeniyle gerçekleştirilen Kadın Seçim İrtibat Bürosunun açılışında terör örgütü propagandası içeren konuşma yapması

- 8/3/2019 tarihinde HDP'nin Dünya Kadınlar Günü nedeniyle organize ettiği toplantıya HDP Siirt Belediyesinin başkan adayı olarak katılıp terör örgütü propagandası içeren konuşma yapması

- 23/10/2019 tarihinde HDP Genel Merkezinin düzenlediği ve terör örgütü propagandasının yapıldığı basın açıklamasına, oturma ve ses çıkarma eylemine katılması

- 31/3/2019 Mahallî İdareler Seçimleri sonrasında Siirt Belediyesine PKK/KCK terör örgütüyle irtibatlı olan, PKK/KCK lehine fedakârlık gösteren kişilerin mensup olduğu aileyi ifade eden "değer ailesi" üyeleri olduğu değerlendirilen 89 kişinin işe alınması ve bu hususun eş başkanlığa dair gizli tanık beyanında da dile getirilmesi

- 31/3/2019 Mahallî İdareler Seçimleri sonrasında Siirt Belediyesi birimlerine PKK/KCK terör örgütü ile irtibatlı sekiz kişinin kanunlara ve mevzuata aykırı olarak eş müdür sıfatıyla görevlendirilmeleri

- Siirt Belediyesine ait hizmet aracının 8/1/2020 tarihinde Diyarbakır Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda terör suçlarından mahpus olan bir şahsı ziyaret etmek için tahsis edilmesi

- 31/3/2019 Mahallî İdareler Seçimleri sonrasında Siirt Belediyesinde mevzuata aykırı olarak belediye başkanlığı makamına daha önce kamu hizmetlerinden men kaydı olduğu tespit edilen R.K.nın ve sonrasında P.T.nin eş belediye başkanı olarak belirlenip belediye iş ve işlemlerinde bu şahısların eş belediye başkanı olarak faaliyet göstermeleri ve bu hususun eş başkanlıkla ilgili olarak gizli tanık beyanında da dile getirilmesi

- 18/3/2019 tarihinde Abdullah Öcalan'a uygulanan sözde tecridin kaldırılması için sözde feda eylemi yapan bir terör örgütü üyesinin defnedilmesine ilişkin olarak düzenlenen basın açıklamasına Siirt Belediyesi eş başkan adayı olarak başvurucu Berivan Helen Işık ve R.K.nın katılması

- 10/8/2019 ve 25/9/2019 tarihlerinde Siirt Belediyesine ait taziye evinin düzenlenen operasyonda etkisiz hâle getirilen bir terör örgütü üyesinin yakınlarına taziye için tahsis edilmesi

- 1/4/2019 tarihinde PKK/KCK terör örgütüne müzahir yayın yapan ve Türkiye'de erişimi yasaklı olan bir internet haber sitesinde yayımlanan haber programına bağlanarak PKK/KCK terör örgütü propagandası içeren röportaj vermesi

- 9/10/2019 tarihinde operasyonda etkisiz hâle getirilen bir terör örgütü üyesinin taziyesine Siirt Belediyesi eş başkanı olarak başvurucu Berivan Helen Işık ile Kurtalan Belediyesi eş başkanı E.B.nin katılması

- 6/1/2020 tarihinde Siirt Belediyesine ait hizmet aracının terör suçlarından mahpus iken Gümüşhane Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan tahliye olan bir terör örgütü üyesinin Gümüşhane'den Siirt'e getirilmesi için tahsis edilmesi

- Abdullah Öcalan'ın sözde tecridine yönelik olarak L.G. tarafından başlatılan açlık grevine destek vermek amacıyla Batman HDP il binası içinde gerçekleştirilen eyleme katılması ve burada yapılan aramada ele geçirilen dijital materyallerde örgütsel çok sayıda fotoğrafın tespit edilmesi

- Başvurucu Berivan Helen Işık'ın evinde ve Siirt Belediyesinde yapılan aramada PKK/KCK terör örgütüyle ilişkili gazete, dergi, kitap gibi belgelerin ele geçirilmesi

- Sosyal medya hesabından "Bizim bildiğimiz pınarlardan su akar, sizin Barış Pınar'ı Harekatınızın vaadi kan, gözyaşı ve ölüm #savasahayır; İt is time to stand against the war and occupation in Rojava towards Kurdish, people who defeated ISIS!, Don't be blind and deaf to what happens in Rojava and raise your voice, before it is too late!" gibi paylaşımlarda bulunması, yine sosyal medya hesabından eş başkanlıkla ilgili paylaşımlarda bulunması

ii. Başvurucu Baran Akgül hakkındaki tutuklama talebinde aşağıdaki eylemler isnat konusu edilmiştir:

- 31/3/2019 Mahallî İdareler Genel Seçimleri sonrasında Kurtalan Belediyesi başkanı seçilmesine rağmen mevzuata aykırı şekilde ve PKK/KCK terör örgütünün talimatları doğrultusunda Kurtalan Belediyesine belediye eş başkanı olarak E.B.nin görevlendirilmesi ve eş başkan sıfatıyla Kurtalan Belediyesini yönetmeleri, sosyal medya hesaplarında eş başkanlıkla ilgili paylaşımlar yapması

- İkamet adresinde yapılan aramada bomba hazırlanışına/etkisine ilişkin metinlerin (09 Mart 2009 Pazartesi, not, bombada anahtar sistemi Anahtar sistemi 3 ayrılır. 1 Mekanik Sistem, 2 Elektronik Sistem, 3 Bubi tuzağı, Bomba patlaması esnasında alınan tedbirler Mesafe en az 100 metredir. Patlama Etkileri 1 Isı etkisi 2 Parça etkisi 3 Basınç etkisi Mektup Bomba Katlanmaz kesinlikle) yer aldığı ajandanın ele geçirilmesi

- Sosyal medya hesabından "Bizim Kürdistan'da Kürt olarak doğmamızın bizimle bir alakası yok bu tamamen Allah'ın tercihi idi bu yüzden bize Müslümanlık adı altında zulüm edip Allah'ın tercihine karşı çıkanlar Allah'a şirk koşuyor ve biz kürtler onlar Allah'a havale ediyoruz Allah bu ramazan gününde belalarını versin (âmin) ; Bu Türkler ilginç bir millet Afrika da Kürt devleti kurulsa ilk itiraz edecek olan Türklerdir Irak'ta özerk bir Kürt devleti kuruluyor itiraz ediyorlar Suriye kantonlara itiraz ediyorlar biri bunlara Osmanlı'nın yıllar yıllar önce yıkıldığını hatırlatmalı Azez senin babanın toprağı değilki düşmesine izin verip

vermemek sana kalsın" gibi paylaşımlarda bulunması

- Sosyal medya hesabında Abdullah Öcalan'ın ve bazı terör örgütü mensuplarının fotoğraflarını paylaşması ve öldürülen terör örgütü mensuplarından şehit olarak bahsetmesi

5. Siirt Sulh Ceza Hâkimliği 19/5/2020 tarihli kararla "... atılı suçları işlediklerine yönelik kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut olguların bulunması, delillerin tam olarak toplanmamış oluşu, şüphelilerin bu nedenle delilleri karartma şüphesinin taşıyor olması ancak dosyadaki mevcut delil durumuna göre şüpheliler hakkında en ağır tedbirlerden olan tutuklama tedbirinin ölçülü olmayacağı, ayrıca ülkemizde ve dünyada mevcut olan salgın hastalık süreci dikkate alınarak ve tutuklama yerine daha etkin adli kontrol tedbirlerinin de amaca hizmet edebileceği kanaatine varılarak..." gerekçesiyle başvurucular hakkındaki tutuklama talebinin reddine, başvurucular hakkında yurt dışına çıkış yasağı ve konutu terk etmeme adli kontrol tedbirlerinin uygulanmasına ve kovuşturmanın bitimine kadar adli kontrol tedbirinin devam etmesine karar vermiştir.

6. Başsavcılık adli kontrol kararına itiraz ederek başvuruculaların tutuklanmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Siirt Sulh Ceza Hâkimliği 20/5/2020 tarihinde itirazı yerinde görmeyerek dosyayı Şırnak Sulh Ceza Hâkimliğine iletmiştir. Şırnak Sulh Ceza Hâkimliği 25/5/2020 tarihinde itirazı reddetmiştir.

7. Başvurucular hakkındaki konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri elektronik kelepçeyle uygulanmıştır. Başsavcılık tarafından başvurucu Berivan Helen Işık hakkında uygulanan konutu terk etmeme adli kontrol tedbirine Berivan Helen Işık'ın bir yakının trafik kazası geçirmesi nedeniyle 21/11/2021-21/12/2021 tarihleri arasında ara verilmesine, sonra tedbirin aynen uygulanmasına devam edilmesine karar verilmiştir.

8. Başvurucu Berivan Helen Işık'ın konutu terk etmeme adli kontrol tedbirine itirazı Siirt Sulh Ceza Hâkimliğince kararda isabetsizlik olmadığı gerekçesiyle 1/6/2020 tarihinde yerinde görülmemiştir. Dosyanın iletildiği Şırnak Sulh Ceza Hâkimliğince 2/6/2020 tarihinde itirazın reddine karar verilmiştir.

9. Başsavcılık 29/6/2020 tarihinde İçişleri Bakanlığına yazdığı müzekkereyle, Siirt, Kurtalan ve Baykan Belediyelerine kayyım ataması gerçekleştirilmesi nedeniyle başvurucular ve diğer bazı kişiler hakkında müfettiş görevlendirilmesini, Siirt ve bahse konu ilçelerinin eş başkanlık esasına göre yönetilip yönetilmediği, Belediyeye ait araçlar, taziye evleri, binalar, tesisler, ödenekler gibi Belediye kaynaklarının terör örgütünün faaliyetlerinde kullanılıp kullanılmadığı ve terör örgütüne yardım niteliğinde tahsis edilip edilmediği, terör örgütü ile iltisaklı, irtibatlı şahısların bu Belediyelerde işe alınıp alınmadığının araştırılmasını talep etmiştir. Ayrıca seçilmiş Belediye Başkanlarına mevzuatın tanımış olduğu görev ve yetkinin eş başkan sıfatı ile diğer kişiler tarafından kullanılıp kullanılmadığı, Belediye Başkanlıklarında eş müdür görevlendirilip görevlendirmediği, belediye kaynakları ile PKK/KCK silahlı terör örgütünün yasaklı yayınlara abonelik yapılıp yapılmadığı, bu yayınların satın alınıp alınmadığı hususlarının da araştırılıp tüm bu hususlarda rapor düzenlenerek iletilmesi talebinde bulunmuştur. UYAP üzerinden yapılan incelemede bu müzekkerenin cevabına rastlanmamıştır.

10. Başvurucu Berivan Helen Işık'ın konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına dair talebi soruşturmanın devam etmesi, atılı suç yönünden kuvvetli suç şüphesini gösteren olguların bulunması, aradan geçen süre ve mevcut delil durumu dikkate alındığında adli kontrol altına alındığı tarihten bu yana başvurucunun hukuki durumunda

herhangi bir değişiklik olmaması gerekçesiyle Siirt Sulh Ceza Hâkimliğince 10/12/2020 tarihinde reddedilmiştir.

11. Başvuruculaın konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına dair talepleri aynı gerekçeyle (bkz. § 10) Siirt Sulh Ceza Hâkimliğince 12/2/2021, 11/3/2021 ve 12/4/2021 tarihlerinde reddedilmiştir. İtirazlar Şırnak Sulh Ceza Hâkimliğine iletilmiş; aynı Hâkimlikçe kuvvetli suç şüphesinin varlığına dair kanaatin isabetli olduğu, suçun vasıf ve mahiyeti, suç için öngörülen ceza miktarı gözetildiğinde söz konusu tedbirin orantılı olduğunun değerlendirildiği gerekçesiyle itirazların reddine karar verilmiştir.

12. Başvurucular, Siirt Sulh Ceza Hakimliğince 11/3/2021 tarihinde verilen itirazın reddi kararı sonrasında dosyanın iletildiği Şırnak Sulh Ceza Hâkimliğince aynı tarihte verilen itirazların reddi kararını 10/4/2021 tarihinde elektronik tebligat yolu ile öğrendiklerini bildirerek 29/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Bireysel başvuru sonrasında ise başvuruculaın konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına dair talepleri aynı gerekçeyle (bkz. § 10) Siirt Sulh Ceza Hâkimliğince 5/7/2021 ve 19/10/2021 tarihlerinde reddedilmiştir.

14. Siirt İl Emniyet Müdürlüğü tarafından 11/10/2021 tarihinde Siirt, Baykan ve Kurtalan Belediye Başkanlıklarında gerçekleştirilen arama işleminde elde edilen dijital materyallerin incelenmesi sonucu düzenlenen rapor Başsavcılığa iletilmiştir.

15. Başsavcılık 29/11/2021 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan başvurucular ve diğer beş şüpheli hakkında kamu davası açmıştır. İddianamede başvurucular hakkındaki tutuklama talebinde yer alan delillerle aynı olan, güvenlik güçlerince düzenlenen 2019 ve 2020 tarihli tutanaklara, sosyal medya araştırmalarına, 2019 tarihinde görevlendirilen İçişleri Bakanlığı müfettişinin raporuna, gizli tanık beyanına, belediye binalarında gerçekleşen aramalarda ele geçirilen dokümanlara ve başvuruculaın Başsavcılık nezdindeki ifadelerine dayanıldığı, suç isnadına dayanak teşkil eden son soruşturma işleminin 15/5/2020 tarihinde Siirt ve ilçe belediyelerinde yapılan arama işlemi olduğu görülmüştür. İddianamede, Siirt Belediyesi sosyal medya hesaplarında ve başvuruculaın herkese açık sosyal medya hesaplarında eş başkanlık adı altında paylaşımların bulunması, reklam panolarında Siirt HDP Belediyesi başkanlık aday tanıtımlarında eş başkanlık vurgusu yapılarak başvuruculaın belediye başkanlığı adaylarının reklamının yapılması, düzenlenen miting ve toplantılardaki konuşmalarda eş başkanlık adı altında tanıtımın yapılması, seçim sonrasında elde edilen belediye başkanlığı görevinin eş başkanlık adı altında başka kişilerle paylaşılması, belediyelerde PKK/KCK silahlı terör örgütü tarafından sözde "değer ailesi" olarak tanımlanan kişilerin işe alınmaları nedeniyle başvuruculaın eylemlerinin ideolojik sempati düzeyinde kalmadığı ve eylemlerinde süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluğun bulunduğu, bu nedenle şüpheliler ile PKK/KCK silahlı terör örgütü arasında organik bağın kurulduğu iddialarına yer verilmiştir.

16. Siirt 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 9/12/2021 tarihli tensip kararında başvurucular hakkında uygulanan adli kontrol tedbirlerinin bu aşamada aynen devam etmesine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi 29/12/2021 tarihinde, başvurucu Baran Akgül'ün talebi üzerine, hakkında uygulanan konutu terk etmeme adli kontrol tedbirine 30/12/2021-5/1/2022 tarihleri arasında ara verilmesine, sonrasında tedbirin aynen uygulanmasına devam edilmesine karar vermiştir.

17. Ağır Ceza Mahkemesi başvuruculaın talebi üzerine 19/1/2022 tarihli kararla

başvurucular hakkında uygulanan konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına ve haklarında yurt dışı çıkış yasağı, belirli günlerde en yakın güvenlik birimine başvurarak imza atma şeklindeki adli kontrol tedbirleri uygulanmasına karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi 12/5/2022 tarihinde, belirli günlerde en yakın güvenlik birimine başvurarak imza atma tedbirinin de kaldırılarak yurt dışı çıkış yasağının devamına karar vermiştir. Yargılama Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde devam etmektedir.

18. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

19. Başvurucular; 2019 yılından bu yana yürütülen soruşturmanın sürüncemede kaldığını, iddianame düzenlenmediğini, soruşturmanın ilerlememesine rağmen haklarında bir yılı aşkın süredir konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanarak hürriyetlerinin kısıtlandığını, bu tedbir süresinin ölçüsüz olduğunu, konutu terk etmeme tedbirine hükmedilen karar ile bu tedbirin devamına dair kararların ilgili ve yeterli gerekçe içermediğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucular hakkındaki konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin kaldırıldığının ve başvuruculara tazminat davası yolunu tüketmediklerinin başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinde gözetilmesi gerektiği, başvurucular hakkında uygulanan koruma tedbirinin süresi, soruşturmanın karmaşıklığı ve şüpheli sayısının fazla olması karşısında orantılı olup olmadığının ve derece mahkemelerinin takdir payının gözönüne alınarak başvuruculara özgürlüğünü tutuklamadan çok daha az sınırlayıcı nitelikteki adli kontrol tedbirine karar verilmesinin ölçülü olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucular; Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında, suç işlediklerine dair kuvvetli belirti bulunmadığını, dosyanın karmaşık olmadığını, şüpheli sayısının az olduğunu, soruşturma dosyasında iki yıl boyunca herhangi bir soruşturma işlemi yapılmadığını, iki yıla yakın süre haklarında konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin uygulanmasının ölçülü olmadığını ve bunun seçilme haklarına engel teşkil ettiğini belirtmiştir.

21. Anayasa Mahkemesi konutu terk etmeme tedbirinin niteliği, uygulanış şekli ve özellikleri itibarıyla hareket serbestîsi üzerindeki sınırlayıcı etkisinin derece ve yoğunluk olarak seyahat özgürlüğüne göre oldukça ileri bir boyutta olduğu, dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil ettiği sonucuna varmıştır (Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, §§ 68-76). Bu kapsamda başvuruculaların iddialarının özünün ilgili ve yeterli olmayan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale oluşturan adli kontrol tedbirinin devam ettirilmesine ve bu tedbirin makul süreyi aşmasına ilişkin olduğu değerlendirilmiş ve bu şikâyet Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında incelenmiştir.

22. Anayasa Mahkemesi, hakkında konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanan başvurucunun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesindeki tazminat davası iç hukuk yolunu tükettikten sonra yaptığı bireysel başvuruya ilişkin E.Y. ([GK], B. No: 2018/10482, 14/12/2022, § 48) kararında, 5271 sayılı Kanun'un 141. ve devamı maddelerinde adli kontrolün tazminat talep edilebilecek koruma tedbirleri arasında sayılmadığını, dolayısıyla konutu terk etmeme tedbiri bakımından etkili bir tazminat yolunun bulunmadığını tespit etmiştir. Bu bakımından somut başvuruda başvuru

yollarının tüketilmesine dair kabul edilebilirlik kriteri bakımından bir eksiklik bulunmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına konutu terk etmeme şeklinde müdahale teşkil eden bir tedbirin hukuki olup olmadığı değerlendirilirken bu tedbirin tutuklamaya alternatif bir koruma (adli kontrol) tedbiri olarak kabul edilmesi, dolayısıyla tıpkı tutuklama kararlarında olduğu gibi konutu terk etmeme tedbirinin niteliğine uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Esra Özkan Özakça, § 78).

24. Adli kontrol tedbirinin devam ettirilmesinde de bu nedenlere dayanılması ve bu nedenlerin devam ettiğinin gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir. Bu gerekçeler ilgili ve yeterli görüldüğü takdirde yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediği de incelenmelidir (Muhammet Enes Sezgin, B. No: 2020/14085, 19/1/2022, § 52).

25. Bu kriterlerin konutu terk etmeme tedbirinin uygulanması için mevcut olup olmadığının takdiri öncelikle anılan tedbiri uygulayan yargı mercilerine aittir. Bununla birlikte yargı mercilerinin belirtilen hususlardaki takdir aralığını aşıp aşmadığı Anayasa Mahkemesinin denetimine tabidir. Anayasa Mahkemesinin bu hususta denetimi, somut olayın şartları dikkate alınarak özellikle tedbirin uygulanmasına ilişkin süreç ve bu hususta yargı mercii kararının gerekçeleri üzerinden yapılmalıdır (Esra Özkan Özakça, § 84).

26. Başvurucular hakkında 19/5/2020 tarihli karar ile konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmiş, 19/1/2022 tarihinde ise söz konusu tedbirin uygulanmasına son verilmiştir.

27. Başvurucular hakkında silahlı terör örgütü üyeliği isnadıyla yürütülen soruşturma dosyası incelendiğinde, başvuruculara silahlı terör örgütünün talimatları doğrultusunda hareket ettiklerine dayanak olarak mahallî idareler seçimindeki eş başkanlık vurgusuna dair sosyal medyadaki ve adaylık tanıtım faaliyetlerindeki paylaşımlarına, seçim sonrasında görevlendirildikleri Belediyelerdeki usulsüz olduğu iddia edilen faaliyetlerine, silahlı terör örgütünün propagandası olduğu iddia edilen konuşmalarına, aramalarda ele geçirilen delillere dayanıldığı görülmektedir (detaylı anlatım için bkz. §§ 4, 15). Başvurucular hakkındaki adli kontrol tedbiri ve bu tedbirin devamı kararlarında atıf yapılan ve/veya soruşturma dosyasında bulunduğu ifade edilen delillerin içeriği dikkate alındığında adli kontrol tedbirinin ön şartı olan suç işlendiğine dair kuvvetli belirtinin bulunduğuna ilişkin olarak anılan kararların ilgili ve yeterli olduğu değerlendirilmiştir.

28. Bu aşamada, başvurucular hakkında uygulanan adli kontrol tedbiri ve tedbirin devam ettirilmesinin meşru amacına dair gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığının, gerekçelerin ilgili ve yeterli görülmesi halinde ise yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediğinin incelenmesi gerekmektedir.

29. Siirt Sulh Ceza Hâkimliği 19/5/2020 tarihinde delillerin tam olarak toplanmamış olması, başvuruculara delilleri karartma şüphesini taşımaları, dosyadaki delil durumuna göre tutuklama tedbirinin ölçülü olmayacağı ve salgın hastalık süreci nedeniyle tutuklama yerine daha etkin adli kontrol tedbirlerinin de amaca hizmet edebileceğini değerlendirerek başvurucular hakkında konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin uygulanmasına karar

vermiştir (bkz. § 5). Başvuruculaın itirazları ise soruşturmanın devam ediyor olması, aradan geçen süre ve mevcut delil durumu dikkate alındığında adli kontrol altına alındıkları tarihten bu yana başvuruculaın hukuki durumlarında herhangi bir değişiklik olmaması, suçun vasıf ve mahiyeti, suç için öngörülen ceza miktarı gözetilerek tedbirin orantılı olması şeklindeki benzer gerekçelerle reddedilmiş ve söz konusu tedbirin uygulanmasına devam edilmiştir (bkz. §§ 10, 11).

30. Bu bilgiler çerçevesinde, salgın hastalık şartları da gözetilerek başvuruculaın özgürlüğünü tutuklama tedbirinden daha az sınırlayıcı nitelikteki konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin uygulanmasına karar vermesi ilk aşamada uygun görünmektedir. Ancak bu tarihten sonraki soruşturma süreci incelendiğinde, başvurucular hakkında bu tedbire hükmedilen 19/5/2020 tarihinden sonra Başsavcılık tarafından 29/6/2020 tarihinde İçişleri Bakanlığına rapor hazırlanması için talepte bulunulduğu, bu raporun cevabının ulaştığına dair bir bilgiye soruşturma dosyasında rastlanmadığı, iddianamede de 2019 tarihli müfettiş raporuna değinildiği, ancak talep konusu olan rapordan bahsedilmediği (bkz. §§ 9, 15) görülmüştür. Yine, 19/5/2020 tarihi sonrasında Siirt İl Emniyet Müdürlüğü tarafından 11/10/2021 tarihli dijital materyallerin incelenmesi sonucu düzenlenen raporun Başsavcılığa iletildiği görülmüştür (bkz. § 14). Bu rapordan da iddianamede bahsedilmemiştir. İddianamede bahsedilen delillerin başvurucular hakkında tutuklama talebinde bulunulması sırasında dayanılan delillerle aynı olduğu anlaşılmaktadır (bkz. §§ 4, 15). Tüm bu bilgiler ışığında başvuruculaın soruşturma evresindeki itirazlarının reddine dair Sulh Ceza Mahkemesi kararlarında başvurucular hakkındaki konutu terk etmeme tedbirine devam edilmesinin makul olduğunu ortaya koyan yeterli gerekçe bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

31. Kovuşturma evresinde ise 9/12/2021 tarihli tensip kararında başvurucular hakkındaki başvuruya konu tedbirin devamına karar verilmiş fakat kararda buna ilişkin hiç bir gerekçe belirtilmemiştir (bkz. § 16). Bundan 40 gün sonra ise başvuruculaın talebi üzerine 19/1/2022 tarihinde söz konusu tedbirin kaldırılarak başvurucular hakkında imza atma ve yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir (bkz. § 17). Ağır Ceza Mahkemesince daha sonrasında diğer adli kontrol tedbirlerine hükmedildiği de gözetilerek başvurucular hakkında herhangi bir gerekçe gösterilmeden söz konusu tedbirin uygulanmasına devam edilmesine karar verilmesinin de makul olmadığı değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeye ulaşmada başvurucular hakkında 1 yıl 8 ay süreyle konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanmış olması da dikkate alınmıştır.

32. Sonuç olarak, başvurucular hakkında konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin devam ettirilmesinin meşru amaçlarına dair kararların yeterli gerekçe içermemesi nedeniyle bu tedbirin uygulanmasına belirtilen süreyle devam edilmesinin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediğinin ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

34. Başvurucular, ihlalin tespiti ve her biri için ayrı ayrı 1.000.000 TL maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruda, konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin makul süreyi aşması

nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Başvurucular hakkındaki konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirleri 19/1/2022 tarihinde sona ermiştir. Dolayısıyla bu yönüyle ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için tazminat ödenmesi dışında yapılması gereken bir hususun bulunmadığı anlaşılmıştır.

36. Başvuruculara kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin makul süreyi aşması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 20.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Siirt Sulh Ceza Hâkimliği (Sorgu No: 2020/113) ile Siirt 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2021/326) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DENİZ ŞAH VE İLHAN KAYA

B. No: 2021/39367 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/39367

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DENİZ ŞAH VE İLHAN KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/39367)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucular : 1. Deniz ŞAH

2. İlhan KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğine yapılan şikâyette duruşmanın Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi kullanılarak yapılması nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak fiilini işledikleri gerekçesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendi, 43. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince 3 (üç) ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. Başvuruculaların bu cezaya karşı yaptıkları şikâyet Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile duruşma yapılmak suretiyle İzmir 1. İnfaz Hâkimliğince (Hâkimlik) reddedilmiştir. Söz konusu Hâkimlik kararına ilişkin yapılan itirazında İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) kesin olarak reddine karar verilmiştir.

3. Başvurucular, nihai hükmü 13/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra 31/8/2021 tarihinde

bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

4. Başvurucular, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânlarının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

5. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Duruşmada Hazır Bulunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular, Hâkimlik ve Ağır Ceza Mahkemesine yaptıkları itirazlarda SEGBİS ile duruşma yapılmasının yüz yüzelik ilkesine aykırı olduğunu, bu konuda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarının bulunduğunu, Hâkimliğin gerekçelerinin müdahaleyi haklı kılabilecek nitelik taşımadığını belirterek duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

8. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Emrah Yayla ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) ve Emrah Yayla (2) (B. No: 2017/34742, 13/10/2020) kararlarında, duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, bu kararlarda öncelikle disiplin cezası nedeniyle yapılan şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığını ve kişilerin talebine aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin söz konusu müdahalenin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı değerlendirmelerine yer verilen kararda, ölçülülük yönünden yapılan incelemede infaz hâkimliği tarafından şikâyet incelemelerinde başvuruda bulunanların her durumda duruşmada bizzat hazır bulundurulmasının gerekmeyebileceği vurgulandıktan sonra başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebinin hangi zorlayıcı nedene dayanılarak kabul edilmediğinin ortaya konulmadığı, SEGBİS yoluyla katıldığı celselerde ise esaslı işlemlerin yapıldığı belirtilmiş; başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebinin alternatif yöntemler değerlendirilmeden genel ve kategorik bir yaklaşımla reddedilmesi nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkına müdahale için en uygun aracın seçilmemesinin anılan hakka yönelik müdahaleyi gereklilik unsurundan yoksun bıraktığı ve hakkın ihlaline yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır.

9. Somut olayda Hâkimlik kararının gerekçesinde; SEGBİS ile yapılan duruşmanın duruşma salonundakinden farklı olmadığı, kanun koyucu tarafından infaz hâkimliklerinin görev alanını genişleten düzenleme yapıldığı ve günlük tahliye kararlarının yoğunluğu nedeniyle ceza infaz kurumunda dahi savunma alınamadığı belirtilmiştir. Bu çerçevede Hâkimlikçe

hiçbir alternatif değerlendirilmeden ve olaya özgü somut gerekçeler de sunulmadan -genel ve kategorik bir yaklaşımla- başvurucuların duruşmada hazır bulunma talepleri reddedilmiştir. Öte yandan kararda diğer bir gerekçe olarak Covid-19 salgını belirtilmişse de söz konusu duruşma tarihi olan 4/6/2021 tarihi itibarıyla uygun tedbirler alınarak SEGBİS kullanılmadan da duruşma yapılabileceği görülmektedir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Ercan Yıldız ve Diğerleri, B. No: 2022/57720, 12/7/2023, § 4). Bu itibarla duruşmada hazır bulunma hakkını kullanmak isteyen başvurucular yönünden anılan kararlarda yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucuların Cumhuriyet savcısının mütalaasına karşı kendilerine söz hakkı tanınmadığı, olaya tanıklık eden ceza infaz kurumu görevlilerinin dinlenmediği ve bu görevlilere soru sorma haklarının engellendiğini belirterek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ile Ağır Ceza Mahkemesi kararında yeterli gerekçeye yer verilmediğini belirterek gerekçeli karar hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdükleri görülmekle birlikte duruşmada hazır bulunma hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde anılan ihlal iddiaları yönünden inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

12. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucuların manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin duruşmada hazır bulunma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/8328, K.2021/10283) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat talebinin REDDİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VEDAT ERAT

B. No: 2021/39604 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/39604

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEDAT ERAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/39604)

Karar Tarihi: 6/6/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 24/10/2024 - 32702

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Vedat ERAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonuna yapılan başvurunun daha önce Anayasa Mahkemesine yapılan başvurunun süresinde olmadığı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

3. Başvurucu; kasten öldürme, yağma ve suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma ve kasten öldürme suçuna teşebbüs başta olmak üzere birçok suçtan hakkında başlatılan soruşturma kapsamında 19/9/2003 tarihinde gözaltına alınmış 27/5/2008 tarihinde de tutuklanmıştır. Aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıklar hakkında yapılan yargılama sonucunda 2/10/2012 tarihinde başvurucunun kasten öldürme ve suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçları ile kasten öldürme suçuna teşebbüsten ayrı ayrı hapis cezalarıyla cezalandırılmasına, yağma suçundan beraatine, kasten yaralama ve ruhsatsız

silah taşıma suçlarından açılan kamu davalarının ise zamanaşımı nedeniyle düşmesine karar verilmiştir.

4. Kasten öldürme, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçları ile kasten öldürme suçuna teşebbüsten verilen mahkûmiyet kararları ve yağma suçundan verilen beraat kararına yönelik yapılan temyiz incelemesi sonucu Yargıtay 1. Ceza Dairesi (Daire) 24/6/2014 tarihli kararı ile kasten öldürme ve bu suça teşebbüsten verilen mahkûmiyet kararları ile yağma suçundan verilen beraat kararının onanmasına, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçundan verilen hükmün bozulmasına ve davanın zamanaşımı nedeniyle düşmesine hükmetmiştir.

5. Yargıtayın resmî internet sitesinde yer alan dosya sorgulama bölümünde, Dairenin bu dosyasına ilişkin olarak "Dosya Sonuç Bilgileri" başlığı altında yer alan "Dosya Kapatma Tarihi" kısmında 4/7/2014 yer almaktadır.

6. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 308. maddesi uyarınca aralarında başvurucunun da bulunduğu beş sanık hakkında suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve bu örgüte üye olma suçlarından verilen düşme kararları yönünden Daire kararına 16/7/2014 tarihinde itiraz etmiştir. İtiraz üzerine Yargıtay 1. Ceza Dairesi 14/10/2014 tarihinde sanıklardan biri yönünden itirazı kabul etmiş; aralarında başvurucunun da bulunduğu dört sanık yönünden ise itirazın reddine, dosyanın Yargıtay Ceza Genel Kuruluna (Genel Kurul) gönderilmesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) tevdiine karar vermiştir.

7. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarına göre Dairenin 24/6/2014 tarihli kararının ardından davanın sanıkları Mahkemeye farklı tarihlerde dilekçeler sunmuş, adli makamlar da dava dosyası hakkında bilgi verilmesi hususunda Mahkemeye müzekkereler göndermiştir. Mahkeme 30/6/2014 ila 5/5/2015 tarihlerinde anılan dilekçeleri gereği için Yargıtaya göndermiş ve adli makamlara da dosyanın henüz Yargıtaydan dönmediği hususunda açıklamada bulunmuştur. Diğer yandan Genel Kurul, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına gönderdiği 12/5/2015 tarihli yazı ile Mahkemenin dava dosyasına yönelik temyiz incelemesi üzerine verilen kararlarla Başsavcılığın itirazı hakkında açıklamalarda bulunup Genel Kuruldaki iş yoğunluğu nedeniyle itiraz incelemesinin zaman alacağını belirtmiş ve kesinleşen hükümlerin infazına başlanabilmesi için yazı ekinde Başsavcılığın itiraznamesi ile Dairenin 24/6/2014 ve 14/10/2014 tarihli kararlarını sunmuştur. Böylelikle anılan belgeler ilk kez İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 13/5/2015 tarihli yazısı ile Mahkemeye sunulmuş ve 14/5/2015 tarihinde Mahkemenin UYAP'taki dava dosyasına eklenmiştir.

8. Dava dosyasının devredildiği İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi (devredilen Mahkeme) tarafından dosya bu Mahkemenin E.2003/122 sırasına kaydedilmiş ve devredilen Mahkeme tarafından düzenlenen 2/6/2015 tarihli tutanakta, Genel Kurul Yazı İşleri Müdürü ile telefonla yapılan görüşme üzerine Genel Kurulun gönderdiği belgelerin doğruluğunun teyit edildiği açıklamasına yer verilmiştir. Devredilen Mahkeme bu doğrultuda başvurucu ve diğer sanıklar hakkında Dairenin 24/6/2014 tarihli kararıyla kesinleşen mahkûmiyet hükümleri yönünden 5/6/2015 tarihinde kesinleşme şerhleri düzenlemiş; bu hükümlere ilişkin olarak Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 10/7/2015 tarihli müddetname, tutuklandığı 27/5/2008 tarihinden itibaren ceza infaz kurumunda bulunan başvurucuya 23/7/2015 tarihinde, Dairenin 24/6/2014 tarihli kararı ise 27/7/2015 tarihinde tebliğ edilmiştir.

9. Genel Kurul 30/6/2015 tarihli ve E.2014/1-682, K.2015/265 sayılı kararıyla başvurucu yönünden Başsavcılığın itirazının kabulüne, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçundan Dairece verilen düşme kararının kaldırılmasına ve Mahkemece bu suçtan verilen mahkûmiyet kararının onanmasına karar vermiştir. Genel Kurul kararı, devredilen Mahkemenin UYAP'taki dava dosyasına 5/11/2015 tarihinde eklenmiştir. Devredilen Mahkeme de bu suçtan kesinleşen hükme ilişkin 6/11/2015 tarihinde kesinleşme şerhleri düzenlenmiştir.

10. Başvurucu; Daire ve Genel Kurul kararlarının kendisine tebliğ edilmediğini belirterek makul sürede yargılanma hakkı başta olmak üzere birçok anayasal hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Daire kararıyla kesinleşen hükümler yönünden 20/7/2015 tarihinde, Genel Kurul kararıyla kesinleşen hüküm yönünden de 9/12/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin 2015/13922 ve 2015/19532 başvuru numaralarına kaydedilen bu başvuruların birleştirilmesinin ardından İkinci Bölüm İkinci Komisyonunun 29/12/2017 tarihli kararıyla makul sürede yargılanma hakkı dışındaki ihlal iddialarının kabul edilemez olduğuna, anılan hakka dair şikâyetin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. 2015/13922 başvuru numaralı dosya, sonradan 2015/1784 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiştir. Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a eklenen geçici 2. maddeyle Bakanlık bünyesinde oluşturulan başvuru yoluna istinaden, ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görünen İnsan Hakları Tazminat Komisyonunu (Tazminat Komisyonu) işaret ederek 26/12/2018 tarihli kararla başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

11. Bunun üzerine başvurucu 26/3/2019 tarihinde Tazminat Komisyonuna başvurmuştur. Tazminat Komisyonu 15/2/2021 tarihli karar ile Dairenin dosyayı kapatıp Mahkemeye gönderme tarihinin 4/7/2014 olduğu, bu durumda nihai kararın en geç üç ay içinde ilgilileri tarafından bilindiği ve gerekçesinin öğrenildiği hâlde 20/7/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunulduğu, dolayısıyla başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulmadığı gerekçesi ile başvuruyu reddetmiştir.

12. Başvurucu, karara karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Başvurucu, itiraz dilekçesinde; nihai karar olan Yargıtay ilamlarının taraflarına tebliğ edilmediğini, kararı öğrenmesi üzerine süresinde başvuru yaptığını ileri sürmüştür.

13. Bölge İdare Mahkemesi 27/4/2021 tarihli kararla itirazın reddine hükmetmiştir. Bölge İdare Mahkemesi gerekçesinde; Yargıtay ceza dairelerinin kararlarının taraflara tebliğine ilişkin bir düzenleme bulunmadığını, ceza yargılamasında nihai kararın tebliğ edilmediği durumlarda kararın derece mahkemesine ulaşmasından ve böylece gerekçesinin erişilebilir olmasından sonra özen yükümlülüğü kapsamında makul bir süre içinde bireysel başvuru yapmak isteyen ilgililerden karara erişmeleri ve karar gerekçesini öğrenmelerinin bekleneceğini belirtmiştir. Bölge İdare Mahkemesi, bu kapsamda başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine dair şikâyetine konu olan yargılama sürecinin 24/6/2014 tarihinde son bulduğuna ve başvuru süresinin bu tarihten itibaren başladığına vurgu yapmıştır. Bölge İdare Mahkemesi, bu tarihi izleyen üç ayın bitiminden itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu sürenin bitiminden çok sonra 20/7/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunduğunu

belirterek itirazın reddine hükmetmiştir.

14. Nihai karar 30/6/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edildikten sonra başvurucu 9/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne ve mahkemeye erişim hakkı dışındaki ihlal iddialarının kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

16. Anayasa Mahkemesi; Daire ve Genel Kurul kararlarının başvurucuya tebliğine ilişkin hususu belirginleştirme amacıyla dosyanın devredildiği Mahkemeden anılan kararların devredilen Mahkeme Kalemine ne zaman ulaştığını ve başvurucuya nihai kararın tebliğ edilip edilmediğini 22/2/2024 tarihli yazı ile sormuştur. Devredilen Mahkemenin 1/3/2024 tarihli cevabında da şu tespitlere yer verilmiştir:

i. Yargıtayın 24/6/2014 tarihli kararından sonra karara karşı Genel Kurula itiraz edilmesine ve Genel Kurul tarafından 30/6/2015 tarihinde karar verilmesine kadar geçen süreçte, UYAP üzerinden Genel Kurulun 12/5/2015 tarihli yazısı ekinde Daire kararının ve diğer evrakın gönderildiği ancak fiziki dosyanın gönderilmediği belirtilmiştir.

ii. Başvurucu yönünden onanarak kesinleşen hükümlerin 4/6/2015 tarihinde infaza gönderildiği ifade edilmiştir.

iii. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının Daireye sunduğu 4/6/2015 tarihli ve 2013/255073 sayılı "Hüküm Tesisi" konulu yazı ekinde bir ana klasör dosya, dört ek klasör, altı da ek dosyanın gönderildiği belirtilmiştir.

iv. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraznamesinin ve Dairenin ret kararının başvurucu vekiline 13/3/2015 tarihinde tebliğ edildiği açıklamasına yer verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucu; dava dosyasının Daire kararı üzerine Mahkemeye gönderilmediğini, Daire kararının ardından Başsavcılığın itirazı üzerine dosyanın doğrudan Genel Kurula gönderildiğini, tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumu aracılığıyla Mahkemeden dosyanın akıbetini sorup kararların tebliğ edilmesini talep etmesine rağmen kendisine bilgi verilmediği ve dosya ile nihai kararlar Mahkemeye gönderilmediği için bu kararları öğrenme imkânı bulamadığını, nihai kararların tebliğinden önce de bireysel başvuruda bulunduğunu belirterek makul sürede yargılanma hakkıyla ilgili Tazminat Komisyonuna yaptığı başvurunun reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, yargılandığı davanın kesinleşmesine kadar geçen süre itibarıyla da makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ihlal iddialarının değerlendirilmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleriyle somut olayın şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü itirazlarını yinelemiştir.

19. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

20. Anayasa Mahkemesinin bir ihlal iddiasının giderilmesi için etkili olarak görüp tüketilmesi gerektiğini belirttiği bir başvuru yoluna başvurulduktan sonra yapılacak bireysel başvurularda ihlal iddialarının yine ilk başvuruda ihlal edildiği ileri sürülen hak yönünden

incelenebileceği tabiidir (Davut Kabasakal ve diğerleri, B. No: 2019/27223, 10/5/2023, § 23).

21. 6384 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesi ile "Anayasa Mahkemesinde bulunan bazı bireysel başvurular hakkında Komisyona müracaat" düzenlenmiştir. Anılan hüküm ile geçici 2. maddenin yürürlüğe girdiği 31/7/2018 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Tazminat Komisyonu tarafından incelenebileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemeden sonra Anayasa Mahkemesi, Tazminat Komisyonuna başvurunun ilk bakışta başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğunu kabul ederek başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararları vermiştir (Ferat Yüksel, B. No: 2014/13828, 12/9/2018).

22. Bu sebeple Anayasa Mahkemesinin Tazminat Komisyonunu etkili görüp bu yolun tüketilmesi gerektiğini belirttiği ilk başvuru başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olduğundan Tazminat Komisyonuna yapılan başvuruda söz konusu ihlal iddialarının incelenmemesine/giderilememesine dair eldeki ikinci başvuruda ileri sürülen iddiaların da makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı yönünden incelenmesi gerekir (Davut Kabasakal ve diğerleri, § 25).

23. Buna göre makul sürede yargılanma hakkı ihlali iddiasıyla 31/7/2018 tarihine kadar Anayasa Mahkemesine yapılan başvurular yönünden bir kanun yolu oluşturulmuş, eldeki başvuruda inceleme söz konusu kanun yolundan başvurucunun yararlandırılmamasına yönelik Tazminat Komisyonu kararı ve bu karara karşı itirazı inceleyen Bölge İdare Mahkemesi kararına ilişkin olacaktır (Davut Kabasakal ve diğerleri, § 26).

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

25. Etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

26. Öte yandan şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen şartlar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (İlhan Gökhan, B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49).

27. Anayasa Mahkemesi içtihadında ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin

başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır. Ayrıca ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 29, 34).

28. Bireysel başvuruların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşa ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak başvuru yollarının tüketildiği tarihten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibare nihai kararın gerekçesinin öğrenildiği tarih olarak anlaşılmalıdır. Bu öğrenme somut olayın özelliklerine göre farklı şekillerde gerçekleşebilir (A.C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 25).

29. Mevzuatta, Yargıtay ceza dairelerinin kararlarının taraflara tebliğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ceza yargılamasında nihai kararın tebliğ edilmediği durumlarda kararın derece mahkemesine ulaşmasından ve böylece gerekçesinin erişilebilir olmasından sonra, özen yükümlülüğü kapsamında makul bir süre içinde bireysel başvuru yapmak isteyen ilgililerden karara erişmeleri ve karar gerekçesini öğrenmeleri beklenir. Bu kapsamda erişilebilir olan nihai kararın en geç üç ay içinde ilgilileri tarafından bilindiği ve gerekçesinin öğrenildiği kabul edilmelidir. Aksi tespit edilmediği sürece bireysel başvuru için Kanun'da öngörülen otuz günlük başvuru süresi, en geç anılan üç aylık sürenin sona ermesinden itibaren başlayacaktır (A.C. ve diğerleri, § 30).

30. Başvurucu; ceza infaz kurumunda bulunması ve dava dosyasının Daire kararı üzerine Mahkeme yerine doğrudan Genel Kurula gönderilmesi nedenleriyle kararları 4/7/2014 tarihinde öğrenme imkânı bulamadığını, Daire kararıyla kesinleşen hükümler yönünden dosyanın Genel Kurula gönderildiğini öğrendikten sonra ve Daire kararı kendisine tebliğ edilmeden önce, Genel Kurul kararıyla kesinleşen hüküm yönünden ise anılan karar dosyaya eklendikten sonra yasal süresi içinde başvuruda bulunduğunu ifade etmiştir.

31. Somut olayda Daire 24/6/2014 tarihli ilamıyla kasten öldürme suçu, bu suça teşebbüsten verilen mahkûmiyet kararları ile yağma suçundan verilen beraat kararının onanmasına, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçundan verilen mahkûmiyet kararının ise bozulmasına ve bu suç yönünden başvurucu hakkındaki davanın zamanaşımı nedeniyle düşmesine karar vermiştir. Düşme kararı ise Genel Kurul kararıyla kaldırılarak bu suçtan Mahkemece verilen mahkûmiyet kararı onanmıştır. Başvuru evrakında ve dava dosyasındaki belgelere göre dava dosyası Daire tarafından 4/7/2014 tarihinde kapatıldıktan sonra dosyanın Mahkemeye gönderilmeden önce Başsavcılığın Daire kararına itiraz etmesi üzerine dosya yeniden Daireye, ardından da Genel Kurula gönderilmiştir. Daire kararı, Mahkemeye Genel Kurulun 12/5/2015 tarihli yazısı üzerine 14/5/2015, Genel Kurul kararı ise 5/11/2015 tarihinde ulaşmıştır. Başvurucu müdafiine 13/3/2015 tarihinde tebliğ edildiği belirtilen Daire kararı ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraznamesinde de Dairece onanarak

kesinleşen hükümlere dair açıklamaya yer verilmemiştir. Dolayısıyla somut olayda A.C. ve diğerleri kararında vurgulanan "kararın ilk derece mahkemesine ulaşması ve böylece gerekçesinin erişilebilir olması" durumunun 4/7/2014 tarihinden itibaren gerçekleşmediği ve aksi yönde bir tespit de olmadığından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına dayanan başvurunun başvurucunun belirttiği öğrenme tarihleri gözetilerek değerlendirilmesi gerekir.

32. Buna göre anılan ilkeler dikkate alındığında somut olayda yargılamanın Daire kararıyla kesinleşen hükümler yönünden 10 yıl 9 ay 5 gün, Genel Kurul kararıyla kesinleşen hüküm yönünden de 11 yıl 9 ay 11 gün sürdüğü anlaşılmıştır.

33. Ancak makul sürede yargılanma hakkına ilişkin ihlalin giderilmesi bakımından teorik düzeyde etkili olduğu saptanan Tazminat Komisyonunun öngörülebilir olmayan ve başvuru konusu olaya da uymayan yorumu sebebiyle somut olayda başarı şansı sunma potansiyelini yitirdiği değerlendirilmiştir. Bu ihlalin giderilmesi için ihdas edilen başvuru yolundan Tazminat Komisyonunca -Anayasa Mahkemesine başvurulara ilişkin otuz günlük sürenin hesabında- başvurucunun yararlandırılmamasının makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

35. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

36. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

37. İncelenen başvuruda yargılamanın uzun sürmesi başvurucunun makul sürede yargılanma hakkını ihlal etmiştir. Uzun süren yargılamaya karşın Tazminat Komisyonu tazminat vermemiştir. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin öncelikle Tazminat Komisyonu kararından, sonrasında da ihlalin sonuçlarının giderilmemesi nedeniyle Bölge İdare Mahkemesi kararından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

38. Bu durumda makul sürede yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Bölge İdare Mahkemesince yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yeniden yargılamada yapılması gereken iş, Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili Bölge İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (E.2021/243, K.2021/2319) GÖNDERİLMESİNE,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NEZİR ASAROĞLU

B. No: 2021/41253 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/41253

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEZİR ASAROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/41253)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Nezir ASAROĞLU

Vekili : Av. Şakir ÇALIŞKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gazeteci olan başvurucunun yetkilisi olduğu haber sitesinde yayımlanan bir yazıdan dolayı adli para cezasıyla cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun tüzel kişi yetkilisi olduğu Anlayış Basın Yayın İletişim Hizmetleri Sanayi ve Ticaret Limited Şirketinin imtiyaz sahibi olduğu www.sehirmedya.com isimli haber sitesinde 9/5/2020 tarihinde "[Ö.M.nin] Fetö Kamburu!" başlıklı bir haber yayımlanmıştır. Haberde yer alan ifadeler şöyledir:

"Bursa'da BTSO Başkanlığı için bir süredir hamleler yapan ve bu hedef doğrultusunda büyük bir çalışmanın içine giren Bursa Ticaret Borsası Başkanı [Ö.M.], adeta bu uğurda şeytanla bile işbirliği yapabilir görüntüsü veriyor. Türk devletini hedef alan 17-25 kalkışmasının ardından bile FETÖ'cü işadamı kuruluşu BUGİAD'la ilişkilerini kesmeyen [M.], hükümet ve AK Partiyi hedef alan FETÖ'cü medyanın canlı yayınında, Erdoğan düşmanlarıyla buluştu.

Bursa uzun süredir belli kişi ve grupların dizayn faaliyetlerini ibretle izliyor. Eski Bakan [F.Ç.] destekli FETÖ'cü enBursa.com oluşumunun bir süredir parlatmaya çalıştığı isimlerden biri de Bursa Ticaret Borsası Başkanı [Ö.M.]. Görev sorumluluk bölgesinde tüccarın sıkıntılarıyla ilgilenmesi gerektiği yerde siyaset ve BTSO seçimlerine kendini endeksleyen [M.], AK Parti karşıtlığının odağı olan kişi ve kurumlarla da yakın ilişkiler kurmaktan geri kalmıyor.

[M.] KİMLERLE YAYINDA?

Türkiye'de darbe söylentilerinin ayyuka çıktığı bir dönemde, hükümeti ve Bursa AK Parti yönetimiyle belediye başkanlarını hedef alan FETÖ'cü enBursa.com'un da bünyesinde bulunduran EA Medya'nın İnci Sözlük ve Uludağ Sözlük'ün kurucularıyla yayına çıkan [M.], hem [F.Ç.] hem de tayfasına selam çakarken, BTSO seçimlerine yönelik hamlelerini de sürdürmüş oldu.

[S.İ.] HÜKÜMETE ÇAKIYOR!

Kardeşi AK Parti'de milletvekilliği yapmış ve kendisi de mevcut konumunu AK Parti'ye borçlu olan [Ö.M.], dün hükümete ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'a her fırsatta çakan İnci Sözlük'ün kurucusu ve ortağı [S.İ.], enBursa.com'un kurucusu [E.A.] ve Uludağ Sözlük sahibi Sivaslı Aşkenazi Yahudilerinden [İ.A.yla] iki sözlüğün canlı yayınını katıldı. İnci Sözlük'ün ortağı [S.İ.], sistematik bir şekilde hükümete çakıyor. [İ.], Gezi kalkışmasının da destekçilerinden biri aynı zamanda.

KENDİSİ YAHUDİ KARDEŞİ FİRARİ

[E.A.nın] ortak olduğu ve [Ö.M.nin] canlı yayına çıkmayı kabul ettiği ikinci isim ise Uludağ Sözlük'ün sahibi [İ.A.]. Twitter hesabından başta Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere en tepeden en aşağıya kadar devletin tüm birimlerini hedef alan ve F tipi sistematik eleştiriler getiren Sivaslı Aşkenazi Yahudilerinden [İ.A.nın] kardeşi de ByLock kumpasçısı firari [Y.A.]. İşin ilginç yanı Uludağ Sözlük ve İnci Sözlük, bu kadar iktidar karşıtı Erdoğan muhalifi olmalarına rağmen özellikle yerel seçimler önceki gerek sözlüklerden gerek kullandıkları hesaplardan [F.Ç.nin] Bursa Büyükşehir Belediye Başkan adayı olması için büyük propaganda ve çalışma yaptı. Neden?

VE ENBURSA.COM EMİN ADANUR

Yerel seçimler öncesi Eski Bakan [F.Ç.nin] önce Büyükşehir Belediye Başkanı olabilmesi için büyük çaba harcayan ekipte yer alan üçüncü isim enBursa.com'un sahibi [E.A.]. Bu ekip [Ç.nin] aday gösterilmeyeceğinin anlaşılmasının ardından CHP adayı [M.B.ye] açık destek verdi, AK Parti Büyükşehir Belediye Başkanı [A.A.] hakkında kara propaganda çalışması yürüttü. Enbursa.com son dönemde AK Parti, AK Parti Bursa İl Başkanı ve özellikle Büyükşehir Belediyesi ile ilgili kara propaganda çalışmalarının merkezi durumunda. Daha trajik olanı ise bir süre önce yayına çıkartılan enBursa.com'un sahibi [E.A.nın], "FETÖ'ye devletin anahtarını AKP verdi" demesi ve hedef göstermesi oldu. Marksist isimlerle çalışan [A.], 17-25 Aralık sonrası FETÖ eylemlerine katılmış ve Bursa İmamı firari [C.S.yle] görüntüler vermiş bir isim. İsimler ve ilişkiler ne kadar da FETÖ'yü işaret ediyor! Bursa Ticaret Borsası Başkanı [Ö.M.], 17/25 sonrası FETÖ'cü işadamı derneği BUGİAD üyeliğini ısrarla sürdürmüştür.

[Ö.M.] KİME HİZMET EDİYOR?

Bursa Ticaret Borsası Başkanlığı koltuğu kendisini kesmeyen ve daha fazlasını isteyen

[Ö.M.], şimdi [R.H.nin] desteği ile BTSO'ya yürümek istiyor. [E.A.nın], [A.A.] ve AK Parti'yi hedef alan açıklamaları ortada dururken, [Ö.M.nin] bu yayına çıkması oldukça ilginç ve tartışmalı bir durum. Bu süreçte hamlelerini ona göre atan [M.nin] FETÖ ve Gezi destekçisi, AK Parti ve Erdoğan karşıtları ile bir araya gelmesi oldukça ilginç. Acaba [M.] ne yapmak istiyor? Açık açık AK Parti ve Erdoğan'ı hedef alan kişilerle yan yana gelerek bir yol ayrımının sinyallerini mi veriyor? Yoksa veda edecek onun mesajı mı? Yoksa düşmanımın düşmanı dostumdur diyerek, herkesle bir araya gelerek ittifak kurabileceğini mi göstermeye çalışıyor? Bursa kamuoyu dikkatle takip ediyor. [Ö.M.] nereye koşuyor?"

3. Haber yazısında adı geçen Ö.M. (müşteki), kendisinin FETÖ'cü olduğunu iddia ettiğini ileri sürerek başvurucu aleyhine şikâyette bulunmuştur. Müşteki, Bursa'da bilinen saygın bir iş insanı olup Bursa Ticaret Borsası Başkanlığını sürdürdüğünü belirterek söz konusu haber yazısıyla başvurucunun iftira suçunu işlediğini iddia etmiştir. Başvurucunun şikâyetin odağındaki haber yazısıyla müştekiye hakaret ettiğini değerlendiren Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun cezalandırılması istemiyle iddianame düzenlemiştir.

4. Bursa Asliye Ceza Mahkemesi başvurucunun mezkûr haber yazısında hakaret suçunu işlediği kanaatine vardığından basit yargılama usulüne göre yürüttüğü yargılama sonucunda 1.300 TL adli para cezasına hükmetmiştir. İlk derece mahkemesi, mezkûr haber yazısındaki ibarelerin müştekinin Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile irtibatlı olduğunu ima ettiğini, bunların Yargıtay kararlarında belirtildiği şekilde onur, şeref ve saygınlığı incitecek nitelikte olduğunu değerlendirmiştir. İlgili karara karşı başvurucu, itiraz yolunu kullanmıştır. İtiraz üzerine aynı Mahkeme tarafından görülen yargılamada bu sefer başvurucunun 1.740 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Karar kesin niteliktedir.

5. Başvurucu 29/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; on yıla yakın zamandır gazete çıkardığını, FETÖ'cü kişiler hakkında 17-25 Aralık sürecinden sonra FETÖ'cü olduklarını söylemekten çekinmediğini, bu kişilerin isimlerini de yayımladığını, müştekinin ise FETÖ'cü olduğunu ifade etmediğini, sadece kendisinin FETÖ'cü olduğu bilinen bir derneğe üye olmasını eleştirdiğini belirtmiştir. Müştekinin ticaret borsası başkanlığı görevini yürüttüğü süreçte dershanelerin kapatılmasını eleştirdiğini, müştekinin bu tarz eylemlerini ve sıkı bağlantıda olduğu kişileri dikkate alarak müşteki hakkında birtakım değerlendirmelerini haberde paylaştığını vurgulayan başvurucu, bunun gazetecilik görevinin bir parçası olduğunun altını çizmiştir. Başvurucu, ilk derece mahkemesinin mahkûmiyete ilişkin kararında herhangi bir gerekçenin bulunmadığını da vurgulayarak adil yargılanma hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiğiniifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

7. Başvuru Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü kapsamında ve 28. maddesinde yer alan basın özgürlüğü ışığında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

8. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı

değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

9. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2017/130, K.2017/165, 29/11/2017, § 18; AYM, E. 2018/69, K. 2018/47, 31/5/2018, § 15). Buna göre Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu değerlendirilemez.

10. Ayrıca ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması da gereklidir (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60). Bunun için başvuruya benzer davalarda mahkemelerin taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge sağlamaları hayati önem taşımaktadır. Şu hâlde eldeki başvuruda çözümlenmesi gereken esas mesele; somut olayda ilk derece mahkemesinin gazeteci başvurucunun ifade özgürlüğü ile müştekinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurup kurmadığı, başvurucunun düşünce açıklamalarının bu sözlerin muhatabı olan kişinin şeref ve itibarını zedelediğini ikna edici bir biçimde ortaya koyup koyamadığı olacaktır (bu konuda genel ilkeler için bkz. İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, §§ 65-73). Çatışan bu iki hak arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 128, 129;İlhan Cihaner (2), § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59- 61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28; Seray Şahiner Özkan, B. No:

2016/6439, 9/6/2021, § 44),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2), B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48, 49; Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50;).

11. Anayasa Mahkemesi; somut olayın koşullarında başvurucunun ihtilaflı haber sebebiyle adli para cezasıyla cezalandırılmasının zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçenin Anayasa Mahkemesinin ortaya koyduğu ve yukarıda açıklanan ölçütleri karşılayan, ilgili ve yeterli bir gerekçe olarak görünüp görünmediğini davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

12. İhtilafın odağındaki haberde ismi geçen müşteki, Bursa'da tanınan bir iş insanıdır. Başvuruya konu haberde başvurucu, Bursa Ticaret Borsası başkanı olan müştekinin Bursa Ticaret ve Sanayi Odası (BTSO) başkanlığı için bir süredir çalışmalar yürüttüğünü, 17-25 Aralık sürecinden sonra "Fetöcü iş adamı kuruluşu" olan BUGİAD'la (Bursa Girişimci İşadamları Derneği) ilişkilerini sürdürdüğünü, hatta "Fetöcü medyanın" canlı yayın programına çıktığını ifade etmiştir. Şu hâlde başvurucunun müşteki hakkında olgusal isnatlar ileri sürdüğü açıktır. Yazının devamında ise başvurucu, asıl görevinin sorumluluk bölgesindeki tüccarın sıkıntılarına çare bulmak olduğunu düşündüğü müştekinin ilgi odağının ise siyaset ve BTSO seçimleri olmasını eleştiri konusu yapmıştır. Başvurucu yazının sonunda yerel kamunun ilgisini çektiği anlaşılan müştekinin eylemlerinden bazı çıkarımlar yaparak okuyucuya ucu açık bazı sorular yöneltmiştir.

13. İlk derece mahkemesi; somut olayda kullanılan ifadelerin dile getirilme şekli ve nedenini, söylenen sözlerin arka planı olup olmadığını, müştekinin önceki davranışlarını, açıklamaların kamusal bir tartışma ekseninde gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmeksizin ve ifadelerin içerisinde geçtiği bağlamlardaki anlamlarını gözetmeksizin karar vermiştir. Anayasa Mahkemesince ortaya konulan ölçütler gözetilmeksizin (bkz. § 10), ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurmaya çalışmayan ilk derece mahkemesinin başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli bir gerekçe de ortaya koymadığı değerlendirilmiştir.

14. Sonuç olarak Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün

ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yenidenyargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bursa 34. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/138, K.2021/531) GÖNDERİLMESİNE,

D. Net 30.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAHAR GÜVENDİK

B. No: 2021/46974 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/46974

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAHAR GÜVENDİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/46974)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğçe TAKCI

Başvurucu : Bahar GÜVENDİK

Vekili : Av. Mazlum DEMİRBAĞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; haksız olarak uygulanan konutu terk etmeme adli kontrol tedbirine dayalı olarak hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının propagandasını yapma suçunu işlediği isnadıyla hakkında yürütülen soruşturma kapsamında başvurucu 16/8/2018 tarihinde saat 06.05 sıralarında gözaltına alınmış, aynı tarihte tutuklanması talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edilmiştir.

3. İzmir 1. Sulh Ceza Hâkimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) 16/8/2018 tarihinde başvurucu hakkında konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanmasına, 12/2/2019 tarihli kararıyla da konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına ve başvurucu hakkında yurt dışına çıkamama adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar vermiştir. Başvurucu hakkında 5 ay 27 gün süreyle konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri

uygulanmıştır.

4. Müsnet suçtan yürütülen yargılama sonucunda İzmir 21. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucu hakkında beraat kararı vermiştir. Beraat kararı istinaf kanun yoluna başvurulmadan 19/2/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Başvurucu 31/3/2021 tarihinde uygulanan haksız yakalama, gözaltı ve konutu terk etmeme adli kontrol tedbirleri nedeniyle 30.000 TL maddi, 30.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle dava açmıştır.

6. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 24/6/2021 tarihinde başvurucunun maddi ve manevi tazminat taleplerinin kısmen kabulüyle başvurucunun haksız olarak gözaltında geçirdiği bir gün için başvurucuya 51,71 TL maddi, 60 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, Yargıtay içtihadında da belirtildiği üzere 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında olmadığından konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanan sürenin tazminat miktarı hesaplanırken dikkate alınmayacağını belirtmiştir.

7. Başvurucu, haksız olarak uygulanan konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri nedeniyle tazminata hükmedilmemesinin hukuka aykırı olduğunu belirterek istinaf kanun yolu başvurusunda bulunmuştur. Başvurucunun istinaf kanun yolu başvuru dilekçesinde gözaltı tedbiri nedeniyle hükmedilen tazminata dair bir iddiası bulunmamaktadır.

8. Başvurucunun istinaf kanun yolu başvurusunu İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 22/9/2021 tarihinde düzelterek esastan reddetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi "...davacı hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin niteliği nazara alınmadan, sadece 1 günlük gözaltı süresi dikkate alınmak suretiyle bu ölçütlere uymayacak şekilde eksik manevi tazminata hükmolunması hukuka aykırı olup..." gerekçesiyle başvurucu lehine hükmedilen tazminat miktarının 1.000 TL olarak düzeltilmesine karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 27/9/2021 tarihinde öğrenmiş ve 22/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, uygulanan konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin haksız olduğunu ve bu tedbir sebebiyle ödenen tazminat miktarının yetersiz olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yapılacak incelemede kabul edilebilirlik kriterlerinin gözetilmesi gerektiği belirtilerek Anayasa Mahkemesinin bazı kararlarına değinilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi konutu terk etmeme tedbirinin niteliği, uygulanış şekli ve özellikleri itibarıyla hareket serbestîsi üzerindeki sınırlayıcı etkisinin derece ve yoğunluk olarak

seyahat özgürlüğüne göre oldukça ileri bir boyutta olduğu, dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil ettiği sonucuna varmıştır (Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, §§ 68-76).

14. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu belirtilmiş, ikinci ve üçüncü fıkralarında özgürlüğün kısıtlanabileceği durumlar sayılmış; dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarında ise hürriyetinden yoksun kalan kişilere tanınan güvencelere yer verilmiştir.

15. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında ise bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zararların tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet tarafından ödeneceği ifade edilmiştir. Anılan fıkrada yer alan "bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişiler" ifadesi ile maddenin diğer tüm fıkralarında belirtilen kurallara aykırı bir işleme tabi kılınmanın kişiye tazminat hakkı doğurduğu belirtilmiştir. Buna göre maddenin ikinci veya üçüncü fıkralarında belirtilen durumlara aykırı şekilde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulması ya da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale edilen kimsenin maddenin dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarındaki güvencelerden yararlandırılmaması hâlinde uğradığı zararlar devlet tarafından ödenecektir (Safkan Aydoğdu, B. No: 2014/7498, 5/4/2017, § 44).

16. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlal edilip edilmediğini belirleyebilmesi için öncelikle başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığını incelemesi gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi, bu inceleme sonucunda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğunu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediğini tespit ederse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olabilecektir (Safkan Aydoğdu, § 45).

17. Bu bağlamda kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu, bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği veya bir tazminat imkânının bulunmadığı tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olacaktır. Öte yandan kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu derece mahkemeleri tarafından tespit edilmişse Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, §§ 46, 47).

18. Somut olayda, nihai kararın verildiği tarih itibarıyla 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararların tazminine imkân sağlayan bir iç hukuk yolu bulunmadığı hâlde Bölge Adliye Mahkemesi konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin hukuka aykırılığıyla ilgili değerlendirme yapmış ve başvurucu hakkında haksız olarak uygulanan hem gözaltı hem de konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri nedeniyle başvurucu lehine tazminata hükmetmiştir. Daha sonra 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun ile 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine ekleme yapılmış, konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilerin de uğradıklarını iddia ettikleri maddi ve manevi her türlü zararlarının tazminini

isteyebilecekleri hüküm altına alınmıştır. Fakat bu imkân, haklarında verilen karar ve hükümler 1/6/2024 tarihinden sonra kesinleşen kişilere tanınmıştır. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi tarafından başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu sonucuna varıldığından Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası somut olayda uygulanabilir niteliktedir. Ancak bu konuda yapılacak inceleme, hükmedilen tazminat miktarının yeterli olup olmadığının belirlenmesiyle sınırlı olacaktır.

19. Başvuru konusu davada, hakkında bir günlük gözaltı ve 5 ay 27 günlük konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanması nedeniyle başvurucuya 1.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Başvurucunun iddiası çerçevesinde konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanması nedeniyle hükmedilen tazminat miktarının -tazminata karar veren Bölge Adliye Mahkemesinin karar tarihi itibarıyla- Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesine hükmedebileceği tazminat miktarına göre oldukça düşük olduğu ortadadır. Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda hükmedebileceği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte manevi tazminat miktarının somut olayın koşullarında tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu ve başvurucunun manevi zararını karşılamaktan uzak olduğu sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, hakkındaki yargılamanın uzun sürdüğünü belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

22. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru süresi başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gündür.

23. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ndeki (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarihi nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih olarak kabul etmiş ve bireysel başvuru süresini bu tarihten başlatmıştır. Bu nedenle de başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşmıştır (Hüseyin Aşkan,, §§ 29-31).

24. Bu bağlamda makul sürede tamamlanmadığı iddiasına konu yargılamanın sonucunda verilen ve istinaf kanun yoluna başvurulmadan 19/2/2021 tarihinde kesinleşen beraat kararının 29/3/2021 tarihinde başvurucunun avukatı tarafından UYAP üzerinden okunmak suretiyle öğrenildiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu tarihten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunulmadığı tespit edilmiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevitazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

27. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararların tazminine yönelik öngörülen yol 1/6/2024 tarihinden sonra kesinleşen karar veya hükümler yönünden geçerlidir. Dolayısıyla somut başvuruda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden verilen ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Öte yandan konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik oluşturduğu müdahalenin yoğunluğu gözetilerek başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Net 50.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi (E.2021/119, K.2021/229) ve İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi (E.2021/1775, K.2021/2310) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH ÖZGÜN (2)

B. No: 2021/58912 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/58912

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH ÖZGÜN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/58912)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Abdullah ÖZGÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) başvurucu hakkında 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet, silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme ve terör örgütü propagandası yapma suçlarından 13/8/2015 tarihli iddianame düzenlenmiştir.

3. İddianamede başvurucu ile birlikte bazı şüphelilerin Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (DHKP-C) silahlı terör örgütünün çağrısı üzerine yasa dışı eylem yaptıkları, örgüt lehine pankart taşıdıkları ve slogan attıkları iddia edilmiştir.

4. İddianamenin kabulü sonrasında yargılama İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) E.2015/315 sayılı dosya üzerinden görülmeye başlanmıştır.

5. Başsavcılık tarafından başvurucu hakkında DHKP-C silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 4/3/2016 tarihinde yeni bir iddianame düzenlenmiştir.

6. Söz konusu iddianamede gizli tanık Y.A.nın başvurucu hakkındaki ifadesine yer verilmiştir. Gizli tanık ifadesinde; başvurucunun uzun yıllardır örgütün Silahlı Propaganda Birlikleri (SPB) biriminde yer aldığını, Ankara'da eylem hazırlığı içinde iken yakalandığını, ceza infaz kurumundan çıktıktan sonra İstanbul'a geldiğini, SPB ekiplerinin oluşması amacıyla örgüt mensuplarını tespit ettiğini ve bunlara Gazi Mahallesi'nde eğitim verdiğini beyan etmiştir. İddianamede, SPB'nin örgütün silahlı kanadı olduğu belirtilmiştir.

7. İddianamenin kabulü sonrasında yargılama İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesince (E.2016/90) görülmeye başlanmıştır.

8. Başvurucu, Başsavcılık tarafından DHKP-C silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen farklı bir soruşturma kapsamında 19/9/2017 tarihinde gözaltına alınmıştır.

9. Başsavcılık 28/9/2017 tarihinde başvurucuyu anılan suçtan tutuklanması istemiyle sulh ceza hâkimliğine sevk etmiştir.

10. İstanbul 13. Sulh Ceza Hâkimliği, başvurucunun örgütün yurt dışı merkez komitesiyle yazışma yapan mensuplarından olduğuna dair tanık ve gizli tanık ifadeleri bulunmasına istinaden başvurucu hakkında tutuklama kararı vermiştir.

11. Başsavcılık tarafından düzenlenen 8/5/2018 tarihli iddianameyle başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talep edilmiştir. Söz konusu iddianamede başvurucu hakkında;

i. Örgütün yurt dışı merkez komitesiyle yazışma yapan üyelerinden olduğuna dair tanık B.E.nin 28/8/2017 tarihli ifadesine,

ii. Örgütün mahallî alan sorumlusu ve Gençlik Federasyonu 2016 yılı sorumlusu olduğuna dair gizli tanık Güneş'in 13/9/2017 tarihli ifadesine,

iii. Örgütün Şişli bölgesi mahallî alan sorumlusu olduğuna ve mahallî alan sorumlularının katılımıyla düzenli olarak gerçekleştirilen toplantılara katıldığına dair gizli tanık D.A.nın 25/4/2016 tarihli ifadesine,

iv. Örgütün Şişli ve Alibeyköy mahallî alan yapılanmaları içinde sorumlu düzeyde faaliyet yürüttüğüne, SPB'de yer aldığına, Ankara'da eylem hazırlığında iken yakalandığına, örgütün yurt dışı yapılanması ile yazışma yapan şahıslardan olduğuna ve sansasyonel eylem yapabilecek şahıslardan olup silah eğitimi almış olduğuna dair gizli tanık S.G.nin 16/1/2018 tarihli ifadesine,

v. 2009-2010 yılları arasında düzenlenen bazı protesto gösterilerine sorumlu olarak katıldığına dair tanık C.K.nın 5/4/2018 tarihli ifadesine delil olarak yer verilmiştir.

12. İddianamenin kabulü sonrasında yargılama İstanbul 29. Ağır Ceza Mahkemesince (E.2018/116) görülmeye başlanmıştır.

13. İstanbul 29. Ağır Ceza Mahkemesi 21/9/2018 tarihinde resen yaptığı incelemenin sonucunda, başvurucu hakkındaki dosyanın tefriki ile başvurucunun çeşitli suçlardan daha önce yargılamasına devam edilen İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesindeki E.2016/90 sayılı dosyasıyla hukuki ve fiilî irtibat nedeniyle birleştirilmesine karar vermiştir.

14. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesince 10/5/2019 tarihinde başvurucu yönünden dosya tefrik edilerek E.2019/106 sayılı dosya üzerinden 20/5/2019 tarihli kararla davanın İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2015/315 sayılı dosyasıyla birleştirilmesine ve başvurucunun

tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

15. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince 16/10/2019 tarihli duruşmada başvurucu yönünden dosya tefrik edilmiş ve aynı Mahkemenin E.2019/506 sayılı dosyası üzerinden verilen 25/12/2019 tarihli kararla davanın Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/173 sayılı dosyasıyla birleştirilmesine ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

16. Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesi 20/1/2020 tarihinde birleştirme kararı öncesinde kendilerinden muvafakat alınmadığını belirterek İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince verilen birleştirme kararının kaldırılması talebiyle, oluşan birleştirme uyuşmazlığının giderilmesi ve yargı yerinin belirlenmesi için dosyayı Yargıtay 5. Ceza Dairesine göndermiştir.

17. Yargıtay 5. Ceza Dairesi tarafından 3/3/2020 tarihinde davaların birlikte yürütülmesinde yarar görülmediğinden davaların ayrı ayrı yürütülmesine ve İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2015/506 sayılı dosyası üzerinden verdiği birleştirme kararının kaldırılmasına karar verilmiştir.

18. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince E.2020/226 sayılı dosyada, başvurucu ve müdafiinin hazır olduğu 3/12/2020 tarihli duruşmada "savunmasının alınmış oluşu, dosya kapsamı, mevcut delil durumu, tutuklukta geçen süre dikkate alınarak, sanığın mağduriyetine sebebiyet vermemek" gerekçesiyle hakkında konutu terk etmemek şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir.

19. Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hakkında yakalama kararı bulunan K.K., 18/9/2021 tarihinde yakalanmasının ardından etkin pişmanlık kapsamında ayrıntılı beyanlarda bulunmuş ve örgütsel faaliyetlere katıldığını ileri sürdüğü 245 kişiyi teşhis etmiştir. Tanık K.K. bu kapsamda başvurucuyu da fotoğraf üzerinden teşhis etmiştir. İlgili Fotoğraf Teşhis Tutanağı'nda K.K.nın başvurucu hakkında “Okmeydanı Halk meclisinde çalışma yaptığını bildiğim, [Ö.Y.den] birlikte gerilla eğitimi aldığım kişidir.” şeklindeki ifadesine yer verilmiştir.

20. Tanık K.K.nın kollukta alınan ifadesine ilişkin 45 sayfalık tutanağın başvurucuyla ilgili kısmı şöyledir:

“Bu süre de [G.] bana Halkın Hukuk Bürosundan soyadını bilmediğim Av. [Ö.] abi ve Apo abi (Abdullah ÖZGÜN) ile buluşmam için Armutludaki [Z.Y.nin] evine gitmemi söyledi. [G.nin] dediğini yaparak evde [Ö.] ve Apo abi ile buluştum. Orada Avukatların olarak bildiğim CITREON marka bir araba ile Kemerburgaz ormanına gittik. Burada Av. [Ö.] abi, Apo abi bana gerilla olma talebimizin olduğunu bildiği için ve bu konuda bize eğitim vereceğini söyledi. Bize ailemize halka ve harekete vasiyet yazıları yazacağımızdan dolayı bu konular hakkında düşünmemizi söyledi. Ayrıca kır yaşamı hakkında, eski gerilla deneyimlerini çalıştığını ve bu konuda bilgi vereceğini söyleyerek eğitim verdi. Bundan sonra kır gerillası olacakların, kırsala çekilmeden önce şehirde en az bir silahlı eylem yapması gerektiğini söyledi. Gerilladayken kuryelerle nasıl bağlantı kuracağımızı, bölgelere kod adı vererek bahsedeceğimizi, depoların yerlerini yine aynı şekilde kod isimlerle bileceğimizi, köylere girerken sivil kıyafetlerle girerek ve silahlarımızı saklayarak gireceğimizi söyledi. Uzunca bir süre kır da eylem yapmadan önce bölgede kurumsallaşmamız gerektiğini bu yüzden daha sonra gideceğimiz bölge bize söylendiğinde o bölge hakkında coğrafi, ekonomik, kültürel, siyasi ve iktisadi araştırmalar yapmamızı söyledi. Bu görüşmeler benzer içeriklerle

birkaç defa gerçekleşti. ... Okmeydanı'nda; [B.T.] asıl sorumlu olmakla birlikte [M.A.] ve [Ö.Y.] isimli kişilerde [B.T.] olmadığı zaman toplantıları yönetiyorlardı. Ayrıca Abdullah ÖZGÜN ve [M.Y.] isimli şahısları hatırlıyorum."

21. Tanık K.K. Başsavcılıkta verdiği ifadesinde ayrıca başvurucunun Yürüyüş dergisinden tanıdığı kişilerden olduğunu ve bu kişinin örgüt içinde mutlaka başkaca görevleri bulunduğunu beyan etmiştir.

22. Başvurucu, K.K.nın ifadeleri üzerine başlatılan soruşturma kapsamında Başsavcılığın talimatı üzerine 15/10/2021 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucu; savcılık ifadesinde özetle K.K.yı tanımadığını, ifadede isimleri geçen B.T. ve Ö.Y.yi avukat olmaları nedeniyle tanıdığını, Ö.Y.nin avukat olarak kendisini savunduğunu, 2017 yılı Eylül ayında tutuklandığını, sonrasında ise gözaltına alındığı tarihe kadar 10 ay boyunca ev hapsinde tutulduğunu, K.K.nın beyanlarını ve isnat edilen suçu kabul etmediğini, K.K.nın ileri sürdüğü eğitim faaliyetine ilişkin olarak tarih belirtmediğini, belki de bu tarihte tutuklu olduğunu ileri sürmüştür.

23. Başsavcılık 21/10/2021 tarihinde başvurucuyu diğer yedi şüpheliyle birlikte DHKP/C silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk etmiştir.

24. Başvurucu, sulh ceza hâkimliğindeki sorgusunda savcılık ifadesini tekrarlamıştır. Başvurucu müdafii ise başvurucunun son 10 ayı ev hapsi olmak üzere 2017 yılından beri tutuklu olduğunu, K.K.nın 2017 yılından bu yana başvurucuyu görmesinin mümkün olmadığını, başvurucuya 2017 yılına kadar isnat edilen suçlarla ilgili İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2020/266 sayılı dosyası üzerinden devam eden bir yargılama bulunduğunu, konuya ilişkin yeniden dava açılması hâlinde mükerrer yargılama olacağını beyan ederek başvurucunun serbest bırakılmasını talep etmiştir.

25. İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik), K.K.nın anlatımlarına istinaden başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir. Tutuklama kararının ilgili kısmı şöyledir;

"DHKP/C Silahlı Terör Örgütünde yönetici konumunda bulunduğunu ikrar eden [K.K.nın] etkin pişmanlık hükümleri kapsamında, örgütün faaliyetleri hakkında ve bu faaliyetlerden yer alan şahıslar hakkında beyanlarda bulunduğu, birden fazla adreste yer göstermesi suretiyle birçok otomatik silah, tabanca, bunlara ait mühimmatlar, örgüte ait silahlı eylemler sonrası kullanılmak üzere konulduğunu beyan ettiği, ormanlık alandaki kazı ile yaşamsal-tıbbi malzemeler ele geçirilmiş olması, şüpheliler hakkında savaşçı diye tabir ettiği SPB (Silahlı Propaganda Birliği) üyeleri olduğu, aynı zamanda her şüpheli bakımından detay vermek suretiyle SPB üyeliğinin yanı sıra eleman kazandırma veya yardım toplama yahut yayınlarda faaliyet yürütme şeklinde görevleri bulunduğu, şüphelilerin daha önce gerçekleştirilen eylemlerde (molotof atma, tünel kazma) rolleri ve gerçekleştirilmesi planlanan eylemlerdeki rolleri hakkında aleyhe detaylı beyanlarda bulunduğu, şüphelilerin bir kısmının gerilla eğitimi diye tabir edilen eylem sırasında ve sonrasında nasıl davranacakları yönünde kendisine eğitim verdiği, sonrasında da kendisinin bazı şüphelileri bu hususta eğitim verdiği, bu eğitimlerin aynı zamanda molotof ve bomba yapımı gibi hususları da içerdiği yönündeki beyanları ve şüphelilere dair ayrı ayrı olacak şekilde teşhisi birlikte değerlendirildiğinde; şüphelilerin üzerine atılı suçu işledikleri hususunda kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu, atılı suçun vasıf ve mahiyeti ile kanunda öngörülen cezasının alt ve üst sınırı nedeniyle, kaçma ve saklanma ihtimalinin yüksek olduğu,müsnet suçun CMK 100/3 maddesiyle düzenlenen katalog suçlardan olması dolayısıyla tutuklama sebeplerinin

mevcut olduğunun varsayılması, bu nedenle bu aşamada adli kontrol hükümlerinin uygulanmasının yetersiz kalacağı, bu doğrultuda tutuklamanın ölçülü olduğu kanaatine varılarak CMK'nın 100 ve devamı maddeleri gereğince şüphelilerin ayrı ayrı TUTUKLANMALARINA, ... [karar verildi.]"

26. Başvurucu, tutuklama kararına 25/10/2021 tarihli dilekçesi ile itiraz etmiştir. Başvurucunun itirazı İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliğince 1/11/2021 tarihinde reddedilmiştir.

27. Başvurucu tutuklama kararına yaptığı itirazın sonucunun bildirilmediğini beyan ederek 6/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda (2021/58912) bulunmuştur.

28. Başsavcılığın talebi üzerine İstanbul 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 17/12/2021 tarihinde tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Başvurucu bu karara 28/12/2021 tarihinde itiraz etmiştir.

29. Başvurucu tutukluluk hâlinin devamı kararına yaptığı itirazın sonucunun bildirilmediğini beyan ederek 7/3/2022 tarihinde ikinci defa bireysel başvuruda (2022/31685) bulunmuştur.

30. Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturma kapsamında başvurucu yönünden tefrik kararı verilmiş ve silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle hakkında iddianame düzenlenmiştir. 26/3/2022 tarihli iddianamede tanıklar K.K., M.N.D. ve O.K.nın başvurucu hakkındaki ifadelerine yer verilmiştir. Buna göre;

i. Tanık K.K. başvurucu ile 1/3/2017-28/9/2017 tarihleri arasında birlikte gerilla eğitimi aldığını, başvurucunun örgütün yayın organlarından olan Yürüyüş dergisi ve Okmeydanı Halk Meclisinde faaliyet gösterdiğini,

ii. Tanık M.N.D. başvurucunun örgütün SPB'sinde faaliyet gösterdiğini bildiğini, Ankara'da SPB adına eylem yapacağı sırada gözaltına alındığını bizzat kendisinden duyduğunu,

iii. Tanık O.K., 28/9/2017-3/12/2020 tarihleri arasında İzmir 4. No.lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumunda bulunan başvurucunun kendisine örgütün Ege Bölgesi sorumlusu olduğunu ve bu kapsamda faaliyetlerde bulunduğunu söylediğini, başvurucunun ceza infaz kurumunda bulunduğu dönemde avukatlar Y.T. ve D.Ü. ile ziyaretine gelen V.Ş. aracılığıyla İzmir'deki örgütsel faaliyetlerine devam ettiğini beyan etmiştir.

31. Söz konusu iddianamede ayrıca başvurucu hakkında daha önceden yürütülen soruşturmalar kapsamında düzenlenen 13/8/2015, 4/3/2016 ve 8/5/2018 tarihli iddianamelere esas alınan tanık beyanlarına da yer verilmiştir.

32. İddianamenin kabulü sonrasında yargılama İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince görülmeye başlanmıştır. Mahkeme, açılan kamu davasının hukuki ve fiilî irtibat nedeniyle yürütülmekte olan E.2020/266 sayılı dava ile birleştirilmesine karar vermiştir.

33. Mahkeme, başvurucu ve müdafiinin hazır olduğu 7/9/2022 tarihli duruşmada başvurucunun yurt dışına çıkamamak ve konutu terk etmemek şeklinde adli kontrol tedbirleri uygulanmak suretiyle tahliyesine karar vermiştir. Yargılamanın devamında Mahkeme 29/3/2023 tarihinde konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına karar vermiştir.

34. Bireysel başvurunun inceleme tarihi itibarıyla yargılamanın ilk derece mahkemesi önünde devam etmekte olduğu tespit edilmiştir.

35. Adli yardım talebinin 2022/31685 numaralı başvuru yönünden kabulüne, kabul

edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına Komisyon tarafından karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

36. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin 2021/58912 numaralı başvuru yönünden kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

37. Başvurucu; hakkında devam eden kovuşturmada tahliye edildikten sonra konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirine uymasına rağmen zaman ve mekân belirtilmeyen soyut nitelikteki tanık beyanına istinaden yeniden tutuklandığını, yargılamanın bu nedenle mükerrer olduğunu bildirmesine rağmen itirazının reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; anılan şikâyetle ilgili olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. ve 142. maddelerinde öngörülen tazminat yolunun kullanılmadığı, bu durumda söz konusu iddia bakımından olağan başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı ileri sürülmüştür.

39. Bakanlık tarafından anılan iddianın esasına ilişkin yapılan değerlendirmede ise başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olduğu ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir.

40. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

42. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, DHKP/C silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

43. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön şartı olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

44. Başvurucu hakkındaki tutuklama kararı incelendiğinde tedbirin dayanağını oluşturan suçlamaların temelinde, başvurucunun örgütün savaşçı olarak tabir edilen SPB üyelerinden olduğu ve gerilla eğitimi aldığı yönünde tanık K.K.nın beyanının olduğu görülmektedir (bkz. § 25). Başsavcılık tarafından düzenlenen 26/3/2022 tarihli iddianamede ayrıca başvurucunun örgütün SPB'sinde faaliyet gösterdiğine dair tanık M.N.D.nin ifadesi ile

başvurucunun örgütün Ege Bölgesi sorumlusu olduğu yönünde tanık O.K.nın ifadesine de yer verilmiştir (bkz. § 30).

45. Anayasa Mahkemesi birçok kararında somut olgular içeren tanık anlatımlarını suç şüphesini doğrulayan kuvvetli bir belirti olarak kabul etmiştir (Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52, Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; İsmail Çıtak, B. No: 2016/78629, 28/11/2019, § 52; Y.G., B. No: 2017/5933, 9/1/2020, § 55; İbrahim Okur, B. No: 2016/50394, 27/2/2020, § 82; Mustafa Onuk, B. No: 2016/21484, 9/7/2020, §§ 49-52; Yusuf Erdoğan, B. No: 2017/11828, 10/2/2021, § 46).

46. Soruşturma mercilerinin DHKP/C silahlı terör örgütünün yapılanması ve SPB'nin bu yapılanma içindeki yerine yönelik tespitleriyle (bkz. §§ 6, 25) birlikte başvurucunun örgütün silahlı kanadında faaliyet gösteren ve gerilla eğitimi alan kişilerden olduğuna dair tanık beyanları da gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olmadığı anlaşılmıştır.

47. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön şartı yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

48. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

49. Tutuklama kararında ayrıca kaçma ve saklanma şüphesinin bulunduğuna da değinilmiştir. Anılan kararda kaçma şüphesini uyandıran somut olgularla bağlantı kurulmadan suçun niteliğine atıf yapılmış ise de bir suçun niteliği veya bu suça ilişkin olarak verilebilecek cezanın ağırlığı her zaman kaçma tehlikesinin bulunduğunu ortaya koyan bir durum olarak kabul edilemez. Bir ceza soruşturması veya kovuşturması bağlamında uygulanan tutuklama tedbirleri bakımından kaçma şüphesinin bulunup bulunmadığının veya devam edip etmediğinin belirlenmesinde -suçun ya da cezanın niteliğine ilişkin olanların yanı sıra- şüphelinin veya sanığın durumunun da özellikle dikkate alınması gerekmektedir. Bu bağlamda şüpheli veya sanığın sabit bir yerleşim yerinin olup olmadığı, mesleği, mal varlığı, ailesinden veya işinden kaynaklı bağlantıları, yakalanma şekli, süreç içindeki tavır ve davranışları, başka bir ülkeye gitmesini veya orada barınmasını kolaylaştıran bazı özel şartların bulunup bulunmadığı, kişilik özelliklerini ortaya koyan olgular, ahlaki durumunu gösteren tutum ve eylemleri gibi kişisel (subjektif) unsurlar birlikte değerlendirilerek bir kanaate ulaşılmalıdır (Eren Erdem, B. No: 2019/9120, 9/6/2020, § 135).

50. Nitekim buna paralel olarak 5271 sayılı Kanun’un 100. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa bu tutuklama nedenine dayanılabileceği belirtilmiştir. Yine 5271 sayılı Kanun’un 101. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendinde tutuklama kararında tutuklama nedenlerinin (kaçma şüphesinin) varlığını gösteren delillerin somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterileceği belirtilmiştir. Ancak tutuklama kararında kaçma şüphesinin dayanağı somut olgularla ortaya konulmamıştır.

51. Somut olayda başvurucu; soruşturma mercilerine hakkında aynı suç nedeniyle devam eden bir kamu davası bulunduğunu, bu dava kapsamında uzun süre tutuklu kaldığını,

gözaltına alındığı tarih itibarıyla 10 aydır konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirine uygun olarak Hatay'daki evinde ikamet ettiğini ve kaçma şüphesinin bulunmadığını belirtmiştir (bkz. §§ 22, 24). Başvurucunun tutuklanmasına esas alınan delillerin DHKP/C terör örgütünün silahlı kanadına mensup olduğu ve bu kapsamda silahlı eğitim aldığı yönündeki tanık beyanları olduğu tutuklama kararından anlaşılmıştır. Bununla birlikte başvurucu hakkında tutuklama tarihi itibarıyla silahlı terör örgütüne üye olma suçundan devam etmekte olan kamu davasına konu isnatlar arasında da yine başvurucunun örgütün SPB'sine mensup olduğuna dair gizli tanık beyanları bulunduğu görülmektedir (bkz. §§ 6, 11/iv). Bu yöndeki delil ve olguları değerlendiren Mahkeme 3/12/2020 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar vermiştir (bkz. § 18). Tutuklama kararına esas alınan olguların devam etmekte olan ve tahliye kararı verilen kamu davasının kapsamında da mevcut olduğu görülmektedir.

52. Öte yandan başvurucunun tutuklama tarihinde devam etmekte olan konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirine uymadığı yönünde herhangi bir tespit olmadığı gibi soruşturma makamlarınca böyle bir iddia da ileri sürülmemiştir. Söz konusu tutuklama kararından önce başvurucu hakkında ağır ceza gerektiren suçlardan birden fazla dava açılmıştır ve yargısal süreçte birleştirilen bu davalar devam etmektedir. Başvurucunun cezalandırılma tehdidi altındayken bu süreç içinde kaçma hazırlığının ya da bu yönde bir eğiliminin olduğuna yönelik herhangi bir açıklamaya tutuklama kararındayer verilmemiştir. Tüm bu hususlar karşısında başvurucunun kaçma ve saklanma ihtimalinin yüksek olduğu sonucuna varılmasını haklı çıkaracak herhangi bir kişisel değerlendirme tutuklama kararında bulunmamaktadır. Dolayısıyla Hâkimlik tarafından tutuklama tedbirini zorunlu kılan nedenlerin yeterli bir şekilde ortaya konulamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

53. Varılan bu sonuç karşısında tutuklamanın ölçülü olup olmadığına ilişkin ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

54. Açıklanan gerekçelerle tutuklamayı zorunlu kılan nedenler ortaya konulmadan başvurucunun tutuklanmasına karar verilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

55. Başvurucunun tahliye talepleri ile tutukluluğa yönelik itirazlarının karara bağlanmadığı/geç karara bağlandığı, tutukluluk incelemelerinin yapılmadığına/geç yapıldığına ilişkin iddialarının Cafer Yıldız (B. No: 2014/9308, 9/1/2018, §§ 37-40), Ali Efendi Peksak (B. No: 2017/29428, 17/7/2019, §§ 101-112) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; resen yapılması gereken tutukluluk incelemelerinin kanuni süresi içinde yapılmadığına ilişkin iddiasının da Firas Aslan ve Hebat Aslan (B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 32) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

56. Başvurucu; ihlalin tespitini ve miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

57. Anayasa Mahkemesince yapılan incelemenin sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Başvurucuyla ilgili olarak yürütülmekte olan kovuşturmanın kapsamında başvurucu hakkında tahliye kararı verilmiş ve böylelikle

başvurucunun tutukluluk statüsü sona ermiştir (bkz. § 33). Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Diğer taraftan yalnızca kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararla ilgili bilgi ve belge sunmaması nedeniyle maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 2022/31685 numaralı başvurunun incelenen başvuru ile BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım talebinin 2021/58912 sayılı başvuru yönünden KABULÜNE,

C. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/880 Sorgu sayılı) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HATİCE ÖZYAR KARATAŞ

B. No: 2022/5325 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/5325

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HATİCE ÖZYAR KARATAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/5325)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğçe TAKCI

Başvurucu : Hatice ÖZYAR KARATAŞ

Vekili : Av. Serdar KARATAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; haksız yakalama ve gözaltına alma koruma tedbirlerine karar verilmesi nedeniyle açılan davada hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; arama işleminin hukuka uygun olmaması nedeniyle özel hayata saygı ve konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Hâkim olarak görev yapan başvurucunun meslekten çıkarılması sonrasında Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği isnadıyla soruşturma başlatılmıştır. Bu soruşturma kapsamında başvurucu hakkında 5/5/2017 ile 9/5/2017 tarihleri arasında 4 gün süreyle gözaltı tedbiri uygulanmıştır. Başvurucunun evinde gece vakti arama yapılmış, cep telefonuna elkonulmuştur. Başvurucu 9/5/2017 tarihinde Erzurum 1. Sulh Ceza Hakimliği tarafından yurt dışına çıkamamak şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanarak salıverilmiştir. Başsavcılık 22/2/2018 tarihinde başvurucu hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

3. Kovuşturmaya yer olmadığı kararı kesinleştikten sonra başvurucu 5/12/2019 tarihli

dilekçeyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi uyarınca koruma tedbiri nedeniyle tazminat davası açmıştır. Başvurucu somut delil olmadan haksız olarak 4 gün gözaltında tutulduğunu, evinde gece vakti arama yapıldığını, cep telefonuna elkonulması nedeniyle haberleşme hürriyetinden yoksun kaldığını ve maddi zarara uğradığını, hakkında hukuka aykırı olarak yurt dışına çıkamamak tedbiri uygulandığını belirtmiştir. Başvurucu dilekçesinin talep kısmında hakkında haksız olarak uygulanan elkoyma işlemi ve yakalama ve gözaltı koruma tedbirleri ile yurt dışına çıkamamak adli kontrol tedbiri nedeniyle 5.000 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminatın ödenmesini talep etmiştir. Dilekçede arama işlemine dayalı bir talep bulunmamaktadır.

4. İzmir 12. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) davanın şartları oluşmadığından reddine karar vermiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"...Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığının 22.02.2019 tarih[li] kararı ile kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği, bu kararın davacı vekiline 02.03.2019 tarihinde, davacıya 26.02.2019 tarihinde tebliğ edildiği bu nedenle davanın yasal süresi içinde açılmadığı anlaşıldığından açılan tazminat davasının şartları oluşmaması nedeniyle reddine..."

5. Başvurucu istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu dilekçesinde, davanın süresinde açıldığına yönelik itirazlarını belirtmiş ve haksız yakalama ve gözaltı tedbirlerinedeniyle tazminat ödenmesi talebini yinelemiştir. Başvurucunun istinaf kanun yolu dilekçesinde haksız arama ve elkoyma işlemlerine ve yurt dışına çıkamama adli kontrol tedbirine yönelik bir talepte bulunmadığı anlaşılmıştır.

6. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 15/12/2021 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunu kısmen kabul etmiş ve tazminat davasının süresinde açılmış olduğunu belirterek başvurucunun haksız olarak gözaltında kaldığı 4 günlük süre için başvurucu lehine 187.20 TL maddi, 2.000 TL manevi tazminat ödenmesine kesin olarak karar vermiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

" ... Yargıtay 12. CD'nin 08/0102018 tarih, 2017/7863 esas ve 2018/31 karar sayılı içtihadında belirtildiği üzere hükümde tazminat davasının ne kadarlık süre içinde, nereye ve ne şekilde açılabileceğinin gösterilmesi gerektiği, bunun gösterilmemesi halinde kesinleşmiş kararın bizzat davacıya tebliğ edilmesi halinde dahi dava açma süresi açısından CMK' nın 142/1. maddesinde belirtilen 1 yıllık sürenin dikkate alınması gerektiğinin bildirildiği buna göre Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığı'nın... verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda davacının maddi ve manevi tazminat talep etme hakkı ile ilgili olarak CMK 141/2. maddesi uyarınca yapılan ihtaratta, davanın ne kadarlık süreler içinde, nereye ve ne şekilde açılacağı yönündeki açıklamaları içermediği bu nedenle davanın 1 yıllık hak düşürücü süresi içinde açıldığının kabulü gerektiği halde yerel mahkemece yasal süresinde açılmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi kanuna aykırı olup ...

Davacının gözaltında kalmadan önce 05/05/2017 tarihinde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun kararı ile Hakimlik mesleğinden çıkartılmasına karar verildiği, bu haliyle davacının gözaltında kaldığı toplam 4 günlük döneme ilişkin olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca belirlenen net asgari ücret üzerinden 187,20 TL maddi tazminata hükmedilmesi gerektiği,

... zenginleşme sonucunu doğurmayacak biçimde hak ve nesafet kurallarına uygun makul ve makbul bir miktar olarak 4 gün süreyle gözaltında kaldığı anlaşılan davacı yararına manevi tazminata hükmedilmesi..."

7. Başvurucu nihai kararı 27/12/2021 tarihinde öğrendiğini bildirmiş olup 12/1//2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, hâkimlik güvencesi dikkate alınmadan yakalanıp gözaltına alındığını, haksız olarak uygulanan bu tedbirler nedeniyle hükmedilen tazminat miktarının yetersiz olduğunu belirterek Anayasa'nın 140. maddesi ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; söz konusu mağduriyetlere ilişkin iddialarının değerlendirilmeden karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından; iddiaların kanun yolu şikayeti niteliğinde olup olmadığının ve başvurucu lehine tazminata hükmedilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının bulunup bulunmadığının kabul edilebilirlik açısından değerlendirilmesi gerektiğini bildirmiştir. Bakanlık iddianın esası bakımından ise, tazminat davası süreci ve ilgili mevzuattan bahsederek Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları göz önüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında, başvuru formundaki iddiaları yinelemiştir.

11. Başvurucunun bu iddiaları kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla içtihat değişikliğine gitmiş, haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiğini, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğunu değerlendirmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-38).

14. Somut başvuruda da Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ihlal tespiti yapılmış ve bir miktar tazminata hükmedilmiş olmakla başvuruda yapılacak inceleme, hükmedilen tazminat miktarlarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 47).

15. Derece mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi

bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığını değerlendirirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., § 48).

16. Bunun yanında manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren derece mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (bkz. Siyami Hıdıroğlu [GK] B. No: 2018/11489, 11/1/2024,§ 35).

17. Somut başvuruya konu tazminat davasını inceleyen Bölge Adliye Mahkemesi kovuşturmaya yer olmadığı kararıyla sona eren soruşturma sırasında başvurucunun dört gün süreyle gözaltında tutulması nedeniyle 2.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Bu miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesine hükmettiği ya da hükmedebileceği tazminat miktarına göre düşük olduğu ortadadır (Anayasa Mahkemesinin gözaltı tedbirinin hukukiliği ile ilgili iddialarda bir günlük gözaltı süresi için hükmettiği tazminat miktarı derece mahkemesinin karar tarihi olan 2021 yılı için günlük asgari 600 TL, 2024 yılı için ise günlük asgari 2.970 TL'dir) Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği veya hükmedebileceği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte tazminat miktarının somut olayın şartlarında tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle, Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı ve Konut Dokunulmazlığı Haklarının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, evinin ve işyerinin usule uygun olmayan bir arama kararına dayalı olarak arandığını, arama kararında arama yapılması öngörülen saatlerin yazılmadığını, evinin gece vakti arandığını belirterek özel hayata saygı ile konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Başvurucunun bu iddiaları özel hayata saygı ile konut dokunulmazlığı hakları kapsamında incelenecektir.

21. Anayasa Mahkemesi Mehmet Cengiz ve Rıdvan Cengiz kararında, arama işleminin hukuki olmaması nedeniyle özel hayata saygı ile konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiği iddiası bakımından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunun aynı maddenin (1) numaralı fıkrasının (i) bendi uyarınca hakkındaki arama kararı ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirilen kişilere tanınan bir yol olduğunu, ilgili Yargıtay kararına da değinerek, belirtmiştir. Bu kararda, söz konusu tazminat yolunun Anayasa Mahkemesine

başvurmadan önce tüketilmesi gereken etkili bir başvuru yolu olmadığı ifade edilmiş ve hukuka uygun olmayan arama kararına dayalı ihlal iddiaları başvurucular hakkında yürütülen ceza yargılaması sonrasında yapılan bireysel başvuruda incelenmiştir (Mehmet Cengiz ve Rıdvan Cengiz, B. No: 2019/21704, 20/9/2023, §§ 28-31, 65).

22. Başvurunun bu kısmında süre aşımı nedeniyle kabul edilemezlik durumunun söz konusu olup olmadığının belirlenmesi gerekir. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Bu sadece başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yollarının dikkate alınmasına olanak sunar. Zira bir başvurucunun şikâyetlerine ilişkin etkili bir telafi kabiliyetini haiz olmayan yollara uygunsuz veya hatalı görülebilecek başvurular yapmasının bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır (S.K. [GK], B. No: 2018/24280, 17/3/2021, § 48).

23. Yukarıda da ifade edildiği üzere, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolu arama kararının ölçüsüz şekilde gerçekleştirilmesi nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararların telafisine imkân veren bir yol olup, arama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararların telafisi bakımından ise etkili bir başvuru yolu değildir (Mehmet Cengiz ve Rıdvan Cengiz, §§ 64, 65).

24. Bu durumda, hukuka aykırı arama işlemine ilişkin özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine dair şikayetlerin adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ile birlikte ileri sürülmesi halinde, arama işlemine esas teşkil eden isnada ilişkin mahkûmiyetle sonuçlanan yargılama sonucunda verilen nihai kararın öğrenilmesinden itibarenotuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekmektedir. Arama işlemine esas teşkil eden isnada ilişkin soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına ya da yargılama neticesinde beraate karar verilmesi halinde ise söz konusu bu yargısal yollar neticesinde verilen nihai kararların öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekmektedir.

25. Bu bilgiler ışığında ve etkili olmayan bir yargısal yola başvurulmasının bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacağı dikkate alındığında somut başvurudaki özel hayata saygı ile konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiği iddiası yönünden süre aşımı bulunduğu değerlendirilmektedir. Zira başvurucu, hakkındaki soruşturma kapsamında verilen nihai kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde değil hukuka aykırı arama işlemi nedeniyle yaşanan hak ihlali bakımından etkili bir giderim imkânı sunmayan 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunmuştur.

26. Açıklanan gerekçelerle, başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu, telefonuna el konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğiniileri sürmüştür.

28. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne

uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

29. Başvurucu bu iddiasını her ne kadar tazminat davası açarken ileri sürmüşe de istinaf kanun yoluna başvururken dile getirmemiştir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına dair ihlal iddiası için başvuru yolunun usulüne uygun olarak tüketildiğinden söz edilemez.

30. Açıklanan gerekçelerle, başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu ihlalin tespitini ve 20.000 TL maddi, 50.000 TL manevitazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

32. Somut başvuruda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Bunedenle başvuruda tespit edilen söz konusu hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan, ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun bu hak ihlali iddiasına ilişkin tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı ve konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesine (E.2021/2510, K.2021/3311) iletilmek üzere İzmir 12. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/483,K.2021/325) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminata ilişkin taleplerin REDDİNE,

E. 664.10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEYEDBIGAN FAROKHPOORHAGHIGHI

B. No: 2022/21392 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/21392

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEYEDBIGAN FAROKHPOORHAGHIGHI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/21392)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Seyedbıgan FAROKHPOORHAGHIGHI

Vekili : Av. Onur KAYHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İran İslam Cumhuriyeti vatandaşı başvurucu hakkında Denizli Valiliğince 30/4/2021 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (i) bendi uyarınca sınır dışı etme kararı alınmıştır.

3. Başvurucunun anılan kararın iptali amacıyla açtığı dava Denizli İdare Mahkemesi tarafından 31/12/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

4. 31/1/2022 tarihinde nihai kararı öğrenen başvurucu 28/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

6. Göç İdaresi Başkanlığı 25/12/2023 tarihli yazısıyla başvurucu hakkındaki sınır dışı etme

işleminin kaldırıldığını bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi şöyledir:

“(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

…

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.”

9. Somut olayda başvurucu hakkında verilen sınır dışı etme kararının kaldırıldığı, dolayısıyla bireysel başvuruya konu edilen sınır dışı etme kararının uygulanma ihtimali olmadığı anlaşılmıştır. Diğer taraftan başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden de bulunmamaktadır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden bulunmaması nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET NAMLI

B. No: 2022/34086 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/34086

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET NAMLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/34086)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Ahmet NAMLI

Vekili : Av. Kadir YETİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Salihli Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından 14/12/2021 tarihinde bir berber dükkânında bulunan kişilere yönelik olarak gerçekleştirilen silahlı saldırı üzerine soruşturma işlemlerine başlanmıştır.

3. Soruşturma kapsamında kolluk görevlileri tarafından olay yeri incelemesi yapılmış, mağdur ve tanıkların ifadeleri alınmış, yaralıların adli raporları ile olaya ilişkin kamera kayıtları temin edilmiştir. Buna göre;

i. Başvurucunun ablası olan tanık D.N. kolluk ifadesinde; olay günü evlerine F.N. ile tanımadığı bir arkadaşının geldiğini, F.N.nin kendisinden hemen geri getireceğini söyleyerek otomobilini istediğini, aracının anahtarını F.N.ye verdiğini, başvurucunun bu kişilerle birlikte evden ayrıldığını beyan etmiştir.

ii. Şüpheli E.P. kolluk ifadesinde; olay günü F.N.nin kullandığı, C.K. ve başvurucunun içinde bulunduğu aracı gördüğünü, araçtakilerin kendisine kafeye gitmeyi teklif ettiklerini, berber dükkânının önüne geldiklerinde F.N.nin hiçbir şey söylemeden ve bir anda araçtan inerek işyerine doğru koşmaya başladığını, sonrasında F.N.nin silah çektiğini görmesi üzerine engel olmak amacıyla araçtan indiğini, C.K.nın araçta kaldığını, başvurucunun da araçtan inerek F.N.ye doğru koştuğunu, F.N.nin bu sırada 3-4 el ateş ettiğini, başvurucu ve F.N.nin tekrar aynı araca binerek kaçtıklarını, kendisinin ise olay yerinde kalıp yaralılara yardım ettiğini ifade etmiştir.

iii. Berber dükkânı çalışanı olan mağdur H.G. kolluk ifadesinde; işyerine tıraş olmak için iki erkek şahsın geldiğini, bir süre sonra bir aracın işyerinin önüne gelerek durduğunu ve içinden bir kişinin işyerine doğru ateş ettiğini, ateş kesildikten sonra aracın hızlı bir şekilde olay yerinden ayrıldığını, bu sırada tıraş olan kişinin kafasından yaralandığını gördüğünü, kendisinin de başından yaralandığını beyan etmiştir.

iv. İşyeri sahibi O.E. alınan ifadesinde, olay anında ismini R. olarak bildiği kişiyi (S.İ.) tıraş etmekte olduğunu, bu sırada kırmızı renkli bir aracın işyeri önüne gelerek fren yaptığını, bunun üzerine araca bakmaya başladığını, araçtan inen F.N.nin işyerinin içine doğru baktığını ve tıraş olan R.yi görmesi üzerine belindeki silahı çıkararak 2-3 el ateş ettiğini, olay sırasında yaralanan R. ile işyeri çalışanı H.G.nin hastaneye götürüldüğünü beyan etmiştir.

v. Şüpheli C.K. Başsavcılıkta alınan ifadesinde; olay günü başvurucu ile birlikte berbere gitmek amacıyla suçta kullanılan araçla evden çıktıklarını, F.N. ve E.P.nin sokakta kendilerini gördüklerini ve nereye gittiklerini sorduklarını, bunun üzerine berbere gideceklerini söylediklerini, F.N. ve E.P.nin "Sonrasında kafeye gideriz." diyerek araca bindiklerini beyan etmiştir. C.K. ayrıca işyerinin önüne geldiklerinde aracı kullanan F.N.nin bir anda araçtan indiğini ve belindeki tabancayı çıkararak berber dükkânına doğru 3-4 el ateş ettiğini, başvurucu ve E.P.nin de araçtan indiklerini, sonrasında F.N. ve başvurucunun araca bindiklerini, aracı başvurucunun kullanmaya başladığını, mahalleye geldiklerinde araçtan indiğini ve başvurucu ile F.N.nin nereye gittiklerini bilmediğini beyan etmiştir.

vi. Mağdur S.İ.nin alınan adli raporlarında sağ göz çevresinden (orbita) kafatasına giren mermi çekirdeği nedeniyle hayati tehlike geçirdiği tespitine yer verilmiştir.

vii. Mağdur H.G.nin alınan adli raporunda kafatasının sol tarafını (frontotemporal) sıyıran mermi çekirdeğinin basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte yaralanmaya neden olduğu belirtilmiştir.

4. Kolluk görevlileri tarafından olay sonrasında başvurucunun adli işlemler amacıyla teminine yönelik çalışmalar başlatılmış ancak başvurucuya ulaşılamamıştır. Bunun üzerine Başsavcılığın talebiyle Salihli Sulh Ceza Hâkimliği tarafından başvurucu hakkında kasten öldürmeye teşebbüs suçundan yakalama kararı verilmiştir.

5. Başvurucu 29/1/2022 tarihinde Antalya'da yakalandıktan sonra tutuklanması talebiyle Hâkimliğe sevk edilmiştir. Başvurucu, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi vasıtasıyla yapılan sorgusunda ceza infaz kurumundan çıktıktan yaklaşık bir saat sonra F.N.nin evlerine gelerek ablasından otomobilini ödünç istediğini, kendisinin de tıraş olmak amacıyla F.N. ile birlikte çıktığını, yolda denk geldikleri E.P. ve C.K.yı da araca aldıklarını, berberin önüne geldiklerinde F.N.nin kullandığı aracı durdurduğunu ve belinden çıkardığı silah ile dükkâna doğru ateş ettiğini, kendisinin de koşup onu durdurmaya çalıştığını, durdurmamış olsaydı

F.N.nin Se.İ.yi de vuracağını, F.N. ile Se.İ. ve S.İ. arasındaki husumeti bilmediğini, aracı kendi evine doğru sürdüğünü, olayla bir ilgisinin olmadığını beyan etmiştir.

6. Hâkimlik, sorgunun ardından başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir. Tutuklama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Suça sürüklenen çocuğun üzerine atılı 'Kasten Öldürme, Çocuğu Kasten Öldürmek' suçunu işlediği yönünde kuvvetli suç şüphesini gösterir somut delillerin bulunması ve özellikle de atılı suçun vasıf ve mahiyeti, kanunda atılı suça ilişkin öngörülen cezanın üst sınırı birlikte değerlendirildiğinde adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı anlaşılmakla, müsnet suçtan 5271 Sayılı CMK'nın 100 ve devamı maddeleri gereğince... [tutuklanmasına karar verildi.]"

7. Mağdur S.İ.nin kolluk ifadesi 14/3/2022 tarihinde alınmıştır. Mağdur bu ifadesinde başvurucunun akrabası olduğunu, kamera kayıtlarını incelediğinde mağdurun kendisine ateş eden F.N.yi engellemeye çalıştığını gördüğünü ve başvurucudan şikâyetçi olmadığını beyan etmiştir.

8. Başvurucu, 14/3/2022 tarihinde tahliye talebinde bulunmuştur. Bu talep Hâkimlik tarafından 16/3/2022 tarihinde reddedilmiştir.

9. Başsavcılık soruşturma neticesinde başvurucu hakkında 20/3/2022 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede başvurucunun eylemi iştirak suretiyle kasten öldürmeye teşebbüs olarak değil suçluyu kayırma olarak nitelendirilmiştir.

10. Başvuru, tahliye talebinin reddi kararına 21/3/2022 tarihinde itiraz etmiştir. Bu itiraz Salihli 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 23/3/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

11. Başvurucu, itirazın reddi kararını 23/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 28/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Tutukluluğun gözden geçirilmesine yönelik açılan ve başvurucu ile müdafiinin katıldığı 29/3/2022 tarihli duruşma sonrasında Hâkimlik, tutuklulukta geçirilen süre, mevcut delil durumu ve suç vasfının değişme ihtimaline istinaden başvurucunun yurt dışına çıkamama ve belirli yerlere düzenli olarak başvurma şeklindeki adli kontrol tedbirleri uygulanmak suretiyle tahliyesine karar vermiştir.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

14. Başvurucu; mağdur ve tanık beyanları ile kamera kaydının kendisinin ateş etmediğini, aksine ateş eden şüpheliyi durdurmaya çalıştığını doğruladığını, fail ile eylem ve fikir birliği içinde olmadığını, buna rağmen suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti ortaya konulmadan tutuklandığını beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca tutuklama kararında tutuklama nedenlerine yer verilmediğini ve kendisinin çocuk olduğunun dikkate alındığına ilişkin bir değerlendirme yapılmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu, çocuk olması nedeniyle son çare olması gereken tutuklamanın ölçülü olmadığını da ileri sürerek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

15. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla

başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

16. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54).

17. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, iştirak suretiyle kasten öldürme suçuna teşebbüsten 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

18. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir. Çünkü Anayasa’nın 19. maddesinde herhangi bir suç yönünden ayrım yapılmaksızın tutuklama tedbirine başvurulabilmesi için kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunması şartı öngörülmüştür. Tutuklamanın ön koşulu olarak kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasının arandığı bu şart, Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının sözünden kaynaklanan bir ek güvencedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. AYM, E.2021/96, K.2022/8, 26/1/2022, § 14).

19. Başvurucu hakkındaki tutuklama kararında genel nitelikte değerlendirmelere yer verilmiştir. Bununla birlikte soruşturma dosyası içeriğinden tutuklama kararında esas olarak mağdur ve tanık beyanları ile diğer şüphelilerin açıklamalarına (bkz. § 3) dayanıldığı anlaşılmaktadır. Suçta kullanılan aracın başvurucunun ablasına ait olduğuna, başvurucu ve F.N.nin olay yerine gelmesinden hemen sonra herhangi bir tartışma yaşanmadan F.N.nin doğrudan işyerindeki kişilere ateş ettiğine, başvurucunun olaydan sonra suçta kullanılan aracı sürerek F.N. ile birlikte olay yerinden ayrıldığına, uzun sayılabilecek bir süre kolluk görevlilerinden gizlendiğine ve özellikle mağdur S.İ.de meydana gelen yaralanmanın niteliği ve ağırlığına dair tespitlerin (bkz. §§ 3, 4) yargı mercilerince tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir.

20. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

21. Somut olayda Hâkimlik tarafından başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken, başvurucuya isnat edilen suç için kanunda öngörülen cezanın alt ve üst sınırına ve adli kontrol tedbirlerinin tek başına yeterli kalmayacağına dayanılmıştır (bkz. § 6). Tutuklama kararında açık bir şekilde ifade edilmemiş ise de isnat edilen suç için öngörülen cezanın alt ve üst sınırına vurgu yapılarak adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağının belirtilmesi karşısında başvurucunun kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenine de yer verildiği anlaşılmaktadır. Öte yandan başvurucu hakkında tutuklama kararı verildiği tarihte henüz

mağdur S.İ.nin beyanının -devam eden tedavisi nedeniyle- alınamadığı anlaşılmaktadır.

22. Başvurucu 14/12/2021 tarihinde olay yerinden ateş etme eylemini gerçekleştiren F.N. ile birlikte ayrılmıştır. Kolluk görevlileri tarafından yapılan çalışmalara rağmen başvurucuya ikamet adresinin bulunduğu ilçede ulaşılamamıştır. Bu nedenle Başsavcılığın talebi üzerine başvurucu hakkında Hâkimlik tarafından yakalama kararı verilmiştir (bkz. § 4). Başvurucu olaydan 45 gün sonra anılan yakalama kararına istinaden Antalya'da yakalanabilmiştir (bkz. § 4). Bu açıklamalar ışığında başvurucunun suçtan sonraki hareket tarzı, tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar ve somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile tutuklama kararının içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedeninin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir.

23. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da tespiti gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 268; Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 76; Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 151).

24. Çocuklar hakkında tutuklama tedbirinin uygulandığı durumlarda tutuklamanın çocuklar bakımından başvurulacak en son yol olduğu, eğer tutukluluk bir zorunluluksa bunun mümkün olan en kısa sürede sonlandırılması gerektiği dikkate alınmalıdır. Ancak bu durum, çocuklar hakkında hiçbir şekilde tutuklama tedbirinin uygulanamayacağı şeklinde anlaşılmamalıdır. Anayasa Mahkemesinin de belirttiği gibi çocuklar tarafından işlenmiş olan çok ciddi suçlara ilişkin istisnai olaylarda tutuklama tedbirinin uygulanması mümkündür (Furkan Omurtag, B. No: 2014/18179, 25/10/2017, § 82).

25. Somut olayda tutuklama tarihi itibarıyla 18 yaşını tamamlamamış olan (17 yıl 4 ay 24 gün) başvurucu, kasten öldürme gibi ağır bir suça teşebbüsten tutuklanmıştır. İtiraz mercii tutuklama kararından 2 ay sonra tutukluluğun gözden geçirilmesi kapsamında yaptığı duruşmada başvurucunun tahliyesine karar vermiştir (bkz § 12). Suçun niteliği, tutuklamaya konu suçun konusunu oluşturan eylemin ağırlığı ve başvurucunun suçtan sonraki hareket tarzı dikkate alındığında Hâkimliğin başvurucu hakkında uyguladığı tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve tutuklama koruma tedbirinden beklenen menfaatlerin adli kontrol tedbiriyle sağlanamayacağı kanaatine varmasının (bkz. § 6) keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

27. Başvurucunun tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçesiz olduğu iddiasının İrfan Gerçek (B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45); tahliye talebi üzerine verilen tutukluluğun devamı kararının tebliğ edilmediğine ilişkin iddiasının Cafer Yıldız (B. No: 2014/9308, 9/1/2018, §§ 37-40); tutukluluk durumunun gözden geçirilmesine ilişkin duruşmalarda zorunlu müdafinin hazır bulundurulmadığına ilişkin iddiasının Kadir Ayhan (B. No: 2020/20083, 10/3/2021, §§ 44-60); adil yargılanma hakkı güvencelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Ahmet Sil (2) (B. No: 2017/20969, 28/6/2018, §§ 36-40) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez

olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.A.

B. No: 2022/42691 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/42691

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/42691)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : S.A.

Vekili : Av. Mehmet KARTAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama koruma tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, sosyal medya hesaplarında paylaştığı videolar ile PKK silahlı terör örgütü propagandası yapma suçlamasıyla 15/3/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Olay tarihinde 17 yaşında olan başvurucu, sorgusunun ardından 16/3/2022 tarihinde terör örgütü propagandası yapma suçundan tutuklanmıştır.

4. Başvurucu, tutuklama kararına yaptığı itirazın 24/3/2022 tarihinde reddedilmesinden sonra 30/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. 27/4/2022 tarihinde başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlenmiştir.

6. Başvurucu 29/4/2022 tarihinde tahliye edilmiştir.

7. Yapılan yargılama sonucunda başvurucunun 12/10/2022 tarihinde beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı istinaf edilmeden 20/10/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

8. Başvurucu 9/11/2022 tarihinde Küçükçekmece 6. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (e) bentlerikapsamında tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu -diğerlerinin yanı sıra- uygulanan tutuklama koruma tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle Anayasa'nın 19. ve 26. maddelerindeki haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Mahkeme 25/12/2023 tarihli kararı ile başvurucunun maddi ve manevi tazminat taleplerinin kısmen kabulüne karar vermiştir.

10. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla anılan tazminat davasının istinaf kanun yolu aşamasında derdest olduğu tespit edilmiştir.

11. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, tutuklamanın hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); anılan şikâyetle ilgili olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. vedevamı maddeleri uyarınca açılması gereken bir tazminat davası açılmadığından söz konusu iddia bakımından olağan başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığını ileri sürmüştür.

14. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında hakkındaki ceza yargılamasının devam etmesi nedeniyle tazminat davası yolunun tüketilmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Başvurucu, bireysel başvuru dosyasına sunduğu ek beyanında ise ceza yargılamasının sona erdiğini ancak Anayasa Mahkemesinin çocukların terör örgütü propagandası yapma suçundan tutuklanmasına ilişkin içtihadının sınırlı olduğu, başvurunun esastan incelenmesinin Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması ile temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önemli olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca başvuru tarihi itibarıyla tüm başvuru yollarının tüketilmiş olduğunun dikkate alınması gerektiğini beyan etmiştir.

15. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi tutuklamaya konu davanın kesinleşmiş olması hâlinde başvurucuların tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceğini belirtmiş ve anılan iddiayı başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Reşat Ertan, B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse, B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26). Somut olayda da kesinleşmiş bir hüküm bulunduğundan başvurucunun tutuklama tedbiri açısından 5271

sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen tazminat yoluna başvurabilmesi mümkündür. Nitekim başvurucunun açtığı tazminat davası istinaf kanun yolu aşamasında derdesttir. Başvurucunun bu tazminat yolunu tüketip bu yoldan herhangi bir sonuç alamazsa tekrar başvuruda bulunması mümkündür.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

18. Başvurucunun tutuklama dolayısıyla ifade özgürlüğünün ihlaledildiğine ilişkin iddiasının Murat Ağırel ve diğerleri (aynı kararda bkz. §§ 30-32), Kıvanç Ersoy ve diğerleri (B. No: 2016/7095, 12/1/2021, § 58) kararları doğrultusunda; ceza infaz kurumunda tek kişilik odada tutulması ve aile bireyleri dışındaki kişilerle görüşme imkânı sağlanmaması dolayısıyla maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının sırasıyla S.E. (B. No: 2018/27, 3/3/2022, §§ 26-35) ve Zafer Yılmaz (B. No: 2017/14317, 28/1/2021, §§ 81-83) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SİNAN HIZLI

B. No: 2022/53691 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/53691

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SİNAN HIZLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/53691)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğçe TAKCI

Başvurucu : Sinan HIZLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, koşullu salıverilmenin geri alınması kararının hukuka aykırı olarak uygulanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Başvurucu Hakkındaki Şartlı Tahliye Kararının Geri Alınması Süreci

2. Başvurucu; Bursa 4. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından silahla yağma, bıçak veya diğer aletleri izinsiz olarak bulundurma suçlarından hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Başvurucunun cezasının infazı devam etmekte iken Bodrum Denetimli Serbestlik Müdürlüğünün kararı uyarınca iyi hâlli olduğu anlaşılan başvurucu hakkında 2/10/2016 tarihinde Bodrum Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 11/2/2014 tarihinden itibaren şartlı tahliye kararı verilmiştir. Başvurucu hak ederek tahliye tarihi olan 22/5/2026 tarihine kadar denetim süresine tabi tutulacaktır.

3. Sonrasında Muğla 4. Asliye Ceza Mahkemesi başvurucu hakkında 12/7/2017 tarihinde işyeri dokunulmazlığını ihlal etme suçundan 1 yıl 15 gün hapis cezasına, mala zarar verme suçundan 4 ay 5 gün hapis cezasına, hırsızlık suçundan ise 6 yıl 21 ay 22 gün hapis cezasına hükmetmiştir. Yargılamaya konu suçların koşullu salıverilme ile bihakkın tahliye tarihleri

arasında işlenmiş olması nedeniyle başvurucu hakkındaki koşullu salıverilme kararının geri alınması için karar kesinleştiğinde ilgili mahkemeye bildirimde bulunulmasına da hükmedilmiştir.

4. Bunun üzerine Bursa 4. Ağır Ceza Mahkemesi 4/4/2018 tarihli ek kararıyla, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 107. maddesinin (12) numaralı fıkrası gereğince, başvurucunun 25/10/2016 tarihinde yeni bir suç işlediği gerekçesiyle Bodrum Ağır Ceza Mahkemesinin 2/10/2016 tarihli koşullu salıverilme kararının geri alınmasına, aynı Kanun'un 107. maddesinin (13) numaralı fıkrası uyarınca ikinci suç tarihi olan 25/10/2016 tarihinden bihakkın tahliye tarihine kadar olan ceza süresinin aynen infazına karar vermiştir. Başvurucunun itirazı Bursa 5. Ağır Ceza Mahkemesince 11/6/2018 tarihinde reddedilmiştir.

5. Yeni durum uyarınca düzenlenen müddetnameye göre başvurucu bakımından bihakkın tahliye tarihi 13/2/2028 olarak belirlenmiştir. Bir başka suçtan hükümlü olarak 24/4/2017 tarihinde ceza infaz kurumuna alınan başvurucunun 3.496 günlük hapis cezasının aynen infazına ise 19/7/2018 tarihinde başlanmıştır. Başvurucunun başka suçlardan da hapis cezasına mahkûm edilmesine ilişkin kararlar bulunmakta olup başvurucu hükümlü olarak hâlen ceza infaz kurumundadır.

6. Başvurucu 11/1/2021 tarihli dilekçeyle Muğla 4. Asliye Ceza Mahkemesinden infazının durdurulmasını talep etmiştir. Muğla 4. Asliye Ceza Mahkemesi başvurucunun talebini 19/1/2021 tarihli ek kararıyla reddetmiştir.

7. Başvurucunun itirazını inceleyen Muğla 3. Ağır Ceza Mahkemesi 8/2/2021 tarihinde, talebin koşullu salıverilmenin geri alınmasına ilişkin olması nedeniyle karar vermeye görevli mercinin infaz hâkimliği olduğu gerekçesiyle Muğla 4. Asliye Ceza Mahkemesinin 19/1/2021 tarihli ek kararının kaldırılarak talebin değerlendirilmesi için dosyanın infaz hâkimliğine gönderilmesine karar vermiştir. Aydın İnfaz Hâkimliği 14/10/2021 tarihinde vermiş olduğu kararla başvurucunun talebini reddetmiştir.

8. Başvurucunun itirazı Aydın 1. Ağır Ceza Mahkemesince 5/11/2021 tarihinde reddedilmiştir.

B. Tazminat Davası Süreci

9. Başvurucu 23/2/2022 tarihli dilekçeyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi uyarınca tazminat davası açmıştır.

10. Muğla 1. Ağır Ceza Mahkemesi 18/3/2022 tarihinde başvurucunun talebinin infaz aşamasına ilişkin olması nedeniyle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamına girmediği gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir. Başvurucunun itirazı Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 15/4/2022 tarihinde reddedilmiştir.

11. Ret kararı başvurucuya 20/4/2022 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu 12/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına, ayrıca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasınakarar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; Muğla Asliye Ceza Mahkemesinin yetkisi olmadan ve hatalı olarak

hakkındaki koşullu salıverilme kararını geri alması nedeniyle 40 ay fazladan kapalı ceza infaz kurumunda kaldığını, sonrasında bu hatalı kararın kaldırıldığını, bu nedenle zarara uğradığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, adil yargılanma hakkının ve diğer bazı anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Muğla 3. Ağır Ceza Mahkemesinin kararında, başvurucunun itirazına bakmakla görevli mahkemenin infaz hâkimliği olması nedeniyle Muğla Asliye Ceza Mahkemesinin kararının kaldırılmasına karar verildiğinin, başvurucunun ileri sürdüğü hususlarla ilgili olarak verilmiş bir karar olmadığının yapılacak incelemede gözetilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvurucunun talebinin koşullu salıverilmenin geri alınması kararının hatalı uygulanmasına ilişkin olması nedeniyle karar vermeye görevli mercinin infaz hâkimliği olduğu gerekçesiyle Muğla 4. Asliye Ceza Mahkemesinin 19/1/2021 tarihli ek kararı kaldırılarak talebin değerlendirilmesi için dosyanın infaz hâkimliğine gönderilmesine karar verilmiştir. Başvurucunun bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiası bakımından yapılan değerlendirmede, bahse konu kararın Muğla Asliye Ceza Mahkemesince verilmediği anlaşılmakla söz konusu şikâyetin incelenmesine gerek bulunmadığı görülmüştür. Bu nedenle başvurucunun iddiaları kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Bireysel başvuruların, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir.

17. Başvurucunun iddialarının özünün başvurucunun ceza infaz kurumunda kaldığı sürenin hatalı olarak hesaplanması olduğu ve 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 4. maddesi uyarınca bu konuda karar vermeye yetkili merciin İnfaz Hâkimliği olduğu gözetildiğinde, bireysel başvurunun İnfaz Hâkimliği kararına yapılan itiraza ilişkin olarak itiraz merci olan Aydın 1. Ağır Ceza Mahkemesince verilen kararın öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Hâlbuki başvurucu, başvuruya konu iddia bakımından etkisiz bir yol olan 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca açtığı tazminat davası sonrasında bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Açıklanan gerekçelerle, başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LOTÜS SUZAN GÜLCAN ÜNLÜTOKMAK

B. No: 2022/57145 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/57145

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LOTÜS SUZAN GÜLCAN ÜNLÜTOKMAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/57145)

Karar Tarihi: 6/6/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 24/10/2024 - 32702

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Lotüs Suzan GÜLCAN ÜNLÜTOKMAK

Vekili : Av. Aydeniz ALİSBAH TUSKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müşterek çocukların velayetlerinin değiştirilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun E.E. ile yaptığı evlilikten 2009 yılında bir erkek ve 2012 yılında bir kız çocuğu dünyaya gelmiştir. E.E.nin 2019 yılında açtığı anlaşmalı boşanma davasında tarafların boşanmalarına, müşterek çocukların velayetinin ortak olarak anne ve babaya verilmesine, velayeti anne ile babaya ortak olarak verilen ancak fiilen anne yanında kalacak çocuklar ile baba arasında kişisel ilişki kurulmasına karar verilmiştir. Anılan karar 23/1/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Başvurucu 30/7/2021 tarihinde İstanbul Anadolu 23. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) ortak velayetin kaldırılarak velayetin kendisine verilmesi talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde kendisinin ve müşterek çocukların ikamet adreslerinin Atina olduğunu, kendilerine özel bir vize alma hakkı ve oturma izni verildiğini bu haklarını kaybetmemeleri

için yılın belirli zamanlarında Yunanistan'a giriş ve Yunanistan'dan çıkış yapmak zorunda olduğunu belirtmiştir. Bu süreçte çocukların pasaportlarının kullanım süresinin sona erdiği, ancak ortak velayet hakkı sahibi babanın tüm taleplerine rağmen pasaportların yenilenebilmesi için herhangi bir işlem yapmadığını iddia etmiştir. Bunun yanında müşterek çocukların pasaportlarının yenilenebilmesi ve herhangi bir hak kaybı yaşanmaması için Mahkemeden tek başına bu işlemleri yapabilmesi için yetki talebinde bulunmuştur.

4. Ayrıca başvurucu, karşı tarafın kendisi aleyhindeki şikâyeti nedeniyle ceza soruşturması kapsamında çocukların ifadelerinin bilgisi ve izni olmaksızın alındığı soruşturma sonucunda hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini ifade etmiştir. Karşı tarafın çocukların sağlığı, bakımı ve eğitimi için yapılan harcamalara protokole aykırı olarak katılmadığını, bu nedenle hakkında icra takibi başlatıldığını vurgulamıştır. Sonuç olarak karşı tarafın ortak velayetin kullanılmasında kötü niyetli davranışları olması nedeniyle velayetin kendisine verilmesini talep etmiştir.

5. Buna karşılık davalı baba cevap ve karşı dava dilekçesinde; başvurucunun ve birliktelik yaşadığı kişinin çocuklara yönelik davranışları nedeniyle kötü muamele suçundan şikâyetçi olduğunu, akabinde başvurucunun velayetin değiştirilmesi davası açtığını belirtmiştir. Bunun yanında dava dilekçesinde başvurucunun ileri sürdüğü iddiaları kabul etmediğini, başvurucunun çocukların üstün yararına aykırı davranışlarda bulunduğunu, çocukları ifade vermek için Savcılığa götürmemesi nedeniyle kolluk tarafından arandığını, bu yüzden çocukları, ifade vermek için kendisinin götürdüğünü vurgulamıştır. Ayrıca çocukların ihtiyaçlarını karşılamadığı iddiası bakımından da icra hukuk mahkemesince verilen takibin iptali kararı olduğu, böylelikle başvurucunun iddialarının hukuki dayanağının olmadığı, protokolde yurt dışındaki taşınmazlardan elde edilecek gelirlerin çocukların eğitimi için kullanılacağının kararlaştırıldığını belirtmiştir. Başvurucu ile önce birlikte yaşadığı sonradan evlendiği kişi tarafından çocuklara yönelik psikolojik, fiziki ve ahlaki şiddet uygulandığını, başvurucunun velayet hakkını kötüye kullandığını ve sorumluluklarını yerine getirmediğini iddia ederek ortak velayetin sonlandırılması ile velayetin kendisine verilmesini talep etmiştir.

6. Yargılama sürecinde tek uzman tarafından çocuklar, anne ve baba ile ayrı ayrı yapılan görüşmeler sonunda düzenlenen bir sosyal inceleme raporu alınmıştır. 22/9/2021 tarihli uzman raporunda özetle başvurucu annenin velayet hususunda motivasyonunun yüksek olduğu ve çocukların yaşam düzeninin anne yanında devam ettiği görülse de baba ile çocuklar arasında sevgi ve güvene dayanan ilişki bağının güçlü olduğu, müşterek çocukların okul, sağlık, sosyal ve diğer günlük zaruri gereksinimlerini babanın düzenli ve uyumlu şekilde karşıladığı, müşterek çocukların beyanlarında da velayetlerinin babaya verilmesi hususunda açık ve net şekilde anlatımda bulundukları gerekçe gösterilerek velayetin babaya verilmesinde herhangi bir olumsuzluğa rastlanmadığı kanaati belirtilmiştir. Ayrıca kardeşler arasındaki ilişki bağının da korunması gerektiği vurgulanmıştır.

7. Başvurucu, tek kişilik uzman raporuna karşı 11/10/2021 tarihli dilekçesiyle itirazlarını sunmuştur. İtiraz dilekçesinde müşterek çocukların 2018 yılından itibaren psikiyatri desteği aldığını belirterek çocuklarla yalnızca bir görüşmenin yapıldığı raporun hükme esas alınmasının mümkün olmadığını vurgulamıştır. Böylelikle çocukların fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalıp kalmadıkları, hayatlarını kökten değiştirecek bir değişikliğin bu süreçte uygun olup olmadığı, hangi ortamda daha iyi yetişebilecekleri ve bu uygun ortamı hangi ebeveyninin daha iyi sağlayabileceği hususlarında çocuklarla uzun süredir görüşme yapan, çocuk ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı olan bu kişiden ayrıntılı bir rapor alınmasını

talep etmiştir. Mahkeme 3/11/2021 tarihli duruşmada çocuklarla ilgilendiği belirtilen psikiyatri uzmanından rapor alınması yönündeki talebin dosyaya yenilik katmayacağı gerekçesiyle reddine karar vermiştir.

8. Mahkeme çocuklar ve bildirilen tanıkları dinlemiştir. Çocuk C.E. 31/1/2022 tarihli beyanında özetle babasıyla daha mutlu olduğunu, onunla yaşamak istediğini, annesinin bu yaz çok ceza verdiğini, kötü davranışlarda bulunduğunu, ayrıca annesinin sevgilisinin odalarına iç çamaşırıyla geldiğini ve yanlarında öpüştüklerini, bu nedenle babasıyla yaşamak istediğini beyan etmiştir. Diğer çocuk D.E. ise aynı tarihli beyanında özetle hem annesiyle hem de babasıyla yaşamak istediğini, bazen annesinin ve babasının kızdıklarını ama sonra barıştıklarını, kötü davranmadıklarını, ikisini de çok sevdiğini ifade etmiştir. Ayrıca İstanbul'daki evde başvurucunun yeni eşinin odalarına pantolonla ve normal olarak geldiğini, odalarına iç çamaşırıyla gelmediğini ancak Kuşadası'nda annesi ve evlendiği kişiyle aynı odada kaldıklarını, bu kişinin Kuşadası'nda geceleri çamaşırıyla yattığını belirtmiştir.

9. Mahkeme anılan delilleri değerlendirerek 31/1/2022 tarihinde asıl davanın reddine, karşı davanın kabulü ile ortak velayetin değiştirilmesine, müşterek çocukların velayetinin babaya verilmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; anne ve babanın arkadaşı olan ve tanık olarak dinlenen kişi ile başvurucunun evlendiğini, bu kişinin çocukların odasına iç çamaşırı ile girme ve çocuklar üzerinde fiziksel baskı kurma eylemleri olduğunu, bu hususu pedagog eşliğinde dinlenen müşterek çocukların da ifade ettiğini ve sosyal inceleme raporundaki beyanlarında da bu hususu dile getirdiklerini belirtmiştir.

10. Ayrıca Mahkeme, baba ile çocuklar arasında kişisel ilişki tesisini annenin kısıtladığını, bu nedenle icra kanalıyla kişisel ilişkinin tesisinin sağlandığı, gerek sosyal inceleme raporuna yansıyan, gerek mahkeme huzurunda pedagog eşliğinde alınan beyanlarında özellikle müşterek çocuk C.E.nin anne ile yeni eşinin yanlarında öpüştüğü yönündeki anlatımları, sosyal inceleme raporu ve tüm dosya kapsamını birlikte değerlendirdiğini ve kardeşlerin birbirlerinden ayrılmamaları gerektiği ifade etmiştir. Sonuç olarak ortak velayetin kaldırılarak velayetlerin babaya verilmesi şeklinde velayetin yeniden düzenlenmesi, anne ile müşterek çocuklar arasında kişisel ilişki tesisinin çocukların üstün yararına uygun olacağı kanaatine ulaşmıştır.

11. Başvurucu, bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf başvuru dilekçesinde özetle çocukların aşamalardaki beyanlarında çelişkiler olduğunu, dosyada mevcut pedagog raporunun yetersiz ve eksik inceleme ile düzenlendiği, çocukların ev hâlinin incelenmediğini uzun zamandır çocukları izleyen psikiyatrdan ve okul pedagogundan görüş sorulmadığı belirtmiştir. Bunun yanında müşterek çocuklardan birine dikkat eksikliği, hiperaktivite ve davranış bozukluğu, öfke kontrol sorunu, dürtüleriyle hareket etme tanısı konulduğunu ifade ederek çocuğun kaygı ve takıntıları için kırmızı reçeteli ilaç kullandığını ileri sürmüştür. Belirtilen iddiaları değerlendiren İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 25/4/2022 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

12. Anılan kararın gerekçesinde; ilk derece mahkemesince delillerin toplandığı, uzman raporu alındığı, duruşmada çocukların beyanlarının alındığı, uzmanların gözlemleri sonucunda çocukların yönlendirilmediğini ve kendilerini rahat ifade edebildiklerini tespit ettikleri belirtilmiştir. Bunun yanında uzman raporunun ayrıntılı ve açıklayıcı olduğu, tarafların sosyal ve ekonomik durumlarının birbirine yakın olduğu, ev incelemesi yapılmasını

veya heyet raporu alınmasını gerektirir bir durum bulunmadığı gerekçesiyle istinaf talebinin reddine karar verildiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte anlaşmalı boşanma sırasında düzenlenen ortak velayet nedeniyle taraflar arasında çocukların menfaatine olmayacak şekilde sorunlar baş gösterdiği, ortak velayetin gönüllülük esasına dayalı olup bu hâliyle yürütülemeyeceği, idrak çağındaki çocukların görüşlerine üstünlük tanındığı, kardeşlerin de ayrılmaması gerektiğinin gözetildiği belirtilerek velayetlerin babaya verilmesinin küçüklerin ahlaki ve sosyal gelişimleri açısından menfaatlerine olduğu açıklanmıştır.

13. Başvurucu, nihai hükmü 11/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 24/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; çocukların çok kısa süre gözlemlenerek hazırlanan uzman raporunun eksik olduğunu, çocukların beyanlarının çelişkili olduğunu, çocuklardan biri ilaç kullandığından pedagog, psikolog ve sosyal çalışmacıdan oluşan üç kişilik heyet tarafından rapor düzenlenmesi gerektiğini ancak bu taleplerinin kabul edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve özenli bir yargılama yapılmadığından özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi kararları ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Bakanlık, görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Başvurucunun şikâyetinin özü, yapılan yargılamada alınan rapor eksik olmasına rağmen başka bir rapor alınmadığından ve ileri sürdüğü itirazlar değerlendirilmediğinden adil yargılanma hakkı ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Bu açıklamalar kapsamında başvurucunun iddialarının bir bütün olarak aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenebilir olduğu değerlendirilmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Aile hayatına saygı hakkı kapsamında devlet için aile hayatına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26). Devletin pozitif tedbirler alma yükümlülüğü konusunda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri ebeveynin çocuğuyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. 41. maddede, her çocuğun yüksek yararına aykırı olmadıkça anne ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir (Serpil Toros, B. No: 2013/6382, 9/3/2016, § 69). Söz konusu yükümlülük, ebeveyn veya diğer aile bireyleri arasındaki velayet ve kişisel ilişki tesisine ilişkin uyuşmazlıklar için de geçerlidir (Murat Atılgan, § 25).

19. Şüphesiz çocuğun üstün yararının ne olduğuna ilişkin tespit, bu tür davalarda dikkate alınması gereken en önemli unsurdur (Murat Atılgan, § 45; Marcus Frank Cerny [GK], B.

No: 2013/5126, 2/7/2015, § 84; N.Ö., B. No: 2013/19725, 19/11/2015, § 56). Bununla birlikte derece mahkemelerinin çocukla ebeveyn arasındaki ilişkileri düzenleyen kararlarının gerekçeleri; psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı gibi konusunda uzman bilirkişiler tarafından hazırlanmış yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar ile hâlen bulunduğu yerdeki yaşantısına ilişkin gerekli araştırma ve incelemeyle elde edilen somut, nesnel verilere dayanmalıdır. Bu konudaki diğer önemli bir husus ise çocuğun beyanlarının alınmasıdır. Çocuğun dinlenebileceği uygun bir yaşa ve olgunluğa eriştiğinin anlaşılması hâlinde kişisel ilişki tesisi ve velayetle ilgili beyanları mahkeme tarafından mutlaka dikkate alınmalıdır (Bahadır Üney ve diğerleri, B. No: 2018/4453, 10/3/2022, § 58).

20. Öte yandan mevzuatın yorumlanmasıyla ilgili sorunları çözmek öncelikle derece mahkemelerinin yetkisinde ve sorumluluk alanındadır. Çocuğun üstün yararı başvuru konusu dava açısından en önemli unsur olup olayın tüm tarafları ile doğrudan temas hâlinde bulunan derece mahkemelerinin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda olduğu da tartışmasızdır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetlemekte; özellikle mahkemelerin kişisel ilişki kurulmasına ve velayete ilişkin mevzuat hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini incelemektedir (M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 135; Bahadır Üney ve diğerleri, § 59).

21. Somut olayda tarafların evlilik birliği içinde müşterek bir kız ve bir erkek çocuklarının olduğu, anlaşmalı olarak boşandıkları, aralarındaki anlaşmaya göre çocukların velayetinin ortak olarak taraflara verildiği, çocukların fiilen başvurucu annenin yanında yaşadıkları, baba ile şahsi ilişki tesis edildiği ancak ortak velayetin kullanılması hususunda sorunlar doğduğundan başvurucunun ortak velayetin kaldırılması ve velayetin kendisine verilmesi talepli dava açtığı görülmüştür.

22. Başvuru konusu velayetin değiştirilmesi davasında ilk derece mahkemesi yargılama sürecinde tarafların tanıklarını ve müşterek çocukları bizzat dinlenmiş, konuya ilişkin tek kişilik uzman raporu aldırmıştır. Anılan raporda sonuç olarak çocukların velayetinin babaya verilmesinde herhangi bir olumsuzluğa rastlanmadığı kanaati bildirilmiştir. Başvurucunun rapor hazırlayan uzmana verdiği beyanlarında çocuklarının psikolojik tedavi gördüğünü ifade ettiği görülmekte ise de uzman raporunda çocukların gördüğü psikolojik tedaviye ve anılan tedavinin velayet hakkının kullanımına etkilerine ilişkin değerlendirme yapılmamıştır. Başvurucu düzenlenen rapora karşı itirazlarını sunmuş olup çocukların uzun süredir psikolojik tedavi gördüğünü belirterek çocukların kendisi ve baba ile ilişkilerinin ve psikolojik durumlarının tespit edilmesi suretiyle yeni bir rapor düzenlenmesini talep etmiştir. Mahkeme ise bu talebin dosyaya bir yenilik katmayacağı gerekçesiyle reddine karar vermiştir.

23. Bunun yanında başvurucu, istinaf aşamasında da dosya kapsamındaki rapora karşı itirazlarını ileri sürerek çocukların beyanlarında çelişkiler olduğunu, çocukların ev hâlinin incelenmediğini, uzun zamandır çocukları izleyen psikiyatrdan ve okul pedagogundan görüş sorulmadığını vurgulamıştır. Ayrıca başvurucu, psikolojik tedavi gören ve kırmızı reçeteli ilaç kullanan çocuğun psikolojik durumunun araştırılarak üç kişilik uzman heyeti tarafından rapor düzenlenmesini talep etmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararında ise mevcut uzman raporu yeterli görülerek ev incelemesi yapılması ve heyet raporu alınması talepleri reddedilmiştir.

24. Velayetin tespitinde uzman raporu, tarafların koşulları, çocuğun maruz kaldığı olaylar/riskler gözetilerek çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine en uygun çözümün tercih edilmesi ve bunun çocuğun yararına olduğunun yeterli gerekçeyle açıklanması gerekir (M.Ö., B. No: 2019/36657, 19/10/2023, § 27). Buna göre yargılama süreci bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde başvurucunun çocuklarının duruşmada alınan beyanlarında yeni eşiyle ilgili çelişkili ifadelerinin olduğunu vurgulayarak bu çelişkilerin giderilmesi ile çocukların yaşam koşullarının ve psikolojik durumlarının araştırılması gerektiğini ileri sürmesine rağmen yargılama makamlarınca bu iddialar hakkında aşamalarda gerekli araştırmaların ve değerlendirmelerin yapılmadığı anlaşılmıştır.

25. Ayrıca başvurucunun mahkeme kararlarının gerekçesinin dayandırıldığı tek kişilik uzman raporuna yönelik olarak aşamalarda ileri sürdüğü itirazların karar sonucunu etkileyebilecek nitelikte olduğu söylenebilir. Ancak rapora ve çocukların hükme esas alınan beyanlarına yönelik dayanaktan yoksun olmayan itirazlar ve talepler karşılanmadığı gibi uyuşmazlığın çözümü için esaslı olan iddiaların derece mahkemelerince gerekli özen ve derinlikte incelenmediği, uyuşmazlığa özgü yeterli ve ilgili gerekçe sunulmadığı görülmüştür.

26. Bunun yanında Mahkemenin gerekçesinde çocukların beyanlarına üstünlük tanındığı hâlde velayet değişikliğinin psikolojik tedavi sürecine etkisi ile tedavinin içeriği ve bu tedavi nedeniyle çocukların beyanlarına itibar edilip edilmeyeceği hususunda hem uzman raporunda hem de yargı makamlarının kararlarında değerlendirme yapılmadığı tespit edilmiştir. Oysaki çocukların psikolojik tedavi gördüğü ve erkek olan çocuğun ilaç kullandığı ileri sürüldüğünden çocukların psikolojik durumları gözetilerek beyanlarına itibar edilip edilemeyeceği ve velayete ilişkin verilecek kararın çocukların psikolojik tedavilerine dair etkilerinin tedavi evraklarıyla birlikte ilgili uzmanlardan alınacak raporlarla tam olarak ortaya konulduktan sonra bir sonuca ulaşılmasının çocuğun üstün yararı ilkesinin bir gereği olduğu açıktır. Dolayısıyla başvurucunun yeni rapor alınmasına ilişkin talebinin yetersiz gerekçeyle karşılanmaması pozitif yükümlülüklere uygun bir yargılama yapılmadığını göstermektedir.

27. Sonuç olarak çocukların yaşlarının, cinsiyetlerinin ve velayete ilişkin taleplerinin farklılığının yargılama makamlarınca gözetilerek çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimine en uygun yöntemin benimsenmesi gerektiğinin altı çizilmelidir. Böylelikle başvuru konusu olayda tarafların ve somut olayın şartları, çocuğun üstün yararı ilkesi ile aile hayatına saygı hakkına ilişkin olarak Anayasa'da belirtilen güvenceleri gözeten bir araştırma yapılmadan ve yeterli gerekçe ortaya konulmadan varılan sonucun çocukların üstün yararına olduğunun söylenemeyeceği kanaatine ulaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu, ihlalin tespitine ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen

ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 23. Aile Mahkemesine (E.2021/686, K.2022/145) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLYAS BAŞAK (2)

B. No: 2022/64253 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/64253

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLYAS BAŞAK BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/64253)

Karar Tarihi: 6/6/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 25/10/2024 - 32703

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : İlyas BAŞAK

Vekili : Av. Ayşe ACİNİKLİ EROL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluk incelemeleri hâkim/mahkeme huzuruna çıkarılmaksızın dosya üzerinden yapıldığından açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/6/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan bir soruşturma kapsamında 5/4/2020 tarihinde gözaltına alınmış; 7/4/2020 tarihinde tutuklanmıştır.

6. Soruşturma kapsamında tutukluluk incelemeleri 5/5/2020 ve 3/6/2020 tarihlerinde dosya üzerinden, 3/7/2020 tarihinde ise Sulh Ceza Hâkimliği huzurunda gerçekleştirilmiştir. Yine tutukluluk incelemeleri 29/7/2020 ve 27/8/2020 tarihlerinde dosya üzerinden, 25/9/2020 tarihinde ise Sulh Ceza Hâkimliği huzurunda gerçekleştirilmiştir. Başvurucu 25/9/2020 tarihinde Sulh Ceza Hâkimliği nezdinde gerçekleşen tutukluluk incelemesine Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) vasıtasıyla katılmıştır.

7. 23/10/2020 ve 17/11/2020 tarihlerinde tutukluluk incelemesi yine dosya üzerinden gerçekleştirilmiştir. Başvurucu hakkında 20/11/2020 tarihinde iddianame düzenlenmiş, 27/11/2020 tarihinde iddianamenin (başvurucu ile birlikte iki şüpheli hakkında) kabul edilmesiyle birlikte kovuşturma evresi başlamıştır.

8. 25/12/2020 ve 22/1/2021 tarihinde tutukluluk incelemeleri dosya üzerinden gerçekleştirilmiş ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Ayrıca gerek soruşturma gerek kovuşturma evresinde tutukluluğun devamı kararlarına ve tahliye talebinin reddi kararlarına yapılan itirazlar da dosya üzerinden karara bağlanmıştır.

9. Başvurucu 3/2/2021 tarihli ilk duruşmada mahkeme huzuruna çıkarılmış ve savunmasını yapmıştır.

10. İstanbul 36. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama sonunda 27/4/2022 tarihinde başvurucunun çeşitli suçlardan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkûmiyet hükmü istinaf ve temyiz kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

11. Hakkındaki yargılama devam ederken başvurucu 10/2/2021 tarihinde tutuklandığı tarihten itibaren on ay boyunca mahkeme huzuruna çıkarılmadığını belirterek 40.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle Ağır Ceza Mahkemesinde dava açmıştır. Başvurucu, tazminat sebebi olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendine dayanmıştır.

12. İstanbul 39. Ağır Ceza Mahkemesi 19/10/2021 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme, gerekçesinde;

i. Yargılamanın başvurucu ile yargılanan sanık sayısı da gözetildiğinde makul sayılabilecek nitelikte olduğunu,

ii. Başvurucunun tutukluluk hâlinin kanunen belirlenmiş olan tutukluluk süresini aşmadığını, başvurucunun kanunda belirtilen koşullar kapsamında tutuklandığını ve tutukluluk hâlinin devamına karar verildiğini,

iii. Başvurucuya atfedilen suçların ciddi ve ağır olduğunu, atılı suçlara ilişkin delillerin ve eylemlerin sayısı ile niteliğinden hareketle dosyanın karmaşıklık düzeyi dikkate alındığında başvurucunun kanuna uygun olarak tutuklandıktan sonra makul süre içinde yargılama merciine çıkarıldığını,

iv. Bu hâliyle makul sürede yargılama makamlarının huzuruna çıkarılmama ve karar verilmeme yönündeki iddia bakımından tazminatı gerektiren bir hak ihlalinin bulunmadığını

ifade etmiştir.

13. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçesinde başvurucu, ilk derece mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlali kapsamında bir değerlendirme yaparak tazminat davasının sebebini yanlış anladığını oysa makul sürede mahkeme huzuruna çıkarılmaması nedeniyle tazminat talep ettiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesi kararlarına atıf yaparak iki sanıklı ve tutuklamadan itibaren herhangi bir yeni delilin girmediği dosyada on ay boyunca hâkim karşısına çıkarılmadığını belirtmiş, bu durumun Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasına aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

14. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi 2/6/2022 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

15. Başvurucu 17/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. İlgili hukuk için bkz. Erdal Tercan [GK], B. No: 2016/15637, 12/4/2018, §§ 45-50, 58, 59, 69, 70; Salih Sönmez, B. No: 2016/25431, 28/11/2018, § 56.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 6/6/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucu; tutuklu yargılandığı davada on ay boyunca hâkim huzuruna çıkarılmadığını, bu sebeple açtığı tazminat davasının hatalı bir şekilde reddedildiğini, konuyla ilgili AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarına değinerek istinaf kanun yoluna başvurmasına rağmen istinaf talebinin de reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Bakanlık görüşünde, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiaları incelenirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşulları ile derece mahkemelerinin gerekçelerinin de dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

20. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiştir.

B. Değerlendirme

21. Başvurucunun şikâyetinin özü, mahkeme huzuruna çıkarılmama nedeniyle açılan tazminat davasının reddedilmesi olduğundan şikâyetin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci ve dokuzuncu fıkraları kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Anayasa Mahkemesi inceleme konusu olan uzun süre hâkim/mahkeme önüne çıkarılmama şikâyetine ilişkin olarak Salih Sönmez kararında yaptığı incelemede, Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 326-359) ve Erdal Tercan (aynı kararda bkz. §§ 229-251) kararlarına değindikten sonra anılan kararlardan farklı olarak başvurucunun inceleme tarihi itibarıyla hâkim/mahkeme önüne çıkarıldığını, bu nedenle

verilecek bir ihlal kararının başvurucunun yeniden hâkim önüne çıkarılmasını ve serbest kalmasını sağlamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, bu bağlamda yalnızca kişinin uzun süre hâkim/mahkeme önüne çıkarılmamasıyla ilgili bir hak ihlalinin tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle yetinileceği değerlendirmesini yapmış ve ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak asıl dava sonuçlanmamış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Salih Sönmez, §§ 164-167).

23. Somut olayda başvurucu da 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendine açıkça dayanarak tazminat davası açmıştır. Dolayısıyla başvuru yollarının tüketildiği sonucuna varılmıştır.

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin bu iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

i. İnceleme Yöntemine İlişkin İlkeler

25. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu belirtilmiş, ikinci ve üçüncü fıkralarında özgürlüğün kısıtlanabileceği durumlar sayılmış; dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarında ise hürriyetinden yoksun kalan kişilere tanınan güvencelere yer verilmiştir (Hicret Aksoy, B. No: 2021/2107, 13/4/2022, § 48).

26. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında ise bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zararların tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet tarafından ödeneceği ifade edilmiştir. Anılan fıkrada yer alan "bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişiler" tabiri ile maddenin diğer tüm fıkralarında belirtilen kurallara aykırı bir işleme tabi kılınmanın kişiye tazminat hakkı doğurduğu belirtilmiştir. Buna göre maddenin ikinci veya üçüncü fıkralarında belirtilen durumlara aykırı şekilde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulması ya da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale edilen kimsenin maddenin dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarındaki güvencelerden yararlandırılmaması hâlinde uğranılan zararlar devlet tarafından ödenecektir (Hicret Aksoy, § 49).

27. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlal edilip edilmediğini belirleyebilmesi için öncelikle başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığını incelemesi gerekmektedir. Yapılacak bu incelemenin sonucunda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olabilecektir (Hicret Aksoy § 50).

28. Dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının uygulanabilmesi için başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi

tutulup tutulmadığının derece mahkemelerince ya da Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi gerekir. Bu bağlamda kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği veya bir tazminat imkânı bulunmadığı tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olacaktır. Öte yandan kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu derece mahkemeleri tarafından tespit edilmişse Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Hicret Aksoy, § 51).

ii. Tutukluluk İncelemelerinin Hâkim/Mahkeme Önüne Çıkarılmaksızın Yapılmasına İlişkin İlkeler

29. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir (Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 122).

30. Serbest bırakılmak amacıyla yetkili yargı merciine yapılması gereken başvurudan söz edildiğinden anılan hakkın uygulanması ancak talep hâlinde söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla burada belirtilen bir yargı merciine başvurma hakkı, suç isnadıyla hürriyetinden yoksun bırakılan kimseler bakımından tahliye talebinin yanı sıra tutuklama, tutukluluğun devamı ve tahliye talebinin reddi kararlarına karşı yapılan itirazların incelenmesi sırasında da uygulanması gereken bir güvencedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 328).

31. Bununla birlikte 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesine göre şüpheli veya sanığın istemi olmaksızın tutukluluğun resen incelenmesi durumunda hürriyeti kısıtlanan kişiye tanınan yargı merciine başvurma hakkı çerçevesinde bir değerlendirme yapılmadığından bu incelemeler Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamına dâhil değildir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 32; Faik Özgür Erol ve diğerleri, B. No: 2013/6160, 2/12/2015 § 24).

32. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında, serbest bırakılmayı sağlamak amacıyla başvurulacak yerin bir yargı mercii olması öngörüldüğünden işin doğası gereği burada yapılacak incelemenin yargısal bir niteliği bulunmaktadır. Yargısal nitelikteki bu inceleme sırasında adil yargılanma hakkının tutmanın niteliğine ve koşullarına uygun güvencelerinin sağlanması gerekir. Bu bağlamda tutukluluk hâlinin devamının veya serbest bırakılma taleplerinin incelenmesinde silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir (Hikmet Yayğın, B. No: 2013/1279, 30/12/2014, §§ 29, 30).

33. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usul hakları bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir. Çelişmeli yargılama ilkesi ise taraflara dava dosyası hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını, bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirir (Bülent Karataş, B. No: 2013/6428, 26/6/2014, §§ 70, 71).

34. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasından kaynaklanan temel güvencelerden biri de tutukluluğa karşı itirazın hâkim önünde yapılan duruşmalarda etkin olarak incelenmesi

hakkıdır. Zira hürriyetinden yoksun bırakılan kimsenin bu duruma ilişkin şikâyetlerini, tutuklanmasına dayanak olan delillerin içeriğine veya nitelendirilmesine yönelik iddialarını, lehine ve aleyhine olan görüş ve değerlendirmelere karşı beyanlarını hâkim/mahkeme önünde sözlü olarak dile getirebilme imkânına sahip olması, tutukluluğa itirazını çok daha etkili bir şekilde yapmasını sağlayacaktır. Bu nedenle kişi, bu haktan düzenli bir şekilde yararlanarak makul aralıklarla dinlenilmeyi talep edebilmelidir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 66; Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 267; Aydın Yavuz ve diğerleri, § 333).

35. Anılan güvencenin bir yansıması olarak 5271 sayılı Kanun'un 105. maddesinde, şüpheli veya sanığın soruşturma ve kovuşturma evrelerinde salıverilme istemleri karara bağlanırken duruşmada karar verilecek ise Cumhuriyet savcısının yanı sıra şüpheli, sanık veya müdafinin görüşünün alınacağı belirtilmiş; aynı Kanun'un 108. maddesinde ise soruşturma evresinde şüphelinin tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda karar verilirken şüpheli veya müdafiinin dinlenilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Öte yandan Kanun'un 101. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile 267. maddesine göre resen ya da talep üzerine tutukluluk hakkında verilmiş tüm kararlar, mahkeme önünde itiraza konu olabilmektedir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 269). Tutukluluğa ilişkin kararların itiraz incelemesi bakımından aynı Kanun'un 271. maddesinde itirazın kural olarak duruşma yapılmaksızın karara bağlanacağı, ancak gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcısı ve sonra müdafi veya vekilin dinlenebileceği düzenlemesine yer verilmiştir. Buna göre tutukluluk incelemelerinin ya da tutukluluğa ilişkin itiraz incelemelerinin duruşma açılarak yapılması hâlinde şüpheli, sanık veya müdafinin dinlenilmesi gerekir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 334).

36. Ancak tutukluluğa ilişkin verilen her kararın itirazının incelenmesinde veya her tahliye talebinin değerlendirilmesinde duruşma yapılması ceza yargılaması sistemini işlemez hâle getirebilecektir. Bu nedenle Anayasa'da öngörülen inceleme usulüne ilişkin güvenceler, duruşma yapmayı gerektirecek özel bir durum olmadığı sürece tutukluluğa karşı yapılacak itirazlar için her durumda duruşma yapılmasını gerektirmez (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 73).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

37. İlk derece mahkemesi başvurucunun açtığı tazminat davasını reddetmiştir. Dolayısıyla somut olayda derece mahkemeleri başvurucunun tutukluluk incelemelerinin ve tutukluluğa itiraz değerlendirmelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına aykırılık oluşturduğu yönünde bir belirlemede bulunmamıştır.

38. Bu durumda başvurucunun tutukluluk incelemelerinin ve tutukluluğa itiraz değerlendirmelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılmasının Anayasa'nın 19. maddesindeki esaslara uygun olup olmadığının Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi gerekmektedir.

39. Somut olayda başvurucu 7/4/2020 tarihinde tutuklanmış, tutukluluk incelemesi 3/7/2020 ve 25/9/2020 tarihinde sulh ceza hâkimi huzurunda gerçekleşmiştir. Başvurucu 25/9/2020 tarihli tutukluluk incelemesine SEGBİS yoluyla katılmıştır. Başvurucunun SEGBİS yoluyla duruşma yapılması konusunda herhangi bir itiraz ileri sürmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun bu tarihte hâkim huzuruna çıktığının kabul edilmesi gerekir. Başvurucu bu tarihten sonra ilk defa 3/2/2021 tarihli duruşmada hâkim huzuruna çıkmıştır. Dolayısıyla başvurucunun mahkeme huzuruna çıkmadığı süre 4 ay 8 gündür.

40. Anayasa Mahkemesi; Mehmet Halim Oral (B. No: 2012/1221, 16/10/2014, § 53) ve Ferit Çelik (B. No: 2012/1220, 10/12/2014, § 53) kararlarında başvuruculaların tutukluluk durumunun 7 ay 2 gün, Ulaş Kaya ve Adnan Ataman (B. No: 2013/4128, 18/11/2015, § 61) kararında 3 ay 17 gün, M.S. (B. No: 2020/15221, 5/10/2023, §§ 64-73) kararında 2 ay 26 gün, Önder Çetin (B. No: 2020/35096 14/12/2023, §§ 42-57) kararında 2 ay 15 gün boyunca duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden gerçekleştirilen incelemeler sonucunda verilen kararlarla devam ettirilmesinin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasını ihlal ettiği sonucuna varmıştır.

41. Somut olayda iki kişi hakkında yargılama yapılmaktadır. Söz konusu davanın karmaşık olduğu söylenemeyecektir. Bu nedenle söz konusu kararlardan ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun tutukluluk durumunun 4 ayı aşan bir süre boyunca duruşmasız olarak incelenmesi Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının gerekliliklerileriyle bağdaşmamaktadır.

42. Somut olayda derece mahkemeleri başvurucunun açtığı tazminat davasını reddetmiştir. İlk derece mahkemesi başvurucunun talebini hatalı bir şekilde tutukluluk süresinin makullüğü kapsamında değerlendirmiştir. Başvurucu, istinaf aşamasında da talebinin hâkim huzuruna çıkarılmamaya ilişkin olduğunu açıkça söylemesine rağmen Bölge Adliye Mahkemesi herhangi bir gerekçe sunmaksızın istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Dolayısıyla başvurucu, Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlali nedeniyle herhangi bir tazminat elde edememiştir.

43. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

44. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

45. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Anayasa Mahkemesinin tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme huzuruna çıkarılmaksızın dosya üzerinden ve makul olmayan aralıklarla yapıldığı ile ilgili iddialarda hükmettiği tazminat miktarı derece mahkemesinin karar tarihi olan 2021 yılı için asgari 10.000 TL, 2024 yılı için ise asgari 49.500 TL'dir. Ağır Ceza Mahkemesince hükmedilecek tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmaması gerekir. Yeniden yargılamada bu husus gözönünde bulundurulmalıdır.

46. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılmasına rağmen tazminat ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 39. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2021/54, K.2021/307) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET YILDIZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/98159 | Karar tarihi: 06.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/98159

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET YILDIZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/98159)

Karar Tarihi: 6/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : Mehmet YILDIZ ve diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve yasaya uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı, HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/98159 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2022/98159 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıklarını dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruların kabul edilebilirlik şartlarını karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerektiğini, Anayasa Mahkemesi tarafından da belirtildiği üzere başvurucuların iddialarıyla ilgili olarak öncelikle adil yargılanma hakkının bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verdiğini, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucuların ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri iddiaları hakkında eksiklik, ihmal ya da açık keyfîliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucuların bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında HAGB kararının verilmesini kabul etmenin beraat kararı verilmesinden de feragat edildiği veya suçlu sayılmayı kabul etmek anlamına gelmeyeceğini belirterek genel olarak başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

8. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvurucuların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak

somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

10. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında; sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

11. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu nedenle de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

12. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

13. Akabinde Anayasa Mahkemesi HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun’un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

14. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucuların adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Diğer İhlal İddiaları

17. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

19. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmemiş ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranılması nedeniyle düşme kararı verilmeyecekse yapılması gerekenler Atilla Yazar ve diğerleri kararında şu şekilde sayılmıştır (aynı kararda bkz. § 198):

i. Başta gerekçeli karar hakkı olmak üzere adil yargılama hakkının tüm güvencelerinin sağlandığı bir yargılama yapılmalıdır (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

ii. Sanığa HAGB'yi kabul edip etmediği sorulmadan önce hüküm kurulmalı ve sanık kurulan hükmün sonucundan tefhim veya tebliğ yoluyla haberdar edilmelidir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 159-164). Huzurda bulunmayan sanığa, aynı tebligat evrakıyla kurulan hükmün sonucunun bildirilmesi ve HAGB'yi kabul edip etmediğinin sorulması mümkündür.

iii. 7445 sayılı Kanun'un 21. maddesi ile 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yapılan değişiklik ve madde gerekçesi de dikkate alınarak hem hukuka uygunluk hem de maddi vakalara uygunluk denetiminin yapılması, usul ve esasa ilişkin tüm hukuka aykırılık iddialarının incelemesi, bunlara yeterli bir gerekçe ile cevap vermesi gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 143-158).

21. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak açıklanması geri bırakılan hükmün açıklanması hâlinde başvurucuların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvurucuların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YILMAZ KORKMAZ

B. No: 2019/7376 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/7376

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YILMAZ KORKMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/7376)

Karar Tarihi: 11/6/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 3/10/2024-32681

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Yılmaz KORKMAZ

Vekili : Av. Filiz ACAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işe iade talebiyle açılan davada delillerin hatalı değerlendirilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Telekom Anonim Şirketi (Şirket) bünyesinde en son ticari faaliyetler sorumlusu olarak görev yapmakta iken başvurucunun 2/8/2017 tarihinde ikale sözleşmesi/anlaşma yoluyla iş ilişkisi sona erdirilmiştir. Başvurucu; söz konusu sözleşmenin iradesi fesada uğratılmak suretiyle imzalatıldığını, imzalamadığı takdirde hiçbir alacağı ödenmeden iş akdinin feshedileceği yönünde baskıya maruz kaldığını, bu kapsamda sözleşmenin geçersiz olduğunu ileri sürerek işe iade davası açmıştır.

3. Ankara 32. İş Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılamada başvurucu, usulüne uygun olarak tanık dinletme talebinde bulunmuş; Mahkeme de talimat yoluyla tanık beyanlarına başvurmuştur. Bu kapsamda ifadesi alınan tanık A.B.P., Şirketin küçülmeye giderek yeni saha organizasyonları oluşturduğunu, başvurucunun da iş akdine bu kapsamda son

verildiğini, yerine başka birinin görevlendirildiğini belirtmiştir. Başvurucu ile aynı yerde çalışmadıklarını ifade eden tanık, şubelerin birbiriyle yarışması nedeniyle başvurucunun performansına dair bilgisi olduğunu, hedef gerçekleştirme oranının bir hayli yüksek olduğunu belirtmiş; iş ilişkisinin sonlandırılması sürecine ilişkin olarak ise sözleşmeyi imzalaması için başvurucu çağrıldığında yanında olduğunu, duyuma dayalı bilgisine göre sözleşmeyi imzalamaz ise hiçbir hakkını almadan iş sözleşmesinin feshedileceği yönünde işveren tarafından uyarıldığını, sonuç olarak iş akdinin işveren tarafından sona erdirildiğini beyan etmiştir. Talimat yoluyla dinlenen bir diğer tanık olan D.K. ise başvurucu ile aynı işverene bağlı olduklarını fakat farklı şubelerde çalıştıklarını, başvurucu ile aynı gün sözleşme imzalamak için çağrıldığını, kendileri ile ayrı ayrı görüşüldüğünü belirtmiş; imzalaması istenen sözleşmede ikale yolu ile iş akdine son verileceği, ihbar-kıdem tazminatı ve topluca maaş ödemesi yapılacağı hususlarının yer aldığını, imzalamazlarsa alacakları ödenmeden iş akitlerine son verileceğinin belirtildiğini beyan etmiştir. Tanık, ifadesinin devamında bu görüşme çıkışında başvurucu ile karşılaştıklarını, kendisinin de, başvurucunun da çalışmaya devam etmek istediklerini işverene beyan ettikleri hâlde taleplerinin kabul görmediğini belirtmiş; başvurucunun performansına ilişkin olarak da A.B.P. ile benzer açıklamalar yapmıştır.

4. Mahkeme 8/3/2018 tarihli karar ile davanın kabulüne, feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine hükmetmiş; karar gerekçesinde, iş sözleşmesinin ikale sözleşmesi yolu ile sona erdirilmesi durumunda iş hukukunda egemen olan işçi lehine yorum ilkesi gözönünde bulundurularak şartların incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. İkale sözleşmesi yolu ile iş sözleşmesi sona eren işçinin iş güvencesinden yoksun kalacağı gibi kural olarak feshe bağlı haklar olan ihbar ve kıdem tazminatlarına da hak kazanamayacağını ifade eden Mahkeme, özellikle uzun süre çalışan ve sendikal haklardan yararlanan bir işçinin makul yararı olmadan ikale yolu ile işten ayrılmasının olağan olmadığını, iş güvencesi hükümlerinden yararlanması açısından sözleşmeyi sona erdirmesi iradesinin titizlikle incelenmesi gerektiğini ifade etmiş; somut olayda başvurucunun iradesini sakatlayan durumların mevcut olduğu, sözleşmede işçi lehine makul bir faydanın bulunmadığı yönünde değerlendirme yapmıştır.

5. İşveren Şirket, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; Mahkemenin yeterli inceleme araştırma yapmadığını, sadece başvurucunun iddiası ve tanık anlatımlarını esas alarak başvurucu lehine kurduğu hükmün hatalı olup usul ve kanuna aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

6. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) tarafından yapılan inceleme neticesinde 25/12/2018 tarihli kararla mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine hükmedilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dosya kapsamına göre ikale teklifinin 02.08.2017 tarihli ve 'tarafıma sağlanacak ek menfaatlerin ödenmesi suretiyle iş sözleşmesinin anlaşma (ikale) yoluyla sonlandırılması hususunda gerekli işlemlerin yapılmasını arz ederim' içerikli dilekçe ile davacıdan geldiği, davacının 01.09.2017 tarihinde emekli olduğu sabittir. Her ne kadar ilk derece mahkemesince, işçinin iradesini sakatlayan hususlar mevcut olup işçinin lehine makul bir yararı olmadığı gerekçesiyle işe iade kararı verilmiş ise de, dosyada tanık dinlenmediği, sadece davacının dava dilekçesinde ileri sürdüğü, davacıya davalı işveren tarafından bu protokolü imzalarsa haklarının kendisine ödeneceği aksi takdirde kendisine herhangi bir

ödeme yapılmayarak iş akdinin feshedileceği yönünde kurulan baskılar sonucu sözkonusu protokolü imzalamaya mecbur bırakıldığı, davacının iradesinin fesada uğratıldığı yolundaki soyut iddiadan öte geçmeyen beyanları dışında bir delil dosyada bulunmadığı görülmüştür. Davacı manevi baskı iddiasını usulünce ispat edememiştir. Protokol ile davacıya kıdem tazminatı ve yıllık izin ücreti dışında, 2015 yılı sözleşmesine göre çıplak brüt 4.407,99 TL ücretinin, 4 aylık miktarı tutarında 22.064,08 TL ek menfaat ödendiği, davacının kıdemine ve Yargıtay ve Dairemiz uygulamasına göre ikale ile sağlanması gereken menfaatin asgari 4 ay olması gerektiği, davacıya gerekli ek ödemenin yapıldığı, bu nedenle davacının işe iade davası açma hakkının olmadığı, iş güvencesinden yoksun kaldığı dikkate alındığında, geçerli bir ikalenin koşullarının somut olayda oluştuğu, davacının davasının reddi gerekirken, kabulüne karar verilmesi hatalıdır."

7. Başvurucu, nihai hükmü 31/1/2019 tarihinde öğrendikten sonra 4/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; Bölge Adliye Mahkemesinin eksik inceleme ve değerlendirme sonucu davayı reddettiğini, lehe tanık beyanları dosyada olduğu hâlde sözleşmenin geçerliliğine dair delil sunulmadığı yönünde ortaya konulan kanaatin hatalı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

11. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

12. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai durumlarda aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu hususun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin yargılama mercilerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi yargılama

makamlarının delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

13. Aşağıdaki hâllerde aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bir durumun bizatihi kendisinin usule dair bir güvenceye dönüştüğü kabul edilebilir:

i. Somut olayda uygulanan veya uygulanması gereken hukuk kurallarının kabul edilebilir herhangi bir yorumuna dayanılmaması

ii. Delil ile bu delilin ispat aracı olarak kullanıldığı vakıa arasında kurulan bağın kabul edilebilir bir muhakemeye dayanmaması veya mantık dışı bir çıkarıma dayanması

iii. Açıkça yanlış olan olguların hükme esas alınması

iv. Somut olayın açıkça belirli olan koşullarının gözetilmemesi

v. Belirli bir hususu ispat ettiğinde kuşku bulunmayan bir delilin açıkça keyfî olarak dikkate alınmaması

vi. Maddi olayın tespitinde aksi ispat edilemeyecek ve savunma yapmayı anlamsız kılacak varsayımlara dayanılması

Yargılamanın sonucuyla ilgili hususları usule ilişkin bir güvenceye dönüştüren durumlar yukarıda belirtilenlerle sınırlı değildir. Bunlara benzer hâllerde de Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında denetim yapılabilir. Bununla birlikte belirtilen eksikliklerin adil yargılanma hakkının ihlaline yol açabilmesi için bunların ayrıca yargılamanın hakkaniyetini zedelediğinin tespit edilmiş olması gerekir (Ayşe Fahriye Tosun [GK], B. No: 2021/17663, 23/2/2023, § 44; aynı yönde ilave olarak bkz. İsmet Murtezaoğlu, B. No: 2018/17312, 18/10/2022, § 40; Cihangir Akyol [GK], B. No: 2021/33759, 23/2/2023, § 49).

14. Başvuruya konu olayda başvurucunun Mahkeme nezdinde, usulüne uygun bir şekilde tanık dinletme talebinde bulunduğu, Mahkeme tarafından talimat yoluyla tanıkların dinlendiği, söz konusu tanık beyanlarının da başvurucunun iddialarını destekler nitelikte olduğu anlaşılmıştır (bkz. § 3). Öte yandan Mahkeme tarafından yapılan değerlendirmede tanık beyanlarına yer verilmemekle birlikte işçinin iradesini sakatlayan hususların bulunduğu, dosya kapsamı bir bütün olarak ele alındığında sözleşmenin imzalanmasından yana işçi lehine makul bir yararın olmadığı belirtilmiştir (bkz. § 4). Buna mukabil Bölge Adliye Mahkemesi tarafından yapılan incelemede ayrıca tanık dinlenmediği, başvurucunun soyut beyanı dışında iradesinin fesada uğradığı yönünde delil olmadığı, işçilik alacaklarının da kendisine ödendiği, dolayısıyla ikalenin şartlarının oluştuğu ve bu kapsamda başvurucunun iş güvencesi hükümlerinden yararlanamayacağı, işe iade davası açma hakkının olmadığı sonucuna varılmıştır.

15. Somut olayda başvurucunun lehine sonuç doğurma ihtimali olan tanık delili değerlendirmeye alınmaksızın, başka bir ifadeyle böyle bir delilin olmadığı varsayılarak Bölge Adliye Mahkemesi tarafından karar verilmiştir. Yargılamadaki açıkça belli olan hususların değerlendirilmemesi, adil yargılanma hakkının usule ilişkin güvencelerini anlamsız hâle getirmiştir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuş; bunun mümkün olmaması hâlinde 50.000 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

18. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir(30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2018/2597, K.2018/2872) iletilmek üzere Ankara 32. İş Mahkemesine (E.2017/466, K.2018/87) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET BEYTEKİN

B. No: 2019/25913 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/25913

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET BEYTEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/25913)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Mehmet BEYTEKİN

Vekili : Av. Abdulhekim GİDER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; olağanüstü zamanaşımı zilyetliği koşulları oluştuğu hâlde taşınmazın başvurucu adına tescil edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 2009 yılında yapılan kadastro çalışması sırasında Siirt'in Eruh ilçesi Karadayılar köyünde bulunan 631.800,50 m² yüz ölçümlü taşınmaz ham toprak vasfıyla Maliye Hazinesi (Hazine) adına tespit ve tescil edilmiştir.

3. Başvurucu, bu taşınmazın 26.814,84 m²lik kısmı için 4/7/2012 tarihinde Eruh Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) Hazine aleyhine tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Bu davada başvurucu, taşınmazın bu kısmının elli altmış yıldır zilyet ve tasarrufunda olduğunu ve 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 713. maddesi uyarınca olağanüstü zamanaşımı zilyetliği koşullarının gerçekleştiğini ileri sürmüştür.

4. Yargılama sırasında yapılan keşif sonrası düzenlenen zirai bilirkişi raporunda, davaya

konu kısım üzerinde geçmiş yıllara ait kültür bitki kalıntısı olmadığından önceki yıllarda tarımsal faaliyet yapılmadığı; orman mühendisi bilirkişi raporunda, taşınmazın orman amenajman haritasında ziraat alanı içinde, memleket haritasında ise orman alanında kaldığı; jeodezi bilirkişi raporunda, 1973 ve 1984 yıllarına ait hava fotoğrafları incelendiğinde taşınmazın kullanılmadığı kanaatine varıldığı ifade edilmiştir. Başvurucu vekili tarafından yapılan itiraz üzerine orman mühendisi bilirkişiden alınan ek raporda, orman amenajman haritalarının Orman Genel Müdürlüğü tarafından planlama maksadıyla yapıldığı, bu nedenle gizli memleket haritaları ile hava fotoğraflarına öncelik verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

5. Asliye Hukuk Mahkemesi 23/10/2014 tarihinde, taşınmazın orman sayılan araziler kapsamında kaldığı, imar ve ihya görmediği, Yargıtayın yerleşik içtihatlarına göre orman niteliğinde olan yerlerin kazandırıcı zamanaşımı ve zilyetlik yolu ile kazanılamayacağı gerekçeleriyle davayı reddetmiştir.

6. Yapılan temyiz istemi Yargıtay 20. Hukuk Dairesi (Yargıtay Dairesi) tarafından reddedilmiş ve karar onanmıştır. Onama kararında, uzman orman bilirkişi tarafından eski tarihli hava fotoğrafları ve memleket haritasına dayalı olarak yöntemine uygun biçimde yapılan inceleme ve araştırma sonucunda çekişmeli taşınmazın zilyetlikle kazanılabilecek yerlerden olmadığının belirlendiğine işaret edilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi Yargıtay Dairesince 28/5/2019 tarihinde reddedilmiştir.

7. Başvurucu, Yargıtay Dairesinin karar düzeltme kararı sonrasında 24/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuş; nihai karar başvurucu vekiline 8/8/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; 4721 sayılı Kanun'un kazandırıcı zamanaşımına ilişkin 713. maddesinde yer verilen şartları sağladığı hâlde taşınmazın orman sayılan yerlerden olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verildiğini, orman bilirkişi raporunda orman amenajman haritasında taşınmazın zirai alanda kaldığı ifade edildikten sonra gizli memleket haritasında orman olduğunun belirtilmesi nedeniyle çelişki bulunduğunu, ayrıca bu taşınmaza sınır taşınmazların şahıslar adına tapuya kayıtlı olduğunu, eksik inceleme ve hatalı bilirkişi raporuna dayanılarak karar verildiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaatinin bulunup bulunmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

12. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM,

E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

13. Meşru beklenti, objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28). Dolayısıyla Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 37).

14. Diğer taraftan derece mahkemeleri önünde hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların derece mahkemelerince kesin olarak reddedildiği durumlarda açık bir keyfîlik olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece meşru bir beklentinin bulunduğu sonucuna varılamaz (Yusuf Dilekçi, B. No: 2014/12026, 21/9/2017, § 48).

15. Anayasa Mahkemesi aynı konu ile ilgili şikâyetleri daha önce Ahmet Eraslan ve diğerleri (B. No: 2015/20273, 21/3/2018) ile Adem Tezel ve diğerleri (B. No: 2017/17830, 14/10/2020) başvurularında incelemiştir.

16. Ahmet Eraslan ve diğerleri kararında kesinleşen orman tahdidine göre orman olduğu belirlenen uyuşmazlık konusu taşınmaz bölümüne yönelik olarak tapulama öncesinde başvuruculara tapu veya benzeri bir kayıtlarının bulunmadığına, tapulama sonucu da bu taşınmaz bölümünün başvurucular veya miras bırakanlarının adlarına tapuya tescil edilmediğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca ilgili Kanun hükümleri ve yargı kararları karşısında başvuruculara orman olan söz konusu taşınmaz bölümünün mülkiyetini kazandırıcı zamanaşımı yoluyla edinmelerinin de mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Bu sebeplerle ihtilaflı taşınmaz bölümü yönünden başvuruculara Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında bir mülklerinin veya yeterli bir hukuki temele dayalı olarak en azından mülkiyeti elde etme yönünde meşru bir beklentilerinin bulunduğunu kanıtlayamadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Ahmet Eraslan ve diğerleri, §§ 44-47).

17. Adem Tezel ve diğerleri kararında, fiilen orman niteliğinde olan ve başvuruculara ait olduğunu gösterir bir tapu kaydının bulunmadığı belirlenen taşınmaza ilişkin olarak dayanak gösterilen tapu kaydının başvuruculara murisine ait olmadığı gibi ihtilaflı taşınmazı kapsayıp kapsamadığının da belirsiz olduğu ifade edilmiştir. Yargı kararıyla orman olduğu belirlenen uyuşmazlık konusu taşınmaza yönelik olarak kadastro öncesinde başvuruculara tapu veya benzeri bir kayıt sunamadıkları kadastro sonucu da bu taşınmazın başvuruculara murisi adına tapuya tescil edilmediği belirtilmiş ve başvuruculara Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında bir mülklerinin veya somut ve yeterli bir hukuki temele dayalı olarak mülkiyeti elde etme yönünde meşru bir

beklentilerinin bulunduğunu kanıtlayamadıkları sonucuna varılmıştır (Adem Tezel ve diğerleri, §§ 34, 36).

18. Somut olayda başvurucu, kadastro tespiti sırasında Hazine adına tespit ve tescil edilen taşınmazın bir kısmının kendisi tarafından elli altmış yıldır kullanılmak suretiyle zilyetliğinde bulunduğunu ve 4721 sayılı Kanun'un 713. maddesinde yer verilen koşulların oluştuğunu ileri sürerek taşınmazın Hazine adına olan tapu kaydının iptal edilerek adına tescil edilmesini istemiştir. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından yapılan keşif sonrası düzenlenen bilirkişi raporlarında taşınmaz üzerinde tarım yapıldığına ilişkin kalıntı bulunmadığı, 1973 ve 1984 yıllarına ait hava fotoğraflarına göre taşınmazın kullanılmadığı ve orman sayılan yerlerden olduğu ifade edilmiştir. Başvurucunun yargılama sırasında bir avukatla temsil edildiği, alınan bilirkişi raporlarına karşı itirazlarını ileri sürebildiği ve orman bilirkişi raporuna karşı yaptığı itiraz üzerine ek rapor alındığı anlaşılmaktadır. Orman bilirkişi ek raporunda, orman amenajman haritası yerine memleket haritası ve hava fotoğraflarına neden üstünlük tanınması gerektiği de açıklanmıştır. Kaldı ki orman bilirkişi raporu davanın reddine tek başına gerekçe yapılmamış, diğer bilirkişi raporları ile bir bütün hâlinde delil olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla usul güvenceleri yönünden başvurucunun mülkiyet hakkının sağladığı korumalardan etkin bir şekilde faydalandığı, Asliye Hukuk Mahkemesi ile Yargıtay Dairesinin karar gerekçelerinde bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun da bulunmadığı anlaşılmaktadır.

19. Bu durumda bilirkişi raporları ile tarımsal faaliyet yapılarak kullanılmadığı ve orman niteliğinde olduğu belirlenen taşınmaza ilişkin olarak başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında bir mülkünün veya somut ve yeterli bir hukuki temele dayalı olarak mülkiyeti elde etme yönünde meşru bir beklentisinin bulunduğunu kanıtlayamadığı anlaşılmaktadır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Başvurucu açısından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AZİME IŞIK

B. No: 2020/3050 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/3050

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AZİME IŞIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/3050)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Azime IŞIK

Vekili : Av. Ayhan ERDOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmemesi nedeniyle müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) PKK terör örgütünün faaliyetleri kapsamında bir binaya molotofkokteyli atılması ile başlayan yangında on üç kişinin ölmesi, iki kişinin yaralanması ile sonuçlanan olay nedeniyle başlattığı soruşturma kapsamında başvurucu 25/4/1999 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucunun gözaltında tutulduğu tarihlerde yürürlükte olan mevzuata göre gözaltı sürecinde şüphelilere avukata erişim imkânı tanınmamaktadır.

3. Soruşturma sürecinde müdafi görevlendirilmeksizin yer gösterme ve yüzleştirme işlemleri yapılmış, ayrıca emniyette başvurucunun ifadesi alınmıştır. Başvurucu bu işlemlerde eylem sırasında gözcülük yaptığını kabul etmiş, Başsavcılıkta alınan ifadesinde ise işkence altında verdiği önceki ifadelerini kabul etmediğini belirtmiştir.

4. Soruşturma sonucunda Başsavcılık, devletin hâkimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya matuf bir fiil işleme suçundan başvurucunun cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir. İstanbul 3 No.lu DGM'de görülen kamu davasında başvurucu, gözaltında bulunduğu dönemde müdafi yardımı almaksızın verdiği ifadeleri kabul etmediğini belirterek hakkındaki suçlamayı reddetmiştir.

5. 16/6/2004 tarihli ve 5190 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılması ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun ile devlet güvenlik mahkemeleri kapatılmış, dosya 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun mülga 250. maddesi ile görevli İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) devredilmiştir.

6. Dava sonucunda başvurucunun dava konusu olayda gözcülük yaparak diğer sanıklarla birlikte hareket ettiği sonucuna ulaşılmış ve atılı suçtan müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkûmiyet kararında diğerlerinin yanı sıra başvurucunun soruşturma aşamasında müdafi hazır bulundurulmaksızın alınan ifadelerine dayanılmıştır. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 7/5/2009 tarihinde kesinleşmiştir.

7. İç hukuk yollarını tüketen başvurucu, soruşturma sürecinde müdafi yardımından faydalandırılmaması ve müdafi yokluğunda gerçekleştirilen işlemlerin mahkûmiyet kararında delil olarak kullanılması nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvuruda bulunmuştur. AİHM Işık/Türkiye (B. No: 49009/09, 27/2/2018) kararında, adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafi yardımından yararlanma hakkına yönelik şikâyeti kabul edilebilir bulmuş; başvurucunun ön soruşturma sürecinde müdafi yardımından faydalandırılmaması ve müdafi hazır olmaksızın verdiği ifadelerin mahkûmiyette delil olarak kullanılmasının yargılamanın adilliğini zedelediğine ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile aynı maddenin (3) numaralı fıkrasının (c) bendinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

8. Başvurucu, anılan karara dayanarak yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Mahkeme talebi kabul etmiş, yargılamanın yenilenmesi sürecinde duruşma açarak müdafiinin hazır bulunduğu duruşmada başvurucunun savunmasını almıştır. Başvurucu soruşturma evresinde müdafii hazır bulunmaksızın hukuka aykırı yöntemlerle alınan ifadelere itibar edilemeyeceğini belirtmiş, ihlal kararı nedeniyle tahliyesini talep etmiştir. Mahkeme başvurucunun lehine bir durum bulunmaması ve kaçma şüphesi bulunması nedeniyle infazın devamına karar vermiştir. İki celsede tamamlanan duruşma sonucunda Mahkeme önceki hükmün onaylanmasına karar vermiştir.

9. Anılan kararda delil olarak tanık A.B.nin beyanına ve başvurucunun Cumhuriyet savcısı huzurunda yapılan yer göstermeyle ilgili tutanağa yansıyan ifadelerine dayanılmıştır. Tanık A.B. kollukta yapılan teşhis işleminde başvurucuyu teşhis etmiş, duruşmada alınan ifadesinde ise teşhiste verdiği ifadesini doğrulamayarak başvurucuyu olay yerinde gördüğüne dair bir beyanda bulunmamıştır. Cumhuriyet savcısı huzurunda gerçekleştirilen yer gösterme işleminde, müdafii hazır bulundurulmayan başvurucu, suçu ikrar etmiş ancak Başsavcılıktaki ifadesinde işkence ile alınan önceki ifadelerini kabul etmediğini belirtmiştir. Öte yandan yeniden yargılama aşamasında duruşmada alınan ifadesinde de başvurucu; Cumhuriyet savcısı huzurunda gerçekleştirilen yer gösterme işleminde, kolluk tarafından yapılan baskı nedeniyle gerçekleri söyleyemediğini, savcının sorduğu hususları ise bilmediğinden cevaplayamadığını ifade etmiştir.

10. Başvurucu; önceki hükmün onaylanması kararına karşı AİHM'in ihlal kararının gereğinin

yerine getirilmediğini, müdafi hazır bulunmaksızın yapılan işlemlerde elde edilen delillerin mahkûmiyete esas alınamayacağını belirterek temyiz başvurusunda bulunmuştur. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 11/12/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

11. Başvurucu nihai kararı 18/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 16/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon müdafi yardımından yararlanma, hakkaniyete uygun yargılanma, etkili başvuru, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakları dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Müdafi Yardımından Yararlanma Hakkıyla Bağlantılı Olarak Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; AİHM'in ihlal kararı doğrultusunda yer gösterme işleminde ve emniyette müdafi hazır bulundurulmadan alınan ifadesinin hukuka aykırı delil olduğunu, tanık A.B.nin soruşturmadaki ifadesini Mahkemede doğrulamadığını, bu delillerin hükme esas alınamayacağını belirtmiştir. Hukuka aykırı delillere dayanılarak karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, benzer nitelikteki dosyalarda beraat kararı verilmesi nedeniyle eşitlik ilkesinin, ihlal kararının gereğinin yerine getirilmemesi nedeniyle etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ihlal kararı sonrasında başlayan yargılamanın yenilenmesi sürecinde müdafi ile temsil edilen başvurucunun duruşmada delillere karşı savunmalarını sunma fırsatı elde edebildiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel hatlarıyla başvuru formunda belirttiği iddialarını tekrarlamıştır.

15. Başvurucunun bu kısımdaki şikâyetleri adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Bireysel başvuru incelemelerinde ölçü norm Anayasa olup kanuna uygunluk denetimi yapılmamaktadır. Kanuni bir temele dayanmadan veya hukuka aykırı şekilde elde edilen delillerin kabul edilmesinin yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediğinin Anayasa'nın 36. ve 38. maddeleri açısından değerlendirilmesinde -yargılamanın bütünlüğü içinde- somut davanın kendine özgü koşulları dikkate alınmalıdır (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 51).

18. Temel hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi amacıyla 4/11/1950 tarihinde imzalanan Sözleşme 10/3/1954 tarihli ve 6366 sayılı Kanun'la Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanmış ve onay belgesinin 18/5/1954 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdi edilmesiyle Türkiye açısından yürürlüğe girmiştir. Bakanlar Kurulunun 22/1/1987 tarihli ve 87/11439 sayılı kararı ile Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna bireysel başvuru hakkı, 25/9/1989 tarihli ve 89/14563 sayılı kararı ile de AİHM'in zorunlu yargı yetkisi tanınmıştır. Böylece Türkiye, Sözleşme'de bulunan temel hak ve özgürlükleri güvence altına alma yükümlülüğünü kabul etmiş ve yargı yetkisi içinde bulunan tüm

bireylere hukuken bağlayıcı nitelikte ihlal kararı verebilecek bir uluslararası mahkemeye başvuru yapabilme hakkını tanımıştır (Sıddıka Dülek ve diğerleri, B. No: 2013/2750, 17/2/2016, § 68).

19. Sözleşme ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin etkili bir şekilde korunması, AİHM tarafından verilen ihlal kararlarının iç hukukta gereği gibi yerine getirilmesi ile mümkündür. AİHM tarafından verilen ihlal kararlarının iç hukukta gereği gibi yerine getirilmemesi, Sözleşme ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin uygulamada etkili bir şekilde korunamadığı anlamına gelir (Sıddıka Dülek ve diğerleri, § 69). Nitekim AİHM tarafından verilmiş bir ihlal kararı, temel hak ve özgürlüklerin teoride olduğu gibi pratikte de etkili bir şekilde korunabilmesi amacıyla 5271 sayılı Kanun ile yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kabul edilmiştir. 5271 sayılı Kanun'da bu konuda ilgili yargısal mercilere takdir hakkı tanımayarak kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir davanın yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görüleceği öngörülmüştür (Nihat Akbulak [GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018 § 37).

20. Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden Sözleşme kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasını bireysel başvuru yoluyla incelemek Anayasa Mahkemesinin görev alanına girer. Aksinin kabulü, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı içinde yer alan temel hak ve özgürlüklerin bireysel başvuru yolu ile etkili bir şekilde korunmasını öngören Anayasa'nın amacı ile bağdaşmaz. Bu sebeple AİHM tarafından verilen bir ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediği Anayasa Mahkemesince incelenmelidir. Ancak Anayasa Mahkemesince yapılacak bu inceleme, olayların baştan itibaren yeniden değerlendirilmesi şeklinde değil AİHM tarafından verilen ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediği ile ilgili sınırlı olacaktır (Sıddıka Dülek ve diğerleri, § 70).

21. Somut olayda başvurucu, müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin AİHM kararına dayanarak yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuş; Mahkeme talebi kabul etmiştir. Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi sürecinde başvurucunun savunmasını alarak önceki hükmün onaylanmasına karar vermiş; karar temyiz denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Bunun üzerine başvurucu, ihlal kararının gereğinin yerine getirilmediği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu durumda Anayasa Mahkemesi tarafından incelenecek husus; AİHM'in ihlal kararı sonrasında yargılamanın yenilenmesini talep eden başvurucunun müdafi yardımından yararlanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü iddiaların etkili ve yeterli bir şekilde incelenip incelenmediği, AİHM tarafından verilen ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediğidir.

22. AİHM'in somut başvuruya konu edilen ihlal kararında, Salduz/Türkiye, İbrahim ve diğerleri/Birleşik Krallık ([BD], B. No. 50541/08, 50571/08, 50573/08 ve 40351/09, 13/9/2016) ile Bayram Koç/Türkiye (B. No: 38907/09, 5/9/2017 kararlarına da atıf yapılarak başvurucunun gözaltında tutulduğu sırada yürürlükte olan mevzuat uyarınca devlet güvenlik mahkemelerinin yargılama alanına giren suçlar yönünden avukata erişimin sistematik olarak reddedilmesinin tek başına Sözleşme'nin 6. maddesinde öngörülen şartların yerine getirilmediği sonucuna ulaşmak için yeterli görüldüğü ifade edilmiştir. Ayrıca anılan kararda talep edilmesi hâlinde yeniden yargılama yapılmasının ihlalin giderimi için uygun bir yol olacağı belirtilmiştir.

23. Gözaltında avukata erişim imkânı sağlanmamasının mevzuata dayalı yerleşik bir uygulamadan kaynaklanması ve bu sırada kolluk tarafından alınan ifade ile yer gösterme

işleminde alınan ifadenin mahkûmiyet kararına esas alınması müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlali sonucunu doğurur. Somut başvuruda -tanık A.B.nin soruşturma aşamasında yaptırılan teşhis işlemindeki ifadesinin yanında- başvurucunun müdafiye erişiminin kısıtlandığı dönemde alınan ve yargılamada doğrulanmayan ifadeleri doğrultusunda mahkûmiyetine karar verildiği, bu ifadelerin mahkûmiyet için tek olmasa da belirleyici biçimde kanıt olarak kullanıldığı görülmüştür (bkz. § 8). AİHM tarafından verilen ihlal kararında belirtilen ihlal gerekçelerine rağmen başvurucunun müdafi yardımından yararlanma hakkının kısıtlandığı dönemde alınan ifadelerinin mahkûmiyet kararında belirleyici delil olarak kullanıldığı ve ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan müdafi yardımından yararlanma hakkı ile bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, hukuka aykırı deliller esas alınarak verilen mahkûmiyet kararı ile yirmi bir yılı aşkın süredir özgürlüğünden yoksun bırakıldığı gerekçesiyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, başvurucunun hükme bağlı olarak tutulduğunun dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel hatlarıyla başvuru formunda belirttiği iddialarını tekrarlamıştır.

26. Anayasa Mahkemesi Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018) kararında mahkûmiyete bağlı tutmanın hukuka aykırı olduğu, kanun yolu aşamasında tahliye taleplerinin veya resen tutukluluk incelemelerinin yapılmaması gibi bir mahkûmiyete bağlı olarak tutuklulukla ilgili şikâyetlerin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna varılmıştır (Ç.Ö., §§ 27-53). Benzer şikâyetler içeren somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelere göre kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmiştir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi ile 1.000.000 TL maddi, 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK] B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/280, K.2019/57) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ AKMAZ

B. No: 2020/3415 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/3415

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ AKMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/3415)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Ali AKMAZ

Vekili : Av. Burcu KIRMACI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, daimî işçi kadrosuna geçirilmeme yönündeki idari işlemin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) nezdinde şoförlü araç kiralama hizmeti satın alınması ihalesi kapsamında taşeron işçi sıfatıyla şoför olarak çalışmakta iken 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 127. maddesi ile 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 Sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu, 2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu ile Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması, Devlet Memurları Ve Diğer Kamu Görevlilerine Memuriyet Taban Aylığı ve Kıdem Aylığı ile Ek Tazminat Ödenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye eklenen geçici 23. madde kapsamında daimî işçi kadrosuna geçmek için idareye başvurmuştur. İdare tarafından talebi reddedilen başvurucu DSİ 20. Bölge Müdürlüğü Tespit Komisyonuna başvurmuş; bu başvurusu da olumsuz neticelenince

Kahramanmaraş İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde iptal davası açmıştır.

3. Mahkeme 9/11/2018 tarihli kararla davayı reddetmiş, karar istinaf incelemesinden geçerek 28/11/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, başvuru formunda nihai kararın Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi (UETS) üzerinden elektronik ortamda 11/12/2019 tarihinde öğrendiğini beyan etmiştir. Başvurucu, 15/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu, kendisiyle aynı ya da benzer durumda olan kişilerin talebinin kabul edildiğini, bu kapsamda hem idare hem de derece mahkemelerince somut olayın ve ilgili mevzuatın hatalı değerlendirildiğini belirterek Anayasa'nın 10., 14., 36. ve 70. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

8. Anayasa Mahkemesi Mehmet Özcan (B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararında, tebligatın elektronik tebliğ yöntemi ile yapıldığı hâllerde elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvuruculaların bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

9. Somut olayda başvurucu, başvuru formunda nihai kararın elektronik tebligat vasıtasıyla 11/12/2019 tarihinde öğrendiğini beyan etmiştir. Her ne kadar elektronik tebligatın açıldığı tarihe dair sistemde bilgi bulunmamakta ise de başvurucunun elektronik tebligatın 11/12/2019 tarihinde öğrendiğini beyan etmesi karşısında anılan tarihten itibaren otuz gün içinde ve en geç 10/1/2020 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarih geçtikten sonra 15/1/2020 tarihinde yaptığı bireysel başvurunun süresinde olmadığı değerlendirilmiştir.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AVAD ELHAMMUD

B. No: 2020/5628 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/5628

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AVAD ELHAMMUD BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/5628)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Avad ELHAMMUD

Vekili : Av. Yemlihan BULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; menşe ülkeye geri gönderilme nedeniyle yaşam hakkı ve bu hakla bağlantı olarak etkili başvuru hakkının, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine aykırı davranılması nedeniyle adil yargılanma hakkının, idari gözetim altında tutulma nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 1996 doğumludur ve Suriye Arap Cumhuriyeti (Suriye) vatandaşıdır. 20/3/2019 tarihinde kendisine geçici koruma kimlik belgesi verilmiştir. DAEŞ terör örgütüne yönelik yürütülen adli soruşturma kapsamında başvurucunun 9/8/2019 tarihinde şüpheli sıfatıyla ifadesi alınmış; sonrasında başvurucu, Kocaeli İl Göç İdaresi Müdürlüğüne gönderilmiştir. Kocaeli Valiliği 9/8/2019 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendince başvurucunun sınır dışı edilmesine ve bu maksatla idari gözetim altına alınmasına karar vermiştir. Başvurucu, tutulmakta olduğu Kocaeli Geri Gönderme Merkezinden 22/8/2019 tarihinde Hatay Geri Gönderme Merkezine sevk edilmiştir.

3. Başvurucu, avukatı aracılığıyla sınır dışı etme kararının iptali amacıyla 23/8/2019 tarihinde Kocaeli 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Aynı gün düzenlenen Gönüllü Geri Dönüş İstek Formu'na istinaden yine aynı gün başvurucunun Cilvegözü Kara Hudut Kapısı'ndan çıkışı sağlanmıştır. Türkçe ve Arapça hazırlanan gönüllü Geri Dönüş İstek Formu'nda Suriye'nin genel durumuna ilişkin matbu ifadeler yanında başvurucunun imzası, parmak izi, görevli bir personelin ve tercümanın imzaları bulunmaktadır. Bunlar haricinde forma başkaca bir kurum/kuruluş yetkilisi adına imza atılmamış; bu duruma ilişkin bir açıklamaya da yer verilmemiştir. Başvurucu vekili 21/10/2019 tarihli dilekçeyle, dava sonucu beklenmeden başvurucunun Suriye'ye sınır dışı edildiğini İdare Mahkemesine bildirmiştir.

4. İdare Mahkemesi başvurucunun açtığı davayı 11/12/2019 tarihinde kesin olarak reddetmiştir. İdare Mahkemesi, sınır dışı etme işleminin kanuna uygunluğuyla sınırlı olarak inceleme yapmış; Suriye'ye fiilen sınır dışı edilme veya Suriye'deki riske ilişkin iddialar hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

5. 19/1/2020 tarihinde nihai kararı öğrenen başvurucu 12/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (yabancıların adli yardım talepleriyle ilgili değerlendirmeler için bkz. Nadali Agheli Kohne Shari, B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18).

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu; sınır dışı etme kararına karşı açtığı iptal davasının sonucu beklenmeden, iç karışıklığın ve şiddetin devam ettiği, can güvenliğinin bulunmadığı Suriye'ye zorla gönderildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde başvurucu hakkında düzenlenen sınır dışı etme kararı ve buna ilişkin iptal davası sürecinden bahsedilerek Anayasa Mahkemesinin daha önce benzer olaylarda belirlediği kriterlerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvuru, yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Sınır dışı etme işlemi sonucunda yabancının gönderileceği ülkede kötü muamele yasağının ihlal edileceğini iddia etmesi hâlinde idari ve yargısal makamlar tarafından söz konusu ülkede gerçek bir ihlal riski olup olmadığı ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır. Bu yükümlülüğün ortaya çıkabilmesi için öncelikli olarak başvurucu, iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı; (varsa) bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri sunmalı ve bu iddialar da belirli bir ciddilik seviyesinde olmalıdır (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, §§ 62, 63). Anayasa Mahkemesinin öncelikli rolü idari ve yargısal makamlar tarafından anılan yasak kapsamındaki usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını denetlemekten ibarettir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda ise geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin olup olmadığı ayrıca değerlendirilir (A.A. ve A.A., § 71).

11. Anayasa Mahkemesi Abdulkerim Hammud (B. No: 2019/24388, 2/5/2023, §§ 47-62) kararında geçici koruma statüsüyle Türkiye'de bulunan ve menşe ülkedeki riskin bir olasılığın ötesinde gerçek olduğu yetkili makamlarca kabul edilmesi nedeniyle güvenli üçüncü ülkeye sınır dışı edilmesine karar verilen Suriyeli başvurucunun Gönüllü Geri Dönüş İstek Formu'na istinaden Suriye'ye çıkışının sağlanmasını ele almış; söz konusu kararda sınır dışı etme kararına karşı iptal davası açılmış iken başvurucunun dava tarihinden bir gün sonra, avukatına haber verilmeden ilgili genelgede belirtilen uluslararası veya ulusal sivil toplum örgütü temsilcisinin imzası olmayan ve Suriye'deki riske ilişkin kişisel hiçbir ayrıntı içermeyen bir forma dayanılarak ülkeden çıkarılmasının -rızasıyla ve bilinçli bir şekilde- gönüllü dönüş olarak nitelendirilemeyeceğini belirtmiştir. Sonuç olarak anılan kararda Anayasa Mahkemesi, başvurucunun Suriye'ye gönderilmesi nedeniyle yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

12. Somut olayda sınır dışı etme kararına karşı avukatı aracılığıyla iptal davası açması, tutulmakta olduğu geri gönderme merkezinden Hatay Geri Gönderme Merkezine sevk edilmesi, Gönüllü Geri Dönüş İstek Formu'na imza atanlar ve formun içeriği gibi olgular kapsamında geçici koruma altındaki Suriyeli başvurucunun hukuki ve fiilî durumunun Abdulkerim Hammud başvurusu ile oldukça benzer olduğu görülmüştür. Söz konusu başvuruda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığı değerlendirilmiş; başvurucunun rızasıyla ve bilinçli şekilde gönüllü olarak ülkesine dönmediği kanaatine varılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkı ile Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, sınır dışı etme kararına karşı açtığı iptal davasının sonucu beklenmeden, haklarını kullanması bilinçli olarak engellenerek sınır dışı edildiğini belirtmiş; adil yargılanma, etkili başvuru hakkı ile hak arama, yerleşme ve seyahat hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Başvuru, yaşam hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Sınır dışı edilecek kişiye ülkesinde karşılaşabileceği risklere karşı gerçek anlamda bir koruma sağlanabilmesi için sınır dışı etme kararına karşı etkili bir karşı çıkma imkânı tanınması gerekir (A.A. ve A.A., § 60).

17. Kamu makamlarının geri dönüş prosedürünü istismar etmesini engellemek için Gönüllü Geri Dönüş İstek Formu'nun düzenlenmesi konusunda bazı güvenceler belirlenmiştir (Abdulkerim Hammud, § 69). Somut başvuruda Gönüllü Geri Dönüş İstek Formu imzalanırken başvurucunun avukatı haberdar/hazır edilmemiş, ayrıca forma Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği veya ulusal sivil toplum örgütü temsilcisi imza atmamıştır. Sınır dışı etme kararına karşı iptal davası açan başvurucu, Gönüllü Geri Dönüş İstek Formu'nu imzaladığı aynı gün ülkeden çıkarılmıştır. Yürütülen sürece ve yapılan işlemlere bakıldığında başvurucunun gönüllü geri dönüş için getirilen güvenceler sağlanmadan -olağan sınır dışı etme usulü dışında- ülkesine geri gönderildiği değerlendirilmiştir.

18. Diğer taraftan İdare Mahkemesi yargılama sonunda verdiği kararda başvurucunun tabi tutulduğu farklı usul sonucunda ülkesine geri gönderilmesine ve ülkesinde yaşam hakkı

kapsamında gerçek bir riske maruz kalacağına ilişkin iddiaları hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamıştır. Başvurucu, sınır dışı edilmesine karşı çıkmak için dava açmış ise de yapılan yargılamanın ülkeden çıkarılmasını engelleyecek şekilde başvurucuya yeterli koruma sağlamadığı görülmüştür.

19. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu; sınır dışı etme kararının hukuka aykırı şekilde, somut bir neden gösterilmeden ve bir örneği kendisine verilmeden alındığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) veya Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

22. Devletin yabancıları ülkeye kabul etmekte veya sınır dışı etmekte takdir yetkisi olduğu kuşkusuzdur. Bununla birlikte anılan işlemlerin Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturması hâlinde bireysel başvuruya konu edilebilmesi mümkündür (A.A. ve A.A., § 54). Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi yabancıların ülkeye girmesine, ülkede kalmasına veya ülkeden çıkarılmasına ilişkin işlemlerin Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında kalmadığını kabul etmektedir. Bir başka ifadeyle söz konusu işlemlere ilişkin davaları medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili görmemektedir (Aıgul Mavlıanova, B. No: 2016/6293, 9/11/2017, § 27). Dolayısıyla sınır dışı etme işlemini konu alan uyuşmazlıkları içeren yargılamaların Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesinde güvence atına alınan adil yargılama hakkının ortak koruma alanı kapsamında kalmadığının kabulü gerekir (Aıgul Mavlıanova, § 28).

23. Başvuru konusu olayda yukarıda da belirtildiği üzere başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin iddialarının konusunun Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. İdari Gözetim Altında Tutulma Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, hukuka aykırı olarak idari gözetim altında tutulması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunmadan önce hakkındaki idari gözetim kararı son bulmuştur. Buna rağmen başvurucu, idari gözetim altında tutulmasının hukuka aykırı olduğunun tespiti ve idari gözetim altında tutulmasından doğan zararlarının tazmini için bireysel başvuru yapmadan önce tazminat davası açmamıştır (bu gereklilik yönünden benzer

yöndeki değerlendirmeler için bkz. B.T. [GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017, § 73; A.A., B. No: 2014/18827, 20/12/2017, § 37). Bu bakımdan başvurucu; bireysel başvuruya konu ettiği şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletme, sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunma, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etme hususunda gerekli özeni göstermemiştir.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Yaşam hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile bağlantılı olarak, Anayasa’nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin yaşam hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kocaeli 1. İdare Mahkemesine (E.2019/935, K.2019/1389) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SAFA EL MENDİL

B. No: 2020/11941 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/11941

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SAFA EL MENDİL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/11941)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Safa EL MENDİL

Vekili : Av. Hasan ŞİRİNGÜL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; menşe ülkesine geri gönderme nedeniyle yaşam hakkının, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine aykırı davranılması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Suriye vatandaşı başvurucu hakkında İstanbul Valiliğinin 21/8/2019 tarihli kararıyla 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca sınır dışı etme kararı alınmıştır. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali amacıyla 2/9/2019 tarihinde İstanbul 1. İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Diğer taraftan başvurucu, aynı gün bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucunun dosyası 2016/40091 numaralı bireysel başvuru ile birleştirilmiştir. Söz konusu başvuruda başvurucunun kendi isteğiyle ülkesine döndüğü, bu nedenle ileri sürülen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalktığı gerekçesiyle 20/4/2020 tarihinde düşme kararı verilmiştir.

3. Başvurucunun sınır dışı etme kararının iptali amacıyla açtığı dava İstanbul 1. İdare

Mahkemesi (İdare Mahkemesi) tarafından 21/1/2020 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

4. 20/3/2020 tarihinde nihai kararı öğrenen başvurucu 1/4/2020 tarihinde yine bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Bölüm tarafından Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca başvurucu hakkındaki sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir.

6. Göç İdaresi Başkanlığının (Göç İdaresi) 8/12/2023 tarihli cevap yazısında başvurucu hakkındaki sınır dışı etme kararının ülkesine gönüllü olarak dönmesi sonrasında kaldırıldığı, hakkında hâlihazırda aktif bir sınır dışı etme kararı bulunmadığı bildirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (yabancıların adli yardım taleplerinin değerlendirilmesi konusunda bkz. Nadali Agheli Kohne Shari, B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18).

A. Adil Yargılama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu, hakkında bir mahkûmiyet kararı olmaksızın ve savunma hakkı tanınmadan ülkesine geri gönderilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) veya Türkiye’nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

10. Devletin yabancıları ülkeye kabul etmekte veya sınır dışı etmekte takdir yetkisinin bulunduğu kuşkusuzdur. Ancak anılan işlemlerin Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturması hâlinde bireysel başvuruya konu edilebilmesi mümkündür (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, § 54). Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yabancıların ülkeye girişine, ülkede kalışına veya ülkeden çıkarılmasına ilişkin işlemlerin Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında kalmadığı kabul edilmektedir. Bir başka ifadeyle söz konusu işlemlere ilişkin davalar medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili görülmemektedir (Aıgul Mavlıanova, B. No: 2016/6293, 9/11/2017, § 27). Dolayısıyla sınır dışı etme işlemini konu alan uyuşmazlıkları içeren yargılamaların Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesinde güvence atına alınan adil yargılama hakkının ortak koruma alanı kapsamında kalmadığının kabulü gerekir (Aıgul Mavlıanova, § 28).

11. Başvuru konusu olayda yukarıda da belirtildiği üzere başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin iddialarının konusunun Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşılmaktadır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; hakkında sınır dışı etme kararı alınmasından sonra zorla imzalatılan gönüllü geri dönüş formuna istinaden 2019 yılında Suriye'ye gönderildiğini, Suriye'nin İdlib şehrinde askerî operasyonların devam etmesi nedeniyle aynı yıl Türkiye'ye girişine izin verildiğini, İdare Mahkemesinde açtığı davanın reddedilmesinden sonra yeniden sınır dışı edilme ihtimalinin ortaya çıktığını belirtmiştir. Başvurucu, Suriye'de devam eden şiddet olayları nedeniyle ülkesine geri gönderildiği takdirde yaşam hakkının ihlal edileceğini iddia etmiştir.

14. Başvurucunun iddiaları, ülkesine dönüp yeniden Türkiye'ye gelmesi sonrasında tekrar sınır dışı edilme riskiyle sınırlı olarak incelenecektir.

15. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmıştır. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön şartın birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön şartlar başvurucunun kamu gücünün eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı güncel bir hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunması, iddia edilen ihlalden kişinin kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun mağdur olduğunu iddia etmesidir (Fetih Ahmet Özer, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

16. Başvurucu hakkında İstanbul Valiliği tarafından 2/9/2019 tarihinde sınır dışı etme kararı alınmış ise de gönüllü geri dönüş formuna istinaden başvurucunun Göç İdaresi yetkilileri tarafından ülke dışına çıkışı yapılmış ve sonrasında hakkındaki sınır dışı etme kararı kaldırılmıştır. Başvurucunun açtığı iptal davasının ret ile sonuçlanmasından önce zaten sınır dışı etme kararının kamu makamları tarafından kaldırıldığı görülmüştür. İdare Mahkemesindeki yargılama başvurucu aleyhine sonuçlanmış ise de sınır dışı etme kararı geçerliliğini korumadığından dava konusu işlem veya yargılama sonucunda verilen karar nedeniyle -iddiasının aksine- başvurucunun ülkesine geri gönderilmesi mümkün gözükmemektedir. Diğer taraftan başvurucu hakkında başkaca bir sınır dışı etme kararı da bulunmamaktadır (bkz. § 6). Bu koşullarda başvurucunun ileri sürdüğü ihlal iddiaları bakımından mağdur statüsü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Sınır dışı etme işlemine ilişkin verilen tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım

talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RÜSTEM BOZKURT BATUM

B. No: 2020/12145 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/12145

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RÜSTEM BOZKURT BATUM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/12145)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Rüstem Bozkurt BATUM

Vekili : Av. Sevgi KALAN GÜVERCİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Twitter hesabından yapılan paylaşım sebebiyle aleyhe manevi tazminata hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; ülke genelinde tanınan gazeteci, yazar ve televizyoncudur. Yüz bini aşkın takipçisi bulunan başvurucu, kişisel Twitter hesabından hukuki ve siyasi görüşlerinipaylaşmaktadır. Estetik Yayın A.Ş.ye (davacı) ait Sözcü gazetesi ise 27/7/2007 tarihinde kurulmuş olup kendisini Atatürkçü, ulusal ve seküler çizgide tanımlamaktadır. Mezkûr gazete, olayların meydana geldiği tarihte ülke genelinde en çok tirajı olan gazetelerden biridir.

3. Sözcü gazetesi 25/6/2015 tarihinde "Her partiden, her görüşten milletvekillerine çağrı: Atatürk'ün Kurduğu Bu Cumhuriyet'in Değerini Bilin" şeklinde bir manşet atmış, haberin içeriğinde ise Kürt vekil, İslamcı vekil, Ermeni vekil, Roman vekil, Ezidi vekil başlıkları altında beş ayrı milletvekilinin ismi, soy ismi ve fotoğraflarını yayımlayarak, "Cumhuriyet sayesinde dil, din, ırk, görüş ayrımı olmadan herkes her mevkiye gelebiliyor, ülke

yönetiminde yer alabiliyor. Teröristbaşı Apo'nun akrabası da olsan, dincilerin bayraktarlığını da yapsan, azınlık da olsan bu Cumhuriyet hiçbir ayrım yapmadan seni kucaklıyor. Meclis'e girip sesini duyurmanı, hatta Türkiye'yi yönetmeni de sağlıyor." şeklinde ifadelere yer vermiştir. Buna ilaveten, her bir milletvekilinin fotoğrafının altında kullanılan ifadeler şu şekildedir:

"[D.Ö.] (Kürt vekil), 30 bin kişinin katili Apo'nun yeğeni ve Kürt. Ayrıma uğramadı, vekil oldu."

"[R.K.] (İslamcı vekil), 1999'da Meclis'e türbanla girdiği için tepki çeken [M.K.'nın] kardeşi."

"[M.E.] (Ermeni vekil), Ermeni asıllı bir ailenin çocuğu. Cumhuriyet sayesinde Meclis'e girip yemin etti."

"[Ö.P.] (Roman vekil), Roman vatandaşlarımızdan. Hiçbir ayrıma uğramadan seçildi. Meslis'e girdi."

"[F.U.] (Ezidi vekil), Ezidi asıllı Türk vatandaşı. Türkçe konuşmakta zorlansa da yemin etti."

4. Gazetenin on birinci sayfasında yer alan haberin devamında ise şu ifadeler kullanılmıştır:

"Rejimin hoşgörüsü ve büyüklüğü Kürt, Ermeni, Ezidi, Süryani, Roman ya da siyasal islamcı gibi isimlerin TBMM gibi yüce bir çatı altında toplanıp politika yapabilmesine de olanak tanıdı... TBMM'ye giren kadın vekillerden biri de başörtülü [M.K.'nın] kardeşi İstanbul AKP milletvekili [R.K.] ablasının 16 yıl önce taktığı türbanla Genel Kurul'da yemin etti. AKP, CHP ve HDP'den seçilen Ermeni ve Süryani milletvekilleri de yemin ederek Meclis'e girdi."

5. Bunun üzerine ulusal düzeyde bazı yayın kuruluşları habere tepki göstermiş; "Sözcü yine nefret kustu", "Sözcü gazetesi nefret suçu işledi", "Sözcü vekilleri hedef aldı", "Sözcü gazetesi kin kustu" ifadeleriyle haberi eleştirmiştir. Yine ırkçılığa karşı çalışmalarıyla bilinen H.D. Vakfı tarafından hazırlanan Medyada Nefret Söylemi İzleme Raporu'nda söz konusu haberin Ermenileri, Ezidileri, Kürtleri, Müslümanları, Romanları hedef gösterdiği belirtilmiştir.

6. Başvurucu ise haberin yayımlandığı tarihte Twitter hesabından "Irkçı faşist kağıt parçası! G.tünüzü silmek için bile kullanmayın leke yapar!" şeklinde paylaşımda bulunmuştur.

7. Sözcü gazetesinin sahibi olan şirket (davacı), başvurucunun bu yorumuylakişilik haklarına zarar verdiği iddiasıyla 4/2/2017 tarihinde 15.000 TL meblağında manevi tazminat istemiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde özetle, gazetenin yapmış olduğu haberin gerçeğe aykırı beyan içermediği, milletvekilliği en çok tartışılan kişiler örnek verilmek suretiyle kamuoyunun dikkatini çekme amacıyla haberin kaleme alındığı belirtilmiş, başvurucunun paylaşımının ise eleştiri sınırlarını aştığı ve hakaret içerikli olduğu ileri sürülmüştür.

8. Yargılamayı yapan İstanbul 15. Asliye Hukuk Mahkemesi 20/3/2018 tarihinde manevi tazminat istemini içeren davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme; gazetede yayımlanan 25/6/2015 tarihli haberin çeşitli basın ve yayın organlarınca ağır şekilde eleştirildiğini dikkate almış, başvurucunun da tanınan bir gazeteci olarak haberi eleştiren bir paylaşım yaptığı ve gazetenin gerçek kişilerin aksine eleştirilerden daha az etkilenebilecek konumda olduğu, eleştirilere karşı toleranslı olması gerektiği kanaatine varmıştır.

9. İlk derece mahkemesinin 20/3/2018 tarihinde verdiği karar davacı tarafından istinaf edilmiştir. İstinaf talebini değerlendiren İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) kararı kaldırarak davacının manevi tazminat isteminin kısmen

kabulüne, 5.000 TL manevi tazminatın paylaşımın yapıldığı tarihten itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte başvurucudan tahsiline kesin olarak karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi gerekçesinde özetle başvurucunun Twitter paylaşımında kullandığı ifadelerin tahkir ve tezyif edici nitelikte ağır eleştirinin ötesinde olduğunu, bu paylaşımın ifade özgürlüğünü ve eleştiri sınırlarını aştığını, kişilik haklarına saldırı boyutuna ulaştığını belirtmiştir.

10. Nihai karar 11/3/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 3/4/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; Sözcü gazetesinde yer alan başvuruya konu haberin açıkça nefret söylemi içerdiğini, Twitter paylaşımında geçen ifadelerin ise habere cevaben eleştiri mahiyetinde olduğunu, paylaşımın içeriğinin bağlamından koparılarak aleyhine manevi tazminata hükmedildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu, söz konusu haberde milletvekillerinin farklı etnik kökenleri olduğu ön plana çıkarılarak toplum nezdinde hedef gösterildiklerini, ötekileştirildiklerini, üstelik Twitter paylaşımını yaptığı tarihten yaklaşık bir buçuk yıl sonra aleyhine manevi tazminat davası açıldığını vurgulamıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

12. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi; Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü ile onun özel güvencelere bağlanmış şekli olan ve Anayasa'nın 28. maddesinde düzenlenen basın özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu daha önce pek çok kez ifade etmiştir. Bu bağlamda inceleme yaparken ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğünün herkes için geçerli ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğu dikkate alınacaktır (Mehmet Ali Aydın, B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Bekir Coşkun [GK], B. No:2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36). Zira basın özgürlüğünün kamuoyuna çeşitli fikir ve tutumların iletilmesi ile bunlara ilişkin bir kanaat oluşturması için en iyi araçlardan birini sağladığı açıktır (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 63).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmiştir.

14. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu noktada müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden incelenmesi gereklidir.

15. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel

Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60. Bunun için başvuruya benzer davalarda mahkemelerin taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge sağlaması hayati önem taşımaktadır. Dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu,§ 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], §§ 128, 129; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2), § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun [GK], §§ 66, 67;Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59- 61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci,§ 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Müştekinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2), B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

16. Anayasa Mahkemesi; somut olayın koşullarında başvurucunun Twitter paylaşımı sebebiyle aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, gerçekleşmesi istenen meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçenin Anayasa Mahkemesince ortaya konulan ve yukarıda açıklanan kriterleri karşılayan ilgili ve yeterli bir gerekçe olarak görünüp görünmediğini

davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], § 120).

17. Somut olayda Sözcü gazetesinin mezkûr haberinde milletvekillerinin isim, soy ismi ve fotoğraflarıyla birlikte etnik kökenlerinin, dinî tercihlerinin ön plana çıkarıldığı; milletvekillerinden bazılarının toplumca tanınan aile fertlerine de haberde yer verildiği ve bu kişilerin Mecliste yemin etmelerinin devletçe verilmiş bir lütuf olarak okuyucuya sunulduğu görülmektedir. Bahsi geçen haber çeşitli yayın organlarınca ağır şekilde eleştirilmiştir.

18. Bir gazeteci olan başvurucu da haberle ilgili bir Twitter paylaşımında bulunarak tartışmaya katılmıştır. Bu bağlamda, somut olaydaki ifadelerin alaycı, sert, abartılı hatta muhatabı açısından rahatsız edici olduğu kabul edilse bile kamu menfaatine ilişkin olup politik bir tartışma sırasında kullanıldıkları nazara alınarak bu sözlere müdahale için toplum menfaatine baskın gelen bir gerekçe sunulması gerektiği unutulmamalıdır.

19. Bu kapsamda başvuruya konu paylaşım incelendiğinde başvurucunun kullandığı ifadelerin maddi olguların açıklanmasına ilişkin olmayan tamamen değer yargısı niteliğinde açıklamalardan oluştuğu açıktır. Başvurucu, davacı gazete için "ırkçı faşist kağıt parçası!" ifadesini kullanmıştır. Bu şekilde gazetenin ayrımcılık yaparak milletvekillerini etnik köken, dinî tercih vb. zeminler üzerinden ötekileştirmek suretiyle aslında bu kişilerin Türk olmadıklarını vurguladığını, ırkçı ve faşizan bir yaklaşım sergilediğini ileri sürmüş, kağıt parçası ifadesiyle onu değersizleştirmiştir. Yine değersizleştirme gayesiyle gazetenin tuvalet kağıdını dahi ikame edecek nitelikte ve kalitede olmadığını ima etmek amacıyla "G.tünüzü silmek için bile kullanmayın leke yapar!" ifadesini kullanmıştır. Bu noktada, toplumun bir kısmı tarafından kaba bulunacak bu ifadenin, Sözcü gazetesinin savunduğu fikrin değersizliğini ortaya koymak amacıyla tercih edildiği söylenebilir.

20. Bununla birlikte olaya özgü koşullar ve savunması gözetildiğinde başvurucunun ihtilaflı sözleri tahkir kastından ziyade davacı gazetenin yayın politikasının kendisi için kabul edilemez bulunduğunu ifade etmek amacıyla söylediğini, başvurucunun fikirlerini toplumda son derece yaygın bir kullanım alanına sahip argo ifadelerle ortaya koyduğunu değerlendirmek mümkündür. Anayasa Mahkemesinin yakın tarihli bir kararında altı çizildiği üzere insanlar arası ilişkilerin tabii bir parçası olan argo ifadeler -sebepsiz ve keyfî bir saldırı olmadığı sürece- otomatik olarak müdahale konusu yapılmamalıdır (bkz. Tunca İlker Öğreten (2), B. No: 2018/3843, 13/4/2023, § 27). Bu bağlamda düşünce açıklamasında bulunan kişilerin kullanacağı dili belirlemenin yargı mercilerinin görevi olmadığını hatırlatmakta fayda vardır (bilhassa basın özgürlüğü bağlamında bkz. Nihat Özdemir [GK], B. No: 2013/1997, 8/4/2015, § 48; Kadir Sağdıç [GK], § 52).

21. Üstelik kullanılan dil ve üslup davacı veya mahkemeler açısından rahatsız edici bulunsa bile Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında benimsediği gibi demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olan ve toplumun ilerlemesi ve bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil eden ifade özgürlüğünün sadece kabul gören veya zararsız yahut kayıtsızlık içeren bilgiler ya da fikirler için değil aynı zamanda kırıcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerli olduğu unutulmamalıdır (Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35; Bekir Coşkun, § 52).

22. Başvuruya konu tartışmanın bizzat davacının sahibi olduğu Sözcü gazetesi tarafından başlatılmış olduğu da üzerinde durulması gereken önemli bir noktadır. Başvuruya konu

açıklamaları başvurucu, Sözcü gazetesinin farklı toplum kesimlerinden ciddi tepkiler alan son derece tartışmalı bir haberine karşı sert bir eleştiri olarak yapmıştır. Şu hâlde, başvurucunun açıklamalarının sebepsiz ve tümüyle keyfî kişisel bir saldırı oluşturduğunu kabul etmek mümkün görülmemektedir. Tüm bunlara ilaveten başvurucunun Twitter paylaşımına cevap verme imkânı da bulunan davacının isterse cevap niteliğinde yapacağı haberle başvurucunun ulaştığından çok daha geniş bir kitleye seslenme olanağına sahip olduğu da gözetildiğinde kendi başlattığı bir tartışmada kendi haber ve yorumlarına yöneltilen eleştirilere karşı tahammül düzeyinin daha yüksek olması gerektiği şüphesizdir.

23. Yukarıda yapılan açıklamalara karşın Bölge Adliye Mahkemesi, Anayasa Mahkemesince ortaya konulan ölçütleri gözetmemiş (bkz. § 15); somut olayda kullanılan ifadelerin bağlamını, ifadelerin dile getirilme şekli ve nedenini, söylenen sözlerin arka planı olup olmadığını, davacının önceki davranışlarını, açıklamaların kamusal bir tartışma ekseninde gerçekleşip gerçekleşmediğini gözetmeksizin soyut bir değerlendirmede bulunmuş, cımbızlayarak bağlamından koparttığı başvuru konusu ifadeyi tekil olarak ele almış ve Twitter paylaşımının kişilik haklarına saldırı niteliği taşıdığı kanaatine ulaşmıştır.

24. Yapılan değerlendirmeler ışığında Bölge Adliye Mahkemesi tarafından ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunmasını isteme hakkı arasında adil bir denge kurulmadığı, şiddetli tepkilere neden olan politik bir tartışma başlatan davacı gazetenin şeref ve itibarının onu hedef alan başvurucunun ifade özgürlüğüne baskın geldiğinin, dolayısıyla müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının ikna edici bir biçimde ortaya konulmadığı sonucuna ulaşılmıştır. O hâlde, Bölge Adliye Mahkemesinin başvurucu aleyhine manevi tazminata hükmedilmesine ilişkin ileri sürdüğü gerekçeler, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olarak kabul edilemez.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ile 5.000 TL maddi tazminat ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Yeniden yargılama yapılmasına karar verildiğinden başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesine (E.2018/1627, K. 2020/131) iletilmek üzere İstanbul 15. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/96, K.2018/93) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EYLEM ARZU KAYAOĞLU

B. No: 2020/17496 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/17496

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EYLEM ARZU KAYAOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/17496)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Eylem Arzu KAYAOĞLU

Vekili : Av. Yağmur KILIÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; açlık grevindeki tutuklu ve hükümlülerin sağlık durumuna dikkat çekmek için toplanan gruba karşı aşırı güç kullanılması, yakalama sonrasında fiziksel ve sözlü şiddet uygulanması ve bu olaya yönelik şikâyetin etkili soruşturulmaması nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, İstanbul Barosuna kayıtlı bir avukattır. PKK/KCK silahlı terör örgütünün başı olan A.Ö.nün tutulduğu ceza infaz kurumundaki şartların iyileştirilmesi için açlık grevine başlayan Halkların Demokratik Partisi (HDP) Hakkâri Milletvekili L.G. ve bazı hükümlülerin sağlık durumlarına dikkat çekmek amacıyla Bakırköy Kapalı Kadın Ceza İnfaz Kurumu (Ceza İnfaz Kurumu) önünde eylem yapılması planlanmıştır. Bu eyleme katılan grupta yer alan başvurucu 9/5/2019 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başvurucu 11/5/2019 tarihinde adli kolluk biriminde şüpheli sıfatıyla verdiği ifadesinde savunmasını Cumhuriyet savcısı huzurunda yapacağını beyan etmiştir. Tutuklanması talebiyle sevk edildiği İstanbul 5. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) 13/5/2019 tarihinde

başvurucunun adli kontrol altına alınarak serbest bırakılmasına karar vermiştir. Başvurucu, Hâkimlikteki sorgusunda gözaltına alınırken ve gözaltındayken kolluk görevlilerinin fiziksel ve sözlü şiddetine uğradığını ifade etmiştir.

4. Başvurucu 25/10/2019 tarihli dilekçeyle, 9/5/2019 tarihinde yaşanan olaylar kapsamında kendisine karşı fiziksel ve sözlü şiddet niteliğinde eylemlerde bulunan kamu görevlileri hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucu; anılan dilekçede açlık grevindeki bazı müvekkillerinin ailelerinin ceza infaz kurumunun önünde yapacakları basın açıklamasına avukatları olarak eşlik ettiğini, bu sırada kadınlara karşı orantısız güç kullanan kolluk görevlilerini uyarması nedeniyle darbedilerek gözaltına alındığını, gözaltı aracına götürülürken ve gözaltı aracındayken kolluk görevlilerinin kendisini yoğun şekilde darbettiklerini ve hakaret ettiklerini ileri sürmüştür. Başvurucu, yürüttüğü avukatlık mesleğiyle ilgili olarak kötü muameleye uğradığına vurgu yapmıştır. Buna ek olarak suç duyurusunda; yaşandığını ileri sürdüğü olaylara tanık olan ve açık kimlik bilgilerini bildirdiği kişilerin dinlenmesini, olayla ilgili olarak basın yayın organlarında yer verilen görüntülerin yer aldığı CD'nin ve polis kamera kayıtlarının temin edilip incelenmesini, fiziksel ve sözlü şiddet niteliğinde eylemlerde bulunan kolluk görevlilerinin tespitini ve teşhisini talep etmiştir.

5. Anılan şikâyet dilekçesindeki iddialarla ilgili olarak soruşturmaya başlayan Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Bakırköy İlçe Emniyet Müdürlüğüne (Emniyet Müdürlüğü) hitaben yazdığı 14/11/2019 tarihli yazıyla, soruşturmaya konu olayla ilgili olarak bilgi verilmesini ve düzenlenen evrakın gönderilmesini istemiştir. Emniyet Müdürlüğünün yazı cevabında gönderdiği evrak içinde diğerlerine ek olarak 9/5/2019 tarihli Olay ve Yakalama Tutanağı, 12/5/2019 tarihli Görüntü İnceleme ve Tespit Tutanağı ile başvurucu hakkında düzenlenen genel adli muayene raporları da yer almıştır.

6. Başvurucunun imzadan imtina ettiği 9/5/2019 tarihli Olay ve Yakalama Tutanağı'na göre kolluk birimleri, A.Ö.nün ceza infaz kurumundaki tutulma şartlarının iyileştirilmesi için açlık grevi yapan kişilere destek vermek ve hayatını kaybedenleri anmak amacıyla ceza infaz kurumu önünde oturma eylemi yapılabileceğini, bu eylemi HDP'nin organize edeceğini, eyleme PKK/KCK silahlı terör örgütüne müzahir kişilerin de katılabileceğini değerlendirmiştir. Anılan tutanakta, ceza infaz kurumu yakınında toplanan gruba Bakırköy Kaymakamlığının yazısı tebliğ edilerek teşebbüs ettikleri eylemin izinsiz ve kanuna aykırı olduğunun bildirildiği ve dağılmaları yönünde megafon aracılığıyla üç kez ikazda bulunulduğu ifade edilmiştir. Ayrıca dağılmamakta ısrar eden gruba kolluk görevlileri tarafından müdahale edildiği, başvurucunun gözaltına alındığı açıklanmış; polis aracına binmemek için direnç gösteren kişilere kademeli ve ölçülü şekilde zor kullanılarak gözaltına alma işleminin tamamlandığı belirtilmiştir.

7. Adli kolluk görevlileri tarafından düzenlenen 12/5/2019 tarihli Görüntü İnceleme ve Tespit Tutanağı'nda başvurucunun eylem yapan grup içinde görüldüğü ve grupla hareket ettiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte 9/5/2019 tarihli genel adli muayene raporunda, başvurucunun sağ el bileğinde 3x3 cm'lik kızarıklık, sol omuzda hafif kızarıklık tespit edildiği ve sağ omuzda ağrı tarif edildiği belirtilmiştir. 13/5/2019 tarihli genel adli muayene raporunda ise başvurucunun vücudunda darp ve cebir izine rastlanmadığı açıklanmıştır.

8. Başsavcılık, başkaca herhangi bir işlem yapmadan 2/1/2020 tarihinde şüpheli kolluk görevlileri hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Karar gerekçesinde teşebbüs edilen eylemin izinsiz ve kanuna aykırı olduğunun üç kez bildirildiğine vurgu

yapan Başsavcılık, kolluk görevlileri tarafından kullanılan gücün orantılı olduğunu kabul etmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Yapılan inceleme neticesinde ise 09.05.2019 tarihli Olay ve Yakalama Tutanağı'nda belirtildiği üzere, kolluk görevlilerince, açlık grevinde olan HDP Hakkâri Milletvekili [L.G.ye] destek olmak amacıyla oturma eylemi yapılacağının öğrenilmesi üzerine, tedbir alındığı; söz konusu gruba destek olmak amacıyla kimi HDP'li milletvekillerinin de grupta yer aldığı; grubun yürüyüşe başlaması üzerine, kolluk görevlilerinin grubun önünü kesip, yapılan eylemin izinsiz ve kanunsuz olduğu, Kaymakamlık Makamınca eylem yapmanın yasaklanmış olduğunun bildirildiği ve megafon aracılığıyla üç defa dağılmalarının istendiği; grubun dağılmaması üzerine, gruba orantılı ölçüde müdahalede bulunularak eylemin sonlandırıldığı anlaşılmıştır.

İfade edilmelidir ki müştekinin ve müvekkillerinin, izinsiz olarak toplanmaları nedeniyle, kolluk görevlilerince, grubun, ihtara rağmen dağılmamaları üzerine, orantılı ölçüde zor kullanılarak eylemin sonlandırıldığı anlaşılmış olup, bu kapsamda, zor kullanma yetkisinin dışında ya da bu yetkinin tanıdığı sınırı aşar biçimde fizikî müdahalede bulunulduğu yolunda delil bulunmamaktadır. Keza müştekiye, hakarette bulunulmuş olduğu yolunda da delil bulunmamaktadır."

9. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı yapılan itiraz, Bakırköy 2. Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiştir. İtirazın reddi kararı 1/4/2020 tarihinde başvurucunun vekiline tebliğ edilmiştir. Başvurucu 15/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. COVID-19 salgını nedeniyle 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun uyarınca 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar bireysel başvuru süresinin durduğu dikkate alındığında başvurunun süresinde olduğu değerlendirilmiştir.

10. Öte yandan başvurucunun silahlı terör örgütüne yardım etme, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet etme suçlarını işlediği iddiasıyla İstanbul 23. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) dava açılmıştır. Bu davanın 11/7/2023 tarihli celsesinde başvurucunun anılan suçlardan beraatine karar verilmiştir. Karar gerekçesinde özetle başvurucunun slogan atmadığının, fiziksel müdahalede bulunmadığının ve gözaltı aracına binerken direnç göstermediğinin tespit edildiği kamera görüntülerine dayanılmıştır. Beraat kararı istinaf kanun yoluna başvurulmadan kesinleşmiştir. Beraat kararının başvurucu hakkındaki ilgili kısmı şöyledir:

"... Eylem Arzu KAYAOĞLU'nun gösterici grupla birlikte güvenlik güçlerinin bulunduğu yere sessizce geldiği, herhangi bir slogan atmadığı, gözaltılar sırasında herhangi bir fiziki müdahalede bulunmadan 'napıyorsunuz' şeklinde tepki gösterdiği, direnç göstermeden gözaltı arabasına bindirildiği...

Bilindiği üzere 2911 sayılı Kanun'un 32/1. maddesinde tanımlanan suçun oluşması için, toplanan gruba dağılmaları yönünde ihtar yapılmalı, ihtara rağmen dağılmamaları halinde zor kullanmaya başvurulmalı, zor kullanmaya rağmen de failin dağılmamakta ısrar etmesi gerektiği, Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin 2018/99E., 2018/1342K. sayılı emsal nitelikteki kararında 'Kanuna aykırı toplantı gösteri ve yürüyüşüne katıldıkları sabit olan sanıkların kolluk görevlilerince yapılan ihtar akabinde tazyikli su ile yapılan 1. müdahale sonrasında ıslanmamak ve gözaltına alınmamak için kaçarken yakalanmaktan ibaret eylemlerinin 2911 sayılı Kanunun 32/1. maddesinde 'ihtara ve zor kullanmaya rağmen dağılmamakta ısrar ederlerse' şeklinde tanımlanan direnme suçunu oluşturmayacağı' şeklinde ifadeye yer verildiği... [anlaşılmıştır.]

... [U]nsurları itibariyle oluşmayan atılı 2911 s. Kanun'un 32/1 maddesine muhalefet suçundan tüm sanıkların ayrı ayrı CMK'nın 223/2-a maddesi uyarınca beraatlerine... [karar verildi.]"

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, toplantıya müdahale ettikleri sırada kolluk görevlilerinin orantısız şekilde güç kullanması sebebiyle yaralanması ve bu olaylarla ilgili delil toplanması talepleri değerlendirilmeden kolluk birimleri tarafından hazırlanan evraka dayanılarak kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Yakalamadan sonra gözaltı aracına götürülürken ve gözaltı aracındayken kolluk görevlileri tarafından defalarca ve yoğun şekilde darbedildiğini, boğazının sıkıldığını, boğazına yumrukla vurulduğunu ve hakaret içeren söylemlerde bulunulduğunu da iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünde kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yer verilmiş; anılan kararda başvurucunun ve içinde bulunduğu eylemci grubun uyarılara rağmen dağılmayarak polis memurlarına direnmesi üzerine orantılı güç kullanıldığı, bu nedenle zor kullanma yetkisinde sınırın aşılmadığı hususlarının değerlendirildiği bildirilmiştir.

12. Kötü muamele iddialarının savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilebilmesi için iddiaların güçlü bir dayanak ile birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirilmesi gerekir. Söz konusu gereklilik sağlanmadığında mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru bir beklentiye girebileceklerini söyleyebilmek mümkün değildir (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013; Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015; Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018).

13. İtiraz edilmeyen genel adli muayene raporlarında başvurucunun kolluk görevlileri tarafından yoğun şekilde darbedildiğine, boğazının sıkıldığına ve boğazına yumruk atıldığına dair iddialarıyla uyumlu bir bulgu tarif edilmediği, iddialarını doğrulayacak şekilde bir tespit yapılmadığı görülmüştür. Buna göre başvurucunun yakalama işleminden sonra fiziksel şiddete maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddia ortaya koyamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca başvurucunun hakarete maruz kaldığı iddiası da dosyadaki bilgi ve belgeler dikkate alındığında savunulabilir nitelikte değildir. Bununla birlikte başvurucunun fiziki güç kullanıldığına ilişkin iddiasının savunulabilir olduğu, bu iddia yönünden başvuruda kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı anlaşıldığından bu iddia bakımından başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Kişilerin kendi tutumu kesin olarak zorunlu kılmadıkça güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerince kişilere fiziksel güç kullanılması ilke olarak Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81). Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanma olayı meydana gelmiş ise bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlarındır (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme şartlarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74). Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder biçimde fiziksel ve ruhsal bir saldırıya uğranıldığına dair savunulabilir bir iddia varsa bu iddia hakkında etkili bir soruşturma yürütülmelidir. Yaralama olayının güç kullanmaya yetkili bir kamu görevlisinin kasıtlı bir eylemi sonucu meydana geldiğinin ileri

sürüldüğü hâllerde ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalı, soruşturma, olaya karışanlardan bağımsız kişilerce yürütülmeli; soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık tutulmalı, soruşturma sonunda çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanılmamalı ve kullanılan gücün ilgilinin davranışı nedeniyle mutlak surette gerekli olan bir güç kullanımına karşılık gelip gelmediği ve orantılı olup olmadığı soruşturma makamınca değerlendirilmelidir. Ayrıca soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir (sözü edilen ilkelerin yer aldığı örnek kararlar için bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D., §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

15. Başvurucu; müvekkillerinin basın açıklaması yapmaya hazırlanan ailelerine hukuki destek vermek için toplanan grupta yer aldığını, gruptaki diğer kişilere müdahale edilmesine tepki gösterdiğinde kolluk görevlilerinin fiziki şiddetine uğradığını ileri sürmüştür.

16. Somut olayda basın açıklaması yapmak üzere toplanan gruba, kolluk görevlileri tarafından güç kullanılarak müdahale edilmiştir. Başvurucunun müdahale neticesinde sol omzunda hafif kızarıklık, sağ omzunda ağrı meydana gelecek şekilde yaralandığı adli muayene raporları ile tespit edilmiştir. Kolluk görevlilerinin zor kullanma tutanaklarına yansıyan ve Başsavcılık tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda da açıkça belirtilen fiziksel müdahalesinin varlığı hususunda bir tereddüt yoktur.

17. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karardaki kabul karşısında incelenmesi gereken husus, başvurucunun tutumunun güç kullanılmasını kesin olarak zorunlu kılıp kılmadığı, kılmışsa kullanılan gücün aşırı olup olmadığıdır. Başvurucunun yakalama işlemine direnmesi nedeniyle güç kullanıldığı kamu makamlarınca açıklanmıştır. Olay Tutanağı'nda yer verilen bu hususu başvurucu kabul etmemiş, başvurucunun bundan imtina etmesi nedeniyle de bu durum imza ile doğrulanamamıştır. Diğer taraftan başvurucunun sanığı olduğu yargılamada olay yerindeki görüntüleri inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun fiziki bir müdahalesi olmadığını ve direnç göstermeden gözaltı arabasına bindiğini belirtmiş; 2911 sayılı Kanun'a muhalefet etme suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığını kabul etmiştir.

18. Bununla birlikte Başsavcılık tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda da kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkisini orantılı şekilde kullandığı kabul edilmiş ancak başvurucunun davranışlarına veya müdahalenin kaçınılmaz olduğuna ilişkin bir değerlendirme yapılmamıştır. Başvurucu hakkında verilen beraat kararı gerekçesi de gözönüne alındığında başvurucunun kamu görevlilerine direndiğine dair bir tespit yapılamadığından kendisine zorunlu olarak güç kullanılmasını gerektirecek bir tutumunun varlığının yetkililerce ortaya konulamadığı değerlendirilmiştir.

19. Başvurucuya karşı güç kullanılmasının somut olay koşullarında zorunlu olduğunun kamu makamlarınca açıklanamadığının tespitinden sonra dosya kapsamı ve adli rapor bilgilerinden hareketle kolluk görevlilerinin eyleminin hangi boyuta ulaştığı değerlendirilmelidir. Somut olay bir bütün olarak ele alındığında eylemin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak nitelendirilmesi mümkün görülmüştür. Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Başvurucunun sorgusunda gözaltına alınırken kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine uğradığını ifade etmesine ve adli muayenede yaralandığının anlaşılmasına rağmen bu olay

hakkındaki soruşturma ancak başvurucunun şikâyeti üzerine başlatılmıştır (bkz. § 4). Oysa şikâyet olmadığında bile kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması başlatılmalıdır (bazı değişikliklerle beraber bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 102).

21. Başsavcılık, soruşturma kapsamında başvurucunun şikâyet ve delillerinin tespitine yönelik talepleri hakkında herhangi bir işlem yapmamış; dosyaya sunulan CD'deki görüntüleri incelememiş, başvurucunun açık kimlik bilgilerini verdiği tanıkların ifadesine başvurmamıştır.

22. Başsavcılık, kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkilerini aşmadığını değerlendirmiş ve kolluk görevlileri hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başsavcılık, bu sonuca kolluk görevlilerinin hazırladığı tutanaklardaki belirlemeleri esas alarak ulaşmıştır. Olayın şüphelileri tarafından düzenlenen tutanakların doğruluğu araştırılmaksızın ve başkaca bir delille desteklenmeksizin tek başına hükme esas alınması soruşturmanın bağımsızlı ilkesine aykırıdır (Süleyman Göksel Yerdut [GK], B. No: 2014/788, 16/11/2017, § 61).

23. Anılan hususlar insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılması için yeterlidir.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma merciince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya talebine bağlı olarak net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına (Memur Suçları Soruşturma Bürosu, Sor. No: 2019/106833) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 16. maddesinde polisin zor kullanma yetkisi düzenlenmekte ve bu yetkinin bedeni ve maddi güç (basınçlı su ve göz yaşartıcı gaz kullanma halleri dahil) kullanma şeklinde olabileceği, zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtarının yapılacağı, ancak direnmenin mahiyeti ve derecesi gözönünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabileceği hüküm altına alınmaktadır.

Devletin, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu da bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının, sorumluluğunda meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 110; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Anguelova/Bulgaristan, B. No: 38361/97, 13/6/2002, § 137; Jasinskis/Letonya, B. No: 45744/08, 21/12/2010, § 72).

Kötü muamele yasağına ilişkin pozitif yükümlülüklerin usuli boyutunu oluşturan etkin soruşturma yükümlülüğünün bir sonuç yükümlülüğü değil, araç yükümlülüğü olduğu hatırda tutulmalıdır. Bu cümleden olarak, Anayasa'nın 17. maddesinin başvurucuya üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı ya da tüm yargılamaları mahkumiyetle veya belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi yüklediği şeklinde yorumlanamayacağı hususunun dikkate alınması gerekmektedir. (Cezmi Demir ve diğerleri, § 113).

Usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm ve yaralama olaylarına ilişkin davalarda

Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin, ölümcül ya da yaralamalı saldırı durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda, yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, bu hak ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 55).

Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm ya da yaralama olayına dair hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil, uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 56).

Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma; bağımsız, hızlı ve derinlikli bir şekilde yürütülmelidir (Cezmi Demir, § 114; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Assenov ve diğerleri/Bulgaristan, B. No: 24760/94, 28/10/1998, § 103; Batı ve diğerleri/Türkiye, B. No: 33097/96-57834/00, 3/6/2004, § 136).

Somut olayda başvurucu, maruz kaldığını iddia ettiği fiziksel ve sözlü şiddete ilişkin olarak 9/5/2019 tarihinde gerçekleşen eylemlerden çok sonra 25/10/2019 tarihinde şikâyet dilekçesi vermiştir. Bunun yanında, PKK/KCK silahlı terör örgütüne müzahir kişilerin de katılabileceğine dair Olay ve Yakalama Tutanağında belirlemeler yapıldığı tespit edilmiştir. Söz konusu tutanakta, yapılacak eylemin izinsiz olduğunu, kanuni dayanağının bulunmadığını ilgili gruba tebliğ edildiği, bunun yanında da kanuna aykırı bu toplantıda grubun dağılması noktasında megafon aracılığı ile üç kez ikazda bulunulduğu hususu açıkça yer almıştır. Buna rağmen aralarında başvurucunun da bulunduğu grup dağılmamakta ısrar etmiş ve güvenlik güçlerine kanuna aykırı olarak direnmişlerdir. Başvurucunun olay tarihinde kanuna aykırı olarak izinsiz gösteri yapan grubun içerisinde bulunduğu hususu herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Başvurucu, olaya ilişkin olarak güvenlik güçlerince yoğun şekilde darbedildiğine; boğazının sıkıldığına ve boğazına yumruk atıldığına dair iddialarıyla uyumlu bir bulgu tarif edememiştir. Bunun yanında başvurucunun hakarete maruz kaldığı iddiası da savunulabilir nitelikte değildir. Bu anlamda başvurucunun, iddialarının maddi olayla bağdaşmayacak ölçüde savunulabilir olmaktan uzak olduğu gözlemlenmiştir. Tüm bu açıklamalar sonrasında başvurucuda meydana gelen yaralanmanın izinsiz ve kanuna aykırı olarak yapılan toplantının dağıtılması amacına uygun ve orantılı olarak yapılan müdahaleler sırasında meydana geldiğinin kabulü gerekir.

Başsavcılık, olaydan çok sonra verilen dilekçe üzerine maddi olaydaki hukuka aykırılığa vurgu yaparak başvurucunun yaralanmasının zorunlu, gerekli ve orantılı müdahale sırasında meydana geldiğini kabul ederek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Yaşam hakkı ile kötü muamele yasağına ilişkin olarak yapılacak şikâyetler hakkında yürütülecek adli işlemlerin yeterliliklerinin her somut olayın kendine özgü koşulları içerisinde değerlendirilmesi gerektiği hususunda herhangi bir tereddüt bulunmaktadır. Somut olayda, silahlı terör örgütü başının ceza infaz kurumundaki koşullarının iyileştirilmesine yönelik kanunsuz bir toplantı olduğu hususu hiçbir şekilde hatırdan çıkarılmamalıdır. Bu durum karşısında, güvenlik güçleri tarafından icra edilen müdahalenin yasal zor kullanma yetkisi kapsamında kaldığı, bu yetkinin orantısız biçimde aşılmak suretiyle kötü muamele yasağının

ihlâl edildiği yolundaki soyut iddiayı destekleyici somut bir bulgu ve kanıtın bulunmadığı, asgari eşiğin aşılmadığı, böylece devletin pozitif yükümlülüğünün somut olayın koşulları bakımından yerine getirildiği olaya bir bütün olarak bakıldığında Anayasa'nın 17. maddesinin maddi ve usuli bakımlardan ihlâl edildiğine ilişkin bir sonuca ulaşmanın farazi bir kabule dayanabileceği kanaatine ulaşılmıştır.

Açıklanan nedenlerle; Anayasa'nın 17. maddesinin ihlâl iddiası bakımından maddi ve usul boyutu bakımından "ihlâl bulunmadığı" kararı verilmesi gerektiğini değerlendirdiğimden; çoğunluğun aksi yönündeki kararına katılmıyorum.

Üye Muhterem İNCE

MEHMET AKİF ÖZKAN

B. No: 2020/21432 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/21432

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET AKİF ÖZKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/21432)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Mehmet Akif ÖZKAN

Vekili : Av. Muharrem Olcay ÇINAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işe iade talebiyle açılan davanın iş güvencesine tabi olunmadığı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bir finansal kiralama şirketinde satış ve pazarlamadan sorumlu genel müdür yardımcısı olarak 8/8/2011 tarihinden itibaren çalışmaya başlamış; 25/1/2019 tarihinde başvurucunun iş akdi feshedilmiştir.

3. Başvurucu, İstanbul 7. İş Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde işe iade talebiyle tespit davası açmış; fesih sebebi açıkça bildirilmediği için feshin geçersiz olduğunun tespiti ile işe iadesini, bunun mümkün olmaması hâlinde işçilik alacaklarının tarafına ödenmesini talep etmiştir. Başvurucu; ayrıca şirketi tek başına temsil etme, işçi alma ve çıkarma yetkisi olmadığını, kendi üzerinde aynı yerde amir olarak genel müdür, yönetim kurulu ve yönetim kurulu başkanı olduğunu belirterek iş güvencesi hükümlerine tabi olduğunu belirtmiştir. Şirket ise cevap dilekçesinde, başvurucunun yasal haklarının ödendiğini, öte yandan genel

müdür yardımcısı sıfatı nedeniyle iş güvencesi hükümlerine tabi olmadığını ileri sürmüştür.

4. Mahkeme 19/9/2019 tarihli kararla, Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarını, işyeri dosyasını, hizmet sözleşmesini, tanık beyanlarını ve tüm dosya kapsamını değerlendirmek suretiyle davanın kabulüne hükmetmiştir. Karar gerekçesinde; başvurucunun işletmenin bütününden sorumlu olmadığı, finansal, operasyon ve satışa bakan farklı kısımlardan sadece satış kısmında görevli genel müdür yardımcısı olduğu, üzerinde genel müdür ve yönetim kurulunun yer aldığı, sözleşme içeriğine göre işveren ya da vekillerinin vereceği talimat ve direktifler çerçevesinde işini yapacağı, bu kapsamda tek başına imza atma, işçi alma ya da işten çıkarma yetkisi olmadığı, bu nedenle işveren vekili olmadığı yönünde değerlendirme yapmıştır.

5. Şirket, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; başvurucunun işletmeyi temsil eden işveren temsilcisi sıfatında olduğunu, bu nedenle işçi alma ve çıkarma şartının aranmaması gerektiğini, finansal kiralama işlerinde her departmandan ayrıca sorumlu bir genel müdür yardımcısı olduğunu, nitekim başvurucunun da işletme bazında pazarlama ile ilgili tüm kararlara genel müdür yardımcısı sıfatı ile onay vermeye yetkili tek kişi olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu ise dava dilekçesinde ileri sürdüğü hususları tekrar etmiştir.

6. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 27. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) yaptığı incelemede 10/6/2020 tarihli karar ile istinaf başvurusunun kabulüne, ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak hükmetmiştir. Gerekçeli kararda; ticaret sicili belgeleri ve şirket imza sirkülerine göre başvurucunun şirket yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürden sonra 1. derecede imza yetkilisi olarak resmî ve özel kuruluşlar ile üçüncü kişiler nezdinde şirket adına ilzam edici sözleşmeleri ve işlemleri müşterek yetkili olarak yapma yetkisinin bulunduğunu belirtmiştir. Başvurucunun işletme düzeyinde işyerinin bütününü sevk ve idare eden genel müdüre bağlı üç genel müdür yardımcısından biri olduğuna dikkat çeken Bölge Adliye Mahkemesi, genel müdür yardımcıları arasındaki iş bölümünden kaynaklanan sorumluluğun sınırlandırılmasının ya da işçi alma ve çıkarma yetkisinin bulunmamasının önemli olmadığını belirterek işletme düzeyinde işveren vekilinin yardımcısı konumundaki başvurucunun iş güvencesi hükümlerinden yararlanamayacağını ifade etmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 2/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 24/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; derece mahkemelerince somut olayın ve delillerin hatalı değerlendirildiğini, genel müdür yardımcısı unvanına sahip olmakla birlikte şirketi tek başına temsile yetkili olmadığı gibi tek başına sevk ve idare yetkisinin de bulunmadığını, kararların ancak müşterek imza ile alınabildiğini, ayrıca sadece satış ve pazarlamadan sorumlu olduğunu, kaldı ki bu birimde de kendi üzerinde genel müdür ile yönetim kurulu olduğunu, eksik inceleme neticesinde verilen kararın Yargıtay içtihadına da aykırı olduğunu belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı

veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

11. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

12. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

13. Başvuru konusu olayda derece mahkemelerince tarafların iddia ve itirazlarının incelendiği, tanık beyanlarının dinlendiği, bilgi ve belgelerin toplandığı, tüm dosya kapsamında inceleme yapılmak suretiyle bir sonuca varıldığı görülmüştür. Başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesinin kararının Yargıtayın içtihadı ile çeliştiğini öne sürmekte ise de Yargıtayın konuya ilişkin genel yaklaşımı -başvurucunun da başvuru formunda örnek kabilinden saydığı kararlarda olduğu gibi- somut olayın özelliğine göre hareket edilmek suretiyle iş güvencesine ilişkin değerlendirmede kişinin sahip olduğu unvandan ziyade iş tanımının ortaya konulması gerektiği yönündedir (Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 20/9/2010 tarihli ve E.2009/25316, K.2010/24186 sayılı; 27/11/2019 tarihli ve E.2019/3434, K.2019/21097 sayılı; 13/10/2020 tarihli ve E.2020/3073, K.2020/11570 sayılı kararları). Nitekim Bölge Adliye Mahkemesinin de bu kapsamda inceleme yaptığı, başvurucunun unvanından ziyade şirketi temsil yetkisi ile görev ve yetkileri üzerine yoğunlaşmak suretiyle bir karar verdiği görülmüştür.

14. Bu itibarla başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLKER ENSAR UYANIK

B. No: 2020/21922 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/21922

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLKER ENSAR UYANIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/21922)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : İlker Ensar UYANIK

Vekili : Av. Ahmet DOKUCU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yurt dışına çıkış yasağı öngören adli kontrol tedbiri nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan soruşturma başlatılmıştır. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Savcılık) tarafından 18/5/2017 tarihinde başvurucu hakkında adli kontrol kararı verilmesi talep edilmiştir. Bu talep İstanbul 5. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından kabul edilerek aynı tarihte 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendi gereğince başvurucunun yurt dışına çıkamaması şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmıştır. Karar gerekçesinde, hakkında adli kontrol tedbiri talep edilen şüpheliler hakkında yeterli suç şüphesinin bulunduğu, uygulanması talep edilen yurt dışına çıkış yasağının ölçülü bir tedbir olacağı kanaatine varıldığı belirtilmiştir.

3. Başvurucu hakkında 25/5/2017 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İstanbul 28. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yapılan yargılamada başvurucunun yurt dışında çalıştığı

belirtilerek yurt dışına çıkış yasağı öngören adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına ilişkin çeşitli taleplerde bulunulmuş olup Mahkemece başvurucu hakkındaki adli kontrol tedbirinin devamına karar verilmiştir. Yapılan yargılama sonucunda ise başvurucu hakkında silahlı terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan 1 yıl 3 ay hapis cezası verilmiştir. Karar gerekçesinde; başvurucunun Bank Asya nezdinde hesabının bulunduğu, bu konuda düzenlenen bilirkişi raporu ve banka kayıtlarına göre cari hesap gelişiminin 17/25 Aralık 2013 tarihinden sonra tüm dönemleri itibarıyla dikkat çekecek ve şüphe uyandıracak büyüklükte değişimler sergilediği, yine 2013 yılı öncesi katılım hesabı açılışı gerçekleştirdiği, 2013 yılı sonrasında da katılım hesabı vade yenileme/uzatma işlemleri bulunduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak başvurucunun diğer bankalarda bulunan mevduat hesaplarından yüksek tutarlı paraların EFT ile Bank Asya hesabına aktarıldığı, bununla birlikte bireysel emeklilik ürünü satın alıp toplamda 49.760,84 TL ödeme yaptığı, bu ödemenin bankaya fon sağlama ve destek olma niteliğinin bulunduğu kanaatine varılmıştır. Karara karşı istinaf başvurusunda bulunulmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 27. Ceza Dairesi 14/11/2019 tarihinde istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu son olarak 12/12/2019 tarihli temyiz dilekçesinde; çalıştığı uluslararası şirketin işine son vermek üzere olduğunu, kaçma şüphesinin bulunmadığını, yurt dışında yaşadığını ve çalıştığını belirterek hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin kaldırılmasını ve -gerekli görülmesi hâlinde- teminat yatırılması şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasını talep etmiştir.

5. Başvurucu 20/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Öte yandan Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 14/9/2020 tarihli kararında; başvurucunun 2013 yılı öncesinde Bank Asya nezdinde birden çok katılım hesabı açtığı, 2013 yılı sonrasında yeni katılım hesabı açmayarak daha önceden açılmış katılım hesapları ile ilgili olarak vade yenileme/süre uzatma şeklinde birden çok temdit işlemi ile tasarrufunda bulunan diğer bankadaki mevduat hesabından BES ödemesi açıklamalı virman işlemleri yaptığı belirtilerek anılan eylemlerin silahlı terör örgütüne yardım etme kastıyla gerçekleştirildiğine dair her türlü şüpheden uzak ve kesin delil bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

7. Sonuç olarak başvurucunun beraatine karar verilmesi gerekirken mahkûmiyetine hükmolunması nedeniyle verilen kararın bozulmasına karar verilmiştir. Mahkemece bozma kararı sonrası yeni esas numarası alınarak başvurucu hakkında 9/2/2021 tarihinde beraat kararı verilmiştir. Beraat kararıyla birlikte aynı tarihte başvurucu hakkındaki adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu hakkındaki beraat kararı 17/2/2021 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu hakkında 18/5/2017 tarihinde uygulanmaya başlanan adli kontrol tedbirinin kaldırılması için 25/2/2021 tarihinde müzekkere yazıldığı görülmüştür.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; elektrik ve elektronik mühendisliği mezunu olduğunu, Suudi Arabistan'da büyük bir teknoloji şirketinde çalıştığını, ailesini görmek için 2016 yılında Türkiye'ye geldiğini, ancak ülkeden çıkışına izin verilmediğini belirtmiştir. Ayrıca hakkındaki yurt dışı çıkış yasağının dört yıldır devam ettiğini, hakkındaki bu tedbir nedeniyle çalıştığı ülkeye

dönemediğini ve işten çıkartıldığını ifade etmiştir. Bunun yanında başvurucu hakkında verilen hapis cezasının az olması nedeniyle tedbirin makul olmadığını, sürenin uzun olduğunu, kısıtlamanın orantılılık ve ölçülülük ilkesine aykırı olduğunu vurgulamıştır. Dosyanın henüz temyiz incelemesinde olduğunu ve yargılamanın makul sürede bitirilmemesi nedeniyle hakkındaki tedbirin de süresinin makul olmadığını belirten başvurucu adil yargılanma hakkının, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, seyahat özgürlüğünün ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, mevcut başvuruda başvurucunun şikâyetine konu hakların ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuruya konu yurt dışına çıkış yasağı öngören adli kontrol tedbirinin esas olarak yerleşme ve seyahat hürriyeti kapsamında kaldığı açıktır. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (4) No.lu Protokol'e Türkiye'nin taraf olmadığı hatırlatılarak anılan protokolde yer alan "Serbest dolaşım özgürlüğü"nün ortak koruma alanına girmediği açıklanmıştır (birçok karar arasından bkz. Mehmet Takımsu, B. No: 2016/63712, 7/11/2013, §§ 78-80; Sebahat Tuncel, B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 53; Fevzi Doğaner, B. No: 2014/6453, 20/12/2017, § 14; Onur Can Taştan [GK], B. No: 2018/32475, 27/10/2021, § 48). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında olmayan bazı hakların ortak koruma alanı içinde yer alan temel haklarla esaslı şekilde ilişkili olması durumunda ilgili haklarla bağlantı kurularak inceleme yapılmasının mümkün olduğunu da açıklamıştır (ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Özgür Sevgi Göral, B. No: 2014/12112, 4/10/2017; özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı bağlamında bkz. Şengül Tükel, B. No: 2018/12456, 12/1/2022, § 40).

12. Nitekim Anayasa Mahkemesi Yağmur Erşan ve Onur Can Taştan kararlarında, esasen seyahat özgürlüğü kapsamında kalan pasaport iptalinin, Latife Akyüz ve Hakkı Gök kararlarında ise yurt dışına çıkış yasağı öngören adli kontrol tedbirinin belirli şartların varlığı hâlinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenebileceğini kabul etmiştir (ayrıntılı açıklamalar için bkz. Latife Akyüz, B. No: 2016/50822, 7/9/2021, §§ 36-38; Yağmur Erşan [GK], B. No: 2018/36451, 27/10/2021, §§ 39, 40, 47-51; Onur Can Taştan, §§ 39, 40, 47-51; Hakkı Gök, B. No: 2017/33469, 3/11/2022, §§ 31-33). Bu bağlamda söz konusu tedbirin de başvurucunun gelişimi ve sosyal, mesleki, ekonomik ve ailevi ilişkileri yönünden olumsuz etkilerinin ortaya konulması hâlinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

13. Somut olayda başvurucunun yurt dışında çalıştığı gözetildiğinde bilhassa başvurucu hakkında yurt dışına çıkış yasağı öngören adli kontrol tedbirinin başvurucunun kişisel, sosyal ve mesleki ilişkilerine olumsuz etkisinin olduğunu kabul etmek gerekir. Anılan müdahalenin başvurucunun özel hayatına ciddi şekilde etki etmesi ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaşması nedeniyle başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Latife Akyüz, § 38; Hakkı Gök, § 33; Hasan Hüseyin Güney, B. No: 2019/32372, 23/5/2023, § 14).

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir

olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Suudi Arabistan'da büyük bir teknoloji şirketinde çalıştığını, elektrik ve elektronik mühendisliği mezunu olduğunu beyan eden başvurucu hakkında yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahalenin 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesine istinaden gerçekleştirildiği görüldüğünden kanuni dayanağı bulunmaktadır. Ayrıca müdahalenin kamu düzeninin sağlanması meşru amacı ile yapıldığı görülmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Latife Akyüz, §§ 43-45; Hasan Hüseyin Güney, § 16). Bu belirlemelerin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığı irdelenecektir.

16. Genel olarak adli kontrol, işlediği iddia olunan bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın, tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde belirli yükümlülükler yüklenerek adli makam ve mercilerin denetimi ve kontrolü altına sokulmasıdır. Adli kontrol koruma tedbiri, tutuklamaya göre kişi özgürlüğünü daha az kısıtladığı ve sanık tutuklanmaksızın muhakemenin yapılabilmesini sağladığı için tutuklama yerine geçmek üzere ihdas edilmiştir. Böylelikle ilgili, bütünüyle özgürlüğünden yoksun bırakılmaksızın denetim altında tutulabilmektedir. Tutuklamaya alternatif bir koruma tedbiri olan adli kontrol, bu özelliğiyle tutuklamaya ancak istisnai hâllerde başvurulması kuralının işlerlik kazanmasına katkıda bulunmakta; tutuklamanın son çare olma özelliğini ortaya koymaktadır (Hülya Kar [GK], B. No: 2015/20360, 27/2/2019, §§ 18, 50; ayrıca bkz. Latife Akyüz, § 46; Hakkı Gök, § 42). Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinde, aynı Kanun'un 100. maddesinde belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde tutuklama yerine adli kontrol kararı verilebileceği açıkça düzenlenmiştir. Bu durumda anılan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, adli kontrol kararı verilebilmesi için kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması gerekir. Elbette uygulanan tedbirin hukuka uygun olduğunu söyleyebilmek için öncelikle suç şüphesinin ve uygulanma nedeninin denetime elverişli olacak şekilde yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Aret Demirci, B. No: 2018/30446, 8/2/2024, § 17).

17. Nitekim Anayasa Mahkemesi; mahkemelerin koruma tedbiri kararlarında lehte ve aleyhte ileri sürülen bütün delilleri incelemek ve temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahaleye katlanmayı gerektirecek nitelikte kamu yararını haklı kılan gerçek bir ihtiyacın varlığını göstermek zorunda olduklarını, süregelen koruma tedbirlerinin devamına ilişkin olarak verilen kararlarda da tedbirin devamını haklı kılan gerekçelerin gösterilmesi ve çatışan menfaatler arasında adil dengenin korunması gerektiğini ifade etmiştir (Hülya Kar, §§ 29, 30, 35; ayrıca bkz. Latife Akyüz, §§ 49-52, 56; Hakkı Gök, §§ 51, 52). Ayrıca Anayasa Mahkemesi Hülya Kar ve Latife Akyüz başvurularında başvuruya konu adli kontrol koruma tedbirinde olduğu gibi tüm koruma tedbirlerinin geçici olduğunu, herhangi bir tedbirin ilanihaye veya herhangi bir kriterden bağımsız olarak süreklilik arz eder biçimde uygulanmasının mümkün olmadığını vurgulamış; süregelen bir koruma tedbirinin durumun gerektirdiğinden daha uzun sürdüğünün anlaşıldığı durumlarda tedbir nedeniyle müdahale edilen anayasal hakların ihlalinin söz konusu olabileceğini belirtmiştir. Anılan kararda, tedbirin türü ve kapsamı konusunda derece mahkemelerinin geniş takdir hakkının bulunduğu ancak yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında alınan koruma tedbiri ile hedeflenen amaca ulaşmak için hakların daha az sınırlanmasını sağlayacak alternatif yolların bulunup bulunmadığının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir (Hülya Kar, §§ 25-28, 44; Latife Akyüz, §§ 48-51, 58; Hakkı Gök, §§ 44-47, 54; Hasan Hüseyin

Güney, § 17).

18. Bu bağlamda özellikle yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbirine ve devamına karar verilirken kişinin yurt dışındaki ailevi, kişisel ve mesleki bağları ile kişiye isnat edilen suçun niteliği, delil durumu ve mahkûmiyet hâlinde alacağı cezanın ağırlığı birlikte değerlendirilerek, adli kontrol tedbirinden beklenen kamusal menfaat ile başvurucunun menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulması ve bu durumun yeterli gerekçeyle açıklanması gerektiği söylenebilir. Ayrıca yurt dışına çıkış yasağının belirsiz bir süre uzaması ve uzun süre uygulanması hâlinde öngörülen sınırlandırmanın özel hayata ve aile hayatına etkilerinin zamanla ağırlaşacağı ve her hâlde gözetilmesi gereken kamusal yarar ile bireyin kişisel yararı arasındaki dengenin bozulacağı da unutulmamalıdır (Hakkı Gök, § 51).

19. Somut olayda başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında başvurucu hakkında iddianame düzenlenmiş olup yapılan yargılama sonucunda Mahkemece başvurucu hakkında örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan mahkûmiyet kararı verilmiştir. Başvurucunun yargılama sırasında müteaddit defa -yurt dışında çalıştığını vurgulayarak- tedbirin kaldırılmasını talep ettiği tespit edilmiştir. Bireysel başvuru sonrası süreçte temyiz incelemesinde verilen bozma kararı üzerine Mahkemece başvurucu hakkında 9/2/2021 tarihinde beraat kararı verilmiş olup aynı tarihte başvurucu hakkındaki adli kontrol tedbirinin de kaldırılmasına karar verildiği görülmüştür.

20. Başvurucuya isnat edilen suçun Bank Asyadaki hesap hareketlerine dayandığı ve başvurucunun 17/5/2017 tarihinde ifadesinin alındığı gözetildiğinde, başka hangi delillerin toplanması gerektiği ile başvurucu hakkındaki adli kontrol tedbirinin soruşturmaya ne gibi bir faydası olacağı da açıklanmamıştır. Bunun yanı sıra tedbir kararı ile tedbirin devamına ilişkin kararlarda başvurucunun çalıştığını beyan ettiği ülkedeki kişisel, ailevi ve mesleki bağlarına yönelik itirazlarının tartışılmayarak tekrar içeren, genel ve soyut gerekçelerle taleplerin reddedildiği görülmüştür.

21. Bu bağlamda başvurucunun yaşadığı ülkedeki bağları ile isnat edilen suçun vasfı, delil durumu ve muhtemel sonuç cezanın ağırlığı gözetilerek -muhakemenin sağlıklı yürütülmesi ve başvurucunun yargılamaya katılarak savunma hakkını kullanması amaçlarıyla uygulanan- tedbirden beklenen kamusal menfaat ile başvurucunun menfaatleri arasında adil bir denge kurulduğu söylenemez. Ayrıca müdahale konusu tedbire alternatif olabilecek tedbirlerin tartışılmadığı, başvurucunun özel hayatına ve aile hayatına yönelen müdahalenin olumsuz etkilerini azaltacak şekilde hızlı ve özenli bir ceza yargılaması yapılmadığı vurgulanmalıdır. Sonuç olarak yaklaşık dört yıl süren yurt dışı çıkış yasağı şeklindeki müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olmadığı kanaatine varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması, 1.000.000 TL maddi ve 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Bireysel başvurudan sonra başvurucu hakkında beraat kararı verilerek yurt dışına çıkış yasağının kaldırıldığı belirlendiğinden tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

25. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 28. Ağır Ceza Mahkemesi (E.2017/84, K.2019/196) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GİZEM KAYA VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/30707 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/30707

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZEM KAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/30707)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportörler : Mahmut ATEŞ

Murat İlter DEVECİ

Başvurucular : 1. Gizem KAYA

2. Güfer ÖZDEMİR

3. Yılmaz ÖZDEMİR

Başvurucular vekili : Av. Haluk Murat POYRAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; hükümlünün açık ceza infaz kurumuna ayrılış işlemlerinde, ceza infaz kurumundan firar etmesinde ve firardan sonra yakalanmasında kamu görevlilerinin ihmalkârlık göstermesi sonucu bir kişinin öldürülmesi ve ihmal iddiası hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Birinci başvurucunun kardeşi, diğer başvuruculların kızı olan C.Ö. 3/12/2019 tarihinde akşam saatlerinde, ikamet ettiği apartmana girdiği sırada bir erkek tarafından bıçaklanmış ve kaldırıldığı hastanede yapılan müdahaleye rağmen vefat etmiştir.

3. Olay hakkında derhâl bir ceza soruşturması başlatılmış ve fail olduğu tespit edilen Ö.A.

4/12/2019 tarihinde yakalanarak tutuklanmıştır. Yürütülen soruşturma ve kovuşturma süreçleri sonunda Ö.A., canavarca hisle kasten öldürme suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Bu karar kanun yolu incelemelerinden geçerek 5/10/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Ö.A. yargılama sürecindeki benzer savunmalarında özetle yetimhanede büyüdüğü için birtakım psikolojik sorunları olduğunu, bu nedenle anne ve babasıyla mutlu bir aile hayatı olan insanları gördüğünde onları öldürme isteği duyduğunu, ceza infaz kurumundan firar ettikten sonra birkaç kişiyi daha öldürme maksadıyla takip ettiğini ancak vazgeçtiğini, caddede yürürken tesadüfen gördüğü C.Ö.yü de bu şekilde takip ederek bir binaya girmesinin ardından öldürme maksadıyla göğsünden bıçakladığını, öldürmekten zevk aldığını ve eyleminden pişman olmadığını, serbest kalması hâlinde yeniden öldüreceğini beyan etmiştir.

5. Başvurucular 7/2/2020 tarihinde Ordu Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) verdikleri bir dilekçeyle olayın meydana gelmesinde kamu makamları ile görevlilerinin ihmali olduğunu öne sürmüşlerdir. Sözü edilen dilekçede Ö.A.nın açık ceza infaz kurumundan firar eden bir hükümlü olduğu belirtilerek gerekli şartları taşımadığı hâlde Ö.A.nın açık ceza infaz kurumuna ayrılmasına karar veren, firar etmemesi için gerekli önlemleri almayan, firarının ardından yakalanması için hızlı ve etkili bir çalışma yapmayan kamu görevlilerinin cezalandırılması gerektiği ifade edilmiştir.

6. Başsavcılık Ö.A.nın iyi hâl tespiti görüş bildirme ile açık ceza infaz kurumlarına ayrılma kararlarında imzası bulunan ceza infaz kurumu personeli, Ö.A.nın firar ettiği ceza infaz kurumunda olay tarihinde görevli olan personel, firarın ardından yakalama kararı düzenlenmesinde görevli olan adliye personeli ve yakalama kararının infazıyla görevli kolluk personeli hakkında soruşturma başlatmıştır. Soruşturma neticesinde 17/7/2020 tarihinde, belirtilen kamu görevlilerinin görevlerini ihmal ettikleri ya da kusurlu davrandıklarına dair delil bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Bu karara yapılan itiraz 24/8/2020 tarihinde reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

7. Başvurucular nihai kararı öğrenmelerinin ardından 17/9/2020 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır.

8. İhmal iddiası hakkında yürütülen soruşturmayla ilgili dosya ile bu dosya içine alınan Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Kontrolörler Kurulu Başkanlığı (Başkanlık) tarafından düzenlenen 13/12/2019 tarihli rapor ve Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı (Teftiş Kurulu) tarafından düzenlenen 24/2/2020 tarihli rapora göre Ö.A.nın ceza infaz kurumuna alınması ve C.Ö.yü öldürmesi arasında gerçekleşen olaylar özetle şöyledir:

1- Çocuğa karşı bıçakla kasten öldürmeye teşebbüs ve nitelikli hırsızlık dâhil 10 ayrı suçtan toplam 23 yıl 79 ay 148 gün kesinleşmiş hapis cezası bulunan Ö.A. 15/8/2005 tarihinde kapalı ceza infaz kurumuna alınmıştır. Şartlı tahliye tarihi 25/10/2024 olarak belirlenmiştir. Ö.A. firar ettiği 30/11/2019 tarihine kadar muhtelif kapalı ceza infaz kurumlarında tutulmuştur.

2- Rize Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu sırada açık ceza infaz kurumuna ayrılmasına karar verilen Ö.A. 20/2/2018 tarihinde yedi saat içinde açık ceza infaz kurumuna teslim olması koşuluyla serbest bırakılmıştır. Ö.A. belirtilen sürede açık ceza infaz kurumuna teslim olmayınca 24/2/2018 tarihinde yakalanmış ve firari sayılarak Ordu

Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna gönderilmiştir. Ayrıca firar suçundan dolayı 2/3/2018 tarihinde Ö.A.ya 15 gün hücreye koyma disiplin cezası verilmiş ve bu ceza infaz edilmiştir. 15/5/2019 tarihinde Ordu Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Ö.A.nın infaz edilen hücre disiplin cezasının kaldırılmasına karar vermiştir.

3- 28/10/2019 tarihinde psikolog, sosyal çalışmacı, öğretmen ve kurum müdürünün de imzaları bulunan kararla Ö.A.nın iyi hâlli olması, mevzuatta öngörülen süre ve şartları sağlaması nedeniyle açık ceza infaz kurumuna ayrılmasına karar verilmiş ve Ö.A. açık ceza infaz kurumuna alınmıştır.

4- Ö.A. Ordu E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda barındırıldığı sırada 27/4/2018, 10/12/2018, 3/1/2019, 1/2/2019, 25/10/2019 tarihlerinde psikolog, 19/9/2018, 21/9/2018 ve 19/2/2018 tarihlerinde sosyal hizmet uzmanı ile görüşme yapmıştır. Bu görüşmeler nedeniyle düzenlenen evrakta Ö.A. hakkında iyi hâl kararı verilmesine engel bir değerlendirme bulunmamaktadır.

5- Teftiş Kurulunca yapılan soruşturmada Ö.A.nın aynı odada kaldığı hükümlülerin tanık sıfatıyla bilgisine başvurulmuştur. Bu kişilerin ifadesine göre Ö.A. cinayet işlemesi beklenmeyen, disiplin cezası almaktan çekinen, sakin, uyumlu, zararsız biridir. Ayrıca bu soruşturmada yer aldığı şekliyle Ö.A.nın zorunlu askerlik hizmeti, sağlık kurulu ve hekim raporlarında anti sosyal kişilik bozukluğu dışında herhangi bir mental rahatsızlığından söz edilmemiştir.

6- Ö.A. 30/11/2019 günü saat 21.32'de duvardan atlamak suretiyle tutulduğu açık ceza infaz kurumundan firar etmiştir. Firar ettiği 1/12/2019 günü saat 00.15'te (firardan 2 saat 43 dakika sonra) yapılan sayımda tespit edilmiş, durum 01.15'te telefonla kolluk görevlilerine bildirilmiş, ayrıca ilgili adli belgeler tanzim edilerek Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden Başsavcılığa gönderilmiştir. Nöbetçi Cumhuriyet savcısı ve kâtip tarafından onaylanan, firar olayı ve yakalama kararıyla ilgili olan evrak 1/12/2019 günü saat 18.28'de ulusal veri tabanına girmiştir.

7- Kolluk görevlileri, firarın kendilerine bildirilmesinden itibaren diğer kolluk birimlerine, otel ve sağlık kuruluşlarına bilgi vererek derhâl arama çalışmalarına başlamıştır. Bu kapsamda Ö.A.nın yakalanmasına kadar 1.800 personelle 548 kez uygulama yapılmış, bu uygulamalarda 2.091 kişi ve 1.747 araç sorgulanmıştır.

8- Başkanlıkça hazırlanan raporda Ö.A. hakkında iyi hâl kararı alınırken gerçekçi bir değerlendirmeden ziyade daha önce aldığı disiplin cezasının kaldırılmış olmasının gözetildiğine ve daha önce açık ceza infaz kurumuna ayrıldığında firar eden hükümlü hakkında mevzuatta öngörüldüğü şekliyle bir daha firar etmeyeceğine dair değerlendirme yapılmadığına işaret edilerek ihmali bulunan ilgili personel hakkında Başsavcılığa suç duyurusunda bulunulması gerektiği açıklanmıştır. Raporda ayrıca Ö.A.nın firar ettiği sırada ceza infaz kurumunda barındırılan 355 hükümlüye karşılık dört infaz koruma memurunun görev yaptığı, yeterli sayıda personel olmamasının bir güvenlik zafiyeti yarattığı tespitinde de bulunulmuştur.

9- Teftiş Kurulunca hazırlanan raporda ise bazı formların hiç doldurulmadığı, bazılarının ise eksik veya geç doldurulduğu tespit edilmesine rağmen Ö.A. hakkında iyi hâl ve açık ceza infaz kurumuna ayrılma kararlarını veren ilgililerin disiplin cezası verilmesini gerektiren ağırlıkta kusurlu eylemleri olmadığı, mevzuat gereği firara karşı engelleri ve dış güvenlik görevlisi bulunmayan açık ceza infaz kurumundan Ö.A.nın firar etmesinde ilgilerin kasıtlı ya

da kusurlu davranışlarının olmadığı, firar sonrası ceza infaz kurumu personelinin makul sürede firarı tespit ederek kolluk görevlilerine bildirmesi karşısında disiplin cezasını gerektiren bir eylem olmadığı kanaati bildirilmiştir.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucular; Ö.A.nın daha önce ceza infaz kurumundan firar eden tehlikeli bir hükümlü olmasına rağmen hakkında iyi hâl ve açık ceza infaz kurumuna ayrılma kararları verildiğini, Ö.A.nın ceza infaz kurumundan firarını engellemek için yeterli önlem alınmadığını, Ö.A.nın firar etmesinin ardından yakalanması için hızla harekete geçilmediği gibi yol kontrolü yapılması, medya organlarından yararlanma gibi araçlara da başvurulmadığını, bu hususlarda yaptıkları şikâyetle ilgili etkili bir soruşturma yapılmadan kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, tüm bu olaylar nedeniyle yaşam haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde Ö.A.nın 2005 yılında girdiği ceza infaz kurumuna girişinden firar ederek C.Ö.yü öldürmesi nedeniyle hakkında yapılan kovuşturma işlemlerinin tamamlanmasına kadar geçen sürede gerçekleşen maddi olaylara ayrıntılı olarak anlatılmış; ayrıca Başkanlık incelemesi, Teftiş Kurulunun raporu, adli işlemlerde ihmali olduğu iddia edilen kamu görevlileri hakkındaki disiplin ve ceza soruşturmaları ile bu kişiler hakkında verilen kararlar hakkında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

12. Bakanlığın yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirliği hakkındaki görüşünde özetle somut başvuruda başvurucuların kamu görevlilerinin ihmal düzeyinde kusurlu olduğunu iddia etmeleri karşısında hem idarenin mesuliyetini saptayabilecek hem de gerekirse zararlarının ödenmesini sağlayabilecek olan tazminat davası açma yolunu tüketmeden bireysel başvuruda bulunmaları nedeniyle başvurunun reddi gerektiği belirtilmiştir. Esas hakkındaki görüşünde ise başvurucuların tüm iddiaları hakkında etkili bir soruşturma yürütülerek nesnel bir değerlendirmeyle karar verildiği, ilgili kamu görevlileri hakkında resen disiplin soruşturmaları yapılarak tüm delillerin toplandığı ve neticede kamu görevlilerinin ceza davası açılacak ya da disiplin cezası verilmesini gerektirecek ağırlıkta bir eylemleri bulunmadığı saptandığından somut başvuruda yaşam hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

13. Başvurucular, Bakanlık görüşlerine karşı beyanlarında hak ihlali iddialarını gerekçeleriyle tekrar ederek soruşturmalar sırasında Ö.A.nın ceza infaz kurumunda kaldığı sırada hakkında gözlem ve sınıflandırma ile YARDM (Yapılandırılmış Ruhsal Değerlendirme ve Bireysel Müdahale Programı) formlarının eksiksiz ve zamanında tanzim edilmediğini, iyi hâli konusunda gerçekçi bir değerlendirme yapılmadığı gibi birçok eksiklik tespit edildiğini, Ö.A.nın açık ceza infaz kurumuna ayrılmasından C.Ö.yü öldürmesine kadar geçen sürede ceza infaz kurumu, adli merciler ve kolluk görevlilerinin zincirleme şekildeki ihmalleri sonucu yaşam hakkını koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğini belirtmiştir. Başvurucular ayrıca böyle bir olayda ihmali olan kamu görevlileri hakkında caydırıcı cezalar verilmemesi durumunda aynı olayların tekrar etme ihtimali olduğunu, devletin yaşam hakkını korumak için etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğünü tazminat ödenmesi suretiyle yerine getirmiş sayılamayacağını iddia etmiştir.

14. Başvuru, Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı kapsamında

incelenmiştir.

15. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

16. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin; yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri, B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; T.A., § 136) ve hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59). Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirindedir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; Bilal Turan ve diğerleri (2), B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59; T.A., § 136, 137).

17. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52; T.A., § 134).

18. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63). Bununla birlikte ölüm kasıtlı olmayan bir eylemle meydana gelmesine rağmen olayda kamu makamlarının muhakeme hatası veya dikkatsizliği aşan bir kusurunun olduğu, yani olası sonuçların farkında olmalarına rağmen söz konusu makamların, kendilerine verilen yetkiler kapsamında yaşama yönelik gerçek ve yakın tehlikeyi bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almadığı durumlarda ilgililer diğer hukuk yollarına başvurmuş olsalar dahi bireylerin hayatının tehlikeye girmesine neden olan kişiler aleyhine hiçbir suçlamada bulunulmaması ya da bu kişilerin yargılanmaması yaşam hakkının ihlaline neden olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 60).

19. Başvuruya konu olayda başvuruculaların yakını C.Ö.yü kasten öldürdüğü yargısal makamlarca tespit edilen Ö.A.nın, işlediği çeşitli suçlar nedeniyle mahkûm olduğu toplam 23 yıl 79 ay 148 gün hapis cezası nedeniyle 15/8/2005 tarihinde kapalı ceza infaz kurumuna alındığı ve firar ettiği 30/11/2019 tarihine kadar muhtelif ceza infaz kurumlarında tutulduğu anlaşılmaktadır. Başvuruculaların ihmal iddiaları hakkında yürütülen ceza soruşturması ile Başkanlıkça ve Teftiş Kurulunca hazırlanan raporlar Ö.A.nın, ceza infaz kurumuna alınması ile firar etmesi arasında geçen 14 yıl 3 ay 15 günlük süre zarfında -açık ceza infaz kurumuna teslim olması gereken 20/2/2018 ile yakalandığı 24/2/2018 arası dâhil- bir başkasının yaşamına veya fiziki varlığına zarar verdiğine ilişkin bir bilgiyi içermemektedir. Hatta Teftiş Kurulunca yürütülen soruşturma kapsamında ifadesine başvurulan Ö.A.nın oda arkadaşları; Ö.A.dan cinayet işlemesi beklenmeyen, disiplin cezası almaktan çekinen, sakin, uyumlu ve zararsız biri diyerek söz etmiştir. Ayrıca bahsi geçen soruşturmaya göre Ö.A.nın zorunlu askerlik hizmeti, sağlık kurulu ve hekim raporlarında antisosyal kişilik bozukluğu dışında herhangi bir mental rahatsızlığından söz edilmemiştir.

20. 20/2/2018 tarihinde yedi saat içinde açık ceza infaz kurumuna gitmesi koşuluyla serbest bırakılan Ö.A., süresi içinde açık ceza infaz kurumuna gitmeyince 24/2/2018 tarihinde yakalanarak Ordu Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna gönderilmiştir. Eylemi nedeniyle Ö.A.ya 15 gün hücreye koyma disiplin cezası verilmiş ve bu ceza infaz edilmiştir. Ordu Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu süre zarfında Ö.A.; 4 kez psikologla, üç kez sosyal hizmet uzmanıyla görüşmüştür.

21. Ö.A. 30/11/2019 tarihinde saat 21.32’de, tutulduğu açık ceza infaz kurumunun duvarından atlayarak firar etmiştir. 2 saat 43 dakika sonra yapılan sayımda firarın fark edilmesi üzerine kolluk kuvvetleri ile Başsavcılık durumdan haberdar edilmiştir. Ö.A.nın yakalanması amacıyla verilen yakalama kararı UYAP’a firardan 20 saat 56 dakika sonra kaydedilmiştir. Ö.A. firarından üç gün sonra C.Ö.yü öldürmüştür. Ö.A.nın yakalanmasına kadar geçen sürede 1.800 personelle 548 kez uygulama yapılmış, bu uygulamalarda 2.091 kişi ve 1.747 araç sorgulanmıştır.

22. Ölüm olayından sonra gerek Başkanlıkça gerek Teftiş Kurulunca idari tahkikatlar yürütülerek olayın meydana gelmesinde kamu makamları ile görevlilerinin kusurlarının bulunup bulunmadığı raporlanmıştır. Başkanlıkça hazırlanan raporda Ö.A. hakkındaki iyi hâl kararının alınmasında; daha önce aldığı disiplin cezasının kaldırılmış olmasının gözetildiğine, açık ceza infaz kurumuna ayrıldığında firar etmesine rağmen sözü edilen karar alınırken Ö.A.nın bir daha firar etmeyeceğine dair değerlendirme yapılmadığına, Ö.A.nın firar ettiği sırada ceza infaz kurumunda barındırılan 355 hükümlüye karşılık yalnızca dört infaz koruma memurunun görev yaptığına ve bu durumun güvenlik zafiyeti yarattığına işaret edilmiştir. Teftiş Kurulunca hazırlanan raporda ise düzenlenmesi gereken bazı formların hiç doldurulmadığı, bazı formların eksik veya geç doldurulduğu ancak Ö.A. hakkında iyi hâl ve açık ceza infaz kurumuna ayrılma kararlarını veren ilgililerin disiplin cezası verilmesini gerektiren ağırlıkta kusurlu eylemleri olmadığı, mevzuat gereği firara karşı engelleri ve dış güvenlik görevlisi bulunmayan açık ceza infaz kurumundan Ö.A.nın firar etmesinde ilgilerin kasıtlı ya da kusurlu davranışlarının olmadığı, ayrıca firar sonrası ceza infaz kurumu personelinin makul sürede firarı tespit ederek kolluk görevlilerine bildirdiği açıklanmıştır.

23. Başkanlık ve Teftiş Kurulu tarafından hazırlanan raporlarda bazı ihmallerden söz edildiği açıktır. Ne var ki Başsavcılıkça yürütülen ceza soruşturmasının kapsamı ile Başkanlıkça ve Teftiş Kurulunca hazırlanan raporlar; kamu makamlarının muhakeme hatası

veya dikkatsizliği aşan bir kusurunun olduğunu, yani firar etmesi hâlinde Ö.A.nın başkalarının yaşamı için tehdit oluşturacağının farkında olmalarına rağmen kamu görevlilerinin Ö.A. hakkında iyi hâl kararı aldığını, firarı önlemek ve firarından sonra Ö.A.yı yakalamak için makul tedbirler almadığını göstermemektedir. Bu nedenle başvuruculaların iddia ettikleri ihmali nitelikteki eylemlerin etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün ceza soruşturmasını gerektirdiği istisnai hâllerden olmadığı, etkili yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülüğün somut olayda hukuki tazmin yollarıyla da yerine getirilebileceği sonucuna varılmıştır. Başvurucular bu yolları tükettiklerine ilişkin bilgi ve belgeleri Anayasa Mahkemesine sunmadıkları için hukuk sisteminde mevcut yargısal yolların bireysel başvuru öncesinde tüketilmediği değerlendirilmiştir.

24 Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Selahattin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Selahattin MENTEŞ'İN karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 11/6/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Anayasa Mahkemesi 1. Bölüm 2020/30707 esas sayılı dosyada, sayın çoğunluk başvurucunun yaşam hakkı bağlamında yaşamı koruma yükümlülüğünü ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

Aşağıda açıkladığım sebeplerle başvurunun kabul edilebilir olduğuna ve yaşam hakkının ihlal edildiğine karar verilerek somut olay incelenip etkili soruşturma yükümlülüğü yerine getirilmesi amacıyla ihlal kararı verilmesi gerektiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında özetlenmiştir.

Başvuruya konu olay, tehlikeli hükümlünün açık ceza infaz kurumuna ayrılışı işlemleri ceza infaz kurumunda firarını engellenemeyişi, firarın ardından da yakalanamayacağı hususlarında kamu görevlilerinin ihmali bulunması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

C. Ö 3/12/2019 günü akşam saatlerinde daha önce hiç tanımadığı herhangi bir husumetinin bulunmadığı kendi mahallelerinde yaşamayan bir şahıs tarafından bıçaklanarak öldürülmüştür. Olay nedeniyle başlatılan soruşturmada C.Ö'nün katil zanlısı yakalanarak tutuklanmış yapılan yargılama sonucunda da canavarca hisle kasten adam öldürme suçu sabit görülerek ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmış karar istinaf ve temyiz aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

Bireysel başvuruya konu dava öldürmeyi gerçekleştiren Ö.A'nın kapalı cezaevinden açık cezaevine çıkış işlemleri ve açık ceza evindeki firar ile ilgili ihmali bulunan kamu görevlilerini bu eylemlerinden sorumluluğuna ilişkindir.

Başsavcılık cezaevi görevlileri ile ilgili yaptığı soruşturmada ilgililer hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükler açısından benimsediği temel yaklaşıma göre devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında gerçekleşen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak bu konuda ortaya konulmuş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup sorumluların ortaya çıkarılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük -kamusal olsun veya olmasın- yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyeti kapsamaktadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52).

Anayasa'nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete birtakım negatif ve pozitif yükümlülükler yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50).

Anılan pozitif yükümlülükler kapsamında devlet, yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını kamu görevlilerinin, diğer bireylerin ve hatta kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi (yaşamı koruma yükümlülüğü) altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 51). Sözü edilen koruma ödevini yerine getirilebilmesi için devletin başka hususlar yanında bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda, görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53) hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir.

Yukarıda belirtilen ilkeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde idarenin ölüm olayını gerçekleştiren Ö.A'nın kapalı cezaevinden açık cezaevine çıkış işlemlerindeki kamu görevlilerinin sorumlulukları, açık cezaevindeki firar eyleminden dolayı kamu görevlilerinin sorumlulukları Cumhuriyet Savcılıkları tarafından yeterince değerlendirilmemiştir. İdarenin kendi yaptığı tespitlerde Ö.A'nın iyi hal kararının gerçekçi bir değerlendirme yapılmadan verildiğini; verildiğine dair tespitlerde bulunmuştur. Ö.A'nın yargılama sürecindeki savunmasında "yetimhanede büyüdüğü için psikolojik sorunlarının bulunduğunu bir aile hayatı olan insanları gördüğünde onları öldürme istediği duyduğunu ceza evinden firar ettikten sonra birkaç kişiyi öldürme maksadıyla takip ettiğini ancak vazgeçtiğini caddede yürürken tesadüfen gördüğü C.Ö'yü bu şekilde takip ederek öldürdüğünü öldürmekten zevk aldığını eyleminden pişman olmadığını" savunmalarında ifade etmiştir. Ö.A'nın iyi hal kararının alınma sürecinde kamu görevlilerinin yetimhanede kalıp kalmadığını psikolojik sorunlarının ne düzeyde olduğunu cezaevinde kaldığı sürenin cezaevinden çıktıktan sonra suç işlemeyeceğine dair nasıl bir kanaat oluşturduğu konusunda kamu görevlilerinin görevin gerekliliği niteliği ve bilimselliği konusunda yeterli araştırma yapmadıklarını ortaya koymaktadır. Yine açık ceza evinde firarın bu şekilde tehlikeli bir hükümlü tarafında kolayca gerçekleştirilmesi açık cezaevleri bakımından cezaevi yönetiminin sorumluluğunu gerektirmektedir. Cumhuriyet Savcılığınca "tehlikeli hükümlü" statüsünde

değerlendirilebilecek bir mahkumun cezaevinde mevzuatın aradığı nitelikte gözetlenemediği cezaevindeki hükümlü statüsünün tam belirlenemediğinden açık cezaevine ayrılmasının sağlandığı anlaşılmaktadır. Kamu makamlarınca bu süreçte görevli olan kamu görevlileri ile ilgili etkili bir soruşturma yükümlülüğü bulunmaktadır.

Yukarıda belirttiğim gerekçelerle yaşam hakkı bağlamında yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği gerekçesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye Selahaddin MENTEŞ

İSMAİL KARDAŞ

B. No: 2020/32333 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32333

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL KARDAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/32333)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : İsmail KARDAŞ

Vekili : Av. Rehşan BATARAY SAMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kolluk kuvvetlerinin darbetme olayı ve bu olayla ilgili olarak etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle eziyet yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) tespitlerine göre 19/4/2011 tarihinde Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından adaylıkları kabul edilmeyen milletvekili adaylarına destek vermek ve KCK davalarını protesto etmek amacıyla Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi önünde bir grup toplanmaya başlamış, toplantıda terör örgütü lehine sloganlar atılmış, güvenlik güçleri tarafından yapılan ikazlara rağmen güvenlik güçlerine yönelik taşlı, molotoflu, sapanlı ve havai fişekli saldırılar yapılmış, yapılan müdahaleye rağmen grup dağılmayarak eylemlerine devam etmiş; yapılan taşlı, molotoflu, sapanlı, havai fişekli eylemlerde görevli polis memurları muhtelif yerlerinden yaralanmış ve çok sayıda kamu malı zarar görmüştür.

3. Başvurucu, bu olaylar kapsamında 19/4/2011 tarihinde yakalanmış; gözaltına alınarak 22/4/2011 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu hakkında çeşitli suçlardan kamu davası

açılmış, yapılan yargılama sonucunda başvurucunun terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan 5 yıl 2 ay 15 gün, görevi yaptırmamak için direnme suçundan 10 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, izinsiz gösteriye taş ile katılmak suçundan ise atılı suçu işlediği hususu sabit olmadığından beraatine karar verilmiştir. Kararda başvurucunun yasa dışı bu gösteriye katılarak yapılan ihtarlara rağmen güvenlik güçlerine taşlı, molotof kokteylli, sapanlı, havai fişekli saldırıda bulunan grupla birlikte hareket ettiği, Belediye önünde taş atan grubun içinde aktif bir şekilde yer aldığı, gruba müdahale eden güvenlik güçlerinin müdahalesini engellemek için toplumsal olaylara müdahale aracının (TOMA) önüne oturduğu, çevredeki şahısların başvurucuyu kaldırmaya çalışmasına rağmen kalkmamak için direndiği, kaçmaya çalışırken güvenlik güçlerinin kovalaması sonucu gözaltına alındığı, gözaltına alındığı sırada güvenlik güçlerine karşı koymaya çalıştığı, tekme ve yumruk attığı, gözaltına alındıktan sonra yapılan üst aramasında bir adet puşinin ele geçirildiği belirtilmiştir.

4. Başvurucu, terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan da Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı sonrası yapılan yeniden yargılama sonucunda beraat etmiştir.

5. Başvurucu, gözaltına alındıktan sonra doktor muayenesi için hastaneye götürülmüştür. Başvurucu hakkında düzenlenen 19/4/2011 tarihli rapora "Hasta adli tabipçe muayenesini talep etmiştir." notu düşülmüş ve başvurucunun muayenesi yapılmamıştır. Başvurucu tekrar emniyete ve akabinde akşam saatlerinde muaeyene edilmek üzere doktora götürülmüştür.

6. Aynı tarihte düzenlenen ikinci raporda başvurucunun sağ göz çevresinde morluk ve şişlik, göz sklerasında kanama, sol göz altında morluk ve şişlik, sağ kol iç yüzünde yaklaşık 5x5 cm ebadında morluk olduğu, sırtta sağda yaklaşık 4 cm uzunluğunda, 2 cm kalınlığında iki kızarıklık ve solda iki olmak üzere dört kızarıklık ve yine sağda yaklaşık 10 cm çapında morluk, şişlik olduğu, her iki dizde sıyrık bulunduğu, hastanın direkt grafileri ve tomografilerinde patolojik belirtiler olmadığı, beyin cerrahisinin gözlem önerdiği, görme (sağ göz) problemi için göz hastalıklarından konsültasyon istendiği ve gözlem altına alındığı belirtilmiştir. Başvurucu bir gün hastanede müşahade altında kalmıştır. Ertesi gün göz polikliniği ve plastik cerrahi bölümünde de başvurucu hakkında rapor tanzim edilmiş; başvurucu, emniyete götürülmüştür.

7. Diyarbakır Eğitim ve Araştırma Hastanesinin 20/4/2011 tarihli raporunda; plastik cerrahi açıdan sağ periorbital ödem ve ekimoz olduğu, sağ subkonjunktival kanaması olduğu, göz hareketlerinin olağan olup diplopi olmadığı, maxillofasial fraktür bulgusu bulunmadığı, acil cerrahi girişim planlanmadığı, göz açısından sağ göz kapaklar ekimotik, şiş, periorbital ekimoz, göz eneftalmik, konjunktiva hiperemi, subkonjunktival hemoraji olduğu, korneanın saydam, IR (+), lens saydam, sol göz ön segment doğal, sağ göz enoftalmus, retinal ödem, şüpheli orbital fraktür tespit edildiği belirtilmiştir.

8. Başvurucu 26/4/2011 tarihinde Başsavcılığa sunduğu dilekçede gözaltına alınırken gözaltı aracında, emniyette ve hastanede kolluk kuvvetleri tarafından darbedildiğini iddia etmiş ve ilgili kolluk personeli hakkında suç duyurusunda bulunmuştur.

9. 27/4/2011 tarihinde Başsavcılık, başlatılan soruşturma kapsamında başvurucunun müşteki sıfatıyla ifadesini almıştır. Başvurucu ifadesinde “Miting yerinde göz altına alındığım sırada yaklaşık 15-20 kişiden oluşan polis memurları tarafından cop, kalas ve tekmelerle darp edildik. Buradan alınıp Cezaevi semtinde bulunan İl Emniyet Müdürlüğüne götürüldük. Burada götürülünceye kadar yolda aracın içinde darp edildim. İl Emniyet

Müdürlüğünde de çok sayıda polis memurları tarafından hakarete maruz kalıp darp edildik. Bu olaylardan sonra akşam saatleri üzeri benim hakkımda rapor alınması için Diyarbakır Araştırma Hastanesine gittik. Burada ismini bilmediğim doktora vücudumdaki darp izlerini bir ön raporla hazırlayıp, beni adli tabipliği sevk etmesini ve muayene odasına polislerin olmaması gerektiğini talep ettim. Ancak doktor buna yetkisi olmadığını, bunu yapamayacağını söylemesi üzerine ben talebimi yineledim ve böyle bir yasal hakkımın olduğunu söyledim. Doktor benim hakkımda rapor hazırlamadan orada bulunan ve şuan kendisini görsem tanıyabileceğim polis komiseri polis memurlarına bana müdahale etme emrini verdi. Yaklaşık 10 polis memuru tekrar doktorun ve hastane görevlilerinin önünde beni yeniden darp etmeye başladılar. Polis aracına kadar bu darp devam etti. Burada beni tekrar Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğüne getirdiler. Saat 22:00 civarlarında talebim üzerine yeniden Diyarbakır Eğitim ve Araştırma Hastanesine götürüldüm. Daha önce beni muayene ederek rapor hazırlamayan doktor beni götürdükten sonra polislerin benim kendisini ve polisleri tehdit ettiğini, benim doktora saldırmamaya yönelik tutanak hazırlayıp kendisine imzalattırmak istediklerini ve bunu kabul etmediğini söyledi. Benim hiç bir şekilde polisi tehdit etme durumum söz konusu değildir. Zaten sayıca kendileri benden fazlaydılar. Benim kimseyi tehdit etmedim, buna tüm göz altına bulunup rapor için getirilen şahıslar ve hastane görevlileri şahittir. Ben sadece yasal haklarımı talep etmiştim. Bu konuşmadan sonra doktor beni muayene edip benim hakkımda rapor tanzim etti ve ben bir gece hastanede müşahede altında kaldım. Ertesi gün beni Devlet Hastanesi göz polikliniği ve plastik cerrahide de hakkımda rapor tanzim edilip tekrar beni emniyete götürdüler. Buradan da beni adliyeye getirdiler. Beni darp eden polislerin çoğunu görsem tanırım. Beni emniyette darp ettikleri emniyet kameralarında kayıtlarının mevcut olduğunu düşünüyorum. Beni darp etmelerinden dolayı göz altlarım şiştir, sağ gözümde kan mevcuttur, sağ kolumun omuz kısmında iz ve morarma, sırtımın sağ tarafında yukarıdan kalçaya kadar olan kısmında iz ve morartı, karnımın sağ tarafından yine aynı şekilde iz ve morartı, her iki kalçamda, her iki kalça, sağ ve sol baldırımda iz ve morartı, her iki diz kapağımda çeşitli ölçülerde yara bere ve darbeden dolayı bir haftadır sürekli baş dönmesi mevcuttur. Bir haftadır kanlı tükürük atmaktayım ve sürekli göğsümde sıkışma mevcuttur. Ben bu olayla ilgili olarak Adli Tıp Kurumuna sevk edilerek hakkımda rapor tanzim edilmesini istiyorum. Beni darp ve işkence eden çoğunu görüp te tanıyabileceğim polis memurlarından davacı ve şikâyetçiyim” şeklinde beyanda bulunmuştur.

10. 19/4/2013 tarihinde başvurucu hakkında adli muayene raporlarını düzenleyen doktorun tanık sıfatı ile ifadesi alınmıştır. Doktor “Hastaneye getirildikten sonraki aşamayla ilgili adı geçen şahıs ile adli tabip muayenesi istedi. Bu arada ben ile şahıs arasında bir tartışma olmadı o esnada 4-5 polis şahsa elleri ile saldırıp kelepçelerken darbettiler. Bu arbede yaklaşık beş dakika sürdü ve şahsı muayene ettiğim odamdan sürükleyerek çıkardılar. Bu arbede sırasında şahıs işkenceler bizi yıldıramaz diye slogan atmaya başladı ve şahsı dışarı çıkardılar benim ilk tuttuğum adli raporda şahsı ayrıntılı muayene edemediğim için şahsın da isteğine binaen adli tabipe görülmesi uygundur diye yazdım. Ne kadar bir süre geçtiğini bilmiyorum içlerinden bir tam rütbeli amir bir tutanak hazırlayıp imzalamam için önüme getirdi tutanakta şahsın slogan attığını buna binaen orantılı güç kullanarak şahsı etkisiz hâle getirdiklerini yazıyordu. Yazanların doğru olmadığını düşündüğüm için imzalamadım rütbeli amire savcıyı aramasını ve onunla konuşacağımı söyledim. Ben nöbetçi savcıya olay ile ilgili bilgi verdim gerekirse hemen ifadeye gelebileceğimi ve bu amirin bana imzalatmak için getirdiği imzalamayacağımı söyledim. Aradan birkaç saat geçtikten sonra şahsı tekrar bana adli muayene için getirdiler adli raporunda da belirttiğim gibi şahsın üzerinde darp izi

mevcuttu. Ayrıca şahıs getirildiğinde büyük abdestini altına kaçırmış vaziyetteydi. Temizliğini yaptırdıktan sonra muayenesini yapıp gerekli konsültasyonumu istedim ertesi gün nöbet bitimi hastayı diğer görevli doktor arkadaşa devrettim.” şeklinde beyanda bulunmuştur.

11. Başsavcılık 11/9/2013 tarihinde emniyete gönderdiği yazıda adli muayene evrakına göre başvurucuyu hastaneye götüren polis memurları ile adli muayene raporunda sicili yazan tüm polis memurlarının kimlik bilgileri ile teşhise elverişli fotoğraflarının gönderilmesini istemiştir.

12. 12/11/2013 tarihinde başvurucu tekrar ifade vermiş ve teşhis işlemi yapmıştır. Başvurucu, muayene sırasında diğer polislere müdahale emri veren amiri teşhis etmiş; doktorun odasında başka polislerin de kendisine vurduğunu ancak zaman geçtiği için bu kişileri hatırlayamadığını belirtmiş ve bu kişileri teşhis edememiştir.

13. Başvurucunun teşhisi üzerine 29/11/2013 tarihinde Polis Müdürü A.A.nın ifadesi alınmıştır. A.A. beyanında, ekibinde görevli diğer üç polisin de ismini verince bu polislerin de ifadesi alınmıştır. Şüpheliler ifadelerinde suçlamaları kabul etmemiş, zor kullanma yetkisi sınırları kapsamında hareket ettiklerini belirtmiştir.

14. Diyarbakır Adli Tıp Şube Müdürlüğü başvurucunun yaralanması sonucu hazırladığı 19/3/2014 tarihli nihai adli raporda başvurucudaki yaralanmanın kişinin yaşamını tehlikeye soktuğu, basit tıbbi müdahale ile giderilecek nitelikte olmadığı, kemik kırıklarının kişinin yaşam fonksiyonlarına etkisinin orta düzeyde olduğu hususlarını belirtmiştir.

15. Başsavcılık, düzenlenen 13/7/2015 tarihli iddianame ile dört polis memurunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış kasten yaralama suçundan cezalandırılması talebiyle kamu davası açmıştır.

16. Yargılamayı yürüten Diyarbakır 11. Asliye Ceza Mahkemesi 25/4/2016 tarihinde, söz konusu eylemlerin işkence suç oluşturabileceğini belirterek görevsizlik kararı vermiştir. Görevsizlik kararının kesinleşmesinden sonra dosya Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) gelmiştir.

17. Yapılan yargılama sonucunda Mahkemenin 26/9/2018 tarihli kararı ile şüpheli polis memurlarının üzerilerine atılı suçu işlediklerine dair her türlü şüpheden uzak, kesin delil bulunmaması gerekçesiyle beraatlerine karar verilmiştir.

18. Kararda başvurucuyu hastaneye, hastaneden emniyete götüren, emniyette bulunduğu süre içinde resmî işlemleri yapan ve hastaneye ikinci defa getiren ekiplerin farklı olduğu, başvurucunun yaralanmasına neden olan eylemi hangi ekibin ya da ekipte bulunan polislerin yaptığının belli olmadığı belirtilmiştir. Yine kararda işlemlere katılan polis ekiplerine farklı kod numaraları verildiği, bu kodlara ilişkin olarak emniyete yazı yazıldığı, ilk ekipte yer alan sanık polis memurları dışındaki diğer polis memurlarının tespitinin yapılamadığı, yapılan incelemede zor kullanma sınırlarının aşılması suretiyle başvurucuya orantısız güç kullanıldığı, bunun sonucunda nitelikli yaralanma meydana geldiği ancak bu yaralamayı sanık polis memurlarının gerçekleştirdiğine dair her türlü şüpheden uzak somut maddi delil bulunmadığı ifade edilmiştir. Kararda ayrıca başvurucunun ilk rapora sevk edilmesi sırasında sanıkların başvurucuyu doktorun huzurunda darbetmeleriyle ilgili olarak suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmiştir.

19. Başvurucu, karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. Gaziantep Bölge Adliye

Mahkemesi 14. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) 21/3/2019 tarihli kararı ile ilk derece mahkemesinin kararını bozmuş, yeniden incelemesi için dosyayı ilk derece mahkemesine göndermiştir. Kararda sanıkların başvurucuyu doktorun huzurunda darbetmeleriyle ilgili olarak yapılan suç duyurusu üzerine kamu davasının açılması hâlinde dava dosyalarının birleştirilmesine karar verilmesi, sonucuna göre de tüm delillerin birlikte değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

20. Bozma sonrası yapılan yargılamada Mahkeme tekrar sanıkların ifadesini almış ve suç duyurusunun akıbetinin araştırılmasına karar vermiştir.

21. Başvurucu, soruşturmanın artık etkisiz hâle geldiğini belirterek 22/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. 21/10/2020 tarihli duruşmada suç duyurusu ile ilgili Başsavcılık nezdinde E.2019/37876 sayılı soruşturmanın açıldığı ve soruşturmanın derdest olduğu bilgisi verilmiştir.

23. Başsavcılık ise yaptığı soruşturmada başvurucuyu gösteri alanından alıp hastaneye, oradan emniyete götüren, burada resmî işlemlerini yapan ve ikinci defa hastaneye getiren ekipte yer alan polis memurlarının tespit edilmesinin ve savunmalarının alınmasının sağlanması yönünde adımlar atmıştır.

24. Başsavcılık; bu kapsamda 17/2/2022 tarihinde ilgili birimlere gönderdiği yazıda başvurucunun yakalanarak gözaltına alınması sırasında, başvurucuyu emniyete götüren araçta, başvurucunun hastaneye ilk götürülmesi esnasında görev alan polislerin tespitini ve bu olaylara ilişkin kamera kayıtlarını istemiştir.

25. 9/4/2022 tarihinde Başsavcılığa verilen cevapta ilgili personelin sicili ve ismi bildirilmiş, kamera görüntülerinin ise bulunmadığı (kayıt süresinin dolması vb. gerekçelerle) belirtilmiştir. Başsavcılık tespit ettiği polislerin savunmalarını almıştır. Soruşturma devam etmektedir.

26. Mahkeme daha sonraki duruşmalarda soruşturma dosyasının sonucunun beklenmesine karar vermiştir. Dava ilk derece mahkemesinde derdesttir.

II. DEĞERLENDİRME

27. Başvurucu; kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine uğradığını, bu kapsamda görülen davanın başvuru tarihi itibarıyla yaklaşık on bir yıldır devam ettiğini, etkili bir soruşturma yürütülemediğini belirterek kötü muamele yasağının esas ve usul boyutunun, yargılamanın sonuçlanmamış olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının ve somut olayın şartlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

29. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

30. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin savunulabilir bir iddia hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkili olup olmadığı yönünden inceleme yapılabilmesi için yürütülen soruşturmanın ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılacağının beklenmesi bireysel başvuru ile getirilen koruma mekanizmasının ikincil niteliğine uygun olacaktır. Bununla birlikte savunulabilir iddia hakkında soruşturma açılmamışsa ya da

açılmış olmakla birlikte soruşturma etkisiz bir hâl almış ise mağdurlar, soruşturma açılmadığının ya da etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğinin ve ileride de bu nitelikte bir soruşturmanın yürütüleceği konusunda en ufak gerçekçi bir şans bulunmadığının farkına vardıkları veya varmaları gerektiği andan itibaren süresi içinde bireysel başvuru yapmalıdır (yaşam hakkı yönünden yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Rahil Dink ve diğerleri, B. No: 2012/848, 17/7/2014, §§ 76, 77; Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu, B. No: 2014/15732, 24/1/2018, §§ 86-88).

31. Somut olayda başvurucunun bireysel başvuruda bulunmak için ceza soruşturmasının sonuçlanmasını beklemesinin gerekip gerekmediğinin ve bu bağlamda başvurunun süresinde yapılıp yapılmadığının değerlendirilmesi gerekir. Ne var ki söz konusu değerlendirmenin yapılabilmesi başvurunun esası hakkında inceleme yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluk uyarınca kabul edilebilirlik incelemesi esas incelemesi ile birlikte yapılmıştır.

32. Anayasa'nın 17. maddesi "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında, bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddia bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet yapılmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Bu soruşturma olaya karışmış olanlardan bağımsız kişilerce yürütülmeli ve soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık tutulmalı, soruşturma sonunda çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanılmamalı ve kullanılan gücün ilgilinin davranışı nedeniyle mutlak surette gerekli olan bir güç kullanımına karşılık gelip gelmediği ve orantılı olup olmadığı soruşturma makamınca değerlendirilmelidir. Ayrıca soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

33. Kişilerin kendi tutumu kesin olarak zorunlu kılmadıkça güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerince kişilere fiziksel güç kullanılması ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81). Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir yaralanma meydana gelmiş ise bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamların üzerindedir (S.D., §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme şartlarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

34. Somut olayda başvurucu 19/4/2011 tarihinde gösteri sırasında gözaltına alınmış ve 22/4/2011 tarihine kadar gözaltında kalmıştır. Başvurucu hakkında gözaltına girişte düzenlenen raporlarda ve bu raporlara dayanılarak hazırlanan adli tıp raporunda başvurucunun yaralanmasının kişinin yaşamını tehlikeye sokan bir durum olduğu, etkisinin basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olmadığı, vücuttaki kemik kırıklarının yaşam fonksiyonlarını orta derecede etkileyecek nitelikte olduğu ifade edilmiştir. Sözü edilen hususlar başvurucuya kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık

belirtilerdir. Buna rağmen Başsavcılık, konuyla ilgili soruşturma başlatmak için başvurucunun şikâyetini beklemiştir.

35. Soruşturma kapsamındaki ilk teşhis işlemi başvurucunun şikâyetinden iki yılı aşkın bir süre sonra yapılabilmiştir. Tespit edilen dört şüpheli hakkındaki iddianame ise başvurucunun şikâyetinden dört yılı aşkın bir süre sonra hazırlanabilmiştir.

36. Başvurucu; gözaltına alınırken, gözaltı aracında, emniyette ve hastanede kolluk kuvvetleri tarafından darbedildiğini ileri sürmüştür ancak Başsavcılık, başvurucunun şikâyetini sadece hastanedeki darp iddiasıyla sınırlı olarak inceleyip başvurucunun hastanedeki muayenesi sırasında görevli olduğu tespit edilen dört kolluk görevlisi hakkında dava açmıştır (bkz. §§ 8-15). Böylece gözaltına alınma, gözaltı aracında ve emniyetteki darp iddialarıyla ilgili delil toplanmamıştır. Soruşturmadaki bu eksiklik; başvurucuyu alıp hastaneye götüren, hastaneden emniyete götüren, emniyette bulunduğu süre içerisinde resmî işlemlerini yapan ve hastaneye ikinci defa getiren ekiplerin farklı olduğu, başvurucunun yaralanmasına neden olan eylemi hangi ekibin ya da ekipte bulunan polislerin yaptığının belli olmadığı, işlemlere katılan polis ekiplere farklı kod numaraları verildiği, bu kodlara ilişkin olarak emniyete yazı yazıldığı, ilk ekipte yer alan sanık polis memurları dışında diğer polis memurlarının tespit edilemediği, başvurucuya zor kullanma sınırlarını aşacak şekilde orantısız güç kullanıldığı ve nitelikli yaralanma meydana geldiği ancak bu yaralamanın sanık polis memurları tarafından gerçekleştirildiğine dair her türlü şüpheden uzak somut maddi delil bulunmadığı gerekçesiyle sanık polis memurları hakkında beraat kararı verilmesine neden olmuştur (bkz. § 18). Bu karar Ceza Dairesince 21/3/2019 tarihinde, Mahkeme tarafından yapılan suç duyurusunun sonucunun beklenmesi ve kamu davasının açılması hâlinde dava dosyalarının birleştirilmesine karar verilerek sonucuna göre tüm delillerin birlikte değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle bozulmuştur (bkz. § 19).

37. Ne var ki aradan geçen süreye rağmen Mahkemece yapılan suç duyurusu üzerine başlatılan soruşturma sonuçlandırılamamış, dört polis memuru hakkındaki yargılama da nihayete erdirilememiştir. Olayın gerçekleşmesinin üzerinden 13 yıla yakın bir süre geçtiği, başvurudaki hiçbir unsurun başvuruya konu edilen yargısal sürecin bu denli uzun sürmesini haklı kılmadığı ve hâlâ yargı mercilerinin başvurucunun gözaltı sürecinde ağır bir şekilde nasıl yaralandığı, güç kullanımının başvurucunun kendi tutumu nedeniyle zorunlu hâle gelip gelmediği ve aşırı olup olmadığı konusunda tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmediği dikkate alındığında soruşturmanın makul bir sürat ve özenli yürütülmediği, ayrıca soruşturmanın bundan sonra etkili bir şekilde yürütüleceği konusunda gerçekçi bir durum bulunmadığı açıktır. Dolayısıyla başvuruda başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin kabul edilebilirlik kriteri yönünden bir eksiklik bulunmamaktadır ve başvuru süresindedir. Bu durumda başvuru kabul edilebilir niteliktedir ve kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutları ihlal edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurucunun yaralanmasına neden olan muamele eziyet olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. S.D., §§ 84-88; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, §§ 90-94).

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan eziyet yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

39. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesi, yeniden soruşturma yapılması ve 100.000 TL maddi tazminat ile 300.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

40. Eziyet yasağının usul boyutu yönünden yapılan incelemede tespit edilen eksikliklerin başvuruya konu yargılamada görev alan yargı mercilerince dikkate alınması ve benzer ihlallerin önlenmesi için kararın bir örneği Mahkemeye ve Başsavcılığa gönderilmelidir.

41. Başvurucuya manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı kalınarak net 300.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararla ilgili bilgi ve belge sunmaması nedeniyle maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin eziyet yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi (E.2019/279) ile Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/37876) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 300.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

KABUL EDİLEMEZLİĞE İLİŞKİN OLARAK

Anayasa'nın 17. maddesi yönünden yapılan değerlendirme, somut olayın özellikleri bakımından başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Zira somut olayda başvurucunun iddialarına ilişkin olarak başlatılan soruşturmada, ilgili kamu görevlileri hakkında iddianame ile kovuşturma evresine geçilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen beraat kararına karşı da istinaf başvurusu yapılmış olduğundan, bireysel başvurunun yapıldığı tarih itibarıyla ortada henüz yargısal yollar tüketilmeyen bir başvuru söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.

Bu nedenle, çoğunluğun aksi yöndeki kabul kararına katılmıyorum.

ESASA İLİŞKİN OLARAK

4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 16. maddesinde polisin

zor kullanma yetkisi düzenlenmekte ve bu yetkinin bedeni ve maddi güç (basınçlı su ve göz yaşartıcı gaz kullanma halleri dahil) kullanma şeklinde olabileceği, zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtarının yapılacağı, ancak direnmenin mahiyeti ve derecesi gözönünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabileceği hüküm altına alınmaktadır.

Devletin, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu da bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının, sorumluluğunda meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 110; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Anguelova/Bulgaristan, B. No: 38361/97, 13/6/2002, § 137; Jasinskis/Letonya, B. No: 45744/08, 21/12/2010, § 72).

Kötü muamele yasağına ilişkin pozitif yükümlülüklerin usuli boyutunu oluşturan etkin soruşturma yükümlülüğünün bir sonuç yükümlülüğü değil, araç yükümlülüğü olduğu hatırda tutulmalıdır. Bu cümleden olarak, Anayasa'nın 17. maddesinin başvurucuya üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı ya da tüm yargılamaları mahkumiyetle veya belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi yüklediği şeklinde yorumlanamayacağı hususunun dikkate alınması gerekmektedir. (Cezmi Demir ve diğerleri, § 113).

Usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm ve yaralama olaylarına ilişkin davalarda Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin, ölümcül ya da yaralamalı saldırı durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda, yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, bu hak ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 55).

Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm ya da yaralama olayına dair hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil, uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 56).

Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma; bağımsız, hızlı ve derinlikli bir şekilde yürütülmelidir (Cezmi Demir, § 114 benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Assenov ve diğerleri/Bulgaristan, B. No: 24760/94, 28/10/1998, § 103; Batı ve diğerleri/Türkiye, B. No: 33097/96-57834/00, 3/6/2004, § 136).

Somut olayda başvurucunun şikâyeti üzerine Başsavcılık tarafından soruşturma başlatılmış

ve deliller toplanmıştır. Başvurucu hakkında düzenlenen adli raporlar dosyaya getirtilmiş, şüphelilerin tespiti için teşhis işlemi yaptırılmış, şüpheliler ve tanık ifadeleri alınmıştır. Başvurucunun yaralanması ile ilgili olarak ayrıca adli tıp raporu düzenlenmiştir. Yürütülen soruşturma neticesinde şüpheli polis memurları hakkında iddianame düzenlenmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama sonucunda delil yokluğu sebebiyle şüphelilerin beraatlerine karar verilmiştir. Bu karar da istinaf incelemesi aşamasındadır. Böylece İstinaf Mahkemesi tarafından bozulması ve dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesi üzerine yargılama Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde devam etmektedir.

Dosyada yer alan tüm bilgi ve güvenlik kuvvetlerinin göstericilere vaki müdahalesinin yasal zor kullanma yetkisi kapsamında kaldığı, bu yetkinin orantısız biçimde aşılmak suretiyle kötü muamele yasağının ihlâl edildiği yolundaki soyut iddiayı destekleyici somut bir bulgu ve kanıtın bulunmadığı, asgari eşiğin aşılmadığı, böylece devletin pozitif yükümlülüğünün somut olayın koşulları bakımından yerine getirildiği olaya bir bütün olarak bakıldığında Anayasa'nın 17. maddesinin maddi ve usuli bakımlardan ihlâl edildiğine ilişkin bir sonuca ulaşmanın farazi bir kabule dayanabileceği kanaatine ulaşılmıştır.

Açıklanan nedenlerle; Anayasa'nın 17. maddesinin ihlâl iddiası bakımından "ihlâl bulunmadığı" kararı verilmesi gerektiğini değerlendirdiğimden; çoğunluğun aksi yönündeki kararına katılmıyorum.

Üye Muhterem İNCE

YASİN ŞAHİNER

B. No: 2020/37555 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37555

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YASİN ŞAHİNER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37555)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Yasin ŞAHİNER

Vekili : Av. Yalçın TORUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; nasıpları onaylanmamış subay adaylığı statüsüne geçiş işlemlerinin olağanüstü hâl (OHAL) kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Gaziantep 5. Zırhlı Tugay Komutanlığında astsubay olarak görev yaparken girdiği sınavı kazanarak subay olmak amacıyla 20/6/2016 tarihinde Subay Temel Askerlik ve Subaylık Anlayışı Kazandırma eğitimine başlamıştır. Başvurucu kursa (eğitime) devam etmekteyken 15 Temmuz 2016 tarihinde darbe teşebbüsü gerçekleşmiştir.

3. Darbe teşebbüsü nedeniyle 2016 yılı temin faaliyetleri kapsamında yürütülen muvazzaf/sözleşmeli astsubay ve subay alımı faaliyetlerinin tamamlanamadığı belirtilerek Kara Harp Okulu Komutanlığının 7/8/2016 tarihli "SUTASAK Kursiyerlerinin Ayrılışı" konulu yazısıyla subay alım faaliyetleri sonlandırılmıştır.

4. 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 6. maddesinin (1) numaralı

fıkrasının (b) bendiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 109. maddesi uyarınca astsubaylıktan subaylığa geçiş aşamasında olan ancak nasıpları onaylanmamış adayların statüye geçiş işlemleri iptal edilmiştir.

5. Başvurucu da bu sebeple kursu tamamlayamamış ve subaylığa naspı yapılmamıştır. Astsubay olarak birliğine geri dönmüştür.

6. Başvurucu, Millî Savunma Bakanlığına (MSB) subay olarak nasbedilmek için başvuruda bulunmuştur. MSB başvurucunun talebini reddetmiş, başvurucu da bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır.

7. Gaziantep 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 7/9/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; subay adayı olan başvurucunun, 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe girişimi ve sonrasında gelişen olaylar nedeniyle terör örgütleriyle etkin mücadele ve yeni bir darbe girişimini önlemeye yönelik olarak alınan acil tedbirler kapsamında Kara Harp Okulu Komutanlığı tarafından subay alımı faaliyetlerinin sonlandırılması sonucunda kursu başarı ile tamamlayarak mezun olamadığı, dolayısıyla 926 sayılı Kanun'un 109. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen ''subaylık nosyonu kazandırma eğitiminde başarılı olmak'' şartını sağlayamadığı ifade edilerek başvurucunun subaylığa nasbedilmemesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir.

8. Başvurucunun istinaf talebi, Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) tarafından 28/2/2019 tarihli kararla kabul edilmiş ve Mahkeme kararının kaldırılarak uyuşmazlığın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonunun (OHAL Komisyonu) görev alanına girdiği belirtilerek karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

9. OHAL Komisyonu 13/7/2020 tarihli kararla uyuşmazlık hakkında karar alma yetki ve görevinin bulunmadığını belirterek dosyanın incelenmeksizin Mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir.

10. Mahkeme de dosyayı Bölge İdare Mahkemesine göndermiş, Bölge İdare Mahkemesi 23/10/2020 tarihli kararla Mahkeme kararını hukuka uygun bularak istinaf talebinin reddine kesin olarak karar vermiştir.

11. Nihai karar başvurucu vekiline 9/11/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 8/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. 9/2/2022 tarihli dilekçeyle başvurucunun astsubay olarak görevine devam ettiği bildirilmiştir.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

14. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; nasbedilmemesine ilişkin işleme karşı açtığı davada ve OHAL Komisyonunda esasa dair bir inceleme yapılmadığını, nasıp işleminin onaylanması gereken tarihin en geç 30/8/2016 olduğunu ancak Mahkemece yargılamaya esas alınan KHK'nın uyuşmazlıktan daha sonra yürürlüğe girdiğini belirterek mahkemeye erişim hakkının; astsubay olarak görev yaptığını, hakkında soruşturma veya kovuşturma bulunmamasına rağmen subaylığa

nasbedilmemesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesinin Ömer Kılınç ([GK], B. No: 2018/30695, 29/9/2021) kararına konu olayda, TSK'da uzman erbaş olarak görev yapan başvurucu, girdiği sınavı kazanarak astsubay olmak amacıyla kurs almış ancak astsubaylık statüsüne geçiş işlemlerinin 675 sayılı KHK'nın 6. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ile iptal edilmesi üzerine nasbedilmeyerek TSK'daki eski görevine dönmüştür. Başvurucu, nasbının yapılmamasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açtığı davanın incelenmeksizin reddedilmesi üzerine bireysel başvuru yapmıştır (Ömer Kılınç, §§ 17-25). Anayasa Mahkemesi Ömer Kılınç kararında Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında mahkemeye erişim hakkı yönünden yaptığı değerlendirmede ihlal olmadığı sonucuna ulaşmıştır. İhlal bulunmamasının gerekçesinde, astsubay statüsüne geçiş işleminin iptalinin -kamu kurumlarından çıkarılmalardan farklı olarak- başvurucuyu bu statüden ilanihaye yoksun bırakacak bir etkisinin olmadığı, nitekim başvurucunun ilgili prosedüre yeniden tabi tutularak -yeniden kursa katılarak- da olsa astsubaylık statüsünü elde ettiği belirtilmiştir (Ömer Kılınç, § 127).

18. Anayasa Mahkemesinin Ayhan Orhanlı ([GK], B. No: 2019/7991, 23/2/2023) kararına konu olayda, başvurucunun subay olmak için kurs aldığı ancak temin faaliyetlerinin 675 sayılı KHK'nın 6. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile iptal edilmesi üzerine nasbedilmediği ve TSK ile ilişiğinin kesildiği görülmektedir. Anayasa Mahkemesi Ayhan Orhanlı kararında, başvurucunun hukuki statüsüne ilişkin olduğu açık olan temin faaliyetinin sonlandırılması ve nasbının yapılmamasına dair başvuru konusunda mahkemenin işlemin doğrudan KHK ile tesis edildiği tespitini yaptıktan sonra başvuruyu 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Kanun gereğince OHAL Komisyonuna göndermesinin -yargısal denetime imkân sağlayacağından- başvurucuyu keyfîliğe karşı koruyacak usule ilişkin bir güvence oluşturacağını vurgulamıştır. Kararda, yargılama mercilerinin 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesi kapsamında bir değerlendirme yapmadan davayı incelenmeksizin reddetmelerinin öngörülemez nitelikte olduğu değerlendirilmiştir (Ayhan Orhanlı, § 81).

19. Anayasa Mahkemesi Ayhan Orhanlı kararında, başvurucunun temin faaliyetinin OHAL KHK'sı ile iptal edilmesi ve nasbının yapılmaması üzerine açtığı davanın keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak yorumla OHAL Komisyonuna gönderilmek yerine incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Ayhan Orhanlı, § 83).

20. İlk olarak somut olaydaki durumun Ömer Kılınç kararındakinden farklı olduğunu belirtmek gerekir. Ömer Kılınç kararına konu olayda başvurucu, TSK'daki eski görevine geri dönmüş ancak ilgili prosedüre yeniden tabi tutularak -yeniden sınavı kazanarak ve kursa katılarak- istediği (astsubaylık) statüyü elde etmiştir (anılan kararda bkz. § 41). Oysa somut olayda başvurucunun eğitimini aldığı statüye geçemediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla somut başvuru ile Ömer Kılınç kararındaki olay ve olguların farklı olması hukuki değerlendirmenin de farklı olmasını gerektirmiştir.

21. Somut olayda başvurucunun nasbedilmemesi üzerine TSK ile ilişiğinin kesilmediği astsubaylık görevine döndüğü görülmektedir.

22. Bununla birlikte başvurucunun statüye geçiş işlemlerinin OHAL KHK'sı ile iptal edildiği ve sonrasında da bu statüye geçemediği, nasbının yapılmaması üzerine açtığı davanın keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak nitelikte bir yorumla değerlendirilmediği OHAL Komisyonuna gönderilse de komisyon tarafından esastan bir inceleme yapılmadığı anlaşıldığından başvuruda Ayhan Orhanlı kararında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

23. Öte yandan bireysel başvuruya konu kararda dava konusu işlemin 675 sayılı KHK'daki kural uyarınca tesis edildiği ve bu kural uyarınca idarenin takdir yetkisinin bulunmadığı gerekçelerine (bkz. § 7) yer verilmişse de bu gerekçelerin esasa ilişkin bir değerlendirme olarak görülemeyeceği ve doğrudan KHK ile tesis edilen işlemler hakkında OHAL Komisyonunca esastan değerlendirme yapılması gerektiği sonucunu değiştirmediği açıktır.

24. Ayrıca yine Ayhan Orhanlı kararında da belirtildiği üzere OHAL Komisyonunun görev süresi 22/1/2023 tarihinde sona ermişse de 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5. maddede görev süresinin sona ermesinden sonra Komisyonun görevleri kapsamındaki hususlarda mahkemelerce verilecek kararlar üzerine yapılması gerekli iş ve işlemleri yürütecek kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir. Bu itibarla başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

25. Başvurucunun; hâlen astsubay olarak görev yaptığını, hakkında soruşturma veya kovuşturma bulunmamasına rağmen subaylığa nasbedilmemesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini de ileri sürdüğü görülmekle birlikte mahkemeye erişim hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasının ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı merciince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için (7075 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesi çerçevesinde oluşturulan başvuru

yolu dikkate alınarak) yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 2. İdare Mahkemesine (E.2017/1768, K.2018/929) GÖNDERİLMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEBAHAT TUNCEL (6)

B. No: 2020/38364 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38364

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEBAHAT TUNCEL BAŞVURUSU (6)

(Başvuru Numarası: 2020/38364)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Sebahat TUNCEL

Vekilleri : Av. Hatice Ezgi GÜNGÖRDÜ

: Av. Ruken GÜLAĞACI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumu disiplin kurulu kararına karşı yapılan şikâyette infaz hâkimliği kararına yönelik Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan itirazdan başvurucunun haberdar edilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin, itiraz merci kararının esaslı iddiaları karşılamaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ve başvurucuya hücre cezası verilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, 22/7/2007 tarihinde yapılan seçimlerde Demokratik Toplum Partisinden ve 12/6/2011 tarihinde yapılan seçimlerde ise Barış ve Demokrasi Partisinden İstanbul milletvekili seçilmiştir. Başvurucu daha sonra Demokratik Bölgeler Partisine katılmış ve bu partinin eş genel başkanı olmuştur. Başvurucu tutuklandığı tarihte ve hâlen milletvekili değildir.

3. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında Halkların

Demokratik Partisi Eş Genel Başkanı S.D. ve bazı milletvekilleri hakkında uygulanan gözaltı kararlarını protesto etmek için 4/11/2016 tarihinde Diyarbakır'da adliye binası önünde toplanan kalabalığın içinde bulunan başvurucu, çıkan olaylar esnasında terör örgütü propagandası yapmak suçlamasıyla gözaltına alınmış ve hakkında soruşturma başlatılmıştır.

4. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 6/11/2016 tarihinde verilen tutuklama kararının infazı kapsamında tutuklanmıştır.

5. Başvurucuya 23/12/2019 tarihinde avukat görüşüne çıkacağı bildirilmiş, başvurucunun oda kapısı önünde yapılan üst araması esnasında ayakkabısını çıkarmadan sallaması üzerine aramanın bir bütün olduğu ve ayakkabısının kontrol edilmesi gerektiği başvurucuya söylenmiştir. Başvurucunun aramayı kabul etmeyerek avukata çıkmak istemediğini ve odasına girmek istediğini söylediği ve odasına alındığı esnada "Bu gerizekalılar beni avukata almadı" şeklindeki kurum görevlilerine hakaret ettiğinden bahisle aramaya karşı çıkmak, kurum görevlilerine uygunsuz söz söyleyerek davranışta bulunmak ve kurum görevlilerine hakarette bulunmak fiilleri nedeniyle başvurucu hakkında 24/12/2019 tarihinde disiplin soruşturması başlatılmıştır.

6. Kocaeli 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) 31/12/2019 tarihli kararıyla, başvurucuyu 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (j) bendinde belirtilen "Kurum personeline hakarette ve tehditte bulunmak" fiiline istinaden 3 (üç) gün hücre hapis cezası ile cezalandırmıştır.

7. Başvurucu, anılan karara karşı Kocaeli İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur. Hâkimlik 19/10/2020 tarihli kararıyla -Cumhuriyet savcısının mütalaasına aykırı olarak- şikâyeti kabul etmiş ve Disiplin Kurulu kararını kaldırmıştır.

8. Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığınca anılan karara karşı 26/10/2020 tarihinde itiraz edilmiştir. Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) dosya üzerinden yaptığı inceleme sonunda 5/11/2020 tarihli kararıyla Cumhuriyet savcısının itirazını kabul etmiş ve başvurucunun şikâyetinin kesin olarak reddine karar vermiştir.

9. İtiraz merciinin kesin nitelikteki kararı başvurucuya 11/11/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 15/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

10. Yargılama sürecinde nihai karar olan Ağır Ceza Mahkemesinin Cumhuriyet savcısının itirazını kabul ederek Hâkimlik kararını kaldırdığı ve başvurucunun yaptığı itirazı kesin olarak reddettiği 5/11/2020 tarihli karar, ceza infaz kurumu görevlileri tarafından başvurucuya 11/11/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Diğer taraftan 5/11/2020 tarihli nihai kararın başvurucu vekiline ise e-tebligat yoluyla yapılan tebliğ mazbatasında "Tebligat, alıcının hesabına iletilmesini müteakip mevzuat gereği belirlenen süre sonunda otomatik olarak okundu sayıldı." şeklindeki delil kaydının 15/11/2020 tarihinde oluşturulmak suretiyle tebliğ edildiği görülmektedir. Bu durumda öncelikle bireysel başvurunun süresinde yapılıp yapılmadığı meselesi yönünden başvuru tarihi itibarıyla ceza infaz kurumunda bulunan başvurucu açısından nihai hükmün hangi tarihte öğrenilmiş sayılacağının incelenmesi gerekmektedir.

11. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler [...]"

12. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

13. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de otuz günlük süre kuralıdır. Sürenin başvurunun her aşamasında dikkate alınması gerekir (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32).

14. Bireysel başvurunun süre koşuluna bağlanmasıyla hukuki istikrarın sağlanması hedeflenmiştir. Dolayısıyla anayasal bir hak arama yolu olan bireysel başvurunun yapılması için belli sürelerin öngörülmesi hukuki istikrar ilkesinin bir gereğidir ve bu süre bireysel başvuru yapılmasını imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça bireysel başvuru hakkına aykırılık oluşturmaz (Hüseyin Aşkan, B. No: 2017/15649, 21/7/2020, § 21).

15. Bireysel başvuruların 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak başvuru yollarının tüketildiği tarihten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibare nihai kararın gerekçesinin öğrenildiği tarih olarak anlaşılmalıdır (A.C. ve diğerleri, [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 25).

16. Bireysel başvuru süresi bakımından tebligat, öğrenme şekillerinden sadece bir tanesi olup, yegâne öğrenme şekli değildir. Pek tabii tebliğ edilmesi gereken kararlarla ilgili başvurularda öncelikle tebligat yapılıp yapılmadığına bakılacaktır. Ancak bu tebligatın vekil (müdafi) yerine müvekkile (sanık) yapılması, kararı tebellüğ eden kişinin ihlalin öğrenilmiş olduğu sonucunu değiştirmez (Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Başvurucunun nihai kararın gerekçesini dava dosyasını incelemek suretiyle öğrenmesi mümkündür. Bu doğrultuda dosyadan suret alınması gibi hâllerde başvurucunun gerekçeli kararı öğrendiği kabul edilebilir. Başvuruculların nihai kararın gerekçesini öğrendiklerini beyan ettikleri tarih de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

17. Bireysel başvuruda sürenin başlangıcı yukarıda ayrıntılı olarak belirtildiği gibi tebligatla değil başvuru yolları tüketildikten sonra veya başvuru yolu öngörülmemişse ne şekilde olduğu gözetilmeksizin nihai hükmün bu bağlamda ihlalin öğrenilmesiyle başlamaktadır. Vekille takip edilen işlerde de öğrenmenin asıl kişi veya vekil tarafından gerçekleşmesinde sürenin başlangıcı açısından herhangi bir fark söz konusu değildir. Bu bağlamda başvuru süresinin başlangıcı, hak ihlaline maruz kaldığını iddia eden kişinin bu durumu bizzat veya vekilinin öğrendiği tarih kabul edilmektedir. Başka bir ifade ile bireysel başvuruda başvuru

süresinin başlangıcı başvurucu ve/veya vekili olması fark etmeksizin hangisi tarafından öğrenilirse öğrenilsin ilk öğrenilme tarihinden itibaren başlamaktadır (Kadir Turgut, B. No: 2014/4985, 6/7/2017, § 25).

18. Diğer yandan somut olayın koşullarında başvurucunun nihai karardan daha erken bir tarihte haberdar olması gerektiğinin değerlendirilmesi durumunda Anayasa Mahkemesi, başvuru süresinin başlangıcı için bu tarihi de esas alabilir (Ögeday Akın, B. No: 2014/2345, 10/6/2015, § 38).

19. Bu durumda başvurucunun bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan ceza infaz kurumu görevlileri tarafından bir suret kendisine verilmek suretiyle 11/11/2020 tarihinde haberdar olduğu, tebliğ-tebellüğ belgesinin de başvurucu ile infaz koruma memuru tarafından aynı tarihte imzalandığı anlaşılmıştır. Başvurucu nihai kararı öğrendiği 11/11/2020 tarihinden itibaren otuz günlük bireysel başvuru süresinin son günü olan 11/12/2020 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu süre geçtikten sonra 15/12/2020 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, başvuru formunda usulsüz tebligat yapıldığına ilişkin herhangi bir iddia ileri sürmemiş, ayrıca süreye ilişkin herhangi bir mazeret de sunmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun otuz günlük bireysel başvuru süresinin son günü olan 11/12/2020 tarihinden sonra 15/12/2020 tarihinde başvurusunu gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT KÖREĞİ

B. No: 2021/21941 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/21941

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT KÖREĞİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/21941)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Bülent KÖREĞİ

Vekili : Av. Linda Sevinç HOCAOĞULLARI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; 2015 yılında Ankara Garı önünde gerçekleştirilen canlı bomba saldırısı sonucu yaralanma olayının meydana gelmesi, kusur sorumluluğu temelinde açılan tam yargı davasında hizmet kusuruna ilişkin bir değerlendirme ve olaya dair yeterli inceleme yapılmadan karar verilmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 2/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 29/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, aynı konuda verdiği Hasan Kılıç (B. No: 2018/22085, 27/1/2021) kararında mahkemelerce uyuşmazlığın çözümü için gerekli delillerin toplanması ve başvurucunun anılan iddialarının karşılanması hususlarında Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği dikkat ve özende bir inceleme yapılmadığı gerekçesiyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan

ilkeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Başvurudaki asıl mesele, başvurucunun iştirak edeceği mitingin ve gösteri yürüyüşünün barışçıl şekilde yapılmasının sağlanması, bu mitinge ve gösteri yürüyüşüne katılacak kişilerin güvenliklerinin temini değil olayın idarenin kusuruyla meydana geldiğine ilişkin iddialar hakkında sonuca nasıl varıldığı konusunda herhangi bir gerekçe sunulmamasıdır ve Anayasa Mahkemesince bu husus incelenmiştir. Bu nedenle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiası hakkında inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ali Hıdır Tekin, B. No: 2018/35243, 15/9/2021, § 56; Abdul Kadir Ünlü, B. No: 2018/33200, 15/9/2021, § 57; Gamze Şuay, B. No: 2018/34979, 7/10/2021, §§ 52-54).

III. GİDERİM

4. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yenidenyargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 2. İdare Mahkemesine (E.2016/5349, K.2020/783) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL AYDEMİR

B. No: 2021/24563 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/24563

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL AYDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/24563)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : İsmail AYDEMİR

Vekili : Av. Mehmet ÇAVDAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olduğu şüphesiyle olay tarihinde astsubay olan başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiş; iddianamede başvurucunun soruşturma aşamasındaki beyanları ile iki tanık ifadesine göre 2010 ile 2011 yılları arasındaki sivil öğrencilik döneminde ve mesleğe başladığı 2012 yılında bir süre örgüt evinde kalmak, himmet adı altında para vermek suretiyle üzerine atılı suçu işlediğini iddia etmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Kocaeli 4. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme)

görülmeye başlanmıştır. Yargılamada duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğer hususların yanında tanık E.K.nın istinabe yoluyla, M.A.nın ise huzurda dinlenilmesine karar verilmiştir. Tanık E.K.nın bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan talimata ikmalen cevap verilmiş ve etkin pişmanlıktan yararlanan tanık; Başkale Ağır Ceza Mahkemesinde istinabe yoluyla alınan ifadesinde soruşturma sürecindeki beyanlarını teyit etmiş ve başvurucunun 2010 ve 2011 yıllarındaki öğrencilik döneminde ve meslek hayatına başladığı 2012 yılında beş ay süreyle kendisi ile örgüt evinde kaldığını beyan etmiştir.

5. 29/11/2017 tarihli birinci celsede Mahkeme huzurunda ifadesi alınan diğer tanık M.A. soruşturma sürecindeki beyanları baskı ve tehdit altında verdiğini belirterek başvurucunun terör örgütü ile bir bağlantısı olup olmadığı, örgütün evlerinde kalıp kalmadığı konusunda herhangi bilgi ve görgüsü bulunmadığını ifade etmiştir.

6. Yine aynı celsede başvurucu, savunmasında soruşturma evresinde baskı ve tehdit altında beyanda bulunduğunu belirterek sonraki süreçte kendisine kötü muamelede bulunduğunu ileri sürdüğü ilgililer hakkında şikâyette bulunmuşsa da kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini belirtmiştir. Başvurucu; hiçbir süreçte örgüt evlerinde kalmadığını, eğitim gördüğü 2010 ve 2011 yıllarında kiraladığı öğrenci evinde kaldığını, meslek hayatına başladığı 2012 yılında ise askerî birlik dışında kalmasının zaten yasak olduğunu, bu süreçte de askerî birlikte kaldığını, himmet ya da başka bir ad altında örgüte yardımda bulunmadığını, aleyhine beyanlarda bulunan E.K.nın etkin pişmanlıktan yararlanarak ceza almamak adına ismini verdiğini ve beyanlarını kabul etmediğini belirtmiştir. Başvurucu esas hakkındaki mütalaaya karşı beyanında önceki savunmalarını tekrarlayarak isnat edilen suçu işlemediğini beyan etmiştir.

7. İkinci celsede Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"[S]anığın, Hereke MYO da eğitim gördüğü dönem içinde o dönem cemaat adı altında bilinen yapının evlerinde kaldığı, bu yapıya mensup askeri okullara öğrenci yerleştiren örgüt mensupları aracılığıyla sınavlara yönlendirildikleri, zira [E.K.nın] müdafi huzuruyla alınan soruşturma ifadesinde; 'Kocaeli'ye Ankara'dan büyük bir abinin geleceğini, bu abi ile görüşmeleri gerektiğinin söylenmesi üzerine, Kocaeli'ye geldiğini, burada sanık İsmail [başvurucu] F. ve büyük abi olarak nitelendirilen kişi ile bir odada görüştüklerini, 2012 yılı martında Balıkesir Astsubay Meslek Yüksekokulu'nda eğitime başladığını' ifade etmiş; soruşturma aşamasında Cumhuriyet Başsavcılığında ifadesi alınan Sanık İsmail AYDEMİR ise ifadesinde; 'Hereke'de cemaat evinde kaldığını, sınav öncesi bir erkek şahsın kendileriyle görüştüğünü, bu görüşmeye kendisi, [F.] ve [E.K.nın] götürüldüğünü, Balıkesir Astsubaylık Okulunda [F.] ve [E.nin birlikte eğitim aldıklarını, Güzelyalı'daki evde kaldığı dönemde eve gelen abinin maaşından yüzde 10 himmet istediğini, bir kaç kez 75 TL ve 100 TL para verdiğini' anlatarak her ne kadar tanık anlatımı ile beyanları örtüşmüşse de mahkememiz huzurundaki savunmasında bu ifadesinden dönmüş, her ne kadar soruşturma aşamasındaki müdafi huzuruyla alınan kolluk ifadesi ve 06.02.2017 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığındaki ifadesinden dönmüşse de ifadesinin tanık anlatımları ile örtüştüğü, sonrasında atılı suçlamadan kurtulmaya matuf beyanda bulunduğu değerlendirilerek..."

8. Başvurucu, istinaf ve temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra tanık E.K.nın mahkeme huzurunda dinlenilmediği ve soru sorma hakkının kullandırılmadığını ileri sürmüştür. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 18/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/5/2021 tarihinde

bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki iddiaların kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; gerekçeli kararda beyanlarına yer verilen tanığın huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, tanığa soru sorma imkânının kendisine tanınmadığını, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

15. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi için geçerli bir nedenin varlığı şartı aranmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı

elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

16. Somut olayda Mahkeme; tanık E.K.nın huzurda dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba göstermemiştir. Duruşma Tutanağı ve gerekçeli kararda da tanığın Mahkemece duruşmada hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama ya da sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

17. Mahkeme, gerekçeli kararda -diğerlerinin yanı sıra- tanık E.K.nın beyanlarına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır. Gerekçeli karar içeriği gözönüne alındığında tanık E.K.nın örgüt evinde birlikte kaldıklarına ilişkin beyanının başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği yönündeki kanaatin oluşması ve başvurucunun soruşturma evresindeki beyanlarına itibar edilmesi noktasında dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür (bkz. § 7). Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanığın anlatımlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

18. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanığı başvurucunun da ona soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanık, istinabe yoluyla alınan beyanında başvurucunun örgüt evinde kaldığını ifade etmişse de başvurucu hazır bulunmadığı için tanığın verdiği cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın tepkileri konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanığın beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken başvuranın ve tanığın gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın dışında başka delillere de dayanılmasının, beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânının tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanığın duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gidererek ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun bir yargılama sonunda yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Tanık sorgulama hakkı, tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama sırasındaki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar, B.No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

23. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işleyip işlemediği yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

24. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kocaeli 4. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/576, K.2018/66) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TÜRKER BAYAL

B. No: 2021/24988 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/24988

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TÜRKER BAYAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/24988)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Türker BAYAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, manevi zararın tazmini talebiyle açılan davada uyuşmazlığın esasına yönelik bir inceleme yapılmadan ret kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, öğretmen olarak görev yapmakta iken 15/8/2016 tarihli ve 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname uyarınca kamu görevinden çıkarılmış; bu işleme karşı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur.

3. Komisyonun 11/11/2019 tarihli kararı ile görevine iade edilen başvurucu 2/7/2020 tarihli dilekçeyle, bu süreçte uğradığı manevi zararın tazmini talebiyle idareye başvurmuş ancak başvurucunun talebi reddedilmiştir. Başvurucu, bunun üzerine manevi zararının tazmini talebiyle dava açmıştır.

4. Aksaray İdare Mahkemesi (Mahkeme) başvurucunun manevi tazminat talebinin 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 10.

maddesinin (1) numaralı fıkrasının son cümlesinde yer alan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." hükmü gereğince reddine hükmetmiştir. Bu karar istinaf incelemesinden geçerek 30/3/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 29/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 21/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; idarenin kendi işlem ve eylemleri nedeniyle verdiği zararı tazmin etmesi gerektiğini, bunun anayasal bir zorunluluk olduğunu ve sonradan çıkarılan kanunlar ile bertaraf edilemeyeceğini, açtığı davanın iddia ve itirazları incelenmeksizin, işin esasına girilmeden reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 36. ve 125. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilgili kanun hükmünün Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edildiği ancak bu iptalin geriye etkili sonuç doğurmayacağı, başvurucunun manevi tazminat talebine yönelik şikâyetlerinin derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup yeterli gerekçe içerdiği, mahkeme kararlarında bariz takdir hatası yahut açık keyfîlik oluşturan bir durum bulunmadığı gibi başvurucunun örgüt üyesi olduğuna dair suçlayıcı bir ibarenin de kullanılmadığı belirtilmiştir.

9. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında ilgili kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığının ileri sürüldüğünü ancak derece mahkemelerinin anılan iddialara ilişkin inceleme yapmaksızın davayı reddettiğini, bu durumun mevzuatın hak ihlaline sebebiyet verdiğine ilişkin testin sadece Anayasa Mahkemesince yapılabileceği sonucu doğurduğunu oysaki yargı mercilerinin ileri sürülen şikâyetleri hak ve özgürlükler açısından incelemeleri, kararlarında tartışmaları ve olumsuz dahi olsa bir sonuca varmaları gerektiğini belirtmiştir.

10. Başvurucunun iddiasının özü davaya konu uyuşmazlığın esası hakkında bir inceleme ve değerlendirme yapılmamasıdır. Bu nedenle başvurunun adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olan karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

11. Demokratik bir toplumda vazgeçilmez bir hak niteliğindeki adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkeme hakkı; uyuşmazlığın bir mahkeme önüne getirilebilmesini, dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı iddia ve savunmaların yargı merciince incelenerek değerlendirilmesini ve bir karara bağlanmasını, ayrıca verilen kararın icra edilmesini gerektirir. Buna göre mahkeme hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası hakkını içerir. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade eder. Zira dava hakkını kullanan bireyin asıl amacı uyuşmazlık konusu ettiği talebinin esasıyla ilgili olarak davanın sonunda bir karar elde edebilmektir. Bir başka ifadeyle dava sonucunda şayet bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Öte yandan karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. İbrahim Demiroğlu [GK], B. No: 2017/15698, 26/7/2019, § 55).

12. Diğer taraftan görülmekte olan bir dava, yargılama usulü kuralları gereğince uyuşmazlığın esasının incelenemediği birtakım kararlarla da neticelenmiş olabilir (düşme, açılmamış sayılma, karar verilmesine yer olmadığı, süre aşımı vb.). Bu durum kural olarak karar hakkı yönünden bir sorun teşkil etmez. Zira söz konusu hakkın sağladığı güvence bakımından önemli olan husus; açıldığı sırada davanın -usule ilişkin sorunlar hariç- uyuşmazlığın esasını çözüme kavuşturma niteliğinde, bir başka ifadeyle dava açılmasındaki asıl amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasıdır. Ancak bu nitelikleri taşıyan bir davada yargılamanın henüz devam ettiği bir süreçte taraflardan birinin aleyhine olacak ve yargı merciinin uyuşmazlık konusu talep hakkında karar vermesini engelleyecek şekilde davayı ortadan kaldıran ya da davanın incelenmesini durdurarak karara bağlanmasına mâni olan kanunlar çıkarılması karar hakkının ihlaline yol açabilir (İbrahim Demiroğlu, § 56).

13. Başvuruya konu yargılamada davanın reddedilmesine gerekçe gösterilen 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Kamu görevinden, meslekten veya görev yapılan teşkilattan çıkarılan ya da ilişiği kesilenlere ilişkin başvurunun kabulü hâlinde karar, kadro veya pozisyonunun bulunduğu kuruma, yükseköğretim kurumlarında kamu görevinden çıkarılan öğretim elemanları için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilir. Kamu görevine iade edilmesine karar verilenlerin eski kadro veya pozisyonuna atanması esastır. (İptal üçüncü cümle: Anayasa Mahkemesi’nin 24/12/2019 tarihli ve E.:2018/159, K.: 2019/93 sayılı Kararı ile.) Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilenlerin atama teklifleri; Ankara, İstanbul, İzmir illeri dışında ve 2006 yılından sonra kurulan yükseköğretim kurumlarına öncelik verilmek kaydıyla, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından kamu görevinden çıkarıldığı yükseköğretim kurumu haricinde tespit edilecek yükseköğretim kurumlarından birine önceki kadro unvanlarına uygun olarak on beş gün içinde yapılır. Kurumlar, bildirim veya atama teklif tarihini takip eden otuz gün içerisinde atama işlemlerini tamamlar. Bu kapsamda yer alan personele ilişkin kadro ve pozisyonlar, ilgililere ilişkin atama onaylarının alındığı tarih itibarıyla diğer kanunlardaki hükümlere bakılmaksızın ve başka bir işleme gerek kalmaksızın ilgili mevzuatı uyarınca ihdas, tahsis ve vize edilmiş sayılır. Söz konusu kadro ve pozisyonlar, herhangi bir şekilde boşalmaları hâlinde başka bir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır. Atama emri, ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre ilgililere tebliğ edilir. Tebliğ tarihini takip eden on gün içerisinde göreve başlamayanların bu maddeden doğan atanma hakkı ile mali hakları düşer. Kamu kurum ve kuruluşları atama ve göreve başlatma işlemlerinin sonucunu, işlemlerin tamamlanmasını takip eden on beş gün içinde Devlet Personel Başkanlığına bildirirler. İlgililerin kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin kanun hükmünde kararname hükümleri, bu fıkrada belirtilen kişiler bakımından tüm hüküm ve sonuçlarıyla birlikte ortadan kalkmış sayılır. Bu kapsamda göreve başlayanlara, kamu görevinden çıkarılma tarihlerini takip eden aybaşından göreve başladıkları tarihe kadar geçen süreye tekabül eden mali ve sosyal hakları ödenir. Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz."

14. Anayasa Mahkemesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı kararı ile anılan fıkranın son cümlesinde yer alan ve davanın reddine de gerekçe yapılan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." hükmü, Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

457. Olağanüstü hâl tedbirleri kapsamında terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı oldukları değerlendirilen kişiler liste usulüyle kamu görevinden çıkarılmışlardır. Komisyonca tedbire ilişkin şartların oluşmadığı gerekçesiyle başvurunun kabulüne karar verilerek kişilerin göreve iade edilmesi, tedbirin sebep unsurunun gerçekleşmediği, başka bir deyişle bu kişilerin herhangi bir örgüt ya da yapıya aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatlarının belirlenemediği ve hukuka aykırı olarak kamu görevinden çıkarıldıklarının idare tarafından tespit edildiği anlamına gelmektedir.

458. Komisyon kararıyla kamu görevine iade edilen kişilerin tedbir süreci nedeniyle maddi ve manevi yönden zarara uğramaları söz konusu olabilir. Dolayısıyla OHAL kapsamında hukuka aykırı bir şekilde haklarında tedbir uygulanan kişilerin uğrayabilecekleri maddi ya da manevi zararların giderilmesi için gerekli idari ve yargısal yollara başvurma imkânını tanıması gerekmektedir.

459. Kural kapsamında göreve iade edilenlerin kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamayacakları öngörülmekle bu kişilerin tedbir işleminin haksız uygulanmasından dolayı uğrayabilecekleri maddi ve manevi zararları giderme fırsatını ortadan kaldırılmaktadır. Kamu makamlarının hukuka aykırı uygulamaları nedeniyle zarara uğradığını iddia eden kişilere dava açma imkânı verilmemesi, devletin kişinin maddi ve manevi varlığına yönelik müdahalelere karşı etkili giderim mekanizması sağlama yükümlülüğüyle bağdaşmamaktadır."

15. Somut olayda mahkeme kararında, başvurucunun Komisyon kararı gereği kamu görevine iade edildiği bilgisi verilmiş; 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının son cümlesinde yer alan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." hükmü gereğince idarenin tazmin yükümlülüğün olmadığı gerekçesiyle olayın koşulları çerçevesinde başvurucunun durumuna özgü bir değerlendirme yapılmadan dava reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi ilgili kanun hükmüne yönelik iptal kararında, Komisyon kararıyla görevine iade edilenlerin tazminat talep edemeyeceğine dair düzenlemenin Anayasa'nın etkili başvuru hakkının düzenleyen 40. maddesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla başvurucuya özgü hukuki ve fiilî koşullar değerlendirilmeksizin verilen davanın reddi kararının -Anayasa Mahkemesinin iptal kararındaki değerlendirmesi de gözönüne alındığında- başvurucunun dava açmaktaki gayesiyle bağdaşır bir nitelikte olduğu söylenemeyecektir.

16. Bu itibarla somut olayda yargısal fonksiyonun esasını oluşturan uyuşmazlığın içinde yer alan maddi ve hukuki sorunların bütünüyle ele alınması ve karara bağlanması işlevinin ilgili mahkemelerce yerine getirilmediği, bu bağlamda başvurucunun şikâyet konusu ettiği hususlara ilişkin olarak herhangi bir karar verilmediği anlaşıldığından başvurucunun karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda, tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve

Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Aksaray İdare Mahkemesine (E.2020/682, K.2020/921) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

H.K.

B. No: 2021/30997 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30997

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

H.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30997)

Karar Tarihi: 11/6/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 6/8/2024-32624

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : H.K.

Vekili : Av. Aysun KESKİNER KARAAĞAÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kanun yolu incelemesi aşamasında ileri sürülen, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olan esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin hükme esas alınması nedeniyle de hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır. Soruşturma neticesinde başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir.

3. Şanlıurfa 6. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul ederek yargılamaya başlamıştır. Mahkeme duruşma hazırlığı işlemleri kapsamında diğerlerinin yanı sıra tanık İ.K.nın istinabe yoluyla beyanlarının alınmasına karar vermiştir. Tanık İ.K. talimat mahkemesi huzurunda verdiği beyanında; başvurucu ile aynı devre olduklarını, 2007-2009

yılları arasında başvurucu ile Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığında görev yaptıklarını, 2007 yılı Nisan ayında Enes kod adlı örgüt mensubu sivil şahsın grubuna girdiğini, bu grupta iki üç ay kadar başvurucuyla beraber bulunduklarını, başvurucunun bu grupta katılımcı ve dinleyici pozisyonunda olduğunu ifade etmiştir.

4. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiş; mahkûmiyet kararında tanık İ.K.nın beyanlarına, Garson isimli gizli tanıktan ele geçirilen hafıza kartında yer alan ve Emniyet Genel Müdürlüğü personelinin FETÖ/PDY üyeleri tarafından sınıflandırıldığı listede başvurucunun "DERECE2:B4 (FETÖ mensubiyeti olan, sadakati ve bağlılığı olan ancak bazı konuları sorgulayan veya zaafı olan kişi)" olarak sınıflandırılmasına, terör örgütünün tepe yönetiminde yer alan O.H.Ö.nün kullandığı 0 506 ... 46 numaralı GSM hattından 25/5/2009 günü saat 17.15.04'te 36 saniyelik görüşme kaydının bulunmasına dayanmıştır.

5. Mahkûmiyet kararı, kanun yolu denetiminden geçerek 17/2/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 24/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon; başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, gerekçeli karar hakkı ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu, istinaf ve temyiz dilekçelerinde ileri sürdüğü hususlar değerlendirilmeden kanun yolu başvurusunun reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; gerekçeli karar hakkının yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamayacağı, Mahkemenin uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu gerekçelendirdiği, kanun yolu başvurularında itirazların yeterince incelenerek mahkûmiyet kararının onandığı ifade edilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu, başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

10. Başvurucunun bu kısımdaki şikâyeti adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlar. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince

karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

12. Somut başvuruda Mahkeme, dosyada mevcut delilleri değerlendirerek başvurucunun FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapısına dâhil olduğu, bu örgüte üye olma suçunu işlediği sonucuna ulaşmıştır. Kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararlarda -değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu da dikkate alındığında- gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, gizli tanık Garson'dan ele geçirilen hafıza kartı içindeki verilerin kanuna aykırı şekilde elde edilmesi ve bu delillerin hükme esas alınması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; iddianameye konu eylemler ve dosyada bulunan deliller hakkında yeterli bilgiye sahip olan başvurucunun lehine olan hususları yargılama sürecinde ileri sürme ve aleyhine olan delillere karşı çıkma imkânına sahip olduğu, Mahkemenin mevcut delilleri değerlendirerek mahkûmiyet sonucuna ulaştığı belirtilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu, başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

15. Başvurucunun bu kısımdaki şikâyetleri adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi daha önce Orhan Kılıç ([GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018) kararında hukuka aykırı delillerle ilgili hakkaniyete uygun yargılama hakkı kapsamında yapılan şikâyetleri incelemiştir. Buna göre kanuni bir temeli olmadan elde edildiği veya elde ediliş yöntemi bakımından hukuka aykırı olduğu ilk bakışta anlaşılabilen veya derece mahkemelerince hukuka aykırı olduğu tespit edilen delillerin yargılamada tek veya belirleyici delil olarak kullanılmasının hakkaniyete uygun yargılanma hakkı bakımından sorun oluşturabileceği sonucuna varılmıştır (Orhan Kılıç, §§ 42-51).

17. Başvuru konusu olayda gizli tanık Garson'dan ele geçirilen hafıza kartında yer alan bilgilerin incelenmesi ve anlamlandırılması sonucunda hazırlanan veri inceleme raporuna, tanık beyanına ve HTS kayıtlarına dayanılarak başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmiştir. Başvurucu; hafıza kartının elde ediliş yönteminin hukuka aykırı olduğunu, bu delilin hükme esas alınamayacağını genel ve soyut ifadelerle ileri sürmüş ancak delilin hangi nedenle hukuka aykırı olduğuna yönelik bir açıklama yapmamıştır. Diğer bir ifadeyle somut olayın koşullarında başvurucunun bu delilin ilk bakışta ve açıkça hukuka aykırılığından söz edilmesini mümkün gösterecek nitelikte bir şikâyeti yoktur. Anılan delilin kanuni düzenlemelere uygun şekilde elde edilmediği ve elde ediliş yöntemi açısından hukuka aykırı olduğu hususunda derece mahkemelerince de bir tespitte bulunulmamıştır. Bu durumda

somut olayda hakkaniyete uygun yargılanma hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlalin olmadığı sonucuna ulaşılması gerekir.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

G.I.H.A.

B. No: 2021/31871 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/31871

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

G.I.H.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/31871)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : G.I.H.A.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, öldürülme veya kötü muameleye uğrama riski bulunan ülkeye sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle bazı anayasal güvencelerin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında 3/11/2020 tarihinde ilgili göç idaresi müdürlüğü tarafından sınır dışı kararı verilmiştir. Başvurucu bu kararın iptali için idare mahkemesinde iptal davası açmıştır. Davanın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

3. Başvurucu, nihai kararı 4/8/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 5/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Anayasa Mahkemesi 5/8/2021 tarihli kararıyla sınır dışı işleminin geçici olarak durdurulmasına karar vermiştir.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu, bireysel başvuru dosyasına sunduğu 6/12/2021 tarihli dilekçeyle bireysel

başvurusundan feragat ettiğini belirtmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu; yaşam hakkının ihlal edilmesi, kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı etme kararı verilmesi, bu işlemle ilgili açtığı iptal davasında ülkesine sınır dışı edildiği takdirde yaşam hakkının ihlal edileceği ve kötü muameleye maruz kalacağını iddiasına rağmen bu hususun idare mahkemesi tarafından değerlendirilmediğini iddia ederek yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca tüm aile bireylerinin Türkiye Cumhuriyeti'nde bulunması sebebiyle, sınır dışı edilmesi durumunda ailesiyle bağlarının kopacağını ifade ederek özel ve aile hayatına saygı hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı, bireysel başvuruya karşı görüş bildirmemiştir.

9. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi gereği başvurudan feragat edilmesi hâlinde düşme kararı verilmesi gerektiği öngörülmüştür. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde, feragat hâllerinde de başvurunun incelenmesine devam edilebilir (İrfan Akkaya, B. No: 2012/69, 12/2/2013, §§ 16, 17).

10. Somut olayda başvurucunun bireysel başvurudan feragat ettiği, böylece başvurunun incelenmesine devam edilmesini gerektiren bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

11. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Başvurunun bireysel başvurudan feragat edilmesi nedeniyle DÜŞMESİNE,

D. Başvurucunun sınır dışı edilmemesine dair 5/8/2021 tarihli tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

E. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DURMUŞ ALİ BAL

B. No: 2021/37067 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/37067

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DURMUŞ ALİ BAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/37067)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : Durmuş Ali BAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların başvurucu (sanık) tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Erzincan Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) yöneticisi olduğu şüphesiyle o tarihte Erzincan Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak görev yapan başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütü yöneticisi olma suçundan cezalandırılması talebiyle 7/5/2019 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle; başvurucunun Asya Katılım Bankası Anonim Şirketinde (Bank Asya) örgütsel tepki ve destek anlamında değerlendirilecek hesap hareketleri gerçekleştirdiği, örgütün tepe yönetiminde yer alan bir kişiyle on iki kez GSM yoluyla irtibat kurduğu, tanık beyanlarına göre Erzincan'da akademisyenlerden sorumlu akademi imamı olduğu, sohbet adı verilen örgütsel toplantıları düzenlediği, bu toplantılarda Zaman gazetesi ve Sızıntı dergisine abone olunması ve yine burs parası, kurban parası adı altında örgüte maddi destek sağlanması için diğer örgüt üyelerine baskı yaptığı belirtilerek üzerine atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Erzincan 2. Ağır Ceza Mahkemesince görülmeye başlanmıştır. Mahkemece yetkisizlik kararı verilerek dosya yetkili ve görevli Adana Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

5. Adana 13. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanan yargılamada 27/6/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra tanıklar B.B., Y.K., M.N., A.K., Ö.T., Ç.D. ve F.S.nin istinabe yoluyla dinlenilmesine karar verilmiştir.

6. Duruşma, iki celsede bitirilmiştir. Birinci celsede tanıklar B.B., Y.K., M.N., A.K., Ö.T. ve Ç.D.nin bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan talimatlara ikmalen cevap verilmiştir. Tanık F.S.nin ise dinlenilmesinden vazgeçilmesine, soruşturma evresindeki beyanı ile yetinilmesine karar verilmiştir. Başvurucu bu celsede yaptığı savunmasında özetle; geçmişte cemaat veya hizmet olarak bilinen, ahlakı ve bilimi önceleyen bir sivil toplum örgütü zannıyla bu yapıya tolerans veya sempati ile baktığını, kardeşinin bu yapıya ait bir özel okulda büro memuru olarak çalıştığını, çocuklarını ortaöğretim düzeyinde bu yapının okullarına gönderdiğini ancak bu örgütle ilişkisinin bununla sınırlı olduğunu, FETÖ/PDY kültürüyle yetişmiş bir insan olmadığını, üniversite yıllarından okul arkadaşı olan öğretim üyesi Y.K.nın kendisine Kırgızistan'daki örgüte bağlı bir üniversitenin rektörlüğünü yapma teklifinde bulunduğunu ancak kendisinin bu teklifi kabul etmediğini beyan etmiştir.

7. İkinci celsede iddia makamı esas hakkında mütalaa sunmuştur. Başvurucu ve müdafii esas hakkındaki mütalaaya karşı yaptıkları savunmalarda mütalaayı kabul etmediklerini, tanık beyanlarının çelişkili olduğunu, tanıkların Mahkemece dinlenmediğini ve atılı suçun işlendiğine dair dosyada somut bir delil bulunmadığını ileri sürmüştür. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda; tanık beyanlarında belirtildiği üzere başvurucunun sohbet adı verilen örgütsel toplantılara katıldığı ve bir dönem bu toplantıları düzenlediği hususları mahkûmiyete esas alınmıştır. Aynı kararda başvurucunun üst düzey örgütsel irtibatlarına ilişkin HTS kayıtları ile "kısmi tevilli inkar" niteliğindeki kendi beyanları bir bütün olarak değerlendirildiğinde tanıkların anlatımlarına itibar edildiği vurgulanmıştır. Ayrıca Mahkeme, başvurucunun örgüt içerisindeki konumunu, kastının ve eylemlerinin yoğunluğunu nazara alarak alt sınırdan uzaklaşmıştır.

8. Başvurucu, istinaf ve temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- hükme gerekçe yapılan tanıkların mahkeme huzurunda dinlenmediğini, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile bağlantı kurulmadığını ve soru sorma hakkının kullandırılmadığını ileri sürmüştür. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 17/2/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 27/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 10/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, mahkûmiyet kararına dayanak yapılan ve belirleyici delil olan tanık beyanlarının istinabe yoluyla alınması nedeniyle tanıklara soru sorma imkânı bulamadığını ve bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Bakanlık görüşünde;

i. Derece mahkemesinin dava konusu maddi olay ve olguları, delilleri değerlendirmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdiği ifade edilmiştir. Bu nedenle başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

ii. Başvurucuya hakkında beyanda bulunan ve istinabe yoluyla beyanları alınan tanıkların ifadelerinin okunduğu ve başvurucunun bu beyanlara karşı itiraz ve savunmalarını dile getirdiği vurgulanmıştır. Mahkemece söz konusu tanık beyanları dışında gerekçeli kararda yer verilen delil ve değerlendirmelerle başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğu ileri sürülmüştür.

13. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

14. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

17. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222,

6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

18. Somut olayda Mahkeme; tanıklar B.B., Y.K., M.N., A.K., Ö.T. ve Ç.D.nin başvurucu aleyhindeki istinabe yoluyla alınan beyanlarını başvurucu ve müdafiine okunmuş ancak tanıkların duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık/tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

19. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegane delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati, B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

20. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararda bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır.

21. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında duruşmada dinlenmeyen tanıklar Y.K., A.K., Ö.T. ve Ç.D.nin

beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Somut olayda derece mahkemesi ayrıca verilecek cezayı belirlerken cezanın alt sınırından uzaklaşarak başvurucunun teşdiden cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme, başvurucunun kastının ve eylemlerinin yoğunluğu ile örgüt içerisindeki konumunu dikkate alarak alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle temel cezayı belirlemiştir. Gerekçeli karar içeriğinden başvurucunun örgüt içerisindeki konumunun temel olarak tanık beyanları esas alınarak belirlendiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla derece mahkemesinin sorgulama imkânı tanınmayan tanık anlatımlarının sadece mahkûmiyet hükmü bakımından değil cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde de belirleyici nitelikte delil olarak esas alındığının kabul edilmesi gerekmektedir.

22. Son olarak yargılama sürecinde başvurucuya olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 180. maddesinin " ...tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır." şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen Mahkemenin sözü edilen tanıkları SEGBİS yoluyla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık ifadeleri cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde belirleyici ölçüde esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS gibi vasıtaların kullanılması suretiyle dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Bu konuda önemle belirtilmelidir ki suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67). Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde bir tespit içermemektedir. İhlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının

gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

27. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer anayasal haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın aşamalardaki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar, B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53). Mahkeme, şüphelinin/sanığın anayasal haklarını gözetmek ve gerekçesini ortaya koymak koşuluyla tanığın soruşturma evresinde elde edilen ifadesine de üstünlük tanıyabilir.

28. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 13. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/175, K.2019/237) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL KOCABIYIK

B. No: 2021/37171 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/37171

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL KOCABIYIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/37171)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Halil KOCABIYIK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddia ve savunmaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 1982 doğumlu olup başvuru konusu olayların yaşandığı tarihte Sağlık Bakanlığı bünyesinde sağlık teknikeri olarak görev yapmaktayken Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması FETÖ/PDY soruşturması kapsamında meslekten çıkarılmıştır.

3. 27/7/2016 tarihinde Gediz ilçesi Aksaklar köyü Ova Mahallesinde dereye atılmış vaziyette, üzerinde başvurucunun adı, soyadı ve adresinin yazılı olduğu örgütle bağlantılı dergiler ve kitaplar ile başvurucu adına düzenlenmiş faturalar bulunmuştur. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında başvurucunun Bank Asyada hesabının bulunduğu ve bu hesapta bir kısım işlemler yaptığı tespit edilmiştir. Başsavcılık, başvurucunun Bank Asya hesabında gerçekleştirdiği işlemlere ilişkin bilirkişi raporu almış; raporda 28/1/2014 tarihinde başvurucunun anılan bankadaki hesabına 200 TL yatırıldığı, bu para ile 2,17 gram altın alındığı, hesaba iki kez 5.000 TL para geldiği, gelen bu paraların aynı gün başka

hesaba aktarıldığı belirtilmiştir. Soruşturma sonucunda başvurucunun anılan suçtan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlenmiştir. İddianamede dere kenarında bulunanlar dışında başvurucunun evinde de örgüt yayınları ele geçirildiğinin altı çizilmiş, başvurucunun örgüt liderinin talimatı doğrultusunda Bank Asya hesabına para yatırdığı belirtilmiştir.

4. İzmir 13. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul ederek yargılamaya başlamıştır. Yargılama iki celsede bitirilmiştir. Duruşmadan önce Mali Suçları Araştırma Kurulu (Masak) raporu dosyaya girmiştir. Raporda, başvurucunun muhtelif bankalardaki mutat işlemlerine yer verilmiştir. İlk celsede müdafii ile hazır bulunan başvurucu savunmasını yapmıştır. Başvurucu; hakkındaki suçlamayı inkâr etmiş, derede bulunan kitap ve dergilerin kendisine ait olmadığını, Bank Asyaya örgütsel saikle para yatırmadığını savunmuştur. Mahkeme, yargılamaya ilişkin bir kısım belgelerin toplanmasına karar vererek duruşmayı ertelemiştir. İkinci celsede iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını açıklamış, başvurucu ve müdafii mütalaaya karşı savunmalarını yapmıştır. Duruşma sonunda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık mahkememizdeki savunmasında ısrarla Gediz İlçesi Aksaklar köyü Ova mahallesinde köprünün altında dereye atılmış vaziyette bulunan kitap ve dergilerin kendisine ait olmadığını savunmuşsa da, ele geçirilen kitap ve dergilerin yanında sanık Halil Kocabıyık adına düzenlenmiş Türk Telekom faturası, sanık Halil Kocabıyık adına düzenlenmiş vergi ödeme emri, sanık Halil Kocabıyık'ın ad soyad ve adresinin yazılı olduğu 2 adet dergi üzerindeki iki adet etiket, sağlık teknikeri olarak görev yapan sanık Halil Kocabıyık'ın eşine ait olduğu anlaşılan Gediz Devlet Hastanesi Odyometri randevu defteri yazılı ajanda ile sanığın ikametinde yapılan aramada bulunarak el konulan kitaplar nazara alındığında sanığın bu kitap, dergi ve ajandanın kendisine ait olmadığı yönündeki savunmalarının samimi olmadığı, bu materyallerin ve evinde bulunan kitapların sanığa ait olduğu mahkememizce sabit kabul edilmiştir.

FETÖ/PDY üyeleri tarafından yayınlanan birçok farklı dergi ve kitabın sanık tarafından okunarak takip edilmesi, üstelik aynı dergilerden çok sayıda ele geçirilmesi hususları nazara alındığında, elde edilen bu materyallerin sanığın üzerine atılı suçu işlediğini gösterir mahiyette delil olarak kabul edilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

...

Sanığın, MASAK raporunda belirtildiği üzere FETÖ/PDY kapsamında haklarında mevcut soruşturmalar bulunduğu bildirilen [T.D.], [B.M.E.], [H.T.] ve [Z.K.] isimli şahıslarla para transferlerinin bulunması hususuna mahkememiz dikkat çeker. Sanık, savunmalarında ısrarlı bir şekilde bu örgüt/yapı ile hiçbir şekilde bağlantısının olmadığını belirtmişse de FETÖ/PDY soruşturmaları kapsamında haklarında soruşturmalar devam eden şahıslarla para trafiği içerisinde bulunması mahkememizce sanığa atılı suç yönünden bir delil olarak kabul edilmiştir.

Sanığın kamuoyunda Bank Asya'nın kurtarılması amacıyla yapılan Fethullah Gülen çağrısı olarak bilinen çağrıdan sonra Bank Asya'daki hesabına 28.01.2014 tarihinde 200 TL para yatırdığı, bu paranın bu çağrıyı destekleme amacı güttüğü kanaatine varılmakla bu eylemin de atılı suç yönünden delil olarak kabul edilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

Devlet içerisinde yapılanarak güç kazanmayı ve nihayetinde devleti ele geçirmeyi

hedefleyen örgüt üyelerinin bir kısmı kamu görevinde olmasına karşılık bir kısmının kamu görevi almaması karşısında kamu görevinde bulunan örgüt üyesinin operasyonel anlamda herhangi bir etkinlik yapabilecek görevde bulunmayan başkaca örgüt üyesiyle aynı seviye ve şartlarda değerlendirilmesinin adalete ve hakkaniyete aykırı olacağı kanaatine varılarak Sağlık Bakanlığında sağlık teknikeri olarak görev yapan sanık hakkında ceza tayin edilirken alt sınırdan uzaklaşılması gerektiği sonucuna varılmıştır."

5. Başvurucu, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (Daire) istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Başvurucu, bu kararı temyiz etmiş; Yargıtay 16. Ceza Dairesi (Yargıtay) başvurucudan örgüte ait basılı yayınlar ele geçirildiğine, başvurucunun 2014 yılı Ocak ayında örgüt liderinin talimatı doğrultusunda Bank Asya hesabı açıp para yatırdığına dikkat çekmiş ancak başvurucunun terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösterir delil bulunmaması nedeniyle örgüt üyesi olarak kabul edilemeyeceğinin altını çizmiştir. Yargıtay, başvurucunun eylemlerinin örgüte yardım etme suçunu oluşturacağı kanaatiyle mahkûmiyet kararını bozmuştur.

6. Bozma kararı üzerine Daire; Mahkemenin silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet kararını kaldırarak, bozma kararında belirtilen gerekçelerle başvurucunun örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan 1 yıl 14 ay 7 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Başvurucu; Yargıtay kararlarına da yer vererek hükme esas alınan delillerin suç teşkil etmediği, terör örgütü üyesi olmadığı ve terör örgütü üyesi olduğuna ilişkin somut bir delil bulunmadığı hâlde mahkûmiyetine karar verildiği gerekçeleriyle temyiz yoluna başvurmuştur. Yargıtay incelemesinden geçen karar 18/5/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Nihai kararı 1/7/2021 tarihinde öğrenen başvurucu 30/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon; gerekçeli karar hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, örgüt liderinin talimatı üzerine örgüte üye olanların veya yardım edenlerin çeşitli mal varlığı unsurlarını satarak bedelini Bank Asyaya yatırdıklarına dikkat çekmiş; kendisinin hiçbir malvarlığını satmadığını, evine yakın şubesi bulunan anılan bankada açtığı hesapta gelirine göre son derece düşük bir meblağ olan 200 TL parayla altın aldığını belirtmiştir. Başvurucu; örgütün çağrısı üzerine hareket etmediğini, mahkûmiyet kararında da çağrı üzerine Bank Asyaya destek olmak iradesiyle hareket ettiğinin ortaya konamadığını, kararın gerekçesinin çelişkiler içerdiğini, anılan bankaya mutat para yatırma konusunda benzer durumdakilere yargı organlarınca beraat kararları verildiğini vurgulamıştır. Öte yandan başvurucu; Bank Asya nezdindeki hesabına 14/3/2019 tarihinde T.D. isimli şahıs tarafından 5.000 TL para yatırıldığını, bu borcunu aynı hesaptan T.D.nin hesabına 28/4/2019 tarihinde ödediğini beyan etmiş; tüm bu işlemlerin de Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından Bank Asyaya el konulmasından sonra gerçekleşmesi nedeniyle anılan bankaya bir faydasının bulunmadığının altını çizmiştir. Ele geçirilen dergi ve kitapların kendisine ait olmadığını belirten başvurucu, hükme ulaşılması için yeterli ve somut delil gösterilmeden mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) ileri sürülen iddiaların delillerin değerlendirilmesi ve hukuk

kurallarının yorumlanmasına ilişkin kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığı konusunun öncelikle incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bakanlık; somut başvuruya konu yargılamada başvurucu tarafından ileri sürülen itirazlar ve esas hakkında ayrıntılı olarak değerlendirilme yapıldığını, başvurucu hakkında esas alınan delillerin eylemler ve yüklenen suçla ilişkilendirildiğini, kanun yolu incelemesinde de usule ve esasa dair itirazlara yönelik ayrıntılı değerlendirme yapıldığı görüşünü bildirmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

13. Anayasa Mahkemesi, Bank Asya verilerinin mahkûmiyette belirleyici delil olarak kabul edildiği bir yargılamanın şikâyet konusu yapıldığı başvuruda başvurucunun mutat hesap hareketlerine dayanılarak ceza verildiği yönündeki savunması hakkında mahkûmiyet kararında yeterli açıklamalara yer verilmemiş olmasını gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirmiştir (Gürcan Balık, B. No: 2020/16435, 17/11/2022).

14. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, Gürcan Balık kararında başvurucunun Bank Asyadaki mevduatına ilişkin ileri sürdüğü iddiasının karar sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı bir iddia olduğu hâlde bunun gerekçede karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 68-72). Anayasa Mahkemesi, anılan kararında öncelikle ilgili Yargıtay içtihadına atıf yapmak suretiyle bahse konu Bankada parasal bir işlem yapılmasının kategorik olarak örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilmediğini belirtmiştir. Nitekim Yargıtay kararlarında 22/7/2016 tarihinde faaliyet izni kaldırılıncaya kadar faaliyetlerine devam eden ve FETÖ/PDY ile iltisaklı olan Bank Asyada gerçekleştirilen mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir. Ancak Yargıtay mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmektedir (bkz. Gürcan Balık, §§ 39-47). Bununla birlikte kişinin örgüt liderinin talimatı ile işlem yaptığının kuşkuya yer bırakmayacak biçimde tespiti bakımından Bank Asya nezdinde 2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve tüm hesap hareketlerine ilişkin kayıtların dosyaya celbedilip incelenmesi, temin edilen kayıtlar üzerinde uzman bilirkişi raporu alınıp örgüt liderinin talimatından sonra ve bu talimat doğrultusunda katılım hesabı açma, döviz veya altın alma, para yatırma vb. işlemlerinin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerekmektedir (Yargıtay kararları için bkz. Raziye Akçay, B. No: 2019/1665, 28/6/2022, §§ 24, 27; Serkan Gölge, B. No: 2019/22453, 13/9/2022, §§ 30-39; Hakan Darıcı ve diğerleri, B. No: 2021/34045, 20/7/2023, §§ 13-21).

15. Somut olayda Daire; çok sayıda örgütsel yayın bulundurduğu tespit edilen başvurucunun örgütün amaç ve yapısı hakkında bilgi sahibi olduğunu, buna rağmen örgüt liderinin talimatı üzerine Bank Asyaya 200 TL para yatırarak bu para ile 2,17 gram altın aldığını, bu suretle örgüte yardım etme suçunu işlediği sonucuna ulaşmıştır. Gerekçeli kararın içeriği dikkate alındığında başvurucunun Bank Asya hesap hareketlerine ilişkin delilin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Buna rağmen kararda, başvurucunun Bank Asyadaki hesabının hangi tarihte açıldığı, bu hesaba ilişkin bankacılık işlemlerinin FETÖ/PDY lideri ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı öncesindeki niteliği ve hacmi, bu talimattan sonra anılan hesabın ne şekilde kullanıldığı, aktif kullanım olarak kabul edilen işlemlerin hacminin ne olduğuna ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Diğer bir ifadeyle söz konusu bankacılık işlemlerinin neden mutat olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin yeterli bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun örgüt lideri ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı sonrasındaki bankacılık işlemlerinin bu talimattan önceki dönemle uyumlu olmadığı veya olağan dışı bir hesap hareketliliği niteliğinde olduğu ortaya konulmamıştır. Dahası alınan bilirkişi raporunun da başvurucunun Bank Asya nezdindeki 2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve tüm hesap hareketlerine ilişkin olarak Yargıtay içtihatlarına uygun şekilde yeteri kadar açıklayıcı olmadığı tespit edilmiştir. Mahkûmiyet gerekçesinde talimat üzerine mevduat hesabında artışa gidildiği soyut ve genel ifadelerle dile getirilmiştir. Bunun yanında kararda, başvurucunun örgütle irtibatlı olduğu kabul edilen yayınları bulundurması şeklindeki eyleminde örgüte yardım etme kastıyla hareket ettiğini ortaya koyan herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Sonuç olarak başvurucunun, örgüt amacının gerçekleşmesine katkı sağlamak maksadıyla hareket etmediğine ilişkin olarak kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddia ve savunmaları gerekçede karşılanmamıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 13. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/39, K.2017/110) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL başvuru harcından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına, başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERHAT AZAN

B. No: 2021/40469 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/40469

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERHAT AZAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/40469)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğçe TAKCI

Başvurucu : Ferhat AZAN

Vekili : Av. Ebru DEMİRTEPE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Öncesi Süreç

2. 10/7/2021 tarihinde Van'daki bir otobüs durağında PKK/KCK silahlı terör örgütünün propagandasını içeren broşür bulunduğuna dair ihbar yapılmıştır. Sonrasında "[O.Y.] futbol turnuvası, örgütlü gençlik ile özgür geleceğe, takımını kur, harekete geç" ibareli broşürler bulunması ve broşürün alt kısmında iletişim bilgisi olarak verilen GSM hattının başvurucu tarafından kullanıldığının tespit edilmesi üzerine başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Van Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından soruşturma başlatılmıştır.

3. Başvurucu 13/8/2021 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucu; kolluktaki ifadesinde, Halkların Demokratik Partisi (HDP) parti meclis üyesi olduğunu, daha önceden terör suçlarından dolayı 5-6 defa gözaltına aldığını ve 14 ay ceza infaz kurumunda kaldığını, HDP

Genel Merkezinin yönlendirmesiyle gençlik meclisi tarafından tiyatro, folklor ve halı saha turnuvalarının düzenlendiğini söylemiştir. Başvurucu ayrıca Komalen Ciwan ve Devrimci Gençlik Hareketi ile bir irtibatının bulunmadığını, futbol turnuvası için halı saha organizasyonlarını sağladığını, ayrıca turnuvanın reklamı için broşür dağıtıp afiş astığını, O.Y.nin HDP Gençlik Meclisinin eski çalışanı olduğunu ve ölmesi nedeniyle turnuvanın onun adına düzenlendiğini, turnuvanın O.Y. adına düzenlenmesi talimatının HDP Genel Merkezinden geldiğini, terör örgütü adına eylem ve faaliyetlerde bulunmadığını beyan etmiştir.

4. Başvurucu, Van 3. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) tarafından müsnet suçtan 16/8/2021 tarihinde tutuklanmıştır. Sorgusunda başvurucu; turnuvanın HDP Van il merkezi tarafından organize edildiğini, broşürdeki numaranın kendisine ait olmadığını, sadece HDP Gençlik Merkezine üye olduğunu ve futbol turnuvasında takımların eşleşmesiyle ilgilendiğini, broşürlerin Genel Merkez tarafından bastırıldığını belirtmiştir. Hâkimlik tutuklama gerekçesinde "kollukça tanzim edilen tüm tutanaklar, hep birlikte değerlendirildiğinde kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunduğu, şüpheli[n]in üzerine atılı suçun... katalog suçlardan olması sebebiyle bir tutuklama nedeninin varsayıldığı, yargılama sonunda şüpheli... hakkında mahkumiyet hükmü tesis edilmesi halinde verilmesi muhtemel cezaya göre tutuklama tedbirinin ölçülü olacağı kanaatine varıl[dığı]... " ifadelerine yer vermiştir.

5. Başvurucunun tutuklama kararına itirazı öncelikle Hâkimlik tarafından 25/8/2021 tarihinde incelenmiştir. Hâkimlik, itiraz sebeplerini yerinde görmeyerek dosyayı ilgili Hâkimliğe göndermiştir. Başvurucunun itirazını inceleyen Van 1. Sulh Ceza Hâkimliği 31/8/2021 tarihinde Hâkimliğin değindiği aynı gerekçelerle itirazın reddine karar vermiştir.

6. Ret kararı başvurucuya 8/9/2021 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu 13/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

7. Bireysel başvuru sonrasında Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede, Başsavcılık tarafından düzenlenen 2/11/2021 tarihli iddianameyle başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan kamu davası açıldığı anlaşılmıştır. İddianamede "... afişlerin bulunması üzerine... kolluk kuvvetince yapılan açık kaynak araştırmalarında söz konusu broşürlerin [Ç.T.] ve [R.V.] isimli şahıslar tarafından dağıtıldığı, suça konu broşürün alt kısmında iletişim bilgisi verilen 05... nolu GSM numarasının iltisaklı kurumlar ile yapılan koordineli çalışmalar neticesinde Ferhat AZAN isimli şahıs tarafından kullanıldığı ve söz konusu futbol turnuvasını Ferhat AZAN isimli şahsın organize ettiğinin değerlendirildiği, broşürlerin üzerinde resmi ve adı bulunan [O.Y.] isimli şahsın HDP Gençlik Meclisi üyesi olduğu, terör örgütünün kırsal alanına katılım yapmış biri olduğu, PKK/KCK terör örgütünün güdümünde yayın organı olan 'Nuçe Ciwan' isimli internet sitesinde yapılan haberler ile bahse konu ... turnuvasının sahiplenildiği, 'HDPvangençlikmeclisi' isimli twitter kullanıcısı tarafından yapılan paylaşımlarla bahse konu broşürlerin dağıtımının ve turnuvaya davet edilmenin kendilerince sahiplenildiği, ilgi sayılı mahkeme kararınca HDP Gençlik Meclisi isimli oluşumun ... PKK/KCK terör örgütünün güdümünde hareket ederek terör örgütünün propagandasını yaptıkları, ... Ferhat Azan'ın ilgili mahkeme kararı doğrultusunda ikametinde arama yapıldığı, ... herhangi bir suç unsurunun tespit edilemediği, ... dosya kapsamında bulunan ve farklı illerde örgüt üyeliğinden yürütülen soruşturma kapsamında elde edilen tanık beyanlarından, dijital

materyallerden ve mevcut delillerden, HDP Gençlik yapılanmasının KCK kapsamında faaliyet yürüten YDGH (Yurtseven Devrim ve Gençlik Hareketi)'nin Silahlı Terör Örgütü PKK'nın illegal faaliyetlerine legal görünüm kazanmaya çalıştığının açıkça anlaşıldığı, ...yukarıda açıklandığı üzere HDP Gençlik Meclisi oluşumunun kırsala eleman temin eden, sözde şehir gerillacılığını hedefe geçirmeyi hedefleyen ve örgütün parçası olan bir yapılanma olduğu, şüphelilerin de bu yapılanma içinde faaliyet yürüttüğüne dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösterir somut delillerin mevcut olduğu, şüpheliler hakkında daha önce adli işlem yapılmış olmasına rağmen eylemlerine devam ettikleri, şüphelilerin yukarıda belirtilen eylemleri nedeniyle üzerlerine atılı silahlı terör örgütüne üye olmak suçunu işledikleri..." bilgilerine yer verilmiştir.

8. Van 2. Ağır Ceza Mahkemesi 11/11/2021 tarihli tensip kararıyla başvurucunun tahliyesine, hakkında yurt dışına çıkmama ve kolluk birimine giderek imza atma şeklinde adli kontrol tedbirlerinin uygulanmasına karar vermiştir.

9. Yargılama dosyası Van 4. Ağır Ceza Mahkemesinde başvurucu hakkında silahlı terör örgütü üyeliği isnadıyla yürütülen bağlantılı diğer yargılamayla birleştirilmiştir. Söz konusu yargılamaya esas iddianamede; başvurucunun müsnet suçtan 2/12/2020 tarihinde tutuklandığı, HDP Gençlik Meclisi içinde yer aldığı, aramalarda elde edilen dijital materyallerin incelemesinde PKK/KCK silahlı terör örgütünün propagandasının yapıldığı değerlendirilen müziklerin, videoların bulunduğu, iletişimin tespiti tedbiri sırasında bazı şahıslarla terör örgütü propagandası sayılabilecek pankartları yapma hazırlığında olduklarının tespit edildiği bilgilerine yer verilmiştir. Başvurucu bu yargılama sırasında, isnat edilen suçla ilgili mevcut delil durumu, kaçma şüphesini uyandıracak somut olguların bulunmaması, bu aşamadan sonra delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme hususunda kuvvetli şüphe oluşturacak herhangi bir davranışının olmaması, tutuklu kaldığı süre gözetilerek bu aşamada adli kontrol tedbirinin yeterli olacağı kanaatine ulaşılması gerekçesiyle 30/4/2021 tarihinde tahliye edilmiş; hakkında yurt dışına çıkış yasağı ve en yakın kolluk birimine imza atma yükümlülüğü şeklindeki adli kontrol tedbirine hükmedilmiştir.

10. Anılan dosya, Van 7. Ağır Ceza Mahkemesinde başvurucu hakkında silahlı terör örgütü üyeliği isnadıyla yürütülen bağlantılı bir başka dosyayla birleştirilmiştir. Bu yargılamaya esas iddianamede başvurucunun A.Ö.nün fotoğrafının bulunduğu iki pankart ile "15 Şubat Komplosunu Lanetliyoruz" ibaresinin yazılı olduğu bir adet pankartı asmaya çalışırken yakalanıp kaçtığı, twitter.com/WanHDP sosyal medya adresinde duyurulan A.Ö.ye destek amaçlı yapılan açlık grevine ilişkin açıklamada yer aldığı, PKK/KCK silahlı terör örgütünü simgeleyen bezi bağlayarak gökyüzüne balon bıraktığı, gençlik yapılanmasına yönelik PKK/KCK terör örgütü propagandası içeren bir film gösterimine katıldığı, evindeki aramada ele geçen CD'de PKK/KCK silahlı terör örgütünün propagandası amacıyla hazırlanmış şarkıların tespit edildiği, Facebook hesabından 2016 tarihinde "PKK halktır, halk burada" şeklinde yorum yaptığı, 2017 tarihinde "Sizce gerçek özgürlük nedir bir insana özgürlüğüm diyecek kadar sevmek mümkün müdür. Gerçek özgürlüğün aslında hiç kimseye bağlı olmama gerçeği ya da özgürlüğü o kadar isterken bi kadına bile bile mahkum olmak (gerillama)" yazısını, yine "Yüreğini, kimliğini ve siyasi birliğini kazanan bir halk için tanklar, toplar, bir hiçtir gerilla" yazısını yazarak paylaştığı bilgilerine yer verilmiştir. Bu soruşturma kapsamında 26/4/2019 tarihinde müsnet suçtan tutuklanan başvurucu, yargılama sırasında 18/12/2019 tarihinde atılı suçun vasıf ve mahiyeti, tutuklulukta geçen süre, mevcut delil durumu, beklenen delillere başvurucunun müdahale edemeyeceği ve

kaçma şüphesini uyandıracak somut delillerin bulunmadığı gerekçesiyle tahliye edilmiş; hakkında yurt dışına çıkış yasağı ve en yakın kolluk birimine imza atma yükümlülüğü şeklindeki adli kontrol tedbirine hükmedilmiştir. Başvurucu hakkındaki yargılama derdesttir.

11. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; futbol turnuvasının kendisinin üye olduğu siyasi parti tarafından düzenlenmesinin suç oluşturmayacağını, kuvvetli suç şüphesi bulunmadığını, tutuklanması sırasında kaçmasına ya da delilleri karartmasına yönelik bir değerlendirme yapılmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı görüşünde; başvurucunun tahliye olması nedeniyle tazminat davası yolunu tüketerek bireysel başvuruda bulunması gerekip gerekmediğinin başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinde gözetilmesi gerektiği, iddianın esası bakımından yapılacak incelemede ise kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunduğu ve başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığı dikkate alındığında adli kontrolün yetersiz kalacağının belirtildiğinin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

13. Başvuru; otobüs durağında PKK/KCK silahlı terör örgütünün propagandasını içeren ve terör örgütü üyesi olduğu değerlendirilen O.Y. adına düzenlenen futbol turnuvasıyla ilgili broşürün alt kısmında başvurucunun iletişim bilgisine ulaşılması sonucu yapılan araştırmada başvurucunun terör örgütüyle irtibatı bulunduğu şüphesiyle tutuklanmasının hukuka aykırı olduğu iddiasına ilişkindir.

14. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre tutuklama tedbirinin uygulandığı yargılama neticesinde verilen kararının kesinleşmiş olması hâlinde başvurucunun tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceği kabul edildiğinden (Reşat Ertan, B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse, B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26) somut olayda başvurucu hakkındaki hüküm henüz kesinleşmemiş olmakla, başvuru yollarının tüketildiği sonucuna varılan ve açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

17. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön şartı olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

18. Başvurucu; PKK/KCK silahlı terör örgütünün yayın organlarında düzenlenen futbol turnuvasının sahiplenildiği, başvurucunun HDP gençlik yapılanması üyesi olduğu, HDP Gençlik Meclisinin PKK/KCK terör örgütünün güdümünde hareket ettiği gibi bilgilere dayalı olarak terör örgütü üyeliği isnadıyla tutuklanmıştır. Belirtilen bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir.

19. Başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön şartı yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

20. Tutuklama kararında tutuklama tedbirinin meşru bir amacı bakımından sadece isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrası kapsamındaki katalog suçlardan olması hususuna değinilmiştir. Bir suçun katalog suç olması öncelikle tutuklama nedenlerinin bulunup bulunmadığını tespit etmeye engel oluşturmamaktadır. 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrası tutuklama nedeninin varsayılabilmesine imkân tanısa da tutuklama nedeninin olmaması yönündeki tespiti geçersiz kılmaya imkân tanımamaktadır (M.O.A., B. No: 2020/8074, 18/1/2023, § 20). Kanunun tutuklama nedenlerine ilişkin bir karine öngörmesi durumunda bile kişi özgürlüğüne müdahaleyi gerektiren somut olguların varlığının ikna edici biçimde ortaya konması gerekir (Engin Demir [GK], B. No: 2013/2947, 17/12/2015, § 66). Bu itibarla başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirine ilişkin kararda başvurucunun kaçma ve delilleri karartma şüphesinin bulunduğuna dair ilgili ve yeterli gerekçenin ortaya konulup konulmadığı değerlendirilmelidir.

21. Başvurucunun tutuklanmasına esas olan terör örgütü üyeliği isnadına dair yargılama başvurucu hakkında başka eylemleri nedeniyle yine terör örgütü üyeliğinden yürütülen diğer iki yargılama ile sırasıyla birleştirilmiştir (bkz. §§ 9, 10). Bu yargılamalar kapsamında 2/12/2020 tarihinde tutuklanan başvurucu; Van 4. Ağır Ceza Mahkemesince kaçma şüphesini uyandıracak somut olguların bulunmaması, bu aşamadan sonra delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme hususunda kuvvetli şüphe oluşturacak herhangi bir davranışının olmaması gerekçesiyle hakkında adli kontrol tedbirine hükmedilerek 30/4/2021 tarihinde tahliye edilmiştir (bkz. § 9). Benzer şekilde 26/4/2019 tarihinde tutuklanan başvurucu, Van 7. Ağır Ceza Mahkemesince 18/12/2019 tarihinde beklenen delillere başvurucunun müdahale edemeyeceği ve kaçma şüphesini uyandıracak somut delillerin bulunmadığı gerekçesiyle hakkında adli kontrol tedbiri uygulanarak tahliye edilmiştir (bkz. § 10).

22. Bu durumda bireysel başvuruya konu edilen 16/8/2021 tarihli tutuklama tedbirinden önceki tarihler olan 18/12/2019 ve 30/4/2021'de başvurucunun benzer eylemleri nedeniyle terör örgütü üyeliği suçundan tahliyesine ve hakkında adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verildiği de gözetildiğinde, tutuklama kararında başvurucunun kaçma şüphesi bulunup bulunmadığına dair bir gerekçenin bulunmaması bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Yine, silahlı terör örgütü üyeliğinden hakkında yürütülen diğer iki yargılamada gelinen aşamada delilleri yok etme gizleme veya değiştirmesine dair bir şüphe bulunmadığı belirtilen başvurucunun bireysel başvuruya konu ettiği tutuklama tedbirine esas teşkil eden delilin futbol turnuvasına ilişkin bir broşür olup bu delilin değiştirilmesi ya da karartılması ihtimalinin bulunmadığı dikkate alınarak bu tutuklama nedenine ilişkin olarak da tutuklama kararında hiçbir gerekçe bulunmadığı görülmektedir. Dolayısıyla, başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirine ilişkin kararda yer alan açıklamaların başvurucunun kaçma şüphesinin ve delilleri karartma şüphesinin bulunduğunu ve buna dair

somut olgular olduğunu ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koyduğunu söylemek mümkün değildir. Bu nedenle tutuklama tedbirinin hukuki olmadığı sonucuna varılmıştır.

23. Varılan bu sonuç karşısında tedbirin ölçülülüğü yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle tutuklama tedbirinin meşru bir amacının varlığına dair olgular yeterli dayanaklarla ortaya konulmadan başvurucu hakkında bu tedbirin uygulanmasının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan güvencelere aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespitini, yeniden yargılama yapılmasını ve 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

27. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

28. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbiri sona ermiştir. Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Diğer taraftan yalnızca kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya talebiyle bağlı olarak net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 19. maddesi üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RIZA DİNÇ

B. No: 2021/47792 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/47792

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RIZA DİNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/47792)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Rıza DİNÇ

Vekili : Av. Çetin BİNGÖLBALI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; başvurucunun bir derginin imtiyaz sahibi olması nedeniyle terör örgütü propagandası yapma suçundan hakkında kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmesinin ifade özgürlüğünü, yargılamanın uzun sürmesinin makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

2. 1/10/1994 tarihinde başvurucunun da aralarında bulunduğu beş kişi hakkında Kürtçe adı Partiya Rızgariya Kürdistan (PRK/Rızgari) olan Kürdistan Kurtuluş Partisi isimli bir yasa dışı örgüt üyesi oldukları ve bu örgüt adına eylem ve faaliyetlerde bulundukları suçlamasıyla bir soruşturma başlatılmıştır. Cumhuriyet savcılığı, başvurucunun Komal Yayınevinin ortağı ve örgütsel amacın gerçekleştirilmesine hizmet eden Sterka Rızgari isimli derginin sahibi olduğu iddiasıyla ceza davası açmıştır. Yargılama sonucu Konya Devlet Güvenlik Mahkemesi 24/10/1996 tarihinde başvurucuyu yasa dışı silahlı çete niteliğindeki PRK/Rızgari örgütünün sair efradı olmak suçundan 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 16. maddesi ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca 12 yıl 6 ay ağır hapis cezasına mahkûm etmiştir.

3. Devlet Güvenlik Mahkemesi gerekçeli kararında, PRK/Rızgari terör örgütünün yapısını ve işleyişini kısaca açıklamıştır. Buna göre silahlı halk devrimi ile ilk etapta Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerini kapsayacak şekilde bir Kürt devleti kurmak amacıyla tesis edilen örgüt, nihai olarak Irak, İran ve Suriye'nin bazı bölgelerini içine alacak şekilde bağımsız birleşik sosyalist Kürdistan devletini kurmayı amaçlamaktadır. Örgütün bu gaye doğrultusunda ilk aşamada basın, yayın yoluyla ideolojisi benimsetmek akabinde örgütlenerek silahlı mücadeleyi kitlelere yaymak ve son aşamada ise halk devrimi gerçekleştirmek istediğini açıklanmıştır. Devlet Güvenlik Mahkemesine göre başvurucu, örgütün amaçları doğrultusunda basın ve yayın faaliyetinde bulunmak için söz konusu örgütün ilk kurucularından olan R.M. ile birlikte Komal Basın Yayın ve Dağıtım Şirketini kurduğunu ve örgütün amacının ilk aşamasını gerçekleştirmek için aynı şirket tarafından yayımlanan Rizgari dergisinin çıkardığını açıklamıştır. Sonuç olarak Devlet Güvenlik Mahkemesi başvuranın devletin üniter yapısını bozmak amacında olan PRK/Rızgari örgütünün ideolojisini ve bakış açısını benimseyen Sterka Rızgari dergisi ve Komal Yayınevi sahibi olduğunu ve bu yayınların söz konusu yasa dışı silahlı örgütün resmî yayın organı olduğunu ifade etmiştir. Anılan kararı Yargıtay 2/12/1997 tarihinde onamıştır.

4. Başvurucu, mahkûmiyetle sonuçlanan davaya ilişkin olarak 15/6/1998 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurmuştur. Başvurucu; Devlet Güvenlik Mahkemesi heyetinde bir askeri hâkim bulunması dolayısıyla bu mahkemenin bağımsız ve tarafsız bir mahkeme olarak kabul edilemeyeceğini ve ceza davası sonucunda sahibi olduğu yayınevince çıkarılan yayınların Kürtçe olması, Kürt kimliğini ve Kürtlerin demokratik millî haklarını savunması nedeniyle mahkûm edilmesi dolayısıyla da ifade özgürlüğünü ihlal edildiği hususlarını şikâyet konusu yapmıştır.

5. Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin görüşünde "başvuranın Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından yasadışı silahlı örgüt PRK üyesi olması sebebiyle mahkûm edildiğini ... dava konusu olaylardan başvuranın söz konusu örgüte ait olan ve İ.A. adlı kişi tarafından Ankara'dan Mersin'e gönderilen bazı belgeleri ve bilgisayarı almak için Mersin'e gittiğinin anlaşıldığını [ve] bu transferin Ankara'da PRK'ya karşı yapılan bir operasyonda ortaya çıkarıldığını ... başvurana yöneltilen suçlamaların doğrudan Sterka Rızgari dergisinden kaynaklanmadığını, dolayısıyla başvuranın Sözleşmenin 10. maddesinin ihlal edildiğini iddia edemeyeceğini" ileri sürmüştür.

6. AİHM 2/2/2015 tarihinde kesinleşen kararıyla (B. No: 42437/98, 28/10/2004), Devlet Güvenlik Mahkemesinin bağımsız ve tarafsız bir mahkeme olmaması dolayısıyla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine, Sözleşmenin 10. maddesinin ise ihlal edilmediğine karar vermiştir.

7. AİHM, başvurucunun aralarında yasa dışı silahlı bir örgütün amaçlarına hizmet eden bir yayınevi ve bir derginin sahibi olması olgusunun da bulunduğu bir takım delil unsurlarını dikkate alarak mahkûm edilmesi nedeniyle Sözleşme'nin 10. maddesi ile koruma altına alınan ifade özgürlüğü hakkına bir müdahale olmadığını değerlendirmiştir. Kararda "başvuranın, ne ayrılıkçı propaganda yaptığı gerekçesiyle, ne de Sterka Rızgari dergisinde ve Komal yayınevinin yayınlarında dile getirdiği görüşleri sebebiyle halkı kin ve düşmanlığa teşvik ettiği gerekçesiyle mahkûm olmadığını" vurgulayarak anılan sonuca ulaştığını açıklamıştır.

8. Başvurucunun 30/6/2005 tarihinde yeniden yargılanma talebi üzerine Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesi 8/11/2005 tarihinde AİHM kararının kesinleşme tarihinden itibaren bir yıllık

süre içinde yapılmaması nedeniyle talebin reddine karar vermiştir. Bununla birlikte Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesi, yürürlükte bulunan kanunların lehe olduğunu değerlendirerek uyarlama sonucu 6 yıl 3 ay hapis cezasına mahkûm etmiştir. Yeniden yargılama talebinin reddi kararına itiraz üzerine Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesi 14/9/2006 tarihinde itirazı reddetmiştir. Bunun üzerine başvurucu 14/9/2006 tarihinde ret kararını Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine taşımıştır.

9. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun geçici 2. maddesinde "15.6.2012 tarihi itibarıyla Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi önünde denetlenmekte bulunanlar bakımından bu Kanunun 311 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmü uygulanmaz. Bu durumda olanlar, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunabilirler" şeklindeki düzenleme sonrası 27/5/2013 tarihinde ikinci kez yeniden yargılama talebinde bulunmuş, Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesi yasada başvurucu lehine bir düzenleme olmadığından talebin reddine karar vermiştir. Anılan karara itiraz üzerine Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesi ret kararının kaldırılmasına karar vermiştir. 15/11/2013 tarihinde yeniden esasa kaydedilen dosya -5271 sayılı Kanun'daki bazı değişiklikler nedeniyle- kovuşturma yapılması için Mersin 4. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

10. Yargılama sonucu ilk derece mahkemesi başvurucu hakkında 21/3/2016 tarihinde, "yöneticiliğini yaptığı derginin terör örgütü lehine yayın yapması ve diğer yollarla terör örgütünün propagandasını yapması" nedeniyle terör örgütü propagandası yapma suçundan kovuşturmanın ertelenmesine, Yargıtaya temyiz yolu açık olmak üzere karar vermiştir.

11. Kararda, "örgüt suçlarında aranan hiyerarşik yapı ve diğer kriterlerin bulunmaması, eylemlerin silahlı saldırı gibi şiddet unsuru içermemesi, örgütle bağının saptanamaması" nedenleriyle iddianameye konu olan eylemlerin terör örgütüne üye olma suçunu oluşturmayıp terör örgütü propagandası yapma suçunu oluşturduğu değerlendirilmiştir. İlk derece mahkemesi gerekçesinde, yayıncılık yapan başvurucunun yayın yolu ve düşünce ve kanaat açıklama yöntemleri ile terör örgütünün propagandasını yapma suçunu işlediğini ifade etmiştir.

12. Anılan kararın süresinde temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 30/3/2021 tarihinde karar hüküm niteliğinde olmadığından temyiz incelemesine yer olmadığı kararı vermiştir. Kovuşturmanın ertelenmesi kararına itiraz üzerine Mersin 5. Ağır Ceza Mahkemesi, kovuşturmanın ertelenmesi kararında bir isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle itirazı 21/6/2021 tarihinde reddetmiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 22/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 16/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, yalnızca bir dergide imtiyaz sahibi olması nedeniyle hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmesi nedeniyle ifade hürriyeti ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu AİHM'in ihlal kararı verdiği mahkûmiyet hükmünün kesinleşmemesine karşın derece mahkemesinin gerekçeli kararında bu yönde bir kabul anlamına gelecek ifadelerin bulunmasının masumiyet karinesini, tanık dinletme, dosyadan bazı delillerin çıkartılmasına ilişkin taleplerinin reddedilmesinin ve ilk yargılamanın yayıncılık faaliyetlerine ilişkin

olmamasına karşın yeniden yapılan yargılamada bu hususun cezalandırmaya dayanak olmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), AİHM'in daha önce başvurucunun aynı olayla ilgili şikâyetinde ifade özgürlüğüne ihlal iddiasını açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verdiğini belirtmiştir. Bu nedenle ihlal iddiasının kabul edilemez olduğu görüşünü bildirmiştir. Bakanlık; terörizmi, terörü ve şiddeti meşrulaştıran, öven ya da bunlara teşvik eden sözlerin ifade özgürlüğü kapsamında olmadığını vurgulayarak başvurucunun sahip olduğu dergi ile terör örgütü propagandası yaptığının mahkeme gerekçesinde ortaya konulduğunu ifade etmiştir. Bunun dışında Bakanlık, suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile masumiyet karinesine ilişkin de görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında ifade özgürlüğü, masumiyet karinesi, suçta ve cezada kanunilik ilkesi ve adil yargılanma hakkına yönelik bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları yinelemiştir.

15. Bakanlık, başvurucunun aynı olayla ilgili şikâyetinde AİHM'in ifade özgürlüğüne yönelik ihlal iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verdiğini dolayısıyla mevcut başvuruda da anılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum olmadığını ileri sürmüştür. Ancak AİHM söz konusu kararda; incelemeye konu olan mahkumiyetin, propaganda faaliyeti veya dergi ve yayınevi yayınlarında dile getirilen görüşler nedeniyle olmaması nedeniyle anılan sonuca ulaştığını vurgulamıştır (bkz. § 7). Anılan karardan farklı olarak yeniden yargılama sonucu başvurucu imtiyaz sahibi olduğu bir dergide yayınlanan yazılar nedeniyle terör örgütü propagandası yapma suçundan cezalandırılmıştır (bkz. § 11). Dolayısıyla Bakanlığın kabul edilebilirlik yönünden ileri sürdüğü bu husus Mahkememizce yerinde görülmemiş olup şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun gerek olay tarihindeki mülga gerekse meri mevzuata göre bir dergide sadece imtiyaz sahibi olması nedeniyle cezalandırılmasına dayanak kanun hükmü bulunmadığına ilişkin iddialarının müdahalenin kanuniliği yönünden önemi bulunduğunun bilincindedir. Ancak somut olayın değerlendirilme yöntemi ve mevcut başvurunun koşulları gözönüne alındığında, ilgili normların kanunla sınırlama ölçütünü karşılayıp karşılamadığına ilişkin incelemenin müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ölçütü ile birlikte yapılması gerektiği kanaatine varılmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Cahit Baybariz ve Edep Tekin, B. No: 2015/15091, 22/7/2020, § 30; Ayhan Ölmez ve diğerleri, B. No: 2015/15090, 11/2/2021, § 34). Müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sınırlama sebeplerinden kamu düzeninin korunması ve suçların önlenmesi amacıyla yapıldığı anlaşılmıştır. Bu belirlemenin ardından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk yönünden inceleme yapılacaktır.

17. Herhangi bir açıklamanın sırf yasa dışı bir örgüte ait olmasının ifade özgürlüğüne yapılan müdahaleyi otomatik olarak haklı göstermeyeceğini belirten Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kararında, propaganda suçunun soyut tehlike suçu olarak kabul edilmesinin başta ifade özgürlüğü olmak üzere anayasal hak ve özgürlükler üzerinde bir baskı oluşturma potansiyeli olduğuna dikkat çekmiştir. Bu sebeple bir propaganda faaliyetinin cezalandırılabilmesi için olayın somut koşullarında belirli oranda tehlikeye neden olduğunun gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir (diğerleri arasından bkz. Ayşe Çelik, B. No: 2017/36722, 9/5/2019, § 47; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No:

2018/17635, 26/7/2019, § 84; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 64; Meki Katar, [GK], B. No: 2015/4916, 3/10/2019, § 53; Ömer Faruk Gergerlioğlu [GK], B. No: 2019/10634, 1/7/2021, § 175; terör örgütünün propagandasını yapma suçunun Türk hukukundaki görünümüne ilişkin tespitler için Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 115-118; terör örgütü propagandası suçunun tanımına vesuçun tespitine yönelik değerlendirmeler için Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 86; Ömer Faruk Gergerlioğlu, §§ 155-163, 175; Figen Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri, B. No: 2016/39759, 30/3/2022, § 73; Ahmet Aslan, B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 54).

18. Bunun yanında bir usul güvencesi olan gerekçeli karar hakkının maddi haklara etkisi yönünden de Anayasa Mahkemesi çok sayıda kararında ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın ilgili maddelerini ihlal edeceğini ifade etmiştir (diğerleri arasından bkz. Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120; Sırrı Süreyya Önder, § 60; Candar Şafak Dönmez [GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020, § 53; Ayhan Ölmez ve diğerleri, B. No: 2015/15090, 11/2/2021, § 46; Atilla Yazar ve diğerleri [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 127). Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin benzer başvurulardaki denetimi temel haklara bu şekilde yapılan müdahalenin zorunlu bir ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle gösterilip gösterilemediği ile sınırlı olacaktır (birçok karar arasından bkz. Zeki Kaya, B. No: 2016/1264, 24/3/2021, § 90).

19. İlk derece mahkemesi, başvurucunun sahibi olduğu dergide terör örgütü lehine yayın yapılmasını, başvurucuyu terör örgütü propagandası yapma suçundan cezalandırma için yeterli görmüştür. Ancak kararda, derginin içeriği hakkında herhangi bir değerlendirme yapmadığı gibi derginin içeriğinde yer alan hangi ifadelerin ne şekilde terör örgütü propagandasını oluşturduğuna ilişkin hiçbir tafsilatlı açıklamada da bulunmamıştır. Dolayısıyla söz konusu dergideki ifadelerin içeriği hakkında açıklama yapılmadığından ifadelerin ne surette terör örgütünün şiddet ve tehdit yöntemlerinin meşru gösterdiği veya övdüğü ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik ettiği anlaşılamamaktadır.

20. 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu’nun 11. maddesi ile olay tarihinde yürürlükte olan 15/7/1950 tarihli ve 5680 sayılı mülga Basın Kanunu'nun 16. maddesinde basılı eserler yoluyla işlenen suçlarda cezai sorumluluğunun hangi şartlarda kime ait olacağı ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme uyarınca da kararda, mevcut kurallarda yer alan hangi ödev ve sorumluluk gereği başvurucunun sorumlu tutulduğunun ortaya konulması gerektiği açıktır. Ancak somut olayda derece mahkemesi, derginin imtiyaz sahibi olduğu belirtilen başvurucunun hangi sebeple dergide yer alan her türlü içeriklerden sorumlu tutulduğunu açıklamamış ve bu konuda hiçbir değerlendirme yapmamıştır.

21. Öte yandan Anayasa Mahkemesi daha önce Türk hukukuna göre bir oluşumun terör örgütü olarak tespitinin -suçun unsurlarından biri olmamakla birlikte- ancak kesinleşmiş bir yargı kararıyla mümkün olduğunu tespit etmiştir (Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, § 111; Ahmet Aslan, § 50). Anayasa Mahkemesi ayrıca Yargıtay’ın yerleşik içtihadına da yer vererek bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının en önemli işlevinin, söz konusu oluşumun bir terör örgütü olduğunun bilinebilecek hâle getirmesi olduğu, bu sebeple kesinleşmiş yargı kararının varlığının failin kastının ortaya konulması bakımından önem taşıdığını vurgulamıştır (Ahmet Aslan, § 51). Bunun yanında, kişilerin dâhil oldukları ileri sürülen oluşum veya yapılanmanın bir terör örgütü olduğunu bilmediklerini iddia etmeleri durumunda öncelikle suçun doğrudan kastla

işlenebildiği dikkate alınmakta ve bu kişiler hakkında 5237 sayılı Kanun'un 30. maddesinde düzenlenen hata hükümleri uyarınca değerlendirme yapılmasının mümkün olup olmadığı yargı organlarınca incelemektedir. Bu incelemede kişilerin terör örgütü olarak tanımlanan yapılanmanın içindeki konumları, suça konu edilen eylemlerin niteliği ve bunların işlendiği belirtilen dönemde bu örgütün gerçek amacının ve terörle bağlantılı faaliyetlerinin bilinip bilinmediği gibi olgular dikkate alınmaktadır (Adnan Şen, 118).

22. Başvuruya konu olayda başvurucu, PRK/Rizgari terör örgütünün propagandasını yapma suçundan cezalandırılmış ise de Mahkemece bu örgütün gerçekten de Türk hukukunda terör örgütü olarak kabul edildiğini gösteren kıyaslanabilir biriçtihat sunmadığı görülmektedir. İlk derece mahkemesince, PRK/Rizgari'nin bir terör örgütü olarak kabul edilmesinin tüm dayanaklarını denetime elverişli olacak şekilde gösterilmemesi ve varsa müstakar içtihatları karara eklenmemesi nedeniyle suç tarihinde bir terör örgütü olarak hukuki varlık kazanıp kazanmadığı dahi ortaya konulmayan oluşumun propagandasının ne şekilde yapıldığı anlaşılamamıştır (farklı bağlamda benzer nitelikte değerlendirmeler için bkz. Cihat Aydoğmuş, B. No: 2019/3078, 3/11/2022, § 15).

23. Sonuç olarak yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ikna edici bir biçimde gösteremeyen ilk derece mahkemesinin gerekçesinin ilgili ve yeterli olarak kabul edilmesi mümkün görülmemiştir.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

27. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile ayrı ayrı olmak üzere 100.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği

yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve -koşulları oluştuğu takdirde düşme kararı verilmeyecekse- Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mersin 4. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/129, K.2016/61) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET BURAK DALBUDAK VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/53091 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/53091

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET BURAK DALBUDAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/53091)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : Mehmet Burak DALBUDAK ve diğerleri

[Bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (D) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyeliği ve silahlı terör örgütüne (FETÖ/PDY) bilerek ve isteyerek yardım etme suçlarını işledikleri sonucuna varılarak mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Gerekçeli kararlarda mahkûmiyete temel olarak -tek veya belirleyici delil şeklinde- Bank Asya verilerine dayanılmıştır. Başvuruculara bankacılık işlemlerindeki amaçları yönünden ulaşılan sonuçta dernek ve sendika üyelikleri de değerlendirmeye alınmıştır.

3. Kararların gerekçelerinde başvuruculara örgütün talimatı sonrasında hesap açtırdığı, yeni açılan ya da önceden mevcut olan hesaplara para yatırdığı, altın, döviz alım satım işlemleri yaptığı, kredi kartları ve harcamaları olduğu hususlarına yer verilmiştir.

4. Başvurucular hakkındaki hükümler, istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

5. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

6. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/53091 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2021/53091 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ekli listenin (F) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

8. Başvurucular; dernek ve sendikaya üye olmalarının sempati ve iltisak boyutunu aşıp aşmadığı hususunun gerekçede tartışılmadan örgüte üye olma ya da örgüte yardım etme suçunun delili olarak kabul edildiğini, Bank Asyadaki mutat hesap hareketlerine dayanılarak ve bilirkişi raporunda lehe tespitler bulunmasına rağmen cezalandırıldıklarını, mahkûmiyet kararında bu konularda yeterli açıklamalara yer verilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuru konusu olaylarla ilgili mevzuata, yerleşik içtihada, Bank Asyanın terör örgütü FETÖ/PDY ile ilişkisine, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun Bank Asyanın bu örgütün yapılanması içinde bulunduğuna dair 28/5/2015 tarihli raporundaki tespitlere atıf yapılmıştır. Mevcut başvurularda yargılama makamlarının dosya kapsamındaki delilleri değerlendirerek başvuruculaların terör örgütü liderinin talimatı üzerine, örgütsel bir faaliyet kapsamında ve olağan bankacılık geçmişi ile izah edilemeyecek şekilde hesap hareketleri gerçekleştirdiklerinin değerlendirildiği, söz konusu hesap hareketlerinin olağan işlemler olmayıp örgüt liderinin talimatı üzerine örgütsel motivasyonla gerçekleştirildiğinden hareketle başvuruculaların eylemlerinin hukuki nitelendirmesinde ulaştıkları sonucun açıkça temelden yoksun ve keyfî olmadığının gözlemlendiği belirtilmiştir.

10. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958,

22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

13. Anayasa Mahkemesi, Bank Asya verilerinin mahkûmiyette belirleyici delil olarak kabul edildiği bir yargılamanın şikâyet konusu yapıldığı başvuruda başvurucunun mutat hesap hareketlerine dayanılarak ceza verildiği yönündeki savunması hakkında mahkûmiyet kararında yeterli açıklamalara yer verilmemesini gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirmiştir (Gürcan Balık, B. No: 2020/16435, 17/11/2022).

14. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi Gürcan Balık kararında başvurucunun Bank Asyadaki mevduatına ilişkin ileri sürdüğü iddiasının karar sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı bir iddia olduğu hâlde bunun gerekçede karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 68-72). Anayasa Mahkemesi anılan kararında öncelikle ilgili Yargıtay içtihadına atıf yapmak suretiyle bahse konu Bankada parasal bir işlem yapılmasının kategorik olarak örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilmediğini belirtmiştir. Nitekim Yargıtay kararlarında 22/7/2016 tarihinde faaliyet izni kaldırılıncaya kadar faaliyetlerine devam eden ve FETÖ/PDY ile iltisaklı olan Bank Asyada gerçekleştirilen mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir. Ancak Yargıtay mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmektedir (Gürcan Balık, §§ 39-47). Bununla birlikte kişinin örgüt liderinin talimatı ile işlem yaptığının kuşkuya yer bırakmayacak biçimde tespiti bakımından Bank Asya nezdinde 2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve tüm hesap hareketlerine ilişkin kayıtların dosyaya celbedilip incelenmesi, temin edilen kayıtlar üzerinde uzman bilirkişi raporu alınıp örgüt liderinin talimatından sonra ve bu talimat doğrultusunda katılım hesabı açma, döviz veya altın alma, para yatırma vb. işlemlerinin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerekmektedir (Yargıtay kararları için bkz. Raziye Akçay, B. No: 2019/1665, 28/6/2022, §§ 24, 27; Serkan Gölge, B. No: 2019/22453, 13/9/2022, §§ 30-39; Hakan Darıcı ve diğerleri, B. No: 2021/34045, 20/7/2023, §§ 13-21).

15. Somut başvuruda, derece mahkemelerinin gerekçeli kararlarında başvurucuların terör örgüte üye olma ya da terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçlarından mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Bir kısım başvurucu yönünden yan deliller bulunmakla birlikte Bank Asya hesap hareketleri başvurucuların cezalandırılmasında tek ya da belirleyici delil olarak kullanılmıştır. Bu kararlara göre başvurucular hakkındaki Bank Asya hesap hareketleri onların FETÖ/PDY lideri ve yöneticilerinin talimatı doğrultusunda hareket ettiğini, FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu değerlendirilen dernek ve sendikalara üye olmalarının örgütün ideolojisini benimsediklerini göstermekte; örgütsel saikle bankacılık işlemleri yaptıklarını ortaya koymaktadır.

16. Kararın gerekçesinde hükme esas alınan delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmüştür. Bununla birlikte Yargıtay uygulamasına göre kişilerin örgüte bağlı dernek ve sendika üyesi olma şeklindeki eylemlerinin sempati ve iltisak boyutunu aşan, örgüte yardım etme kastıyla hareket edildiğini ispat eden faaliyetler kapsamında değerlendirilmediği görülmüştür (Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2021/13507, K.2022/4206 sayılı, 29/9/2022 tarihli ve E.2021/21414, K.2022/5210 sayılı kararları). Buna göre başvurucunun Bank Asya hesap hareketliliğine ilişkin delilin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

17. Başvurucular derece mahkemelerindeki savunmalarında hesap hareketlerinin birikim yapma, kredi kartı kullanma, doğumda veya düğünde hediye edilen para/altınları hesaba yatırma ya da para ödünç alma yahut vermeden, ticaret ya da çiftçilik yapmaktan kaynaklanan rutin bankacılık işlemleri olduğunu, araç/taşınmaz satın almak amacıyla hesap işlemleri yaptıklarını, bu durumun sicil kayıtlarından da anlaşılabileceğini, bilirkişi raporlarının savunmalarını desteklediğini iddia etmiştir. Ayrıca ticaretle uğraştıkları, hac işlemleri, bireysel emeklilik, okul taksitleri için hesap açtıkları şeklinde beyanda bulunmuştur. Başvurucular talimat tarihi öncesinde de hesapları/hesap hareketleri olduğunu, bu yönü ile bilirkişi raporlarının eksik olduğunu, Bankanın Fona devri sonrasında da bankacılık işlemlerine devam ettiklerini, faizsiz bankacılık, indirim ve taksit imkânları, işyerine en yakın banka olması nedeniyle Bank Asyayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Dernek ve sendika üyeliği olduğu belirtilen başvurucular ise üyelikleri yönünden örgütsel saikle hareket etmediklerini savunmuştur.

18. Somut olayda mahkemeler, bankacılık verileri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Ancak yerleşik Yargıtay uygulamasının aksine bilirkişi raporlarının hesabın açılmasından itibaren tüm hesap hareketlerini konu almadığı, sadece Aralık 2013 veya Ocak 2014 ve sonrası işlemler dikkate alınarak raporların hazırlandığı, ilgili raporların Yargıtay içtihatlarına uygun olacak şekilde yeteri kadar açıklayıcı nitelikte olmadığı tespit edilmiştir. Gerekçeli kararlarda 2014 yılı ve sonrasında gerçekleşen bir kısım hesap hareketine değinilmiş ancak başvurucunun Bank Asyadaki hesabının hangi tarihte açıldığına, bu hesaba ilişkin bankacılık işlemlerinin FETÖ/PDY lideri ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı öncesindeki niteliği ve hacmine, bu talimattan sonra anılan hesabın ne şekilde kullanıldığına, aktif kullanım olarak kabul edilen işlemlerin hacminin ne olduğuna ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Diğer bir ifadeyle söz konusu bankacılık işlemlerinin neden mutat kabul edilemeyeceğine ilişkin yeterli bir değerlendirmede bulunulmamıştır. Dolayısıyla başvuruculaların örgüt liderinin ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı sonrasındaki bankacılık işlemlerinin bu talimattan önceki dönemle uyumlu olmadığı veya olağan dışı bir hesap hareketliliği olduğu ortaya konulamamıştır. Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay 16. Ceza Dairesi kararlarında da belirtilen hususların değerlendirildiğine ilişkin herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir. Aynı şekilde kararlarda başvuruculaı örgütle irtibatlı olduğu kabul edilen dernek ve sendikaya üye olma şeklindeki eylemlerinin sempati ve iltisak boyutunu aşan ve örgüte yardım etme kastıyla hareket ettiklerini ortaya koyan değerlendirmelerin yapılmadığı görülmüştür. Sonuç olarak başvuruculaın kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddialarının gerekçede karşılanmadığı anlaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Ekli listenin (H) sütununda belirtilen başvurucular, yargılandıkları ceza davalarının uzun zamandır devam etmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan

Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucular suç isnadına bağlı tutmanın, ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucular mahkûmiyete bağlı tutmanın hukuka uygun olmadığını iddia etmiştir.

24. Anayasa Mahkemesi, bir suç isnadına bağlı olarak tutuklulukla ilgili şikayetleri içeren bireysel başvurularda, ilk derece mahkemesinin nihai kararını verdiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmadığı gerekçesiyle süre aşımı olduğu sonucuna varmıştır (Mehmet Emin Kılıç, B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32; Mehmet Şimşek, B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70). Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018) kararında ise mahkûmiyete bağlı tutmanın hukuka aykırı olduğu, kanun yolu aşamasında tahliye taleplerinin veya resen tutukluluk incelemelerinin yapılmaması gibi bir mahkûmiyete bağlı olarak tutuklulukla ilgili şikâyetlerin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğu değerlendirilmiştir (Ç.Ö., §§ 27-53). Benzer şikâyetler içeren somut başvuruda anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı ve açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Diğer İhlal İddiaları

26. Başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden başvurucuların diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

27. Başvurucular ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuşlardır.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Başvurucular maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat

talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvurucuların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı ve açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (F) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TURGUT BEKLEN

B. No: 2021/60390 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/60390

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TURGUT BEKLEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/60390)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : Turgut BEKLEN

Vekili : Av. Arife BEKLEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın başvurucu (sanık) tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Türkiye genelinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) yönelik yürütülen soruşturmalar ve adli makamlarca alınan ifadeler doğrultusunda, örgüt hiyerarşisi içinde üst konumda bulunan kişilerin örgüt içi iletişimi sağlamak amacıyla örgütün askerî mahrem yapılanmasında yer alan ve örgütte kendilerinden alt konumda olan kişileri, tespit edilmeyi zorlaştıracak şekilde önceden belirlenen tedbir kuralları doğrultusunda ankesörlü/kontörlü sabit hatlardan aradıklarına dair bilgilere ulaşılması üzerine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) örgütün askerî mahrem yapılanmasına mensup kişilerin belirlenmesi amacıyla soruşturma başlatılmıştır.

3. Başsavcılık; HTS kayıtları doğrultusunda başvurucunun örgütün mahrem hizmetler sınıfına tabi olduğunu, asker kimliğine rağmen örgüt içerisinde bağlı olduğu mahrem imam

tarafından umuma açık yerlerde bulunan kontörlü telefonlardan ardışık olarak aranmak suretiyle örgütsel görüşmeler yaptığını, örgütün sivil mahrem imamları ile görüştüğünü ve örgütsel toplantılara katıldığını belirterek başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçunu işlediği iddiasıyla iddianame düzenlemiştir.

4. İddianamede özetle başvurucunun kendisinden sorumlu olan örgüt yöneticisi mahrem imamlarının GSM hattına sabit/ankesörlü hatlardan ardışık olarak arama yaptıkları ile örgüt üyesi olduğuna ilişkin aleyhine tanık beyanları bulunduğu tespitleri üzerine atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

5. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Edirne 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğer hususların yanında tanıklardan E.A. ve H.H.O.nun istinabe yoluyla dinlenilmesine karar verilmiştir.

6. Tanıkların bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan talimata ikmalen cevap verilmiştir. İstinabe yoluyla alınan tanık ifadelerinde soruşturma sürecindeki beyanların teyit edildiği, başvurucunun örgüt evlerinde kaldığı, mahrem imamlar tarafından ardışık aranma yöntemi ile arandığı ve sohbet adı altındaki örgüt toplantılarına katıldığı yönünde beyanda bulunduğu anlaşılmıştır.

7. Mahkeme huzurunda savunma yapan başvurucu, istinabe yoluyla dinlenilen tanıkların etkin pişmanlıktan yararlanmak amacıyla aleyhinde ifade vermiş olabileceklerini belirterek beyanlarını kabul etmediğini ifade etmiştir. Başvurucu esas hakkında mütalaaya karşı beyanında önceki savunmalarını tekrarlayarak isnat edilen suçu inkâr etmiştir.

8. Dördüncü celsede ankesörlü/kontörlü hattın HTS kayıtları ile başvurucunun kullandığı telefonun HTS kayıtlarının karşılaştırmasına ilişkin bağımsız bilirkişiden rapor aldırılması yönündeki talebi, dosyada sanığın sabit hatlardan arandığına ve ardışık arama bulunduğuna dair alınan bilirkişi raporunun yeterli görüldüğü, yeniden bilirkişi raporu alınmasının dosyaya katkı sağlamayacağı gerekçesiyle Mahkemece yerinde görülmemiştir. Bu celsede Başsavcılık tarafından esas hakkında mütalaa sunulmuş; Mahkemece, başvurucu ve müdafiine mütalaaya karşı savunmalarını hazırlayabilmeleri için sonraki celseye kadar süre verilmiştir.

9. Duruşmanın neticelendiği son celsede başvurucu ve müdafii mütalaaya karşı savunma yaparak suçlamayı reddetmiştir. Mahkemece başvurucunun atılı suçtan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararda, başvurucunun sabit ankesörlü/kontörlü hatlardan kendisi gibi asker olan diğer pek çok kişiyle ardışık olarak arandığına ve bu durumun tanık beyanları ile örtüştüğüne dair tespitler Mahkemece delil olarak hükme esas alınmıştır.

10. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Suç tarihi ve öncesinde üsteğmen olarak görev yapan sanığın 2010 yılında girdiği sınavda kara harp okulunu kazandığı... bu dönemde örgüt toplantılarına katıldığı, toplantıları örgüt içerisinde 'abi, imam' diye isimlendiren kişilerin yapmaya başladığı, bu toplantılara gruplandırılarak katılındığı, sanığın da bu gruplardan birinde yer aldığı, 2014 yılında mezun olması sonucu Polatlı sınıf eğitiminde bulunduğu, 2015 yılında Şırnak 48. Hudut Tugayına tayin olduğu, 2017 yılında Kıbrıs 28. Mekanize Tugayına tayin olduğu, 2019 yılında Edirne 102. Topçu Alayına, tayin olduğu görev süreci içinde zaman zaman örgüt mensubu (abi,

imam diye tarif edilen) kişi ile irtibat kurduğu, grubu içerisinde örgütsel toplantılara katıldığı, gizlilik nedeniyle sabit ve kontörlü telefonlarla aranması neticesinde örgüt mensupları ile irtibat kurduğu, sanığın öylece 15 Temmuz darbe girişimine kadar bağlılığını devam ettirdiği, örgüt içinde yer aldığına dair adının, hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyeliğinden soruşturma yapılan [E.A.] ve [H.O.] beyanlarından da sanığın örgüt içinde yer alarak örgüt toplantılarına katıldığının anlaşıldığı, sanığın etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istemediği, örgütün faaliyeti ve yapısı hakkında bildiklerini anlatmadığı, sanığın örgüt yapılanması içerisinde kod isimlerini bildiği ancak açık kimlik bilgilerini bilmediği örgüt sorumluları ile gizlilik içerisinde 'sohbet' adı verilen örgütsel toplantılara katıldığı, gizlilik nedeniyle kontörlü telefonlarla aranması ile örgüt mensupları ile irtibat kurduğu, örgütün askeri yapılanması içinde yer aldığı, bu şekilde yukarıda ayrıntıları izah edilen fetullahçı silahlı terör örgütü fetö/pdy ile arasında organik ve sıkı bir bağ olduğu, örgütün bir üyesi olduğu, bu şekilde sanığın üzerine atılı suçu işlediği savunma, tanık beyanları, hts analiz raporları ve tüm dosya kapsamı ile anlaşılmıştır."

11. Başvurucu; istinaf ve temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra tanıkların mahkeme huzurunda dinlenilmediği ve soru sorma hakkının kullandırılmadığını ileri sürmüştür. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

12. Başvurucu, nihai hükmü 22/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 17/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyonca; başvurucunun adli yardım talebinin kabulü ile tanık sorgulama hakkı dışındaki iddiaların kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; gerekçeli kararda beyanlarına yer verilen tanıkların huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanığa soru sorma imkânı tanınmadığını, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet tek veya belirleyici ölçüde sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan

Güleryüz, § 35).

18. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin varlığı şartı aranmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

19. Somut olayda Mahkeme tarafından tanıkların huzurda dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. Duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemece duruşmada hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama ya da sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

20. Yargıtay, kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için somut olayın özelliğine göre yapılması gerekli görülen araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (bkz. Murat Albayrak [GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023 § 131).

21. Yargıtay kararlarında, anılan iletişim yönteminin örgütsel boyutuna dair yapılan açıklamalar doğrultusunda FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına mensup kişilerin birbirleriyle gizlilik içerisinde iletişimi sağlamak amacıyla bu yöntemi kullandıkları değerlendirilmiştir. Yargıtay içtihatlarında sonuç olarak bir askerî personelin örgütün gizlilik ve deşifre olmamak kuralına riayetle, örgütün talimatı ile ve örgütsel irtibatı sağlamak maksadıyla kamuya açık ve birbirinden bağımsız market, büfe, kırtasiye, lokanta vb. gibi sair işletmelerde kurulu bulunan, ücret karşılığı kullanılan sabit hat veya ankesörlü hatlar ile mahrem imam tarafından arandığının, her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate

ulaştıracak somut olgu ve teknik verilerle tespit edilmesi ve yargılama yapan mahkemenin de tam bir vicdani kanaate ulaşması hâlinde bu verilerin HTS kayıtlarının kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olduğu kabul edilmiştir (bkz. Murat Albayrak § 127).

22. Bu bağlamda, anılan kararda örgütün söz konusu iletişim yöntemine dair uyguladığı tedbir kuralları dikkate alınarak kolluk makamlarınca söz konusu hatlarla ilgili olarak kişiselleştirilmiş ayrıntılı analiz raporu düzenlenmesinin önemine vurgu yapılmıştır. Bunun yanı sıra, BTK'dan baz istasyonlarını ve "0" saniyeli çağrıları da kapsayan HTS kayıtlarının getirtilmesi, bu yöntemle arandığı tespit edilen kişilerin görev yaptıkları diğer şehirlerde de aynı yöntemle aranıp aranmadığına dair analiz raporu düzenlenmesi, mahrem yapılanmaya yönelik adli işlemler kapsamında haklarında soruşturma veya kovuşturma bulunan kişiler arasında itiraflarda bulunanların beyanlarının temin edilmesi ve gerektiğinde bu kişilerin de tanık sıfatıyla ifadelerinin alınması gerektiği değerlendirilmiştir (bkz. Murat Albayrak, § 132).

23. Somut olayda HTS analiz raporunda belirtilen aramaların Yargıtay tarafından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmalar sonucu tespit edilmiş aramalar olup olmadığı hususu gerekçeli kararda yeterli açıklıkta ortaya konmamıştır. Diğer bir ifadeyle bahsi geçen HTS analiz raporunun, örgütün iletişim yöntemine dair uyguladığı tedbir kuralları dikkate alınarak kolluk makamlarınca düzenlenmesi gerektiği Yargıtay içtihatlarında belirtilen kişiselleştirilmiş ayrıntılı analiz raporuna karşılık gelip gelmediği dosya kapsamından anlaşılamamaktadır. Mahkeme başvurucunun bu yöndeki itiraz ve savunmasını karşılamak üzere HTS verilerinin bilirkişi marifetiyle incelenmesi ve buna göre teknik bir rapor hazırlanması yönündeki talebi reddetmiştir.

24. Gerekçeli karar içeriği gözönüne alındığında tanıkların örgüt toplantılarına katıldıkları, örgüt evinde kaldıkları ve mahrem imamlar tarafından ardışık aranma yöntemi ile arandıklarına ilişkin beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği yönündeki kanaatin oluşmasında dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Mahkûmiyete esas alınan başvurucuya ait ankesörlü aramalar yukarıda yer verilen değerlendirmelere göre Yargıtay kararları çerçevesinde nazara alındığında, Mahkemenin istinabe yoluyla alınan tanık beyanlarına dayanarak başvurucunun atılı suçu işlediği sonucuna ulaştığı anlaşılmaktadır (bkz. § 10). Buna göre duruşmada dinlenmeyen tanık beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

25. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuşsa da başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanığın beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanları dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması

nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınmış olduğu hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlal tespiti ile yeniden yargılama yapılmasını, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Belirtilmelidir ki suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67). Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

30. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar, B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

31. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi

gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Edirne 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/59, K.2020/293) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERSİN KAYA

B. No: 2022/21165 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/21165

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERSİN KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/21165)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Ersin KAYA

Vekili : Av. Süleyman Nuri EKİNCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) hakkında yürütülen başka bir soruşturma kapsamında şüpheli sıfatıyla etkin pişmanlık hükümleri kapsamında 7/1/2018 tarihinde ifadesi alınan A.İ., başvurucunun 2009-2010 yıllarında "Dokuma Bölgesinde Bölge Talebe Mesulü" (BTM) olarak sorumlu düzeyde faaliyet yürüttüğü, Sağanak Yurdu ve Güllük'teki FEM Dershanesinde örgüt mensuplarıyla dinî sohbet adı altında toplantılar yaptığı yönünde beyanda bulunmuştur.

3. Başvurucu, FETÖ/PDY üye olduğu şüphesiyle 29/1/2018 tarihinde gözaltına alınmıştır.

4. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından yürütülen soruşturma sonucunda başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 30/5/2018 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamede; başvurucunun A.İ. isimli şahsın ifadesinden

tespitle 2009-2010 yıllarında BTM olarak sorumlu düzeyde faaliyet yürüttüğü, Sağanak Yurdu ve Güllük'teki FEM Dershanesinde örgüt mensuplarıyla dinî sohbet adı altında toplantılar yaptığı, terör örgütüne ait Toros Özel Eğitim Hiz. A.Ş. ve Birlik Özel Eğitim A.Ş.de çalıştığına dair SGK kaydının bulunduğu, KHK ile kapatılan Pak Eğitim İş Sendikasında 28/1/2015 tarihli üyelik kaydının bulunduğu, Bank Asyada terör örgütü elebaşı Fetullah Gülen'in talimatı sonrasında 31/12/2013 ile 24/12/2014 tarihleri arasında hesabında 18.601,71 TL artış olduğuna ilişkin tespitlerine delil olarak dayanılmıştır.

5. İddianamenin kabul edilmesiyle Antalya 10. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada 12/6/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda tanık A.İ.nin mahkemece dinlenmesine, celsesinin 15/8/2018 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

6. Tanık A.İ. 3/7/2018 tarihinde istinabe mahkemesince alınan ifadesinde soruşturma evresinde verdiği beyanlarını tekrar ettiğini, başvurucunun üniversitede okuduğu dönemde örgütün yaptığı sohbet toplantılarına birkaç kez katıldığını gördüğünü belirtmiştir.

7. Başvurucu ve müdafiinin hazır bulunduğu duruşmanın 15/8/2018 tarihli birinci celsesinde tanık A.İ.nin beyanları okunarak başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu; tanık beyanına karşı yaptığı savunmada özetle tanık beyanlarını kabul etmediğini, beyanların gerçeği yansıtmadığını ve çelişkili olduğunu ileri sürmüştür.

8. Mahkeme 3/5/2019 tarihinde, başvurucunun atılı suçtan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda; başvurucunun Bank Asya hesap hareketleri, uzun yıllar örgüte müzahir kurumlarda öğretmen olarak çalıştığı ve tanık beyanına göre BTM olarak görev yaptığı, yurt ve dershanelerde düzenlenen toplantılarda sohbet hocalığı yaptığı, örgüt liderinin Bank Asyaya yardım edilmesine yönelik talimatının kamuoyuna yansımasının ardından Bank Asya hesabında bakiye artışı yaptığı, böylelikle başvurucunun örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olduğu, mahrem görevler üstlendiği tespitleriyle atılı suçu işlediğinin kabul edildiği belirtilmiştir.

9. Başvurucu hakkında verilen hüküm kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Başvurucu, istinaf ve gerekçeli temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- tanığın Mahkeme huzurunda dinlenmediğini belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir.

10. Başvurucu 18/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, tanık beyanlarının mahkûmiyet hükmünde belirleyici delil olarak değerlendirildiğini ancak kendisine bu tanığı sorgulama imkânının verilmediğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı görüşünde, belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisinin esasen mahkemesine ait olduğuna ve mevcut başvuruda başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

14. Başvuru, tanık sorgulama hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

17. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin varlığına bakılmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Duruşmada sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40). Yargılamayı yürüten mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların savunmanın onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenilmesi de telafi edici güvencelerden biri olarak değerlendirilebilir (Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964, 21/9/2022 § 36).

18. Somut olayda Mahkeme tarafından aleyhe beyanda bulunan tanık A.İ.nin istinabe yoluyla alınan beyanları başvurucu ve müdafiine okunmuş ancak tanığın duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin

ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık/tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

19. Mahkemenin, başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm olmasında esas olarak Bank Asya hesap hareketlerine ilişkin kayıtlara, örgüte ait müzahir kurumlarda çalışmasına ve tanık beyanlarına dayandığı görülmektedir. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanığın başvurucu aleyhine verdiği beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmüştür.

20. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin Bank Asya nezdindeki mutat bankacılık işlemleri örgütsel faaliyet veya örgüte yardım olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 5/3/2019 tarihli ve E.2018/6408, K.2019/1447; 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararları]. Bununla birlikte bu kişilerin örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin örgüte üye olma suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etme olarak kabul edilebileceği anlaşılmıştır [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/1/2019 tarihli ve E.2018/4959, K.2019/145 sayılı kararı]. Ancak sanığın örgüt liderinin talimatı ile işlem yaptığının kuşkuya yer bırakmayacak biçimde tespit edilmesi bakımından sanığın Bank Asya nezdindeki -2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere- hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve tüm hesap hareketlerine ilişkin kayıtlar dosyaya celbedilip incelenerek, temin edilen kayıtlar üzerinde uzman bilirkişi raporu alınıp örgüt liderinin talimatından sonra bu talimat doğrultusunda katılım hesabı açma, döviz veya altın alma, para yatırma vb. işlemlerinin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerekir [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 18/5/2021 tarihli ve E.2019/2369, K.2021/3193 sayılı kararı].

21. Somut olayda Mahkeme, gerekçeli kararda başvurucunun Bank Asya hesap hareketine değinmiş ancak başvurucunun Bank Asyadaki hesabının hangi tarihte açıldığı, bu hesaba ilişkin bankacılık işlemlerinin FETÖ/PDY lideri ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı öncesindeki niteliğine ve hacmine, bu talimattan sonra anılan hesabın ne şekilde kullanıldığına, aktif kullanım olarak kabul edilen işlemlerin hacminin ne olduğuna ilişkin herhangi bir açıklama yapmamıştır. Diğer bir ifadeyle söz konusu bankacılık işlemlerinin neden mutat olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin yeterli değerlendirmeye yer vermemiştir. Dolayısıyla başvurucunun örgüt liderinin ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı sonrasındaki bankacılık işlemlerinin bu talimattan önceki dönemle uyumlu olmadığını veya olağan dışı bir hesap hareketliliği niteliğinde olduğunu ortaya koymamıştır. Belirtilen bu hususların değerlendirildiğine ilişkin herhangi bir ifadeye Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay 16. Ceza Dairesi kararlarında da yer verilmemiştir.

22. Yine Yargıtay uygulamasında kişilerin örgütle irtibatlı kurumlarda çalışmalarının terör örgütü üyeliği suçu açısından tek başına yeterli delil olarak kabul edilmediği görülmektedir [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararı].

23. Somut olayda Mahkeme, mahkûmiyet kararında diğerlerinin yanı sıra sanığın duruşmada sorgulamadığı tanığın beyanlarına dayanmıştır. Gerekçeli karar içeriğinden

duruşmada sorgulama imkânı verilmeyen tanık A.İ.nin başvurucunun bölge talebe mesullüğü yaptığı, yurt ve dershanelerde düzenlenen toplantılarda sohbet hocalığı yaptığı yönündeki beyanlarının hükme esas alındığı böylelikle başvurucunun örgüt içerisindeki konumunun temel olarak tanık beyanları esas alınarak belirlendiği anlaşılmaktadır (bkz. § 8). Dolayısıyla mahkemece sorgulama imkânı tanınmayan tanık anlatımlarının belirleyici nitelikte delil olarak esas alındığının kabul edilmesi gerekmektedir.

24. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Buna ek olarak hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmıştır. Ancak gerekçeli kararda başvurucunun örgüt hiyerarşisi içinde başvurucunun bölge talebe mesullüğü yaptığı ve yurt ve dershanelerde düzenlenen toplantılarda sohbet hocalığı yaptığı yönündeki sorgulanamayan tanık beyanlarını doğrulayan başkaca delile dayanıldığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ayrıca Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanığı başvurucunun da ona soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ya da tanığın istinabe olunan Mahkemede dinlenirken başvurucunun haberdar edilip edilmediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın istinabe mahkemelerince alınmış yazılı beyanları duruşmada okunmuşsa da başvurucu, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın tepkileri konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanık beyanlarının doğruluğu ve güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken tepkileriyle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak doğruluğu ve güvenilirliği test edilmemiş tanığın beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvenceler sağlanmamıştır. Bu bağlamda tanığın duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlal tespiti ile yeniden yargılama yapılmasını, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

27. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Belirtilmelidir ki suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67). Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri

değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemelere aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

29. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar, B.No:2013/1664, 16/7/2014,§ 53).

30. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 10. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/263, K.2019/236) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NERİMAN DEMİRBAĞ

B. No: 2022/61000 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/61000

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NERİMAN DEMİRBAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/61000)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Neriman DEMİRBAĞ

Vekili : Av. Şafi ONAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yakalama ve gözaltı tedbirleri dolayısıyla ödenen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Çanakkale Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu hakkında PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olduğu iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Bu kapsamda 14/8/2017 tarihinde gözaltına alınan başvurucu, Çanakkale Sulh Ceza Hâkimliği nezdinde yapılan sorgusunun ardından hakkında adli kontrol hükümleri uygulanmak suretiyle 17/8/2017 tarihinde serbest bırakılmıştır.

3. Başsavcılığın 6/10/2017 tarihli iddianamesi ile başvurucu hakkında kamu davası açılmış, Çanakkale 2. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde yürütülen yargılama neticesinde 23/12/2020 tarihinde başvurucunun atılı suçtan beraatine karar verilmiştir. Anılan karar istinaf edilmeksizin kesinleşmiştir.

4. Başvurucu 7/7/2021 tarihli dilekçesi ile maddi ve manevi zarara uğradığını belirterek 5.000 TL maddi ve 15.000 TL manevi tazminatın haksız fiil tarihinden itibaren işleyecek

yasal faiziyle birlikte davalı hazineden tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

5. Tazminat talebine ilişkin yargılamayı yürüten Bakırköy 12. Ağır Ceza Mahkemesi 4/10/2021 tarihinde tazminat talebini kısmen kabul etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, 140,40 TL maddi ve 750 TL manevi tazminatın gözaltı tarihi olan 14/8/2017 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalı hazineden tahsil edilerek başvurucuya verilmesine karar vermiştir.

6. Başvurucunun istinaf kanun yoluna başvurması üzerine 29/4/2022 tarihinde İstanbul Bölge Adliyesi Mahkemesi 19. Ceza Dairesi istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

7. Başvurucu 2/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca; başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, hukuka aykırı yakalama ve gözaltı tedbirleri nedeniyle açtığı tazminat davasında hükmedilen maddi ve manevi tazminat miktarının düşük olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü şartları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne katılmadığını belirtmiş ve ihlal iddialarını yinelemiştir.

11. Başvurucunun şikâyetinin Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü ve dokuzuncu fıkraları kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla içtihat değişikliğine gitmiş, haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-39).

14. Derece mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi

bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığını değerlendirirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 48).

15. Bunun yanında manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren derece mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın oluş biçimi, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (Siyami Hıdıroğlu [GK] B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

16. Somut olayda derece mahkemesi dosyaya gelen Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarına göre başvurucunun gözaltına alındığı tarihte asgari ücret ile çalıştığını gözönünde bulundurarak başvurucunun maddi kaybının gözaltında kaldığı dönemdeki asgari ücret tarifesi üzerinden hesaplanması gerektiği sonucuna varmış ve üç günlük net asgari ücretin karşılığı olan 140,40 TL'nin başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Derece mahkemesince toplanan deliller doğrultusunda belirlenen maddi tazminat miktarının davanın koşullarında orantısız olduğu söylenemeyecektir.

17. Manevi tazminat bakımından ise somut olayda başvurucuya üç günlük gözaltı için 750 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Bu miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesini kararlaştırdığı tazminat miktarına göre düşük olduğu ortadadır (Anayasa Mahkemesinin gözaltının hukukiliği ile ilgili iddialarda bir günlük gözaltı süresi için hükmettiği tazminat miktarı derece mahkemesinin karar tarihi olan 2021 yılı için asgari 600 TL, 2024 yılı için ise 2.970 TL'dir.). Ağır Ceza Mahkemesince hükmedilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte somut olayın şartlarında ödenmesine hükmedilen miktarın düşük olduğu anlaşılmıştır. Buna göre Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan esaslara aykırı bir durum söz konusu olmasına rağmen ödenmesine hükmedilen tazminatın başvurucunun manevi zararını karşılamaktan uzak olduğu sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu 20.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve

Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Yakalama ve gözaltı tedbirlerinin hukuka aykırı olması dolayısıyla hükmedilen tazminatın yetersizliği nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bakırköy 12. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2021/294, K.2021/517) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VAHİT EREN KOÇAK

B. No: 2022/69463 | Karar tarihi: 11.06.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/69463

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VAHİT EREN KOÇAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/69463)

Karar Tarihi: 11/6/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : Vahit Eren KOÇAK

Vekili : Av. Tuğçe YILMAZ DAMCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezası ve sürücü belgesinin geçici olarak alınmasına ilişkin işleme karşı yapılan itiraz başvurusunda deliller değerlendirilirken kolluk tutanağına aksi ispat edilemeyecek seviyede üstünlük tanınması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ile çelişmeli yargılama ilkelerinin, mülkiyet ile kişi özgürlüğü ve güvenliği haklarının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Karşıyaka ilçesi Devriye Ekipler Amirliğine bağlı ekip tarafından yapılan uygulama esnasında alkol miktarını belirleyen cihazı kullanmayı kabul etmediği gerekçesiyle 5.224 TL idari para cezasıyla cezalandırılmış ve sürücü belgesine iki yıl el konulmuştur.

3. Kolluk görevlileri tarafından 26/4/2022 tarihinde yapılan trafik uygulaması esnasında kontrol noktasına belli bir uzaklıkta durup aracını park eden başvurucunun sonrasında yola yaya devam etmesi üzerine görevlilerce durdurulduğu ve aracını neden park ettiğinin sorulduğu, verdiği cevabın şüpheli bulunması üzerine kendine alkol kontrolü yaptırılmak istendiği, başvurucunun ise kontrol yapılmak istenen an sürücü konumunda olmadığını

belirterek kontrole karşı çıktığı ve bu suretle ölçümün yapılamadığı hususları hem başvurucu tarafından süreçte belirtilmiş hem de aynı tarihte uygulama noktasında görev yapan yedi kolluk görevlisince tutulan tutanakta (Olay Tutanağı) yer almıştır.

4. Başvurucu, idari para cezasına karşı Karşıyaka 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde; yaya olarak hareket hâlinde olduğu süreçte öncelikle kimlik belgesinin, sonrasında ise sürücü belgesinin istendiğini ve ardından alkol ölçüm cihazına üflemesinin söylendiği; bahse konu işlem anında araç kullanmadığını belirterek cihazla ölçüm yapılmasını reddettiği gerekçesiyle hakkında tutanak tanzim edildiğini belirtmiştir.

5. Kararına itiraz edilen kurum tarafından Hâkimliğe sunulan 17/5/2022 tarihli cevap yazısında, trafik uygulamasını fark eden başvurucunun uygulama noktasına yaklaşık 50 metre uzaklıkta aracını durdurarak geri manevra ile park ettiği, ardından yürüyerek görevlilerinin yanından geçtiği süreçte kendisinin durdurularak sorular sorulduğu, bu sorulara verdiği kaçamak ve tutarsız cevaplar üzerine kendine alkol kontrolü yapılmak istendiği ancak buna karşı çıktığı belirtilmiş ve tüm bu sürece ilişkin görüntü kayıtlarının yine anılan cevap yazısının ekinde sunulduğu görülmüştür.

6. Hâkimliğin 30/5/2022 tarihli gerekçeli kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...gönderilen CD ile olaya ilişkin tutulan tutanakların incelenmesinde... tutulan 26/04/2022 tarihli tutanakta muterizin uygulama noktasına 50 metre uzaklıkta aracını durdurup geri geri gelmek suretiyle uzaklaştığı, akabinde aracı park edip araçtan inerek görevlilere doğru yürüdüğü, şahsın bu esnada durdurulup kimlik istendiğinde [başvurucu] olduğunun anlaşıldığı belirtilmiş ve tutanağı 7 farklı kolluk görevlisinin imza etmiş olduğu görülmüş olup; muterizin her türlü hukuki dayanaktan yoksun beyanlarına itibar edilmeyerek karar yerinde esas alınmamış ve olayın hemen anında tanzim edilen tutanak ve tüm dosya kapsamında mevcut delillere itibarla, uygulanan cezada usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığı..."

7. Başvurucunun Hâkimliğin kararına yaptığı itirazı inceleyen Karşıyaka 2. Sulh Ceza Hâkimliği de 13/6/2022 tarihli kararında, itiraza konu karardaki gerekçeler gözetildiğinde kararda hukuka aykırılık tespit edilmediği gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiş ve idari yaptırım kararı kesinleşmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 18/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 29/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; alkol kontrolünün kanundaki düzenleme gereği otomobil sürücülerine yapılabileceğini, olay sırasında sürücü olarak otomobil kullanmadığını ve yaya olarak hareket hâlinde olmasına rağmen kolluk görevlilerince alkol kontrolü yapılmak istendiğini belirtmiştir.

11. Başvurucu; bu yöndeki itirazlarının değerlendirilmesi için arkadaşının işyerine uğradığını gösterecek kamera kayıtlarının getirtilmesini ve arkadaşının tanık sıfatıyla dinlenmesini talep ettiğini ancak Hâkimliğin Olay Tutanağı'na bağlı kalarak iptal

başvurusunu reddetmesi nedeniyle adil yargılanma, mülkiyet hakkı ile özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun yargılama sürecinde silahların eşitliği ilkesine yönelik herhangi bir sınırlama ve müdahaleye maruz kalmadan etkili bir şekilde haklarını kullanma imkânı bulduğu ifade edilmiştir.

13. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvuru, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi, deliller değerlendirilirken kolluk tutanağına aksi ispat edilemeyecek seviyede üstünlük tanınması hususuyla bağlantılı olarak silahların eşitliği ilkesine ilişkin ilgili hukuka ve genel ilkelere Gurbet Çoban (B. No: 2019/38857, 17/11/2021, §§ 17-39) kararında yer vermiştir. Buna göre Mahkemeden başvurucunun iddia ve itirazlarını dikkate alması, bunları ilgili ve yeterli gerekçe ile karşılaması, bu iddialarda da yeterli ölçüde şans tanıdığını ortaya koyması beklenmektedir. İdari işlemlerin ve bu bağlamda kamu ajanları tarafından düzenlenen tutanakların içeriğinin hukuka/gerçeğe uygunluk karinesinden yararlanacağı hukukun bilinen bir ilkesi olmakla birlikte idari işlemin hukukiliğinin veya tutanağın içeriğinin gerçekliğinin dava konusu edildiği bir yargılamada hâkimin değinilen karineyi uygulaması bu davanın açılmasını anlamsız hâle getirecektir. İdare tarafından tanzim edilen belgelerin içeriğinin gerçekliği karinesinin yargılamanın sonucu yönünden belirleyici olması bireyi devlete karşı dezavantajlı bir konuma sokacağından silahların eşitliği ilkesini zedeleyebileceği gibi suç isnadıyla ilgili yargılama söz konusu olduğunda masumiyet karinesini de ihlal edebilecektir (Gurbet Çoban, § 44).

17. Kuşkusuz adil yargılanma hakkı suç isnadıyla ilgili yargılamalarda bile mahkemelerin fiilî ve hukuki karinelere dayanmasını bütünüyle yasaklamamaktadır. Ancak suç isnadına ilişkin bir yargılamada karinenin adil yargılama hakkını ihlal etmemesi için karineyle kişinin otomatik olarak suçlu ilan edilmemesi, bu bağlamda karinenin aksinin ispat edilebilir nitelikte olması ve başvurucunun karinenin aksini ispatlama gayesiyle yaptığı açıklama ve sunduğu delillerin mahkeme tarafından titizlikle ele alındığının gösterilmiş olması gerekir (Gurbet Çoban, § 47).

18. 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 48. maddesinin dokuzuncu fıkrası uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılıp kullanılmadığı ya da alkolün kandaki miktarını tespit amacıyla, kollukça teknik cihazlar kullanılmasını kabul etmeyen sürücülere idari para cezası verileceği ve ehliyetlerine iki yıl süreyle el konulacağı öngörülmüştür. Bu hüküm, başvurucunun iptal başvurusuna konu cezaların kanuni dayanağını oluşturmaktadır. Aynı Kanun'un "Tanımlar" kenar başlıklı 3. maddesinde sürücü kavramının ise; karayolunda, motorlu veya motorsuz bir aracı veya taşıtı sevk ve idare eden kişi olduğu ifade edilmiştir.

19. Somut olayda başvurucuya isnat edilen eylem, sadece kolluk görevlileri tarafından düzenlenen Olay Tutanağı'na dayanılarak delillendirilmemiştir. Hâkimlik de itirazı reddederken kurum tarafından sunulan olay sürecine ilişkin görüntü kayıtlarını içeren CD, olay ve bilgilendirme tutanakları ile başvurucunun itirazlarının soyut nitelikte olduğuna ve

bu belgelerin aksine yeterli ve geçerli belge sunulamadığına vurgu yapmıştır. Başvurucu ise kolluk görevlileri tarafından otomobil kullanırken durdurulmadığına, görevlilerin kendisini yaya olarak yürüdüğü anda durdurduklarını dolayısıyla olay anında 2918 sayılı Kanun uyarınca sürücü konumunda olmadığına dair çeşitli iddialar ileri sürmüş ve bu itirazlarının delillendirilmesi için kamera kayıtlarının getirtilmesini ve arkadaşının tanık sıfatıyla ifadesinin alınmasını talep etmiştir.

20. Kamu görevlilerince düzenlenen tutanağın gerçekliği karinesi aksi ispat edilebilir nitelikte olup başvurucu olay anında otomobil kullanmadığına, yaya olarak hareket hâlinde bulunduğuna, dolayısıyla anılan cezaların kanuni muhatabı olarak öngörülen sürücü konumunda olmadığına dair argümanlar ileri sürmüştür. Bununla birlikte başvurucunun; aşamalarda ve bireysel başvuru formunda, anılan uygulama noktasına belli bir mesafe kalana kadar aracı ile geldiğini ve cadde üzerinde aracını park ettiğini, bir başka anlatımla alkol kontrolünden çok kısa bir süre önce otomobilini sevk ve idare ederek olay mahalline geldiğini açıkça belirttiğine dikkat çekmek gerekir. Ayrıca başvurucunun, kanındaki alkol miktarının tespitine karar verilmesinin olay anında sergilediği şüpheli hareketler itibarıyla kolluk görevlilerince alkollü olduğunun değerlendirilmesinden kaynaklandığına, teknik cihazın kullanılmasını kabul etmemesi hâlinde kendisine verilecek cezalar hakkında bilgilendirilmediğine ve Olay Tutanağı'nda alkol miktarının tespiti için sağlık kuruluşuna sevkini talep ettiğine ilişkin ibareye yer verilmemesine dair de herhangi bir itiraz ileri sürmediğinin altını çizmek gerekir.

21. Bu durumda, olay ve bilgilendirme tutanakları ile tespit edilen olguların başvurucunun itirazına konu olmadığı, başvurucunun bu temel olgular hakkında aşamalarda herhangi bir açıklamada da bulunmadığı birlikte değerlendirildiğinde Hâkimliğin, başvurucunun kanındaki alkol miktarının tespitine yönelik kontrol öncesinde olay yerine kendi sevk ve idaresindeki otomobille geldiğine, dolayısıyla sürücü olduğuna ilişkin kolluk görevlilerince tutulan tutanaklara ve başvurucunun bizzat kendi ikrarına dayanarak maddi olayın tespiti bakımından somut olayın özel şartları itibarıyla başlı başına bir eksiklik olmadığı vurgulanmalıdır. Dolayısıyla, başvurucunun belirtilen iddiasının ve bu hususta ki delillerin toplanmasına ilişkin taleplerinin kararda karine olarak dayanılan olguların ya da belgelerin içeriğinin gerçekliğine ve itibar edilebilirliğine gölge düşürecek ve Hâkimliğin açık cevap vermesini gerektirecek mahiyette olmadığı değerlendirilmiştir.

22. Diğer yandan kendisine aleyhindeki belgelere karşı savunma imkânı da tanınan başvurucunun aşamalarda ve bireysel başvuru formunda, kolluk görevlilerince alkol ölçüm cihazı ile ölçüm yapılmak istenmesine rağmen ölçüm yapılmasına izin vermediğine ilişkin tutanak ve raporlarda yer alan olguyu açıkça kabul ettiğinin de altı çizilmelidir. Belirtilen nedenlerle; somut olaydaki uygulanma tarzı itibarıyla Hâkimliğin karineye dair bu değerlendirmesinin ispat yükünü ters çevirecek mahiyette olmadığı ve başvurucuyu otomatik olarak kabahatli hâle getirmediği, söz konusu yaklaşımın başvurucunun savunma yapmasını anlamsız hâle getirmediği ve başvurucuyu kamu otoritesi karşısında dezavantajlı konuma düşürmediği anlaşılmıştır.

23. Bu durumda başvurucunun itirazının kamu görevlilerince düzenlenen tutanakların gerçekliği karinesine dayalı olarak reddedilmesinin -somut olayın özel şartları gözetildiğinde- silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerini ihlal etmediği kanaatine varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan

adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

25. Başvurucu; sürücü belgesine el konulması nedeniyle diğerlerinin yanı sıra kişi özgürlüğü güvenliği ile mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24). Başvurucunun, ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ile çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 11/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.B.

B. No: 2019/2230 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/2230

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/2230)

Karar Tarihi: 12/6/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 8/11/2024-32716

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : A.B.

Vekili : Av. Muhammed Feyzi AYGÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; devlet memurluğundan çıkarma disiplin cezasına karşı açılan davada disiplin işlemine konu eyleme ilişkin ceza yargılaması sonucunda verilen beraat kararının dikkate alınmaması ve başvurucunun disiplin cezası almasına sebep olan görüşmelerin yapıldığı hattı kendisinin kullanmadığı iddialarının karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Mezitli Toplum Sağlığı Merkezinde ebe olarak görev yapmaktayken 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin E bendinin (g) alt bendi uyarınca Sağlık Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulunun 16/2/2011 tarihli kararıyla devlet memurluğundan çıkarılmıştır.

3. Başvurucu söz konusu işlemin iptali ve işlem nedeniyle uğradığı maddi zararlarının

tazmini talebiyle dava açmıştır. Mersin 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 4/11/2015 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Mahkeme kararının gerekçesi şöyledir:

"...soruşturma raporunda; 'Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı'nın E:2009/7190 esas ve 2009/4221 nolu iddianamenin 'Şüphelilerin Örgüt İçindeki Konumları ve Eylemleri' başlıklı kısmında şüpheli [M.A.nın] ifadesine başvurulduğu ve ifadesinde davacının hemşire olduğunu bildiğini, bu bayanın para karşılığı fuhuş yaptığını, kadın pazarladığını ve davacının emniyetteki dostunun makamına güvenerek kendisinden fuhuş yapan kadın istediğini beyan ettiği, ayrıca bahse konu iddianamede, davacı hakkında hiyerarşik yapı içinde yer almamakla birlikte örgüt adına suç sayılan eylemleri gerçekleştirdiği, dolayısıyla suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye konumunda olduğu, örgüt faaliyetleri kapsamında fuhuş amacıyla yer temin ettiği, fuhşa aracılık ve teşvik ettiği, bunların yollarını kolaylaştırdığı, örgüt içerisinde yer alan örgüt üyesi[M.A.dan] kendisinin işletmeciliğini yaptığı '[C.] Bar' isimli işletmeye gelen müşteriler için fuhuş amaçlı 'sermaye' olarak tabir edilen bayan istediği ve fuhşa aracılık ettiği ifadelerine yer verildiği, davacıya ait telefon kayıtlarının mahkeme kararı ile dinlemeye alınması sonucunda telefon kayıtlarında davacının, 'İki tane aptal var böyle gülüp eylenmek isteyen kız yok mu, ikisi de tüccar birinin petrolü var hem her halde yeri var, hem narenciyeci ikisi de aynı b.k gibi parası var', 'Ne yaptın lan ayarlayamadın mı kimseyi, ayarlarsan haberim olsun adamlar burada' gibi cümlelerin geçtiği, ayrıca erkek şahıslarla konuşmalarında genellikle kadın ayarlaması ile ilgili ifadelerin 'How much' gibi fiyat sormalarının ve 300-400-500 gibi miktar belirtmelerinin kullanıldığı, ... hiç tanımadığı erkeklere fuhuş amaçlı kadınlar temin etmeye çalıştığı, bu davranışının toplumda yerleşmiş ahlaki değerlere aykırı, adap ve aile düzenini tahribe yönelik bir fiil olduğu ve fiilin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 'Genel Ahlaka Karşı Suçlar' başlığı altında düzenlendiği, Mersin İli, Mezitli ... Sağlık Ocağı'nda görevli ebe olarak görev yapan davacının Devlet memurluğu sıfatı ile bağdaşmayan nitelikte utanç verici davranışlarda bulunduğu anlaşıldığından, davacı hakkında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin E/g fıkrası gereğince Devlet memurluğundan çıkarma cezasıyla tecziye edilmesi gerekeceği' yönünde getirilen teklif doğrultusunda dava konusu16.02.2011 tarih ve 2011/I-3 sayılı Yüksek Disiplin Kurulu Kararı ile davacının Devlet memurluğundan çıkarılma cezası ile cezalandırıldığı, anılan işlemin iptali istemiyle görülmekte olan işbu davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Bakılan davada, dava konusu işlemin dayanağı olan soruşturma raporu ve eki ifade tutanakları ile mahkeme kararları sonrasında tutanak altına alınan telefon görüşme kayıtlarının birlikte değerlendirilmesinden, davacıya isnat edilen fiilin sübuta erdiği veMemurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici mahiyette olduğu sonuç ve kanaatine varılmıştır."

4. Mahkeme kararı, Danıştay Onikinci Dairesinin 21/2/2017 tarihli kararıyla ayrı bir gerekçe belirtilmeksizin onanmıştır. Başvurucunun karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 13/11/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

5. Başvurucu hakkında suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma, bir kimseyi fuhuşa teşvik etme veya yaptırma veya aracılık etme veya yer temin etme suçlarından Mersin 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ceza Mahkemesi) dava açılmıştır. Ceza Mahkemesinin 29/4/2016 tarihli kararıyla örgüt adına suç işleme suçundan başvurucunun beraatine karar verildiği ve bu kararın temyiz edilmeden 9/5/2016 tarihinde kesinleştiği görülmüştür.

6. Başvurucu; ceza davasında verilen kararı, temyize ilişkin karar verilmeden önce

12/5/2016 tarihinde Danıştaya sunmuştur.

7. Başvurucu, nihai kararı 19/12/2018 tarihinde öğrenmiş; 16/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

8. Her ne kadar başvuru formunda ceza yargılaması ile ilgisi olan iddialara da yer verildiği görülmekte ise de bakılmakta olan bireysel başvurunun konusunun disiplin cezasına ilişkin mahkeme kararı olduğu görüldüğünden anılan iddialar değerlendirilmemiştir.

9. Başvurucu; üzerine atılı fiillerin tek dayanağı olan görüşmelerin yapıldığı telefon hattını kendisinin kullanmadığı iddiasının karşılanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının, hakkında kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan iddia niteliğindeki açıklamalara itibar edilerek kamu görevinden çıkarılması ve aynı iddialarla hakkında açılan ceza yargılaması sonucunda verilen beraat kararının dikkate alınmaması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) Bakanlık görüşünde; Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevapta, benzer nitelikteki kararlara göre hakkında verilen beraat kararının dikkate alınması gerektiğini ileri sürmüştür.

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özünün ilk derece mahkemesi ve temyiz aşamasında ileri sürdüğü iddiaların karşılanmamasına ilişkin olduğundan başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56)davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemeler makul bir gerekçe ile yanıt verilmelidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul ya da esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

14. Cezai sorumluluğunun bulunmadığı tespit edilmiş veya ceza sorumluluğu ortadan kalkmış olsa dahi aynı olaylar nedeniyle -daha hafif bir ispat külfeti temelinde- kişi hakkında başka tür bir sorumluluğun tesis edilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Bu bağlamda ceza yargılamasına konu maddi olay ve olguların disiplin hukuku esasları çerçevesinde diğer kamu makamlarınca (idari/adli) ayrıca değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonucunda ulaşılacak kanaate göre işlem/karar tesis edilmesi mümkündür (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Özcan Pektaş, B. No: 2013/6879, 2/12/2015, § 25; Kürşat Eyol, § 30, Galip Şahin, § 48).

15. Somut olayda başvurucunun disiplin cezası almasına sebep olan görüşmelerin yapıldığı hattı kendisinin kullanmadığı iddiası yargılama mercilerince değerlendirilmemiştir. Ayrıca mahkeme kararının verildiği tarihte başvurucu hakkında aynı fiilden dolayı ceza yargılaması devam etmektedir. Başvurucunun temyiz aşamasında Ceza Mahkemesince verilen beraat kararını sunmasına rağmen Danıştay tarafından mahkeme kararı ayrı bir gerekçe belirtilmeksizin oyçokluğu ile onanmıştır. Temyiz kararının karşıoyunda, başvurucuya isnat edilen fiillerin sübuta erdiğine ilişkin olarak soruşturma raporunda yeterli somut tespitler bulunmadığı ve başvurucunun aynı fiil nedeniyle yapılan ceza yargılamasında beraat ettiği anlaşıldığından işlemin iptaline karar verilmesi gerektiği görüşüne yer verilmiştir.

16. Bu itibarla başvurucunun disiplin cezası almasına sebep olan görüşmelerin yapıldığı hattı kendisinin kullanmadığı iddiasının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karşılanmaması ve temyiz aşamasında sunduğu Ceza Mahkemesince verilen beraat kararının değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açmıştır.

17. Diğer taraftan bu ihlal kararının davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

19. Başvurucu; ayrıca disiplin soruşturmasında tanık dinletme talebinin kabul edilmemesi ve savunmasının eksik alınması nedeniyle savunma ve adil yargılanma haklarının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Gerekçeli karar hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu iddialarının ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri

Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mersin 2. İdare Mahkemesine (E.2011/537, K.2015/1520) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.E.

B. No: 2019/6074 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/6074

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.E.BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/6074)

Karar Tarihi: 12/6/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 8/11/2024-32716

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucu : E.E.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gerçekleştirme görevlisi olan başvurucunun Sayıştay tarafından tespit edilen kamu zararını tazmin etmeye mahkûm edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, 2008 ve 2016 yılları arasında Antalya Su ve Atıksu Genel Müdürlüğünde (ASAT) avukatlık hizmetleri sınıfına tabi memur olarak görev yapmıştır. Sayıştay Başkanlığı tarafından ASAT'ın 2013 yılına ilişkin hesaplarına yönelik denetim yapılmıştır. Denetim sonucunda Sayıştay denetçileri 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (659 sayılı KHK) 14. maddesine aykırı olarak 2013 yılı vekâlet ücreti ödemelerinde üst sınırın uygulanmadığının ve işçi statüsündeki personele avukatlarla aynı tutarda vekâlet ücreti ödendiğinin tespit edilmesi üzerine kamu zararına sebep

olunduğu iddiasını sorgu konusu yapmıştır.

3. Sayıştay 6. Dairesi (Daire) 659 sayılı KHK'nın 14. maddesi gereği avukatlık hizmetleri sınıfına dâhil olan hukuk birimi amiri, hukuk müşaviri, muhakemat müdürü ve avukatlar için belirlenen gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak aylık brüt tutarının on iki katı aşılmak suretiyle ödenen 162.774,77 TL vekâlet ücretinden oluşan kamu zararının gerçekleştirme görevlisi sıfatıyla başvurucunun dâhil olduğu kişilerden müteselsilen tahsil edilmesine karar vermiştir.

4. Başvurucu, anılan kararı temyiz etmiştir. Sayıştay Temyiz Kurulu (Kurul) 18/1/2017 tarihinde oyçokluğuyla Daire kararının tasdikine karar vermiştir. Kararda değinilen hususlar özetle şöyledir:

i. 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 33. maddesi uyarınca bir mali işlemi gerçekleştirmede görevli olanların sorumluluğunun belirlenmesinde, gerçekleştirme işlemini yapan memurun yetkili ve görevli olması, yapılan giderin de bu görevli tarafından düzenlenip imzalanan belgeye dayandırılması zorunludur. Bu nedenle aralarında başvurucunun da bulunduğu kişiler, hukuk müşavirliği dışında farklı birimlerde çalışsalar dahi görevlendirilmeleri neticesinde ödeme için gerekli belgeleri hazırlamaları ve ödemelerin yapıldığı muhasebe işlem fişlerini düzenleyen olarak imzalamaları nedeniyle sorumlu olarak kabul edilmiştir.

ii. 5018 sayılı Kanun'un 2. maddesinde anılan Kanun'un merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahallî idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin mali yönetimini ve kontrolünü kapsadığı belirtilmiştir. Anılan düzenlemede "mahallî idarelerin ve bunların birlikleri" ifadesinin bağlı kuruluşları da kapsadığı değerlendirilmiş, büyükşehir belediyesine bağlı kuruluşlar arasında olduğu anlaşılan ASAT'ın 5018 sayılı Kanun'a tabi olduğu kabul edilmiştir.

iii. Genel nitelikli olması nedeniyle 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan avukatları da kapsamaktadır. Ancak iş sahibi ile avukat arasındaki ücret ilişkilerini düzenlemesi nedeniyle anılan Kanun'un 164. maddesi tamamen mesleklerini serbest olarak ifa eden avukatlar için geçerlidir. Ayrıca kamuda istihdam edilen avukatların statü hukukuna tabi olmaları nedeniyle bunlara sadece avukatlık ücreti değil kadrolarına bağlı olarak ilgili mevzuatta öngörülen aylık, ek gösterge, zam ve tazminat ile diğer mali, sosyal hak ve yardımlar her ay herhangi bir dava ile ilişki kurulmaksızın ödenmektedir. Bu nedenle kamuda istihdam edilen avukatlara avukatlık vekâlet ücreti dağıtılırken 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda ve diğer kanunlarda yer alan düzenlemelere uyulması zorunludur.

iv. 20/11/1981 tarihli ve 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 1. maddesinin (4) numaralı fıkrasında İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (İSKİ) personelinin657 sayılı Kanun hükümlerine tabi olduğu düzenlenmiştir. ASAT Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliği Kuruluş Görev ve Yetki Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 22. maddesinde; avukatların dava ve icra takiplerinde mahkemeler, icra daireleri, Danıştay ve Yargıtay gibi idari ve adli kaza mercilerince idare ve avukat lehine takdir olunarak tahsil edilen vekâlet ücretlerinin 657 sayılı Kanun'un 146., 2560 sayılı Kanun'un 4., 5. ve ek 5., 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 82., 1136 sayılı Kanun'un 164. ve ek 1. maddeleri gereğince hukuk müşaviri, avukatlar ve büro personeli arasında, bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen oranlara göre dağıtılacağı kararlaştırılmıştır. Yine 659 sayılı KHK'nın 18. maddesinde 2/2/1929 tarihli ve 1389 sayılı

Devlet Davalarını İntaç Eden Avukat ve Saireye Verilecek Ücreti Vekâlet Hakkında Kanun'un ve 657 sayılı Kanun'un 146. maddesinin üçüncü fıkrasının yürürlükten kaldırıldığı, diğer mevzuatta vekâlet ücretinin ödenmesine ilişkin yürürlükten kaldırılan bu düzenlemelere yapılan atıfların 659 sayılı KHK'ya yapılmış sayılacağı belirtilmiştir.

v. 659 sayılı KHK'nın 14. maddesinde yer alan düzenleme ile ödenebilecek vekâlet ücreti üst sınırı belirlenmiştir. ASAT tarafından çeşitli yargı ve icra mercilerinde sonuçlanan dava ile işlemler neticesinde kazanılan, emanet hesabında toplanan ve üç yıl sonunda dağıtımı yapılmayan tutarların kamu kurumunun bütçesine gelir olarak kaydedilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla söz konusu tutarların kamu kaynağı olduğu açıktır. 5018 sayılı Kanun'un 17. maddesine göre hukuka aykırı bir işlemle kamu kaynağında eksilmeye neden olunması kamu zararı kapsamında kabul edilmelidir. ASAT'ta çalışan avukatlara ödenen vekâlet ücretleri için 659 sayılı KHK ile belirlenen üst sınıra uyulmaması sonucunda kamu kaynağında bir eksilme, dolayısıyla kamu zararı ortaya çıkmıştır.

5. Başvurucu, belirtilen Kurul kararına karşı karar düzeltme talebinde bulunmuştur. Kurul 3/10/2018 tarihinde başvurucunun Anayasa'ya aykırılık iddiasının ciddi görülmediğini belirtip temyiz incelemesindeki gerekçesini tekrar ederek oyçokluğuyla karar düzeltme talebini reddetmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 8/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 26/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu;

i. 659 sayılı KHK'nın 14. maddesi uyarınca belirlenen üst sınıra uyulmaksızın vekâlet ücreti ödenmesi nedeniyle Sayıştay tarafından hakkında tazmin hükmü verildiğini belirterek mahkeme niteliği tartışmalı olan Sayıştay nezdinde yargılama yapıldığını, ayrıca Sayıştayın bağımsız ve tarafsız bir yargı mercii görünümü vermediğini ileri sürmüştür.

ii. 659 sayılı KHK'nın 14. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasının gerekçesiz olarak reddedildiğini, ASAT'ın 659 sayılı KHK kapsamında olmadığı yönündeki iddiasının karşılanmadığını, kamu zararının nasıl oluştuğunun Sayıştay kararında açıklanmadığını ifade etmiştir.

iii. Yargılamanın bütünüyle Sayıştay bünyesindeki denetçilerin hazırladığı rapor üzerinden yürütüldüğünü, çekişmeli yargılanma yapılmadığı gibi uyuşmazlık konusunu bizzat Sayıştayın kendi işleminin oluşturduğunu açıklamıştır.

iv. Kamu zararının tespiti bakımından sadece denetçi raporu ile yetinildiğini ve bilirkişi raporu alınması yönündeki talebinin reddedilerek savunma sonrasında tanzim edilen ve yargılamada esas alınan raporun kendisine tebliğ edilmeksizin, usul hükümleri uygulanmadan karar verildiğini belirtmiştir.

v. Sayıştay Dairelerinin ASAT'ın 659 sayılı KHK'ya tabi olup olmadığı yönünde farklı kararları olduğunu, içtihat farklılıklarının giderilmesi için içtihadı birleştirme yoluna başvurulmayarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini açıklamıştır.

vi. Tahsili talep edilen ödemenin kamu zararı kapsamında olup olmadığı ile ASAT'ın 659 sayılı KHK'ya tabi olup olmadığına ilişkin değerlendirmenin açık şekilde takdire ve yorumlama hatasına dayandığını, gerçekleştirme görevlisi olması nedeniyle hukuken tartışmalı bir konu hakkında Sayıştay kararı ile tespit edilen kamu zararından kişisel mal varlığı ile sorumlu tutulmasının aşırı ve ölçüsüz bir müdahale olduğunu ifade etmiştir.

vii. Belirttiği gerekçelerle adil yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının, çekişmeli yargılanma hakkının, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, etkili başvuru hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Hakkında verilen tazmin kararı uyarınca başvurucunun bir miktar parayı ödemek zorunda kaldığı açık olup bu paranın Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkının konusuna giren bir mülk teşkil ettiği hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Somut olayda üst sınır uygulanmaksızın ödenen vekâlet ücreti nedeniyle gerçekleştirme görevlisi sıfatıyla sorumlu kabul edilen başvurucudan kamunun zararının tazmin edilmesine karar verilmiştir. Buna göre başvurucudan kamu zararının tazmin edilmesinin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Diğer taraftan müdahalenin amacı da gözetildiğinde mülkiyet, kamu yararına kullanımının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin kural çerçevesinde incelenmelidir.

11. Mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni olması ve kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunması yeterli olmayıp ölçülü olması da gerekir. Hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ölçülülük ilkesi uyarınca mülkiyet hakkının sınırlandırılması suretiyle elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin sağlanması zorunludur. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak olağan dışı ve aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır (Arslan Gedik, B. No: 2014/17217, 14/9/2017, § 39).

12. Ölçülülük ilkesi, elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2016/46, K.2016/178,23/11/2016, § 12; AYM, E.2015/40, K.2016/5, 28/1/2016, § 10).

13. Sayıştayın tazmin kararında 5018 sayılı Kanun'un 33. maddesi uyarınca üst sınır uygulanmaksızın fazladan yapılan vekâlet ücretlerine ilişkin ödemelerden gerçekleştirme görevlisi olarak başvurucunun tazmin sorumluluğu olduğu belirtilmiş olup müdahalenin kanunilik unsurunu taşıdığı anlaşılmıştır. Başvuruya konu olayda başvurucunun kamu kaynakları kullanılarak fazla ödendiği ileri sürülen vekâlet ücreti nedeniyle oluşan kamu zararının tazmininden sorumlu tutulmasında kamu yararı bulunduğu ve müdahalenin bu yönüyle meşru bir amacı olduğu tartışmasızdır. Diğer yandan kamu zararının zararın oluşmasına eylemleri ve işlemleriyle sebep olduğu kabul edilen kişilerden tahsil edilmesi amacıyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kamu yararı amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez. Somut olaydaki müdahalenin

ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçüt ise orantılılıktır. Bu itibarla, uygulanan tedbirle başvurucuya aşırı ve orantısız bir külfet yüklenip yüklenmediği tespit edilmelidir.

14. Yargısal faaliyetin en önemli unsuru, bir hukuki uyuşmazlığın tüm yönleriyle esastan çözümlenerek karara bağlanması ve bu kararın kesin hüküm niteliği taşımasıdır. Kesin hüküm, davanın tarafları arasındaki hukuki ilişkinin bütün bir gelecek için kesin olarak tespit edilmesi veya düzenlenmesi ve aynı davanın hükmün kesinleşmesinden sonra yeniden açılamamasıdır. Sayıştay, sorumluların hesap ve işlemlerinin hukuka uygun olup olmadığı, hukuka aykırı ise kamu zararı doğurup doğurmadığı ve hukuka aykırı mali işlem ile kamu zararı arasında illiyet bağı bulunup bulunmadığı hususunda 6085 sayılı Kanun'da öngörülen yargılama usullerini izleyerek bir inceleme yaptıktan sonra her üç koşulun da gerçekleşmesi durumunda kamu zararının hesap sorumlusundan tazminine karar vermektedir (AYM,E.2012/102, K.2012/207, 27/12/2012).

15. Sayıştayın tazmin kararı vermesi hukuka aykırılığın müeyyidesidir. Anayasa'nın 160. maddesinin birinci fıkrasında, Sayıştayın bu kararının kesin hüküm niteliğinde olduğunun açıkça belirtilmesi ve bu karara karşı herhangi bir hukuksal yola başvurma yolunun öngörülmemesi Sayıştay kararının yargısal anlamda kesin hüküm niteliğinde olduğunu gösterir (AYM, E.2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; Anayasa Mahkemesinin aynı yöndeki diğer kararları için ayrıca bkz. AYM,E.2011/21, K.2013/36, 28/2/2013; E.2011/142, K.2013/52, 3/4/2013; E.2014/172, K.2014/170, 13/11/2014).

16. Somut olayda başvurucu öncelikle ASAT'ın 659 sayılı KHK kapsamında olmaması nedeniyle anılan KHK'nın 14. maddesinde vekâlet ücretlerine ilişkin düzenlenen üst sınırın uygulanamayacağını ileri sürmüştür. Bireysel başvuru kapsamında ilgili kanun hükümlerinin yorumlanması ve buna dayanılarak delillerin değerlendirilmesi kural olarak uyuşmazlığı çözen ve kanun yolu denetimi yapan mahkemelerin görevidir. Anayasa Mahkemesinin hukuk kurallarının yorumuna ya da delillerin değerlendirilmesine ilişkin görevi açık bir keyfîlik veya bariz takdir hatası durumları ile sınırlıdır (Sina Aziz Manastırı ve Başpiskoposluğu (Tur-u Sina Manastırı), B. No: 2018/26955, 14/12/2022, § 92).

17. Daire ve Kurul kararlarında mevzuat düzenlemelerine yer verilerek 659 sayılı KHK'nın 14. maddesi uygulanmak suretiyle değerlendirme yapılması gerektiği açıkça belirtilmiştir (bkz. §§ 3, 4). Daire ve Kurul, belirtilen düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olduğuna ilişkin iddiayı inceleyerek gerçekleştirme görevlisi olan başvurucunun durumuna ve tahsili talep edilen miktarın kamu zararı oluşturduğuna ilişkin olarak ayrıca ve açıkça değerlendirmelerde bulunmuştur. Maddi hukuk kurallarının yorumu uyuşmazlığı çözen, kanun yolu denetimi yapan mahkemelerin görev ve yetkisinde olup Anayasa Mahkemesinin görevi bu yorumun Anayasa'da yer alan hak ve güvencelere aykırı olup olmadığını incelemekten ibarettir. Somut olayda Sayıştayın ilgili dairesinin ve Temyiz Kurulunun anılan mevzuata ilişkin yorumunun keyfî ya da hukuka açıkça aykırı olduğunun söylenmesi için hiçbir neden bulunmamaktadır. Bunun yanında 659 sayılı KHK'nın kapsamına ilişkin olarak başvurucunun sunduğu ve temyiz incelemesinden geçip geçmediği hususunda belirsizlik bulunan kararlara dayanılarak yargısal farklılıklar bulunduğu iddia edilmiş ise de oluştuğu iddia edilen yargısal farklılığın içtihat farklılığı oluşturacak boyutta olmadığı anlaşılmıştır.

18. Başvurucu, savunması alındıktan sonra hazırlanan ve yargılamaya esas alınan raporun kendisine tebliğ edilmediğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesince İsmail Buğra İşlek (B. No: 2013/1177, 26/3/2013) kararında bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği

bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermesi gerekir (İsmail Buğra İşlek, § 17). Somut olayda başvurucu, yargılamaya esas alınan raporun kendisine tebliğ edilmediğini ve bahsi geçen raporun içeriğinden haberdar olmadığını dile getirmiştir. Kaldı ki başvurucunun anılan raporun içeriğinden en geç daire kararı ile birlikte haberdar olduğu ve temyiz aşamasında bu rapora yönelik itirazlarını ileri sürme imkânı bulunduğu açıktır.

19. Başvurucu son olarak Sayıştayda görevli denetçiler tarafından hazırlanan rapora göre karar verilmesinden ve bilirkişi raporu alınması yönündeki talebinin reddedilmesinden yakınmaktadır. Kural olarak Anayasa Mahkemesinin görevi herhangi bir davada bilirkişi raporunun veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 68). Hâkim ya da mahkeme, bilirkişi incelemesi yaptırmak zorunda olmadığı gibi bilirkişilerce hazırlanan raporlarla da bağlı değildir. Yargılama mercii, bilirkişi mütalaasına uymayan bir karar da verebilir (bazı farklarla birlikte bkz. Yahya Murat Demirel ve Hüsnü Barbaros Olcay, B. No: 2013/7996, 17/2/2016, § 54). Daire ve Kurul tarafından denetçi raporu ve yargılamaya esas alınan rapor yeterli görülerek bir karar verildiği değerlendirilmiştir. Başvurucunun söz konusu raporlara karşı itirazlarını sunma imkânı bulduğu, raporlarda yapılan hesaplamalara yönelik somut bir itiraz ileri sürmediği anlaşılmıştır. Ayrıca yargılama sürecine bir bütün olarak bakıldığında başvurucunun delillerini ve iddialarını sunma fırsatı bulamadığına dair bir olguya rastlanmadığı sonucuna varılmıştır.

20. Sonuç olarak başvurucu, mevzuata aykırı olarak yapılan ödemeler nedeniyle oluşan kamu zararından sorumlu tutulmuştur. Başvurucunun bu sorumluluğunun ilgili kanun hükümlerine göre Sayıştay tarafından tespit edildiği, başvurucunun Sayıştay tarafından yapılan yargılamada itirazlarını serbestçe ileri sürme imkânı elde ettiği anlaşılmıştır. Bunun yanında başvurucu, yargısal makamların kararlarının makul bir değerlendirme içermediğini veya keyfî olduğunu ortaya koyamamıştır. Başvurucunun iddia ettiği yargısal kararlardaki farklılığın hukuki güvenliği sarsacak nitelikte olmadığı, dolayısıyla başvurunun hukuk kurallarının yorumlanması ve delillerin değerlendirilmesi kapsamında kaldığı tespit edilmiştir. Başvurucunun tazmin etmekle yükümlü tutulduğu miktar nedeniyle ödeme yapılan personele rücu etme imkânı bulunduğu, bu bağlamda Anayasa'nın 35. maddesinde öngörülen güvencelerin de sağlandığı gözetildiğinde müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediği değerlendirilmiştir. Buna göre başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile müdahalenin kamu yararı amacı arasında olması gereken adil denge bozulmamış olup mülkiyet hakkına yapılan müdahale ölçülüdür. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edilmediği açıktır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado

([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ SATILMIŞ

B. No: 2019/20106 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/20106

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ SATILMIŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/20106)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Ali SATILMIŞ

Vekili : Av. Oktay YAVUZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Türkiye Elektrik İletim A.Ş. tarafından başvurucu aleyhine kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili talebiyle 9/6/2017 tarihinde dava açılmış ve Trabzon'un Ortahisar ilçesinde bulunan ve başvurucuya ait olan üç taşınmaz üzerinde irtifak hakkı tesis edilmesi talep edilmiştir. Trabzon 2. Asliye Hukuk Mahkemesince taşınmazlardaki toplam kamulaştırma bedeli62.410,56 TL olarak tespit edilmiş ve taşınmazların bir kısmı üzerine irtifak hakkı tesis edilmesine karar verilmiştir. Yapılan istinaf talebini değerlendiren Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi, kamulaştırma bedelinin 51.360,37 TL olması gerektiğini belirtmiş ve kararı bu şekilde düzeltmiştir.

3. Başvurucu, nihai kararı 30/4/2019 tarihinde öğrendikten sonra 30/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar

verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu, kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruların incelenmesinde, bu Kanun ve İçtüzükte hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanır."

7. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 84. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruların incelenmesinde, kararların infazında Kanun ve İçtüzükte hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanır."

8. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Dava sırasında taraflardan birinin ölümü" kenar başlıklı 55. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Taraflardan birinin ölümü hâlinde, mirasçılar mirası kabul veya reddetmemişse, bu hususta kanunla belirlenen süreler geçinceye kadar dava ertelenir. Bununla beraber hâkim, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, talep üzerine davayı takip için kayyım atanmasına karar verebilir."

9. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 606. maddesi şöyledir:

"Miras, üç ay içinde reddolunabilir.

Bu süre, yasal mirasçılar için mirasçı olduklarını daha sonra öğrendikleri ispat edilmedikçe mirasbırakanın ölümünü öğrendikleri; vasiyetname ile atanmış mirasçılar için mirasbırakanın tasarrufunun kendilerine resmen bildirildiği tarihten işlemeye başlar."

10. Başvurunun incelemesi devam ederken başvurucunun 10/8/2020 tarihinde öldüğü nüfus kayıtlarından anlaşılmıştır.

11. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru devam ederken başvurucunun ölmesi durumunda ölüm tarihinden sonra makul bir süre içinde kendiliğinden Anayasa Mahkemesine başvurarak başvuruya devam etmek istediğini bildiren mirasçıların -menfaatlerinin bulunup bulunmadığını da gözeterek- başvurularını incelemiştir [diğerleri arasından bkz. Ayten Yeğenoğlu, B. No: 2015/1685, 23/5/2018 (ölümden yaklaşık üç ay sonra); Fatma Ülker Akkaya, B. No: 2014/18979, 22/2/2018 (ölümden iki ay sonra)]. Mirasçıların başvuruyu devam ettirme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmediği hâllerde ise düşme kararı verilmektedir (Şükran Çopuraslan, B. No: 2014/4695, 14/9/2017, § 22; Abbas Çelik ve diğerleri, B. No: 2014/749, 7/3/2018, §§ 26-29; Ali Sedat Yücelik ve diğerleri, B. No: 2015/2574, 9/5/2018, §§ 22-25; Haşim Özpolat, B. No: 2014/3140, 21/9/2017, § 19).

12. Bu çerçevede somut olayda bireysel başvuru tarihinden sonra, başvuru süreci devam ederken 10/8/2020 tarihinde başvurucunun yaşamını yitirdiği ancak başvurucunun mirasçılarına yapılan tebligata rağmen mirasçıların başvuruyu devam ettirmek istediklerine ilişkin taleplerini Anayasa Mahkemesine iletmedikleri, başvurunun incelenmesini devam ettirmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden birinin de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun düşmesine karar verilmesi

gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ CAN BULAK

B. No: 2019/23461 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/23461

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ CAN BULAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/23461)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Ali Can BULAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda disiplin cezasına karşı yapılan şikâyetin süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, müşteki sıfatıyla yer alınan ve gizli yürütülen soruşturmanın içeriğinin infaz koruma memuru tarafından biliniyor olması nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının, infaz koruma memurunun hakaretine maruz kalınması nedeniyle kötü muamele yasağının, sağlık hizmetine erişimin sağlanamaması nedeniyle de maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, terör örgütü üyesi olduğu iddiasıyla 30/3/2018 tarihinde tutuklanmış; açılan kamu davası neticesinde 18/9/2018 tarihinde başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmiştir. Karar 24/9/2019 tarihinde onanarak kesinleşmiştir.

3. Başvurucu, Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) bulunduğu süre içinde dişlerinden dolayı yaşadığı rahatsızlık nedeniyle sağlık hizmetlerinden faydalanamadığı şikâyetiyle infaz hâkimliğine başvurmuş; Kars İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 30/12/2018 tarihli karar ile talebin kabulüne hükmetmiştir. Karar 8/1/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

4. Başvurucu 15/1/2019 tarihinde tekrar İnfaz Hâkimliğine başvuru yaparak bir önceki dilekçesine ilişkin herhangi bir işlem yapılmadığını belirtmiş; bu kapsamda Kurumun tedavisini düzenli olarak takip etmediği için iyileşme gösteremediği iddiasıyla Kurum görevlilerinden şikâyetçi olmuştur. Başvurucu, ayrıca 25/1/2019 tarihinde İnfaz Hâkimliğine üçüncü bir dilekçe daha yazmış; tedavisinin kasıtlı olarak yaptırılmadığından, bu kapsamda İnfaz Hâkimliği kararının icra edilmediğinden yakınmıştır. Başvurucunun üçüncü dilekçesi suç duyurusu mahiyetinde olduğu değerlendirmesiyle Kars Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) gönderilmiş, Kurum görevlileri hakkında görevi kötüye kullanma suçlamasıyla soruşturma başlatılmıştır.

5. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyet inceleme sürecinde iken 30/1/2019 tarihinde Kars Ağız ve Diş Sağlığı Merkezine sevk edilmiş; İnfaz Hâkimliği de bunun üzerine 18/2/2019 tarihli kararı ile başvurucunun hastaneye sevkinin sağlandığı gerekçesiyle şikâyetinin reddine karar vermiştir. Başvurucu karara karşı itiraz dilekçesinde tedavisinin düzenli bir şekilde takip edilmediğini, randevu günleri hastaneye götürülmediği için her seferinde farklı bir doktora muayene olmak zorunda kaldığını, bunun sonucunda tedavide ilerleyemediklerini, yaklaşık yedi aydır her sevk sırasında farklı bir doktor tarafından röntgen çektirilerek geri gönderildiğini hatta bu konuda Kurum görevlilerinin doktorlar tarafından da uyarıldığını belirtmiş ancak itirazı Kars 1. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) 21/5/2019 tarihli kararı ile reddedilmiştir. Karar 24/5/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Nihai kararda Ceza İnfaz Kurumunun Kars Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi Diş Polikliniğine yazdığı yazılar ve cevabi yazılar ile tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde İnfaz Hâkimliğince verilen kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesine yer verilmiştir.

6. Öte yandan başvurucunun 30/1/2019 tarihli nakil sırasında ve sonrasında Kurum görevlilerine uygunsuz sözler söylediği gerekçesiyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucu ise aynı olay nedeniyle kendisinin hakarete maruz kaldığı, kişisel bilgilerinin ifşa edildiği gerekçesiyle hem Ceza İnfaz Kurumuna hem Jandarma Komutanlığına başvurmuş ve ilgili kamu görevlileri hakkında disiplin soruşturması başlatılmasını talep etmiştir.

7. Başvurucu hakkında başlatılan disiplin soruşturması neticesinde Disiplin Kurulu Başkanlığı 8/2/2019 tarihli kararla üç ay bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma (spor faaliyetleri) cezası vermiş ve cezaya ilişkin karar aynı gün tebliğ edilerek on beş gün içinde karara karşı İnfaz Hâkimliği nezdinde itiraz hakkı olduğu başvurucuya bildirilmiştir. Başvurucu bunun üzerine 25/2/2019 tarihli dilekçe ile karara itiraz etmiş ancak itirazı Kars İnfaz Hâkimliğinin 18/3/2019 tarihli kararı ile on beş günlük süre içinde yapılmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucu, bu karara karşı da Kars 1. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde itiraz etmiş ancak itirazı 22/5/2019 tarihli karar ile İnfaz Hakimliğince verilen kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

8. Başvurucunun şikâyeti üzerine başlatılan soruşturma sonucunda Başsavcılık 14/3/2019 tarihli kararla kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir. Kararda başvurucunun 12/6/2018, 13/8/2018, 1/10/2018, 7/11/2018, 30/1/2018 ve 28/2/2019 tarihlerinde Kars Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi Diş Polikliniğine sevkinin yapılarak tedavisinin yapıldığı, bu kapsamda başvurucunun iddialarının soyut nitelikte kaldığı belirtilmiştir.

9. Başvurucu, kasıtlı olarak randevu tarihlerinde götürülmediğini ileri sürerek karara itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde, 28/2/2019 tarihi haricinde tedaviye yönelik hiçbir şey

yapılmadığını, Başsavcılık tarafından sadece anılan tarihlerde sevkinin yapıldığı hususunun tespit edildiğini ancak tedavinin yapılıp yapılmadığı yönünde bir araştırma yapmadığını belirtmiştir. Kars Sulh Ceza Hâkimliği 11/2/2020 tarihli karar ile başvurucunun itirazını reddetmiştir.

10. Başvurucu 18/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

11. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Maddi ve Manevi Varlığın Korunmasını İsteme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

12. Başvurucu; 2018 yılı Nisan ayından bu yana diş ağrısı çektiğini, doktorlar tarafından verilen randevu gün ve saatleri gözetilmeksizin hastaneye sevk edildiğini, böyle olunca da her seferinde farklı bir doktor tarafından röntgeni çekilerek gönderildiğini, bu sebeple diş tedavisinde ilerleyemediklerini, dişinin tamamen çürüme noktasına geldiğini, İnfaz Hâkimliği ve Başsavcılık nezdinde yaptığı şikâyetlerin ise aktif şekilde tedavi görüp görmediği hususu gözetilmeksizin hastaneye sevkinin sağlandığı gerekçesiyle reddedildiğini belirterek işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Başvurucunun iddiaları, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

15. Başvurucu, sağlık hizmetlerine erişim yönündeki şikâyetlerine ilişkin olarak İnfaz Hâkimliğine ve Başsavcılığa sunduğu dilekçeleri bireysel başvuru dosyasına ibraz etmiştir. Bunun yanı sıra Kurumla yapılan yazışmalar neticesinde başvurucunun sağlık durumuna ilişkin bilgi ve belgeler getirtilmiş, başvurucunun iddiaları bu kapsamda bir bütün olarak incelenmiştir. Başvurucunun hastaneye sevkine dair ilk yazının 24/5/2018 tarihinde hazırlandığı, haziran ve temmuz aylarında ise farklı tarihlerde olmak üzere üç ayrı Kurum doktoru randevusunu başvurucunun mazeretli ya da mazeretsiz olarak iptal ettiği, 6/8/2018 tarihinde Toplum Sağlığı Merkezinde (TSM) yapılan muayenede yumuşak doku senkronu teşhisi konulduğu ve ilaç reçete edildiği görülmüştür. Başvurucunun ağustos ayındaki randevusunu oruçlu olduğu gerekçesiyle iptal ettiği, eylül ayı içinde iki kere muayene talebinde bulunduğu, bunun üzerine 26/9/2018 tarihinde yine TSM'ye götürüldüğü, sonuçlarının kontrol edildiği ve önerilerde bulunulduğu, iki gün sonra tekrar TSM'ye

götürüldüğü, muayenenin akabinde ilaç reçete edildiği anlaşılmıştır. 7/11/2018 tarihli muayenede 23/11/2018 tarihine randevu verilmiş ise de bu tarihte başvurucunun hastaneye götürüldüğü tespit edilememiştir. Başvurucunun talebi üzerine 9/1/2019 tarihinde yeniden hastaneye sevki sağlanmış, 25/1/2019 tarihinde yine talep üzerine gidilen muayenede ise kanal ekstirpasyonu yapılarak diş sinirleri çıkarılmıştır. 30/1/2019 tarihli muayenede başvurucunun diş röntgeni çekilmiş, kanal tedavisi yapılması için 28/2/2019 tarihine randevu verilmiş; 28/2/2019 tarihli randevuda kanal tedavisi için pansuman yapılmış, Kurum revirinde dört beş seans olacak şekilde aynı pansuman işleminin tekrarlanması gerektiği reçete edilmiştir.

16. Başvurucu; her ne kadar sadece röntgen çekilerek geri gönderildiğini, aktif bir tedavi uygulanmadığını ve bu durumun Kurum görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklandığını ileri sürmüş ise de yukarıda yapılan tespitler karşısında başvurucuya tedavi için gerekli uygulamaların yapıldığı, dosyaya gönderilen belgelerden en son pansuman aşamasında kalındığı, pansuman işlemlerinin yapılıp yapılmadığı anlaşılamamakla beraber başvurucunun bu konuya yönelik ayrıca bir şikâyeti olmadığı, kaldı ki İnfaz Hâkimliği ve Başsavcılık kararlarının tarihlerine bakıldığında bu yönüyle bir inceleme yapmalarının da mümkün olmadığı görülmüştür. Öte yandan başvurucunun yapılan tıbbi müdahalelere ilişkin olarak ilgili görevliler hakkında bir iddiasının olmadığı anlaşılmıştır.

17. Tüm bu tespitler kapsamında başvurucu, genel olarak sağlık hizmetlerine erişimle ilgili sıkıntılar yaşadığı ve etkili bir şekilde tedavi olamadığından şikâyet etmekte ise de dosya kapsamında başvurucunun idari makamlar ya da yargı mercileri tarafından karşılanmayan bir sağlık hizmetine erişim talebi tespit edilememiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

19. Başvurucu 30/1/2019 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu görevlilerince ve jandarma nezaretinde hastaneye sevk edildiğini, bu sırada Kurum görevlisine tedavisinin yaptırılması yönünde talepte bulunduğunu, buna mukabil jandarmanın gözü önünde ağır hakarete maruz kaldığını, olay esnasında aynı görevlinin gözaltı sürecinde maruz kaldığı işkenceye ilişkin yürütülen gizli soruşturmada yazdığı dilekçelerin içeriğine dair de birtakım söylemlerde ve hakaretlerde bulunduğunu, normal şartlar altında revirde çalışan bir görevlinin söz konusu dilekçelerin içeriğini bilmemesi gerektiğini, olayın aydınlatılması için Kurumdan talepte bulunduğunu ancak hiçbir işlem yapılmadığını belirterek dilekçe hakkının, savunma hakkının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Başvurucunun iddiaları Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağı ile 20. maddesinde yer alan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında incelenmiştir.

21. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

22. Somut olayda başvurucunun yukarıda bahsi geçen şikâyetlerine yönelik olarak disiplin

soruşturması başlatılması amacıyla dilekçe yazdığını belirttiği görülmekte ancak bunun haricinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak başvuru yapıp yapmadığı anlaşılamamaktadır. Bu kapsamda başvurucunun bireysel başvuruya konu ettiği şikâyetlerini hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları usulüne uygun olarak tüketmeksizin doğrudan bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

24. Başvurucu, 30/1/2019 tarihinde yaşanan olay nedeniyle kendisi hakkında disiplin soruşturması başlatıldığını ve üç ay bazı etkinliklerden alıkoyma cezası verildiğini, cezanın iptali için yaptığı başvurunun mahkemece yapılan hatalı değerlendirme neticesinde süre aşımından reddedildiğini belirterek hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun hak arama hürriyetinin ihlal edildiği iddiasının ilgili mevzuat ve Anayasa Mahkemesi içtihadı gözetilerek incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özü, hakkında tesis edilen disiplin cezasına ilişkin itirazlarının süre aşımı gerekçesiyle incelenmemesidir. Başvurucu her ne kadar disiplin cezasının konusunu oluşturan üç ay süre ile bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma yaptırımının spor hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüş ise de yargı mercilerinin söz konusu iddiaları incelemeksizin itirazları reddettiği gözetildiğinde başvurunun bu kısmının adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

28. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin şeklen kanuna dayanmasının gerekmesinin yanında kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken yargı mercilerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancakyargı mercilerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

29. Başvuruya konu olayda Disiplin Kurulu Başkanlığı tarafından verilen 8/2/2019 tarihli karar, aynı gün başvurucuya tebliğ edilmiş, kararda tebliğden itibaren on beş gün içinde İnfaz Hâkimliği nezdinde itiraz hakkı olduğu başvurucuya bildirilmiştir. Başvurucu, bunun üzerine 25/2/2019 tarihli dilekçe ile karara itiraz etmiş ancak itirazı on beş günlük süre

içinde yapılmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucu, bu karara karşı da itiraz etmiş; başvurucunun itirazı İnfaz Hâkimliğince verilen kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle yine reddedilmiştir (bkz. § 7).

30. Başvurucu, sürenin son gününün 23/2/2019 Cumartesi gününe denk geldiğini, dolayısıyla 25/2/2019 Pazartesi günü yapılan başvurunun süresinde olduğunu ileri sürmüştür. Bu kapsamda yapılan incelemede yargı mercilerince sürenin hesabında açık bir biçimde hatalı değerlendirme yapılarak başvurucunun öngörülemez şekilde yargı yollarına ulaşmasının engellendiği görülmüştür. Başvurucunun süresinde yaptığı şikâyete rağmen İnfaz Hâkimliğinin hatalı bir yorumla şikâyetin süresinde yapılmadığı gerekçesiyle süre yönünden ret kararı vermesi mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi kanunilik unsurundan yoksun bırakmaktadır.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

32. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen mahkemeye erişim hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda yeniden yargılamada yapılması gereken iş, istinaf talebinin süresinde olmadığından reddine ilişkin kararın kaldırılarak ve -usule ilişkin diğer meselelerde de bir eksiklik söz konusu değilse- esastan incelenerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Maddi ve manevi varlığın korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kars İnfaz Hâkimliğine (E.2019/256,

K.2019/235) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ŞİMŞEK

B. No: 2019/23998 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/23998

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ŞİMŞEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/23998)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Mehmet ŞİMŞEK

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, temin faaliyeti tamamlanmamış olan astsubay adaylarının temin faaliyetlerinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi ve ön sözleşmesinin feshedilmesi üzerine açılan davanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna gönderilmesi yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) subay olmak amacıyla 11/7/2016 tarihinde Subay Temel Askerlik ve Subaylık Anlayışı Kazandırma Kursuna (SUTASAK) kursiyer olarak başlamıştır. Başvurucunun eğitimi devam etmekteyken benzer durumdakilerin tamamını kapsadığı anlaşılan 19/8/2016 tarihli bir emirle izne gönderildiği anlaşılmıştır.

3. 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hâl (OHAL) Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 6. maddesinin (a) bendindeki, temin faaliyeti tamamlanmamış astsubay ve subay adayları hakkındaki işlemlerin iptal edilmesi kuralı kapsamında başvurucunun ön sözleşmesi feshedilmiştir.

Başvurucu söz konusu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır.

4. Ankara 7. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 9/2/2018 tarihli kararıyla davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararda, 675 sayılı KHK uyarınca başvurucunun ön sözleşmesinin feshedildiği, sözleşme feshi konusunda idareye herhangi bir değerlendirme yapma ya da başka yönde işlem kurma imkânının tanınmadığı vurgulanmıştır. Kararın gerekçesinde, başvurucunun subay adaylığına ilişkin sözleşmesinin kanun niteliği taşıyan hukuki bir düzenleme ile feshedildiği, idari davaya konu olabilecek bir işlemin varlığından söz edilmesine olanak bulunmadığı ifade edilmiştir.

5. Başvurucu, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunda bulunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 15/5/2018 tarihli kararla istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

6. Başvurucunun temyiz talebi Danıştay Beşinci Dairesinin 14/2/2019 tarihli kararıyla ayrı bir gerekçe belirtilmeksizin reddedilmiştir.

7. Başvurucu nihai hükmü 25/6/2019 tarihinde öğrendikten sonra 11/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu 675 sayılı KHK gereğince sözleşmesinin feshedildiğini, KHK'larla temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanamayacağını, okuduğu okulun KHK ile kapatıldığını ve memuriyetten çıkarıldığını, tekrar memuriyete dönmesine engel çıkarıldığını ileri sürmüştür.

9. Bakanlık görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünün ekinde yer alan Milli Savunma Bakanlığı yazısında; bağlı yetki kapsamında nasıp işleminin yapılmayarak ilişiğin kesilmesinde hukuka aykırılık olmadığı, başvurucunun ilişiği 675 sayılı KHK ile kesildiğinden söz konusu yasama işlemine karşı yapılan bireysel başvurunun reddedilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

10. Başvurucunun bu iddialarının mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayhan Orhanlı ([GK], B. No: 2019/7991, 23/2/2023) kararında, 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca OHAL kapsamındaki KHK'larla gerçek kişilerin hukuki statülerine ilişkin olarak doğrudan düzenlenen işlemlerin OHAL Komisyonunun yetkisinde olduğunu belirtmiş; temin faaliyetinin OHAL KHK'sı ile iptal edilmesi ve nasbının yapılmaması üzerine açtığı davada keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak nitelikte bir yorumla dosyanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) gönderilmesi yerine davanın incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

12. Somut olayda, başvurucunun temin faaliyetinin OHAL KHK'sı ile iptal edilmesi ve ön sözleşmesinin feshedilmesi üzerine açtığı davada keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak nitelikte bir yorumla dosyanın OHAL Komisyonuna gönderilmesi yerine davanın incelenmeksizin reddedildiği görüldüğünden somut başvuruda, anılan

kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

13. Ayrıca yine Ayhan Orhanlı kararında da belirtildiği üzere OHAL Komisyonunun görev süresi 22/1/2023 tarihinde sona ermişse de 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5. maddede görev süresinin sona ermesinden sonra Komisyonun görevleri kapsamındaki hususlarda mahkemelerce verilecek kararlar üzerine yapılması gerekli iş ve işlemleri yürütecek kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir. Bu itibarla başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu geçmişe yönelik işlem yapılamayacağını belirterek tüm haklarının iadesini talep etmiştir. Başvuruda tespit edilen mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için 7075 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesi çerçevesinde oluşturulan başvuru yolu dikkate alınarak yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 7. İdare Mahkemesine (E.2018/209, K.2018/218) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ELHÜSEYİN

B. No: 2020/5730 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/5730

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ELHÜSEYİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/5730)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Ali ELHÜSEYİN

Vekili : Av. Yemlihan BULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; menşe ülkeye geri gönderilme nedeniyle yaşam hakkı ve bu hakla bağlantı olarak etkili başvuru hakkının, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine aykırı davranılması nedeniyle adil yargılanma hakkının, idari gözetim altında tutulma nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 1999 doğumludur ve Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşıdır. Başvurucuya 11/6/2018 tarihinde geçici koruma kimlik belgesi verilmiştir. DAEŞ terör örgütüne yönelik yürütülen adli soruşturma kapsamında başvurucunun 9/8/2019 tarihinde şüpheli sıfatıyla ifadesi alınmış; sonrasında başvurucu, Kocaeli İl Göç İdaresi Müdürlüğüne gönderilmiştir. Kocaeli Valiliği 9/8/2019 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendince başvurucunun sınır dışı edilmesine ve bu maksatla idari gözetim altına alınmasına karar vermiştir. Başvurucu, tutulmakta olduğu Kocaeli Geri Gönderme Merkezinden 22/8/2019 tarihinde Hatay Geri Gönderme Merkezine sevk edilmiştir.

3. Başvurucu, avukatı aracılığıyla sınır dışı etme kararının iptali amacıyla 20/8/2019 tarihinde Kocaeli 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır.Gönüllü olarak ülkesine gitmek istediğinden bahisle 23/8/2019 tarihinde başvurucunun ülkesine çıkışı yapılmıştır. Başvurucu vekili 21/10/2019 tarihli dilekçeyle, dava sonucu beklenmeden başvurucunun Suriye'ye sınır dışı edildiğini İdare Mahkemesine bildirmiştir.

4. İdare Mahkemesi başvurucunun açtığı davayı 18/12/2019 tarihinde kesin olarak reddetmiştir. İdare Mahkemesi, sınır dışı etme işleminin kanuna uygun olup olmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmış; Suriye'ye fiilen sınır dışı edilme veya Suriye'deki riske ilişkin iddialar hakkında bir değerlendirme yapmamıştır.

5. 20/1/2020 tarihinde nihai kararı öğrenen başvurucu 12/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Göç İdaresi Başkanlığı 27/12/2023 tarihli cevap yazısında başvurucunun gönüllü olarak ülkesine geri döndüğünü belirtmiş ise de bu durumun kayıt altına alındığı Gönüllü Geri Dönüş İstek Formu veya bu nitelikte bir belgeyi -müzekkereyle istenmesine rağmen- sunmamıştır.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (yabancıların adli yardın talepleriyle ilgilideğerlendirmeleriçin bkz. Nadali Agheli Kohne Shari, B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18).

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu; sınır dışı etme kararına karşı açtığı iptal davasının sonucu beklenmeden, iç karışıklığın ve şiddetin devam ettiği ve can güvenliğinin bulunmadığı Suriye'ye zorla gönderildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Başvuru, yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Sınır dışı etme işlemi sonucunda yabancının gönderileceği ülkede kötü muamele yasağının ihlal edileceğini iddia etmesi hâlinde idari ve yargısal makamlar tarafından söz konusu ülkede gerçek bir ihlal riskinin bulunup bulunmadığı ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır. Bu yükümlülüğün ortaya çıkabilmesi için öncelikli olarak başvurucu, iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı; (varsa) bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri sunmalı; bu iddialar da belirli bir ciddilik seviyesinde olmalıdır (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, §§ 62, 63). Anayasa Mahkemesinin öncelikli rolü idari ve yargısal makamlar tarafından anılan yasak kapsamındaki usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını denetlemekten ibarettir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda ise geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin olup olmadığı ayrıca değerlendirilir (A.A. ve A.A., § 71).

11. Anayasa Mahkemesi Abdulkerim Hammud (B. No: 2019/24388, 2/5/2023,§§ 47-62) kararında geçici koruma statüsüyle Türkiye'de bulunan vemenşe ülkedeki riskinolasılığın ötesinde gerçek olduğu yetkili makamlarca kabul edilmesi nedeniyle güvenli üçüncü ülkeye sınır dışı edilmesine karar verilen Suriyeli başvurucunun Gönüllü Geri Dönüş İstek Formu'na istinaden Suriye'ye çıkışının sağlanmasını ele almış; söz konusukararda sınır dışı etme kararına karşı iptal davası açılmış iken dava tarihinden bir gün sonra, başvurucunun

avukatına haber verilmeden, ilgili genelgede belirtilen uluslararası veya ulusal sivil toplum örgütü temsilcisinin imzası olmayan ve Suriye'deki riske ilişkin kişisel hiçbir ayrıntı içermeyen bir forma dayanılarak ülkeden çıkışın -rıza dâhilinde ve bilinçli bir şekilde- gönüllü dönüş olarak nitelendirilemeyeceğini belirtmiştir. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, başvurucunun Suriye'ye gönderilmesi nedeniyle yaşam hakkı ilekötü muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

12. Sınır dışı etme kararına karşı avukat aracılığıyla iptal davası açılması, tutulmakta olunan geri gönderme merkezinden Hatay Geri Gönderme Merkezine sevk edilmesi ve gönüllü olarak ülkesine dönüş yapıldığının belirtilmesi gibi hususlar dikkate alındığında somut başvurudaki olay ve olgular Abdulkerim Hammud başvurusu ile benzemektedir. Somut başvuruda ilaveten kamu makamları başvurucunun gönüllü olarak ülkesine döndüğünü ortaya koyan bir belge sunmamıştır. Bu durumda Abdulkerim Hammud başvurusunda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığı değerlendirilmiş, başvurucunun rıza dâhilinde ve bilinçli şekilde gönüllü olarak ülkesine dönmediği kanaatine varılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkı ile Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, sınır dışı etme kararına karşı açtığı iptal davasının sonucu beklenmeden, haklarını kullanması bilinçli olarak engellenerek sınır dışı edildiğini belirtmiş;adil yargılanma ve etkili başvuru hakkı ile hak arama, yerleşme ve seyahat hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Başvuru, yaşam hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Sınır dışı edilecek kişiye ülkesinde karşılaşabileceği risklere karşı gerçek anlamda koruma sağlanabilmesi için sınır dışı kararına karşı etkili bir karşı çıkma imkânı tanınması gerekir (A.A. ve A.A., § 60).

17. Kamu makamlarının geri dönüş prosedürünü istismar etmesini engellemek için Gönüllü Geri Dönüş İstek Formu'nun düzenlenmesi konusunda bazı güvenceler belirlenmiştir (Abdulkerim Hammud, § 69). Başvurucunun gönüllü olarak ülkesine döndüğü ileri sürülmesine rağmen bu durum Gönüllü Geri Dönüş İstek Formu ile kayıt altına alınmadığından başvurucunun rızası dâhilinde ve bilinçli şekilde ülkesine döndüğü kabul edilemez (bkz. § 12). Sınır dışı etme kararına karşı iptal davası açmasına rağmen herhangi bir belge düzenlenmeden ülkeden çıkarılan başvurucunun gönüllü geri dönüş için getirilen güvenceler sağlanmadan -olağan sınır dışı etme usulü dışında- ülkesine geri gönderildiği değerlendirilmiştir.

18. Diğer taraftan İdare Mahkemesi yargılama sonunda verdiği kararda başvurucunun tabi tutulduğu farklı usul sonucunda ülkesine geri gönderilme ve de ülkesinde yaşam hakkı kapsamında gerçek bir riske maruz kalacağına ilişkin iddiaları hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamıştır. Başvurucu, sınır dışı edilmesine karşı çıkmak için dava açmış ise de yapılan yargılamanın ülkeden çıkarılmasını engelleyecek şekilde başvurucuyayeterli koruma sağlamadığı görülmüştür.

19. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa’nın 40. maddesinde

güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu; sınır dışı etme kararının hukuka aykırı şekilde, somut bir neden gösterilmeden ve bir örneği kendisine verilmeden alındığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu Ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) veya Türkiye’nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

22. Devletin yabancıları ülkeye kabul etmekte veya sınır dışı etmekte takdir yetkisi olduğu kuşkusuzdur. Ancak anılan işlemlerin Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturması hâlinde bireysel başvuruya konu edilebilmesi mümkündür (A.A. ve A.A., § 54). Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi yabancıların ülkeye girmesine, ülkede kalmasına veya ülkeden çıkarılmasına ilişkin işlemlerin Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında kalmadığını kabul etmektedir. Bir başka ifadeyle söz konusu işlemlere ilişkin davaları medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili görmemektedir (Aıgul Mavlıanova, B. No: 2016/6293, 9/11/2017, § 27). Dolayısıyla sınır dışı etme işlemini konu alan uyuşmazlıkları içeren yargılamaların Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesinde güvence atına alınan adil yargılama hakkının ortak koruma alanı kapsamında kalmadığının kabulü gerekir (Aıgul Mavlıanova, § 28).

23. Başvuru konusu olayda yukarıda da belirtildiği üzere başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin iddialarının konusunun Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. İdari Gözetim Altında Tutma Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, hukuka aykırı olarak idari gözetim altında tutulması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunmadan önce hakkındaki idari gözetim kararı son bulmuştur. Buna rağmen başvuru, idari gözetim altında tutulmasının hukuka aykırı olduğunun tespiti ve idari gözetim altında tutulmasından doğan zararlarının tazmini için bireysel başvuru yapmadan önce tazminat davası açmamıştır (bu gereklilik yönünden benzer yönde değerlendirmeler için bkz. B.T., § 73; A.A., B. No: 2014/18827, 20/12/2017, § 37). Bu bakımdan başvurucu; bireysel başvuruya konu ettiği şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletme, sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunma, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etme hususunda gerekli özeni göstermemiştir.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Yaşam hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa’nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kocaeli 1. İdare Mahkemesine (E.2019/919) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE DERYA OKÇELİK VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/20048 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20048

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE DERYA OKÇELİK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20048)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mücahit AYDIN

Başvurucular : 1. Ayşe Derya OKÇELİK

2. Bülent GÜLTEKİN

3. Çağlayan DEVRİM

4. Çiğdem AKÇURA

5. Dilek ZEYBEK GÖKER

6. Emel ÇAM

7. Emsal Can CANKOÇAK

8. Gülşen YILDIZ

9. Hasan Ayhan AKÇURA

10. Hatice Meftun HAZIROL

11. Hülya BABALIOĞLU

12. Leyla ARICI

13. Makbule ÖZDEN

14. Mine YOLAÇAN

15. Murat Kürşat YILDIRIM

16. Nesrin DURMUŞ ALTÜRK

17. Ömer ERCİYES

18. Pamir Nihat TEKER

19. Sevinç YAPICI

20. Sonia Josepha Lea D'HONDT EREM

21. Tümay TEKER

22. Zeynep FIRATLI YILDIRIM

23. Zühal OKUYAN

Vekili : Av. Cem ALTIPARMAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Karaburun Rüzgar Enerji Santrali Projesi için verilen çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) olumlu kararının iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İzmir ili Karaburun ilçesinde bulunan Pirenli Dağı, Kurkaya Tepe, Yayladüzü, Değirmentepe, Çataltepe, Mınıslı mevkilerini içeren bölgede özel bir şirket tarafından yapılması planlanan Karaburun Rüzgar Enerji Santrali Projesi (Proje) ile ilgili olarak verilen 27/2/2018 tarihli ÇED raporunun iptali istemiyle idari yargıda dava açılmıştır. Başvurucular dava dilekçesinde; ÇED raporunda Projenin çevreye kümülatif etkilerinin bilimsel olarak değerlendirilmediğini, Proje nedeniyle civardaki koruma altındaki türlerin ve fauna türlerinin olumsuz etkileneceğini ve çeşitli kuş türlerinin yok olabileceğini ileri sürmüştür. Başvurucular ayrıca Proje nedeniyle tarım alanlarının, meraların ve zeytinliklerin zarar göreceğini, bölgenin geçim kaynağı olan hayvancılığın da olumsuz etkileneceğini belirtmişlerdir.

3. İzmir 3. İdare Mahkemesince (Mahkeme) uyuşmazlık konusuyla ilgili olarak keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiştir. Bilirkişi raporunda; yapılması planlanan türbinlerden dokuz adedinin bölgenin floristik yapısına ve buna bağlı olarak yaşam süren fauna yapısına zarar vereceği, aynı türbinlerin göçmen ve yırtıcı kuşların bölgeyi kullanmalarını engelleyeceğinden ornitolojik açıdan sorun teşkil edeceği, ayrıca ormancılık faaliyetleri açısından bir çok eksikliğin bulunduğu ÇED raporunun uygun olmadığı mütalaa edilmiştir.

4. Mahkeme kararında, yapılması planlanan yirmi sekiz türbin alanının flora yapısı ve ornitolojik açıdan uygun özellikte olmasına karşın doğu bölümünde bulunan dokuz adet türbinin bölgedeki flora yapısı ile kuş yaşamına ve habitat alanlarına zarar verebileceği belirtilmiştir. Mahkeme bu doğrultuda dokuz adet türbin alanının flora yapısı ve ornitolojik açıdan uygun olmadığı gerekçesiyle ÇED raporunu hukuka uygun bulmamış ve iptal etmiştir.

5. Kararın temyiz edilmesi üzerine Danıştay Altıncı Dairesi (Daire) temyiz isteminin kabulüne, kararın bozulmasına ve davanın kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararın

gerekçesinde; bilirkişi raporunda flora yapısı ve ornitolojik açıdan eksik ve çelişkili değerlendirmeler yapıldığı, bu hususlara ilişkin ÇED raporundaki önlem ve taahhütlerin değerlendirilmediği belirtilmiştir. Bu çerçevede, bilirkişi raporunda Projenin çevre üzerindeki etkilerinin alınacak önlemler sonucunda ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olup olmadığının somut ve bilimsel verilerle ortaya konulmadığı ifade edilmiştir. Daire, flora yapısı ve ornitolojik açıdan yapılan değerlendirmelerin ÇED raporunu kusurlandırıcı nitelikte olmadığı ve ÇED raporunda Projenin olumsuz çevre etkilerinin en aza indirilmesi için öngörülen önlemlerin bilimsel esaslara göre yeterli olduğu sonucuna varmıştır.

6. Başvurucular vekili nihai hükmü 7/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 14/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucular; Projenin doğal yaşamı hızla ve geri dönüşsüz bir şekilde yok ettiğini, tarım ve mera alanlarının kısıtlı olduğu bölgede yerel halkın geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılığa büyük zarar verdiğini, toz ve gürültü kirliliğinin insan ve yaban hayatı üzerinde ciddi olumsuz etkileri olduğunu belirtmişlerdir. Başvurucular ayrıca uyuşmazlığın çözümünün teknik bilgiye dayalı olduğunu, dosyanın temyiz aşamasında bozulması üzerine yeni bilirkişi incelemesi yaptırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Kesin olarak verilen Danıştay kararına karşı karar düzeltme yolunun kapalı olması nedeniyle kararın hukuki denetimine imkân verilmediğinden de yakınan başvurucular hukuk devleti ilkesinin, etkili başvuru hakkının, adil yargılanma hakkının ve kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Bakanlık görüşünde, başvurunun kabul edilebilirliğine dair yapılacak incelemede başvuruculara iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığı hususunun dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Esasa ilişkin incelemede ise Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru ihlal iddialarının mahiyeti gereği özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür (benzer yöndeki bir karar için bkz. Ahmet Bilgin ve diğerleri, B. No: 2015/11709, 12/12/2018, § 51).

10. Somut başvuru açısından değerlendirilmesi gereken ilk husus, başvuruya konu çevresel etkinin Anayasa'nın 20. maddesi kapsamındaki güvenceleri harekete geçirecek asgari ağırlıkta olup olmadığıdır. Bu kapsamda ilgili tesis, işletme veya sair faaliyet sonucu ortaya çıkan çevresel etkiler ile başvurucunun özel hayata saygı hakkı arasında sıkı bir bağın varlığı yeterlidir (Mehmet Kurt, B. No: 2013/2552, 25/2/2016, § 70; Ahmet İsmail Onat, B. No: 2013/6714, 21/4/2016, § 84; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, B. No: 2013/6587, 24/3/2016, § 68). Başvuruculaların, ÇED olumlu kararı verilen Projenin yapıldığı bölgede ikamet ettikleri ve tarım ve hayvancılıkla uğraştıkları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla anılan Projenin başvuruculaların özel hayata saygı hakkına yönelik etkisinin Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut olayda başvurucuların iddiaları devletin özel hayata saygı hakkını etkili olarak koruma ve saygı gösterme şeklinde bulunan pozitif yükümlülüğü kapsamında incelenmiştir. Çevresel meseleler bağlamında devletin usule ilişkin yükümlülükleri daha önce Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında ortaya konulmuştur. Buna göre muhtemel olumsuz çevresel etkilerin önlenmesi veya en aza indirilmesi amacının gerçekleştirilebilmesi için sürece dâhil olan söz konusu tarafların menfaatlerinin titizlikle değerlendirilmesi, bu değerlendirmenin sağlıklı şekilde yapılabilmesi için de ilgili tarafların sürece etkin katılımının sağlanması gerektiği tartışmasızdır (Mehmet Kurt, §§ 61-66; Ahmet İsmail Onat, §§ 79-81; Fevzi Kayacan (2), B. No: 2013/2513, 21/4/2016, §§ 56-61; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk,§§ 64, 65; Ahmet Bilgin ve Diğerleri, B. No: 2015/11709, 12/12/2018, § 56). Bu doğrultuda anılan anayasal güvenceleri gözeten bir yargılama süreci yürütülmesi ve neticede ulaşılan sonucun konuyla ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir.

13. Başvuruya konu Projeye verilen iznin ülkenin ekonomik yararına ilişkin kamu yararına dayalı meşru bir amaca yönelik olduğu açıktır. Başvurucuların iddialarının temeli, Proje nedeniyle çevrenin ve yaban hayatının zarar göreceği, tarım ve hayvancılığın olumsuz etkileneceğine dayanmaktadır.

14. Somut olayda ilk derecesi mahkemesi tarafından keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiş ve bilirkişi raporu hükme esas alınarak ÇED raporunun iptaline karar verilmiştir. Temyiz incelemesinde ise bilirkişi raporunun eksik ve çelişkili değerlendirmeler içerdiği, ÇED raporunda yer alan önlem ve taahhütlerin irdelenmediği ve Projenin çevre üzerindeki etkilerinin bilimsel ve somut verilerle ortaya konulmadığı belirtilmiştir. Bu kapsamda bilirkişi raporunun hükme dayanak alınacak yeterlilikte olmadığı ve ÇED raporunda öngörülen önlemlerin bilimsel esaslara uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Buna karşın Daire kararında uyuşmazlığın çözümü için teknik incelemeye gerek olmadığı yönünde bir tespit yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında, yetersiz görülen bilirkişi raporundaki eksikliklerin tamamlatılması yoluna gidilmediği gibi bu durumun sebebinin de izah edilmediği görülmektedir.

15. Başvurucular dava konusu işleme yönelik farklı başlıklar altında ve teknik bilgiye dayalı çeşitli iddialar ileri sürmüşlerdir. Daire kararında ise başvurucuların uyuşmazlığın çözümü için esaslı olan ve teknik bilgiye dayalı iddialarına karşılık işlemin neden hukuka uygun görüldüğü yönünde makul ve kabul edilebilir bir gerekçe sunulmadığı, olayın niteliğine uygun, ayrıntılı ve yeterli bir yanıt verilmediği anlaşılmaktadır. ÇED raporunun Projenin çevreye etkilerinin değerlendirildiği teknik konular içerdiği, bilirkişi incelemelerinin ise anılan raporun uygunluğunu denetlemeye elverişli bir yol olduğu hususu ile çevrenin korunması yönündeki devletin pozitif yükümlülüğü birlikte değerlendirildiğinde, konunun önemini gözeten özenli bir yargılamanın yapıldığı dolayısıyla pozitif yükümlülüğün yerine getirildiği söylenemez.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Danıştay Altıncı Dairesine (E.2019/19280, K.2020/1084) iletilmek üzere İzmir 3. İdare Mahkemesine (E.2018/491, K.2019/1000) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELAMİ TUNÇ

B. No: 2020/22152 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22152

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELAMİ TUNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22152)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Selami TUNÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan yargılandığı ceza davasında adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, soruşturma ve kovuşturma evrelerinde gerçekleştirilen işlemler nedeniyle başka temel hakların ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri de içermektedir.

2. Yalova Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olduğu şüphesiyle soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 9/12/2016 tarihinde iddianame düzenlemiş; iddianamede özetle başvurucu hakkındaki ByLock tespiti, Bank Asyada hesabının olması ve bazı şüphelilerle irtibat hâlinde bulunması neticesinde atılı suçu işlediğini iddia etmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Yalova Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 22/2/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra Yalova İl Emniyet Müdürlüğü

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Başkanlığı (KOM) Şube Müdürlüğüne müzekkere yazılarak ByLock kaydı bulunup bulunmadığı, ByLock kaydı varsa kişinin bu sistemi kullanarak yaptığı her türlü haberleşme, yazışma ve işlemin çözümlenmiş dökümünü gösteren analiz raporunun istenmesine, vadeli, vadesiz ve yatırım hesaplarına ilişkin olarak 2013, 2014, 2015 ve 2016 yıllarını kapsayacak şekilde müşteri numarası, hesap açılış ve kapanış tarihi, hesap türü, bakiye miktarı, her türlü hesap hareketi, hesap hareketlerinin niteliği, içeriği ve açıklaması gibi bilgileri içeren dökümün gönderilmesi için Bank Asya Katılım Bankası Genel Müdürlüğüne müzekkere yazılmasına karar verilmiştir.

5. Duruşma üç celsede bitirilmiştir. Birinci celsede Yalova İl Emniyet Müdürlüğü KOM Şube Müdürlüğüne ve Bank Asya Katılım Bankası Genel Müdürlüğüne yazılan müzekkere cevapları ve talep edilen hesap dökümleri Mahkemeye sunulmuştur.

6. Mahkeme; aynı celsede Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (BTK) müzekkere yazılarak sanığın kullandığı GSM hattı ile ByLock sunucusunun IP adreslerine hangi tarihlerde, hangi cihaz seri numaraları ve IMSI numaralarıyla hangi baz istasyonları kullanılarak bağlantı yapıldığına ilişkin bilgilerin istenmesine karar vermiştir.

7. İkinci celsede, BTK'ya yazılan müzekkereye BTK'nın verdiği cevaba göre başvurucunun 1/1/2015-16/5/2015 tarihleri arasında toplam 1.108 kez ByLock'a bağlandığı tespit edilmiştir. Başvurucu alınan savunmasında kendisine sorulan dijital materyal analiz raporunda geçen kullandığı telefonun 8/3/2016 tarihinde fabrika ayarlarına geri döndürüldüğü tespitini, veri inceleme raporundaki A4 notlamasını ve aleyhine olan hususları kabul etmediğini belirtmiştir. Anılan celsede iddia makamı, esas hakkında mütalaa sunmuş; Mahkeme, başvurucu ve müdafiinin süre talebinin kabulüne, duruşmanın yeni celsesinin 9/3/2018 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

8. Üçüncü celsede başvurucu; müdafii huzurunda esas hakkında mütalaaya karşı beyanında önceki savunmalarını tekrarlayarak isnat edilen suçu inkâr etmiştir. Başvurucu müdafii ise örgüt üyeliği suçunun gerçekleşmediğini, önceki savunmaları doğrultusunda müvekkilinin beraatine, olmadığı takdirde lehine olan hükümlerin uygulanmasını talep etmiştir. Mahkeme, alt sınırdan uzaklaşarak başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"[EGM KOM Daire Başkanlığının raporu ve BTK kayıtları ile CGNAT sorgu kayıtlarına göre]

Sanığa ait 0553 [..] 70 numaralı GSM hattında kullandığı telefon cihazı ile 01/01/2015 ilâ 16/05/2015 tarihleri arasında toplam 1.108 kez ByLockta oturum açtığının tespit edildiği,

[Dijital materyal analiz raporu sonuçlarına göre]

Sanığın yakalandığında el konulmuş olan ve ByLock tespiti yapılan telefonunu 08/03/2016 tarihinde fabrika ayarlarına geri döndürdüğünün tespit edildiği,

[Veri inceleme raporuna göre]

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosunun 18/04/2017 tarih 2017/68532 sayılı soruşturması kapsamında ele geçirilen micro CD kart üzerinde Emniyet Genel Müdürlüğü KOM Daire Başkanlığınca yapılan inceleme sonucunda; örgüt tarafından sanık Selami TUNÇ'a A4 notu verildiği ve bu notun Fetö mensubiyeti olan teslimiyeti, sadakati ve bağlılığı üst seviyede olan kişiyi ifade ettiği,

Sanığın savunma içeriğine göre; 2011 yılında katıldığı komiser yardımcılığı sınavında 86 puan aldığı, bu sınavların örgüt tarafından devlet erklerine sızma stratejisi doğrultusundaki şüpheli sınavlardan olduğu hususları dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde;

İnkara yönelen savunma içeriklerinin cezadan ve sorumluluktan kurtulmayı amaçladığı kanaatine varılmış, inandırıcı bulunmadığından itibar edilmemiştir.

Yaptığı görevler, sahip olduğu bilgi ve tecrübe, tahsil durumu ve örgütteki konumu itibariyle bu oluşumun bir silahlı terör örgütü olduğunu bilebilecek durumda olan sanığın,

FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütünün kuruluş amaçlarını, faaliyet ve eylemlerini benimsediğini gösterir şekilde ve örgütün amaçları doğrultusunda yoğunluk, süreklilik ve çeşitlilik arzeden eylem ve faaliyetlerde bulunduğu, örgütle hiyeraşik ve organik açıdan tam bir disiplin içinde bağlı olduğu,

Bu haliyle sanığın; 15 Temmuz darbe girişimine kadar olan süreçte sözde meşruiyetini toplum nezdinde inanç değerlerini, kamu otoritesi nezdinde ise hukuksal zemini istismar ederek sağlaya gelmiş olan FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün üyesi olduğu anlaşılmakla, suçun işleniş şekli, suç konusunun önem ve değeri, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı, sanığın güttüğü amaç ve saik, kasta dayalı kusurun ağırlığı, sanığın (Komiser yardımcısı) rütbeli ve silahlı kamu görevlisi olması, örgütsel faaliyetlerinin niteliği ve etkinlik dereceleri, veri inceleme raporuna göre örgüt tarafından kendisine verilmiş olan notun niteliği, eylemlerine uyan TCK 314/2 maddesi gereğince; suç için yasada öngörülen cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak ceza tayin edilmek suretiyle mahkumiyetine dair hüküm tesis etmek gerekmiştir."

9. Başvurucu, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir. Başvurucu, söz konusu karara karşı temyiz talebinde bulunmuştur. Yargıtay 16. Ceza Dairesi, ByLock kullanıcısı olduğunu kabul etmeyen sanığın ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın temin edilememesi karşısında "1-Yargılama aşamasında dosyada mevcut olan ancak sanığa okunmadan, bu hususta savunması alınmadan hükme esas alınan veri inceleme raporunun, veri inceleme raporuna dayanak delilin elde edilişine dair gizli tanık Garson'un daha önce hakim huzurunda alınan ifade tutanağı ve CMK’nın 134. maddesine göre alınan mahkeme kararı ve varsa ayrıntılı analiz raporunun soruşturmayı yürüten Ankara Cumhuriyet Başsavcılığından araştırılıp getirtilmesi, 2-İstinaf aşamasında dosya içerisine geldiği anlaşılan başka dosya şüphelisi [H.C.nin] aşama beyanlarının aslı veya onaylı suretleri getirtilerek, gerektiğinde mahkemede tanık olarak dinlenmesi, 3-UYAP’ta oluşturulan örgütlü suçlar bilgi bankasında sanık hakkında bilgi ve beyan olup olmadığının araştırılması" gerekçeleriyle bozma kararı vermiştir.

10. Bozma üzerine yargılama, Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesince görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 16/4/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra YalovaİI Emniyet Müdürlüğü KOM Şube Müdürlüğüne müzekkere yazılarak 0553...70 numaralı hatta ilişkin Tespit ve Değerlendirme Tutanakları ile ID numaralarının yazışma ve içeriklerinin istenmesine, S.H.nin ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanakları ile ID numaraları ile yazışma içeriklerinin istenmesine, M.S., H.C., İ.K. ve K.K.nın emniyet, soruşturma ve varsa kovuşturma aşamalarındaki tüm İfade Tutanaklarının birer suretinin Daireye gönderilmesinin istenmesine karar verilmiştir.

11. Bozma kararı sonrası duruşma iki celsede bitirilmiştir. Birinci celsede diğerlerinin yanı

sıra S.H., M.S., H.C., İ.K. ve K.K. ile ilgili yazılan müzekkerelere ikmalen cevap verilmiştir. Söz konusu bilgi ve belgeler duruşmada okunmuştur. Tanık H.C. duruşmada okunan beyanında başvurucuyu tanıdığını, 2007 yılından 2008 yılına kadar Çevik Kuvvette görev yaptığı dönemde başvurucunun sohbet toplantılarına katıldığını, bu toplantılarda burs adı altında yardım toplandığını, daha sonra komiser yardımcısı olduğunu ifade etmiştir.

12. Tanık M.S. duruşmada okunan beyanında başvurucuyu tanıdığını, İstanbul'da kursiyer olduğu dönemde cemaat evinde kaldığını, başvurucunun da bu evde kaldığını, söz konusu eve G. isimli birinin sohbet vermeye geldiğini, sohbetlerde Fettullah Gülen'in kitaplarını okuduğunu ifade etmiştir.

13. Tanık K.K. duruşmada okunan beyanında başvurucuyu tanıdığını, 2011 yılında Rize'de komiser yardımcılığı sınavına hazırlanırken başvurucu ile sınavdan iki gün önce ders çalışmaya örgüte ait eve gittiklerini, A. isimli kişinin kendilerine yemin ettirip sonra soruların olduğu bilgisayarı bırakarak çalışmalarını söylediğini, daha sonra sınava girdiklerini ifade etmiştir.

14. Tanık İ.K. duruşmada okunan beyanının da başvurucuyu tanımadığını ifade etmiştir.

15. Başvurucu, müdafiinin hazır bulunduğu aynı celsede alınan savunmasında önceki savunmalarını tekrar etmiş; okunan bilgi ve belgelerdeki aleyhe hususları ve hakkında hazırlanan veri inceleme raporunda A4 kodu ile kodlanması hususunu kabul etmediğini, üzerine atılı suçu işlemediğini savunmuştur.

16. Aynı celsede Mahkeme, dosyanın geldiği aşama itibarıyla ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'na ilişkin olarak yazılan müzekkere cevabının beklenmesine yer olmadığına karar vermiştir. Bu celsede ayrıca iddia makamı esas hakkında mütalaa sunmuştur. Mahkeme; başvurucu ve müdafiinin süre talebinin kabulüne, duruşmanın 30/5/2019 tarihine ertelenmesine karar vermiştir.

17. İkinci celsede başvurucu; müdafiinin de hazır bulunmasıyla esas hakkında mütalaaya karşı beyanında önceki savunmalarını tekrarlayarak isnat edilen suçu inkâr etmiştir. Başvurucu müdafii ise örgüt üyeliği suçunun gerçekleşmediğini, önceki savunmaları doğrultusunda müvekkilinin beraatine, olmadığı takdirde lehine olan hükümlerin uygulanmasını talep etmiştir. Mahkeme, alt sınırdan uzaklaşarak başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık Selami TUNÇ'un FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü mensuplarınca kullanılan haberleşme programını kendisine ait 0553[...]70 numaralı GSM hattında kullandığı telefon cihazı ile 01/01/2015 ile 16/05/2015 tarihleri arasında toplam 1.108 kez ByLockta oturum açtığı, sanığın yakalandığında el konulmuş olan ve ByLock tespiti yapılan telefonunu 08/03/2016 tarihinde fabrika ayarlarına geri döndürdüğünün tespit edildiği,

Dairemizce, Yalova İl Emniyet Müdürlüğü Kom Şube Müdürlüğü'ne müzekkere yazılarak 0553 [...]70 numaralı GSM hattına ilişkin tespit ve değerlendirme tutanaklarının, ID numaralarının yazışma ve içeriklerinin araştırılarak Dairemize gönderilmesinin istenildiği, Yalova İl Emniyet Müdürlüğü Kom Şube Müdürlüğü'nün 10/05/2019 tarih 5971492 sayılı yazısı ile sanık Selami TUNÇ isimli şahsın ByLock kaydının olduğu ancak U[ser-]ID kaydının bulunmadığının Dairemize bildirildiği,

İlk istinaf aşamasında dosya içerisine gönderilen ve Rize İl Emniyet Müdürlüğü Terörle

Mücadele Şube Müdürlüğünde 08/11/2016 tarihinde ifade veren şüpheli [H.C.nin] ifadesinde '..Daha sonra Çevik kuvvet ile beraber sohbet ortamları olmaya başladım. Bu sohbetleri de yukarıda eşkâl bilgilerini verdiğim [A.] isimli ve diğer öğretmen şahıs veriyordu. Bu arada [A.nın] kod isim mi gerçek isim mi olduğunu bilmiyorum. Çevik kuvvetteyken bu sohbetlere düzenli olarak gidip gelmeye başladım. Bu süreçte annem ile birlikte bir evde kalıyorduk. Zaman zaman kendi kalmış olduğum evde de sohbetler düzenlenirdi. Çevik kuvvette 2007 yılında 2008 yılına kadar görev yaptım. Daha sonra 2008 senesinde Lojistik Şube Müdürlüğünde çalışmaya başladım. Lojistikte çalıştığım süre zarfında Çevik kuvvetin sohbetlerine devam ettim. Katılmış olduğum sohbetlerde Lojistikte çalışan polis memuru [S.Z.] (sonradan komiser yardımcısı oldu) isimli kişi sohbetleri organize eder ve burs adı altında para toplardı. Bu paraların nereye verildiğini bilmiyorum. Benimle beraber bu sohbetlere o dönem Çevik kuvvet çalışan [E.T.] (sonradan komiser yardımcısı oldu), [İ.K.] (sonradan komiser yardımcısı oldu), Selami TUNÇ [başvurucu] (sonradan komiser yardımcısı oldu), [M.H.] (sonradan komiser yardımcısı oldu), [K.K.] (sonradan komiser yardımcısı oldu), [Y.K.] isimli şahıslar ile soy isimlerini hatırlamadığım [Ş.] (soyadı [Ç.] olabilir), [M.] ve [C.] isimli bir kişi daha katılırdı. 2010 ya da 2011 senesinde [Ş.], [M.] ve [C.] Rize İstihbarat Şube Müdürlüğüne tayin oldular. Bu dönemde İstihbarat Şube Müdürü yanlış hatırlamıyorsam [M.Ş.M.] idi. Ben grubun emniyet içerisindeki kadrolaşmasını gerçek manada bu dönem fark ettim. Benim fark edebileceğim bu kadrolaşmayı idarecilerinde içerisinde bulunduğu herkesin gördüğü ve bunun o dönem devletin bir politikası olduğunu düşünüyordum...' şeklinde beyanlarının bulunduğunun belirlendiği,

İstem üzerine, Ankara 18. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 25/04/2019 tarih 2018/384 esas sayılı müzekkeresi ile Dairemize gönderilen tanık [M.S.nin] ifadesinde '...İstanbul'da kurs boyunca kalmış olduğum bu ev cemaat eviydi. İsminin [G.] olduğunu bildiğim Zaman Gazetesinde çalıştığını ama pozisyonunu bilmediğim bir şahıs ise bu eve sohbet vermeye gelirdi. Fettullah GÜLEN'e ait kitapları okurdu. Kalmış olduğumuz bu evde evin ihtiyaçları için kendi aramızda para toplardık ama bu para dışarı çıkmazdı evde kalırdı evin giderleri için kullanılırdı. Biz bu evde 5 kişi kalırdık. [S.T.], [T.K.], [A.T.], Selami TUNÇ [başvurucu] ve ben kalırdım. Hepimiz kursiyerdik....' şeklinde beyanda bulunduğunun belirlendiği,

İstem üzerine, Ankara 25. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 10/05/2019 tarih 2017/371 esas sayılı müzekkeresi ile Dairemize gönderilen tanık [K.K.nin] ifadesinde '...26/03/2011 tarihinde yapılan Komiser Yardımcılığı Kursu Sınavına yukarıdaki soruya cevap verdiğim gibi Rize'de adresini şu anda hatırlamadığım öğrenci evinde [İ.K.], Selami TUNÇ [başvurucu] ve soy ismini hatırlamadığım [F.] isimli arkadaşlar ile hatırladığım kadarı ile sınavdan 2 gün önce ders çalışmaya gittiğimizde orada daha önce hiç görmediğim sivil giyimli ve ismini o esnada duyduğum kadarı ile [A.] olduğunu bildiğim şahıs bize önce yemin ettirdi sonra size soru bırakıyorum dedi ve yanında getirmiş olduğu bilgisayarı bırakarak bu sorulara çalışın eve gitmeyin burada kalın dışarı çıkmayın burada derslerinize çalışın dedi. Biz açtık bilgisayarı ve sorulara çalıştık o gece orada kaldık ertesi günün akşama doğru evlerimize gittik ve sabah herkes ayrı ayrı şekilde Trabzon ilinde sınavlara girdik. Bu sınav ile ilgili olarak çıkacak sorular ile ilgili olarak temin yoluna gitmedim....' şeklinde beyanlarının bulunduğu ve sanığı fotoğraf teşhis tutanağı ile teşhis ettiğinin belirlendiği,

...

Bu kapsamda dosya arasına alınan bilgi ve belgeler doğrultusunda, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosunun 18/04/2017

tarih 2017/68532 sayılı soruşturması kapsamında ele geçirilen micro CD kart üzerinde Emniyet Genel Müdürlüğü KOM Daire Başkanlığınca yapılan inceleme sonucunda; örgüt tarafından sanık Selami TUNÇ'a A4 notunun verildiği ve bu notun 'Fetö mensubiyeti olan teslimiyeti, sadakati ve bağlılığı üst seviyede olan kişiyi' ifade ettiğinin belirlendiği,

Tüm bu delil ve tespitler bir arada değerlendirildiğinde,

Sanık hakkında [M. S.] ile [K. K.] ve [H. C.nin] beyanlarının somut olması, ayrıca [K. K.] ve [H. C.nin] beyanlarının birbirini destekler mahiyette bulunması gözetildiğinde, [H. C.nin] tanık olarak dinlenmesine gerek duyulmamış, yine veri inceleme raporundaki Mahrem Kart bilgileri de delil niteliğinde kabul edilerek, ayrıca ByLock tespit ve değerlendirme tutanağının bulunmaması sonuca etkili görülmemiş olup,

Sanığın bu eylem ve faaliyetlerinin zamansal olarak süreklilik, çeşitlilik ve belirgin bir yoğunluğa ulaştığı, sanığın, Silahlı Terör Örgütü olduğu hususu yargı kararları ile kesinleşen FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütünün hiyerarşisi içerisinde dış dünyaya kapalı, örgütün gizlilik, disiplin ve mutlak sadakat gibi kurallara uygun davranışlar sergilediği, gerçekleştirdiği eylemlerin örgütün varlığına ve güçlendirilmesine nedensel bağ taşıdığı, sanığın örgüt ile arasında organik bağ kurduğu anlaşıldığından, sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olmak suçunu işlediği sabit görülüp, ceza mahkumiyetine karar vermek gerektiği sonuç ve vicdani kanaatine ulaşılmıştır.

Sanık hakkında temel ceza belirlenirken suçun işleniş biçimi , suçun işlenmesindeki özellikler, suç konusunun önem ve değeri, sanığın kastının yoğunluğu, sanığın örgütün hiyerarşik yapısı içerisinde bulunduğu süre ve eylemleri nazara alınarak alt ceza sınırından ayrılma yoluna gidilmiş; 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu 3. maddesi atfı ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu 5/1 maddesi uyarınca sanığın işlediği suçun terör suçu olarak düzenlenmesi nedeniyle sanığa verilen cezada yarı oranında arttırım yoluna gidilmiş, 5237 sayılı TCK'nın 62.maddesi uyarınca sanığın eylemden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları cezanın sanığın geleceği üzerindeki olası etkileri, suçun işlendiği tarihteki durumu göz önüne alındığında sabıkasız geçmişi de dikkate alınarak takdiren ceza indirimi yapılarak sonuç ceza belirlenmiştir."

18. Başvurucu, anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra tanıklar M.S., H.C. ve K.K.nın duruşmada dinlenilmediğini, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile bağlantı kurulmadığını, soru sorma hakkının kullandırılmadığını belirtmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 21/1/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

19. Başvurucu, nihai hükmü evrak işlem kütüğünden avukatı aracılığı ile 5/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 1/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, adil yargılanma hakkı kapsamındaki bir kısım güvenceler ile suçta ve cezada kanunilik ilkesi dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu; gerekçeli kararda beyanına yer verilen tanıkların duruşmada dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma

imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkı kapsamında tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde; tanıkların istinabe yoluyla alınan beyanların duruşmada okunduğu, başvurucunun bunlara karşı iddia ve itirazlarını dile getirdiği ifade edilmiştir.

23. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

24. Başvuru formuna göre başvurucunun Mahkemenin tanık ifadelerinin kendisine okumadığına ilişkin bir şikâyeti bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun istismar edici, yanıltıcı vb. nitelikteki davranışlarıyla başvuru hakkını kötüye kullandığına dair herhangi bir tespit yapılmamıştır. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

25. Somut olayda Mahkeme; sanığın kendisine ait 0553...70 numaralı GSM hattıyla kullandığı telefon cihazıyla 1/1/2015 ile 16/5/2015 tarihleri arasında toplam 1.108 kez ByLock'ta oturum açmasına, dijital materyal analiz raporuna göre kullandığı telefonun 8/3/2016 tarihinde fabrika ayarlarına geri döndürüldüğü tespitine, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan soruşturma kapsamında ele geçirilen mikro CD kart üzerinde yapılan inceleme sonucunda örgüt tarafından başvurucuya A4 notunun verilmesine ve tanıkların beyanlarına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır. Bu hüküm, Yargıtay tarafından onanmıştır.

26. Mahkeme; başvurucunun ByLock'ta oturum açmasına, kullandığı telefonu fabrika ayarlarına geri döndürmesine ve A4 notu ile kodlanmasına BTK kayıtlarına, dijital materyal analiz ve veri inceleme raporlarına istinaden ulaşmıştır.

27. Tanık H.C.nin "başvurucuyu tanıdığına, 2007 yılından 2008 yılına kadar Çevik Kuvvette görev yaptığı dönemde başvurucunun sohbet toplantılarına katıldığına, bu toplantılarda burs adı altında yardım toplandığına, daha sonra komiser yardımcısı olduğuna, Tanık M.S.nin başvurucuyu tanıdığına, İstanbul'da kursiyer olduğu dönemde cemaat evinde kaldığına, başvurucunun da bu evde kaldığına, söz konusu eve G. isimli kişinin sohbet vermeye geldiğine, sohbetlerde Fettullah Gülenin kitaplarını okuduğuna, Tanık K.K.nin başvurucuyu tanıdığına, 2011 yılında Rize'de komiser yardımcılığı sınavına hazırlanırken başvurucu ile sınavdan iki gün önce ders çalışmaya örgüte ait eve gittiklerine, A. isimli kişinin kendilerine yemin ettirip sonra soruların olduğu bilgisayarı bırakarak çalışmalarını söylediğine, daha sonra sınava girdiklerine" şeklindeki beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

28. Somut olayda başvurucu, müdafiinin de hazır bulunduğu celsede söz konusu tanık beyanlarına itiraz etme imkânı bulmuştur. Ayrıca gerekçeli kararda mahkûmiyete esas alınan diğer deliller gözönüne alındığında başvurucunun tanıklar H.C., M.S. ve K.K.yı sorgulama imkânı bulamamasının yargılamayı bir bütün olarak adil olmaktan çıkarmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

B. Diğer İhlal İddiaları

30. Başvurucunun yetersiz gerekçe ile karar verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Abdullah Topçu (B. No: 2014/8868, 19/4/2017, §§ 74-79) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, üzerine atılı suçun unsurlarının oluşmaması, hükme esas alınan delillerin yanlış nitelendirilmesi, haksız yere ceza verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Ahmet Sağlam (B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 43-46) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, delillerin toplanmaması, bir kısım talebinin reddedilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Yüksel Hançer (B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 14-21) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, yargılamanın başından itibaren suçlu kabul edilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Cemal Günsel [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021 kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına veya sorgulatılmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle yargılandığı davada ilk derece mahkemesi “sanık hakkında M.S., H.C. ve K.K.nın beyanlarının somut olması, ayrıca K.K.ve H.C.nin beyanlarının birbirini destekler mahiyette bulunması gözetildiğinde, H. C.nin tanık olarak dinlenmesine gerek duyulmamış, yine veri inceleme raporundaki Mahrem Kart bilgileri de delil niteliğinde kabul edilerek, ayrıca ByLock tespit ve değerlendirme

tutanağının bulunmaması sonuca etkili görülmemiş olup, sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olmak suçunu işlediği sabit görüp" başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

3. İstinaf ve temyiz aşamalarından geçerek kararın kesinleşmesi üzerine başvurucu; gerekçeli kararda beyanına yer verilen tanıkların duruşmada dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Mahkememiz başvurunun kabul edilebilirliğine oybirliği ile, ihlal edilmediğine oy çokluğu ile karar vermiştir. Aşağıda belirtilen sebeplerle başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediğine dair Mahkeme çoğunluğunun kararına iştirak edilmemiştir.

5. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında ceza yargılamalarında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkının olduğunu vurgulamıştır. Ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir. Sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı tanık ifadelerinin tek veya belirleyici olduğu bir mahkûmiyet kararında şayet dengeleyici güvencelerden yararlandırılmaması durumunda sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur.

6. Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- SEGBİS gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964, 21/9/2022 § 36). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayı kendi açısından anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmasıdır.

7. Somut olayda başvurucunun aleyhinde beyanda bulunan tanıkların istinabe yoluyla alınan ifadeleri duruşmada okunmuş ancak tanıkların huzurda dinlenilmesine ilişkin olarak Mahkemece herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda tanıkların duruşmada hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir.

8. Somut olayda Mahkeme tarafından tanıklar M.S., H.C. ve K.K.nın duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanığın Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

9. Mahkeme, gerekçeli kararda diğerlerinin yanı sıra sanığın kendisine ait 0 553 ... 70 numaralı GSM hattında kullandığı telefon cihazı ile 1/1/2015 ile 16/5/2015 tarihleri arasında toplam 1.108 kez ByLock'ta oturum açmasına, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan

soruşturma kapsamında ele geçirilen mikro CD kart üzerinde yapılan inceleme sonucunda örgüt tarafından başvurucuya A4 notunun verilmesine ve tanıkların beyanlarına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır.

10. Yargıtay içtihadı uyarınca sanığın ByLock kullanıcısı olup olmadığının silahlı terör örgütüne üye olma suçunun sübutu açısından belirleyici olması durumunda ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya getirtilmesi, anılan tutanağın temin edilememesi hâlinde operatör kayıtları ile eşleştirme yapılmak üzere BTK'dan getirtilen CGNAT kayıtları ile HTS sonuçlarının karşılaştırılıp belirtilen hat üzerinden ByLock kullanan kişinin sanık olup olmadığı doğrultusunda bilirkişiden teknik rapor alınarak hüküm kurulması gerekmektedir [(kapatılan) birçok karar arasından bkz. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları]. Somut olayda ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı dosyaya getirtilmediği gibi Yargıtay içtihadında açıklanan teknik bilirkişi raporu da temin edilmemiştir.

11. Yine Yargıtay uygulamasına göre sanığın Garson kod adlı gizli tanıktan ele geçirilen SD kart içinde A4 olarak kodlanmasının mahkûmiyet için yeterli olmayıp bunun için destekleyici bir ifade, beyan yahut başka bir bilgi ve belge bulunup bulunmadığının araştırılması gerekmektedir [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 25/1/2021 tarihli ve E.2020/1608, K.2021/75 sayılı kararı].

12. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında M.S.,H.C. ve K.K.nın FETÖ/PDY terör örgütüne müzahir evlerde sohbet toplantılarına katılması, sınav sorularının önceden temin edilmesine ilişkin beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların anlatımlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

13. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır.

14. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir.

15. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdikleri tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanıkların beyanları dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir.

16. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS

yoluyla dinlenmemesi bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelemiştir.

17. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği kanaatine vardığımdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Kenan YAŞAR

HALİL KORKULU

B. No: 2020/22994 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22994

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL KORKULU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22994)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Halil KORKULU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yeni koronavirüs (COVID-19) salgınına yönelik tedbirler kapsamında aynı ceza infaz kurumunda bulunan eşlerin birbirleriyle telefon yoluyla iletişim kuramamaları nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru tarihinde başvurucu, Tokat T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) hükümlü olarak bulunmaktayken eşiaynı ceza infaz kurumunda hükümözlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu, COVID-19 salgını döneminde bulunduğu ceza infaz kurumuna başvurarak aynı ceza infaz kurumunda bulunan eşiyle telefon görüşmesi yapma talebinde bulunmuştur. Kurumun İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı başvurucunun talebini, tüm ceza infaz kurumlarında COVID-19 salgını nedeniyle hükümlü ve tutukluların kapalı ve açık görüşleri ile iç görüşlerinin ikinci bir talimata kadar ertelendiğini, hükümlü ve tutukluların dışarısı ile olan ilişkilerinin devamının sağlanması amacıyla telefon görüşleri yaptırıldığını, kurum içinde bulunan hükümlü ve tutukluların ise iç posta yoluyla birbirlerinden haber alma imkânlarının olduğunu belirterek reddetmiştir. Bunun yanında kararda aynı ceza infaz kurumunda bulunan kişilerin birbirlerinden haber almak için telefon görüşmesi

yapmalarıyla ilgili bir düzenlemenin de bulunmadığı vurgulanmıştır. Ayrıca telefon görüşmesinin sağlanması esnasında hükümlü ve tutukluların birisinin izole edilmiş alanın dışına çıkmasının gerekeceği, bu durumun da salgın nedeniyle alınan önlemler açısından sorun teşkil edeceği kararda ifade edilmiştir.

4. Başvurucu, eşiyle telefon aracılığıyla görüşmesine izin verilmemesi nedeniyle mağdur olduğunu vurgulayarak infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. İnfaz hâkimliği kurum kararının usule ve yasaya uygun olduğunu belirterek başvurucunun şikâyetini reddetmiştir. Başvurucunun bu karara itirazı, infaz hâkimliği kararında usule ve yasaya aykırı bir husus bulunmadığı gerekçesiyle ağır ceza mahkemesince reddedilmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 12/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 30/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

7. Öte yandan Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) yer alan bilgilere göre başvurucu 15/11/2021 tarihinde, eşi ise 10/1/2023 tarihinde bulundukları ceza infaz kurumlarından tahliye edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; COVID-19 döneminde aynı ceza infaz kurumunda bulunan eşiyle telefon yoluyla iletişim kurma talebinin kanuni dayanağı olmamasına rağmen reddedildiğini, eşiyle iletişiminin sadece iç posta yoluyla sınırlandırıldığını, bu durumun kanunilik ilkesini, aile hayatına saygı hakkını ve haberleşme hürriyetini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Bunun yanında başka ceza infaz kurumunda bulunan yakınıyla telefon görüşmesi yapabilirken aynı kurumda bulunan eşiyle telefon yoluyla görüştürülmemesinin eşitlik ilkesine de aykırılık teşkil ettiğini belirtmiştir. Bakanlık görüşünde, başvurucunun şikâyetlerinin incelenmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki hususları tekrar etmiştir.

10. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucunun şikâyeti, aynı ceza infaz kurumunda bulunan eşiyle telefon yoluyla iletişim kurma talebinin COVID-19 salgınına yönelik tedbirler kapsamında reddedilmesine ilişkindir. Ceza infaz kurumunda bulunan kişilerin görüş hakkına yönelik kısıtlamaların aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturduğu değerlendirilmiştir (benzer yöndeki karar için bkz. Yunus Bulut, B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 42).

13. Ziyaret ya da görüş hakkı, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. maddesinde yer alan açık bir düzenlemeyle hükümlülere tanınmıştır. Söz konusu düzenlemeye göre hükümlüler; eş, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı ile haftada bir kez görüşme yapma

hakkına sahiptir. İlgili düzenlemede görüşlerin açık ve kapalı şekilde olacağı ifade edilmiş ancak görüşlere ilişkin şartların ve sürelerin ne şekilde belirleneceğine ilişkin hususların Bakanlık tarafından hazırlanan yönetmelikte yer alacağı açıklanmıştır. Ayrıca Anılan Kanun'un 116. maddesinde, ziyaret hakkını güvence altına alan düzenlemenin tutuklular yönünden de uygulanacağı hüküm altına alınmıştır (Yunus Bulut, § 53). 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 9. maddesinin üçüncü fıkrasında aynı ceza infaz kurumu ya da birden fazla ceza infaz kurumunun bir arada bulunduğu yerleşkedeki farklı kurumlarda barındırılmakta olan mahpusların Yönetmelik'in 9. maddesinin birinci fıkrasında sayılan kişilerden olması şartıyla görüşme yapabileceği belirtilmiştir.

14. Bunun yanında farklı yerleşkelerde veya farklı şehirlerde bulunan ceza infaz kurumlarında barındırılan mahpusların birbirleriyle yüz yüze görüştürülmeleri beklenemez. Ancak yakın aile bağı olan bu durumdaki mahpusların birbirleriyle uygun vasıtalar aracılığıyla görüştürülmelerinin sağlanması gerekir. Öte yandan aynı yerleşke içindeki farklı ceza infaz kurumlarında tutulan yakın aile bireylerinin gerekli güvenlik önlemleri alınarak mümkün olduğunca belirli dönemlerde yüz yüze görüştürülmeleri aile hayatına saygı hakkının gerekli kıldığı yükümlülüğün bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Nitekim belirtilen son hâlde, aile bireylerinin yüz yüze görüştürülmeleri kamusal makamlara katlanılması mümkün olmayan bir külfet yüklememektedir (Hüseyin Ekinci, 2016/38867, 3/7/2019, § 58; Murat Aydın, B. No: 2016/58533, 3/7/2019 § 56).

15. Aile hayatına saygı hakkına yönelik bir müdahalenin Anayasa'nın öngördüğü güvencelere uygun kabul edilebilmesinin ilk ve temel şartı ise müdahalenin kanuni dayanağının bulunmasıdır. Bu gereklilik, uyuşmazlıklarda uygulanacak hukuk kurallarının öngörülebilir olmasını zorunlu kılmaktadır. Türk anayasal sisteminde hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı düzenleme yapma yetkisi yasama organına aittir. Hak ve özgürlüğü kısıtlayıcı bir kanunun kapsamını genişletici yorum ve uygulamalar, kanun koyucunun getirmediği bir sınırlandırmanın idari ve yargısal makamlarca ihdas edilmesi sonucunu doğurabilir. Bu açıdan hak ve özgürlükleri sınırlandıran kurallara ilişkin yorum ve uygulamaların kuralın kapsamını genişletici nitelikte olmaması ve öngörülebilir sınırlar içinde kalması önem taşımaktadır. Diğer bir ifadeyle yargı makamlarının hak ve özgürlükleri sınırlayıcı kuralların kapsamının geniş yorumlanması hususunda oldukça ihtiyatlı davranması gerekir (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 104; Mehmet Çetinkaya ve D.K. [GK], B. No: 2018/27392, 15/4/2021, § 45).

16. COVID-19 salgınının başlamasıyla birlikte ceza infaz kurumlarının toplu olarak yaşanan yerler olduğu ve bulaşıcı hastalıklar açısından risk oluşturduğu, bu bakımdan ceza infaz kurumlarında özel önlemlerin alınmasına ihtiyaç duyulduğu belirtilerek 14/3/2020 tarihinden itibaren mahpusların açık ve kapalı görüş haklarına yönelik kısıtlamalar hayata geçirilmiştir. COVID-19 salgınına yönelik tedbirler kapsamında ceza infaz kurumundaki görüşlerin kısıtlanması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olan Yunus Bulut kararında; Anayasa Mahkemesi kapsamı ve süresi öngörülebilir olmayacak şekilde idari makamlar tarafından ziyaret hakkının kısıtlanmasına imkân veren açık bir düzenlemenin olmadığı ve ziyaret hakkına ilişkin kısıtlamaların ceza infaz kurumlarına gönderilen idari talimat yazıları doğrultusunda uygulandığı tespitini yaparak aile hayatına saygı hakkına yapılan bu müdahalenin salt idari makamların kararlarına dayanması nedeniyle kanuni temelinin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır (Yunus Bulut, §§ 56-60).

17. Somut olayda hükümlü başvurucunun aynı ceza infaz kurumunda bulunan eşiyle telefonla görüşme talebi, COVID-19 salgını nedeniyle açık ve kapalı görüş ile iç görüş hakkı gibi telefonla görüşme hakkından da yararlanmasının mümkün olmadığı ve bu hususta yasal bir düzenleme bulunmadığı gerekçesiyle kurum tarafından reddedilmiştir. Söz konusu karara yönelik şikâyetin ve itiraz başvurusunun ise kurum kararının usule ve yasaya uygun bulunduğu gerekçesiyle reddine karar verilmiştir.

18. Yukarıda belirtildiği üzere Anayasa Mahkemesi COVID-19 salgınının önlenmesi amacıyla ziyaret hakkının kısıtlanmasına ilişkin tedbirleri Yunus Bulut kararında incelemiştir (bkz. § 16). Anılan kararda da aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın öngördüğü güvencelere uygun kabul edilebilmesinin ilk ve temel şartı olarak kanuni dayanağının bulunması gerektiği belirtilmiştir. Başvuru konusu olayda ise hükümlü başvurucunun aynı ceza infaz kurumunda bulunan eşiyle COVID-19 salgını döneminde telefonla görüşme talebi bu hususta kanun, yönetmelik ve tüzükte bir düzenleme bulunmadığı gerekçesini içeren ve koronavirüs salgını tedbirleri doğrultusunda verilen bir idari makam kararıyla reddedildiğinden aile hayatına saygı hakkına yapılan bu müdahalenin salt idari karara dayandığı görülmektedir.

19. Tüm bu açıklamalar ışığında somut olayın şartlarında kapsamı ve süresi öngörülebilir olmayacak şekilde idari makam tarafından aynı ceza infaz kurumunda bulunan eşlerin telefonla görüş hakkının kısıtlanmasına imkân veren açık bir düzenlemenin olmadığı ve ziyaret hakkına ilişkin bu kısıtlamanın ceza infaz kurumuna gönderilen idari talimat yazıları doğrultusunda uygulandığı görülmüştür. Temel hak ve hürriyetleri sınırlandıran bir tedbir, demokratik toplum düzeninin korunması bakımından ne kadar gerekli ve ölçülü olursa olsun salt idari bir işleme dayanıyorsa bu tür bir müdahalenin kanunilik şartını sağladığından söz edilemez. Başka bir deyişle tedbire karar veren idarenin takdir alanı içinde olmayan bir konuda idari kararla temel hak ve hürriyetler sınırlandırılamaz. Böylelikle başvurucunun aile hayatına saygı hakkına yapılan anılan müdahalenin salt idari karara dayandığı anlaşıldığından müdahalenin kanuni temelinin bulunmadığı değerlendirilmiştir (Yunus Bulut, §§ 59, 60).

20. Yukarıda yer verilen tespitler uyarınca başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Zira başvurucu ve eşi bulundukları ceza infaz kurumlarından tahliye edilmiştir.

24. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Tokat İnfaz Hâkimliğine (E.2020/555, K.2020/603), Tokat 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/484 D. İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VEYSAL ZORLU

B. No: 2020/25328 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25328

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEYSAL ZORLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/25328)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Veysal ZORLU

Vekili : Av. Yakup ALAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili talebiyle açılan davada içtihada aykırı karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Çorum ili Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) hizmet akdine dayalı olarak çalışan başvurucu, 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması ve 6452 Sayılı Kanunla 6212 Sayılı Kanunun İkinci Maddesinin Kaldırılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıf aleyhine dava açmıştır.

3. Çorum 2. İş Mahkemesi (Mahkeme) yapmış olduğu yargılama sonunda 14/11/2017 tarihli kararla davayı kabul etmiş ve başvurucuya 22.421,80 TL ödenmesine karar vermiştir. İstinaf istemi üzerine Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi(Bölge Adliye Mahkemesi) 25/12/2018 tarihli kararla Mahkeme kararının kaldırılmasına ve dosyanın Mahkemesine

iadesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun çalıştığı Vakıftan dava konusu döneme ilişkin ikramiye bordrolarının tümü getirtilerek ödenen ikramiye miktarları yıllara göre tespit edilip ikramiye ödemesi yapılan yıllar için ilave tediyenin ödendiği kabul edilmeden ve Mahkemece bu hususta herhangi bir inceleme ve değerlendirme yapılmadan karar verilmesinin hatalı olduğu belirtilmiştir.

4. Mahkeme 12/12/2019 tarihli kararla davanın kısmen kabulü ile 3.666,96 TL ilave tediye alacağının başvurucuya ödenmesine, fazlaya ilişkin taleplerin reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde istinaf bozma ilamına uyulduğu ifade edilmiş, başvurucunun çalıştığı Vakıftan başvurucuya yapılan ilave tediye ödemelerine ilişkin kayıtların getirtildiği ve bozma ilamı doğrultusunda ek bilirkişi raporu alındığı, raporda hesaplanan 3.666,96 TL alacağın başvurucuya ödenmesine hükmedildiği belirtilmiştir.

5. Başvurucunun istinaf talebi Bölge Adliye Mahkemesinin 5/6/2020 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

6. Nihai karar, başvurucuya 5/7/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 28/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Kısmi kabul edilemezlik kararıyla başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, ikramiye ödemelerinin ilave tediye ödemelerinden farklılık arz ettiğini, mahkemece ödenmesine hükmedilen ilave tediye alacağının eksik olduğunu, dolayısıyla hatalı karar verildiğini iddia etmiştir. Ayrıca aynı konuda açılan davalarda Bölge Adliye Mahkemesinin 2017 yılı sonuna kadar benzer durumda verilen kararları kabul ederken 2018 yılı itibarıyla hesaplama şeklinde değişikliğe gittiğini ve ikramiye ödemelerinin ilave tediye ödemeleriyle birlikte hesaplanarak daha az ilave tediye ücreti ödenmesine hükmettiğini belirtip adil yargılanma hakkının, eşitlik ilkesinin ve çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu her ne kadar eşitlik ilkesi ve çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de şikâyetlerin özünün kendisine mahkemece az ilave tediye ücreti ödenmesine karar verilmesi ve istinaf merciinin önceki verdiği kararlardan farklı bir karar vermesine dayandığı anlaşıldığından başvurunun adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

10. Adil yargılanma hakkı hukuk kuralının davanın başvurucu lehine sonuçlanmasını temin eden yorumunun esas alınmasını güvence altına almamaktadır. Uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanması yargı mercilerinin takdirindedir (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 84). Öte yandan aynı nitelikteki uyuşmazlıkla ilgili olarak değişik mahkemelerin farklı kararlar vermesi de tek başına adil yargılanma hakkını ihlal etmemektedir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin yargı mercilerince yapılan yorumların hukuka uygun olup olmadığını denetleme ve bu yorumları birleştirme gibi bir görevinin bulunmadığının altı çizilmelidir. Anayasa Mahkemesinin açıkça keyfî olmayan veya bariz takdir hatası da içermeyen bir yorumdan dolayı adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine hükmedebilmesi için bu yorumun yerleşik hâle gelen bir içtihattan saptığına veya

derinleşmiş ve süregelen bir nitelik kazanan içtihat farklılığına dayandığına ikna olması gerekir (Selahattin Bayri, B. No: 2018/32374, 15/9/2021, § 47). Ancak açtığı dava aleyhine sonuçlanan bir kimsenin aynı konuda ancak farklı yönde verilmiş bir veya birkaç kararın varlığından hareketle adil yargılanmadığı sonucuna ulaşılamaz (Selahattin Bayri, § 51).

11. Bunun yanında sadece yerleşik ve süregelen içtihat farklılığının olduğu durumlarda değil aynı somut olay ve hukuksal durumdaki farklı kişilerce açılan davalarda birbiriyle çelişen sonuçlara ulaşılması (Hakan Altıncan [GK], B. No: 2016/13021, 17/5/2018; Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932), içtihadın gerekçe gösterilmeden değiştirilmesi (Abdullah Ay, B. No: 2015/17110, 28/11/2018; Özlem Terzioğlu, B. No: 2014/19341, 21/11/2017)veyaiçtihattan sadece o davaya özgü olarak farklılaşılması (Aşır Tunç, B. No: 2015/17453, 22/1/2019) durumlarında da hukuk devleti ilkesi ışığında öngörülebilirlik yönünden yargılamanın hakkaniyetinin zedelenmiş olduğu kabul edilebilir. Bu çerçevede hukuki güvenlik, belirlilik ve öngörülebilirliğin sağlanması için yargısal kararlarda makul bir istikrarın sağlanmasının gereği olarak yargı makamlarının benzer davalarda daha önceki kararlarıyla uyumlu kararlar vermesi, ancak hukukun dinamik yorumu sebebiyle bir içtihat değişikliğine gidilmesi durumunda ise bunun gerekliliğinin ilgili ve yeterli bir gerekçeyle açıklanması beklenmektedir.

12. Somut olayda başvurucu; çalıştığı Vakfın niteliği, kuruluş amacı ve yönetim şekli itibarıyla kendisinin kamu işçisi olduğunu ileri sürerek kamu personeline belirli şartlar altında yapılan ilave tediyeden yararlanmak amacıyla dava açmıştır. Mahkeme başvurucuya ilave tediye ücreti ödenmesi gerektiğini kabul etmiş ve ödenecek miktarın hesaplanması içinbaşvurucunun çalıştığı Vakıftan ilgili kayıtları getirtmiş ve bilirkişi raporu almış, ödenen ikramiye ve tediye alacaklarını mahsup ederek kalan 3.666,96 TL ilave tediye alacağının ödenmesine karar vermiştir.

13. Öncelikle somut olayın Yasemin Bodur (B. No:2017/29896, 25/12/2018) başvurusundan farklı olduğu belirtilmelidir. Anayasa Mahkemesi sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığını değerlendirdiği Yasemin Bodur kararında içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizmanın işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşmıştır (Yasemin Bodur, § 52). Ancak somut olayda ise başvurucunun ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda bir uyuşmazlık bulunmamaktadır. Zira Mahkeme başvurucunun ilave tediye alacağına hak kazandığını kabul etmiştir.

14. Öte yandan başvurucu, Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesinin 2017 yılında verdiği; benzer konuda açılan davalara ilişkin ilave tediye ücretinin ikramiye ödemeleriyle birlikte hesaplanmadığını gösteren kararları dosya kapsamında sunmuştur.

15. Somut olayda başvurucu; her ne kadar Vakıfta çalışan diğer meslektaşlarına ilave tediye alacağı ödendiğini, kendisine ise eksik ödeme yapıldığını iddia etmişse de Mahkeme bilirkişi incelemesi yaptırarak ödenen ikramiye ve tediye alacakları hariç olmak üzere başvurucuya kalan ilave tediye alacağının ödenmesi gerektiğini ifade etmiştir (bkz. § 4). Mahkeme vermiş olduğu kararda vardığı sonuca hangi nedenle ulaşıldığını başvurucu ve üçüncü kişiler tarafından objektif olarak anlaşılmasına imkân verecek ilgili ve yeterli bir gerekçe sunmuştur. Ayrıca mahkeme kararının gerekçesinde bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik

oluşturan bir hususun bulunmadığı da dikkate alındığında yargılamanın hakkaniyetinin zedelenmediği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilmediği açıktır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜÇLÜ ENERJİ VE ÜRETİM ORGANİZASYON SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/28399 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/28399

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜÇLÜ ENERJİ VE ÜRETİM ORGANİZASYON SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/28399)

Karar Tarihi: 12/6/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 3/12/2024-32741

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Güçlü Enerji ve Üretim Organizasyon San. Tic. Ltd. Şti.

Temsilcisi : Orhan OKUR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; istinaf başvuru süresinin, gerekçesi açıklanmayan kararın tefhim edildiği tarihten başlatılarak istinaf talebinin süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun icra hukuk mahkemesinde görülen ve taraf konumunda olduğu şikâyet davasında verilen karara ilişkin olarak yaptığı istinaf başvurusu, kanun yolu süresinin ilk derece mahkemesinin kararının tefhim tarihinden başlatılarak hesaplanması nedeniyle süresinde olmadığı gerekçesiyle ek karar ile reddedilmiştir. Başvurucu, bu ek karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; istinaf mahkemesi kanun yoluna ilişkin başvuru süresinin

geçirilmiş olduğu gerekçesiyle anılan kararın kesin olduğunu belirterek istinaf başvurusunun usulden reddine kesin olarak karar vermiştir.

3. Başvurucu, nihai hükmü 29/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra vekili aracılığıyla 24/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Bireysel başvuru tarihi itibarıyla 12/2/2024 tarihine kadar geçerli olan süreli vekâletname sunulduğundan Anayasa Mahkemesinin 1/2/2024 tarihli müzekkeresi ile başvurucu Şirket temsilcisinden güncel vekâletnamenin aslı veya onaylı örneği talep edilmiştir. Başvurucu Şirket temsilcisi 1/3/2024 tarihli müzekkere cevabında başvuruyu şahsen takip edeceğini bildirmiştir.

4. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Rüstem Gül (B. No: 2021/26038, 22/11/2023) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi; gerekçesi açıklanmamış bir hükmün tefhim edilmiş bir hüküm olarak sayılmayacağını, gerekçeli karar tebliğ ya da tefhim edilmeden kanun yoluna başvurma süresinin başlamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi; başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemenin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği bu durumda kanun yolu merciinin somut olayın şartlarında istinaf süresini, ilk derece mahkemesinin kararının gerekçesi açıklanmadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumunun öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (bkz. §§ 41, 42).

6. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu itibarla Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmiştir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulması gerektiği açıktır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 39). Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup sürenin bitiş tarihi ise çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52). Başvuruya konu olayda Tokat İcra Hukuk Mahkemesinde 24/10/2018 tarihinde açılan davanın 18/6/2020 tarihli Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi kararı ile kesinleştiği, bu hâliyle iki dereceli yargılamanın yaklaşık 1 yıl 7 ay sürdüğü tespit edilmiş olup anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında bu sürenin

makul olduğu sonucuna varılmıştır.

8. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

9. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 5.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

10. Dosyadaki belgelerden bireysel başvurunun -sonradan vekâlet süresi sona eren- avukat vasıtasıyla yapıldığı anlaşılmıştır. Başvurucunun avukatı ile arasındaki vekâlet ilişkisi süreli vekâletname ile sona ermiş olsa da bireysel başvurunun avukat aracılığıyla yapılması sebebiyle başvurucu lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Tokat İcra Hukuk Mahkemesine (E.2019/200, K.2019/223) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKAN YAPALIAL

B. No: 2020/36445 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36445

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN YAPALIAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36445)

Karar Tarihi: 12/6/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 8/11/2024-32716

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Hakan YAPALIAL

Vekili : Av. Özcan Ali AKSOY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahkemece yapılan yargılama sonucunda kurulan hükmün gerekçesinde çelişkili ifadelere yer verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması, konut dokunulmazlığını ihlal etme ve kişisel verilerin kaydedilmesi suçlarını işlediği iddiasıyla başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır. Soruşturma neticesinde Başsavcılık; başvurucunun kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması, konut dokunulmazlığını ihlal etme ve kişisel verilerin kaydedilmesi suçlarından cezalandırılması talebiyle 17/5/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir.

3. İddianamenin kabulü ile açılan dava, İstanbul 29. Ağır Ceza Mahkemesinde görülmeye başlamıştır. Mahkeme, yetkisizlik kararı vererek dosyanın nöbetçi yetkili Kırklareli Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Yetkisizlik kararı üzerine yargılamaya

Kırklareli 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) devam etmiştir.

4. Mahkeme 24/4/2019 tarihli kararıyla başvurucu hakkında kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması, konut dokunulmazlığını ihlal ve kişisel verilerin kaydedilmesi suçlarını işlediği gerekçesiyle çeşitli hapis cezalarına hükmetmiş; verilen hapis cezalarını ertelemiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...[s]anığın kişilik özellikleri, duruşmadaki tutum ve davranışları gözönüne alınarak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılamaması sebebi ile hakkında CMK'nın 231. maddesi uygulanma[masına], sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum olmaması, bir daha suç işlemeyeceği hususunda mahkememizde olumlu kanaat gelmiş olması dikkate alınarak hakkında verilen ceza[ların] TCK nun 51. maddesi gereğince ertelenmesine karar verilmiş...[tir.]"

5. Başvurucu, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf talebi İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 27. Ceza Dairesi (Daire) tarafından esastan reddedilmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 31/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 26/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon; hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak gerekçeli karar hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; yapılan yargılama sonucunda verilen hapis cezalarının 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesi gereğince ertelenmesine rağmen, bir daha suç işlemeyeceği hususunda Mahkemenin olumlu kanaat getirmediği gerekçesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin uygulanmasına yer olmadığına karar verdiğini belirterek gerekçeli hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun yargılama aşamasında lehine olan hususları ileri sürebildiği, aleyhine olan delillere karşı çıkabildiği, yargılamaya konu olayı kendi açısından anlatabildiği ve Mahkemece dosya kapsamındaki delillere göre karar verildiği ifade edilmiştir.

10. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. Mahkeme kararının çelişkili olduğu iddiası; kararın gerekçesinin doyurucu, ikna edici ve yeterli olmadığına ilişkin olup adil yargılanma hakkının unsurlarından olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmelidir (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 31).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek kararlarını gerekçeli olarak yazma yükümlülüğü mahkemelere yüklenmiştir. Anayasa'nın 36. maddesi, 141. maddesinin üçüncü fıkrası

ışığında yorumlandığında adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkını da güvence altına almaktadır. Öte yandan adil yargılanma hakkı doğası gereği gerekçeli karar hakkını da içerir. Bu sebeple gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının temel güvencelerinden biridir (Hilmi Kocabey ve diğerleri, B. No: 2018/27686, 17/11/2021, § 77).

14. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlar. Bu hak, tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddiaların kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri, ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının gerekçelerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

15. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmelidir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

16. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak yargı mercilerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin söz konusu gerekçelerin hukuka uygun olup olmadığını denetleme gibi bir görevi bulunmadığı gibi yargı mercilerinin kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (benzer bir değerlendirme için bkz. Halit Kabadağ, B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

17. Yargıtay uygulamasına göre sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışlarına göre yeniden suç işlemeyeceği hususunda olumlu kanaat edinilemediği gerekçesiyle hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmamasına karar verildikten sonra ileride tekrar suç işlemeyeceği hususunda olumlu kanaat edinildiğinden bahisle hükmedilen hapis cezasının ertelenmesine karar verilmek suretiyle hükümde çelişkiye neden olunması durumunda bozma kararı verilmektedir (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 26/9/2018 tarihli ve E.2018/2874, K.2018/8744 sayılı kararı; Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 24/5/2023 tarihli ve E.2019/9351, K.2023/4431 sayılı kararı).

18. Somut olayda yapılan yargılama sonucunda başvurucunun bir daha suç işlemeyeceği hususunda Mahkemece olumlu kanaat getirilmesi nedeniyle verilen hapis cezaları 5237 sayılı Kanun'un 51. maddesi gereğince ertelenmesine karşın bu kez hakkında bir daha suç işlemeyeceği hususunda olumlu kanaat getirilmemesi nedeniyle 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin uygulanmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Böylelikle Mahkeme, başvurucu hakkında hapis cezasının bireyselleştirilmesine ilişkin önem taşıyan bir konuda çelişkili bir gerekçe ortaya koymuştur. Yargıtay uygulaması ve yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde davayla doğrudan ilgili olan bu konuda Mahkemenin makul bir gerekçe sunabildiğinden bahsetmek mümkün görülmemiştir. Bu nedenle başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil

yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırklareli 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/213, K.2019/206) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

K.B. VE Y.B.

B. No: 2020/38081 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38081

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

K.B. VE Y.B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38081)

Karar Tarihi: 12/6/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 8/11/2024-32716

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucular : 1. K.B.

2. Y.B.

Vekilleri : Av. İbrahim TOPCU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda meydana gelen intihar vakası nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucuların müşterek çocukları olan M.B. Ankara 5. Sulh Ceza Mahkemesi kararı uyarınca, uyuşturucu madde ticareti suçlamasıyla 9/12/2010 tarihinde tutuklanarak Sincan L Tipi Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) C1 Blok 1 No.lu koğuşa geçici olarak yerleştirilmiştir. M.B. hakkında Kuruma alınırken düzenlenen 9/12/2010 tarihli genel adli muayene raporunda darp ve cebir izi izlenimi veren bulguya rastlanmadığı belirtilmiştir. M.B. Kuruma yerleştirildiği tarih itibarıyla 24 yaşındadır. Aynı tarihlerde M.B.nin bulunduğu koğuşa başka mahpuslar da geçici olarak yerleştirilmiştir. Kuruma alındığı gün M.B. hakkında

düzenlenen Hükümlü/Tutuklu Tanıma Formu'nda M.B.nin bekâr olduğu, daha önce de suç isnadıyla hakkında işlem yapıldığı belirtilmiş; belirgin fiziksel özellik (bedensel engel, yara izi, dövme vb.) olarak self mutilasyon (intihar amacı olmaksızın kendine zarar verme) durumu olduğu kayıt altına alınmıştır. M.B. hakkında Kuruma alınmasını takiben düzenlenen 10/12/2010 tarihli Psikososyal Değerlendirme Formu'nda M.B.nin aile ilişkilerinin normal olduğu, ailesinin suçu üzüntü ile karşıladığı ve Kurum yaşamını olumlu gördüğü açıklanmıştır. Formda ayrıca M.B.nin iyimser, konuşkan, dışa dönük, girişken, gerçekçi, dikkatinin yoğun, belleğinin güçlü olduğu değerlendirilmiştir.

3. M.B. bulunduğu koğuşta (toplam üç kişinin kaldığı anlaşılan) 10/12/2010 tarihinde saat 14.10 civarında -tanık ifadeleri ve olay tutanaklarından anlaşıldığı kadarıyla- yatak çarşafından yırttığı parçayı pencerenin demir korkuluklarına bağlayarak ası suretiyle intihar etmiştir. Kuruma yeni gelen mahpusların kurum kimlik kartlarının dağıtımı esnasında mahpusların bağırarak yardım istemesi üzerine Kurum personeli durumdan haberdar olarak M.B.yi revire götürmüştür. Öncelikle, olay yerine mahpusların haberdar etmesi üzerine gelen ve Kurumda mahpus olarak bulunan hekimin ardından Kurumun sağlık ekibi M.B.ye müdahale etmiş, CPR (yaşam desteği) uygulanmış ancak M.B. hayatını kaybetmiştir. Olayı takiben Sincan Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) inceleme başlatmıştır. Bu kapsamda olay yeri krokisi çıkarılmış, Olay Yeri İnceleme Tutanağı düzenlenmiştir. Olay yeri krokisine göre koğuşta iki kişilik iki ranza ve bir metal dolap bulunmaktadır. 10/12/2010 tarihli olay yeri inceleme raporunda; koğuşta sağ tarafta duran ilk ranzanın üst kısmında yatağın dağınık, çarşafın yırtık olduğu, çarşafın bir kısmının pencere demirlerine asılı durduğu, çarşafın düğümü ile zemin arasında 215 cm, düğüm ile tavan arasında 80 cm mesafe olduğu, revirde M.B.nin sedye üzerinde yatar vaziyette olduğu ifade edilmiştir. Başsavcılık tarafından yapılan yazışmalardan Kurum içinde kamera bulunmakla beraber koğuşların içinde kamera kaydı yapılmadığı anlaşılmıştır.

4. Adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığı tarafından düzenlenen 11/12/2010 tarihli otopsi raporunda, kesin ölüm nedeninin vücuttan alınan kan ve doku örneklerinin histopatolojik inceleme sonucu tespit edilebileceği belirtilmiştir. Kimya İhtisas Dairesinin 29/12/2010 tarihli incelemesi sonrası düzenlenen 19/4/2011 tarihli otopsi raporunda, ölümün asıya bağlı olarak meydana geldiği tespit edilmiş ve ayrıca M.B.nin vücudunda telem (boyunda ası nedeniyle oluşan iz) dışında lezyon, travmatik bulgunun söz konusu olmadığı ancak kanda ve idrarda esrarın etken maddesi olan THC (kenevir bitkisinde bilinen 113 kannabinoidden biri) bulunduğu belirtilmiştir. Başsavcılığın talimatı ile düzenlenen ve esrarın etken maddesinin M.B.nin vücuduna intihar eyleminden ne kadar süre önce girmiş olabileceğini belirten 5/9/2011 tarihli Adli Tıp Kurumu raporunda; kandaki etken maddenin tespit edilebilme süresinin ortalama 3 ile 14 gün olduğu, idrar için ise bu sürenin üç hafta olduğu ifade edilmiştir. Başvuruculların vekilinin talebi üzerine Başsavcılık tarafından,olay yerinde acil tıbbi müdahalenin yapılabilmesi adına gereken ekipman olup olmadığının saptanması için 9/3/2011 tarihinde keşif yapılmış ve akabinde aynı tarihli rapor düzenlenmiştir. Hekim tarafından düzenlendiği anlaşılan raporda, Kurum revirinde acil tıbbi müdahale için gereken ilaç ve tıbbi ekipmanın bulunduğu ve yeterli olduğu, ayrıca Kuruma yürüme mesafesinde bir sağlık kurumunun yer aldığı, bu kurumun da gereken donanımının olduğu ifade edilmiştir.

5. Başsavcılık, Kurumdaki mahpusların ve Kurum personelinin ifadesini almıştır. İfadeler olayın ardından yaklaşık bir ile üç ay arasında alınmıştır. Aynı zamanda hekim olan mahpus K.A. tanık sıfatıyla alınan ifadesinde; olay günü mahpusların haber vermesi üzerine revire gidip yeniden canlandırma işlemi yaptığını, ardından yaklaşık iki dakika içinde Kurumun

sağlık ekibinin gelip işleme devam ettiğini ancak şahsın öldüğünü, olaya ilişkin başka bilgisi olmadığını, diğer mahpuslar M.U. ve Ü.Ş. ifadelerinde, koğuşa girdiklerinde M.B.yi asılı hâlde bulduklarını belirtmiştir. Kurumun ifadesi alınan on bir personeli olay akışı bakımından birbiriyle örtüşen beyanlarında özetle M.B.yi koğuşunda pencere demirlerine yatak çarşafı ile asılı olarak bulduğunu, yatakhanede başka kimsenin olmadığını, revire götürerek ilk müdahalenin yapılmasını sağladığını, revirde gereken tıbbi araçların bulunduğunu, Kuruma yeni gelen M.B. adına şüpheli bir durum olmadığını, M.B.ye intiharı sonrasında müdahale edildiğini belirtmiştir.

6. Başsavcılık 21/11/2011 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde öncelikle delilleri ve olay silsilesini aktaran Başsavcılık, Kuruma girmeden esrar aldığı anlaşılan M.B.nin intiharında herhangi bir şüpheli durum olmadığını, ölümün asıya bağlı olarak gerçekleştiğini, müdahalenin zamanında yapıldığını ve revirde tıbbi teçhizatın yeterli olduğunu, bu bağlamda görevi ihmal veya kötüye kullanma eyleminin olayda gerçekleşmediğini ifade etmiştir. Söz konusu karara yönelik itiraz 18/4/2012 tarihinde reddedilmiştir.

7. Başvurucular, çocuklarının ölümü nedeniyle Adalet Bakanlığı (Bakanlık) aleyhine20/9/2011 tarihinde çocuklarının korunmadığı iddiasıyla hizmet kusuruna dayalı olarak tam yargı davası açmıştır. Ankara 4. İdare Mahkemesi 21/12/2012 tarihli kararı ile davayı reddetmiş; gerekçede özetle M.B.nin intihar etmesi olayında idareye yüklenebilecek herhangi bir hizmet kusuru bulunmadığının Başsavcılık tarafından yapılan soruşturma kapsamında Adli Tıp Kurumundan alınan bilirkişi raporu ve tanık beyanlarıyla sabit olduğunu, bu nedenle tazminat talebinin hukuka uygun olmadığını belirtmiştir. Danıştay Onuncu Dairesi ret hükmünü 15/4/2016 tarihinde onamış, karar düzeltme talebini de29/9/2020 tarihinde reddetmiştir.

8. Başvurucular 11/11/2020 tarihinde karar düzeltme talebinin reddine dair kararı öğrendikten sonra 11/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucular; çocuklarının Kuruma yerleştirilirken yapılması gereken tetkikin özenli biçimde yerine getirilmediğini, risk taşıyan biri olmasına rağmen kendisine zarar vermemesi için gereken önlemlerin alınmadığını, Kurum personelinin özensiz davrandığını belirterek yaşam hakkı bağlamında koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Bakanlık görüşünde öncelikle olaya ilişkin süreç, mevzuat ve içtihat detaylarıyla aktarıldıktan sonra devletin koruma yükümlülüğünün ihlalinden sorumlu tutulabilmesi için bilinen ya da bilinmesi gereken riskin gerçekleşmesini önlemek için makul adımlar atılmaması gerektiği belirtilerek olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınmasının şart olduğu ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvuru formundaki iddialar ve olayın niteliği dikkate alınarak inceleme, yaşam hakkının maddi boyutu kapsamında koruma yükümlülüğü yönünden yapılmıştır. Başvurucuların intihar riskine ilişkin koruma tedbiri yönünden şikâyetleri söz konusu olup risk gerçekleştikten sonraki aşamaya dair sağlık hizmetinin sunumu yönünden bir iddiaları

yoktur.

13. Yaşam hakkı kapsamında devletin pozitif yükümlülükleri açısından benimsenen temel yaklaşıma göre devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında gerçekleşen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak bu konuda ihdas edilmiş yasal ve idari çerçeveyi yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulaması, etkili idari ve yargısal tedbirleri alması görevi yüklemektedir. Bu kapsamda bazı özel koşullarda devletin kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı yaşamı korumak amacıyla gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Ceza infaz kurumlarında gerçekleşen ölüm olayları için de geçerli olabilecek bu yükümlülüğün ortaya çıkması için ceza infaz kurumu yetkililerinin kendi kontrolleri altındaki bir kişinin kendini öldürmesi konusunda gerçek bir risk olduğunu bilip bilmediklerini ya da bilmeleri gerekip gerekmediğini tespit etmek, böyle bir durum söz konusu ise bu riski ortadan kaldırmak için makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında kendilerinden beklenen her şeyi yapıp yapmadıklarını incelemek gerekir. Ancak özellikle insan davranışının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlemin veya yürütülecek faaliyetin tercihi dikkate alınarak pozitif yükümlülük yetkililer üzerine aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmamalıdır (alıntılanan ilkeler için bkz. T.A. [GK], B. No: 2017/32974, 29/9/2021; Sadık Koçak ve diğerleri, B. No: 2013/841, 23/1/2014; Mehmet Kaya ve diğerleri, B. No: 2013/6979, 20/5/2015).

14. Başvuruya konu sürece bakıldığında 24 yaşında olan, daha önce de suç isnadıyla hakkında işlem yapılan M.B.nin 9/12/2010 tarihinde uyuşturucu ticareti suçlamasıyla tutuklanarak ceza infaz kurumuna yerleştirildiği ve ertesi gün öğlen saatlerinde intihar ederek hayatına son verdiği anlaşılmıştır.

15. Yaşam hakkı kapsamında devletin yaşamı tehlikeye girebilecek kişilerin yaşamını korumak için öncelikle yeterli yasal ve idari bir çerçeve oluşturması gerektiği yönündeki yükümlülük ceza infaz kurumlarında bulunan kişilerin yaşam ve sağlıklarının korunması için de geçerlidir. Bu kapsamda ceza infaz kurumu yetkililerince yerine getirilecek kontrol ve denetim işlemleri ile bu konuda alınacak diğer tedbirlerin mevzuatta ayrıntılı olarak düzenlendiği daha önce Anayasa Mahkemesince tespit edilmiştir (Nejla Özer ve Müslim Özer, B. No: 2013/3782, 21/4/2016, §§ 74-89; Hilmi Moray, B. No: 2013/3053, 21/4/2016, §§ 25-36).

16. Yaşam hakkına ilişkin koruma yükümlülüğünün değerlendirilmesinde ilk etapta ele alınması gereken husus; somut olayın gerçekleşme biçimi, olayı çevreleyen koşullar ve başvuruculların ileri sürdüğü hususlar bağlamında Kurum yetkililerinin M.B.nin intihar riskini bilip bilmediklerinin veya bilmelerinin gerekip gerekmediğinin (öngörülebilirlik) saptanmasıdır. Ardından riski bildikleri veya bilmeleri gerektiği sonucuna ulaşılması hâlinde de M.B.nin sağlığının korunması ve kendisine zarar vermemesi açısından makul olarak beklenebilecek etkin ve pratik tedbirleri alıp almadıkları tespit edilmelidir.

17. Kuruma alınırken M.B.nin vücudunda herhangi bir darp ve cebir bulgusu saptanmadığı 9/12/2010 tarihli genel adli muayene raporu ile sabittir. Hükümlü/Tutuklu Tanıma Formu'nda M.B.nin bekâr olduğu, daha önce de suç isnadıyla hakkında işlem yapıldığı tespit edilmiş ve fiziksel özellik (bedensel engel, yara izi, dövme vb.) olarak self mutilasyon (kendine zarar verme) durumu olduğu kayıt altına alınmıştır. Bununla birlikte Psikososyal Değerlendirme Formu'nda M.B.nin aile ilişkilerinin normal olduğu, Kurum yaşamını olumlu olarak gördüğü, müzik, spor ve ağaç işleri ile ilgilendiği belirlenmiştir. Formda bu hususlara

ek olarak M.B.nin iyimser, konuşkan, dışa dönük, girişken ve gerçekçi dikkatinin yoğun, belleğinin güçlü olduğu değerlendirilmiştir.

18. Kuruma yerleştirilme sırasında yapılan tespit ile sosyal çalışmacılar tarafından düzenlenen formlardan anlaşıldığı üzere M.B.nin psikolojik bir rahatsızlığı olmadığı, bağımlı olduğu yönünde bir tespitin yapılmadığı, ayrıca Kurumda olması nedeniyle ağır bir huzursuzluk/rahatsızlık duyarak yardım talebinde/yakınmada bulunmadığı görülmüştür. Hatta M.B.nin Kurum yaşamını olumsuz olarak değerlendirmediği, ilgi alanlarını belirttiği, dışa dönük, iyimser, girişken bir yapıda olduğu izlenimi verdiği anlaşılmıştır. Tanıma formunda self mutilasyon durumu tespit edilmekle birlikte bu duruma ilişkin bir mental/ruhsal rahatsızlığı olduğunu destekleyen başkaca veri, tespit yer almadığı gibi Genel Adli Muayene Formu'nda da vücudunda darp ve cebir izlenimi edinilmesine neden olacak bir bulgu tespit edilmediği gözlenmiştir.

19. Otopsi raporuna göre M.B.nin kan ve idrar örneklerinde esrar etken maddesi tespit edilmiştir. Alınan ek bilirkişi raporuna göre esrarın Kuruma yerleştirilmeden önce vücuda dâhil olduğu yorumunu getirmek mümkün olup Başsavcılık da bu yönde bir değerlendirme yapmıştır. Zira etken maddenin tespiti, uyuşturucu alındıktan sonra -yine bilirkişi raporuna göre- kan örneğinde 3 ile 14 gün, idrar örneğinde ise 3 hafta gibi mümkündür. Bir başka ifadeyle Kuruma yerleştirilirken M.B.nin uyuşturucu kullanıp kullanmadığının tespitinin-alındığı tarihe göre değişecek olmakla birlikte- kan örneği alınsa dahi net şekilde yapılabileceği yorumunu getirmek çok mümkün değildir. Ayrıca Kuruma alınan herhangi bir mahpusun uyuşturucu kullandığı yönünde emare bulunmamasına karşın suçlamanın niteliğine bağlı olarak bu gibi testlerden geçirilmesi gerektiği yorumunu getirmek, bunu yaşamı koruma yükümlülüğü dâhilinde bir edim olarak görmek kamu makamlarına aşırı bir külfet yüklemek anlamına gelecektir. Kaldı ki M.B.nin uyuşturucu, aşırı doz vb. nedenle ölmediği açık olduğu gibi uyuşturucu etkisiyle intihar kararı aldığı tespitinde bulunmak da somut olayın koşullarında mümkün değildir.

20. Somut olayın koşulları açısından M.B.nin Kuruma alındığının hemen ertesi günü intihar ettiğinin de altının çizilmesi gerekir. Zira bu koşul bağlamında sosyal çalışmacı gibi uzman kişiler dâhil Kurum personelinin M.B.yi tanımak, gözlemde bulunmak, olası rahatsızlığını veya şüpheli hâlini irdelemek adına fırsat bulacağı süreye sahip olduğu değerlendirmesini yapmak mümkün değildir. Bir başka ifadeyle Kurum personeli için de M.B.nin intiharının ani geliştiği söylenebilir.

21. Diğer taraftan kısa bir süre de olsa Kurumda kaldığı süre zarfında M.B. psikolojik yardım veya herhangi bir konuda destek talebinde bulunmamıştır. Ayrıca başvuru formunda M.B.nin daha önce psikolojik rahatsızlıkları olduğuna, tedavi gördüğüne ve/veya daha önce benzer şekilde intihar girişiminde bulunduğuna dair somut veri ile desteklenen bir iddia da yer almamaktadır. Bu bağlamda Kuruma kabulü esnasında yapılan self mutilasyon tespitinin de bu duruma bağlı bir rahatsızlık/risk teşkil eden hâl olduğunu destekleyen başka bir tespit olmayışı, M.B.nin iyimser konuşkan, dışa dönük kişilik yapısı ile tanımlanması ve olayı çevreleyen koşullar karşısında riskin öngörülebilirliği açısından tek başına yeterli kabul edilmeyeceği, tek başına intihar eyleminin öngörülebilirliğini sağlayacak bir veri teşkil etmediği değerlendirilmiştir.

22. Tüm bu hususlar birlikte ele alındığında M.B.nin intihar ederek yaşamına son vermesinin Kurum yetkilileri bakımından öngörülebilir olmadığı ve koruma yükümlülüğü bağlamında yaşam hakkına yönelik ihlal iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu

sonucuna ulaşılmıştır.

23. Diğer taraftan yaşam hakkı şikâyetler yönünden -yukarıda belirtilen gerekçelerle açıkça dayanaktan yoksun olduğunun değerlendirilmesi nedeniyle- etkili yargısal yolun tüketilmesi bağlamında ceza soruşturması üzerine başvuru yapılmamasından ve tazminat davası üzerine başvuruda bulunulmasından kaynaklı olarak başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirilip getirilmediğine veya bununla bağlantılı diğer kabul edilebilirlik kriterlerine ilişkin bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvuruculların kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvuruculların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ASLAN

B. No: 2020/38950 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38950

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38950)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Mustafa ASLAN

Vekili : Av. Ali KIZILTEPE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iddianamede 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun uygulanması talep edilmemesine rağmen ek savunma verilmeden söz konusu Kanun'un uygulanarak cezanın artırılmasına karar verilmesi nedeniyle suçu (isnadı) öğrenme hakkının, aynı olaya ilişkin olarak mahkemelerce farklı kararlar verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Adana Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olma ve resmî belgede sahtecilik suçlarını işlediği şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından cezalandırılması talebiyle 1/11/2018 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede her iki suç için ayrı ayrı 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesinin uygulanması talep edilmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Adana 12. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme)

görülmeye başlanmıştır. Yargılama üç celsede bitirilmiştir. 19/3/2019 tarihli üçüncü celsede Mahkeme, başvurucuya 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesinin uygulanması ihtimaline binaen 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 226. maddesi uyarınca ek savunma hakkı vermiş; başvurucu, ek savunma için süre istemediğini, önceki savunmalarını tekrar ettiğini belirtmiştir.

5. Yine aynı celsede Mahkeme, başvurucuyu FETÖ/PDY üyesi olma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından hapis cezasına mahkûm etmiş; hakkında her iki suçtan verdiği cezalarda ayrı ayrı 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesi uyarınca artırım yapmıştır.

6. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf talebi ile ilgili olarak Adana Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (Daire) bozma kararı vermiştir.

7. Bozma kararı üzerine yeniden yapılan yargılama dört celsede bitirilmiştir. Üçüncü celsede esas hakkında mütalaa verilmiş, verilen mütalaada her iki suç için ayrı ayrı 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesinin uygulanması talep edilmiştir. Esas hakkındaki mütalaaya karşı başvurucu ve müdafii süre talebinde bulunmuş; Mahkeme, başvurucu ve müdafiinin süre talebinin kabulüne ve duruşmanın 24/9/2020 tarihine ertelenmesine karar vermiştir.

8. Mahkeme, dördüncü celsede başvurucuyu FETÖ/PDY üyesi olma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından hapis cezasına mahkûm etmiş; hakkında her iki suçtan ayrı ayrı 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesi uyarınca artırım yapmıştır.

9. Mahkeme; FETÖ/PDY üyesi olma suçu yönünden mahkûmiyet gerekçesinde, başvurucunun FETÖ/PDY üyeleri tarafından gizli haberleşmede kullanılan ByLock programını 65378 user-ID numarası üzerinden kullandığına dair ByLock tespit raporuna, tanıkların ifadesine göre kod adı kullanmasına, örgüte ait evde ev abiliği yapmasına, büyük bölge talebe mesulü, il sözeli, il mezuncusu, doktor gibi görevlerde bulunmasına, örgüte ait eğitim kurumlarında öğretmen olarak çalışmasına ve Sosyal Güvenlik Kurumu girişlerinin yapılmasına, FETÖ/PDY ile iltisakı sebebiyle 27/7/2016 tatihli ve 29783 (2. Mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılan Çukurova Fikir Sanat Eğitim ve Kültür Derneğinin kurucusu olmasına, yine aynı şekilde kapatılan PAK EĞİTİM İŞ Sendikasının üyesi olmasına, örgütün finans kurumu olan Bank Asyanın kurtarılması talimatı yönünde işlemler yapmasına ve bu kapsamda para yatırılması için telkinlerde bulunmasına dayanmıştır.

10. Mahkemenin resmî belgede sahtecilik suçu yönünden başvurucu hakkında verdiği gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...[başvurucu] hakkında çıkartılan yakalama emri kapsamında kolluk görevlilerince yakalandığında başvurucunun Ş.T. adına düzenlenmiş ve kendisine ait fotoğraf bulunan sürücü belgesini ibraz etmesine, 31/10/2018 tarihli kriminal uzmanlık raporuna göre bu sürücü belgesinin sahte olmasına ve aldatma kabiliyetinin bulunmasına, sanık tarafından da bu sürücü belgesini, yakalanmamak amacıyla sahte olarak oluşturduğunun ikrar edilmesine, bu şekilde sanığın hakkındaki silahlı terör örgütüne üye olma suçlamasıyla devam eden soruşturmadan kaçmak amacıyla sahte sürücü belgesi yaptırdığının ve kullandığının sabit olmasına...

...

Sanığın iş bu resmi belgede sahtecilik suçunu; temadi suçun niteliği gereği sanığın yakalandığı suç tarihine kadar devam eden örgüt üyeliği eylemliliği kapsamında, hakkındaki soruşturmadan kaçmak amacıyla işlemiş olması sebebiyle 3713 sayılı Kanunun 4/1-a maddesi gereğince iş bu suçun da terör suçlarından sayıldığı ve aynı Yasanın 5/1 maddesi gereğince belirlenen ceza üzerinden yarı oranında artırım yapılması gerektiği anlaşıldığından, sanık hakkında, işlediği sabit olan resmi belgede sahtecilik suçundan verilen temel ceza hükmünün üzerinden yarı oranında artırım yapılmıştır."

11. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf talebi Adana Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (Daire) tarafından resmî belgede sahtecilik suçu yönünden kesin olmak üzere FETÖ/PDY üyesi olma suçu yönünden temyiz yolu açık olmak üzere istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu, resmî belgede sahtecilik suçu yönünden nihai hükmü 21/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Suçu (İsnadı) Öğrenme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu; resmî belgede sahtecilik suçundan kurulan hükümde 3713 sayılı Kanun'un uygulandığı ve verilen hapis cezasının artırılması yoluna gidildiği hâlde yargılama sırasında bu konuda ek savunmasının alınmadığını, böylece adil yargılanma hakkı kapsamında savunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun yargılama aşamasında tüm deliller hakkında bilgilendirildiği, 19/3/2019 tarihli duruşmada hakkında 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrası uyarınca ek savunmasının alındığı ifade edilmiştir.

16. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki suçu (isnadı) öğrenme hakkı yönünden incelenmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi benzer iddiaların ileri sürüldüğü başvurulara ilişkin olarak birçok kararında isnadı (suçlamayı) öğrenme hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Buna göre suç isnadı altındaki kişiye savunma hakkının şeklen değil gerçek anlamda sağlanması gerekir. Bunun için suç isnadı altında bulunan kişiye, savunmasını hazırlayıp mahkeme önünde dile getirebilmesi ve böylece yargılamanın sonucunu etkileyebilmesi için isnadın bildirilmesi gerekir. Hakkındaki isnadı bilmeyen kimsenin savunma yapması mümkün değildir. İsnat, sanığın savunma yapabilmesi için bildirilmektedir. Bunun için bildirimde sanığın hangi fiil ile suçlandığının ve hangi suçu işlediği açıklanmalıdır. Diğer bir ifadeyle sanık, isnadın sebebinden ve niteliğinden haberdar edilmelidir. Sanığın hangi fiili nerede ve ne zaman işlediği (yüklenen suçu oluşturan olay/olaylar) isnadın sebebini oluşturur. Bunların soyut olarak değil sanığın savunma hazırlayabilmesine yeterli düzeyde ve ayrıntılı olarak açıklanması gerekir. Böylelikle sanık, davaya konu fiili nerede ve ne zaman işlemekle suçlandığını bileceğinden savunmasını buna göre yapabilecektir. Fiilin hukuki yönden vasıflandırılması ise isnadın niteliğidir. Suçlamanın niteliği hakkındaki bilgi de savunma yapmaya yeterli düzeyde olmalı ve sanığın işlemekle suçlandığı fiilin hangi normu ihlal ettiği

bildirimde belirtilmelidir. Yargılama sırasında fiilin hukuki niteliğinin değişmesi durumunda da sanık bu değişiklikten haberdar edilmelidir. Böylelikle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun olarak yargılamanın adilliği de sağlanmış olur (Ali Kemal Tekin, B. No: 2014/875, 2/2/2017, §§ 40-43).

18. Başvuru konusu olayda; iddianamede ve esas hakkında mütalaada her iki suç için ayrı ayrı 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesinin uygulanması talep edilmiştir. İddianamede ve esas hakkında mütalaada 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesi açıkça belirtilerek anılan maddeyi kapsayan bir anlatıma yer verildiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla iddia makamı tarafından 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesinin uygulanması talep edildiğinde anılan maddedenin mahkemece uygulanabileceğinin başvurucu açısından öngörülebilir nitelikte olduğu açıktır. İddianamede ve esas hakkında mütalaada anılan maddenin uygulanmasına dair talebin de başvurucuya bildirildiği ve yargılama aşamalarında buna yönelik olarak savunma hakkının fiilen ve etkili bir şekilde kullanılmasının sağlandığı görülmüştür. Dahası yargılama sırasında 19/3/2019 tarihli üçüncü celsede Mahkemece başvurucuya 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesinin uygulanması ihtimaline binaen 5271 sayılı Kanun'un 226. maddesi uyarınca ek savunma hakkı verildiği, başvurucunun ek savunma için süre istemediği, önceki savunmalarını tekrar ettiği, başvurucu müdafiinin aleyhteki iddia ve görüşlere karşı beyanda bulunduğu görülmüştür. Sonuç olarak somut olayda başvurucunun isnadın sebebinden ve niteliğinden haberdar olmadığı ya dasavunmasını hazırlayıp mahkeme önünde dile getirme imkânından yoksun bırakıldığı söylenemez.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, hakkında resmî belgede sahtecilik suçundan kurulan hüküm ile ilgili olarak 3713 sayılı Kanun uyarınca artırım yapılmasına karşılık başka mahkemelerdeaynı suçtan yargılanan diğer kişilere 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesi uyarınca artırım yapılmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

22. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

23. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah

Topçu, § 76).

24. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması, bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya atıfla kararına yansıtması kararın gerekçelendirilmesi bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

25. Bununla birlikte yargı mercilerinin aynı maddi veya hukuki olguyla ilgili olarak başka bir yargısal karardan farklı bir sonuca ulaşması hâlinde bunun dayanaklarını gerekçeli kararında göstermesi kendisinden beklenir. Anayasa'da güvenceye bağlanan tüm temel hak ve özgürlüklerin yorumunda gözetilmesi gereken temel bir ilke olarak düzenlenen hukuk devleti ilkesi, yargı organlarının aynı maddi veya hukuki olgularla ilgili olarak çelişkili kararlar vermekten mümkün olduğunca kaçınmasını gerekli kılar. Aynı maddi veya hukuki vakıalarla ilgili olarak farklı kararlar verilmesi, hukuk devleti ilkesini zedeleyebileceği gibi kişilerin hukuka olan inancını da zayıflatabilir. Bu nedenle bir maddi veya hukuki vakıa ile ilgili olarak yargısal nitelikte bir kimse lehine karar verildiği ancak yargı merciinin aynı olgu hakkında bu karardan farklı bir sonuca ulaştığı durumlarda bunun gerekçesinin belirtilmesi gerekir. Yargı merciinin bu gibi durumlarda gerekçe gösterme yükümlülüğü, kişilerin hukuka olan güvenlerinin sarsılmaması için hayati önemdedir (Mehmet Okyar, B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29).

26. Somut olayda Mahkemenin yaptığı değerlendirme sonunda tarafların başvurunun sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmaları tartıştığı ve verdiği kararda hükme ulaşması için yeterli gerekçe bulunduğu görülmüştür (bkz. §§ 9, 10). Nitekim gerekçeli kararda, dosya kapsamındaki elde edilen tüm delillere yönelik savunmalarla birlikte başvurucunun eldeki başvuruya konu şikâyetleri de ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Mahkeme bu değerlendirme sonucunda başvurucunun ikrarı kapsamında silahlı terör örgütüne üye olma suçlamasıyla devam eden soruşturmadan kaçmak amacıyla sahte sürücü belgesi yaptırdığının ve kullandığının sabit olduğunu ifade etmiş ve "resmî belgede sahtecilik suçu yönünden; suçun niteliği gereği sanığın yakalandığı suç tarihine kadar devam eden örgüt üyeliği eylemliliği kapsamında, hakkındaki soruşturmadan kaçmak amacıyla işlemiş olması sebebiyle 3713 sayılı Kanunun 4/1-a maddesi gereğince iş bu suçun da terör suçlarından sayıldığı ve aynı Yasanın 5/1 maddesi gereğince belirlenen ceza üzerinden yarı oranında artırım yapılması gerektiği" gerekçesiyle ilgisi açısından tercih edilen görüş ve değerlendirmeleri açıklama yapmak suretiyle belirtmiştir. Kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İsnadı (suçlamayı) öğrenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞÜKRÜ IRBIK

B. No: 2021/3317 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3317

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞÜKRÜ IRBIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3317)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Şükrü IRBIK

Vekili : Av. Mehmet Erkan AKKUŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir internet sitesinde yayımlanan yazısındaki ifadeleri sebebiyle Türk Silahlı Kuvvetleri sosyal tesislerine girişi süresiz yasaklanan başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/1/2021 tarihinde yapılmıştır. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılması kararlaştırılmıştır. Bölüm Başkanı başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 1963 doğumlu olup otuz bir yıl boyunca Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesinde astsubay olarak hizmet vermiş ve 2011 yılında emekli olmuştur. Başvurucu emekli olduğu dönemde emekliassubaylar.org isimli internet sitesinde 13/3/2014 tarihinde "Zihniyet Sürgünü" isimli bir yazı yayımlamıştır. Mezkûr yazıda Genelkurmay Başkanlığı aleyhine ifadeler kullandığı gerekçesiyle TSK bünyesinde oluşturulan Kurul tarafından başvurucunun 14/3/2014 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere TSK sosyal tesislerine girişinin süresiz yasaklanmasına karar verilmiştir.

7. Başvurucu, ordu evine girmek istediğinde kendisine ordu evi ve sosyal tesislere girişi yasaklı olanlar listesinde olduğunun bildirilmesiyle söz konusu karardan haberdar olmuştur. Bunun üzerine başvurucu, ordu evlerine ve diğer askerî tesislere girişinin süresiz yasaklanması kararının kaldırılması için Genelkurmay Başkanlığına başvurmuştur. Başvurucunun bu yöndeki talebi reddedilmiştir.

8. Bahsi geçen yasaklama kararının ölçülü olmadığını, eylemin nitelendirilmesinde takdir hatası bulunduğunu savunan başvurucu, idari işlemin iptali için İdare Mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin yetki ve görev alanına girdiği gerekçesiyle davayı usulden reddetmiştir. Askerî yargının kaldırılması üzerine dosya yine İdare Mahkemesi tarafından incelenmiş ve bu sefer davanın reddine karar verilmiştir. Mahkeme, emekli rütbeli personel olan başvurucunun emekli astsubayların mali ve sosyal haklarına yönelik açıklamalarının eleştiri niteliğinde olup ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Öte yandan Genelkurmay Başkanlığı ile geçmiş dönemlerde ve hâlen komuta kademelerinde görev alan personellerle ilgili ifadelerin eleştiri sınırlarını aştığı, kurumun manevi şahsiyetine ve yönetim kademesindeki personelin kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği kanaatine varmıştır. Bu bağlamda başvurucunun ihtilafa konu yazısındaki ifadelerin "astlık-üstlük münasebetlerini zedelemeye, amir veya komutanlara karşı güven hissini yok etmeye yönelik olarak açıkça aşağılayıcı söz ve davranışta bulunmak" şeklindeki düzenlemeye karşılık geldiği değerlendirilmiştir.

9. İlk derece mahkemesi kararının temyiz edilmesi üzerine Danıştay temyiz başvurusunun reddiyle söz konusu kararı onamıştır.

10. Nihai kararın 11/1/2021 tarihinde başvurucunun vekili tarafından UYAP sistemi üzerinden okunduğu görülmüştür.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

11. 4/1/1961 tarihli ve 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun "Ordu evleri, askerî gazinolar, kışla gazinoları veya vardiya yatakhaneleri ile diğer tesisler" başlıklı 98. maddesi şöyledir:

"Türk Silahlı Kuvvetleri personelinin sosyal ve moral ihtiyaçlarını karşılamak, dayanışmayı artırmak, mesleki, sosyal gelişmelerini mümkün kılacak imkânları hazırlamak maksadıyla ve Milli Savunma Bakanlığının izni ile;

a) Orduevi ve bağlısı şubeler,

b) Askerî gazinolar, kışla gazinoları ve vardiya yatakhaneleri,

kurulabilir.

Orduevi ve bağlısı şubeler ile askerî gazinolar, kışla gazinoları ve vardiya yatakhanelerinin kadro, kuruluş, idare, yapılacak denetleme ve işletme şekilleri, verilecek hizmetler, üye aidatı ve kart ücreti alınmasına ilişkin usul ve esaslar, ihtiyaçların tespit ve temini ile elde edilen gelirlerin harcanacağı yerler ve diğer hususlar Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine yönetmelik ile belirlenir.

Orduevi ve bağlısı şubeler, askerî gazinolar, kışla gazinoları ve vardiya yatakhanelerinin yılı merkezî yönetim bütçe kanunu ile belirlenen giderleri genel bütçeden karşılanabilir. "

12. 6/9/1961 tarihli ve 10899 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 664. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Subaylar, askeri memurlar ve astsubaylar ile bunların emeklileri orduevlerinin ve askeri gazinoların tabii üyeleridirler.

Tabii üyeler ile orduevleri, askeri gazino ve öteki askeri sosyal tesislerden yararlanma hakkına sahip diğer kişilerin;

...

ç) Kendisine özel bir görev verilmediği halde görevi ve sıfatı icabı muvazzaflık yaptığı dönemde bulunduğu görev ve görev yerleri hakkında beyanat veren, yazı yazan veya sair surette açıklamada bulunan, astlık-üstlük münasebetlerini zedelemeye, amir veya komutanlara karşı güven hissini yok etmeye yönelik olarak açıkça aşağılayıcı söz ve davranışta bulundukları çeşitli komutanlık ve resmi kaynaklardan intikal eden bilgi ve belgelerden tespit edilenlerin orduevleri, askeri gazinolar ve diğer askeri sosyal tesislere girişleri, Genelkurmay Başkanlığınca geçici veya sürekli olarak yasaklanabilir."

B. Uluslararası Hukuk

13. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 10. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğünün uygulama alanının kışlanın sınırları dışında tutulamayacağını, diğer bir söylemle ifade özgürlüğünün devletin egemenliği altındaki asker de dâhil herkese uygulanacağını vurgulamaktadır. Bununla birlikte silah altındakilerin askerî disiplini zayıflatmalarını önlemek amacıyla düzenlenmiş hukuk kuralları bulunmadan bir ordunun gereği gibi görev yapabileceğini düşünmek mümkün olmadığından askerî disipline karşı gerçek bir tehdit mevcut olduğunda ifade özgürlüğüne kısıtlamalar getirilebileceği belirtilmektedir (Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs ve Gubi/Avusturya, B. No: 15153/89, 19/12/1994, § 36). AİHM'ye göre, silahlı kuvvetlerin iç düzeni ve hiyerarşik yapısını düzenleyen özel kuralların varlığı kaçınılmazdır (A.D./Türkiye, B. No: 29986/96, 22/12/2005, § 21; Pulatlı/Türkiye, B. No: 38665/07, 26/4/2011, § 20). Ancak AİHM, bir kurum olarak ordunun kendisine karşı yöneltilmiş ifadeler yönünden dahi ulusal makamların ifade özgürlüğünün içini boşaltmak amacıyla kısıtlayıcı kurallara dayanamayacağını vurgulamaktadır (Grigoruades/Yunanistan, B. No: 24348/94, 25/11/1997, § 45).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Anayasa Mahkemesinin 12/6/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

15. Başvurucu, yazının yazıldığı dönemde fiilen askerlik yapmadığını, emekli olduğunu, bu bağlamda sarf ettiği sözlerin askeriye içerisinde astlık üstlük ilişkisini zedeleyemeyeceğini ileri sürmüştür. Ordu evleri, askerî gazinolar ve diğer askerî sosyal tesislere girişin süresiz veya geçici olarak hangi şartlarda yasaklanacağının İç Hizmet Yönetmeliği'nde düzenlendiğinin altını çizen başvurucu, bu konuda İç Hizmet Kanununda bir düzenleme bulunmadığını vurgulamıştır. Yönetmelik'e dayanarak süresiz şekilde sosyal tesislerden yararlanmasının yasaklanmasının suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı olduğunu savunmuştur. Mahkemenin kullandığı ifadeleri bağlamından kopartarak ele aldığını ileri süren başvurucu, ihtilafa konu şiirin yazıldığı zaman diliminde pek çok askerin intihar ettiğini, kendisinin de bir astsubay emeklisi olarak meslektaşlarının sorunlarına dikkat çektiğini belirterek emekli bir asker olarak sarf ettiği ifadelere karşı yapılan müdahale ile ifade özgürlüğünün, özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

16. Bakanlık görüşünde, başvurucunun ifadelerinin emekli olduğu kurum üzerindeki etkilerinin, ifade özgürlüğüne müdahalenin meşru amacının, müdahalenin meşru amaçla orantılı olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

17. Anayasa’nın “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar ...

Bu hürriyetlerin kullanılması, ... kamu düzeni,... amaçlarıyla sınırlanabilir.

...

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının ifade özgürlüğüne ilişkin olduğu anlaşıldığından bu iddiaların bir bütün olarak Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

20. Başvurucunun astsubaylarla ilgili paylaşımların yapıldığı bir internet sitesindeki yazısı nedeniyle TSK Sosyal Tesislerine girişi süresiz olarak yasaklanmıştır. Söz konusu yasaklama kararı ile başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale yapılmıştır (aynı yönde bir karar için bkz. Hüsnü Şimşek, B. No: 2015/9734, 11/10/2018, § 32).

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

21. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

22. Yukarıda anılan müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini oluşturacaktır. Bu sebeple ilk olarak sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme şartına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Genel İlkeler

23. Bir hak ya da özgürlüğe müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespit edilmesi gereken, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır (kanunilik şartına çeşitli bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61). Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında kanunilik ölçütü ilk olarak şeklî bir kanunun varlığını gerekli kılar. Nitekim bir yasama işlemi olarak kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) iradesinin ürünüdür ve TBMM tarafından Anayasa'da düzenlenen kanun yapma usullerine uyularak çıkarılır. Bu durum temel hak ve özgürlükler alanında önemli bir güvence sağlar. Fakat kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirir ve bu noktada kanunun niteliği önem kazanır. Bu anlamıyla kanunilik ölçütü, sınırlamaya ilişkin kuralın erişilebilirliğini ve öngörülebilirliği ile belirliliğini garanti altına alır (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, §§ 54-55; Sercan Avşar, B. No: 2016/63088, 9/6/2021, § 43).

24. Belirlilik, bir kuralın keyfîliğe yol açmayacak bir içerikte olmasını ifade eder. Temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin kanuni düzenlemenin içerik, amaç ve kapsam bakımından belirli ve muhataplarının hukuksal durumlarını algılayabilecekleri açıklıkta olması gerekir. Bir kanuni düzenlemede, hangi davranış veya olgulara hangi hukuksal sonuçların bağlanacağı ve bu bağlamda kamusal makamlar için nasıl bir müdahale yetkisinin doğacağı belirli bir kesinlik ölçüsünde ortaya konulmalıdır. Bu durumda bireylerin hak ve yükümlülüklerini öngörerek hareket etmeleri olanaklı hâle gelebilir. Böylece hukuk güvenliği sağlanarak kamu gücünü kullanan organların keyfî davranışlarının önüne geçilmiş olur (Hayriye Özdemir, §§ 56,57; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 56; Sercan Avşar, § 44).

25. Anayasa'nın 7. maddesi uyarınca "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez". Buna göre Anayasa'da kanun ile düzenlenmesi öngörülen konularda genel ifadelerle yürütme organına düzenleme yapma yetkisi verilmesi yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Şu halde, Anayasa'da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin getirilmesi ve memurların atanması, özlük hakları gibi münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekir (AYM, 9/5/2013, E. 2011/42, K. 2013/60). Ancak yasama organının temel kuralları saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakması, yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamayacağı gibi yürütme organının yasama organı tarafından çerçevesi çizilmiş alanda genel nitelikte hukuksal tasarruflarda bulunması hukuk devletinin belirlilik ilkesine de aykırı düşmez (AYM, 4/5/2017, E.2015/41, K2017/98, § 69).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

26. Somut olayda başvurucunun sosyal tesislerden faydalanmasının süresiz olarak yasaklanması kendisine tanınan sosyal bir haktan mahrum bırakılması anlamına gelmektedir. Söz konusu işlem 211 sayılı Kanun'un işlem tarihinde yürürlükte olan 98. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca çıkarılan Yönetmelik'in 664. maddesine göre tesis edilmiştir. Anayasa Mahkemesi benzer nitelikte bir uyuşmazlığı değerlendirdiği Hüsnü Şimşek (B. No: 2015/9734, 11/10/2018) kararında sosyal haktan yararlandırmama şeklindeki yasaklamanın disiplin cezası benzeri bir yaptırım olduğunu tespit etmiştir. Gerçekten de mezkûr yasağın bir idari yaptırım olduğu açıktır.

27. Söz konusu idari yaptırımın dayanağı olan 211 sayılı Kanunun ilgili maddesine göre, sosyal tesislerin kadro, kuruluş, idare, yapılacak denetleme ve işletme şekilleri, verilecek hizmetler, üye aidatı ve kart ücreti alınmasına ilişkin usul ve esaslar, ihtiyaçların tespit ve temini ile elde edilen gelirlerin harcanacağı yerler ve diğer hususlar Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine yönetmelik ile belirlenir. Mezkûr kanun maddesinin lafzında sosyal tesislerin idaresinin Yönetmelik'le düzenleneceği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi Hüsnü Şimşek kararında sosyal tesislerden yararlanma hakkından mahrum bırakma şeklindeki bir yaptırımın tesisin idaresi kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini meselesini incelemiştir. Bahsi geçen kararda Anayasa Mahkemesi, ilk olarak, kanun koyucunun konuyla ilgili temel kuralları belirleyip kanuni çerçeveyi çizdikten sonra, bu çerçevenin içindeki hususların düzenlenmesini idareye bırakmasında, hukuki belirlilik ve yasama yetkisinin devredilmezliği ilkelerine aykırı düşen bir yön bulunmadığını (AYM, E.2015/41, K2017/98, 4/5/2017, § 71) hatırlatmış ve daha sonra 211 sayılı Kanunla verilen yetkinin ordu evlerinin kuruluşu ve idaresi ile sınırlı olduğu sonucuna ulaşmıştır (Hüsnü Şimşek, § 41).

28. Bu bağlamda Yönetmelik'in ilgili maddesinde ise askeri gazino ve öteki askeri sosyal tesislerden yararlanma hakkına sahip diğer kişilerin, [...] astlık-üstlük münasebetlerini zedelemeye, amir veya komutanlara karşı güven hissini yok etmeye yönelik olarak açıkça aşağılayıcı söz ve davranışta bulundukları tespit edilirse, bu kişilerin orduevleri, askeri gazinolar ve diğer askeri sosyal tesislere girişlerinin, Genelkurmay Başkanlığınca geçici veya sürekli olarak yasaklanabileceği düzenlenmiştir. Öte yandan sayılan eylemlerden hangisinin gerçekleşmesi hâlinde geçici ya da süresiz olarak bahsi geçen tesislere girişin yasaklanacağının, metnin lafzından anlaşıldığını söylemek mümkün değildir. Şu hâlde yaptırımı uygulamaya yetkili otoritenin muhtemel keyfî uygulamalarını bertaraf etmeye elverişli bir mevzuatın varlığından söz edilemez.

29. Oysa Anayasa’nın 13. maddesine göre, temel hakların sınırlandırılması için mutlaka kanuna ihtiyaç vardır ve başvurucunun ifade özgürlüğünü sınırlandıran söz konusu yetkinin Anayasa’nın 13. maddesinin aradığı anlamda kamu gücünü kullanan organların keyfî davranışlarının önüne geçen ve kişilerin hukuku bilmelerine yardımcı olacak, erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte bir kanun hükmünün bulunması gerekir. Somut olayda ise sosyal tesislerden yararlanma hakkından mahrum bırakma yaptırımının emekli ordu mensuplarına hangi şartlarda ve hangi sürelerle uygulanacağı hususunda şekli anlamda bir kanun bulunmamaktadır. Söz konusu yaptırımın 211 sayılı Kanun'un 98. maddesinde ifade edilen tesisin idaresi kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmadığı gibi salt bu ibareden yola çıkılarak kanun koyucunun konuyla ilgili temel kuralları belirleyip kanuni çerçeveyi çizdiği de kabul edilemez. Kaldı ki başvurucuya uygulanan yasaklama kararının dayanağı olan Yönetmelik'in 664. maddesi 211 sayılı Kanun'un 98. maddesini açıklayan yasal bir dayanak olarak kabul edilse bile öngörülebilirlik ve belirliliği sağlamaktan uzaktır (Hüsnü

Şimşek, § 42; yasal kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olması gerektiğine ilişkin bkz. AYM, E.2021/2, K.2022/20, 24/2/2022, § 12).

30. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

31. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi ve 20.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama yaparak Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar ve benzer yöndeki kararlar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Öte yandan taleple bağlı kalınarak başvurucuya 20.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğüne yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 9. İdare Mahkemesine (2018/2515 Esas; 2019/2581 Karar) GÖNDERİLMESİNE,

D. Net 20.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA EKER

B. No: 2021/9282 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/9282

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA EKER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/9282)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : Mustafa EKER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanıkların duruşmada başvurucu (sanık) tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/2/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. 1989 doğumlu olan başvurucu hakkında Kara Kuvvetleri Komutanlığı emrinde üsteğmen

olarak görev yaptığı sırada Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında 7/1/2019 tarihinde gözaltına alınan başvurucu 17/1/2019 tarihinde tutuklanmıştır.

6. FETÖ/PDY'ye yönelik yürütülen soruşturmalar kapsamında örgütün mahrem nitelikli askerî yapılanmasında, askerî personelden sorumlu olan ve sırasıyla öğretmen, müdür yardımcısı ve müdür olarak tabir edilen sivil şahısların askerî personel ile irtibat kurma yollarından birinin de market, büfe, kırtasiye gibi yerlerde bulunan ve ücret karşılığı kullanılan sabit/kontörlü hatlar olduğu, bu hatlar vasıtasıyla öğrenci olarak tabir edilen askerî personel ile irtibat kurulduğunun anlaşılması üzerine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) örgütün bu ildeki askerî mahrem yapılanmasına mensup kişilerin belirlenmesi amacıyla soruşturma başlatılmıştır.

7. Başsavcılık, Kara Kuvvetleri Komutanlığındaki mahrem yapılanmaya mensup olanların tespiti açısından başka surette delil elde etme imkânı bulunmadığından bahisle Ankara genelinde bulunan 477 ayrı büfe, bakkal, market, bayi gibi yerlerde bulunan kontörlü sabit hatlara ait HTS kayıtlarının Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan (BTK) getirtilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

8. Bu bağlamda Başsavcılık, 26/1/2018 tarihinde Ankara Nöbetçi Sulh Ceza Hâkimliğinden söz konusu 477 ayrı telefona ait hatların 1/1/2011-31/12/2017 tarihleri arasındaki telekomünikasyon yoluyla iletişimlerinin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması" kenar başlıklı 135. maddesi uyarınca tespit edilmesi isteminde bulunmuştur. Ankara 3. Sulh Ceza Hâkimliği 29/1/2018 tarihinde istem doğrultusunda anılan hatların belirlenen tarih aralıklarına dair HTS kayıtlarının getirtilmesine karar vermiştir.

9. Başsavcılık BTK'dan gönderilen HTS kayıtlarının incelenmesi sonucunda başvurucunun kullandığı GSM hattına yönelik aramaların, ardışık ve periyodik olarak FETÖ/PDY adına sorumlu düzeyde faaliyet gösteren ve mahrem imam olarak adlandırılan açık kimlik bilgileri tespit edilemeyen kişi ya da kişiler tarafından örgütsel amaçlı olarak yapıldığı ve örgüt talimatlarının başvurucuya bu şekilde iletildiğini değerlendirmiştir.

10. Devam eden soruşturma sırasında, Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığınca FETÖ/PDY'ye yönelik yürütülen farklı bir soruşturma kapsamında hakkında adli işlem yapılan ve üsteğmen olarak görev yapan C.İ.nin şüpheli sıfatıyla alınan ifadesi ve bu kişinin kendisine gösterilen fotoğraflar üzerinden yaptırılan teşhis işlemine dair tutanaklar da Başsavcılığa gönderilmiştir. C.İ. müdafiinin de hazır bulundurulmasıyla alınan ifadesinde; örgüt içerisinde mahrem imam konumunda olan Mikail isimli kişinin başvurucunun Kırıkkale Üniversitesi öğrencisi olduğu dönemde başvurucu ile kendisini tanıştırdığını, başvurucunun örgüt içerisinde Mehmet kod adını kullandığını ve Mikail isimli kişinin örgüt faaliyetleri kapsamında kendisi ile ilgilenecek kişinin başvurucu olduğunu belirttiğini beyan etmiştir.

11. Başsavcılık, HTS kayıtları ve tanık beyanı doğrultusunda başvurucunun örgütün mahrem hizmetler sınıfına tabi olduğunu, asker kimliğine rağmen örgüt içerisinde bağlı olduğu mahrem imamı tarafından umuma açık yerlerde bulunan kontörlü telefonlardan ardışık ve periyodik olarak aranmak suretiyle örgütsel görüşmeler yaptığını, örgütün sivil mahrem imamları ile buluşarak görüştüğünü ve örgütsel toplantılara katıldığını belirterek başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçunu işlediği iddiasıyla iddianame düzenlemiştir.

12. Ankara 20. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) yürütülen yargılamada 29/1/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına, duruşmanın 17/4/2019 tarihinde yapılmasına, başvurucunun kullanmakta olduğu GSM hattına ait internet trafiğinin ve HTS raporunun tespit edilerek gönderilmesi için BTK'ya müzekkere yazılmasına, cevap geldiğinde dosyanın bilirkişiye tevdiine ve tanık C.İ.nin beyanlarının tespiti için talimat yazılmasına karar verilmiştir.

13. BTK'dan istenen belge ve bilgiler ilk celse öncesinde Mahkemeye gönderilmiş, Mahkemece de bilirkişiye tevdi edilmiştir. Bilirkişi tarafından hazırlanan 26/3/2019 tarihli raporun sonuç ve değerlendirme kısmı şöyledir:

"Başvurucu adına kayıtlı 0531 ... 19 nolu telefon hattının HTS kayıtları incelendiğinde ARAYAN ve ARANAN numaralar üzerinden yapılan iletişim kayıtları karşılıklı olarak eşleştirilmek suretiyle yapılan incelemelerde;

ARAYAN numaralara ait BAZ istasyonu bilgilerinin gösterildiği bölümde yer alan kayıtlar incelendiğinde iddianameye konu olan SABİT/ANKESÖRLÜ/HALKA AÇIK olan numaralar ile toplam (10) adet iletişim kaydının oluştuğu belirtilmiş, yapılan incelemelerde sabit hatların başında yer alan “90” ibaresinin dikkate alınmadığı, bu nedenle İDDİANAMEDE belirtilen sabit hatlar ile 27/3/2012 ve 15/11/2014 tarihleri arasında oluşan toplam (11) kez iletişim kaydının bulunduğu tespit edilmiş ve raporun ilgili kısımlarına aktarılmıştır.

ARANAN numaraların BAZ istasyonlarının gösterir şekilde düzenlenen bölümde yer alan HTS kayıtlarına göre toplam (14) adet iletişim kaydının bulunduğu, bu kayıtlardan (2) adet iletişim kaydının “0” saniyelik BAŞARISIZ işlem kaydı, (1) adet iletişim kaydının arama zamanı ve süresi dikkate alındığında mükerrer kayıt olduğu, bunun nedeninin yapılan arama esnasında birden fazla sabit hat santrali üzerinden aktarım yapılarak aranan kullanıcıya ulaştırıldığından dolayı her bir aktarım için ayrı bir kayıt oluştuğu, bu nedenle 27/3/2012 tarihinde oluşan 2 adet “38 saniyelik” kaydın tek bir kayıt olduğu, geri kalan (11) adet kaydın TEKNİK OLARAK BAŞARILI iletişim kaydı olduğu değerlendirilmiştir."

14. Duruşmanın 17/4/2019 tarihli ilk celsesinde HTS kayıtlarına ilişkin bilirkişi raporu ve Tensip Tutanağı düzenlendikten sonra dosyaya giren E.K. isimli tanığın başvurucuyu teşhisine ilişkin belgeler Mahkemece okunmuştur. Başvurucunun müdafii ile birlikte savunmasını yaptığı celse sonunda Mahkeme tanık E.K.nın istinabe suretiyle beyanlarının tespiti için talimat yazılmasına karar vermiştir.

15. İkinci celsede başvurucu hakkında Kırıkkale İl Emniyet Müdürlüğü tarafından gönderilen H.Ş. ve R.Y. isimli şahısların ifade ve teşhislerine dair evrak ile tanık C.İ.nin istinabe mahkemesinde alınan beyanı okunmuş, başvurucuya diyecekleri sorulmuştur. Tanık C.İ. beyanında özetle; örgüte ait öğrenci evlerine ders çalışmak amacıyla zaman zaman gitiğini, bazen de bu evlerde kaldığını, üç kişi ile beraber kaldığı bu evde başvurucunun geldiği zaman örgüt liderinden bahsettiğini, onu iyi birisi olarak tanıttığını, başvurucu matematik öğretmeni olduğu için evde bulunanlara matematik çalıştırdığını, bu evde örgüt liderine ait kitapların okutulduğunu, okunan bu kitaplara ilişkin çetele tutulduğunu, örgüte ait videolar izletildiğini, başvurucunun kendisine asker olmak isteyip istemediğini sorduğunu, istediğini söylemesi üzerine mülakattaki tutum ve davranışlarının nasıl olması gerektiği hakkında öneride bulunduğunu ileri sürmüştür. Celse sonunda Mahkeme, tanıklar H.Ş. ve R.Y.nin istinabe suretiyle beyanlarının tespiti için talimat yazılmasına karar vermiştir.

16. Tanık R.Y. istinabe mahkemesinde; lise 3. sınıftayken matematik dersi iyi olmayan üç sınıf arkadaşının başvurucu tarafından arandığını, başvurucunun numaralarını nereden bulduğunu bilmediğini, matematik bölümü 3. sınıf öğrencisi olduğunu söyleyerek derslerinde yardımcı olabileceğini belirttiğini, başvurucuyla buluştuklarında kendilerini kod ismi Muzaffer gerçek ismi Mesut olan kişinin evine götürdüğünü, burada 2 yıl boyunca matematik dersi verdiğini beyan etmiştir. Ayrıca gözlemlediği kadarıyla başvurucunun Muzaffer'in cemaatten abisi konumunda olduğunu düşündüğünü, başvurucunun zaman zaman eve geldiğinde okuldan sonra ne olacaksınız, asker olmak ister misiniz diye sorduğunu, başvurucunun ara sıra kendilerini kontrol için Muzaffer'in yanına geldiğini, örgütte herhangi bir görevi olup olmadığını bilmediğini, askerî okulu kazandıktan sonra başvurucuyla hiç görüşmediğini, ara sıra Muzaffer'in kendilerini aradığını da ileri sürmüştür. Üçüncü celsede tanığın beyanları başvurucuya okunarak diyecekleri sorulmuş, aynı celsede tanık E.K.nın istinabe suretiyle beyanlarının alınabilmesi için üç kez müzekkere yazılmasına rağmen adresinde bulunamaması nedeniyle beyanlarının alınmasından vazgeçilmesine Mahkemece karar verilmiştir.

17. Dördüncü celsede tanık H.Ş.nin istinabe mahkemesinde alınan beyanı okunmuş, başvurucuya diyecekleri sorulmuştur. Tanık H.Ş. beyanında özetle; 2009 yılında Kırıkkale'de üniversite okuduğundan dolayı örgütün evinde kaldığını, başvurucu ile kaldığı evin abisi aracılığı ile tanıştığını, başvurucunun kendisini iki öğrenci ile tanıştırıp bu öğrencilerin eve geleceklerini ve onlara matematik ve geometri derslerinde yardımcı olması gerektiğini söylediğini, evde kaldığı süre boyunca başvurucunun adını Mehmet olarak bildiğini, evde kaldığı sürelerin ilk iki yılında yani 2009-2010 yıllarında başvurucunun kendisine öğrenci getirdiğini, başvurucunun öğrencilerin takibini yaptığını, onlarla görüştüğünü, üniversiteden mezun olacağı dönemde başvurucunun askeriyeye atandığını öğrendiğini ileri sürmüştür. Mahkeme bu celsede başvurucu ile birlikte ardışık olarak arandığı iddia olunan kişiler hakkında soruşturma veya kovuşturmasının devam ettiği makama müzekkere yazılarak soruşturma ve kovuşturma aşamasındaki beyanları ile var ise iddianame ve gerekçeli kararın bir suretinin gönderilmesinin istenilmesine karar vermiştir.

18. Beşinci celsede başvurucu ile birlikte ardışık olarak arandığı iddia edilen kişiler hakkındaki soruşturma ve kovuşturmanın devam ettiği makamlara yazılan müzekkerelere kısmen yanıt verilmiş ve bu cevaplar başvurucuya okunmuştur. Başsavcılık makamınca esas hakkında mütalaa sunulmuş, Mahkemece başvurucu ve müdafiine mütalaaya karşı savunmalarını hazırlayabilmeleri için sonraki celseye kadar süre verilmiştir.

19. Duruşmanın neticelendiği altıncı celsede başvurucu mütalaaya karşı savunma yaparak suçlamayı reddetmiştir. Mahkemece başvurucunun atılı suçtan 9 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararda, başvurucunun market veya büfe gibi işletmelerde kurulu bulunan sabit ya da ankesörlü hatlardan ardışık olarak arandığına dair tespitlerin yanı sıra istinabe yoluyla dinlenen C.İ., R.Y. ve H.Ş. isimli tanıklar ile istinabe suretiyle dinlenilmesi için üç kez müzekkere yazılmasına rağmen adresinde bulunamaması nedeniyle beyanı alınamayıp önceki aşamalarda alınan ifadesi hükme esas alınan E.K.nın beyanı Mahkemece delil olarak hükme esas alınmıştır. Gerekçeli kararın ardışık arama tespitine ilişkin ilgili kısmı şöyledir:

"... sanık Mustafa Eker'in [başvurucu] Kara Kuvvetleri Komutanlığı emrinde üsteğmen olarak görev yaptığı, Fetö Silahlı Terör Örgütünün deşifresine yönelik olarak yapılan çalışmalar kapsamında örgüt mahrem abilerinin örgüt üyelerine büfe, market gibi iş yerlerinde bulunan sabit kontörlü telefonlardan telefon ederek irtibat kurup talimatlar

verdikleri, buluşma noktalarını bildirdikleri ve bu suretle örgütsel faaliyete devam ettiklerinin tespit edildiği, bu kapsamda; sanığın kullanımında bulunan 0531... 19 numaralı GSM hattından Ankara 3. Sulh Ceza Hakimliği'nin 29.01.2018 tarih ve 2018/895 D.İş sayılı kararı ile Ankara ilinde HTS kaydı alınan 477 ankesör/sabit hattın HTS verilerinin incelenmesi neticesinde tanzim edilen 26.03.2019 tarihli bilirkişi raporunda 27.03.2012-15.11.2014 tarihleri arasında sabit/ankesörlü hatlardan 11 adet teknik olarak başarılı arama kaydının bulunduğunun tespit edildiği, yine sanığın 27.03.2012-15.11.2014 tarihleri arasında sabit/ankesörlü hatlar ile arandığında kendisi gibi asker olan birçok kişinin de ardışık olarak arandığı..."

20. Başvurucu, istinaf ve gerekçeli temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- tanıkların hiçbirinin Mahkeme huzurunda dinlenmediğini belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir. Hüküm kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

21. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. Nurcan Gülabi, B. No: 2015/15355, 23/5/2018,§§ 18-27; Bekir Yalım, B. No: 2020/22265, 22/11/2022, §§ 28-49; Murat Albayrak [GK], B. No:2020/16168, 8/3/2023, §§ 70-75.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 12/6/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanıkların duruşmada dinlenmemeleri nedeniyle tanıklara soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde; duruşmalarda başvurucu hakkında beyanda bulunan tanıkların talimatla alınan ifadelerinin başvurucuya okunduğu ve bu beyanlara karşı başvurucunun itiraz ve savunmalarını Mahkemeye sunduğu belirtilmiştir.

25. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarına atıfta bulunarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

26. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

27. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

29. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ.M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ.M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

30. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin varlığına bakılmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Duruşmada sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Duruşmada sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).Bundan başka, tanıkların, onlara soru sorulmasına imkân sağlayacak şekilde aynı andases ve görüntü nakleden vasıtalarladinlenmesi de savunma tarafına sağlanabilecek telafi edici güvencelerden biri olarak değerlendirilebilir (bkz. Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964, 21/9/2022 § 36).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. Mahkeme, mahkûmiyet kararında başvurucunun duruşmada sorgulamadığı veya sorgulatamadığı tanıkların beyanlarına dayanmıştır. Ayrıca Mahkeme, ankesörlü/kontörlü sabit hatlar üzerinden başvurucunun örgütün askerî mahrem yapılanmasının tedbir adı altında uyguladığı kurallara uygun olarak örgüt içerisinde sorumlu mahrem imam konumundaki kişi tarafından ardışık olarak arandığı hususunu da aleyhe delil olarak kullanmıştır.

32. Somut olayda Mahkeme, konutları yargı çevresi dışında bulunan tanıkların duruşmaya getirilmesinin zor olup olmadığıyla ilgili bir değerlendirme yapmamış, tanıkların konutlarının yargı çevresi dışında olması istinabe yoluyla dinlenmeleri için yeterli bir sebep sayılmıştır. Başvurucununsöz konusu tanıklara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla tanıkların neden dinlenmediği de belirtilmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir.

33. Öte yandan tanıkların duruşmada dinlenmemesi hususunda geçerli bir neden gösterilmemiş olması adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi bakımından tek başına yeterli değildir. Bu bağlamda mahkûmiyet hükmünün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadelere dayalı olup olmadığı önem taşımaktadır. Ayrıca hükmün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı tanık veya tanıklar tarafından verilen ifadeye dayanması durumunda savunmaya, karşı dengeleyici güvenceler tanınıp tanınmadığı tespit edilmelidir. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvurucu aleyhine verdikleri beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir.

34. Duruşmada sorgulanamayan tanıkların tamamı başvurucunun örgüt üyeliğine delil teşkil edebilecek beyanlarda bulunmuştur. Ancak bu beyanlar askeri yapılanma kapsamında başvurucunun ardışık olarak ankesörlü/kontörlü sabit hatlar üzerinden arandığına yönelik değil başvurucunun örgüte ait evlerde kalan öğrencilerle ilgilenmesine yöneliktir. Mahkemeye göre tanık beyanları, başvurucunun GSM hattına sabit hatlar aracılığıyla yapılan ardışık aramaların sorumlu mahrem imam konumundaki kişi tarafından örgütsel iletişimi sağlamak amacıyla yapıldığına, dolayısıyla başvurucunun da FETÖ/PDY'nin askerî mahrem yapılanmasının örgütsel iletişim ağına dâhil olmak suretiyle bu yapılanmada yer aldığına dair bilirkişi raporunda yapılan değerlendirmeleri ve nihai olarak da başvurucunun terör örgüt üyeliği suçunu işlediğine ilişkin tespiti desteklemektedir. Bu noktada başvurucunun doğrudan kendisini suçlayıcı ifade vermediğinin de altını çizmek gerekir.

35. Yargıtay kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (bkz. Murat Albayrak, §§ 31-33).

36. Yargıtay kararlarında, anılan iletişim yönteminin örgütsel boyutuna dair yapılan açıklamalar doğrultusunda FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına mensup kişilerin birbirleriyle gizlilik içerisinde iletişimi sağlamak amacıyla bu yöntemi kullandıkları değerlendirilmiştir. Yargıtay içtihatlarında sonuç olarak bir askerî personelin örgütün gizlilik ve deşifre olmamak kuralına riayetle, örgütün talimatı ile ve örgütsel irtibatı sağlamak maksadıyla kamuya açık ve birbirinden bağımsız market, büfe, kırtasiye, lokanta vb. gibi sair işletmelerde kurulu bulunan, ücret karşılığı kullanılan sabit hat veya ankesörlü hatlar ile mahrem imam tarafından arandığının, her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak somut olgu ve teknik verilerle tespit edilmesi ve yargılama yapan mahkemenin de tam bir vicdani kanaate ulaşması hâlinde bu verilerin - HTS kayıtlarının- kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olduğu kabul edilmiştir (bkz. Murat Albayrak, §§ 29, 30).

37. Bununla birlikte, kişilerin örgütün mahrem hizmetler -özelinde de askerî mahrem-

yapılanmasında yer alıp sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden hücresel haberleşme ağına dâhil olup olmadıklarının örgüt üyeliği suçu açısından belirleyici olduğunu belirten Yargıtay; örgütün söz konusu iletişim nedeniyle kendi mensuplarının adli makamlarca tespit edilmesini ve yapılan aramaların günlük hayatta yapılan rutin haberleşme dışında örgütsel bir iletişim faaliyeti olduğunun anlaşılmasını önlemek amacıyla birtakım kurallar belirlediğini, bu kapsamda söz konusu aramaların tedbir olarak adlandırılan kurallar doğrultusunda yapıldığını da vurgulamıştır. Dolayısıyla Yargıtay içtihatlarında, bu yöntemle kendileriyle iletişim kurulan kişilerin FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen teknik araştırma ve inceleme işlemlerine dair açıklamalarda bulunulmuştur.

38. Bu bağlamda, anılan kararlarda örgütün anılan iletişim yöntemine dair uyguladığı tedbir kuralları dikkate alınarak kolluk makamlarınca söz konusu hatlarla ilgili olarak kişiselleştirilmiş ayrıntılı analiz raporu düzenlenmesinin önemine vurgu yapılmıştır. Bunun yanı sıra, BTK'dan baz istasyonlarını ve "0" saniyeli çağrıları da kapsayan HTS kayıtlarının getirtilmesi, bu yöntemle arandığı tespit edilen kişilerin görev yaptıkları diğer şehirlerde de aynı yöntemle aranıp aranmadığına dair analiz raporu düzenlenmesi, mahrem yapılanmaya yönelik adli işlemler kapsamında haklarında soruşturma veya kovuşturma bulunan kişiler arasında itiraflarda bulunanların beyanlarının temin edilmesi ve gerektiğinde bu kişilerin de tanık sıfatıyla ifadelerinin alınması gerektiği değerlendirilmiştir (bkz. Murat Albayrak, § 31).

39. Somut olayda, Kırıkkale'deki örgüte ait öğrenci evlerine ve yapılanmaya ilişkin beyanları başvurucu hakkındaki delillerin değerlendirilmesinde dikkate alınan tanıkların istinabe suretiyle dinlenmeleri neticesinde Mahkemece karar verilmiştir. Bu tanıkların beyanlarının gerçekliğine ve güvenilirliğine yönelik itirazlarını ileri sürebilmek için tanık sıfatıyla bizzat dinlenilmeleri yönünde başvurucu tarafından kanun yolunda talepte bulunduğu da açıktır. Mahkeme, başvurucuyla birlikte ardışık olarak arandığı iddia olunan kişilerin haklarındaki soruşturma ve kovuşturmalar kapsamındaki beyanları ile var ise iddianame ve gerekçeli kararların bir suretinin ilgili yerlerden getirtilmesine karar vermiştir. Ancak Mahkemece yargılamada bu kişilerden bazılarına ilişkin belgeler temin edilirken bazılarının ki ise temin edilmeden mahkûmiyet kararı verilmiştir. Ayrıca gerekçeli kararda da temin edilen bu bilgi ve belgelere ilişkin bir değerlendirmede bulunulmamıştır. Maddi gerçeğin ortaya konulabilmesi açısından başvurucuyla birlikte ardışık arandığı iddia edilen bu kişilerin Mahkemece tanık olarak dinlenilip dinlenilmemesi gerektiğine ilişkin bir tespit de yapılmamıştır. Muhakeme sürecinde elde edilen deliller ve Mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında, kişilerin sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olup olmadıklarının belirlenmesi açısından Yargıtay tarafından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmaların (bkz. Murat Albayrak, §§ 31-33) somut olayda da yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

40. Başvurucu; GSM hattına sabit hatlar aracılığıyla yapılan ardışık aramalar ile duruşmada dinlenmeyen C.İ., R.Y., H.Ş. ve E.K. isimli tanıkların beyanlarına dayalı olarak mahkûm edilmiştir. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvurucu aleyhine verdikleri beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir. Mahkûmiyete esas alınan başvurucuya ait ardışık aramalar Yargıtay kararları çerçevesinde nazara alındığında, duruşmada dinlenmeyen tanık beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da

belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

41. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdikleri tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanı dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınmış olduğu hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

43. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

44. Başvuruda tespit edilen tanık sorgulama hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

45. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten yargı mercilerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

46. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebi kabul edilmemiştir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 20. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/42, K.2020/50) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ İNEDİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/18662 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18662

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ İNEDİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18662)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Soner GÖÇER

Başvurucular : 1. Ali İNEDİ

2. Ayşe ALTIN

3. Ekrem İNEDİ

4. Halil İNEDİ

5. Hüseyin İNEDİ

6. Mehmet Sıddık İNEDİ

7. Naim İNEDİ

8. Sait İNEDİ

Vekili : Av. Nevroz UYSAL ASLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Şırnak'ın Cizre ilçesinde yürütülen terör örgütüne yönelik operasyonlar sırasında meydana gelen ölüm ve buna ilişkin ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiası ile aynı olayla bağlantılı olarak dile getirilen diğer ihlal iddiaları hakkındadır.

2. PKK terör örgütü 12/8/2015 tarihinden itibaren Cizre ilçesinin de dâhil olduğu bazı merkezlerde öz yönetim ilan etmiştir. Öz yönetim ilan ettiği bölgelerde patlayıcıyla tuzaklanmış hendekler kazmak ve barikatlar kurmak suretiyle yalıtılmış bölgeler oluşturmaya çalışan PKK terör örgütü, kamuoyunda hendek olayları olarak adlandırılan ve aylarca devam eden bu süreçte roketatarlar, keskin nişancı tüfekleri, patlayıcılar ve otomatik saldırı tüfekleri kullanarak terör saldırıları düzenlemiştir. Okullar, hastaneler, barajlar, adliye binaları, ambulanslar gibi temel kamu hizmetlerini sağlayan eşya ve binaların yanında sivilleri de hedef alan bu terör saldırılarında 335 sivil hayatını kaybederken 2.106 kişi yaralanmıştır. Terör saldırılarında 859 güvenlik görevlisi ve Derik kaymakamı şehit olmuş, 4.711 güvenlik görevlisi yaralanmıştır. Bu terör eylemlerinin engellenmesi, halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması amacıyla sözde öz yönetim ilan edilen bazı bölgelerde mülki idare amirliklerince sokağa çıkma yasakları uygulanarak terörle mücadele operasyonları başlatılmıştır (hendek olayları, öz yönetim ilanları, PKK terör örgütünün şehir savaşı stratejisi ve sokağa çıkma yasakları hakkında arka plan bilgisi ile ayrıntılı açıklamalar için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/37897, 5/7/2022, §§ 16-28, 67, 346-348).

3. 6/1/2016 tarihinde Cizre Belediyesi çalışanı olan M.B. tarafından Cizre Devlet Hastanesine, Cizre Belediyesine ait cenaze nakil aracı ile ateşli silah yaralanması neticesinde öldüğü düşünülen bir erkek cesedi getirilmiştir. Cesedi getiren cenaze nakil aracı şoförü M.B. hastane yetkililerine, cesedi kendisine teslim eden şahısların cesedin (başvuruculaların yakını) A.İ.ye ait olduğunu söylediklerini ifade etmiştir.

4. Cizre Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) resen soruşturma işlemlerine başlamıştır.

5. Aynı gün Cumhuriyet savcısı huzurunda, kamera kaydı ve fotoğraf çekimi ile kayıt altına alınmak suretiyle yapılan adli ölü muayene işlemi sırasında cesedin mavi ve beyaz renkli battaniyeye sarılı vaziyette olduğu, üzerinde sadece içlik olarak tabir edilen giysi ve iç çamaşırı bulunduğu görülmüştür. Cesedin göğsünde flasterler ve gazlı bez görülmesi üzerine haricen yapılan görüşmede kişiye hastanede herhangi bir müdahalede bulunulmadığı, cesedin bu hâliyle hastaneye getirildiği öğrenilmiştir. İşlem sonucunda kesin ölüm sebebinin belirlenebilmesi için klasik otopsi işlemi yapılması gerektiği mütalaa edilmiştir. İşlem sırasında hazır bulunan Olay Yeri İnceleme ekibince cesedin her iki elinin iç ve dış yüzeyleri ile yanağından svap örnekleri alınmıştır.

6. Bir gün sonra Cumhuriyet savcısı huzurunda, kamera kaydı ve fotoğraf çekimi ile kayıt altına alınmak suretiyle yapılan otopsi işlemi sırasında kimlik tanığı olarak hazır bulundurulan R.İ., cesedin akrabası olan A.İ.ye ait olduğunu kesin olarak teşhis etmiştir. İşlem sonucunda kişinin ölümünün bomba veya benzeri mühimmat patlaması ile husulü mümkün metalik cisim yaralanmalarına bağlı klavikula (köprücük kemiği) ve kot kırıkları ile birlikte iç organ ve büyük damar yaralanmasından gelişen iç kanama sonucu meydana geldiği mütalaa edilmiştir. İşlem sırasında cesetten ele geçirilen üç metalik cisim, Olay Yeri İnceleme ekibine teslim edilmiştir.

7. Cesedi hastaneye getiren Cizre Belediyesi cenaze nakil aracı şoförü M.B. alınan beyanında 16/1/2016 tarihinde saat 16.20 sıralarında aranarak A.İ. isimli bir şahsın hayatını kaybettiğinin ve cesedinin alınması gerektiğinin bildirildiğini, Dağkapı Mahallesi Nesimi Caddesi ile Nusaybin Caddesi'nin bağlandığı yere 30 metre mesafede bir yere çağrıldığını, cesedi burada teslim aldığını ifade etmiştir. M.B. cesedin dört beş kadın şahıs ile yaşları 12-15 arasında değişen üç dört erkek şahıs tarafından battaniyeye sarılı vaziyette

getirildiğini, cesedi getiren kadınlardan birinin ölü şahsın oğlu A.İ. olduğunu söylediğini ifade etmiştir. M.B. ölenin oğlu olduğunu söyleyen kadın şahıs dâhil kimsenin kendisiyle hastaneye gelmek istemediğini de eklemiştir.

8. A.İ.nin annesi G.İ.nin Cumhuriyet savcısı huzurunda ve tercüman desteği sağlanmak suretiyle 19/10/2016 ve 2/12/2016 tarihlerinde iki kez beyanı alınmıştır. İkinci kez beyanı alınırken avukatı da hazır bulunmuştur. G.İ. beyanlarında oğlu A.İ.nin boyacı olduğunu, hiçbir terör örgütüyle ilgisi bulunmadığını, sokağa çıkma yasağı ilan edilmesi üzerine 24 gün süreyle A.İ. dâhil tüm ailesi ile birlikte kendi ikametgâhlarında kaldıklarını, 25. gün A.İ. dâhil aile fertlerinin dünürlerinin evine gitmek için ikametgâhlarından ayrıldıklarını, kendisinin ise evini korumak için tek başına evde kaldığını ancak yalnız başına 5 gün kalabildiğini ifade etmiştir. G.İ. eve bomba ve mermilerin isabet etmesi üzerine evden çıktığını ancak -daha sonra öğrendiğinde göre- aynı gün A.İ.nin de kendisini almak üzere ikametgâhlarına gelmek üzere dünürlerinin evinden ayrıldığını fakat oğlu ile karşılaşamadıklarını belirtmiştir. G.İ akşama kadar oğlu A.İ.yi sorup soruşturduklarını ancak bir bilgiye ulaşamadıklarını, en son haberlerden oğlunun öldürüldüğünü öğrendiğini söylemiştir.

9. A.İ.nin kardeşi olan başvurucu Ekrem İnedi'nin Cumhuriyet savcısı huzurunda 8/12/2016 tarihinde beyanı alınmıştır. Ekrem İnedi, sokağa çıkma yasağının yaklaşık olarak 20. gününe kadar annesi ve A.İ. dâhil aile fertleri ile ikametgâhlarında kaldıklarını ancak daha sonra annesi hariç diğer aile fertleri olarak dünürlerinin evine gittiklerini, annesi G.İ.nin ise hırsızlık olaylarına karşı evde kalmaya devam ettiğini ifade etmiştir. Ekrem İnedi'ye göre annesi de birkaç gün sonra kendilerinin yanına gelmek üzere evden ayrılmış ancak aynı gün kardeşi A.İ. de sigara içme bahanesiyle dışarıya çıkıp annesini bulmaya gitmiştir. Ekrem İnedi, kardeşi A.İ.nin ölüm haberini nasıl aldıklarını hatırlamadığını ancak A.İ.nin olmadığını fark ettikten birkaç saat sonra bulundukları apartmanda bir anda kıyamet koptuğunu, A.İ.nin vurulduğunun söylendiğini, A.İ.nin cenazesine kimlerin nasıl ulaştığını bilmediğini belirtmiştir. İfade sırasında başvurucu Ekrem İnedi'nin, kendisinin ve annesi G.İ.nin cenazeyi ilk olarak hastanede gördüklerini beyan etmesi üzerine cenazeyi teslim alarak hastaneye getiren şoför M.B.nin "cenazeyi aldığı esnada bir bayan şahsın ölen şahsın annesi olduğunu ve kendisi ile gelemeyeceğini söylediği'" şeklindeki beyanı okunarak diyeceği sorulmuştur. Ekrem İnedi bunun üzerine olay günü hasta olduğunu ve yattığını, ölüm haberi gelmesi üzerine aile fertlerinin aşağıya indiğini, bulundukları evin önünden geçen caddenin Nusaybin Caddesi olduğunu ancak süren çatışmalar sebebiyle bu caddenin çok tehlikeli olduğunu, bu sebeple kimsenin cenazenin yakınına gidebileceğini düşünmediğini, cenazenin yakınına kardeşleri veya annesi gitmişse de bu konuda bir bilgisi bulunmadığını ileri sürmüştür. Ekrem İnedi son olarak kardeşi A.İ.nin terör örgütü ile herhangi bir ilgisi bulunmadığını beyan etmiştir.

10. Başsavcılık, Cizre İlçe Emniyet Müdürlüğüne gönderdiği yazıyla olayın meydana geldiği yerde bulunan, kamuya ve özel kişilere ait olan tüm kameraların kayıtlarının (araçlar dâhil) tespit edilmesi, görüntülerinin çözümlenerek tutanak hâline getirilmesi, olaya ilişkin bilgisi olan kişilerin tespit edilmesi ve beyanlarının alınması talimatı vermiştir. Ayrıca şahıs hakkında arşiv araştırması yapılmasını, olayın faillerinin tespit edilmesine yönelik araştırma yapılmasını istemiştir.

11. Emniyet Müdürlüğü, olayın gerçekleştiği yerin bilinmemesi nedeniyle olay yerinde inceleme yapılamadığını, herhangi bir güvenlik kamerası veya MOBESE görüntüsü olmadığının tespit edildiğini, olayla ilgili herhangi bir tanığa veya bilgi sahibine

ulaşılamadığını bildirmiştir.

12. A.İ. hakkında geçmiş yıllarda PKK/KCK terör örgütünün faaliyetleri çerçevesinde yapılan eylem ve gösterilere katılması sebebiyle birçok kez işlem yapıldığı, A.İ.nin bir kısım olayda adliyeye sevk edildiği, burada Cumhuriyet savcısı veya hâkimlik kararıyla serbest bırakıldığı tespit edilmiştir. Başsavcılık, UYAP kayıtları üzerinde yaptığı araştırmada A.İ. hakkında devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme, kişiyi yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle öldürme ve mala zarar verme suçlarından, ayrıca silahlı terör örgütüne üye olma, 6/10/1983 ve 2911 sayılı Toplantı Ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet suçlarından kamu davası açıldığını ancak davalarda A.İ.nin ölümü nedeniyle düşme kararları verildiğini tespit etmiştir.

13. A.İ.nin cesedinin teslim edildiği yer ve zaman dilimine ilişkin telsiz kayıtları temin edilerek soruşturma dosyasına alınmıştır. Başsavcılık, telsiz konuşmaları üzerinde yaptığı inceleme neticesinde cesedin bulunduğu bölgede yoğun çatışmalar yaşandığını, güvenlik güçlerine yönelik silahlı saldırılar gerçekleştirildiğini tespit etmiştir.

14. Otopsi esnasında A.İ.nin cesedinden çıkan üç metalik cisim üzerinde yapılan kriminal inceleme neticesinde materyallerin teşhis ve tespite elverişli nitelikte karakteristik izleri yitirmesi sebebiyle herhangi bir incelemenin ve tespitin yapılması mümkün olmadığı bildirilmiştir. A.İ.nin cesedinden alınan svap örneklerinde atış artığına rastlanmamıştır.

15. Kolluk tarafından düzenlenen İnternet Tespit Tutanağı'na göre güvenlik güçlerinin terör örgütüne müzahir yayın yaptığını değerlendirdiği ANF isimli ajansın internet sitesinde A.İ.nin ölümü, terör örgütünün silahlı aparatlarından YPS mensubu olarak sahiplenilmiştir.

16. Soruşturma sırasında Cumhuriyet savcısı huzurunda teşhis işlemi yaptırılan gizli tanık Doğukan, A.İ.yi fotoğrafından teşhis etmiştir. Gizli tanık Doğukan "Şahsın ismini [A.İ.] olarak bilirim, kendisinin operasyonlar öncesinde barikatların bulunduğu dönemde, Sur mahallesindeki barikatlarda, Kalaşnikof silahla, YDG-H içerisinde bulunan örgüt mensubu şahıslar ile birlikte görürdüm." şeklinde beyanda bulunmuştur.

17. Yine soruşturma sırasında Cumhuriyet savcısı huzurunda teşhis işlemi yaptırılan A.Y. de A.İ.yi fotoğraftan teşhis etmiştir. A.Y. "Şahsın ismini Apo olarak biliyorum, YDG-H'ın KCK üyesidir, gençliğe para temin eder." şeklinde beyanda bulunmuştur.

18. Soruşturma dosyası, Başsavcılığın soruşturmaların suçun işlendiği yerin bağlı olduğu ilin adıyla anılan Cumhuriyet başsavcılığınca yürütülmesi gerektiğinden bahisle verdiği 13/10/2020 tarihli görevsizlik kararı üzerine Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

19. Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığı 13/12/2020 tarihinde kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başsavcılık, A.İ.nin meşru müdafaa hakkı kapsamında güvenlik güçlerince öldürüldüğünü, güvenlik güçlerinin yetkili bir merciden aldıkları hukuka uygun emri yerine getirdikleri, bu emri yerine getirmeleri esnasında kendilerine, diğer güvenlik güçlerine ve sivil halka örgüt mensuplarınca yöneltilen, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız saldırıları o andaki hâl ve şartlara göre ve saldırıyla orantılı biçimde defetmek zorunda oldukları, kanunun verdiği yetkiyi kullandıkları ve verilen emri ifa ettikleri, bu durumun da hukuka uygunluk nedenleri arasında yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Kararda şu tespit ve kabullere yer verilmiştir:

i. A.İ.nin cesedinin teslim alındığı bölgede yoğun çatışmalar yaşanmış ve güvenlik güçlerine

yönelik silahlı saldırılar gerçekleştirilmiştir. Gizli tanık Doğukan ve A.Y., şahıs A.İ.yi teşhis etmiştir. Terör örgütüne müzahir yayın yaptığı değerlendirilen ANF isimli ajansın internet sitesinde A.İ.nin ölümü sahiplenilmiştir. A.İ. hakkında daha önce terör suçlarından soruşturma ve kovuşturmalar yapılmıştır. A.İ.nin annesi ve kardeşinin beyanları A.İ.nin cesedini teslim alarak hastaneye getirmiş olan cenaze aracı şoförü M.B.nin beyanlarıyla çelişmektedir.

ii. Yukarıda sıralanan delillerden hareketle A.İ., PKK/KCK silahlı terör örgütü üyesi olup Cizre ilçesinde terör örgütünün amaçları doğrultusunda ilan edilen sözde öz yönetim kapsamında uzun namlulu silahla faaliyet göstermiş ve sokağa çıkma yasağının uygulandığı dönemde diğer terör örgütü üyeleriyle birlikte güvenlik güçlerine karşı yapılan çatışmalara katılmış, nihayetinde güvenlik güçlerine karşı silahlı faaliyet gösterdiği sırada öldürülmüştür.

iii. A.İ.nin yaralarına örgüt mensupları tarafından müdahale edilmiş ancak kurtarılamayınca başka yere taşınmak suretiyle cesedi hastaneye sevk edilmiştir. Şahsa bu şekilde örgüt mensuplarınca müdahale edilirken delil mahiyetinde olabilecek elbise ve eşyaları değiştirilmiş, atış artıkları da kimyasallarla temizlenmiştir.

iv. Operasyonu gerçekleştiren güvenlik güçlerine uzun namlulu silahlarla, roketatarlarla, el yapımı patlayıcı ve mayınlarla saldırılmış olup bu saldırılarda çok sayıda polis ve askerin şehit olduğu, bunun yanı sıra terör örgütünün silahlı saldırıları esnasında çok sayıda sivil vatandaşın da yaralandığı ve vefat ettiği dikkate alındığında kullanılan güç, orantılıdır.

20. Başvurucular, söz konusu kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz etmiş; itirazı inceleyen Şırnak Sulh Ceza Hâkimliği 22/3/2021 tarihli kararıyla, benzer gerekçelerle itirazın reddine karar vermiştir.

21. Bu karar 27/3/2021 tarihinde başvurucular vekiline tebliğ edilmiş, başvurucular 21/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

23. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucular, 25 gün boyunca silahlı çatışma ortamında kalmaları nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucular, başvuru formunda sokağa çıkma yasağı sırasında gerçekleştiğini iddia ettikleri olaylara ve Cizre ilçesindeki genel duruma dair bazı iddialarda bulunmuş ancak somut başvuruya konu hak ihlali iddialarıyla ilgili olarak hangi idari veya hukuksal yola başvurduklarına dair bilgi vermemiştir. Başvurucuların hak ihlali iddialarıyla ilgili olarak yeterli giderim sağlama potansiyeli olan idari ve adli yollara başvurduktan sonra somut başvuruda dile getirdikleri aynı iddialarını Anayasa Mahkemesi önünde yeni bir bireysel başvuru konusu yapmalarına engel bir durum bulunmadığı vurgulanmalıdır (Mehmet Senan Dağlı ve diğerleri, B. No:

2016/1905, 13/4/2023, § 13).

26. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkı ile Din ve Vicdan Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucular; otopsi işlemi tamamlanan cenazelerin saklanmasını, teslimini ve defnini düzenleyen ulusal mevzuatın 2016 yılı Ocak ve Nisan aylarında değiştirilmesi nedeniyle yakınlarının cenazesini teslim almaları hususunda aceleci davranılması, kısa süre içinde cenaze teslim alınmazsa cesedin gömüleceğinin söylenmesi, taziyeye izin verilmemesi, törene sınırlama getirilmesi suretiyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile din ve vicdan özgürlüklerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

28. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bir başka deyişle iddia edilen hak ihlalleri için mevcut idari ve hukuki giderim yollarına başvurulmadan doğrudan bireysel başvuruda bulunulması mümkün değildir (Gazal Kolanç ve diğerleri, § 397).

29. Başvurucuların özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile din ve vicdan özgürlüklerinin ihlali nedeniyle uğradıklarını iddia ettikleri zararların tazmini için herhangi bir dava ya da başvuru yoluna gitmeden bu iddia ve talepleri ilk kez Anayasa Mahkemesi önünde dile getirdikleri anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu hak ihlali iddiaları bakımından başvurucular, bireysel başvuruda bulunmadan önce mevcut idari ve hukuksal yolların tüketilmesi şartını yerine getirmemiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri, § 399).

30. Açıklanan gerekçelerle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile din ve vicdan özgürlüklerinin ihlal edildiği iddialarının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

31. Başvurucular; boyacı olan yakınları A.İ.nin Cizre ilçesinde uygulanmaya başlanan sokağa çıkma yasağı sırasında ateşli silahla öldürüldüğünün anlaşıldığını, Cumhuriyet Başsavcılığınca A.İ.nin güvenlik güçlerince öldürüldüğü kabul edilmesine rağmen kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini belirterek A.İ.nin ölümüne dair telsiz anonsu, silah tespiti, kamera veya olay kaydı gibi somut hiçbir delilin toplanmadığını iddia etmiştir. Başvuruculara göre A.İ.nin örgüt üyesi olduğu ve güvenlik güçleri ile çatışmalara girdiğine dair gizli tanık ve tanık ifadeleri -esasen bu kişiler hakkında da soruşturma yürütülüyor olmasına rağmen- yanlarında müdafileri olmadan alındığı için sağlıklı değildir. Başvurucular, her durumda güvenlik güçlerinin müdahalesinin zorunlu ve ölçülü olmadığını iddia ederek soruşturmanın etkili bir şekilde yürütülmediğini, kararların gerekçesiz olduğunu, yaşam hakkının, etkili soruşturma yükümlülüğünün ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Başsavcılıkça yürütülen soruşturma neticesinde A.İ.nin güvenlik güçlerine karşı silahlı faaliyet gösterdiği esnada güvenlik güçlerince öldürüldüğünün tespit edildiği, bu hususların başvuruculara ait şikâyetlerine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık

görüşüne karşı başvuru formlarında dile getirdikleri iddialara benzer iddialar dile getirmiştir.

33. Başvurucuların şikâyetlerinin özü, yakınlarının güvenlik güçlerinin güç kullanması sonucu öldüğüne ve bununla ilgili ceza soruşturmasının etkisiz olduğuna ilişkindir. Bu nedenle başvuru, yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmelidir.

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

35. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı kapsamında devletin negatif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme yükümlülüğü vardır . Anayasa'nın 17. maddesinin son fıkrasında belirtilen yaşam hakkına yapılan müdahalenin hukuka uygun olacağı hâllerde dahi son çare olarak öldürücü kuvvet kullanılması gerekir. Kamu görevlilerinin güç kullanımına ilişkin eylemlerinin gereklilik ve ölçülülük bakımından değerlendirmesi yapılırken eylemlerin planlanması ve kontrolü dâhil olayın bütün aşamaları dikkate alınmalıdır. Bunun yanı sıra bu konuda yapılacak değerlendirmede bir bütün olarak somut olayın hangi şartlarda gerçekleştiğinin, nasıl bir seyir izlediğinin ve yaşamını kaybeden kişinin daha önceki eylemleri ile kendisinin yaratacağı tehlikenin niteliği de gözönünde bulundurulmalıdır. Devlet, yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Kamu görevlilerinin güç kullanımı sonucu gerçekleşen ölümlere ilişkin soruşturmaların etkili olabilmesi için soruşturma makamları, olaya karışmış olabilecek kişilerden bağımsız olmalı; resen ve derhâl harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmelidir. Soruşturma süreci kamu denetimine açık olmalı, ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için bu sürece gerekli olduğu ölçüde katılımları sağlanmalıdır. Makul bir özen ve süratle yürütülmesi gereken soruşturma sonucunda alınan karar, soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olmalı; bunun yanı sıra yaşam hakkına yönelik müdahalenin Anayasa’nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığına yönelik bir değerlendirme içermelidir (detaylı aktarım için bkz. Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014; İpek Deniz ve diğerleri, B. No: 2013/1595, 21/4/2016; Cembeli Erdem, B. No: 2014/19077, 18/4/2018; Cem Sarısülük ve diğerleri [GK], B. No: 2015/16451, 15/12/2021; güvenlik güçlerinin fiziksel zor ve silah kullanımına ilişkin mevzuat için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri, §§ 208, 214, 216-218, 221).

36. Somut başvuruya konu kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda; A.İ.nin güvenlik güçleri tarafından öldürüldüğü kabul edilmiş ve güvenlik güçlerinin yetkili bir merciden aldıkları hukuka uygun emri yerine getirdikleri, bu emri yerine getirmeleri esnasında meşru müdafaa hakkı kapsamında hareket ettikleri, A.İ.nin örgüt mensubu olduğu ve çatışmalara katıldığı, A.İ.ye yönelik fiilde meşru müdafaa şartlarının oluştuğu ifade edilmiştir (bkz. § 19).

37. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar; A.İ.nin cesedinin teslim alındığı bölgede yoğun çatışmaların yaşanmasına ve güvenlik güçlerine yönelik silahlı saldırıların gerçekleşmesine, ayrıca A.İ.nin örgüt mensubu olduğu ve çatışmalara katıldığına dair gizli tanık Doğukan ve A.Y. isimli şahsın teşhislerine, örgüte müzahir yayın yaptığı değerlendirilen internet

sitesinde A.İ.nin ölümünün sahiplenilmesi ile A.İ. hakkında daha önce terör suçlarından soruşturma ve kovuşturmaların yapılmasına dayandırılmıştır. A.İ.nin annesi ve kardeşinin beyanlarının A.İ.nin cesedini teslim alarak hastaneye getiren cenaze aracı şoförü M.B.nin beyanlarıyla çelişmesi de karara gerekçe gösterilmiştir.

38. Başvuruya konu soruşturmada bazı eksiklikler -ki bunlar aşağıda belirtilmiştir- bulunduğu ancak bu eksikliklerin soruşturmanın etkililiğine zarar vermediği değerlendirilmiştir. Unutulmamalıdır ki ölüm olayını çevreleyen koşulların tespiti ve varsa sorumluların tespitine engel olmadığı sürece Anayasa'nın 17. maddesi gereğince yürütülecek soruşturmalarda bazı delilerin toplanmasında ihmal gösterilmesi etkili soruşturma yükümlülüğünü ihlal etmemektedir.

i. Ölen A.İ.nin annesi G.İ.ye cenazeyi hastaneye getiren belediye görevlisi M.B.nin beyanları okunarak ne diyeceğinin sorulmaması ve yüzleştirilerek bir teşhis işlemi yaptırılmaması eksiklik olarak göze çarpmaktadır ancak M.B.nin cesedi teslim edenleri tanımadığını söylemesi karşısında bu kişilerden birinin ölenin annesi olduğunu ifade etmesi başlı başına soruşturmanın sonucunu etkilemeyecektir. Nitekim G.İ.nin ifadesine Cumhuriyet savcısı huzurunda iki defa başvurulmuş, G.İ. soruşturma neticesinde ulaşılan sonucu değiştirebilecek ya da en azından soruşturmaya farklı bir boyut kazandıracak bir beyanda bulunmamıştır. Bunun yanında ölenin kardeşi olan başvurucu Ekrem İnedi, Cumhuriyet savcısı huzurunda alınan beyanında kardeşinin ölüm haberini nasıl aldıklarını hatırlamadığını, kardeşinin cenazesine kimlerin nasıl ulaştığını da bilmediğini, kendisinin ve annesi G.İ.nin cenazeyi ilk olarak hastanede gördüklerini belirtmiş; cenazeyi teslim alarak hastaneye getiren şoför M.B.nin beyanı okunarak sorulduğunda ise kimsenin cenazenin yakınına gidebileceğini düşünmediğini, cenazenin yakınına kardeşleri veya annesi gitmişse de bu konuda bir bilgisi olmadığını ileri sürmüştür.

ii. Olayın gerçekleştiği yerin bilinmemesi nedeniyle olay yerinde inceleme yapılamamıştır. Cesedin teslim edildiği noktada olay yeri incelemesi yapılmamasının bir eksiklik olduğu düşünülebilir ise de tanık beyanlarına göre cesedin başka bir yerden teslim noktasına getirildiği anlaşıldığından bu husus da sonucu değiştirebilecek mahiyette bir eksiklik olarak görülemez. Kaldı ki herhangi bir güvenlik kamerası veya MOBESE görüntüsünün olmadığı kollukça tespit edilmiş, olayla ilgili herhangi bir tanığa veya bilgi sahibine de ulaşılamamıştır (bkz. § 11).

iii. Başvuruculların olay anlatımında, ölen A.İ.nin diğer aile fertleri ile birlikte dünürlerinin evinde iken annesi G.İ.yi almak üzere dışarı çıktığını beyan etmeleri karşısında diğer aile fertlerinin ve komşuların tanık olarak beyanlarına başvurulmamasının eksiklik olduğu ileri sürülebileceği gibi kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararda örgüt mensuplarınca delil mahiyetindeki elbiselerin değiştirildiği, atış artıklarının kimyevi maddelerle temizlendiği gibi spekülatif mahiyette bazı ifadelere yer verilmesi eleştirilebilirse de bu husular da soruşturmanın sonucunu değiştirebilecek mahiyette değildir.

39. Soruşturma sürecinde alınan gizli tanık ve tanık beyanlarına göre A.İ.nin YDG-H'nin KCK üyesi olması, örgüte para temin etmesi, dahası barikatlarda Kalaşnikof marka silahla görülmesi ile terör örgütüne müzahir olduğu değerlendirilen bir haber ajansında ölümünün örgüt tarafından sahiplenilmesi, ayrıca cenazeyi teslim edenlerin özellikle hastaneye gelmekten kaçınmaları gözönüne alındığında kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda ulaşılan sonuçtan farklı bir sonuca varmak için gerekli kanıt unsurlarının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

40. Yürütülen soruşturmada toplanan deliller olayın koşullarında maddi gerçeği ortaya çıkarmıştır. Soruşturma açısından kritik önemi olan deliller somut olayın koşullarında toplanmıştır. Yukarıda bahsi geçen eksikliklerin ise etkili soruşturma yükümlülüğü ile ulaşılmak istenen amaç bakımından yerine getirilmesi gereken zorunlu ve faydalı birer delil toplama işlemi olmadığı kanaatine varılmıştır.

41. Bu açıklamalar ışığında A.İ.nin ölümüyle ilgili soruşturmanın yeterli olduğu ve soruşturma neticesinde verilen kararların eldeki delillerin kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle başvuruda yaşam hakkının usul boyutu bakımından ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

43. Yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğü bakımından ihlal edildiğine yönelik iddialara gelinecek olursa bu iddialar incelenirken öncelikle belirlenmesi gereken husus, ölümün devlet görevlilerinin güç kullanımı sonucu meydana gelip gelmediğidir. A.İ.nin ölümüyle ilgili ceza soruşturmasında ölümün güvenlik kuvvetlerinin güç kullanımı sonucu meydana geldiği kabul edilmiştir. Ceza soruşturmasında toplanan delillere göre somut başvuruda bu tespitten ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

44. Anayasa Mahkemesi Gazal Kolanç ve diğerleri kararında, terör olayları nedeniyle 2015 ve 2016 yıllarında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde güvenlik güçlerinin gerçekleştirdiği geniş çaplı operasyonlarda meydana gelen ölümler için birden çok başvurunun birleştirilmesi suretiyle yaşam hakkı yönünden yaptığı detaylı değerlendirmede olayın koşullarını, konuya ilişkin yaklaşımını, ilkeleri ve ölçütleri belirlemiştir. Somut başvuruya temel olan vaka da tarih ve mekân itibarıyla aynı operasyon içinde meydana geldiğinden ihlal iddiasına konu tekil ölüm olayı ve akabinde olaya özgü yapılan soruşturmanın özel şartları dışında genel operasyon (güç kullanımı) koşullarına yaklaşım bağlamında Gazal Kolanç ve diğerleri kararında yapılan belirlemelerden ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

45. Devletin yaşam hakkına müdahalesinin Anayasa'ya uygun olabilmesi için sağlanması gereken ilk ölçüt, müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunmasıdır. Güvenlik kuvvetlerinin güç ve silah kullanımını düzenleyen mevzuatın hangi durumlarda ve ne ölçüde güç kullanılacağını belirleyen, gücün kötüye kullanımını ve keyfîliği önlemeye, yaşam hakkına yapılan müdahalelerin asgari düzeyde tutulmasını sağlamaya yönelik yeterli ve açık kurallar içerdiği, dolayısıyla kanunilik şartını sağladığı değerlendirilmiştir (Gazal Kolanç ve diğerleri, § 339).

46. Yaşam hakkına yapılan müdahalenin ihlale yol açmaması için karşılanması gereken ikinci kriter, müdahalenin Anayasa'nın 17. maddesinin dördüncü fıkrasında sayılan istisnai durumlardan biri kapsamında gerçekleştirilmesidir. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda, güvenlik güçlerinin terörle mücadele çerçevesinde aldıkları emri yerine getirdikleri sırada kanunun verdiği yetkiyle güç kullandığı kabul edilmiş; ayrıca ölüm olayının meşru savunma kapsamında yapıldığı ve güç kullanımının orantılı olduğu yönünde değerlendirmede bulunulmuştur. Bu kabul, soruşturma sürecinde elde edilen delillere dayanmaktadır. Celbedilen telsiz kayıtlarından A.İ.nin cesedinin teslim alındığı bölgede yoğun çatışmaların yaşandığı ve güvenlik güçlerine yönelik silahlı saldırılar gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. Gizli tanık Doğukan ve A.Y., A.İ.nin örgüt mensubu olduğuna ve çatışmalara katıldığına dair beyanda bulunmuştur. Örgüte müzahir yayın yaptığı değerlendirilen internet sitesinde A.İ.nin ölümü, YPS mensubu olduğu belirtilerek

sahiplenilmiştir. Söz konusu deliller maktulün terör eylemlerini engellemek için yapılan operasyonlar sırasında güvenlik güçleri ile girdiği silahlı çatışmada güvenlik güçlerinin emri yerine getirmesi sırasında kanunun verdiği yetkiyle ve Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan meşru müdafaa şartları altında öldürüldüğünün kabulü için yeterlidir.

47. Diğer taraftan söz konusu operasyonların gerçekleşme sebebi olan yaygın terör olaylarının Gazal Kolanç ve diğerleri kararında yapılan belirleme (aynı kararda bkz. § 342) doğrultusunda ayaklanma olarak nitelendirilmesi gerektiği dikkate alındığında A.İ.nin ölümüyle sonuçlanan güç kullanımının Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan bir ayaklanmanın bastırılması meşru amacına da matuf olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

48. Yaşam hakkına yapılan müdahalenin ihlale yol açmaması için karşılanması gereken son kriter, müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesi anlamında ölçülülük ilkesine aykırılık taşımamasıdır. Bir başka ifadeyle devlet görevlilerinin ölümle neticelenen güç kullanımlarının somut olayın şartlarında ortaya çıkan tehlikeyi bertaraf etmek için orantılı ve gerçekleştirilmek istenen meşru amaca ulaşmak için mutlak zorunlu olduğu ortaya konulmalıdır. Gazal Kolanç ve diğerleri kararında,terör eylemlerinin sona erdirilmesi için yapılan operasyonlar kapsamında yaşam hakkına yönelik gerçekleşen müdahalelerin silahlı bir ayaklanma kapsamında ağır silahlar kullanılarak gerçekleştirilen, kesintisiz ve öngörülemez nitelikte olan ölümcül terör saldırılarına karşı silahlı ayaklanmayı bastırmak, güvenlik güçleri ve diğer kişilerin yaşamları bakımından ortaya çıkan tehlikeyi bertaraf etmek için yapılan zorunlu ve orantılı bir müdahale olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Gazal Kolanç ve diğerleri, §§ 343-368). Bu noktada başvuruculaların yakını A.İ.nin de soruşturma dosyasında mevcut deliller uyarınca, Gazal Kolanç ve diğerleri kararında belirtilen ve detaylandırılan operasyonlar kapsamında güvenlik kuvvetleriyle yaşadığı silahlı çatışma esnasında güç kullanımına bağlı olarak hayatını kaybettiğinin kabulü gerektiğini, dolayısıyla söz konusu operasyonlar için anılan kararda yapılan nitelendirmenin bu başvuru için de geçerli olduğunu hatırlatmak gerekir. A.İ.nin cesedi, kimliği belirsiz kişilerce belediye görevlisine teslim edilmiş; bu kimselerden hiçbiri cesetle birlikte hastaneye gelmeyi kabul etmemiştir. Soruşturma sürecinde alınan gizli tanık ve tanık beyanlarına göre YDG-H'nin KCK üyesi olan ve örgüte para temin eden A.İ., hendek olayları sırasında barikatlarda Kalaşnikof marka silahla görülmüştür. A.İ.nin ölümü, terör örgütüne müzahir olduğu değerlendirilen bir haber ajansında örgüt tarafından sahiplenilmiştir. Bu perspektiften bakıldığında somut olayda yaşam hakkının maddi boyutu yönünden bir ihlal olmadığı değerlendirilmiştir.

49. Açıklanan gerekçelerle somut başvuru bakımından yaşam hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ

OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE ,

3. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE ,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Engin YILDIRIM'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetlerine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvuruculların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Önümüzdeki başvuruda soruşturma sürecinde ve kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda bir kısım eksiklikler dikkati çekmektedir.

2. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda, A.İ.nin annesi G.İ.nin beyanlarının, A.İ.nin cesedini hastaneye getirmiş olan cenaze aracı şoförü M.B.nin beyanları ile çelişiyor olması da karara gerekçe gösterilmiştir. Buradan hareketle Başsavcılığın M.B.nin beyanlarına üstünlük atfettiği anlaşılmaktadır. M.B., cesedi kendisine teslim eden grubun içerisinde yer alan bir kadının, ölü şahsın oğlu A.İ. olduğunu söylediğini beyan etmiştir. Oysa A.İ.nin annesi G.İ., oğlu A.İ.nin öldürüldüğünü haberlerden öğrendiğini ifade etmiştir. Anne G.İ.ye M.B.nin beyanları okunarak ne diyeceği sorulmadığı gibi G.İ., şoför M.B.ye gösterilerek veya yüzleştirilerek bir teşhis işlemi de yaptırılmamıştır. A.İ.nin hangi somut şartlar altında öldüğünün belirlenmesi ve olaya şahit olanların tespiti bakımından, A.İ.nin cesedine ne şekilde, kim tarafından ve nasıl ulaşıldığı önem arz etmektedir.

3. Olayın gerçekleştiği yerin bilinmemesi nedeniyle olay yerinde inceleme yapılamadığı anlaşılmaktadır. Böyle olmakla birlikte A.İ.nin cesedini hastaneye getirmiş olan M.B.nin cesedin kendisine teslim edildiğini söylediği nokta ve civarında da herhangi bir olay yeri incelemesi yapılmadığı görülmektedir.

4. Toplanması gerektiği yukarıda belirtilen delillerin ölümün hangi şartlar altında gerçekleştiğinin tespiti bakımından önemli olduğunu göz önüne aldığımızda somut olayda soruşturmanın sonucunu etkileyebilecek nitelikteki delillerin toplanmadığını ve bu hususun kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda değerlendirilmediği anlaşılmaktadır.

5. Başvuruya konu olayın yaşandığı yerde hâkim olan şartlar altında dahi olayın aydınlatılabilmesi için imkânlar dâhilinde tüm delillerin toplanması, vatandaşların hukukun üstünlüğüne olan inançlarının korunması açısından hayati bir öneme sahiptir.

6. Netice itibarıyla soruşturma sürecinde başvuruya konu ölüm olayını çevreleyen şartların tespitine imkân sağlayan gerekli bilgilerin toplanmadığı veya yeterince özen gösterilerek irdelenmediği sonucunu ulaşılmıştır.

7. Anılan ölüm olayıyla ilgili delillerin toplanması ve değerlendirilmesi, Anayasanın 17. maddesinin gerektirdiği yeterlilikte ve derinlikte yapılmadığından yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği düşüncesiyle karara katılmıyorum.

Üye Engin Yıldırım

MEHMET AYDIN

B. No: 2021/18941 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18941

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18941)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Mehmet AYDIN

Vekili : Av. Linda Sevinç HOCAOĞULLARI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; 2015 yılında Ankara Garı önünde gerçekleştirilen canlı bomba saldırısı sonucu yaralanma meydana gelmesi, yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edildiği iddiasıyla açılan tam yargı davasında kusur sorumluğuna ilişkin değerlendirme yapılmadan karar verilmesi nedeniyle yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 9/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 8/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, aynı konu hakkında verdiği birçok kararda (örnek kararlar için bkz. Ali Hıdır Tekin, B. No: 2018/35243, 15/9/2021; Abdul Kadir Ünlü, B. No: 2018/33200, 15/9/2021) başvurunun yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenebileceğini tespit edip idari yargı mercilerinin davayı yalnızca sosyal risk ilkesi çerçevesinde ele almak suretiyle teoride ve uygulamada etkili olan tam yargı davası yolunu

etkisiz kıldıkları, böylece yaşamı koruma yükümlülüğüne yönelik ihlalin tespit edilmesi hususunda davacılara başarı şansı sunmadıkları gerekçesiyle yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Yaşam hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkınınihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 1. İdare Mahkemesine (E.2016/5426, K.2019/2303) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BİRCAN ATEŞ

B. No: 2021/27441 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27441

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİRCAN ATEŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27441)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Batuhan Salim YEŞİLKÖY

Başvurucu : Bircan ATEŞ

Vekili : Av. Serdar EYİLER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun Cumhuriyet savcısı huzurunda 23/9/2009 tarihinde müşteki sıfatıyla verdiği ifade akabinde, ilgili Cumhuriyet başsavcılığınca çocuğun cinsel istismarı suçundan soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma işlemlerinin tamamlanmasının ardından 6/4/2009 tarihinde iddianame düzenlenmiş ve ilgili ağır ceza mahkemesi tarafından hazırlanan 9/4/2009 tarihli tensip zaptıyla kovuşturma aşamasına geçilmiştir. Bu ceza muhakemesi süreci, ilk derece mahkemesi tarafından verilen mahkûmiyet kararlarının ilgili Yargıtay dairesi tarafından onandığı 3/10/2023 tarihine kadar devam etmiştir.

3. Başvurucu, vekili aracılığıyla 4/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

6. Başvurucu mağduru olduğu bir suç nedeniyle yürütülen ceza muhakemesi sürecinin uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

7. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Hukuki tavsif (nitelendirme) ise başvurucu tarafından ileri sürülen olgusal iddiaların Anayasa'da güvence altına alınan hangi hak, özgürlük ya da yasak kapsamında inceleneceğinin tespit edilmesinden ibarettir. Bu bakımdan ileri sürülmeyen bir olay veya olguyu incelemek ya da bireysel başvuruya konu edilen hususun ötesinde yahut dışında bir karara varabilmek için "hâkim hukuku resen (kendiliğinden) uygular" (jura novit curia) ilkesine yani nitelendirme yetkisine başvurulamaz (Afra Bal ve diğerleri, B. No: 2020/21197, 14/12/2023, § 23).

8. Somut olayda başvurucu açıkça veya özü itibarıyla Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğini ileri sürmemiştir. İddiaya konu yargısal sürecin cinsel istismar suçuna ilişkin olması da durumu değiştirmemiştir. Bu nedenle kötü muamele yasağının usul boyutu kapsamında incelenmesi mümkün görülmeyen başvuru, başvurucunun iddiası çerçevesinde adil yargılanma hakkının kapsamında yer alan makul sürede yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

9. Anayasa'da kapsam ve içeriği açıkça düzenlenmediği için adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğinin belirlenmesinde referans alınması gereken Sözleşme'nin 6. maddesine göre adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkeler, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanmasında geçerlidir. Bu durumda adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerekir. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz (birçok karar arasından bkz. Mustafa Takyan [GK], B. No: 2020/27974, 15/12/2021, §§ 41, 42). Bu kuralın istisnası, ceza davasında medeni hak talebine imkân veren bir sistemin benimsenmiş olması veya ceza davası sonucunda verilen kararın hukuk davası açısından etkili ya da bağlayıcı olmasıdır (Süreyya Kıran ve diğerleri, B. No: 2015/1782, 21/3/2019, § 30).

10. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânının ortadan kalktığı ve somut olayda ceza yargılaması sonucunda verilen kararın tazminat davası açısından etkili ya da bağlayıcı olması gibi bir durumun söz konusu olmadığı dikkate alındığında başvurucu, başvuruya konu ceza yargılamasına yalnızca sanıkların cezalandırılması için katılmıştır. Bu nedenle adil yargılanma hakkına ait bazı güvencelerin başvurucu yönünden ihlal edildiğine yönelik iddia adil yargılanma hakkının kapsamına girmemektedir (birçok kişinin ölümüne, pek çok kişinin de yaralanmasına yol açan bir maden kazası hakkında yürütülen ceza yargılamasında makul sürede yargılanma hakkının mağdur/müşteki ya da katılan sıfatıyla yer alan kişiler yönünden ihlal edildiği iddiasına ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunduğu başvurular için bkz. yukarıda anılan Afra ve Bal ve diğerleri kararı. Kişiyi kasten yaraladıkları iddiasıyla polisleri yargılayan mahkemede görevli hâkimlerin tarafsız olmamaları nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğiyle ilgili şikâyetin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunduğu Avrupa İnsan

Hakları Mahkemesi kararı için bkz. Kaçar/Türkiye, B. No: 81532/12, 7/7/2020, §§ 19-21).

11. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebinde bulunan başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜRBÜZ TATAR

B. No: 2021/28450 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/28450

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜRBÜZ TATAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/28450)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Gürbüz TATAR

Vekili : Av. Semra KABAKCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, istinaf süresinin gerekçesi açıklanmayan kararın tefhim edildiği tarihten başlatılarak istinaf talebinin süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, alacaklısı olduğu şirket aleyhine İstanbul 34. İcra Müdürlüğünde (İcra Müdürlüğü) icra takibi başlatmış ve bu takip üzerine İcra Müdürlüğü tarafından haciz işlemi gerçekleştirilmek üzere talimat yazılmıştır. Üçüncü kişinin istihkak iddiasında bulunması üzerine İcra Müdürlüğü 8/10/2019 tarihli tutanak ile 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 97. maddesine göre işlem yapılmasına karar vermiş ve istihkak iddiası hakkında karar verilmek üzere dosyayı icra hukuk mahkemesine göndermiştir.

3. İstanbul 19. İcra Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 15/11/2019 tarihli kararla 2004 sayılı Kanun'un 97. maddesi gereğince takibin devamına ve üçüncü kişinin kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde istihkak davası açabileceğine karar vermiştir.

4. Üçüncü kişi, icra memur muamelesini şikâyet ve istihkak davası açmıştır. Mahkeme

tarafların katıldığı 22/10/2020 tarihli duruşmada kısa kararla şikâyetin kabulü ile İcra Müdürlüğünün 8/10/2019 tarihli kararının kaldırılmasına, 2004 sayılı Kanun'un 99. maddesi uyarınca işlem yapılmasına karar vermiştir. Kısa kararda tefhimden itibaren on gün içinde istinaf yolunun açık olduğu belirtilmiştir.

5. Mahkeme 16/11/2020 tarihinde gerekçeli kararı yazmıştır. Kararda, adreste yapılan haczedilen malların borçluya aidiyetini gösterir yeterli delil bulunmadığı belirtilerek 2004 sayılı Kanun'un 97/a maddesinde öngörülen mülkiyet karinesinin borçlu dolayısıyla alacaklı yararına olduğu gösterilmeyeceğinden şikâyetin kabulüne karar verildiği ifade edilmiştir. Taraflara tefhimden itibaren on günlük yasal süre içinde istinaf yolunun açık olduğu kararda belirtilmiştir.

6. Gerekçeli karar 1/12/2020 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu 9/12/2020 tarihinde istinaf talebinde bulunmuştur.

7. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 20. Hukuk Dairesi 8/4/2021 tarihli kararla istinaf isteminin süreden reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; ilk derece mahkemesi kararının 22/10/2020 tarihinde tarafların yüzüne karşı verildiği, 2004 sayılı Kanun'un 363. maddesine göre istinaf başvuru süresinin tefhim veya tebliğden itibaren on gün olduğu, başvurucunun on günlük yasal süre içerisinde gerekçeli istinaf dilekçesini vermediği 9/12/2020 tarihinde verilen dilekçenin süresinde olmadığı belirtilerek istinaf isteminin reddine karar verilmiştir. Karar 11/5/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

8. Başvurucu 7/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

10. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, duruşmada verilen kısa kararın gerekçe içermediğini, gerekçeli kararı öğrenmeden gerekçeli istinaf dilekçesinin sunulamayacağını, gerekçeli karar tebliğ edildikten sonra süresinde gerekçeli istinaf dilekçesini sunduğunu, istinaf isteminin süre aşımından reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Rüstem Gül (B. No: 2021/26038, 22/11/2023) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi; gerekçesi açıklanmamış bir hükmün tefhim edilmiş bir hüküm olarak sayılmayacağını, gerekçeli karar tebliğ ya da tefhim edilmeden kanun yoluna başvurma süresinin başlamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi; başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemenin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği bu durumda kanun yolu merciinin somut olayın şartlarında istinaf süresini, ilk derece mahkemesi kararının gerekçesi açıklanmadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumunun öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (bkz. §§ 41,42). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu itibarla başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine

karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

13. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına hükmedilerek ihlalin giderilmesini talep etmiştir.

14. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 20. Hukuk Dairesine (E.2021/1015, K.2021/1157) iletilmek üzere İstanbul 19. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2019/1468, K.2020/1380) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HRANT DİNK VAKFI

B. No: 2021/29443 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29443

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HRANT DİNK VAKFI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29443)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : HRANT DİNK VAKFI

Vekili : Av. Zeynep AYDIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, gerçekleştirilmesi planlanan bir etkinliğin hukuka aykırı olarak yasaklanmasının başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/7/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu Hrant Dink Vakfı (Vakıf), 2007 yılında İstanbul'da kurulmuş olan ve tüzel kişiliği bulunan bir vakıftır. Kuruluş belgesine göre Vakıf; toplumda ekonomik, sosyal ve kültürel olarak güvenli ve sağlıklı bir ortamın ve demokratik yurttaşlık bilincine sahip kültürel çeşitliliğe ve farklılıklara saygılı bireylerin gelişmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Vakıf; bu amaç doğrultusunda faaliyetlerini kültürler arası diyaloğun artması, her türlü ayrımcılığın giderilmesi, kuşaklar arası iletişimin iyileştirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, eğitim ve iletişim olanaklarının artırılması, toplumda barış ve uzlaşma kültürünün benimsenmesi ve sürdürülebilir kalkınma anlayışıyla yoksulluğun azaltılması ve özellikle çocuklar, gençler, engelliler ve kadınlar gibi dezavantajlı kesimlerin yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi yönünde programlar geliştirmek ve hizmetler sunmak olarak belirlemiştir.

6. Vakıf 18-19 Ekim 2019 tarihlerinde Kayseri'de"Kayseri ve Çevresi: Toplumsal, Ekonomik ve Kültürel Değişimin 100 Yılı, 1850-1950" konulu bir konferans düzenlemek istemiştir. Vakıf bu amaçla Marmara Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi, Nebraska Üniversitesi, Harvard Üniversitesi, California Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi, İllionis Üniversitesi, Paris Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi öğretim elemanlarından oluşan bir komite tertip etmiş; söz konusu komite başta Türkiye olmak üzere Amerika, Fransa, Yunanistan ve Ermenistan'dan yirmiden fazla bilim insanının başvurusunu kabul etmiştir.

Tebliğlerden bazılarının başlıkları şöyledir:

"Kıtlık Günlerinde Kayseri ve Talas: Bartlett Ailesinin Günlükleri (1873–1875)", "20. Yüzyılda Tomarza Ermenileri: Bir Aile Arşivinin ‘Küresel Mikrotarihi’", "Şer’iyye Sicillerine Göre 19. Yüzyılın Son Yıllarında Kayseri’de Aile Yapısı", "19. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı’da Merkezi ile Taşra Arasındaki İktidar İlişkileri ve Yerel Demografi: Bereketli Madeni Örneği", "Şiddet ve Sermaye: 1900’lerin Başında Kayseri Bölgesindeki Halı Üretimi Üzerine Yeniden Düşünmek", "Kilikya Katliamı Öncesinde ve Esnasında Kayseri’de Etno-Dinsel İlişkiler", "1909 Adana Olayları ve Kayseri Sancağı", "Osmanlı Ermenileri, Kayseri’deki Amerikalı Misyonerler ve Zekai Apaydın", "Unutulmuşluktan Hatırlanmaya: Güney Ürdün’deki Ermeni Kadınların Dinî İnancı ve Aşiret Yapısı", "Osmancılıktan Helenizme: Karamanlı Rum Kimliği ve Rumlar Arasındaki İdeolojik Yönelimler (1850–1923)", "Kapadokya’nın Protestan Rumları","Toprak Türk’ün, Taş Rum’un: 1850 Yılında Kayseri’deki Ayios Nikolaos Rum Ortodoks Kilisesi’nin Yeniden İnşası Konusunda Rumlar ile Ermeniler Arasında Yaşanan Çatışmalar", "Kayseri’de Ermenilerin Eğitim Hayatı", "Muhalif Bir Osmanlı Entelektüeli: Teodor Kasap", "Sersem Kocanın Kurnaz Karısı ya da Yorgaki Dandini’den Himmet Ağa’ya Bir Dönüşüm Hikâyesi"

7. Başvurucu Vakfın yetkilileri Kayseri Valiliğini (Valilik) ziyaret ederek bilgilendirmek için 9/9/2019 tarihinde randevu talebinde bulunduğunu ifade etmiştir. Başvurucu'nun iddia ettiğine göre, Valilik bu talebe uzun süre cevap vermemiş, 23/9/2019 tarihinde Kayseri Vali yardımcısı N.A, anılan konferansın yapılmasının uygun olmadığını şifahen Vakfa iletmiştir. Başvurucu Vakıf, 27/9/2019 tarihinde konferans gerçekleştirme talebini Valiliğe yazılı olarak bildirmiştir. Anılan yazıda konferans amacının, Türkiye'nin farklı kentlerinde yaşanan toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel değişimlerin anlaşılması ve bu konuda yapılan yeni çalışmaların duyurulması hedeflendiği açıklanmıştır. Bu amaçla yapılacak konferans sonunda konuşmaların kalıcı hale getirilmesi ve yeni araştırmalara kaynak sağlanması amacıyla sunumların kitaplaştırılacağı da ifade edilmiştir. Daha önce de birçok ilde gerçekleştirildiğini ve pek çok yabancı ülke bilim komitelerinin de bu konferansa katıldığını belirten başvurucu, etkinliğin bu seferinde Kayseri'de gerçekleştirmek istediğini iletmiştir.

8. 1/10/2019 tarihlinde Valilik 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 17. maddesi,2911 sayılı Kanun'un Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin 23. maddesi ile 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin (A) ve (C) fıkraları uyarınca yapılması planlanan konferansı il sınırları içerisinde süresiz şekilde yasaklamıştır. Yasaklama gerekçesinde, konferansa katılacak bir akademisyenin yapmayı planladığı sunumunun konu başlıklarının Vakfın amaçlarına uygun olmadığını, bu nedenle kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike yaratacağını değerlendirmiştir.

Anılan yasaklama kararının ilgili kısmı şöyledir :

" Valiliğimize yapılan bilgilendirmeler ile Hrant Dink Vakfı resmi internet sitesinde 18-19 Ekim 2019 tarihlerinde ilimizde 'Kayseri ve Çevresi: Toplumsal, Ekonomik ve Kültürel Değişimin 100 Yılı, 1850-1950' konulu Panel-Konfrans düzenleneceği anlaşılmıştır.

...

Mezkur Vakfın internet sitesinde, planlanan konferansın akademik komitesinde yer alan [B.A] isimli akademisyenin, Emniyet Müdürlüğümüze verdiği konferans konu başlıklarının: 'Kayseri'den çölün kenarına sürgünler, soykırımın tarihçesi, Kayseri bölgesinde Ermenilerin sürgün sürecinin hazırlanması, 1909 Adana katliamı ve Kayseri'ye etkileri, Kilikya katliamı sırasında ve öncesinde Kayseri'deki etnik ilişkiler' şeklinde olduğu görülmüştür.

Bu konuların yukarıda belirtilen vakıf amaçlarına uygun olmadığı bu nedenle kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlikeleri ortaya çıkaracağı değerlendirilmiştir.

Düzenlenmek istenilen panel-konferansın ... maddesine istinaden ilimiz sınırları içerisinde sair yer ve zamanlarda yapılmasının YASAKLANMASI, ilgili mevzuatlar kapsamında belirtilen emir ve yasaklara uymayanlar hakkında gerekli yasal işlemlerin yapılması..."

9. Başvurucu 20/11/2020 tarihinde yasaklama işleminin iptali talebiyle Kayseri 2. İdare Mahkemesine (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde; planlanan konferansın vakfın amacına uygun olduğunu, etkinliğin2911 sayılı Kanun'daki "istisnalar" kapsamında olup anılan Kanun hükümlerine tabi olmadığını, yasaklama gerekçesinde yer alan konunun sunum yapılacak başlıklar arasında yer almadığını iddia etmiştir. Ayrıca yasaklamaya dayanak konu başlığının bilimsel bir toplantıda tartışılmasının kamu düzenini ne şekilde tehlikeye düşüreceğinin idarece somut olarak ortaya konulmadığını belirtmiştir. Bunun yanında başvurucu; amaç, yetki ve sebep unsuru yönünden hukuka aykırı olan süresiz yasaklama kararı ile Vakfın Anayasa ve yasalarla güvence altına alınan haklarının kullanılamaz hâle getirildiğini ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. İdare Mahkemesi 26/2/2020 tarihinde işlemin iptaline ilişkin davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; sunum yapılacak konu başlığının Vakfın amacına uygun olup olmadığı ile kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlikeye neden olup olmayacağı yönünden idari işlem değerlendirilmiştir. Kararda, "Soykırımın Tarihçesi, 1909 Adana Katliamı, Kilikya Katliamı" şeklindeki konu başlıklarının Vakfın amaçları arasında yer alan kültürler arası diyaloğun artması, her türlü ayrımcılığın giderilmesi ve toplumda barış ve uzlaşma kültürünün benimsenmesi hedefleriyle örtüşmediği aksine kültürler arası diyaloğun azalmasına, ayrımcılığa ve toplumdaki barış ve uzlaşma kültürünün olumsuz etkilenmesine sebebiyet vereceği ifade edilmiştir. Ayrıca, soykırım ve katliamın gerçekleştirildiğinin kabulü için tarihsel ve hukuksal yönden tespitin varlığının şart olduğu ve bu yönde bir

tespitin bulunmadığı belirtilmiş, gerçekleştirilmesi planlanan konferansın konu başlıklarının Vakfın amacına hizmet etmediği kabul edilmiştir. Öte yandan İdare Mahkemesi, anılan isnatlarla yapılacak konferansın ve konferans sonrasında hazırlanacak sonuç bildirgesinin kamuoyuna yansıması hâlinde şiddet olaylarına sebebiyet vereceğini ve kamu düzeninin bozulmasının muhtemel olduğunu değerlendirmiştir. Kararda, idarenin sadece belirtilen konu başlıkları ile yapılacak konferansı yasakladığı bu nedenle Vakfın faaliyetlerinin kısıtlanması anlamına gelmediği belirtilerek idarenin kanuni yetkisi kapsamındaki işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...Bakılan davada, dava konusu işlemin, planlanan konferansın akademik komitesinde yer alan B.A. adlı akademisyen tarafından Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü'ne verilen, yapılacak konferansa ait "Kayseri'den çölün kenarına sürgünler, soykırımın tarihçesi, Kayseri bölgesinde Ermenilerin sürgün sürecinin hazırlanması, 1909 Adana katliamı ve Kayseri'ye etkileri, Kilikya katliamı sırasında ve öncesinde Kayseri'deki etnik ilişkiler" şeklindeki konu başlıklarının, Vakfın amacına uygun olmadığı ve kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlikeleri ortaya çıkaracağı gerekçeleri ile tesis edildiği görüldüğünden, bu kapsamda her bir gerekçe yönünden yapılacak değerlendirme ışığında uyuşmazlık irdelendiğinde;

1-Konu başlıklarının Vakfın amacına aykırılığı yönünden; Hrant Dink Vakfı'nın Amacının (Vakıf Senedi 3. Madde): "Vakıf, toplumda ekonomik, sosyal ve kültürel olarak güvenli ve sağlıklı bir ortamın ve demokratik yurttaşlık bilincine sahip, kültürel çeşitliliğe ve farklılıklara saygılı bireylerin gelişmesine katkıda bulunmayı amaçlar. Bu kapsamda, kültürler arası diyaloğun artması, her türlü ayrımcılığın giderilmesi, kuşaklar arası iletişimin iyileştirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, eğitim ve iletişim olanaklarının artırılması, toplumda barış ve uzlaşma kültürünün benimsenmesi ve sürdürülebilir kalkınma anlayışıyla yoksulluğun azaltılması ve özellikle çocuklar, gençler, özürlüler ve kadınlar gibi dezavantajlı kesimlerin yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi yönünde programlar geliştirir ve hizmetler sunar." olarak belirlendiği, yukarıda yer verilen soykırımın tarihçesi,1909 Adana katliamı, Kilikya katliamı gibi konu başlıklarına yer verilmek suretiyle yapılacak olan konferansın, yukarıda yer verilen Vakfın amaçları arasında yer alan kültürler arası diyaloğun artması, her türlü ayrımcılığın giderilmesi ve toplumda barış ve uzlaşma kültürünün benimsenmesi hedefleriyle örtüşmediği, bilakis amaçlanan hedefin aksine, kültürler arası diyaloğun azalmasına, ayrımcılığa ve toplumdaki barış ve uzlaşma kültürünün olumsuz yönde etkilenmesine sebebiyet vereceği, kaldı ki katliam ve soykırım ifadeleri ile uluslararası mevzuat ile de suç olarak kabul edilen unsurlara işaret edildiği, soykırım suçunun maddi- manevi unsurlarına ve tanımına, Birleşmiş Milletlerde 9 Aralık 1948 tarihinde 260 A (III) sayı ile kabul edilen Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesinin 2. maddesinde yer verildiği, Sözleşmenin 2.maddesine göre:

'Bu Sözleşme bakımından,

• ulusal,

• etnik,

• ırksal veya dinsel bir grubu

• veya o gruba mensup olanların tümünü veya bir kısmını

• yok etmek kastıyla öldürmek gibi ... fiillerden herhangi birinin, soykırım suçunu oluşturacağının düzenlendiği, katliam kelimesinin de benzer bir şekilde topluca öldürme, toplu kırım anlamına geldiği, her iki fiilin de ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grup aleyhine gerçekleştirildiğinin kabulü için, gerek tarihsel gerekse hukuksal yönden bir tespitin var olmasının gerektiği, konu başlıklarında yer alan bahse konu soykırım ya da katliam isnatları ile ilgili olarak bu yönde bir tespitin var olmadığı, bu kapsamda da yapılacak olan konferansa ait konu başlıklarının, Vakfın amacı ile paralellik arz etmediği değerlendirildiğinden; dava konusu işlemde bu gerekçe yönünden hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.'

2- Konu başlıklarının kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlikeleri ortaya çıkaracağı yönünden; Yukarıda 1 nolu gerekçe başlığı altında yapılan değerlendirmelerde de yer verildiği üzere, katliam ve soykırım isnatları ile yapılacak konferansın, gerek konferans öncesi ve esnasında gerekse konferans sonrasında hazırlanacak sonuç bildirgesinin kamuoyuna yansıması sonrasında şiddet olaylarına sebebiyet vermesinin olası olduğu, bu yönüyle kamu düzeni ve genel sağlığının bozulabileceği, gerek toplumun, gerekse konferans katılımcılarının korunması amacıyla ve yasal düzenlemelerin tanıdığı yetki çerçevesinde davalı idarece tesis edilen dava konusu işlemde, bu gerekçe yönünden de hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Diğer taraftan davacı tarafça, planlanan konferansta sunulacak tebliğlerin konu başlıkları arasında, davalı idare yazısında belirtilen konu başlığını taşıyan bir sunum bulunmadığı iddia edilmiş ise de; davacı tarafça dava dilekçesi ekinde (ek:7) sunulan konferans programı incelendiğinde; panelin 18 Ekim tarihli 3. oturumundaki konu başlıklarından birinin "Genevieve Du Val Irvin-Soykırımın Vakanüvisi" olduğu, 4. oturumundaki başlıklarından birinin ise "Kilikya Katliamı Öncesinde ve Sırasında Kayseri'de Etnik İlişkiler" olduğu anlaşıldığından, davacı tarafın bu yöndeki iddiasına itibar edilmemiştir.

Öte yandan; dava konusu işlemle getirilen süresiz yasaklama kararı nedeniyle Vakfın Anayasa ve yasalarla güvence altına alınan haklarının kullanılamaz hale geldiği ve başta ifade özgürlüğü olmak üzere, toplanma ve örgütlenme, fikir edinme ve akademik özgürlük gibi çok sayıda özgürlüğün ihlal edildiği iddia edilmiş ise de; dava konusu işlemle bahse konu konu başlıkları ile yapılacak konferansın sair yer ve zamanda yapılmasının yasaklandığı, yasaklama kararının genel olarak Vakfın faaliyetlerinin kısıtlanması sonucunu doğurmadığı değerlendirildiğinden, bu yöndeki davacı taraf iddialarına da itibar edilmemiştir.

..."

11. Başvurucu, davanın reddine ilişkin karara karşı istinaf talebinde bulunmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi 19/3/2021 tarihinde istinaf başvurusuna konu mahkeme kararının kaldırılması nedeni bulunmadığından istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

12. 2911 sayılı Kanun'un "Amaç ve kapsam " kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak

şekil, şart ve usuller ile gerçek ve tüzelkişilerin düzenleyecekleri toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yerini, zamanını, usul ve şartlarını, düzenleme kurulunun görev ve sorumluluklarını, yetkili merciin yasaklama ve erteleme hallerini, güvenlik kuvvetlerinin görev ve yetkileri ile yasakları ve ceza hükümlerini düzenler."

13. 2911 sayılı Kanun'un "İstisnalar" kenar başlıklı 4. maddesi şöyledir:

"Aşağıda belirtilen toplantı ve faaliyetler bu Kanun hükümlerine tabi değildir.

a) Siyasi partilerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, vakıfların, derneklerin, ticari ortaklıkların ve diğer tüzel kişilirin özel kanunlarına ve kendi tüzüklerine göre yapacakları kapalı yer toplantıları,

...

c) Spor faaliyetleri ile bilimsel, ticari ve ekonomik amaçlarla yapılan toplantılar,

..."

14. 2911 sayılı Kanun'un "Toplantının ertelenmesi veya bazı hâllerde yasaklanması" kenar başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Bölge valisi, vali veya kaymakam, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla belirli bir toplantıyı bir ayı aşmamak üzere erteleyebilir veya suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde yasaklayabilir."

15. 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"A) Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri alır. Bu maksatla Devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam eder, bu teşkilat amir ve memurları vali tarafından verilen emirleri derhal yerine getirmekle yükümlüdür.

....

C) İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteaallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindendir.(Ek cümle: 25/7/2018-7145/1 md.) Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır.

(Ek paragraf: 25/7/2018-7145/1 md.)Vali, kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu hâllerde on beş günü geçmemek üzere ildeki belirli yerlere girişi ve çıkışı kamu düzeni ya da kamu güvenliğini bozabileceği şüphesi bulunan kişiler için sınırlayabilir; belli yerlerde veya saatlerde kişilerin dolaşmalarını, toplanmalarını, araçların seyirlerini düzenleyebilir veya kısıtlayabilir ve ruhsatlı da olsa her çeşit silah ve merminin taşınması ve naklini yasaklayabilir."

B. Uluslararası Hukuk

16. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre ifade özgürlüğü demokratik toplumun temelini oluşturan ana unsurlardandır. AİHM, ifade özgürlüğüne ilişkin kararlarında ifade özgürlüğünün toplumun ilerlemesi ve bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini teşkil ettiğini vurgulamıştır. AİHM'e göre 10. maddenin ikinci paragrafı saklı tutulmak üzere ifade özgürlüğü sadece toplum tarafından kabul gören veya zararsız ya da ilgisiz kabul

edilen bilgi ve fikirler için değil incitici, şoke edici ya da endişelendirici bilgi ve düşünceler için de geçerlidir. Bu, yokluğu hâlinde demokratik bir toplumdan söz edemeyeceğimiz çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin bir gereğidir. AİHM, 10. maddede güvence altına alınan bu hakkın bazı istisnalara tabi olduğunu ancak bu istisnaların dar yorumlanması ve bu hakkın sınırlandırılmasının ikna edici olması gerektiğini vurgulamıştır (benzer kararlar için bkz. Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 49; Von Hannover/Almanya (No. 2), B. No: 40660/08, 60641/08, 7/2/2012, § 101).

17. AİHM, Chauvy ve diğerleri/Fransa (B. No: 64915/01, 29/6/2004, § 69), kararında tarihsel olgular ve olguların yorumlanmasına ilişkin görüşünü ortaya koymuştur. Buna göre -Yahudi soykırımı gibi tarihî gerçekliğin açıkça ortaya konduğu kategori dışında yer alan durumlarda- tarihî hakikat arayışının ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olduğu belirtilmiştir. AİHM, geçmişte yaşanmış olaylar ve bu olayların yorumlanmasına ilişkin tarihçiler arasında süregelen tartışmaların bir parçası olan temel tarihsel sorunları tahkim etmenin Mahkemenin görevi olmadığını ifade etmiştir.

18. AİHM, Perinçek/İsviçre (B. No:27510/08, 15/1/2015, § 102, §§ 226-282, §§ 271-280) kararında, başvurucu olan Türk siyasetçinin İsviçre'de verdiği konferanslarda, Osmanlı İmparatorluğu'nun Ermeni halkına yönelik soykırım gerçekleştirdiği iddialarını yalanlaması nedeniyle verilen cezayı Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında inceleyerek ihlal kararı vermiştir. İsviçre mahkemesi, başvurucunun soykırım iddiasına ilişkin olarak İsviçre'deki yerleşik görüşten farklı bir görüşünü dile getirdiği için mahkûmiyet kararı vermiştir. AİHM, Ermeni halkına yönelik 1915 tarihinde uygulanan tehcirin ve mallara el konulmasının "soykırım" olup olmadığını belirleme görevinin olmadığını vurgulamış ve ayrıca hukuken bu şekilde bir yetkisinin de bulunmadığını açıklamıştır. Somut olayda ifade hürriyetinin ihlali sonucuna varırken AİHM; başvurucunun ifadelerinin kamuoyunu ilgilendiren bir konuyla ilgili olduğunu, bir nefrete veya hoşgörüsüzlüğe teşvik niteliğinde olmadığını, ilgili ülkede konuya dair artan bir gerilimin veya belirli bir tarihi izin bulunmadığını ve sözlerin dile getirildiği bağlamı dikkate almıştır. Ayrıca söz konusu ifadelerin ilgili ülkede yaşayan Ermeni toplum mensuplarının onurunu, ceza yaptırımı gerektirecek nitelikte etkilemediğini gözeterek bu şekildeki bir müdahaleyi gerekli görmemiştir.

19. AİHM Güçlü/Türkiye (B. No:27690/0, 10/2/2019) kararında, başvuranın"demokrasi ve Kürt sorunu" başlıklı bir toplantıda 1915 yılında bir Ermeni soykırımı yapıldığına yönelik konuşması nedeniyle verilen mahkûmiyetine ilişkin başvuruyu inceleyerek ifade hürriyetinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Başvurucu, Türkiye Cumhuriyeti topraklarında yaşayan veya yaşamış olan Ermeni ve Kürt halkını başlı başına ulusal bir halk olarak nitelendirmiş ve bu iki halktan 1915’te önce Ermenilerin ve daha ileri tarihlerde de Kürtlerin "zorla kendi topraklarından uzaklaştırıldıklarını" iddia etmiştir. Konuşmasında söz konusu iki halkın başına gelenlerin benzerliğine dikkat çeken başvurucu, kendisini dinleyenlere önce "Ermenilere yapılan haksızlığı" kabul etmeleri gerektiğini, ziraiddiasına göre "Kürt sorununu" çözmek için bunun bir ön şart olduğunuileri sürmüştür. İhtilaflı söylemin içeriğini ve anlatım tarzını daha iyi analiz edebilmeye yönelik AİHM, olaya tarafların sunduğu açıdan bakmış ve özellikle ulusal mahkemenin mahkûmiyet kararının gerekçesine odaklanmıştır. Kararda, ihtilaflı söylemin açıkça kamu yararına bir tartışma olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte AİHM, hem Türkiye’nin sosyo-politik ve tarihsel gündeminde sıcak bir tartışma konusu olan "Kürt sorunu" hem yine aynı ülkede ulusal düzeyde ve uluslararası platformlarda en çok tartışılan konulardan biri olan "Ermeni sorunu" söz konusu olduğunu vurgulayarak böylesine önemli bir konuda ifade özgürlüğü kısıtlamalarının daha dar bir

çerçevede yorumlanması gerektiğini açıklamıştır. Başvuruya konu analizin, ulusal makamların düşüncelerine uymadığını ancaktartışma kavramının genelde farklı düşüncelerin karşı karşıya gelmesi olarak tanımlandığını belirten AİHM, eğer ihtilaflı söylem, özellikle Devlet politikasını benimseyen bazı kimselerin düşünceleriyle çakışan, onları inciten ve hatta endişelendiren sonuç ve öneriler içeriyorsa-bu kadarla sınırlı kaldığı sürece- bu tür düşüncelerin ifade özgürlüğü kapsamında mütalaa edilebileceğini değerlendirmiştir. Somut olayda ifadelerinhalkı şiddete veya nefrete teşvik ettiğine yönelik bir belirleme olmadığını, kamuoyunun Türkiye'nin güneydoğusundaki duruma ilişkin farklı bir bakış açısı konusunda bilgi alma ve ülkenin politika ve tarihi hakkında demokratik bir tartışma yapma hakkına yeterli ihtimamı gösterilmediğini belirten AİHM -daha sonrasında kaldırılsa bile- verilen mahkûmiyet nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 10. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 12/6/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu Vakıf; amaçları kapsamında Kayseri'de gerçekleştirilmek istenilen panelle farklı kentlerde yaşanan toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel değişimlerin anlaşılması, çalışmaların akademik dünyaya duyurulması ve yeni araştırmalara kaynak sağlanması amaçlandığını belirtmiştir. Anılan etkinliğin Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı tarafından da desteklendiğini, bu kapsamda yapılacak konferans tebliğleri için ulusal ve uluslararası bir çok üniversiteden bilim komitesi oluşturulduğunu açıklamıştır. Başvurucu Vakıf, idarece bu etkinliğin kamu düzeni ve güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlike oluşturabileceğine dair somut herhangi bir gerekçe gösterilmeden keyfî bir şekilde yasaklandığını ve müdahalenin gerekliliğinin yeterli bir gerekçeyle gösterilmediğini iddia etmiştir. Ayrıca başvurucu; konferansın 2911 sayılı Kanun hükümlerine tabi olmadığını, bilgi paylaşımı sağlayacak etkinliğin ve konferansta sunulacak tebliğlerin ne şekilde açık ve yakın tehdit oluşturacağının ortaya konulmadığını, sunum başlıkları arasında idarenin yasaklamaya dayanak gösterdiği tebliğin bulunmadığını, bununla birlikte konuşmanın içeriği ve sonuç bildirisi hakkında bilgi edinilmeden tahmini bir varsayımla konferansın süresiz ve belirsiz bir şekilde yasaklandığını ileri sürmüştür. İfade özgürlüğünün rahatsız edici bilgiler için de geçerli olduğunu ifade eden başvurucu, yakın ve açık tehlikeden bahsedilebilmesi için söylenen mesajın yerin ve zaman ölçütlerine bakılarak bu duruma uygun olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiğini ancak hiçbir gerekçe ortaya konulmadan idarenin yasaklama kararı verdiğini, bu nedenlerle ifade özgürlüğü ile bağlantılı toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, gerekçeli karar hakkı ile bağlantılı adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde; yapılması planlanan konferansın konu başlıklarının Vakfın amaçlarına uygun olmaması, ayrıca kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlikeler ortaya çıkabileceği gerekçesiyle etkinliğin yasaklandığı belirtilmiştir. Ayrıca İdare Mahkemesinin davanın reddine ilişkin kararının gerekçesindeki değerlendirmelerin de gözetilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Buna göre kararda yer alan planlanan konferansın konu başlıklarının başvurucu Vakfın amaçları arasında yer alan kültürler arası diyaloğun artması, her türlü ayrımcılığın giderilmesi, toplumda barış ve uzlaşma kültürünün benimsenmesi hedefleriyle örtüşmediği, aksine olumsuz yönde etkilenmesine sebebiyet

vereceği değerlendirmesine dikkat çekilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca bu durumun gerek konferans öncesi ve esnasında gerekse konferans sonrasında hazırlanacak sonuç bildirgesinin kamuoyuna yansıması sonrasında şiddet olaylarına sebebiyet vermesinin muhtemel olduğu, kamu düzeni ve genel sağlığın bozulabileceği, yasaklama kararının gerek toplumun gerekse konferans katılımcılarının korunması amacıyla idarenin yetkisi çerçevesinde karar alındığı açıklanmıştır. Buna göre müdahalenin Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükleri ihlal eder nitelikte olup olmadığı veya keyfîlik içerip içermediği, başvuruya konu somut olayda başvurucu Vakfın toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile devletin kamu düzenini koruması yükümlülüğü arasındaki adil dengenin sağlanıp sağlanmadığı hususlarının incelenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

23. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında devletlerin barışçıl nitelikteki toplanma hakkını sadece korumakla değil aynı zamanda hakkın kullanılmasına makul olmayan kısıtlamaları da getirmekten kaçınmakla yükümlü olduğunu belirterek bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları yinelemiştir.

B. Değerlendirme

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özü Vakfın amaçları doğrultusunda yapılmak istenilen konferansta "Ermeni soykırımı" iddialarına ilişkin bir konuşma yapılacağı gerekçesiyle yasaklanması ve buna ilişkin olarak açılan iptal davasının ise gerekçesiz reddedilmesine ilişkindir. Bu sebeple başvurucunun şikâyetlerinin bir bütün olarak ifade özgürlüğü ışığında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

25. Anayasa’nın “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, ... amaçlarıyla sınırlanabilir."

26. Anayasa’nın "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" kenar başlıklı 34. maddesi ise şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

28. Başvurucunun düzenleyicisi olduğu bir konferansın yasaklanmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilmelidir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

29. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

30. Yukarıda anılan müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

31. Kanunlarda öngörülen koşullara göre kurulmuş vakıf statüsüne sahip bir tüzel kişilik olan başvurucu, kapalı bir alan olan Hrant Dink Vakfı Anarad Hığutyun Binası Havak Salonu’nda, Kayseri ve çevresinin toplumsal, ekonomik ve kültürel değişiminin 100. yılı konulu bir konferans düzenlemek istemiştir. Kayseri Valiliği2911 sayılı Kanun'un 17. Maddesi ile 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (A) ve (C) fıkraları uyarınca başvuru konusu müdahaleye dayanak yasaklama kararını vermiştir. Başvurucu, 2911 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca (a) fıkrası ile vakıfların kendi özel kanunlarına ve tüzüklerine göreyapacakları kapalı yer toplantıların ve (c) fıkrası ile bilimsel amaçlarla yapılan toplantıların 2911 sayılı Kanun'un kapsamı dışında tutulduğunu dolayısıyla etkinliğin anılan Kanun'daki sınırlamalara tabi olmadığını ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi başvurucunun iddialarının müdahalenin kanuniliği yönünden önemi bulunduğunun bilincindedir. Ancak somut olayın değerlendirilme yöntemi ve mevcut başvurunun koşulları gözönüne alındığında, ilgili normların kanunla sınırlama ölçütünü karşılayıp karşılamadığına ilişkin incelemenin müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ölçütü ile birlikte yapılması gerektiği kanaatine varılmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Cahit Baybariz ve Edep Tekin, B. No: 2015/15091, 22/7/2020, § 30; Ayhan Ölmez ve diğerleri, B. No: 2015/15090, 11/2/2021, § 34).

ii. Meşru Amaç

32. Başvurucunun düzenleyeceği konferansta yapılması planlanan konuşmanın Vakfın amaçlarına uygun olmadığı ve bu nedenle kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike yaratacağı düşüncesiyle yasaklanmıştır. Dolayısıyla başvurucunun toplantı düzenlemesine yönelik müdahalenin kamu düzeninin korunması ve suçların önlenmesi amacıyla gerçekleştirildiği değerlendirilmiştir.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

(a) Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğü ile Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının Önemi

33. İfade özgürlüğü; kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme ve gerçekleştirme konusunda başkalarını ikna etme çabaları, bu çabaların hoşgörüyle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindendir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

34. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, ifade özgürlüğünün özel bir biçimi olup, bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır. Bu nedenle, Anayasal haklar içinde kendine has özerk rolünün ve özel uygulama alanının varlığına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, aynı zamanda ifade özgürlüğü ışığında değerlendirilmelidir. İfade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki önemi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de geçerlidir (Dilan Ögüz Canan, B. No: 2014/20411, 30/11/2017, §§ 34, 36; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, §§ 72, 79; Osman Erbil, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, §§ 31, 45; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, B. No: 2015/10676, 26/12/2018, §§ 31,32; Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, §§ 42,43).

(b) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

35. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2018/69, K.2018/47, 3/5/2018, § 15; AYM, E.2017/130, K.2017/165, 29/11/2017, § 18; Yasin Agin ve diğerleri, § 52). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 77; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 58; ayrıca bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan, § 51). Orantılılık ise bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 132; ayrıca bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, § 57; Tansel Çölaşan, §§ 46, 49, 50; Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 59, 68).

36. Kamu otoriteleri söz konusu dengelemeyi yaparken ve temel hakka yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığı noktasında belirli bir takdir yetkisine sahiptir. Ancak bu takdir payı, Anayasa Mahkemesinin denetimindedir (ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirme için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 74-76; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 57).

37. Anayasa Mahkemesinin bir görevi de bireylerin fikirlerini toplantılar ve gösteri yürüyüşleri düzenlemek yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanamadığını denetlemektir. Meşru amaçların bir olayda varlığının hakkı ortadan kaldırmadığı vurgulanmalıdır. Önemli olan bu meşru amaçla hak arasında, olayın şartları içinde bir denge kurmaktır (Dilan Ögüz Canan § 33; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 74; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 38; Yasin Agin ve diğerleri, § 54).

38. Anılan denetim sırasında Anayasa Mahkemesi temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin gerekçesine odaklanır. Kamu makamlarının temel hak ve özgürlüklere -zorunlu bir ihtiyaca karşılık geldiğini ve orantılı olduğunu- ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koymadan yaptıkları müdahalelerin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak kabul edilebilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahaleler Anayasa'nın 34. maddesini ihlal edecektir (toplantı ve gösteri yürüyüşü bağlamında benzer ilkeler için bkz. Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 40; Yasin Agin ve diğerleri, § 56; ifade özgürlüğü bağlamındaki ilkeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Başvurucu Vakıf, kanunlarda öngörülen koşullara göre kurulup faaliyetlerine devam eden ve kuruluş belgesine göre demokratik yurttaşlık bilincine sahip, kültürel çeşitliliğe ve farklılıklara saygılı bireylerin gelişmesine katkıda bulunmayı amaçlayan bir tüzel kişiliktir. Somut olayda başvurucu Vakıf, Kayseri ve çevresinin toplumsal, ekonomik ve kültürel değişiminin 100. yılı (1850-1950) konulu bir konferans düzenlemek istemiştir. Başvurucu, bu amaçla ulusal ve uluslararası birçok bilim insanını konferansa davet etmiş ve konferans sonunda sunulacak tebliğleri kitaplaştırarak yeni araştırmalara kaynak sağlamayı hedeflediğini açıklamıştır (bkz. §§ 5, 6). Nitekim başvurucu Vakıf, başvuruya konu konferansta sunulacak tebliğlerin on altısını 2022 yılında bir araya getirmiş ve "bu kitap, 18-19 Ekim 2019'da Hrant Dink Vakfı Anarad Hığutyun Binası Havak Salonu'nda yapılması planlanan ancak yasaklanan 'Kayseri ve Çevresi: Toplumsal, Kültürel ve Ekonomik Tarihi' başlıklı konferansta sunulmak üzere hazırlanmış bildirilerin 16'sını içermektedir" sunuşu ve "Kayseri Tebliğleri" başlığı ile kitaplaştırarak satışa sunmuştur.

40. Bu bağlamda yapılacak bir etkinliğin bir düşünce açıklaması mahiyetinde olduğu hususunda kuşku bulunmamaktadır. Bunun yanında söz konusu faaliyet ile belli bir amaçla biraraya gelen topluluğun oluşturduğu bir konferansta düşüncelerin aktarılması amaçlandığından Anayasa'da düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin güvencelerden de yararlanır (benzer değerlendirmeler için bkz. Gürkan Demirtaş, B. No: 2016/12475, 28/11/2019, § 26; Erdem Yinanç ve Burcu Bardakçı, B. No: 2016/13475, 11/9/2019,§ 42).

41. Konferansta konuşulacak konuların Vakfın kuruluş amaçlarına uygun olmaması

yasaklama kararına dayanak yapılmıştır. 3/10/2001 tarihinde Anayasa'nın 34. maddesinin "Dernekler, sendikalar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kendi konu ve amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler; ve konu ve amaçları dışındaki toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılamazlar" biçimindeki son fıkrasında yapılan değişiklikle ve 26/3/2002 tarihinde 2911 sayılı Kanun'un "Dernekler, vakıflar, sendikalar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kendi konu ve amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler" biçimindeki 21. maddesinin ilga edilmesiyle vakıfların sadece kendi konu ve amaçları ile ilgili toplantı ve gösteri yürüyüşü yapabileceklerine yönelik anayasal ve yasal sınırlamalar ortadan kaldırılmıştır. Dolayısıyla idarenin çoğulcu ve katılımcı demokrasinin gereği olarak başvurucu Vakfın belirleyeceği toplanma konusuna ilişkin bu şekilde bir gerekçeyle sınırlama getiremeyeceği açıktır. Anayasal örgütlerin hangi amaçlarla ve ne tür kararlar alabileceği yahut hangi faaliyetleri yapabileceklerini değerlendirmek idarenin ya da mahkemelerin görevi olamaz. Aksine bir yaklaşımla dernekler, vakıflar, sendikalar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının meşru faaliyetlerine yapılan müdahalelerin örgütlenme özgürlüğüne zarar vereceği açıktır (sendikalar bağlamında değerlendirme için bkz. Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 56, 60).

42. İdarenin söz konusu toplantıyı yasaklamasının bir diğer gerekçesi ise kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlikelerin ortaya çıkabileceği varsayımıdır. Gerçekleştirilmesi planlanan konuşmada ve buna göre hazırlanıp dağıtılacak bildiride "soykırım" ve "katliam" ifadelerinin kullanılacak olması, idarenin bu kanaate ulaşmasında etkili olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu, kamu makamlarınca iddia edildiği şekilde ifadelerin ve konu başlıklarının bulunmadığını ileri sürmüş ise de idare ve yargı merciinin tespitlerinin de dikkate alınması gerekir.

43. Yüz yılı aşkın bir süre önce gerçekleşmiş olan "Ermeni Tehciri" aradan uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen geçmişte ve hâlen ülkemizde ve uluslararası toplumda, akademik camialarda ve siyasi çevrelerde tartışılan önemli siyasi ve tarihi bir konu olmuştur. Somut olayda yasaklamaya dayanak ifadelerin, devlet yetkilileri ve Türk toplumunun geneli tarafından benimsenmediği ve rahatsız edici olduğu açıktır. Ancak ifade özgürlüğünün sadece toplum tarafından kabul gören veya zararsız ya da ilgisiz kabul edilen bilgi ve fikirler için değil incitici, şoke edici ya da endişelendirici bilgi ve düşünceler için de geçerli olduğu da gözetilmelidir (Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35). Bu değerlendirmeyle uyumlu olarak tarihsel gerçeklerin ortaya çıkarılması bakımından kullanılacak terimlerin ve açıklanacak yorumların -bir topluma veya kişilere karşı nefret aşılayarak şiddete tahrik edecek veya haklı gösterecek nitelikte olmadığı sürece- ifade edilmesine imkân tanınması gerekir. Açıklanan bir düşüncenin salt ağır olması, devlet yetkilileri veya toplumun genelinin düşünceleriyle çelişmesi, onları inciten veya endişelendiren sonuç ve öneriler içermesi, keskin bir dil kullanılarak ifade edilmesi ve hatta tek taraflı, çelişkili ve subjektif olması şiddete tahrik ettiği, topluma, devlete ve demokratik siyasal düzene yönelik olarak bir tehlike ortaya çıkarttığı ve buna bağlı olarak da toplumda karışıklığa neden olacağı anlamına gelmez (karşılaştırmak için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 128).

44. Nitekim gerçeğin ancak düşüncelerin serbestçe ifade edilebildiği ve tartışılabildiği bir ortamda ortaya çıkabileceğini gözeten Anayasa Mahkemesi, kararlarında devlet yetkililerini veya toplumun bir bölümünü rahatsız eden düşüncelerin demokratik bir toplum için şart olan çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliliğin gereklerinden olduğunu bir çok kez teyit etmiş; siyasal ve kamusal meseleler olduğunda hakka yönelik müdahalelerin daha dar

yorumlanması gerektiğini vurgulamıştır (Fatih Taş [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 94; Abdullah Öcalan [GK], B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 95; Emin Aydın, B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 41; Dilan Ögüz Canan, § 36; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 79; Osman Erbil, § 45). Bu nedenledir ki eldeki başvuruda, tarihsel olaylar bağlamında aktarılmak istenilen ve üstelik henüz açıklanmamış görüşlere idarenin sırf toplumun ekseriyeti tarafından uygun bulmadığından bahisle müdahalesi haklı görülemez.

45. İdare mahkemesi yasaklama kararının bir amacının da konferansın katılımcılarını şiddet hareketlerinden korumak olduğunu belirtmiştir. Devletin toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanları ve hakkın kullanıldığı yerde yaşayan diğer bireyleri şiddet eylemlerine karşı koruma yükümlülüğü bulunduğunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Ancak kamu makamlarının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını kullanmak isteyenlerin güvenliğini sağlayarak üçüncü kişiler tarafından herhangi bir saldırıya uğrama endişesi taşımadan bu hakkı kullanmalarını temin etmesi yönünden de pozitif yükümlülükleri bulunduğu hatırda tutulmalıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, § 47; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 122). İdare; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının etkin kullanımını sağlama yükümlülüğünün gereği olarak varsasomut tehlikeleri ve tehditleri belirlemeli, bunları etkisiz hale getirmek için gerekli önlemleri almalıdır. İdare, kamu düzenini bozacak nitelikte bir tehlike veya tehdidin varlığını ve bunun daha hafif tedbirlerle bertaraf edilemeyeceğini somut olgulara dayalı olarak ortaya koyması hâlinde ve ancak son çare olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale edebilir. Somut olayda ise idare, kişilerin anılan haktan tam anlamıyla yararlanabilmeleri için gerekli önlemleri değerlendirmeden veçatışan menfaatler arasında adil bir denge kurmaya çalışmadan otomatik olarak yasaklama yoluna gitmiş, koruyucu tedbirler alma yönündeki pozitif yükümlülükleri gözardı etmiştir.

46. Başvuruya konu müdahalenin zorunlu bir sosyal ihtiyaçtan kaynaklandığının ispatı, yasaklama kararını veren Valiliğe düşmektedir. Bu doğrultuda kamu gücünü kullanan organlar anayasal haklara, somut olayda olduğu gibi temel hakkı tamamen yasaklamak şeklinde bir müdahalede bulunduklarında, yasaklama kararıyla giderilmeye çalışılan güvenlik kaygısının dayanaklarını ya da ulaşılmaya çalışılan diğer meşru amaçları ikna edici biçimde göstermelidir (benzer değerlendirmeler için bkz. İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, § 47; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 122). Kuşkusuz böyle bir yükümlülük, idarenin kararında kamu düzeni ve güvenliğine ilişkin her türlü ayrıntıya yer vermesi anlamına gelmemektedir. Ancak bu durumda idarenin hakkı kullanmasını temin etme şeklindeki pozitif yükümlülüğünün ortadan kalktığının ve müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekmektedir (bkz. § 44). Nitekim aksi durumun kabulü hâlinde sadece soyut bazı mülahazalarla ve buna bağlı olarak da kamu düzeni ve güvenliği gerekçesiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına müdahale edilebilir ki bu durum, anılan hakkın kullanılmasının öngörülemez biçimde sınırlanmasına yol açabilir.

47. Tüm bu açıklamalar doğrultusunda kamu düzeni ve güvenliği yönünden bir tehlike meydana gelebileceği şeklinde hiçbir somut veri ile desteklenmemiş salt soyut bir gerekçenin başvuruya konu yasaklama kararı için haklı ve ikna edici bir gerekçe olarak kabul edilebilmesi mümkün değildir (kamu düzeninin bozulabileceğine ilişkin unsurların neler olduğunun gösterilmemesi nedeniyle verilen ihlal kararlarından biri için bkz. Dursun Soydan ve diğerleri, B. No: 2015/2948, 14/11/2018, § 61).

48. Sonuç olarak somut olayın koşullarında başvurucu Vakfın düzenleyeceği konferansın

yasaklanmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamaya yönelik ve demokratik bir toplumda gerekli olduğunun ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulmadığı değerlendirilmiştir.

49. Açıklanan gerekçelerle ifade özgürlüğü bağlamında Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

50. Başvurucu anayasal hakkının ihlal edildiğinin tespitini ve yeniden yargılama yapılmasını talep etmiştir. Başvurucu tazminat talebinde bulunmamıştır.

51. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercii tarafından yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemehakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 2. İdare Mahkemesine (E.2019/1182, K.2020/166) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

JASİM HASAN JASİM AL HAYDAR

B. No: 2021/29800 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29800

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

JASİM HASAN JASİM AL HAYDAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29800)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Batuhan Salim YEŞİLKÖY

Başvurucu : Jasim Hasan Jasim AL HAYDAR

Vekili : Av. Meltem YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, öldürülme veya kötü muameleye uğrama riski bulunan ülkeye sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle bazı Anayasal güvencelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında 9/1/2021 tarihinde ilgili göç idaresi müdürlüğü tarafından sınır dışı kararı verilmiştir. Başvurucu, bu kararın iptali için idare mahkemesinde iptal davası açmış ve açılan bu davanın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

3. Başvurucu, nihai kararı 22/6/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 9/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Anayasa Mahkemesinin 9/7/2021 tarihli kararıyla sınır dışı işleminin geçici olarak durdurulmasına karar verilmiştir.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu, bireysel başvuru dosyasına sunmuş olduğu 31/5/2023 tarihli dilekçesiyle;

bireysel başvurusundan feragat ettiğini ve hakkında verilen tedbir kararının kaldırılması isteminde bulunduğunu belirtmiştir.

7. İlgili göç idaresi müdürlüğü tarafından bireysel başvuru dosyasına sunulan 19/6/2023 tarihli yazıda; başvurucunun kendi rızasıyla 5/6/2023 tarihinde Şırnak Habur Kara Hudut Kapısı'ndan çıktığı bildirilmiş ve buna ilişkin belgelerin yazıya eklendiği görülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; yaşam hakkının ihlal edilmesi ve kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı etme kararı verilmesi ve bu işlemle ilgili açtığı iptal davasında ülkesine sınır dışı edildiği takdirde yaşam hakkının ihlal edileceği ve kötü muameleye maruz kalacağını iddiasına rağmen bu hususun idare mahkemesi tarafından değerlendirilmediğini iddia ederek yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu; tüm aile bireylerinin Türkiye Cumhuriyeti'nde bulunması sebebiyle, sınır dışı edilmesi durumunda ailesiyle bağlarının kopacağını ifade ederek özel ve aile hayatına saygı hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bakanlık, bireysel başvuruya karşı görüş bildirmemiştir.

10. 30/3/2011 ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi gereği başvurudan feragat edilmesi hâlinde düşme kararı verilmesi gerektiği öngörülmüştür. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde, feragat hâllerinde de başvurunun incelenmesine devam edilebilir (İrfan Akkaya, B. No: 2012/69, 12/2/2013, §§ 16, 17).

11. Somut olayda başvurucunun bireysel başvurudan feragat ettiği, başvurunun incelenmesine devam edilmesini gerektiren bir hususun da bulunmadığı anlaşılmaktadır.

12. Açıklanan nedenle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. Başvurucunun sınır dışı edilmemesine dair 9/7/2021 tarihli tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAZİYE IŞIK

B. No: 2021/34079 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/34079

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAZİYE IŞIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/34079)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Raziye IŞIK

Vekili : Av. Hakan ÖNER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, soruşturma ve kovuşturma evrelerinde gerçekleştirilen işlemler nedeniyle başka temel hakların ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri de içermektedir.

2. Sivas Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında silahlı terör örgütü suçundan soruşturma başlatmıştır. Soruşturma neticesinde Başsavcılık başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 14/5/2019 tarihinde iddianame düzenlemiştir.

3. Sivas 3. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) yargılama sonucunda başvurucunun anılan suçtan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 1/6/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 13/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 30/7/2021 tarihinde

bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Bireysel başvuruda bulunulmasından sonra 28/12/2021 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı onama kararına itiraz etmiş, Yargıtay 3. Ceza Dairesi (Daire) itirazı yerinde görerek mahkûmiyet kararının bozulmasına ve başvurucunun tahliyesine 11/4/2022 tarihinde karar vermiştir.

6. Bozmadan sonra yapılan yargılama sonucunda başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı kanun yoluna başvurulmaksızın 14/11/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet kararı verildikten sonra delil olarak nitelendirilemeyecek olgulara dayanılarak hakkında aynı suçtan başlatılan soruşturma ve kovuşturma sonucunda yeniden mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; mahkûmiyet kararı verilen suç yönünden kanunun belirli ve öngörülebilir olmadığını, aynı davada yargılanan diğer sanıkların beraatine karar verildiğini, tanıklıktan çekinme hakkı olan kişiler ile arasında geçen iletişimin hükme esas alındığını, tutukluluk kararına karşı etkili başvuru yolu bulunmadığını ifade ederek anayasal haklarının ihlal edildiğini belirtmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yargılamalara konu eylemlerin farklı olduğu, Mahkemenin delil değerlendirmesi sonucunda ilk olarak başvurucunun mahkûmiyetine karar verdiği, başsavcının itirazı üzerine kararın bozulduğu ve başvurucunun anılan suçtan beraat ettiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu, başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

10. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılması bireysel başvuru alanında özel olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

11. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

12. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51.

maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir.

13. Somut olayda mahkûmiyet kararı kesinleştikten sonra başsavcının itirazı üzerine Daire mahkûmiyet kararını bozmuştur. Kararın bozulması üzerine Mahkeme, başvurucunun beraatine karar vermiş ve karar kesinleşmiştir. Başvurucu müdafii, başvurucunun beraatine karar verilen duruşmada hazır bulunmuş; gerekçeli kararı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden 23/11/2022 tarihinde okumuş ve öğrenmiştir. Öte yandan beraate ilişkin olguların ifade edildiği Bakanlık görüşü başvurucu vekiline 27/3/2023 tarihinde tebliğ edilmiştir. Anılan olgular başvurucunun ihlal iddialarına yönelik bireysel başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Buna rağmen başvurucu, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde başvuru sürecinde yukarıda belirtilen olgulara ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

14. Başvurucunun başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermemesi, bu süreçte vuku bulan değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemesi ile başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle başvurunun reddine karar verilmesi gerekir.

15. Açıklanan nedenlerle başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TARIK GÜL

B. No: 2021/34541 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/34541

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TARIK GÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/34541)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Tarık GÜL

Vekili : Av. Merve BOZABA BENGİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olayların geçtiği dönemde Bingöl'ün Genç ilçesinde polis memuru olarak görev yapmaktadır. Genç Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatılmıştır. Genç Cumhuriyet Başsavcılığı 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 21. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince yetkisizlik kararı vererek dosyayı Bingöl Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) göndermiştir.

3. Başsavcılık, polis memurlarına ilişkin Bingöl ilinin diğer ilçelerinden gelen soruşturma dosyalarını bir dosya üzerinde birleştirmiş ve aralarında başvurucunun da olduğu 17 kişi hakkında 26/12/2016 tarihinde iddianame düzenlemiştir.

4. Bingöl 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 5/1/2017 tarihinde iddianameyi kabul etmiştir. Başvurucu müdafii, başvurucu adına 5/1/2017 tarihinde vekaletnâme sunmuştur. Duruşma sonunda başvurucunun FETÖ/PDY üyesi olduğu gerekçesiyle 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Gerekçede bir dönem polis memuru olarak görev yapan tanıklardan A.Ç. ile H.Ş.nin beyanları nazara alınmıştır.

5. Başvurucunun ve diğer sanıkların istinaf talebi üzerine Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 280. maddesine göre davanın yeniden görülmesi ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu müdafii Av. M.B.B. tarafından 27/11/2018 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesine sunulan yetki belgesine istinaden Av. A.T. 28/11/2018 tarihli celsede bizzat hazır bulunarak başvurucuyu temsil etmiştir. Söz konusu müdafinin aynı zamanda yargılamanın başından itibaren dosyada yargılanan diğer iki sanığın da müdafiiliğini üstlendiği anlaşılmaktadır. Bu duruşmaya tutuklu olmayan başvurucu ise Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla katılmıştır.

7. Duruşmada, ilk derece mahkemesinin kararından sonra başvurucu hakkında dosyaya giren veri inceleme raporu okunarak savunma alınmıştır. Başvurucu, raporun fişleme belgesi olduğunu iddia ederek suçlamaları reddetmiştir. Duruşmada Cumhuriyet savcısı, dosyanın geldiği aşama gözetilerek kendisine ulaşılamayan ve başvurucu ile ilgili bilgiler veren H.Ş.nin dinlenmesinden vazgeçilmesini talep etmiştir. Başvurucu ve müdafiinin de söz konusu kişinin dinlenilmesinden vazgeçilmesini belirttiği anlaşılmaktadır. Bölge Adliye Mahkemesi, dosyanın geldiği aşamayı gerekçe göstererek 5271 sayılı Kanun'un 211. maddesi uyarınca tanığın dinlenmesinden vazgeçilmesine ve önceki beyanının okunmasına dair ara karar tesis etmiştir.

8. Duruşma sonunda başvurucunun istinaf talebi, 5271 sayılı Kanun'un 280. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca esastan reddedilmiştir. Bu kapsamda yapılan değerlendirmede, duruşma sırasında ortaya konulan veri inceleme raporu da dikkate alınarak başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olarak kabulünde herhangi bir isabetsizlik görülmediği ifade edilmektedir.

9. Hüküm, temyiz kanun yolu denetiminden geçerek 7/4/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Başvurucu nihai hükmü 14/7/2021 tarihinde öğrendiğini belirterek 29/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, tanık sorgulama hakkına ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, tanığın sorgulanamaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir (Hüseyin Aşkan, § 20). Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye

başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerden biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, § 23).

14. Bu doğrultuda Hüseyin Aşkan kararında; kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

15. Başvuru konusu olayda nihai karar olan Yargıtay kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede ilgili kararın başvurucu tarafından 3/7/2021 tarihinde, başvurucunun vekaletnameli müdafii Av. M.B.B. tarafından ise 28/7/2021 tarihinde okunduğu görülmektedir. Bununla birlikte 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 56. maddenin beşinci fıkrası uyarınca vekâletname hükmünde olan yetki belgesine istinaden başvurucuyu temsil eden Av. A.T. tarafından ise 27/6/2021 tarihinde saat 23.07’de Yargıtay kararının açılarak okunduğu UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede tespit edilmiştir.

16. Buna göre Yargıtay kararının 27/6/2021 tarihinde UYAP üzerinden okunduğu, bu kapsamda bireysel başvuruya ilişkin nihai karardan anılan tarihte haberdar olunduğunun ve bu doğrultuda bireysel başvuru süresinin 27/6/2021 tarihinden itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir. Dolayısıyla 27/6/2021 tarihinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekirken 29/7/2021 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİM POLAT

B. No: 2021/36012 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36012

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİM POLAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36012)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Alim POLAT

Vekili : Av. Esra POLAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın başvurucu (sanık) tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kırşehir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 9/9/2016 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamede özetle; başvurucunun Asya Katılım Bankası A.Ş.de (Bank Asya) kendisi, eşi ve çocukları adına hesabının bulunduğu, Aktif Eğitimciler Sendikası (Aktif Eğitim-Sen) ile örgütle iltisakı nedeniyle kapatılan Cacabey Eğitimciler Derneğine üye olduğu belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

4. Kırşehir Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yürütülen yargılamada duruşmalar on altı

celse sürmüştür. Tanık E.E.nin Mahkemeye başvuruda bulunarak yargılamanın -önceki oturumunda tarihi kararlaştırılan- bir sonraki oturumunda şehir dışında olacağını beyan etmesi üzerine bu tanığın ifadesi 12/5/2017 tarihinde açılan ve başvurucunun hazır bulunmadığı ara celsede alınmıştır. Tanık E.E. ifadesinde; kamuoyunda 17-25 Aralık süreci olarak bilinen tarihten önce başvurucunun örgüt mensubu öğretmenlerden oluşan mütevelli heyetinde yer alıp köylerden sorumlu olarak görev yaptığını, bu bağlamda köylerde himmet ve öşür adı altında para toplanmasını sağladığını, irtibat kurduğu köylerdeki örgütsel toplantıları organize ettiğini ve başvurucunun örgüt içerisindeki bu görevi anılan süreçten sonraki tarihlerde de sürdürdüğünü duyduğunu beyan etmiştir. Tanığın ifadesi 2/6/2017 tarihli oturumda hazır bulunan başvurucu ve müdafiine okunmuş, başvurucu tanığı tanımadığını, söz konusu beyanların soyut nitelikte ve iftiradan ibaret olduğunu savunmuştur.

5. Mahkemece başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkûmiyet kararı, iddianamede değinilen hususların yanı sıra başvurucunun hazır bulunmadığı oturumda dinlenen tanık E.E.nin aleyhe anlatımına dayandırılmıştır. Bunların yanı sıra başvurucunun terör örgütü üyeliğinden haklarında kovuşturma bulunan bazı kişilerle yoğun telefon irtibatı olduğuna dair HTS kayıtları da mahkûmiyet gerekçesi yapılmıştır. Gerekçeli kararda delil olarak kabul edilen tüm hususlar aynı zamanda başvurucunun cezasının bireyselleştirilmesi açısından atılı suç için öngörülen temel cezadan artırım yapılmasını gerektiren neden olarak da değerlendirilmiştir.

6. Başvurucu anılan karara karşı -diğerlerinin yanı sıra- tanık E.E.yi sorgulayamadığını da belirterek istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurmuş, karar kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

7. Başvurucu nihai hükmü 18/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, mahkûmiyet kararına dayanak yapılan belirleyici delillerden biri olan tanık E.E.nin beyanının önceden kararlaştırılan tarih dışında yapılan ve kendisinin hazır bulunmadığı oturumda alınması nedeniyle tanığa soru sorma imkânı bulamadığını ve bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; başvurucuya hakkında beyanda bulunan tanığın ifadesinin okunduğu ve başvurucunun bu beyanlara karşı itiraz ve savunmalarını dile getirdiği, Mahkemece söz konusu tanık beyanı dışında gerekçeli kararda yer verilen delil ve değerlendirmelerle başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğu ileri sürülmüştür.

10. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

13. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkına ilişkin verdiği bir kararda, bir delilin belirleyici olup olmadığının sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (Hasan Bati, B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35).

14. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

15. Somut olayda Mahkeme, aleyhe beyanda bulunan tanık E.E.nin ara celsede alınan beyanını başvurucu ve müdafiine okumuş, ancak tanığın başvurucunun da hazır bulunduğu duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba göstermemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanığın Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene

dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

16. Mahkeme; başvurucunun Bank Asyadaki hesap hareketlerine, örgüt ile bağlantılı dernek ve sendikaya üye olmasına, anılan örgüte üye oldukları gerekçesiyle haklarında ayrı kovuşturma yürütülen diğer kişilerle telefon görüşmeleri yaptığına dair HTS kayıtlarına ve tanık E.E.nin ifadesine istinaden mahkûmiyet hükmü kurmuştur.

17. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin Bank Asya nezdindeki mutat bankacılık işlemleri örgütsel faaliyet veya örgüte yardım olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 5/3/2019 tarihli ve E.2018/6408, K.2019/1447; 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararları]. Bununla birlikte bu kişilerin örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin örgüte üye olma suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etmek olarak kabul edilebileceği belirtilmiştir [Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 15/1/2019 tarihli ve E.2018/4959, K.2019/145 sayılı kararı].

18. Anayasa Mahkemesi Mustafa Özterzi ([GK], B. No: 2016/14597, 31/10/2019) kararında örgütsel amaçlarla yapıldığını gösteren somut olgular ortaya konulmadığı sürece yalnızca FETÖ/PDY'ye aidiyeti veya örgütle iltisakı, irtibatı belirlenen sivil toplum örgütüne üye olunmasının ve somut olayın koşulları itibarıyla -içeriği belli olmayan- telefon görüşme kayıtlarının örgütsel bir ilişki bakımından kuvvetli suç belirtisi olarak kabulü mümkün görülmemiştir (Mustafa Özterzi §§ 105-106; aynı yöndeki değerlendirmeler için ayrıca bkz. Mustafa Açay, § 61; İlker Deniz Yücel, B. No: 2017/16589, 28/5/2019, § 86; Murat Aksoy [GK], B. No: 2016/30112, 2/5/2019, § 79; Mehmet Hasan Altan (2), § 146; mahkûmiyet kararı yönünden benzer değerlendirmeler için ayrıca bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, B. No: B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 17, 18, 57).

19. Yargıtayın tanık ifadeleri dışındaki delillerle ilgili yukarıda belirtilen uygulamaları dikkate alındığında, tanık E.E.nin başvurucunun örgüt mensubu öğretmenlerden oluşan mütevelli heyetinde yer alıp köylerden sorumlu olarak görev yaptığına, bu bağlamda köylerden para toplanmasını sağladığına, irtibat kurduğu köylerdeki örgütsel toplantıları organize ettiğine ilişkin beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesinde önemli ağırlıkta bir delil olarak dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanığın ifadelerinin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

20. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık ifadesini destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin tanığı başvurucunun da ona soru sormasına imkân sağlayacak şekilde kendisinin de hazır bulunduğu oturumda ya da SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onu sorgulayamamış; sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanığın

beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Tanığın ses ve görüntülü aktarma yapılarak dinlenmediği, başvurucuya tanığa soru sorma hakkının tanınmadığı görülmüştür. Hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanları dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanığın beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanığın başvurucunun da hazır bulunduğu duruşmada ya da ses veya görüntü nakli yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemelere aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede mahkemenin delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırşehir Ağır Ceza Mahkemesine (E.2016/154, K.2017/244) GÖNDERİLMESİNE,

D. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FESİH NARMAN VE SELAHATTİN NARMAN

B. No: 2021/39196 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/39196

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FESİH NARMAN VE SELAHATTİN NARMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/39196)

Karar Tarihi:12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğçe TAKCI

Başvurucular : 1. Fesih NARMAN

2. Selahattin NARMAN

Vekili : Av. Mahmut KAÇAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; haksız yakalama tedbiri nedeniyle açılan davada tazminat talebinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/6/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

3. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

4. Başvurucular ile Ş.N.nin 31/12/2014 tarihinde aralarında husumet bulunan E.A.ya arabasıyla geçmekteyken av tüfeği ile ateş ettikleri iddiası üzerine soruşturma başlatılmıştır. UYAP üzerinden yapılan incelemede, Patnos/Doğansu İlçe Jandarma Komutanlığı görevlileri tarafından Cumhuriyet savcısı ile yapılan görüşme ve alınan emirler ile bu emirlerin yazılı emre dönüştürülmesine ilişkin tutanak hazırlandığı tespit edilmiştir. 31/12/2014 tarihli (saat 15.15) tutanağa göre, aynı tarihte saat 14.00 sıralarında meydana gelen söz konusu olayla ilgili olarak Cumhuriyet savcısına telefonla bilgi verilmiş, Cumhuriyet savcısı yakalanan şahısların şüpheli olarak ifadelerinin alındıktan sonra serbest bırakılmaları, gözaltına alınmamaları, E.A.nın müşteki olarak ifadesinin alınması, olay yeri incelemesi yapılması, olayla ilgili bilgi sahibi olanların beyanlarının alınması, evrakın ikmalen gönderilmesi talimatlarını vermiştir. Tutanakta; yakalanan şahısların üstünün, eşyalarının ve aracının aranması kısmında "hayır", yakalanan veya gözaltına alınanın durumunun yakınlarına bildirilmesi kısmında "hayır", gözaltına alınması kısmında "hayır", serbest bırakılması kısmında "evet" yazmaktadır. Söz konusu tutanak Jandarma Başçavuş tarafından imzalanmıştır.

5. Saat 18.00'de düzenlenen olay yeri inceleme raporuna göre16.40 sırasında olay yerine gelinmiş, başvuruculaların evlerinde ve araçlarında ateşli silah atış izi bulunup bulunmadığı araştırılmış, sonrasında başvuruculaların el ve yüz svap örnekleri alınmış, elbiseleri muhafaza altına alınmıştır. Başvurucu Fesih Narman'ın ifadesi saat 15.00'te, başvurucu Selahattin Narman'ın ifadesi saat 15.40'ta, diğer şüpheli Ş.N.nin ifadesi 15.15'te olay yerinde alınmış olup başvurucular serbest bırakılmıştır. Başvuruculaların serbest bırakılma saatlerini içeren herhangi bir belgeye rastlanmamıştır. Başvurucular hakkında yakalama ve gözaltına alma tutanağı düzenlenmemiştir.

6. Başvurucular hakkında 28/7/2015 tarihinde, alınan svapların incelenmesi sonucu düzenlenen bilirkişi raporunda herhangi bir atış artığı tespit edilemediği, suçun işlendiğine dair başka delil de bulunmadığı gerekçesiyle silahla tehdit suçundan ek kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir. Diğer şüpheli Ş.N. hakkında ise müsnet suçtan kamu davası açılmıştır.

7. Ek kovuşturmaya yer olmadığı kararının kesinleşmesi üzerine başvurucular 6/11/2015 tarihli dilekçeyle tazminat davası açmıştır. Başvurucular, ifade alma ve saat 18.00 sıralarındaki el ve yüz svaplarının alınması işlemi yapılana kadarki 5 saat boyunca güvenlik güçleri tarafından alıkonduklarını, sonrasında salıverildiklerini, haksız olarak yakalandıklarını ve haklarında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini belirtmiş; her bir başvurucu için 100 TL maddi, 5.000 TL manevi tazminat talep etmiştir.

8. Patnos Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) "...davacılar hakkında yakalama ve/veya gözaltına alma tutanağı düzenlenmediği, yalnızca ifadeleri alınarak serbest bırakıldıkları, salt ifade alma işleminin tazminata konu edilemeyeceği, bu sebeple davacıların haksız yakalamaya dayalı tazminata hak kazanamayacakları..." gerekçesiyle 18/3/2016 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.

9. Başvurucular beş saat boyunca iradelerine aykırı olarak tutulduklarını, bu işlemlere ilişkin olarak güvenlik güçlerince yakalama veya gözaltı tutanağı düzenlenmemesinin sorumluluğunun kendilerine yüklenemeyeceğini belirterek kararı temyiz etmiştir. Yargıtay 12. Ceza Dairesi (Yargıtay) 19/4/2021 tarihli kararla, yakalama veya gözaltına alma tutanağı düzenlenmediği, yalnızca ifadelerin alındığı, dolayısıyla başvuruculaların tazminat isteme şartlarının oluşmadığı gerekçesiyle davanın reddedilmesinde bir isabetsizlik görülmediğini

belirterek kararı onamıştır.

10. Başvurucular, nihai kararı 26/5/2021 tarihinde öğrendiğini bildirmiş olup 2/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1- İlgili Mevzuat

11. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Yakalama ve yakalanan kişi hakkında yapılacak işlemler" kenar başlıklı 90. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

(2) Kolluk görevlileri, tutuklama kararı veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde; Cumhuriyet savcısına veya âmirlerine derhâl başvurma olanağı bulunmadığı takdirde, yakalama yetkisine sahiptirler.

...

(5) (Değişik:25/5/2005-5353/7md.) Birinci fıkraya göre yakalanıp kolluğa teslim edilen veya ikinci fıkra uyarınca görevlilerce yakalanan kişi ve olay hakkında Cumhuriyet savcısına hemen bilgi verilerek, emri doğrultusunda işlem yapılır.

..."

12. 5271 sayılı Kanun'un "Gözaltı" kenar başlıklı 91. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Yukarıdaki maddeye göre yakalanan kişi, Cumhuriyet Savcılığınca bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebilir. (Değişik ikinci cümle: 25/5/2005 – 5353/8 md.)"

13. 5271 sayılı Kanun'un "Yakalama tutanağı" kenar başlıklı 97. maddesi şöyledir:

"(1) Yakalama işlemi bir tutanağa bağlanır. Bu tutanağa yakalananın, hangi suç nedeniyle, hangi koşullarda, hangi yer ve zamanda yakalandığı, yakalamayı kimlerin yaptığı, hangi kolluk mensubunca tespit edildiği, haklarının tam olarak anlatıldığı açıkça yazılır."

14. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

15. 5271 sayılı Kanun'un "Cumhuriyet savcısının görev ve yetkileri" kenar başlıklı 161. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"....

(2) Adlî kolluk görevlileri, elkoydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri emrinde çalıştıkları Cumhuriyet savcısına derhâl bildirmek ve bu Cumhuriyet savcısının adliyeye ilişkin bütün emirlerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür.

(3) Cumhuriyet savcısı, adlî kolluk görevlilerine emirleri yazılı; acele hâllerde, sözlü olarak verir. (Ek cümle: 25/5/2005 - 5353/24 md.) Sözlü emir, en kısa sürede yazılı olarak da bildirilir.

...."

16. 5271 sayılı Kanun'un "Adlî kolluk ve görevi" kenar başlıklı 164. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Adlî kolluk; 4.6.1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 8, 9 ve 12 nci maddeleri, 10.3.1983 tarihli ve2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 7 nci maddesi, 2.7.1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 8 inci maddesi ve 9.7.1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 4 üncü maddesinde belirtilen soruşturma işlemlerini yapan güvenlik görevlilerini ifade eder.

(2) Soruşturma işlemleri, Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda öncelikle adlî kolluğa yaptırılır. Adlî kolluk görevlileri, Cumhuriyet savcısının adlî görevlere ilişkin emirlerini yerine getirir.

..."

17. 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) "Tanımlar" kenar başlıklı 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Yakalama: Kamu güvenliğine, kamu düzenine veya kişinin vücut veya hayatına yönelik var olan bir tehlikenin giderilmesi için denetim altına alınması gereken veya suç işlediği yönünde hakkında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına veya muhafaza altına alma işlemlerinden önce özgürlüğünün geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınmasını,

ifade eder."

18. Yönetmelik'in "Yakalama işlemi" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Yakalanan kişiye, suç ayrımı gözetilmeksizin yakalama sebebi ve hakkındaki iddialar ile susma ve müdafiden yararlanma, yakalanmaya itiraz etme hakları ile diğer kanunî hakları ve itiraz hakkını nasıl kullanacağı, herhâlde yazılı, bunun hemen mümkün olmaması hâlinde sözlü olarak derhâl bildirilir.

Kolluk kuvveti tarafından yapılan yakalama hâlinde işlem, yakalanan kişi ve uygulanan tedbirler derhâl Cumhuriyet savcısına bildirilir.

...

Yakalama işlemi bir tutanağa bağlanır. Bu tutanağa yakalananın, hangi suç nedeniyle, hangi koşullarda, hangi yer ve zamanda yakalandığı, yakalamayı kimlerin yaptığı, hangi kolluk

mensubunca tespit edildiği, haklarının tam olarak anlatıldığı açıkça yazılır, bu tutanağın bir sureti yakalanan kişiye verilir. Bu kişiye ayrıca haklarının yazılı olarak bildirildiğini ve kendisi tarafından da bu hususun anlaşıldığını belirten bu Yönetmeliğe ekli 'Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı Şüpheli ve Sanık Hakları Formu' (EK-A) tanzim edilerek imzalı bir örneği verilir.

Suç işlerken rastlanması veya suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması ihtimalinin bulunması veya hemen kimliğini belirleme imkânının bulunmaması nedeniyle başkaları tarafından yakalanıp kolluk görevlilerine teslim edilen veya bu hâllerde kolluk görevlilerince yakalanan ya da haklarında tutuklama kararı veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde; Cumhuriyet savcısına veya âmirlerine derhâl başvurma imkânı bulunmaması sebebiyle kolluk görevlilerince yakalanan kişi ve olay hakkında Cumhuriyet savcısına hemen bilgi verilerek, emri doğrultusunda işlem yapılır. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen sözlü emir, en kısa zamanda yazılı hâle dönüştürülerek mümkün olması hâlinde en seri iletişim vasıtasıyla ilgili kolluğa bildirilir; aksi hâlde ilgili kolluk görevlilerince alınmasına hazır edilir. Ancak, kolluk görevlisi emrin yazılı hâle getirilmesini beklemeden sözlü emrin gereğini yerine getirir.

Yakalanan kişi, Cumhuriyet savcısının emri ile serbest bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınır.

..."

2. Yargıtay İçtihatı

19. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 8/1/2018 tarihli ve E.2017/7910, K.2018/35 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Davacının, tazminat davasının dayanağı olan... Çocuk Mahkemesinin... sayılı davacı yönünden beraatle sonuçlanan dava dosyası kapsamında, 07/10/2014 tarihinde saat 14:40 sıralarında yakalanarak Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüğü, bilahare Cumhuriyet Savcının talimatı ile ailesine teslim edildiği, CMK'nın 141/1-e maddesindeki 'Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen' kişilerin tazminat isteyebilecekleri hususu dikkate alındığında, davacı lehine maddi ve manevi tazminat isteme koşullarının oluştuğu, bu kapsamda uğranıldığı iddia edilen zarar için davacı lehine makul bir tazminata hükmedilmesi gerektiği gözetilmeden, 'davacının ifadesinin alınıp bekletilmeden serbest bırakıldığı, orada herhangi bir haksız muamele ile karşılaştığına dair iddianın ve eylemin yer almadığı, ifadesinin alınmasına yönelik yakalamada hukuka aykırılığın bulunmadığı' şeklindeki yasal olmayan yetersiz gerekçelerle tazminat talebinin reddine karar verilmesi,..."

20. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 15/10/2018 tarihli ve E.2017/6457, K.2018/366 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Tazminat talebinin dayanağını oluşturan ... Cumhuriyet Başsavcılığı'nın ... soruşturma dosyasının yapılan incelenmesinde; davacının (şüphelinin) ... tarihinde ... Adalet Sarayı ... girişinde gerçekleştirilen eylem sırasında Cumhuriyet Savcısının talimatı ile yakalanarak aynı gün ifadesi alınmadan serbest bırakıldığı, CMK'nın 90 ve 97. maddelerinde düzenlenen, yakalanan kişiye haklarının hatırlatılması ve buna dair tutanak tanzimini öngören Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 6/4.maddesindeki zorunluluğun yerine getirilmediği, davacının avukat olmasının bu hükümlerin uygulama koşullarını değiştirmeyeceği, suçlamadan haberdar edilme ve düzenlemede yer alan aydınlatma

yükümlülüğüne ilişkin emredici hükümlerin ihlalinin işlemi haksız hale getirdiğinin anlaşılması karşısında, davacı lehine uygun bir tazminata hükmolunması yerine yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi, ..."

21. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 20/12/2021 tarihli ve E.2021/3165, K.2021/9025 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...1- Dosya içerisinde bulunan... Asliye Ceza Mahkemesinin ... 22.10.2015 tarihli yazısında davacının, gözaltı kaydının olmadığına dair bilgi yer alsa da davacının haksız yakalama, gözaltı nedenine dayalı olarak tazminat isteminde bulunulmuş olunması karşısında, tazminat talebinin dayanağı olan dosyada davacı sanık hakkında 20.03.2013 tarihinde Genel Bilgi Toplama Sisteminde yakalama evrakının bulunduğu, 20.03.2013 tarihi saat 19:17'de hastane raporunun bulunduğu, 20.03.2013 tarih saat 21:10'da olay tespit ve Cumhuriyet Savcısı görüşme tutanağında davacının şüpheli sıfatıyla ifadesinin alınması talimatı alındığı, 20.03.2013 tarih saat 21:40'da davacının şüpheli sıfatıyla ifadesinin alındığı anlaşıldığından davacı hakkında yakalama işlemi yapıldığı bu nedenle davacı lehine sembolik bir miktar maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği gözetilmeden,davanın reddine karar verilmesi,...

B. Uluslararası Hukuk

2- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özgürlük ve güvenlik hakkı" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

...

(c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine yada suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;

...

5. Bu madde hükümlerine aykırı bir yakalama veya tutma işleminin mağduru olan herkes tazminat hakkına sahiptir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatı

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 5. maddesiyle ilgili içtihadında, maddenin (1) numaralı fıkrasında geçen "özgürlük" kavramının kişinin fiziksel özgürlüğünü kapsadığını belirtmektedir (Engel ve diğerleri/Hollanda, B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8/6/1976, § 58). AİHM'e göre özgürlükten yoksun bırakmanın nesnel ve öznel iki unsuru bulunmaktadır. Nesnel unsur, kişinin gözardı edilemeyecek uzunlukta bir süre boyunca sınırları belli bir yere kapatılması; öznel unsur ise bu kapatılmanın geçerli bir rızaya dayanmamasıdır (Storck/Almanya, B. No: 61603/00, 16/6/2005, § 74).

24. AİHM, özgürlükten yoksun bırakmanın öznel unsuru ile ilgili değerlendirmesinde özgürlük ve güvenlik hakkının demokratik toplumdaki önemini dikkate alarak bir kimsenin tutulmaya rıza göstermiş olmasının Sözleşme'nin 5. maddesinin sağladığı korumadan

vazgeçtiği anlamına gelmeyeceğini kabul etmektedir. Kişinin belli bir yerde tutulmaya rıza göstermiş olmasına rağmen yine de Sözleşme'nin 5. maddesinin ihlal edildiği durumlar olabilir (De Wilde, Ooms and Versyp/Belgium, B. No: 2832/66, 2835/66, 2899/66, 18/6/1971, § 65).

25. Bir kimsenin 5. madde anlamında özgürlüğünden mahrum bırakılıp bırakılmadığının değerlendirilmesinde somut olayın özelliklerinin yanı sıra uygulanan tedbirin çeşidi, süresi, etkileri ve uygulanma şekli gibi çeşitli faktörlerin dikkate alınması gerekir (Guzzardi/İtalya, B. No: 7367/76, 6/11/1980, §§ 92, 93). AİHM, bu bağlamda devletin fiilî bir durumu bu yönde tanımlaması veya tanımlamamasının özgürlükten yoksun bırakmanın var olup olmadığı hususunda belirleyici olamayacağını belirtmektedir (Creanga v. Romanya [BD], B. No: 29226/03, 23/2/2012, § 92).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 12/6/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucular, haklarındaki yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

29. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3- B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4- Başvurucuların İddiaları

30. Başvurucular; hukuka aykırı olarak yakalanıp rızaları olmadığı hâlde güvenlik güçleri tarafından ifadeleri ile el ve yüz svaplarının alınması için beş saat boyunca tutulduklarını, buna rağmen tazminat taleplerinin haklarında yakalama/gözaltına alma tutanağı düzenlenmediği, sadece ifadelerinin alınıp serbest bırakıldıkları, ifade alma işleminin tazminat talebi kapsamında olmadığı gerekçesiyle reddedilmesinin haksız olduğunu, tutanak düzenlenmemesinin sorumluluğunun kendilerine yüklenemeyeceğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

31. Anayasa'nın 19. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen :

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması;... halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

...Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

...

(Değişik: 3/10/2001-4709/4 md.) Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Anayasa Mahkemesinin Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023, §§ 36-39) kararındaki ilkeler uyarınca, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

33. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hürriyetten yoksun bırakma kavramını tanımlamıştır. Buna göre hürriyetten yoksun bırakma, bir kimsenin kısıtlı bir alanda ihmal edilemeyecek bir süre için tutulması ve bu kişinin söz konusu tutmaya rıza göstermemiş olması şeklinde ifade edilebilecek iki unsuru içermektedir (Cüneyt Kartal, B. No: 2013/6572, 20/3/2014, § 17).

34. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları bir bütün olarak değerlendirildiğinde suç isnadına bağlı olarak bir kimsenin kamu makamlarınca özgürlüğünden yoksun bırakılmasının tutuklama veya yakalama yolu ile gerçekleştirilebileceği anlaşılmaktadır. Anılan fıkralarda sözü edilen yakalama kavramı özerk bir anlama sahip olup 5271 sayılı Kanun'da düzenlenen yakalama müessesesinden daha geniş bir içeriğe sahiptir. Anayasal anlamda suç isnadına bağlı yakalama, kişinin fiziksel özgürlüğünden yoksun bırakıldığı andan tutuklandığı veya tutuklanmaksızın serbest bırakıldığı ana kadar devam eden tüm süreci kapsamaktadır (Hasan Akboğa [GK], B. No: 2016/10380, 27/3/2019, § 49) .

35. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası uyarınca tazminat hakkının doğabilmesi için kişinin anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulduğunun yargı mercilerince ya da Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi gerekir. Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulan kişiye uğradığı zararlar devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmemişse veya kişinin tazminat elde imkânı yoksa Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkı ihlal edilir (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 46).

36. Anayasa Mahkemesi Hasan Akboğa kararında, bir soruşturma kapsamında hakkında arama ve yakalama kararı verilen ve yakalanarak polis karakoluna götürülen başvurucu hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi üzerine haksız yakalama nedeniyle açılan tazminat davasında başvurucunun gözaltına alınmadığı, gözaltına alınması yönünde savcılığın bir talimatı olmadığı, fiilen nezarete alınmadığı, ifadesi alındıktan sonra serbest bırakıldığı, dolayısıyla 5271 sayılı Kanun uyarınca tazminat ödenmesi şartlarının oluşmadığı gerekçesiyle ret kararı verilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediğini incelemiştir. Bu incelemede, 5271 sayılı Kanun'da suç isnadına bağlı tutulmanın tutuklama safhasından önceki kısmı yakalama ve gözaltı olarak ikiye ayrılmış olsa da tazminat ödenmesini düzenleyen bentte herhangi bir ayrım yapılmaksızın, yakalandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilen kişilerin maddi ve manevi zararlarının devlet tarafından karşılanmasının öngörüldüğünü belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, Yargıtayın da yerleşik içtihatlarını gözönünde bulundurmuş ve 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca devletin tazminat ödeme yükümlülüğünün doğabilmesi için kişinin bir suç isnadı kapsamında yakalanmış olmasının yeterli olduğu, gözaltına alınmış olması zorunluluğu bulunmadığı değerlendirmesinde bulunmuştur. Başvuruda, yoruma imkân vermeyecek ölçüde açık olan kanun hükmünün yerleşik Yargıtay içtihadına aykırı olarak ve öngörülemez biçimde yorumlanmak suretiyle başvurucuya tazminat verilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Hasan Akboğa, §§ 67-74).

37. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak (§ 38) kararında ise 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendindeki düzenleme uyarınca tazminata hükmedilebilmesi için kişilerin hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile beraat kararı verilmesinin yeterli olduğunu, ilgili mahkemenin kişiler hakkındaki yakalama veya tutuklamanın hukuka uygunluğunu incelemesine gerek olmadığını, söz konusu bent kapsamında açılan davalarda bu tedbirlerin hukuka aykırılığının kanun gereğince kabul edilmiş olduğunu, beraatle veya kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla sonuçlanan soruşturma veya kovuşturmadaki yakalama, gözaltı veya tutukluluğun sonucu itibarıyla hukuka aykırı hâle geldiğini belirtmiştir.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

38. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına bir müdahale olup olmadığının tespiti bakımından başvurucular hakkında yakalama işlemi gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin öncelikle belirlenmesi gerekmektedir.

39. Cumhuriyet savcısı ile yapılan görüşme ve ondan alınan emirler ile bunların yazılı emre dönüştürülmesine ilişkin olarak Jandarma Komutanlığının fezlekesiyle Patnos Cumhuriyet Başsavcılığına iletilmek üzere güvenlik güçleri tarafından hazırlanan tutanağa göre Ovacık köyünde 31/12/2014 tarihinde saat 14.00 sıralarında aralarında husumet bulunan başvuruculaların ailesi ile A. ailesi arasında silahla ateş etme olayı meydana geldiğinin haber verilmesi üzerine durum Cumhuriyet savcısına telefonla bildirilmiştir. Tutanakta; yakalanan şahısların üstünün, eşyalarının ve aracının aranması kısmında "hayır", yakalanan veya gözaltına alınanın durumunun yakınlarına bildirilmesi kısmında "hayır", serbest bırakılması kısmında "evet" yazmaktadır (bkz. § 4). Başvurucular hakkında bir suç isnadı bulunmakta olup her ne kadar matbu ifadeler içerse de formda başvuruculardan "yakalanan" olarak bahsedilmektedir.

40. Kolluk görevlileri Cumhuriyet savcısının emri doğrultusunda olay yerine gitmiş,

başvurucular ve diğer şüphelinin ifadeleri saat 15.15 ile 15.40 arasında olay yerinde alınmıştır. Olay Yeri İnceleme görevlileri saat 16.40 civarında olay yerine gelmiş, başvuruculların evlerinde ve araçlarında ateşli silah atış izi aramıştır. Daha sonra başvuruculların el ve yüz svap örnekleri alınmıştır. Bazı deliller de muhafaza altına alınarak Olay Yeri İnceleme Tutanağı saat 18.00'de düzenlenmiştir (bkz. § 5).

41. Başvuruculların kolluk görevlileri tarafından bulundukları yerde ifadelerinin alınması -tek başına- kişi hürriyetinin kısıtlanmadığı sonucunu doğurmaz. Bu durumda öncelikle başvuruculların bulundukları yeri terk etmekte serbest olup olmadıklarına bakılmalıdır. Daha sonra kollukça uygulanan işlemlerin türü, süresi, etkileri ve uygulanma şekli bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Somut olayda, başvuruculların ifadesi jandarma karakolunda alınmasa da başvurucular ifadeleri alındıktan sonra salıverilmemiştir. İfadelerinin alınması sonrasında başvuruculların el ve yüz svaplarının alınması şeklinde delil toplama işlemi de gerçekleştirilmiştir. Başvurucular, ifadelerinin alınması işleminden salıverildikleri saate kadar olay yerini terk edememiştir. Bu durumda, başvuruculların kolluk görevlilerinin kontrolü altında oldukları, hareket serbestilerinin bir kaç saatliğine de olsa kısıtlandığı değerlendirilmiştir.

42. Yukarıda da ifade edildiği üzere (bkz. § 34) yakalama özerk bir kavram olup somut olayın şartlarına özgü olarak başvurucular hakkında yakalama işlemi uygulandığı değerlendirilmiştir. Olayda yakalama tutanağı düzenlenmemiş olması bu işlemin mahiyetini değiştirmeyecektir. Nitekim Yargıtay da Yönetmelik uyarınca düzenlenmesi gereken tutanağın düzenlenmemiş olmasının olayın şartlarını değiştirmeyeceğini kabul etmektedir (bkz. § 20). Dolayısıyla somut olayda, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

43. Bu durumda, Anayasa Mahkemesinin Gülseren Çıtak kararıyla benimsediği, kişiler hakkında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilmesi hâlinde uygulanan tedbirin haksızlığının kabul edilmiş olacağına, bu durumda meşru amaç ve ölçülülük açsından ayrıca inceleme yapılmasının gerekmediğine ilişkin yaklaşım uyarınca, haklarında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilen başvurucular lehine, uygulanan yakalama tedbirinden dolayı tazminata hükmedilmesi gerekirken davanın reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği değerlendirilmiştir.

44. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

45. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve her biri için ayrı ayrı 20.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

46. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik yapılan haksız müdahale nedeniyle başvuruculara ayrı ayrı 5.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

47. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvuruculara müşterek olarak ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ayrı ayrı net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Patnos Ağır Ceza Mahkemesine (E.2015/259 ve K.2016/87) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜNVER KARAGÜLMEZ (2)

B. No: 2021/47525 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/47525

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜNVER KARAGÜLMEZ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/47525)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğçe TAKCI

Başvurucu : Ünver KARAGÜLMEZ

Vekili : Av. Burak AKIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın dosya üzerinden değerlendirilmesi üzerine açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/7/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) başlatılan bir soruşturma kapsamında 5/2/2019 tarihinde gözaltına alınmış; 6/2/2019 tarihinde ise kasten öldürmeye teşebbüs suçundan tutuklanmıştır.

7. Soruşturma evresinde başvurucunun tutukluluk incelemeleri 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 108. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu ve/veya müdafii dinlenilmek suretiyle en geç otuz günde içinde yapılmış ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

8. Başvurucu hakkında kasten öldürmeye teşebbüs suçundan görülen yargılamada, İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 4/2/2020 tarihinde yaptığı duruşma hazırlığı işlemlerinde tensiple birlikte başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına, tutukluluk durumunun 3/3/2020 tarihinde dosya üzerinden incelenmesine ve ilk duruşmanın 2/4/2020 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

9. Başvurucunun tutukluluk incelemesi alınan karar gereğince 3/3/2020 tarihinde dosya üzerinden yapılmış ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

10. Mahkeme, ilk duruşma günü olarak belirlediği 2/4/2020 tarihinde dosyayı tarafların yokluğunda resen ele alarak salgın hastalık nedeniyle alınan tedbirler kapsamında duruşmanın 16/6/2020 tarihine ertelenmesine, başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına ve tutukluluk incelemesinin 30/4/2020 tarihinde dosya üzerinden yapılmasına, bu tarihte de tutukluğun devamına karar verilmesi halinde ise 29/5/2020 tarihinde yine dosya üzerinden yapılmasına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca başvurucunun 19/3/2020 ve 30/3/2020 tarihli tahliye taleplerini de reddetmiştir.

11. Mahkemenin 2/4/2020 tarihli tutukluluk hâlinin devamı kararına başvurucunun yaptığı itiraz İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından dosya üzerinden incelenerek 14/4/2020 tarihli kararla reddedilmiştir.

12. Mahkeme daha önce alınan karar gereği başvurucunun tutukluluk durumunu 30/4/2020 ve 29/5/2020 tarihlerinde dosya üzerinden inceleyerek başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Başvurucunun bu kararlara yaptığı itirazlar da İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından dosya üzerinden incelenerek 15/5/2020 ve 15/6/2020 tarihli kararlarla reddedilmiştir.

13. Başvurucu bu karardan sonra 1/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuş ve başvurucunun tutukluluk incelemeleri ile bu incelemeler sonucunda verilen kararlara yaptığı itirazların hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın değerlendirilmesi dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası yolunu tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu gerekçesiyle başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir (Ünver Karagülmez, B. No: 2020/15818, 11/5/2022).

14. Mahkemenin 16/6/2020 tarihinde yaptığı ilk duruşmaya başvurucunun müdafii bizzat, başvurucu ise Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) yoluyla katılarak davanın esasına ve tutukluluğa ilişkin savunmalarını ileri sürmüştür. Mahkeme, duruşma sonunda başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

15. Mahkeme 29/9/2020 tarihli üçüncü duruşmada başvurucunun kasten öldürmeye

teşebbüs suçundan 8 yıl 1 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. İstinaf kanun yolu incelemesinde başvurucunun neticeten 10 yıl 10 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiş ve karar 10/3/2022 tarihinde Yargıtay tarafından onanmıştır.

16. Başvurucu ayrıca tutukluluk hâlinin uzun süre mahkeme önüne çıkarılmaksızın devam ettirildiği gerekçesiyle 29/7/2020 tarihinde İstanbul 17. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat davası açmıştır. Başvurucu 50.000 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

17. İstanbul 17. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 19/11/2020 tarihinde "Korona virüs (Covid 19) sebebiyle alınan tedbirler, İstanbul Adliyesinde mahkemelerin derdest dosya sayısının çokluğu, buna bağlı olarak iş yükünün ağırlığı hususları birlikte değerlendirildiğinde yargılamada geçen sürenin makul olduğu, davacının yargılandığı dosyada yargılamaya ilişkin tutukluluğun devamı ve itirazların değerlendirilmesine ilişkin tutanaklar ve ekleri incelenmesinde mahkemece yapılan iş ve işlemlerde usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı" gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

18. Başvurucunun istinaf başvurusu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi tarafından 16/6/2021 tarihinde esastan kesin olarak reddedilmiştir.

19. Başvurucu, nihai kararı 22/6/2021 tarihinde öğrendiğini bildirmiş ve 8/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. 5271 sayılı Kanun'un "Tutukluluğun incelenmesi" kenar başlıklı 108. maddesi şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibarıyla tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından 100 üncü madde hükümleri göz önünde bulundurularak, şüpheli veya müdafii dinlenilmek suretiyle karar verilir.

(2) Tutukluluk durumunun incelenmesi, yukarıdaki fıkrada öngörülen süre içinde şüpheli tarafından da istenebilir.

(3) Hâkim veya mahkeme, tutukevinde bulunan sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde oturumlar arasında ya da birinci fıkrada öngörülen süre içinde de re'sen karar verir."

21. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 12/6/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu; tutukluluk incelemelerinin beş ayı aşan süre boyunca dosya üzerinden değerlendirildiğini, 3/1/2020 tarihinde Mahkemece ilk duruşmanın yapıldığı bu tarihten 16/6/2020 tarihine kadar hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın tutukluluk durumunun dosya üzerinden incelenerek devam ettirildiğini, HSK'nın kararıyla salgın hastalık sürecinde 5271 sayılı Kanun gereğince yapılacak tutukluluk incelemelerinin SEGBİS aracılığıyla yapılması gerektiğinin belirtildiğini, bu iddiayla açtığı tazminat davasının salgın hastalık nedeniyle alınan tedbirler ve iş durumu gerekçeleriyle iddiaya konu sürenin makul olduğu değerlendirilerek haksız şekilde reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde; Ağır Ceza Mahkemesinin ilgili ve yeterli gerekçeyle davayı reddettiği, açıkça keyfî bir şekilde davrandığına işaret eden bir husus olmadığı belirtilerek iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvuruya konu iddianın esası bakımından Bakanlık, başvurucunun 5 ay 13 gün süreyle hakim önüne çıkarılmadığını, söz konusu tarihler arasında hâkim önüne çıkarılamamasının sebebinin COVID-19 pandemisi olduğunu, başvurucunun ve adli personelin sağlığının korunmasına, bireylerin birbirleriyle temaslarının asgariye indirilmesine ilişkin alınan tedbir kararları kapsamında başvurucu hakkında yapılması öngörülen tutukluluk incelemelerinin dosya üzerinden yapıldığını, dosya üzerinden inceleme yapılmasının acil bir sosyal ihtiyacı karşılamak adına alınan bir tedbir olduğunu ifade ederek bu hususların yapılacak incelemede dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

25. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci ve dokuzuncu fıkraları şöyledir:

"Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

(Değişik: 3/10/2001-4709/4 md.) Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin

uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir."

26. Başvurucunun iddialarının özü, uzun süre hâkim/mahkeme önüne çıkarılmama nedeniyle açılan tazminat davasının reddedilmesi olduğundan şikâyetin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci ve dokuzuncu fıkraları kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Anayasa Mahkemesi inceleme konusu olan, uzun süre hâkim/mahkeme önüne çıkarılmama şikâyetine ilişkin olarak Salih Sönmez (B. No: 2016/25431, 28/11/2018) kararında yaptığı incelemede, Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 326-359) ve Erdal Tercan (aynı kararda bkz. §§ 229-251) kararlarına değindikten sonra anılan kararlardan farklı olarak başvurucunun inceleme tarihi itibarıyla hâkim/mahkeme önüne çıkarılmış olduğunu, bu nedenle verilecek bir ihlal kararının

başvurucunun yeniden hâkim önüne çıkarılmasını ve serbest kalmasını sağlamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, bu bağlamda yalnızca kişinin uzun süre hâkim/mahkeme önüne çıkarılmamasıyla ilgili bir hak ihlalinin tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle yetinileceği değerlendirmesini yapmış ve ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak asıl dava sonuçlanmamış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Salih Sönmez, §§ 164-167).

28. Somut olayda başvurucu 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat davası açmıştır. Dolayısıyla başvuru yollarının tüketildiği sonucuna varılmıştır. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin bu iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

i. İnceleme Yöntemi Yönünden

29. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu belirtilmiş, ikinci ve üçüncü fıkralarında özgürlüğün kısıtlanabileceği durumlar sayılmış, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarında ise hürriyetinden yoksun kalan kişilere tanınan güvencelere yer verilmiştir.

30. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında ise bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zararların tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet tarafından ödeneceği ifade edilmiştir. Anılan fıkrada yer alan "bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişiler" tabiri ile maddenin diğer tüm fıkralarında belirtilen kurallara aykırı bir işleme tabi kılınmanın kişiye tazminat hakkı doğurduğu belirtilmiştir. Buna göre maddenin ikinci veya üçüncü fıkralarında belirtilen durumlara aykırı şekilde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulması ya da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale edilen kimsenin maddenin dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarındaki güvencelerden yararlandırılmaması hâlinde uğranılan zararlar devlet tarafından ödenecektir (Safkan Aydoğdu, B. No: 2014/7498, 5/4/2017, § 44).

31. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlal edilip edilmediğini belirleyebilmesi için öncelikle başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığını incelemesi gerekmektedir. Yapılacak bu inceleme sonucunda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olabilecektir (Safkan Aydoğdu, § 45).

32. Dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının uygulanabilmesi için başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığının yargı mercilerince ya da Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi gerekir. Bu bağlamda kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından

tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği veya bir tazminat imkânının bulunmadığı tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olacaktır. Öte yandan kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu yargı mercileri tarafından tespit edilmişse Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, §§ 46, 47).

ii. Tutukluluk İncelemelerinin Hâkim/Mahkeme Önüne Çıkarılmaksızın Yapılmasına İlişkin İddia Yönünden

33. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir (Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 122).

34. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasından kaynaklanan temel güvencelerden biri de tutukluluğa karşı itirazın hâkim önünde yapılan duruşmalarda etkin olarak incelenmesi hakkıdır. Zira hürriyetinden yoksun bırakılan kimsenin bu duruma ilişkin şikâyetlerini, tutuklanmasına dayanak olan delillerin içeriğine veya nitelendirilmesine yönelik iddialarını, lehine ve aleyhine olan görüş ve değerlendirmelere karşı beyanlarını hâkim/mahkeme önünde sözlü olarak dile getirebilme imkânına sahip olması, tutukluluğa itirazını çok daha etkili bir şekilde yapmasını sağlayacaktır. Bu nedenle kişi, bu haktan düzenli bir şekilde yararlanarak makul aralıklarla dinlenilmeyi talep edebilmelidir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 66; Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 267; Aydın Yavuz ve diğerleri, § 333).

35. Ancak tutukluluğa ilişkin verilen her kararın itirazının incelenmesinde veya her tahliye talebinin değerlendirilmesinde duruşma yapılması ceza yargılaması sistemini işlemez hâle getirebilecektir. Bu nedenle Anayasa'da öngörülen inceleme usulüne ilişkin güvenceler, duruşma yapmayı gerektirecek özel bir durum olmadığı sürece tutukluluğa karşı yapılacak itirazlar için her durumda duruşma yapılmasını gerektirmez (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 73). Yine de, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişinin tutulma hâlinin devam edip etmeyeceğine ilişkin incelemenin çelişmeli yargılama ilkesine uygun olarak ve kişinin dinlenilmesi suretiyle makul aralıklarla yapılması gerekir (Mehmet Haberal, § 124).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

36. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun açtığı tazminat davasını reddetmiştir. Dolayısıyla somut olayda yargılama makamlarınca başvurucunun tutukluluk incelemelerinin ve tutukluluğa itiraz değerlendirmelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına aykırılık oluşturduğu yönünde bir tespitte bulunulmamıştır.

37. Bu durumda başvurucunun tutukluluk incelemelerinin ve tutukluluğa itiraz değerlendirmelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılmasının Anayasa'nın 19. maddesindeki esaslara uygun olup olmadığının Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi gerekmektedir.

38. Başvurucu, tutukluluk incelemesinin duruşmalı olarak ve müdafii dinlenilmek suretiyle yapıldığı 3/1/2020 tarihinden 5 ay 13 gün sonra 16/6/2020 tarihinde mahkeme önüne çıkmış ve itirazlarını etkili bir biçimde ileri sürme fırsatına sahip olmuştur.

39. Ağır Ceza Mahkemesi "...Covid 19 sebebiyle alınan tedbirler, İstanbul Adliyesinde mahkemelerin derdest dosya sayısının çokluğu, buna bağlı olarak iş yükünün ağırlığı hususları birlikte değerlendirildiğinde yargılamada geçen sürenin makul olduğu..." gerekçesiyle başvurucunun tazminat talebini reddetmiştir.

40. Bu durumda olağanüstü hâl dönemi dışındaki bir dönemde, kasten öldürmeye teşebbüs suçundan tutuklanmış olan başvurucunun COVID-19 tedbirleri sebebiyle tutukluluk incelemelerinin dosya üzerinden yapılması nedeniyle 5 ay 13 gün süreyle hâkim önüne çıkarılmamış olmasının makul olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

41. Anayasa Mahkemesi; Mehmet Halim Oral (B. No: 2012/1221, 16/10/2014, § 53) ve Ferit Çelik (B. No: 2012/1220, 10/12/2014, § 53) kararlarında başvuruculaların tutukluluk durumunun 7 ay 2 gün, Ulaş Kaya ve Adnan Ataman (B. No: 2013/4128, 18/11/2015, § 61) kararında ise 3 ay 17 gün, M.S. (B. No: 2020/15221, 5/10/2023, §§ 64-73) kararında ise 2 ay 26 gün boyunca boyunca duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden yapılan incelemeler sonucunda verilen kararlar ile devam ettirilmesininAnayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasını ihlal ettiği sonucuna varmıştır.

42. Dolayısıyla kasten öldürmeye teşebbüs suçundan tutuklanan başvurucunun olağan dönemdeki tutukluluk incelemeleri kapsamında 5 ay 13 gün süreyle hâkim önüne çıkarılmamış olması ve tutukluluğa yönelik itirazlarını, tutuklamaya dayanak olan delillerin içeriğine veya nitelendirilmesine yönelik iddialarını, lehine ve aleyhine olan görüş ve değerlendirmelere karşı beyanlarını, tahliye taleplerini hâkim/mahkeme önünde sözlü olarak dile getirmesine imkân tanınmaması Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasına aykırılık oluşturmaktadır.

43. Somut olayda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu sonucuna varıldığından Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası somut olayda uygulanabilir niteliktedir.

44. Başvurucunun açtığı tazminat davası reddedilmiştir. Dolayısıyla başvurucu, Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulmasına rağmen bu aykırılığın karşılığı olarak bir tazminat elde edememiştir. Tutukluluk değerlendirmesinin zorunlu olduğu durumlarda, duruşma sırasında tutuklu ve müdafiinin SEGBİS üzerinden dinlenilme imkanı bulunduğu da gözetildiğinde, Ağır Ceza Mahkemesinin COVID-19 sebebiyle alınan tedbirleri beş ayı geçen bir süre boyunca kişinin hâkim karşısına çıkarılmadan dosya üzerinden tutuklama incelemesi yapılması için gerekçe olarak belirtmesinin yerinde olmadığı değerlendirilmiştir.

45. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 19. maddesinin -sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

46. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 2.640 TL maddi, 500.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

47. Anayasa'nın 19. maddesinin -sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini

başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Anayasa Mahkemesinin tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme huzuruna çıkarılmaksızın dosya üzerinden ve makul olmayan aralıklarla yapıldığı ile ilgili iddialarda hükmettiği tazminat miktarı Ağır Ceza Mahkemesinin karar tarihi olan 2020 yılı için asgari 10.000 TL, 2024 yılı için ise asgari 49.500 TL'dir. Ağır Ceza Mahkemesince hükmedilecek tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmaması gerekir. Yeniden yargılamada bu husus gözönünde bulundurulmalıdır.

48. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinin -sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 17. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/145, K.2020/220) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi (E.2021/504, K.2021/2177) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET KARAGÖZ

B. No: 2021/48116 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/48116

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET KARAGÖZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/48116)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Ahmet KARAGÖZ

Vekili : Av. Gürol YURDAGÜL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, usulün öngördüğü anlamda oluşturulmuş kısa karar bulunmadan sadece hükmün tefhim edildiği tarih dikkate alınarak istinaf başvurusunun süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, alacaklısı olduğu kişi aleyhine Ezine İcra Müdürlüğünde (İcra Müdürlüğü) kambiyo senetlerine mahsus icra takibi başlatmıştır. Takibe itiraz edilmiş, Ezine İcra Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) 1/6/2020 tarihinde takibin iptali davası açılmıştır.

3. Mahkeme 16/10/2020 tarihli duruşmada davanın kabulüne, takibin iptaline karar vermiş; tarafların yüzlerine karşı gerekçeli kararın tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde istinaf kanun yolunun açık olduğunu belirtmiştir.

4. Mahkeme 13/12/2020 tarihinde gerekçeli kararı yazmıştır. Kararda, kambiyo senedinde keşideci haricinde atılan imzanın aval kabul edildiği bu durumda somut olayda alacaklı ile borçlu sıfatının birleştiği anlaşılmakla davanın kabulü ile takibin iptaline karar verildiği ifade edilmiştir. Taraflara, gerekçeli kararın tebliğinden itibaren on günlük yasal süre içinde

istinaf kanun yolunun açık olduğu kararda belirtilmiştir.

5. Gerekçeli karar 27/12/2020 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu 30/12/2020 tarihinde istinaf başvuru harçlarını yatırmış 6/1/2021 tarihinde de istinaf başvuru dilekçesini sunmuştur.

6. Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi 24/2/2021 tarihli kararla istinaf isteminin süreden reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; ilk derece mahkemesi kararının 16/10/2020 tarihinde tarafların yüzüne karşı verildiği, başvurucunun 30/12/2020 tarihinde istinaf başvuru harcını yatırdığı ve 6/1/2021 tarihinde de istinaf başvuru dilekçesini sunduğu belirtilmiştir. 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 363. maddesine göre istinaf başvuru süresinin tefhim veya tebliğden itibaren on gün olduğu, tefhimle başlatılan sürelerin tebliğle başlatılmasının mümkün olmadığını vurgulamıştır. Başvurucunun on günlük yasal süre içerisinde gerekçeli istinaf dilekçesini vermediği belirtilerek istinaf isteminin reddine karar verilmiştir. Karar, başvurucu vekili tarafından Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden 30/3/2021 tarihinde okunmuştur.

7. Başvurucu 30/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Anayasa Mahkemesinin Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağı belirtilmiş; bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerden biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 20-23).

10. Bu doğrultuda anılan kararda; kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

11. Somut başvuruda nihai karar olan 24/2/2021 tarihli Bölge Adliye Mahkemesi kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede ilgili kararın başvurucu vekili tarafından ilk kez 30/3/2021 tarihinde açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bireysel başvuru süresinin bu tarihten itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir.

12. Bu itibarla bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 30/3/2021 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun bu tarihten itibaren otuz gün içinde ve en geç 29/4/2021 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra, 30/4/2021 tarihinde yaptığı bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEYDA KARA

B. No: 2021/59514 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/59514

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEYDA KARA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/59514)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Şeyda KARA

Vekilleri : Av. Birgül DEĞİRMENCİ

Av. Nedim DEĞİRMENCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, manevi zararın tazmini talebiyle açılan davada uyuşmazlığın esasına yönelik bir inceleme yapılmadan ret kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, ilkokul öğretmeni olarak görev yapmakta iken 15/8/2016 tarihli ve 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname (672 sayılı KHK) uyarınca kamu görevinden çıkarılmış; bu işleme karşı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur.

3. Komisyonun 4/8/2020 tarihli kararı ile göreve iade edilen başvurucu, bu süreçte uğradığı maddi ve manevi zararının tazmini talebiyle idareye başvurmuş ancak talebi reddedilmiştir. Başvurucu bunun üzerine maddi ve manevi tazminat talebiyle İzmir 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde dava açmıştır.

4. Mahkeme, başvurucunun kamu görevinden çıkarıldığı döneme ilişkin alamadığı parasal haklarının daha sonra ödenmiş olsa dahi bir değer kaybına uğratılarak ödendiği gerekçesiyle maddi tazminat talebinin kabulüne, manevi tazminat talebinin ise 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının son cümlesinde yer alan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." hükmü gereğince reddine hükmetmiştir. Bu karar istinaf incelemesinden geçerek 4/11/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 29/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 13/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, uğradığı manevi zararı yargı mercileri önünde her yönüyle ispatladığını, buna rağmen açmış olduğu davanın iddia ve itirazları incelenmeksizin işin esasına girilmeden reddedilmesi nedeniyle hukuk devleti ilkesinin, adil yargılanma hakkı ile masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilgili kanun hükmünün Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edildiği ancak bu iptalin geriye etkili sonuç doğurmayacağı, ayrıca başvurucunun manevi tazminat talebine yönelik şikâyetlerinin yargı mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu ve yeterli gerekçe içerdiği, mahkeme kararlarında bariz takdir hatası yahut açık keyfîlik oluşturan bir durumun bulunmadığı gibi başvurucunun örgüt üyesi olduğuna dair suçlayıcı bir ibarenin de kullanılmadığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvurucunun iddiasının özü davaya konu şikâyetlerinin esası hakkında bir inceleme ve değerlendirme yapılmamasıdır. Bu nedenle başvurunun adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olan karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

10. Demokratik bir toplumda vazgeçilmez bir hak niteliğindeki adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan karar hakkı; uyuşmazlığın bir mahkeme önüne getirilebilmesini, dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı iddia ve savunmaların yargı merciince incelenerek değerlendirilmesini ve bir karara bağlanmasını, ayrıca verilen kararın icra edilmesini gerektirir. Buna göre karar hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası hakkını içerir. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade eder. Zira dava hakkını kullanan bireyin asıl amacı uyuşmazlık konusu ettiği talebinin esasıyla ilgili olarak davanın sonunda bir karar elde edebilmektir. Bir başka ifadeyle dava sonucunda bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Öte yandan karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. İbrahim Demiroğlu [GK], B. No: 2017/15698, 26/7/2019, § 55).

11. Diğer taraftan görülmekte olan bir dava, yargılama usulü kuralları gereğince uyuşmazlığın esasının incelenemediği birtakım kararlarla da neticelenmiş olabilir

(düşme/açılmamış sayılma, karar verilmesine yer olmadığı, süre aşımı vb.). Bu durum kural olarak karar hakkı yönünden bir sorun teşkil etmez. Zira söz konusu hakkın sağladığı güvence bakımından önemli olan husus; açıldığı sırada davanın -usule ilişkin sorunlar hariç- uyuşmazlığın esasını çözüme kavuşturma niteliğinde, bir başka ifadeyle dava açılmasındaki asıl amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasıdır. Ancak bu nitelikleri taşıyan bir davada yargılamanın henüz devam ettiği bir süreçte, taraflardan birinin aleyhine olacak ve yargı merciinin uyuşmazlık konusu talep hakkında karar vermesini engelleyecek şekilde davayı ortadan kaldıran ya da davanın incelenmesini durdurarak karara bağlanmasına mâni olan kanunlar çıkarılması karar hakkının ihlaline yol açabilir (İbrahim Demiroğlu [GK], § 56).

12. Başvuruya konu yargılamada davanın reddedilmesine gerekçe gösterilen 7075 sayılı Kanun'un olay tarihindeki 10. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kamu görevinden, meslekten veya görev yapılan teşkilattan çıkarılan ya da ilişiği kesilenlere ilişkin başvurunun kabulü hâlinde karar, kadro veya pozisyonunun bulunduğu kuruma, yükseköğretim kurumlarında kamu görevinden çıkarılan öğretim elemanları için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilir. Kamu görevine iade edilmesine karar verilenlerin eski kadro veya pozisyonuna atanması esastır. (İptal üçüncü cümle: Anayasa Mahkemesi’nin 24/12/2019 tarihli ve E.:2018/159, K.: 2019/93 sayılı Kararı ile.) Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilenlerin atama teklifleri; Ankara, İstanbul, İzmir illeri dışında ve 2006 yılından sonra kurulan yükseköğretim kurumlarına öncelik verilmek kaydıyla, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından kamu görevinden çıkarıldığı yükseköğretim kurumu haricinde tespit edilecek yükseköğretim kurumlarından birine önceki kadro unvanlarına uygun olarak on beş gün içinde yapılır. Kurumlar, bildirim veya atama teklif tarihini takip eden otuz gün içerisinde atama işlemlerini tamamlar. Bu kapsamda yer alan personele ilişkin kadro ve pozisyonlar, ilgililere ilişkin atama onaylarının alındığı tarih itibarıyla diğer kanunlardaki hükümlere bakılmaksızın ve başka bir işleme gerek kalmaksızın ilgili mevzuatı uyarınca ihdas, tahsis ve vize edilmiş sayılır. Söz konusu kadro ve pozisyonlar, herhangi bir şekilde boşalmaları hâlinde başka bir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır. Atama emri, ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre ilgililere tebliğ edilir. Tebliğ tarihini takip eden on gün içerisinde göreve başlamayanların bu maddeden doğan atanma hakkı ile mali hakları düşer. Kamu kurum ve kuruluşları atama ve göreve başlatma işlemlerinin sonucunu, işlemlerin tamamlanmasını takip eden on beş gün içinde Devlet Personel Başkanlığına bildirirler. İlgililerin kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin kanun hükmünde kararname hükümleri, bu fıkrada belirtilen kişiler bakımından tüm hüküm ve sonuçlarıyla birlikte ortadan kalkmış sayılır. Bu kapsamda göreve başlayanlara, kamu görevinden çıkarılma tarihlerini takip eden aybaşından göreve başladıkları tarihe kadar geçen süreye tekabül eden mali ve sosyal hakları ödenir. Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz."

13. Anayasa Mahkemesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı kararı ile anılan maddenin son cümlesinde yer alan ve davanın reddine de gerekçe yapılan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." hükmü Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar verilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

457. Olağanüstü hâl tedbirleri kapsamında terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine

karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı oldukları değerlendirilen kişiler liste usulüyle kamu görevinden çıkarılmışlardır. Komisyonca tedbire ilişkin şartların oluşmadığı gerekçesiyle başvurunun kabulüne karar verilerek kişilerin göreve iade edilmesi, tedbirin sebep unsurunun gerçekleşmediği, başka bir deyişle bu kişilerin herhangi bir örgüt ya da yapıya aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatlarının belirlenemediği ve hukuka aykırı olarak kamu görevinden çıkarıldıklarının idare tarafından tespit edildiği anlamına gelmektedir.

458. Komisyon kararıyla kamu görevine iade edilen kişilerin tedbir süreci nedeniyle maddi ve manevi yönden zarara uğramaları söz konusu olabilir. Dolayısıyla OHAL kapsamında hukuka aykırı bir şekilde haklarında tedbir uygulanan kişilerin uğrayabilecekleri maddi ya da manevi zararların giderilmesi için gerekli idari ve yargısal yollara başvurma imkânını tanıması gerekmektedir.

459. Kural kapsamında göreve iade edilenlerin kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamayacakları öngörülmekle bu kişilerin tedbir işleminin haksız uygulanmasından dolayı uğrayabilecekleri maddi ve manevi zararları giderme fırsatını ortadan kaldırılmaktadır. Kamu makamlarının hukuka aykırı uygulamaları nedeniyle zarara uğradığını iddia eden kişilere dava açma imkânı verilmemesi, devletin kişinin maddi ve manevi varlığına yönelik müdahalelere karşı etkili giderim mekanizması sağlama yükümlülüğüyle bağdaşmamaktadır."

14. Somut olayda mahkeme kararında, başvurucunun Komisyon kararı gereğince kamu görevine iade edildiği bilgisi verilmiş; 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının son cümlesinde yer alan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." hükmü gereğince idarenin tazmin yükümlülüğü olmadığı gerekçesiyle olayın koşulları çerçevesinde başvurucunun durumuna özgü bir değerlendirme yapılmadan dava reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi, ilgili kanun hükmüne yönelik iptal kararında, Komisyon kararıyla görevine iade edilenlerin tazminat talep edemeyeceğine dair düzenlemenin Anayasa'nın etkili başvuru hakkının düzenlendiği 40. maddesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla başvurucuya özgü hukuki ve fiilî koşullar değerlendirilmeksizin verilen davanın reddi kararının -Anayasa Mahkemesinin iptal kararındaki değerlendirmesi de gözönüne alındığında- başvurucunun dava açmaktaki gayesiyle bağdaşır bir nitelikte olduğu söylenemeyecektir.

15. Bu itibarla somut olayda yargısal fonksiyonun esasını oluşturan uyuşmazlığın içinde yer alan maddi ve hukuki sorunların bütünüyle ele alınması ve karara bağlanması işlevinin ilgili mahkemelerce yerine getirilmediği, bu bağlamda başvurucunun şikâyet konusu ettiği hususlara ilişkin olarak herhangi bir karar verilmediği anlaşıldığından başvurucunun karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda, tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen

ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 2. İdare Mahkemesine (E.2020/1368, K.2021/590) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRE SUNAR

B. No: 2021/63876 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/63876

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRE SUNAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/63876)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Emre SUNAR

Vekili : Av. Emre ÇERMAOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında sanığın (başvurucunun) hazır bulunma talebi reddedilerek duruşmaya ses ve görüntüyle uzaktan katılımının sağlanması nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkının ve beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların başvurucu tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle de tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, bireysel başvuru konusu olayların geçtiği tarihte üsteğmen olarak görev yapmaktadır.

3. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) "askerî mahrem yapılanması" içerisinde yer alan kişilerin tespitine yönelik soruşturma başlatmıştır. Bu kapsamda, örgütün anılan yapılanmasının bağlı oldukları sivil imam konumundaki örgüt mensuplarının örgütsel toplantıları organize etmek amacıyla İstanbul'un Üsküdar ilçesinde bulunan G. Büfe adlı iş yerine tahsis edilen sabit hattı kullandıkları tespit edilmiştir. Bunun üzerine hâkimlik kararı doğrultusunda bu

hat ile yapılan iletişimlerin tespitine dair HTS kayıtları temin edilerek kolluk görevlileri tarafından incelenmiştir.

4. HTS kayıtlarının incelenmesi sonucunda kolluk görevlileri tarafından düzenlenen 5/12/2017 tarihli HTS Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nda (Tutanak) G. Büfe'ye tanımlanan sabit hat üzerinden yapılan iletişimlerin bazılarının 15/7/2016 tarihinde gerçekleşen darbe teşebbüsünde örgüt adına aktif rol oynayan asker ve sivil kişilerle yapıldığı, bu nedenle söz konusu hattın örgütün sivil imamları tarafından örgütsel amaçla kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Tutanak'ta başvurucu yönünden yapılan tespitler ise şöyledir:

i. Anılan sabit hat üzerinden başvurucunun kullandığı GSM hattının 18/8/2013 tarihinde iki kez arandığı belirtilmiştir.

ii. Asker olup örgütle irtibatlı oldukları gerekçesiyle bir kısmı kamu görevinden çıkarıldıkları belirtilen U.T., İ.G., S.Y., O.S. ile S.A.G.nin de bu hat üzerinden aynı gün arandıkları tespit edilmiştir.

5. Başvurucu 6/12/2017 tarihinde tutuklanma talebiyle sevk edildiği sorgusunda; Tutanak'ta belirtilen GSM hattını kendisinin kullandığını, kendisiyle G. Büfe'ye ait sabit hattan aranan kişilerden U.T. ve S.A.G. ile askerî okuldan sınıf arkadaşı olduklarını, bu sabit hattan aranan diğer kişileri tanımadığını, tespit edilen görüşmeleri hatırlamadığını, arkadaşlarıyla gezdiği sırada telefonunun şarjı biten bir arkadaşı tarafından da bu görüşmelerin yapılmış olabileceğini, FETÖ/PDY ile herhangi bir irtibatının olmadığını beyan etmiş ve suçlamayı kabul etmemiştir. Başvurucu, sorgusunun ardından silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

6. Soruşturma sonucunda Başsavcılık, aralarında başvurucunun da bulunduğu asker kişiler hakkında düzenlediği 12/2/2018 tarihli iddianame ile bu kişilerin silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açmıştır.

7. Anılan iddianamede, başvurucunun kullandığı GSM hattının G. Büfeye tahsis edilen sabit hat üzerinden ardışık olarak arandıkları tespit edilen diğer asker kişilerin GSM hatlarından oluşan grup içerisinde yer aldığı, başvurucunun hattının ayrıca yine örgütsel iletişim için kullanıldıkları belirlenen 9 ayrı sabit hattan da farklı tarihlerde arandığı, böylece başvurucunun FETÖ/PDY'nin askerî mahrem yapılanması içerisindeki “ankesörlü/sabit hatlardan aranma” gizli iletişim sistemine dâhil olmak suretiyle atılı suçu işlediği kanaatine varılmıştır.

8. İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılamanın 9/5/2018 tarihli ilk celsesinde başvurucu, tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumundan getirtilmiş ve müdafii ile hazır bulunmuştur. Başvurucu bu celsede alınan savunmasında da örgütle irtibatının olmadığını, iddianamede belirtilen sabit hatlardan kendisinin kimin hangi nedenle aradığını hatırlamadığını söyleyerek sorgudaki savunmasını yinelemiş; buna ek olarak görüşme içeriklerinin belli olmadığını, söz konusu görüşmelerin atılı suç açısından aleyhe delil olarak kabul edilemeyeceğini, bazı kişilerin dolandırıcılık amacıyla da sabit hatlardan arama yaptıklarını belirterek bu ihtimalin de dikkate alınmasını talep etmiştir.

9. Başsavcılık, örgütün askerî mahrem yapılanmasına ilişkin devam eden farklı bir soruşturma kapsamında aralarında başvurucunun da bulunduğu bazı asker kişilerin tayine tabi olmaları nedeniyle, görev yaptıkları diğer yerlerde de sivil imamlarla sabit hatlarla iletişim kurup kurmadıklarına dair yapılan araştırma sonucunda, ülke genelinde kurulu sabit

hatların HTS kayıtlarının incelenmesine dair iddianamede de yer verilen tespitleri içeren raporu dava dosyasına sunmuştur. Yargılamanın 20/9/2018 tarihli celsesinde bu rapor okunmuş; bu celsede de hazır bulunan başvurucu, telefonla arandığı tarihlerde İstanbul'da olmadığını ve herhangi bir örgütsel toplantıya da katılmadığını savunmuştur. Celse sonunda Mahkeme, GSM ve sabit hatlara dair HTS kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar vermiştir.

10. Ankara ve İstanbul Cumhuriyet Başsavcılıkları, anılan örgüte üye oldukları iddiasıyla haklarında ayrı soruşturma yürüttükleri E.U.Y. ve Ö.F.Ş.nin şüpheli sıfatıyla alınan ifadelerini, başvurucu hakkında da beyanda bulunduklarını gözeterek Mahkemenin değerlendirmesi için celse arasında dava dosyasına sunmuştur.

i. Bu kişilerden E.U.Y. 7/11/2018 tarihinde kollukta müdafii huzurunda alınan savunmasında; 2008 yılında Ö.F.Ş. ile Deniz Harp Okulunda okumaya başladığını, bu süreçte örgütün Ö.F.Ş. aracılığıyla kendisine ulaştığını, Ö.F.Ş.nin kendisini hafta sonu izinlerinde Üsküdar'daki bir eve götürdüğünü, bu evde ismini Y. olarak bildiği bir kişinin olduğunu, 2-3 ay boyunca hafta sonları bu eve gittiklerinde Y.nin kendilerine Fetullah Gülen'in kitaplarını okuyup videolarını izlettiğini, eve gidip geldikleri dönemde başvurucuyu da bu evde 2-3 kez gördüğünü söylemiş ve kendisine gösterilen fotoğraflar içerisinden başvurucuyu teşhis etmiştir.

ii. Sahil Güvenlik Komutanlığında üsteğmen olarak görev yapmaktayken kamu görevinden çıkarılan Ö.F.Ş. de benzer şekilde E.U.Y. ve başvurucu ile askerî öğrenci olarak okudukları dönemde Üsküdar'da bulunan bir eve gittiğini beyan etmiştir.

11. Celse arasında E.U.Y. ile Ö.F.Ş.nin tanık sıfatıyla beyanlarının alınması hususunda Mahkemece istinabe talebinde bulunulması üzerine Ö.F.Ş.nin Bandırma Ağır Ceza Mahkemesinde 10/12/2018 tarihinde tanık sıfatıyla beyanı alınmıştır. Ö.F.Ş. ifadesinde; 2008 yılının Eylül ayında Deniz Harp Okuluna girdiğini, başvurucu ile 2008 yılının sonunda okulda tanıştığını, okula başladıktan sonra FETÖ/PDY'nin kendisiyle bu örgütte yer alan E.U.Y. vasıtasıyla irtibata geçtiğini, sonra Üsküdar'daki bir eve gidip gelmeye başladığını, başvurucuyu da bu evde gördüğünü, başvurucuyla bu eve birkaç kez gidip sohbet adı altındaki toplantılara katıldığını ancak bir süre sonra kendisinin görüşmelere katılmamaya başladığını, bu nedenle örgüt mensuplarının kendisini ankesörlü hattan arayıp neden toplantılara gelmediğini sorduklarını, başvurucunun sonradan toplantılara katılmaya devam edip etmediğini bilmediğini, bu toplantılarda yemek yenilip sohbet edildiğini beyan etmiştir.

12. Yargılamanın 13/12/2018 tarihli celsesinde başvurucunun duruşmaya katılımı, tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumundan ses ve görüntü iletimi (SEGBİS) aracılığıyla sağlanmıştır. Başvurucu, bu celsede HTS kayıtlarına dair savunmasını tekrar etmiş; tanık E.U.Y.nin ifadesinin 2008 yılına ait olup suç unsuru taşıyan bir anlatım içermediğini dile getirmiştir.

13. E.U.Y. celse arasında istinabe yoluyla ve tanık sıfatıyla alınan ifadesinde; başvurucuyla ilkokulda, Heybeliada Deniz Okul Komutanlığında ve Deniz harp Okulunda birlikte okuduğunu, bu nedenle başvurucuyu çocukluğundan beri tanıdığını, kendisi hakkında yürütülen soruşturma sırasında verdiği ifadede başvurucuyla ilgili anlatımlarının doğru olduğunu, başvurucunun örgütle ilişkisinin ne zaman başladığını ve ne zamana kadar devam ettiğini bilmediğini, Harp Okulunda okurken Ö.F.Ş. ile gittikleri Üsküdar'daki evde başvurucuyu 2-3 kez gördüğünü, bu eve gittiklerinde başvurucunun kendileriyle değil de evdeki farklı bir grup içerisinde bulunduğunu, başvurucuya evin içerisinde rastladığını, başvurucunun sabit hatlardan arandığına dair bilgi sahibi olmadığını beyan etmiştir.

14. HTS kayıtlarının tevdi edildiği bilirkişi tarafından düzenlenen 24/12/2018 tarihli raporda; başvurucunun sabit hatlardan aranmasına dair tespitlerin HTS kayıtlarıyla birebir uyumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dosyaya sunulan bu rapor ile istinabe yoluyla alınan tanık beyanları başvurucunun hazır bulunduğu 7/3/2019 tarihli celsede başvurucu ve müdafiine okunmuştur. Başvurucu; önceki beyanlarına ek olarak tanıkların bahsettikleri Üsküdar'daki eve iki kez gittiğini, ancak bu evin örgüt evi olduğunu bilmediğini, tanıkların söylediklerinin aksine, tanıkların kendisini çağırması, derslerinin kötü olması ve üst sınıflardan bir kişinin ders anlatması nedeniyle eve gitmeyi kabul ettiğini, ancak ders notlarında olumlu bir değişiklik olmaması sonucunda eve gitmeyi bıraktığını, o dönemde örgüt mensuplarının kollanıp mezun olmalarının sağlandığını ancak tanıklar sınıfı geçtikleri hâlde kendisi kollanmadığı için sınıfta kaldığını beyan etmiştir. Başvurucu müdafii ise; bilirkişi raporunun hatalı olduğunu, ayrıca her iki tanığın istinabe mahkemelerince, kendilerinin hazır bulunmadıkları oturumlarda beyanlarının alınması nedeniyle tanıklara soru soramadıklarını dile getirmiştir.

15. Başsavcılık, bu celsede esas hakkındaki mütalaasını sunmuş ve başvurucunun ankesörlü/sabit hatlarla aranmak suretiyle örgütün askerî mahrem yapılanmasına dahil olduğu kanaatiyle atılı suçtan cezalandırılmasını talep etmiştir. Celse sonunda Mahkeme, başvurucuya esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmasını sunması için süre verilmesine ve 10/5/2019 tarihinde yapılması kararlaştırılan celsede başvurucunun hazır edilmesi için tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumuna müzekkere yazılmasına karar vermiştir.

16. Yargılamanın 10/5/2019 tarihli son oturumunda başvurucu duruşmada hazır edilmeyerek katılımı SEGBİS aracılığıyla sağlanmıştır. Bu celsede başvurucu müdafii, istinabe yoluyla beyanı alınan tanık E.U.Y.nin duruşma salonu dışında hazır bulunduğunu belirterek bu tanığın yeniden ifadesinin alınmasını talep etmiştir. Mahkeme ise; tanığın beyanının istinabe yoluyla usulüne uygun olarak alındığı ve dosyanın esas hakkındaki mütalaaya karşı beyan aşamasında olduğu gerekçesiyle talebin reddine dair ara karar vermiştir.

17. Bu celsede söz alan başvurucu; esas hakkında savunmasını mahkeme huzuruna gelerek vermek istediğini ancak elinde olmayan sebeplerle duruşmaya SEGBİS aracılığıyla katılımının sağlandığından yakınmıştır. Başvurucu ayrıca sabit hatlarla arandığı tarihlerde İstanbul'da görevli olmadığını, aramaların örgütsel amaçla yapılmadığını, tanık beyanlarının da kendisini suçlayıcı nitelikte olmadığını savunmuştur.

18. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 13 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkûmiyet kararında; başvurucunun G. Büfe'ye tahsis edilen sabit hattan 18/8/2013 tarihinde O.S. adlı kişi ile bir kez ardışık olarak arandığı, G. Büfe dışındaki diğer sabit hatlardan da 2/3/2013 ila 29/10/2015 tarihleri arasında toplam 53 kez arandığı, bu arama kayıtlarının örgütsel iletişim yöntemleriyle uyumlu olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında başvurucu hakkında beyanda bulunan tanıklar E.U.Y. ile Ö.F.Ş.nin ifadelerine de değinildikten sonra bu tanıkların başvurucu ile oldukları döneme ilişkin bilgi ve görgüye dayalı olarak beyanda bulundukları değerlendirilmiş ve tanık beyanları mahkûmiyet için delil olarak kabul edilmiştir. Diğer yandan, tanık beyanları doğrultusunda başvurucunun örgüt içerisindeki konumu, yaptığı görev itibarıyla örgüte sağladıkları fayda ve kastının yoğunluğu dikkate alınarak temel ceza alt sınırdan uzaklaşılarak belirlenmiştir.

19. Başvurucu müdafii -diğerlerinin yanı sıra- beyanları hükme esas alınan tanıkları

sorgulayamadıklarını ve hükmün kurulduğu son celsede taleplerine aykırı olarak başvurucunun duruşmaya katılımının SEGBİS aracılığıyla sağlandığına dair itirazlarını ileri sürerek Mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 27. Ceza Dairesi (Daire) 17/10/2019 tarihinde istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

20. Başvurucu müdafii Daire kararına karşı istinaf kanun yolu başvuru dilekçesinde ileri sürdüğü itirazlarını yineleyerek temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 3. Ceza Dairesi, 25/10/2021 tarihinde Dairenin esastan ret kararını onamıştır. Anılan kararda başvurucu hakkında yer verilen açıklamalar şöyledir:

"Her ne kadar mahkeme tarafından sanık Emre Sunar'ın ardışık aramaya dahil olduğu kabul edilmiş ise de; bu aramanın yukarıda anlatılan kriterlere uymaması, tekil aramalar ve tanık beyanları nazara alındığında sonuca etkili görülmemiştir.

...

İl Merkezindeki kontörlü telefon ve ankesörlü telefon olarak kullanımda olduğu tespit edilen telefon hatlarına yönelik CMK'nın 135/6. maddesi gereğince iletişimin tespiti kararları alındığı, bu kararlara dayanılarak (HTS) kayıtlarının incelenmesinde (soruşturma konusu suç ile ilgileri bulunmayan üçüncü kişilere ait veriler ayıklanarak);

Ayrıntıları hükme esas alınan 24.12.2018 tarihli bilirkişi raporunda açıklandığı üzere;

...

Sanık Emre Sunar'ın [...] nolu hatlardan 53 kez tekil olarak arandığı,

...

Tespit edilmiştir.

Sanıklar, aşamalarda alınan savunmalarında, söz konusu aramalara ilişkin makul bir açıklama getirememiştir.

Tüm bu açıklamalar karşısında somut olay irdelendiğinde;

Hukuka uygun olarak elde edilen (HTS) kayıtlarının incelenmesinde, '[...] sanıkEmre Sunar'ın [...] GSM nolu hattının İstanbul İl Merkezinde bulunan ücret karşılığı kullanıma sunulan farklı farklı kez sabit hatlı telefonlardan, (25.03.2012 – 24.10.2015) tarihleri arasında toplam 53 kez tekil [...] olarak arandığının' anlaşılması karşısında, arama sayısı, [ardışık ve periyodik olarak arandıkları tespit edilen diğer sanıklar açısından] aramaların ardışık ve periyodik olması, ardışık aranan kişilerin aynı rütbeden olması, aramaların gerçekleştirildiği zaman, konuşma süreleri, sanıkların farklı sabit hatlardan aranması, aranmaların makul görünmemesi nazara alındığında, sanığın örgütün iletişim metotlarından olan 'ankesörlü/sabit hatlardan aranma' gizli iletişim sistemine dahil oldukları dikkate alındığında, mahkemenin sanıkların örgüt üyesi olduklarına ilişkin kabulünde bir isabetsizlik olmadığı [anlaşılmıştır.]"

21. Başvurucu, nihai hükmü 9/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma ile tanık sorgulama hakları dışındaki şikâyetlerinin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerinin kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Duruşmada Hazır Bulunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucu; Mahkemece kendisinin son celsede bizzat hazır bulunması kararlaştırıldığı hâlde esas hakkındaki savunmasını yaptığı ve hükmün kurulduğu son celseye katılımının gerekçesiz ve rızasına aykırı olarak SEGBİS vasıtasıyla sağlandığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun müdafi yardımından yararlanmak suretiyle herhangi bir sınırlamaya maruz kalmadan ve teknik bir bağlantı sorunu yaşamadan etkili bir şekilde savunma yapma imkânı bulduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

25. Başvurunun bu kısmı adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı kapsamında incelenmiştir.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

27. Anayasa Mahkemesi Şehrivan Çoban ve Emrah Yayla ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) kararlarında duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, bu kararlarda öncelikle kişilerin talebine aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. Bu müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve ölçülülük yönünden inceleneceğini ifade etmiştir. Anılan kararlarda 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı, müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (Şehrivan Çoban, §§ 72-104; Emrah Yayla, §§ 58-86).

28. Anılan kararlarda ölçülülük yönünden yapılan incelemede ise başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebinin hangi zorlayıcı nedene dayanılarak kabul edilmediğinin ortaya konulmaması ve başvurucunun SEGBİS yoluyla katıldığı celselerde esaslı işlemlerin yapılması nedeniyle müdahalenin gerekli olmadığı değerlendirilmiştir.

29. Öte yandan Anayasa Mahkemesi daha önce adil yargılanma hakkı güvencelerinden açık veya örtülü şekilde feragat edilmesinin mümkün olduğunu belirterek feragatin Anayasa'ya uygun kabul edilebilmesi için feragat iradesinin açık olmasının ve sonuçlarının kişi yönünden makul olarak öngörülebilir olmasının gerektiğini belirtmiştir. Buna ek olarak asgari usul güvencelerinin sağlanmış olması, ayrıca adil yargılanma hakkından feragat edilmesini meşru olmaktan çıkaran üstün bir kamu yararının da bulunmaması gerekmektedir (Nurettin Balta, B. No: 2016/10023, 28/12/2021, § 45). Örtülü feragatin hangi durumlarda Anayasa'ya uygun kabul edileceğine ilişkin ilkeler genel olarak Ansar Onat (B. No: 2019/14515, 15/6/2022) kararında belirtilmiştir. Buna göre örtülü feragatin geçerli olabilmesi için feragat eden tarafın söz konusu eylemlerinin sonuçlarını makul olarak öngörebileceğinin ortaya konulması gerekir. Dolayısıyla yetkili yargı organları bu konuda varsayıma dayalı bir değerlendirme yapmamalıdır (duruşmada hazır bulunma hakkı bakımından yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Emrah Yayla, § 75). Bununla birlikte

adil yargılanma hakkı güvencelerinden feragat iradesi, bunu gösteren olguların bulunmasından veya suç isnadı altındaki kişinin tutum ve davranışlarından anlaşılabilir (Ansar Onat, § 21).

30. Başvuru konusu olayda yargılamanın birinci, üçüncü ve beşinci celselerine duruşma salonunda bizzat bulunarak katılan başvurucu, dördüncü ve hükmün kurulduğu altıncı celselere SEGBİS aracılığıyla katılmıştır. Ayrıca beşinci celsenin sonunda bir sonraki celsede hazır edilmesi kararlaştırılan başvurucu, bu ara karara rağmen son celseye SEGBİS aracılığı ile katılmış ve bu celsede başvurucu, esas hakkındaki savunmasını sunacağı bu celsede hazır bulunmak istediği hâlde elinde olmayan nedenlerle SEGBİS aracılığıyla hazır edildiğini beyan etmiştir. Mahkeme ise bir önceki celsede kararlaştırdığının aksine başvurucunun son celseye katılımının hangi nedenle SEGBİS aracılığıyla sağlandığı konusunda değerlendirmede bulunmamıştır.

31. Her ne kadar başvurucu, hükmün kurulduğu son celseye SEGBİS bağlantısı üzerinden katılmışsa da bu celsede başvurucunun esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmasını SEGBİS üzerinden değil duruşmada bizzat hazır bulunarak verme yönündeki talebini Mahkemeye ilettiği dikkate alındığında, başvurucunun açık bir şekilde duruşmada hazır bulunma hakkından feragat ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir.

32. Öte yandan suç tipi için kanunda belirlenen cezanın ağırlığı arttıkça duruşmada hazır bulunarak savunma yapmanın da öneminin artacağı hususunda tartışma bulunmamaktadır. Buna göre başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hapis cezasıyla cezalandırıldığı dikkate alındığında bizzat duruşmada hazır bulunmak suretiyle savunma yapma yönündeki talebinin önem arz ettiği vurgulanmalıdır (Mehmet Ergün [GK], B. No: 2019/34180, 25/7/2023, § 41).

33. Bu durumda başvurucunun talep etmesine rağmen esaslı bir işlemin yapıldığı duruşmaya SEGBİS aracılığıyla katılmak zorunda kaldığı somut olayda da yukarıda anılan kararlarda yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

35. Başvurucu, yokluğunda istinabe yoluyla dinlenen ve aleyhinde beyanda bulunan tanıkların tekrar dinlenmesi ve onlarla yüzleştirilmesi yönündeki taleplerinin kabul edilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Bakanlık görüşünde; istinabe yoluyla dinlenen tanıkların duruşmada okunan beyanlarına karşı başvurucunun itirazlarını etkili şekilde sunabildiği, kabul edilebilirlik incelemesi açısından mahkûmiyet kararında tanık beyanlarının belirleyici olup olmadığının ve başvurucunun huzura getirdiği tanığın ifadesinin huzurda yeniden alınmasına ilişkin talebinin soyut nitelikte olup olmadığının ve bu talebin dile getirildiği zamanın da gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

37. Başvurunun bu kısmı adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı kapsamında incelenmiştir.

38. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

39. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

40. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- SEGBİS gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

41. Somut olayda Mahkeme, aleyhe beyanda bulunan tanıklar E.U.Y. ve Ö.F.Ş.nin istinabe yoluyla alınan beyanlarını başvurucu ve müdafiine okumuş, başvurucu tarafından son celsede hazır edilen E.U.Y.nin kendisi ve müdafiinin de hazır bulundukları bu celsede yeniden ifadesinin alınması talebini ise reddetmiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Bununla birlikte, başvurucunun

duruşmalarda tanıkları sorgulayamadığından yakınıp son celsede bu durumu telafi etmek üzere tanık E.U.Y.yi hazır ederek tanığın beyanının kendisinin de hazır bulunduğu oturumda yeniden alınmasını talep ettiği gözetildiğinde, bu talebin tanık beyanının istinabe yoluyla usule uygun şekilde alındığı ve yargılamada esas hakkındaki savunmanın alınması aşamasına gelindiğinden bahisle reddedilmesinin makul ve yeterli gerekçe içerdiğinden söz etmek mümkün görünmemektedir. Ancak geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

42. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegane delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati, B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

43. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararında bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır.

44. Yargıtay, kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için somut olayın özelliğine göre yapılması gerekli görülen araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (bkz. Murat Albayrak [GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023 § 131).

45. Yargıtay kararlarında, anılan iletişim yönteminin örgütsel boyutuna dair yapılan açıklamalar doğrultusunda FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına mensup kişilerin birbirleriyle gizlilik içerisinde iletişimi sağlamak amacıyla bu yöntemi kullandıkları değerlendirilmiştir. Yargıtay içtihatlarında sonuç olarak bir askerî personelin örgütün gizlilik ve deşifre olmamak kuralına riayetle, örgütün talimatı ile ve örgütsel irtibatı sağlamak maksadıyla kamuya açık ve birbirinden bağımsız market, büfe, kırtasiye, lokanta vb. gibi sair işletmelerde kurulu bulunan, ücret karşılığı kullanılan sabit hat veya ankesörlü hatlar ile mahrem imam tarafından arandığının, her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate

ulaştıracak somut olgu ve teknik verilerle tespit edilmesi ve yargılama yapan mahkemenin de tam bir vicdani kanaate ulaşması hâlinde bu verilerin HTS kayıtlarının kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olduğu kabul edilmiştir (bkz. Murat Albayrak § 127).

46. Bu bağlamda, anılan kararda örgütün söz konusu iletişim yöntemine dair uyguladığı tedbir kuralları dikkate alınarak kolluk makamlarınca söz konusu hatlarla ilgili olarak kişiselleştirilmiş ayrıntılı analiz raporu düzenlenmesinin önemine vurgu yapılmıştır. Bunun yanı sıra, BTK'dan baz istasyonlarını ve "0" saniyeli çağrıları da kapsayan HTS kayıtlarının getirtilmesi, bu yöntemle arandığı tespit edilen kişilerin görev yaptıkları diğer şehirlerde de aynı yöntemle aranıp aranmadığına dair analiz raporu düzenlenmesi, mahrem yapılanmaya yönelik adli işlemler kapsamında haklarında soruşturma veya kovuşturma bulunan kişiler arasında itiraflarda bulunanların beyanlarının temin edilmesi ve gerektiğinde bu kişilerin de tanık sıfatıyla ifadelerinin alınması gerektiği değerlendirilmiştir (bkz. Murat Albayrak, § 132).

47. Somut olayda Mahkeme; başvurucunun örgütün sivil mahrem imamı konumundaki kişiler tarafından ankesörlü/sabit hatlardan farklı tarihlerden bir kez ardışık, elli üç kez de tekil olarak aranmak suretiyle "ankesörlü/sabit hatlardan aranma" gizli iletişim sistemine dâhil olmak suretiyle örgütün askerî mahrem yapılanmasında yer aldığına ve iki tanığın katıldıkları örgütsel toplantılarda başvurucuyu da iki-üç kez gördüğüne dair ifadelerine istinaden mahkûmiyet hükmü kurmuş, temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak belirlenmesinde tanık beyanlarını da aleyhe delil olarak değerlendirmiştir.

48. Yargıtay kararında ise, sivil mahrem imamlar tarafından başvurucunun GSM hattına yapılan aramaların ardışık değil tekil nitelikte olduğuna dair tespitte bulunulduktan sonra Mahkemenin ardışık aramaya dair hatalı değerlendirmesinin tekil aramalar ve tanık beyanları birlikte değerlendirildiğinde mahkûmiyet kararı açısından esasa etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda, yalnızca istinabe yoluyla alınan ifadelerinin okunmasıyla yetinilen tanıkların, başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesinde önemli ağırlıkta bir delil olarak dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların ifadelerinin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

49. Son olarak yargılama sürecinde başvurucuya olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak gerekçeli kararda, 2008 yılında birkaç kez katıldığını kabul ettiği toplantıların örgütsel nitelikte olmadığını savunan başvurucunun, bu toplantıların örgüt mensupları tarafından organize edilen örgütsel toplantı olduğu yönündeki sorgulanamayan tanık beyanlarını doğrulayan başkaca delillere dayanıldığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Dahası 5271 sayılı Kanun'un 180. maddesinin " ...tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır." şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen Mahkemenin sözü edilen tanıkları SEGBİS yoluyla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye de ulaşılamadığı gibi başvurucunun son oturumda hazır ettiği tanık E.U.Y.nin dinlenmemesi hususunda geçerli bir neden de ortaya konulmamıştır. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada dinlenmemelerinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

50. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

51. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

52. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

53. Bu konuda önemle belirtilmelidir ki bireylerin suçlu olup olmadığına karar vermek veya verilen cezanın daha hafif ya da ağır olması gerekip gerekmediğini belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67). Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak uyuşmazlığı çözen ve kanun yolu denetimini yapan mahkemelere aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işleyip işlemediği yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede mahkemenin mevcut belgelerle birlikte delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

54. Öte yandan yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin duruşmada hazır bulunma ve tanık sorgulama haklarının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/35, K.2019/195) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.C.

B. No: 2022/19498 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/19498

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A. C. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/19498)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : A.C.

Vekili : Av. Harun KILINÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanığın duruşmada sanık tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1991 yılı doğumlu olan başvurucu, bireysel başvuru konusu olayların meydana geldiği tarihte Hatay ilinde astsubay olarak görev yapmaktadır.

3. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) hakkında Ağrı ve Körfez Cumhuriyet Başsavcılıklarınca yürütülen farklı soruşturmalar kapsamında ifade veren şüpheliler T.K. ve O.Ç., başvurucu hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Şüpheli O.Ç. beyanlarında özetle 2013-2014 yıllarında Balıkesir'de örgüt abisi Rıdvan kod adlı kişinin evinde örgütsel toplantılar gerçekleştirildiğini ve başvurucunun kendileriyle bu örgütsel toplantılara katıldığını belirtmiştir. Ayrıca şüpheli T.K. ifadesinde başvurucunun, Rıdvan kod adlı kişinin talebi üzerine örgüte himmet adı altında para verdiğini iddia etmiştir.

4. Öte yandan dosya içerisinde yer alan 10/3/2020 tarihli Ankesör/Büfe Analiz Raporuna göre; başvurucunun kullandığı tespit edilen 505...87 numaralı GSM hattının, FETÖ/PDY'nin Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) görevli örgüt üyelerinden sorumlu sivil imamlarının örgüt mensubu asker şahıslarla iletişimde kullandıkları ankesör-büfe-sabit hatlarından 23/9/2012–26/7/2015 tarihleri arasında İstanbul, Balıkesir ve Ankara illerinden 105 kez arandığı, ardışık olarak 20 grup ardışık aranma kaydının bulunduğu belirtilmiştir.

5. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucuhakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu, soruşturma kapsamında alınan ifadelerinde tanık beyanlarını ve atılı suçlamayı reddetmiştir.

6. Başsavcılık tarafından başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılması talebi ile 24/9/2020 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İddianamede; başvurucu hakkında aleyhe beyanda bulunan tanıklar O.Ç. ve T.K.nın beyanlarının yanı sıra başvurucunun kullandığı tespit edilen GSM hatlarının FETÖ/PDY'nin TSK'da görevli örgüt üyelerinden sorumlu sivil imamlarının örgüt mensubu asker şahıslarla iletişimde kullandıkları ankesör-büfe-sabit hatlarından İstanbul, Balıkesir ve Ankara illerinden 105 kez arandığı ve 20 grup ardışık aranma kaydına delil olarak yer verilmiştir.

7. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen yargılamada başvurucu ve diğer iki sanık hakkında yetkisizlik kararı verilerek dosyanın görevli ve yetkili terör suçlarına bakmakla görevli Hatay Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

8. Başvurucu hakkında yargılamaya Hatay 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) başlanmıştır. Mahkemece 11/11/2020 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda tanıklar O.Ç. ve T.K.nın dinlenilmesi için gerekli işlemlerin yapılmasına, Hatay TEM Şube Müdürlüğüne müzekkere yazılarak başvurucu hakkında iddianamede belirtilenler dışında tüm Türkiye çapında ardışık veya tekil arama kaydı olup olmadığı hususunda sorgulama yapılarak sorgu sonucunun gönderilmesinin istenilmesine karar verilmiştir. Başvurucu ile ardışık arandığı bildirilen şahıslar ile ilgili soruşturma olup olmadığının bildirilmesi için İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına müzekkere yazılmasına ve başvurucunun kullanımında olan GSM hattının 1/1/2010 ile 31/12/2016 tarihleri arasındaki HTS kayıtlarının getirtilmesine, gelen kayıtların Hatay TEM Şube Müdürlüğüne gönderilerek başvurucu hakkında tüm Türkiye çapında ardışık veya tekil arama kaydı olup olmadığı, varsa buna ilişkin analiz raporunun oluşturulmasının istenmesine karar verilmiştir. Bununla birlikte FETÖ/PDY kapsamında incelenen diğer şahıslar veya şirketler ile mali ilişkisi olup olmadığı, hesaplarına vadeli veya vadesiz toplu para yatırılıp yatırılmadığı gibi ayrıca şüpheli para hareketleri gerçekleştirip gerçekleştirmediklerinin araştırılması ve düzenlenecek raporun gönderilmesi için Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Başkanlığına müzekkere yazılmasına karar verilmiştir. Duruşmanın ilk celsesinin 28/1/2021 tarihinde görülmesi de kararlaştırılmıştır.

9. Dosyaya gönderilen 10/3/2021 tarih ve 2020-892-72 sayılı MASAK Mali Analiz raporunda; başvurucu adına Bank Asya'da açılmış herhangi bir hesabın bulunmadığı ancak haklarında FETÖ/PDY'ye üye olmak suçundan işlem yapılan birçok şahısla para hareketleri olduğunun belirtildiği görülmüştür.

10. Başvurucunun sabit hatlardan veya ankesörlü telefonlardan diğer örgüt üyesi olan askeri şahıslar ile ardışık olarak aranıp aranmadığı konusunda yapılan çalışma sonucunda düzenlenen sorgu ve analiz raporuna göre başvurucunun kullanıcısı olduğu GSM hattından 2012-2014 tarihleri arasında İstanbul ve Balıkesir illerinden kendisi gibi TSK mensubu

astsubay rütbesinde birçok şahıs ile hafta içi mesai saatleri dışında ya da hafta sonları sabit hatlardan 21 kez ardışık olarak arandığı tespit edilmiştir.

11. Yargılama kapsamında tanık O.Ç.nin ifadesi Karabük Ağır Ceza Mahkemesi huzurunda 28/12/2020 tarihinde istinabe yoluyla alınmıştır. Tanık O.Ç. ifadesinde; Balıkesir Kara Kuvvetleri Komutanlığı Bakım ve Eğitim Merkez Komutanlığında görev yaptığı dönemde 2014 yılında başvurucuyla tanıştığını belirtmiştir. Dışarı çıktıklarında askerî öğrencilerle ilgilenen örgüte bağlı Rıdvan isimli şahsın onları örgüte bağlı evlere götürdüğünü, bu evlerde birkaç kez başvurucu ile karşılaştığını, örgüte ait evlerde sadece sohbet ettiğini, orada genelde Kur'an-ı Kerim ve örgüt elebaşısının kitaplarını okuduklarını anlatmıştır. Örgüte ait evlerde kurban zamanında kendilerinden kurban bağışı adı altında para istendiğini, kendisinin gönüllü olarak 300 TL verdiğini ancak başvurucunun himmet adı altında bağışta bulunup bulunmadığı konusunda bilgi sahibi olmadığını beyan etmiştir.

12. Tanık T.K.nın ifadesi ise Gökçebey Asliye Ceza Mahkemesi huzurunda 25/1/2021 tarihinde istinabe yoluyla alınmıştır. Tanık T.K. ifadesinde hazırlık beyanından farklı olarak; başvurucuyu örgütsel toplantılarda sadece bir kere gördüğünü ve başvurucunun örgütle başka herhangi bir bağlantısının olup olmadığı konusunda bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir.

13. Mahkemenin 28/1/2021 tarihinde yapılan duruşmasına başvurucu, bulunduğu Ceza İnfaz Kurumundan Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) vasıtasıyla katılmıştır. Aynı tarihli duruşmada başvurucuya tanıklar O.Ç. ve T.K.nın istinabe yoluyla alınan beyanları okunmuştur. Başvurucu, müdafii eşliğinde savunmasını yapmıştır. Başvurucu savunmasında özetle tanıkların beyanlarının çelişkili olduğunu ifade ederek üzerine atılı suçlamayı kabul etmemiştir. Cumhuriyet savcısı esas hakkında mütalaasını sunarak başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir. Duruşma sonunda, başvurucu müdafiine esas hakkında savunmada bulunmak için süre verilmiştir.

14. 25/3/2021 tarihinde yapılan son duruşmaya başvurucubulunduğu Ceza İnfaz Kurumundan SEGBİS vasıtasıyla katılmıştır. Gelen ardışık ve tekil arama kayıtları başvurucuya okunmuş; başvurucu en son tekil aranmasının arkadaşının kız arkadaşı tarafından gerçekleştirilmiş olabileceğini, bir kısmının devre arkadaşları tarafından olabileceğini, diğerlerini tam olarak hatırlayamadığını, ardışık arandığı iddia edilen kişilerden bir kısmını tanımadığını, neden arandığını da hatırlayamadığını belirtmiştir. Bu celse Başsavcılık esas hakkında mütalaasını sunmuş, başvurucu mütalaaya karşı savunma yaparak suçlamayı reddetmiştir. Mahkemece başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Kararda, istinabe yoluyla dinlenen tanıklar O.Ç. ve T.K.nın beyanları, MASAK Mali Analiz raporu ile başvurucu hakkında düzenlenen HTS analiz kayıtlarındaki ardışık ve tekil aramalara ilişkin tespit ve analizler Mahkemece delil olarak hükme esas alınmıştır. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Yukarıda yapılan açıklamalar ile tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütüyle irtibatını mahremiyet çerçevesinde sakladığı, HTS kayıtları kapsamında sanığın çeşitli tarihlerde askeri mahrem yapıya özgü şekilde kısa süreli sabit hattan arandığı, sanığın askeri mahrem yapı içerisinde örgütçe belirlenen gizlilik kurallara uyarak sohbet toplantılarına katıldığı ve mahrem örgüt sorumlusu ile görüştüğü, bu durumun tanık [O.Ç.] ve [T.K.] beyanlarıyla sabit olduğu, bu itibarla örgüt liderinin gizlilikle ilgili talimatlarına uyarak örgüt hiyerarşisine dahil olduğu, sanığın eylemlerinin

silahlı terör örgütünün hiyerarşik yapısına dahil olduğunu gösterir biçimde çeşitlilik, devamlılık ve yoğunluk içermesi dikkate alındığında sanığın örgüt üyesi olarak kabul edilmesi gerektiği anlaşılarak suçun işleniş biçimi, sanığın TSK içerisindeki görevi, konumu, suç işleme kastının yoğunluğu ve eylemin özellikleri nazara alınarak alt sınırdan bir miktar uzaklaşılarak sanığın eylemine uyan TCK 314/2, TMK 5/1 maddeleri gereğince cezalandırılmasına karar verilmiş, aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

15. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Başvurucu, istinaf ve gerekçeli temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- tanıkların hiçbirinin Mahkeme huzurunda dinlenmediğini belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir.

16. Başvurucu10/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

18. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne belirleyici ölçüde esas alınan tanıkların duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanığa soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Bakanlık görüşünde; tanıkların beyanlarının istinabe suretiyle alındığı, bu beyanların duruşmada başvurucuya okunduğu ve bu beyanlara karşı başvurucunun itirazlarını ileri sürebilme olanağına sahip olduğu belirtilmiştir. Ayrıca başvurucu ve müdafiinin tanıkların duruşmada dinlenmesi yönünde bir talebinin olmadığı ve mahkûmiyet kararında tanık beyanlarının yanı sıra başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan hakkında işlem yapılan birçok şahısla para hareketlerinin olduğunu gösteren MASAK raporuna ve başvurucunun TSK mensubu astsubay rütbesinde birçok şahıs ile sabit hatlardan 21 kez ardışık olarak arandığını gösteren HTS analiz kayıtlarına da delil olarak dayanıldığı, bu hususun tanık beyanlarının yalnızca veya belirleyici ölçüde hükme esas alınıp alınmadığı konusunda yapılacak incelemede göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarına atıfta bulunarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını tekrarlamıştır.

20. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ.M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması

adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ.M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

23. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).Bundan başka, tanıkların, onlara soru sorulmasına imkân sağlayacak şekilde aynı andases ve görüntü nakleden vasıtalarladinlenmesi de savunma tarafına sağlanabilecek telafi edici güvencelerden biri olarak değerlendirilebilir (bkz. Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964, 21/9/2022 § 36).

24. Somut olayda Mahkemece, konutu yargı çevresi dışında bulunan tanıkların duruşmaya getirilmesinin zor olup olmadığıyla ilgili bir değerlendirme yapılmamış; tanıkların konutunun yargı çevresi dışında olması istinabe yoluyla dinlenmesi için yeterli bir sebep sayılmıştır. Başvurucununsöz konusu tanıklara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlenmediği de belirtilmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir. Ancak buna ilişkin bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

25. Mahkeme, mahkûmiyet kararında başvurucunun TSK mensubu astsubay rütbesinde birçok şahıs ile sabit hatlardan 21 kez ardışık olarak arandığını gösteren HTS analiz kayıtlarına ilişkin tespite ve başvurucunun duruşmada sorgulamadığı tanıklar O.Ç. ve T.K.nın beyanlarına dayanmıştır.

26. Yargıtay kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen araştırma

işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (bkz. Murat Albayrak [GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023 § 131).

27. Yargıtay kararlarında, anılan iletişim yönteminin örgütsel boyutuna dair yapılan açıklamalar doğrultusunda FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına mensup kişilerin birbirleriyle gizlilik içerisinde iletişimi sağlamak amacıyla bu yöntemi kullandıkları değerlendirilmiştir. Yargıtay içtihatlarında sonuç olarak bir askerî personelin örgütün gizlilik ve deşifre olmamak kuralına riayetle, örgütün talimatı ile ve örgütsel irtibatı sağlamak maksadıyla kamuya açık ve birbirinden bağımsız market, büfe, kırtasiye, lokanta vb. gibi sair işletmelerde kurulu bulunan, ücret karşılığı kullanılan sabit hat veya ankesörlü hatlar ile mahrem imam tarafından arandığının, her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak somut olgu ve teknik verilerle tespit edilmesi ve yargılama yapan mahkemenin de tam bir vicdani kanaate ulaşması hâlinde bu verilerin - HTS kayıtlarının- kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olduğu kabul edilmiştir (bkz. Murat Albayrak § 127).

28. Bu bağlamda, anılan kararlarda örgütün söz konusu iletişim yöntemine dair uyguladığı tedbir kuralları dikkate alınarak kolluk makamlarınca söz konusu hatlarla ilgili olarak kişiselleştirilmiş ayrıntılı analiz raporu düzenlenmesinin önemine vurgu yapılmıştır. Bunun yanı sıra, BTK'dan baz istasyonlarını ve "0" saniyeli çağrıları da kapsayan HTS kayıtlarının getirtilmesi, bu yöntemle arandığı tespit edilen kişilerin görev yaptıkları diğer şehirlerde de aynı yöntemle aranıp aranmadığına dair analiz raporu düzenlenmesi, mahrem yapılanmaya yönelik adli işlemler kapsamında haklarında soruşturma veya kovuşturma bulunan kişiler arasında itiraflarda bulunanların beyanlarının temin edilmesi ve gerektiğinde bu kişilerin de tanık sıfatıyla ifadelerinin alınması gerektiği değerlendirilmiştir (bkz. Murat Albayrak § 132).

29. Somut olayda HTS analiz raporunda belirtilen aramaların, Yargıtay tarafından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmalar sonucu tespit edilmiş aramalar olup olmadığı gerekçeli karardan anlaşılamamaktadır. Diğer bir ifadeyle, bahsi geçen HTS analiz raporunun, örgütün iletişim yöntemine dair uyguladığı tedbir kuralları dikkate alınarak kolluk makamlarınca düzenlenmesi gerektiği Yargıtay içtihatlarında belirtilen kişiselleştirilmiş ayrıntılı analiz raporuna karşılık gelip gelmediği dosya kapsamından anlaşılamamaktadır. Mahkeme başvurucunun bu yöndeki itiraz ve savunmasını karşılamak üzere HTS verilerinin bilirkişi marifetiyle incelenmesi ve buna göre teknik bir rapor hazırlanması yönünde de araştırma yapmamıştır.

30. Mahkûmiyete esas alınan başvurucuya ait ankesörlü aramalar -yukarıda yer verilen değerlendirmelere göre- Yargıtay kararları çerçevesinde nazara alındığında, Mahkemenin istinabe yoluyla alınan tanık beyanlarına dayanarak başvurucunun atılı suçu işlediği sonucuna ulaştığı anlaşılmaktadır. Nitekim Mahkeme gerekçesinde, başvurucunun çeşitli tarihlerde askerî mahrem yapıya özgü şekilde sabit hattan arandığının, askeri mahrem yapı içerisinde örgütçe belirlenen gizlilik kurallara uyarak sohbet toplantılarına katıldığının ve mahrem örgüt sorumlusu ile görüştüğünün tanıklar O.Ç. ve T.K. beyanlarıyla sabit olduğu açıkça vurgulanmıştır (bkz. § 14). Buna göre duruşmada dinlenmeyen tanık beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

31. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların başvurucunun da

onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuşsa da başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanığın beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanları dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları, belirleyici ölçüde hükme esas alınmış olduğu hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

33. Başvurucu; ihlal tespiti ile yeniden yargılama yapılmasını, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

34. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. Belirtilmelidir ki suçlu-suçsuz kararı vermek ya da daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 67). Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemelere aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

36. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence

içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar, B.No:2013/1664, 16/7/2014,§ 53).

37. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/362, K.2021/233) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

METİN FEYZİOĞLU

B. No: 2022/26271 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/26271

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

METİN FEYZİOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/26271)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Metin FEYZİOĞLU

Vekili : Av. Muhammet Furkan KAMALAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kendisine yöneltilen birtakım ifadeler sebebiyle açtığı manevi tazminat davasının reddedilmesinin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. 1969 doğumlu olan başvurucu, ceza hukuku profesörü olup 2013-2021 yılları arasında Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı yapmıştır. 30/10/2022 tarihinde Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliğine atanmıştır.

3. Başvurucunun isminin ve fotoğrafının yer aldığı bir Facebook paylaşımındaki ifadeler şöyledir:

"Başaracağız! Başaracağız! Türkiyeyi iç savaşa sürüklemek isteyen hain fetöcüleri ve bu hainlerle el ele vermiş olan Pkk'lıları ve onların tetikçişi hain Dhkpc'lileri ve her türlü terör örgütünü Allah'ın izniyle Türk milleti ve Türk devleti kahredeceğiz. Metin Feyzioğlu Türkiye Barolar Birliği Başkanı"

4. Mezkûr paylaşımın altına 4/2/2019 tarihinde aşağıdaki yorum yapılmıştır:

"Pezevenkler 28 Şubatta iki milyon kişi ölmüş önemli değil diyorlardı irtica pkk'dan daha tehlikeli diyorlardı ne oldu da bizleri düşünür oldular"

5. Başvurucu söz konusu yorumda kendisine hakaret ettiği iddiasıyla paylaşımı yapan kişi (davalı) aleyhine 7.000 TL'lik manevi tazminat davası açmıştır. İlk derece mahkemesi manevi tazminat isteminin reddine karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde ihtilafa konu sosyal medya paylaşımında genel ifadeler kullanıldığını, başvurucunun açıkça hedef alındığının tespit edilemediğini, matufiyet şartının sağlanamadığını, kişilik haklarına saldırının gerçekleşmediğini değerlendirmiştir.

6. İlk derece mahkemesi kararının istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi istinaf isteminin reddine kesin olarak karar vermiştir. İlgili kararın gerekçesinde, kamunun tanıdığı kişilerin şeref ve itibarı ile ifade özgürlüğünün çatıştığı durumda ikisi arasında makul bir denge kurulması gerektiği belirtilmiş; açıkça Anayasa Mahkemesinin dengeleme ölçütlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda, ihtilafa konu ifadelerin başvurucunun açıklaması üzerine kendisinin bir dönemin mağduru olduğunu düşünen davalı tarafından cevaben sarf edildiğini, yasa dışı örgütlerle ilgili açıklamaya tepki niteliğinde olduğunu kabul eden Bölge Adliye Mahkemesi, ifadenin bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun kişiliğini değil beyanlarını hedef aldığını, davalının asıl eleştirisinin 28 Şubat sürecinde yapılan haksızlıklara ilişkin olduğunu, ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını vurgulamıştır.

7. Başvurucu vekilinin ilgili kararı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden 3/3/2022 tarihinde öğrendiği tespit edilmiştir. Başvurucu 16/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; davalının, fotoğrafının altına yaptığı yorumla kendisine hakaret ettiğini, savcılığa sunulan şikâyet dilekçesi ile davalı aleyhine kovuşturma yapıldığını ve davalının alenen hakaret suçunu işlediğinin kabulü ile davalıya adli para cezası verildiğini, hükmün açıklanmasının geri bırakıldığını belirtmiştir. Başvurucu, buna rağmen hukuk yargılamasında "pezevenk" kelimesinin ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını değerlendiren yargı mercilerinin kararının açıkça başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

9. Başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Somut olayda, başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı ile davalının ifade özgürlüğünün çatıştığı görülmektedir. Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde şeref ve itibarın korunması hakkı ile davalının Anayasa’da güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir denge kurması gerekir. Bu kapsamda dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile

karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2), B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

10. Davalının ihtilaflı yorumu kendisine hakaret etme amacıyla yaptığını ileri süren başvurucu, ülke çapında tanınırlığı yüksek bir kişidir. Başvurucu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde profesör olarak görev almış, daha sonra Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı yapmıştır. Başvurucu uzunca bir süre Türkiye'nin devlet ve toplum hayatına ilişkin tartışmalarda aktif olarak yer almıştır. Davalı ise söz konusu paylaşımında, başvurucunun sözlerinden hareket ederek 28 Şubat sürecinden günümüze, siyasi duruşlarını değiştirenleri genelleme yoluyla eleştirmiştir. 28 Şubat süreci olarak adlandırılan dönemde mağduriyet yaşadığı tahmin edilen davalının, yıllar içerisinde politik arenada yer alan kişilerin düşünce ve tutumlarındaki değişimleri samimi bulmadığını sert bir üslupla dile getirdiğini değerlendirmek mümkündür.

11. Kullanılan dil ve üslup Türk toplumunun bir kısmı tarafından kaba bulunabilir ve ifadeler muhatabı açısından rahatsız edici olabilir. Ancak Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında benimsediği gibi demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olan ve toplumun

ilerlemesi ve bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil eden ifade özgürlüğü, sadece kabul gören veya zararsız yahut kayıtsızlık içeren bilgiler ya da fikirler için değil, aynı zamanda kırıcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerlidir (Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35; Bekir Coşkun, § 52). Her ne kadar söyleyeninin tek amacının hakaret etmek olduğu saldırgan bir söylem ifade özgürlüğü korumasının dışında kalabilse de üslubun bir parçasını oluşturabilen kaba ve nezaket dışı ifadeler ifade özgürlüğü korumasından faydalanabilir (Ceyhun Tunç, B. No: 2017/20822, 14/9/2021, § 43).

12. Somut olaya gelince, her ne kadar yargı mercileri Anayasa Mahkemesinin ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında dengeleme yaparken dikkate alınması gerektiğini vurguladığı kriterler ışığında ayrıntılı bir değerlendirme yapmışsa da Anayasa Mahkemesi somut olayda sarf edilen "pezevenk" ifadesinin ifade özgürlüğü sınırları içinde kalamayacağını değerlendirmiştir. Zira söz konusu ifade her ne kadar belli bir bağlam içinde ve önceki ifadeye cevap mahiyetinde kullanıldığında ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilebilse de (bu yönde bkz. Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (5), B. No: 2017/4786, 28/1/2020, § 39) somut olayda davalı, başvurucunun başka bir konudaki düşünce açıklamasına cevap olarak anılan ifadeyi ilk kez kullanmıştır. Bu durumda başvurucunun açıklamasına karşı davalının sarf ettiği sözün net bir bağlam ilişkisi olduğu değerlendirilememektedir. Şu hâlde, yargı mercilerinin ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasındaki dengeleme yaparken başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkına yaptığı müdahalenin demokratik toplumda zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşıladığı söylenemez.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi, yeniden yargılama talebi kabul görmezse 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

15. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

16. Başvurucunun terditli talebiyle bağlı kalınarak manevi tazminat takdir edilmemiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkınınİHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin şeref ve itibarın korunması hakkınınihlalinin sonuçlarının ortadan

kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 5. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2020/83, K. 2021/627) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHİM KILIÇ

B. No: 2022/33881 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/33881

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHİM KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/33881)

Karar Tarihi:12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Abdurrahim KILIÇ

Vekilleri : Av. Mehmet NAS

Av. Abdullah BAŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; üzerinde "Kürdistan" ibaresi ile kırmızı ve yeşil renk şeritler arasında yirmi bir saçaklı Mezopotamya Güneşi amblemi olan tişört giymesi nedeniyle terör örgütünün propagandasını yapma suçundan cezalandırılmasının başvurucunun ifade özgürlüğünü, esas hakkındaki mütalaa tebliğ edilip buna ilişkin savunması alınmadan karar verilmesinin savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

2. Kolluk görevlilerince düzenlenen tutanağa göre başvurucu, yukarıda yazılı amblem ve ibareler bulunan tişörtü giyerek Dargeçit ilçesinde bulunan bir pastane önünde herkes tarafından görülebilecek şekilde beklediği tespit edilmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun anılan tişörtü giymesinin terör örgütünün propagandasını yapma suçunu oluşturduğundan bahisle iddianame düzenlemiştir.

3. Midyat Ağır Ceza Mahkemesi 30/6/2016 tarihinde başvurucuyu 12/4/1991 tarihli ve 3713

sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca terör örgütü propagandasını yapmak suçundan 7.300 TL adli para cezasıyla cezalandırılmıştır. Mahkeme gerekçesinde; “beyaz renkli üzerinde göğsünün sağ kısmında kırmızı ve yeşil renk şerit ile bu şeritler arasında 21 saçaklı Mezopotamya Güneşi amblemi ve göğsün ön kısmında 'Kürdistan' ibaresi bulunan tişörtü[n] giy[ilmesinin]" terör örgütü propagandası suçunu oluşturduğu belirtilmiştir.

4. Anılan hükmün temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 28/12/2021 tarihinde hükmü onamıştır. Başvurucu, nihai hükmü 16/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 18/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu, herhangi bir terör örgütü ile ilişkilendirilemeyecek nitelikte bazıibareler olan bir tişört giymesi nedeniyle cezalandırılmasının ifade hürriyetini ihlal ettiğinden yakınmıştır. Bakanlık, başvurunun kanun yolu şikâyeti niteliğinde olması nedeniyle kabul edilmez olduğu görüşünü bildirmiştir. Bakanlık ayrıca başvurucunun terör örgütünü simgeleyen ve "Kürdistan" yazılı tişört giyerekterörizmin amacını ve araçlarını meşru gösterecek şekilde propaganda yaptığını belirterek eylemin ifade özgürlüğü kapsamında olmadığını açıklamıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

6. Başvuru ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

7. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı kabul edilmiştir. Müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sınırlama sebeplerinden millî güvenlik, kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması amacıyla yapıldığı anlaşılmıştır. Bu belirlemenin ardından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk yönünden inceleme yapılacaktır.

8. Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kararında bir propaganda faaliyetinin cezalandırılabilmesi için olayın somut koşullarında belirli oranda tehlikeye neden olduğunun gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir (diğerleri arasından bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 84; Ayşe Çelik, B. No: 2017/36722, 9/5/2019, § 47; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 64; Meki Katar, [GK], B. No: 2015/4916, 3/10/2019, § 53; Ömer Faruk Gergerlioğlu [GK], B. No: 2019/10634, 1/7/2021, § 175; terör örgütünün propagandasını yapma suçunun Türk hukukundaki görünümüne ilişkin tespitler için Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 115-118; terör örgütü propagandası suçunun tanımına vesuçun tespitine yönelik değerlendirmeler için Ömer Faruk Gergerlioğlu, §§ 155-163, 175; Figen Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri, B. No: 2016/39759, 30/3/2022, § 73; Ahmet Aslan, B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 54; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 86).

9. Bunun yanında bir usul güvencesi olan gerekçeli karar hakkının maddi haklara etkisi yönünden de Anayasa Mahkemesi, çok sayıda kararında ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın ilgili maddelerini ihlal edeceğini ifade etmiştir (diğerleri arasından bkz. Ayhan Ölmez ve diğerleri, B. No: 2015/15090, 11/2/2021, § 46; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128,

7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120; Sırrı Süreyya Önder, § 60; Candar Şafak Dönmez [GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020, § 53; Atilla Yazar ve diğerleri [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 127).

10. Bir düşünce açıklamasının veya kullanılan bir sembolün terörün veya terör örgütünün propagandası olduğu iddia edildiğinde değerlendirilecek en önemli unsur bu ifadelerin yahut sembollerin gerek içeriği ile gerekse açıklandığı ortamın niteliği dikkate alındığında şiddete yol açma potansiyelinin bulunup bulunmadığıdır (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 127; Sırrı Süreyya Önder, § 80). O hâlde Anayasa Mahkemesince çözümlemesi gereken mesele yargı merciinin somut olayın koşullarında başvurucunun anılan tişörtü giymesi nedeniyle kişileri terör suçlarının işlenmesine teşvik ettiğini ya da bunları meşru göstermek niyetinde bulunduğunu ikna edici bir biçimde ortaya koyup koymadığıdır.

11. Somut olayda ilk derece mahkemesi, başka hiçbir gerekçeye yer vermeksizin yalnızca “Kürdistan" ibaresi ile kırmızı ve yeşil renk şeritler arasında yirmi bir saçaklı Mezopotamya Güneşi amblemi bulunan tişörtü giymesi nedeniyle başvurucuyu terör örgütünün propagandasını yapma suçundan cezalandırmıştır. Kararda, söz konusu amblem ve simgelerin ne anlama geldiği, herhangi bir terör örgütüyle bağlantısı olup olmadığı, şiddete yol açma potansiyelinin bulunup bulunmadığı açıklanmamıştır. Ayrıca anılan tişörtün giyilmesinin ne şekilde şiddete teşvik ettiği, şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösterdiği veya övdüğü hiçbir şekilde irdelenmediği gibi somut koşullar dikkate alınarak belirli oranda tehlikeye neden olduğu veya şiddet kullanımını, silahlı direnişi ya da başkaldırıyı doğrudan veya dolaylı teşvik ettiği yönünde de herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır ("Kürdistan" ifadesi nedeniyle terör örgütü propagandası suçundan cezalandırmanın -konuşmanın bağlamı gözetilerek- ifade hürriyetini ihlal ettiğine ilişkin değerlendirmeler için bkz. Sırrı Süreyya Önder, §§ 77-86).

12. Yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında ilk derece mahkemesinin başvurucunun mahkûmiyetinin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koyduğunun kabul edilmesi mümkün olmamıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

14. Başvurucu, Cumhuriyet savcılığının esas hakkındaki mütalaası tebliğ edilip buna ilişkin son savunması sorulmadan yokluğunda yapılan duruşmada mahkûmiyet kararı verilmesinin savunma hakkı ile adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. İfade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Ayrıca başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Midyat Ağır Ceza Mahkemesine (E.2016/149, K.2016/171) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDALFATAH ISMAEEL HAMAD NASHATA

B. No: 2022/68929 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/68929

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDALFATAH ISMAEEL HAMAD NASHATA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/68929)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğçe TAKCI

Başvurucu : Abdalfatah Ismaeel Hamad NASHATA

Vekili : Av. Eyyup AKINCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; haksız yakalama ve gözaltı tedbirlerine karar verilmesi nedeniyle açılan davada hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; ölçüsüz arama kararından kaynaklı zararın tazmin edilmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Ürdün vatandaşı olan başvurucu hakkında istihbarat bilgisine dayalı olarak, silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği isnadıyla soruşturma başlatılmıştır. Bu soruşturma kapsamında İstanbul 5. Sulh Ceza Hakimliğinin kararı gereğince, başvurucunun evinde 23/3/2021 tarihinde arama yapılmış ve başvurucu hakkında bu tarihten 30/3/2021 tarihine kadar gözaltı tedbiri uygulanmış, ardından başvurucu hakkında alınan idari gözetim kararı gereğince Geri Gönderme Merkezine sevk edilmiştir. Başvurucu hakkında müsnet suçtan 3/5/2021 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir. Başvurucu 11/5/2021 tarihinde Geri Gönderme Merkezinden salıverilmiştir.

3. Dosyadaki 24/3/2021 tarihli (saat 00.30) tutanağa göre, 23/3/2021 tarihinde saat 23.00

sıralarında başlayan arama işlemi beş polis memuru tarafından gerçekleştirilmiş, arama sırasında kamera çekimi yapılmış ve herhangi bir suç unsuruna rastlanmamış olması sonrasında aramaya son verilmiştir. Başvurucu işlem tanıklarının da huzurunda arama işlemi sırasında evinde herhangi bir zarar ziyan bulunmadığını bildirmiştir.

4. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kesinleşmesi sonrasında başvurucu 12/5/2021 tarihli dilekçeyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi uyarınca koruma tedbiri nedeniyle tazminat davası açmıştır. Başvurucu evinde gece vakti, onlarca terörle mücadele ve özel harekat polisinin katılımıyla arama yapıldığını, mahremiyet gözetilmeden evinin her tarafının arandığını belirterek ölçüsüz ve hukuka aykırı olarak arama yapıldığını, ayrıca hukuka aykırı olarak gözaltına alınarak nezarethanede uygun olmayan şartlarda tutulduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu dilekçesinin talep kısmında, hakkında haksız olarak uygulanan arama tedbiri için 10.000 TL manevi tazminatın, haksız yakalama ve gözaltı tedbiri için ise 10.000 TL maddi tazminatın ve 30.000 TL manevi tazminatın ödenmesini talep etmiştir.

5. Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 15/10/2021 tarihinde başvurucunun haksız gözaltında kaldığı yedi günlük süre için, asgari ücret tarifesi gözetilerek 659,33 TL maddi, 1.200 TL manevi tazminatın ödenmesine, ev arama tutanağına göre arama kararının ölçüsüz şekilde gerçekleştirildiğine dair herhangi bir emareye rastlanılmadığı gerekçesiyle bu tedbir nedeniyle yapılan tazminat talebinin ise reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu ve davalı Hazine istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu dilekçesinde, onlarca polis memuru ile gece vakti evinde ölçüsüz arama yapıldığını, hukuka aykırı arama iddialarının ise tazminat davasına konu edilememesinin hak arama özgürlüğüne aykırı olduğunu, haksız gözaltı tedbiri nedeniyle hükmedilen maddi tazminat miktarının eksik olduğunu, serbest meslek makbuzunun sunulduğunu ve ödenen 2.000 TL vekalet ücretinin de maddi tazminata dahil edilmesi gerektiğini, manevi tazminat miktarının yetersiz olduğunu, hükmün davalı Hazine yönünden kesin olmasına rağmen Hazineye istinaf kanun yolu başvurusu hakkı tanındığını, bu nedenle yargılamanın uzayacağını ve ödemelerin geç yapılmasına neden olunacağını ileri sürmüştür.

7. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 24/5/2022 tarihinde kararın düzeltilmesine ve istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

" ...

davacının dayanak ceza soruşturmasında özel avukatla kendisini temsil ettirdiği anlaşıldığından, Yargıtay 12.Ceza Dairesinin içtihatları uyarınca (örneğin 18/06/2019, 2019/585- 2019/7427; 27/05/2019, 2019/423- 2019/6671 kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın verildiği tarihte yürürlükte olan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinde ceza soruşturması evresinde takip edilen işler için belirlenen vekalet ücreti miktarının maddi tazminat kapsamında davacıya ödenmesine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde eksik maddi tazminata hükmedilmesinin;

...

Maddi tazminata ilişkin 1 nolu paragrafın çıkarılarak yerine "

5271 Sayılı CMK'nın 141/1-e maddesi uyarınca davacının maddi tazminat talebinin KISMEN

KABULÜ ile naip hakim tarafından net asgari ücret üzerinden hesap edilen 659,33 TL maddi tazminatın gözaltı tarihi olan 24/03/2021 tarihinden itibaren; davacının, tazminat talebinin dayanağı olan soruşturma dosyasında kendisini müdafii ile temsil ettirdiğinden, karar tarihinde yürürlükte olan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre ceza soruşturması evresinde takip edilen işler için belirlenen 1.550,00 TL avukatlık ücretinin ise Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar tarihi olan 03.05.2021 tarihinden itibaren yasal faiz ile birlikte davalıdan alınarak davacıya verilmesine [karar verildi.1]"

8. Başvurucu istinaf başvurusunun reddi kararını 26/5/2022 tarihinde öğrendiğini bildirmiş olup 27/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına, ayrıca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, haksız olarak yakalama ve gözaltı tedbirleri uygulanması ve bu tedbir sebebiyle hükmedilen tazminat miktarının yetersiz olması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yapılacak incelemede kabul edilebilirlik kriterlerinin gözetilmesi gerektiğini belirterek Anayasa Mahkemesinin bazı kararlarına değinmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvurunun bu kısmı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([G.K.], B.No:2020/1554, 27/4/2023) kararıyla içtihat değişikliğine gitmiş, haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hale geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-39).

15. Somut başvuruda Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ihlal tespiti yapılmış ve bir miktar maddi ve manevi tazminata hükmedilmiş olmakla başvuruda yapılacak inceleme hükmedilen tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 47).

16. Bu bağlamda Mahkemelerin tazminat için somut olayın koşullarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verdiği tazminat miktarından belirli ölçüde düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığı değerlendirilirken somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerekir (M.E., § 48).

17. Bunun yanında manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren Mahkemenin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (bkz. Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

18. Somut başvuruya konu tazminat davasını inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi kovuşturmaya yer olmadığı kararıyla sona eren soruşturma sırasında başvurucunun yakalanıp yedi gün süreyle gözaltında tutulması nedeniyle 1.200 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Dolayısıyla yapılacak inceleme bu miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği veya verebileceği tazminat miktarına nazaran yeterli olup olmadığının belirlenmesiyle sınırlı olacaktır. Hükmedilen 1.200 TL manevi tazminat miktarının, somut olayın koşullarında ve manevi tazminatın belirlenmesine ilişkin yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde değerlendirildiğinde; -tazminata karar veren ilk derece mahkemesinin karar tarihi itibarıyla- Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre oldukça düşük olduğu ortadadır (Anayasa Mahkemesinin gözaltının hukukiliği ile ilgili iddialarda bir günlük gözaltı süresi için hükmettiği tazminat miktarı ilk derece mahkemesinin karar tarihi olan 2021 yılı için asgari 600, ortalama 1.600 ve azami 4.000 TL'dir. 2024 yılı için ise asgari 2.970 TL'dir). Ağır Ceza Mahkemesince hükmedilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği veya hükmedebileceği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte somut olayın şartlarında ödenmesine hükmedilen miktarın tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu anlaşılmıştır.

19. Başvurucunun maddi tazminat talebiyle ilgili olarak ise, Ağır Ceza Mahkemesi ilgili yıl asgari ücreti uyarınca yapılan hesaplama sonucu başvurucunun hukuka aykırı yakalama ve gözaltı tedbiri nedeniyle mahrum kaldığı miktar olarak hesaplanan miktarda maddi tazminata hükmetmiştir. Bu veriler ışığında belirlenen maddi tazminat miktarının davanın koşullarında orantısız olduğu söylenemeyecektir.

20. Öte yandan, başvurucu 2.000 TL vekalet ücreti ödediğine dair serbest meslek makbuzunu sunduğu halde bu ödemenin maddi tazminat miktarının hesaplanmasında dikkate alınmadığını ileri sürmüştür. Bölge Adliye Mahkemesi Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinde belirlenen maktu vekalet ücretinin ödenmesine karar vermiştir. Gülseren Çıtak kararında belirtildiği üzere yargı mercilerinin başvurucu ile avukatı arasındaki vekâlet

sözleşmesinde ücreti kararlaştırırken maktu vekâlet ücretini avukatlık ücretine dâhil edip etmediklerinin araştırılması gerekmektedir (Gülseren Çıtak, § 43). Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesinin bu yönde bir araştırma yaptığı tespit edilememiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle, Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

22. Başvurucu ayrıca davalı Hazine yönünden kesin olmasına rağmen Hazineye istinaf kanun yolu başvurusu hakkı tanındığını, bu nedenle yargılamanın uzayacağını ve ödemelerin geç yapılmasına neden olunacağını belirterek adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edilmesi nedeniyle yeniden yargılamaya karar verildiğinden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkı ile Konut Dokunulmazlığı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu, evinin gece vakti, çok sayıda polis memuru tarafından, mahremiyet gözetilmeden aranması nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Anayasa Mahkemesi, Ayşegül Çengel Kömür ve diğerleri (B. No: 2016/56228, 23/6/2020) başvurusunda ölçüsüz arama işlemi gerçekleştirilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia çerçevesinde, arama işleminin ölçülü şekilde gerçekleştirilmesi gerekliliğine dair tespitleri yapmıştır (§§ 42-61).

26. Bu çerçevede somut olay incelendiğinde başvurucunun evinde mahkeme kararına dayalı olarak bir arama gerçekleştirilmiş olup bu arama başvurucu hakkındaki silahlı terör örgütü üyeliğine yönelik istihbarat bilgisine dayalı isnat nedeniyle yapılmıştır. Bu nedenle arama tutanağı incelendiğinde yaklaşık bir buçuk saat sürdüğü değerlendirilen arama işleminin isnat edilen suç ile ilgili delil elde etme amacına yönelik olduğu, söz konusu aramanın başvurucunun iddia ettiği şekilde onlarca polis memuru tarafından yapılmadığı, aramaya beş adet polis memurunun katıldığı anlaşılmıştır. Arama işlemi kamera eşliğinde yapılmıştır ayrıca başvurucu iddialarına dayanak oluşturacak bir bilgi belge sunmadığı gibi arama tutanağına da aramanın yapılma şekline ilişkin bir itiraz şerhi düşmemiştir. Başvurucu hazır bulunan kişiler önünde arama sonrası evinde herhangi bir zarar meydana gelmediğini belirtmiş ve bu husus tutanağa yazılmıştır.

27. Başvuru konusu koruma tedbirinin türü, süresi, uygulanma tarzı ve kişinin yaşamı üzerindeki etkileri birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun uğradığı zararın kaçınılmaz olandan ağır olduğu veya koruma tedbirinin keyfî uygulandığı değerlendirilmemiştir. Bu nedenle Ağır Ceza Mahkemesinin aramanın ölçülü olması nedeniyle tazminat talebini reddetmesinin keyfi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

28. Özel hayata saygı ve konut dokunulmazlığı haklarına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olmasından dolayı başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu, ihlalin tespiti ve kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali iddiası için 50.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

30. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkı ile konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bakırköy 10. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2021/234, K.2021/379) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

F.A.

B. No: 2022/77977 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/77977

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

F.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/77977)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : F.A.

Vekili : Av. Emrullah ASLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; suç olmayan eylemlerden dolayı cezalandırılma nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Elâzığ Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 26/12/2017 tarihinde iddianame düzenlemiştir. Elâzığ 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) başvurucunun isnat edilen silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 2 yıl 1 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

3. Başvurucu, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf talebi Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (Daire) tarafından incelenmiştir. Daire; mahkeme kararının kaldırılmasına, başvurucunun isnat edilen silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir.

4. Başvurucu, anılan karara karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. İtiraz talebi Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi tarafından incelenmiş, itirazın reddine kesin olarak karar verilmiştir.

5. Nihai karar başvurucuya 4/7/2022 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 2/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurucu, avukatı vasıtasıyla 28/11/2023 tarihinde sunduğu dilekçede bireysel başvurusundan feragat ettiğini dile getirerek başvurusunun düşürülmesi talebinde bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; suç olmayan eylemlerinden dolayı cezalandırıldığını belirterek suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir."

9. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Düşme kararı" kenar başlıklı 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısımları ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi

…

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

10. Başvuru konusu olayda başvurucunun 28/11/2023 tarihli dilekçeyle bireysel başvurusundan feragat ettiği ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilebilecek bir durum olmadığı anlaşıldığından başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

11. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT ÇÖREKCİ

B. No: 2023/12212 | Karar tarihi: 12.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/12212

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT ÇÖREKCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/12212

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Murat ÇÖREKCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmelerinin feshedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu vekili nihai hükmü 17/1/2023 tarihinde öğrendikten sonra 20/2/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B.No:2017/15649,21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Somut olayda da nihai kararın başvurucu vekili tarafından UYAP üzerinden 17/1/2023 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 20/2/2023 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul

edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.